

Δρος ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΣΙΑΜΑΚΗ

**ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ
ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ**

**ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ
ΤΙΜΗΣ ΕΝΕΚΑ ΤΟΙΣ ΠΑΣΙ**

Dr CONSTANTINUS SIAMAKIS

COMMENTARII MILITARES

EDITIONES DONAX
THESSALONICE MMXXI

Δρος ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΣΙΑΜΑΚΗ

**ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ
ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ**

**ΕΚΛΟΣΕΙΣ ΔΟΝΑΞ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2021**

**ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ
Δρ Κωνσταντίνος Σιαμάκης**

© Δρ Κωνσταντίνος Σιαμάκης
ISBN 978-960-7127-50-1

Χορηγός: Ἀναστάσιος Παπαδόπουλος

Διορθωταὶ τυπογραφιῶν δοκιμίων οἱ μαθηταὶ μου:

1. Ἀθανάσιος Σιαμάκης, θεολόγος καὶ φιλόλογος, ἀδερφός μου
2. Ἀντώνιος Σιδηρόπουλος, θεολόγος καὶ φιλόλογος
3. Ἰωάννης Ἀβραμίδης, δικηγόρος καὶ φιλόλογος

Τυπογραφεῖο:

Παῦλος Γιαννούλης· ὑπεύθυνος τυπογραφείου
Κωνσταντίνος Τσολερίδης· ἐπιμελητής ἐκδόσεως
Κυριακὴ Νταλακούδη· στοιχειοθεσία, σελιδοποίησι

Βιβλιοδεσία: Ἰωακίμ Τρικαλιάρης

Ἐκδόσεις ΔΟΝΑΞ

Editiones DONAX

Δρ Κωνσταντίνος Σιαμάκης
Τ.Θ. 1635 - Πανεπιστημιούπολις
540 06 Θεσσαλονίκη

Dr Constantinus Siamakis
P.O. Box 1635 - University
540 06 Thessaloniki Greece

Τηλ. 2310 - 73.73.77

Tel. 2310 - 73.73.77

www.philologus.gr

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Κατὰ τὰ ἔτη 2020 - 2021, ἐπὶ κοσμοκρατορίας τοῦ Κορωνοϊοῦ, οἵ μαθηταί μου μοῦ εἶπαν· Ὁγδοντάρη, κάτσε φρόνιμα μέσα καὶ μὴ βγαίνης ἀπὸ τὴν πόρτα σου, γιατὶ εἶσαι σὲ ἡλικία ὑψηλοῦ κινδύνου· μήν πεθάνης ἀπὸ κορωνοϊό, γιατὶ θὰ σὲ σκοτώσουμε! κι ἐγὼ μπροστά σὲ μιὰ τέτοια ἀπειλὴ ὑποχώρησα· τακτικὴ ὑποχώρησι καὶ ὅχι ἀπὸ ἥττα. ἔλεγαν δὲ τὴν ἀπειλή τους αὐτὴ διασκευάζοντας ἔνα παρόμοιο ποὺ τὸν ἔλεγα ἐγώ· ὅτι ἡ ἐκ πατρὸς γιαγιά μου Γραμματικὴ στὴ Μ. Ἀσία, στὴν περιοχὴν Προύσης, στὸ χωριό Κρυονέροι (Τσεσνεῖο) ἔλεγε στὸν παιδικῆς ἡλικίας πατέρα μου, ποὺ πήγαινε μαζὶ μὲ συνομήλικά του παιδιὰ στὸν Ντερέ (=Ποταμὸ) καὶ κολυμποῦσαν· «Κακομοίρη μ', μήν πᾶς στὸν Ντερέ καὶ πνιῆς, γιατὶ θὰ σὲ σκοτώσω».

Κατὰ τὸν ἐγκλεισμό μου ὅμως διὰ τὸν φόβον τοῦ Κορωνοϊοῦ ἦταν κλειστὰ τὰ Πανεπιστήμια καὶ οἱ Βιβλιοθῆκες καὶ τὰ Σπουδαστήρια τ' ἀπαραίτητα γιὰ τὴν ἐπιστημονικὴ ἔρευνα, ἀπὸ τὴν ὁποίᾳ προκύπτουν πάντοτε τὰ ὄποιαδήποτε συγγράμματά μου. καὶ μόλις εἶχα τελειώσει τὴ Βίβλο καὶ τὰ περὶ αὐτὴν σὲ 13 τόμους (7.300 σελίδες), καὶ ἐγκλειστος δὲν ἀντεχα χωρὶς ἐργασία, χωρὶς νὰ γράφω κάτι. κι ἐγραψα τὰ παρόντα **Στρατιωτικὰ Ἀπομνημονεύματα**, κάτι ποὺ δὲν εἶχα διανοηθῆ ποτὲ μέχρι τότε καὶ ποὺ δὲν χρειαζόταν καιμιὰ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα. ἴστεον ὅτι ἡ κυριώτερη τροφή μου εἶναι ἡ ἐργασία, καὶ δὲν μπορῶ νὰ ζήσω χωρὶς αὐτήν. ἔτσι κακόμαθα ἀπὸ μικρὸ παιδὶ 5 ἑτῶν. οἱ νηπιακὲς ἔξεις δὲν κόβονται. κόβονται μόνο μαζὶ μὲ τὴ ζωὴ. διότι ὁ Κύριος, ὅταν ἔπλασε τὸν ἀνθρώπο, τὸν ἔβαλε στὸν παράδεισο ἐργάζεσθαι αὐτὸν καὶ φυλάσσειν. ἡ ἐργασία εἶναι στὴ φύσι μου. ἡ ἐργασία εἶναι προπτωτικὴ καὶ φυσικὴ ἀρετὴ τοῦ ἀνθρώπου. καὶ ζῆν δὲν εἶναι τὸ ὑπάρχειν ἀλλὰ τὸ δημιουργεῖν. ὁ ἀνθρωπὸς εἶναι φτιαγμένος κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὅμοίωσιν τοῦ θεοῦ. ἡ ἐργασία εἶναι θεῖο γονίδιο.

Μερικὰ ἀπὸ τὰ 52 κεφάλαια ἦταν γραμμένα ἀπὸ πολὺ πιὸ μπροστὰ ώς ἡμερολογιακὲς σημειώσεις - ἐνθυμήσεις μου. αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ μερικὲς ἐναρκτήριες ἐπαναλήψεις ἢ καταληκτήριες ἡμερομηνίες ἢ κι ἀπὸ ἀναχρονισμούς. γιὰ λόγους ἰστορικοὺς ὅλ' αὐτὰ τὰ ἄφησα ὅπως εἶχαν ἐξ ἀρχῆς.

Δρ Κωνσταντῖνος Σιαμάκης
φιλόλογος

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ

Πρόλογος	5
1. Νεοσύλλεκτος	9
2. Σωματικές ἐξετάσεις νεοσυλλέκτων	12
3. Ἀπόφασι γιὰ σχολὴ ἀξιωματικῶν	14
4. Ὁρκωμοσία	19
5. Σκοπὸς στὶς Π.Α.Π.	21
6. Φανταρίστικα Πρακτικά	23
7. Οἱ εἰσαγωγικὲς ἐξετάσεις μου γιὰ τὶς σχολὲς ἀξιωματικῶν	29
8. Σχολὴ ἥγετῶν	37
9. Στὸν ταξίαρχο γιὰ καθαίρεσι	42
10. Διάφορα	44
11. Ψευδοψυχολογία τσαρλατάνων	48
12. Ἐρωτικὴ ἐξομολόγησι στὴ λάμπα	51
13. Ὅχι ἀρχηγός	54
14. Ὅχταήμερη ἄδεια	56
15. Σοῦπερ βαρβάτοι	57
16. Μίμησι Μορφωποῦ	66
17. Ἀνασφάλεια τῶν τηλεφωνικῶν γραμμῶν	70
18. Παναγῆς	72
19. Ἀξιωματικὸς τῶν στρατοπέδων ἵππικοῦ	89
20. Ἀναφορὰ φρουρᾶς καὶ ἔφοδοι	92
21. Ἀνθυπίλαρχος	96
22. Ποινὲς ποὺ ἔβαλα	106
23. Ταμίας	110
24. Ἀπαγόρευσι προσευχῆς καὶ θείας κοινωνίας	118
25. Πνευματικοὶ κυλινδρόμυλοι Σαπῶν καὶ σάπων σαγῆς	125
26. Κομιουνιστικὸς βρυκόλακας	129
27. Ὁ μαυροσκούφης συνταγματάρχης	132
28. Διεμβολαί	134
29. Ἀστυνόμευσι στὴν Ἀλεξανδρούπολι	137
30. Ὁμοτράπεζος τοῦ βασιλέως	142
31. Ἡ φθονερὴ ὁχιά	149
32. Σκοποί	152

33. Μετάθεσί μου	154
34. Ἀξιωματικὸς τοῦ Παττακοῦ	156
35. Παττακός	162
36. Βρυκόλακες	164
37. Ἀνακριτής	166
38. Χαλκιδική	167
39. Ἡρωας	174
40. Γεντὶ Κουλέ	178
41. Μικτό	184
42. Κουΐκ Τραίν	187
43. Ἰστορικὸ ὑπόστρωμα	189
44. Ἡ ἐπανάστασι τῶν στρατιωτικῶν	200
45. Ὁμοτράπεζος τοῦ προέδρου	206
46. Ὁ παπα - Τρύφων	211
47. Ἐπιστράτευσι	213
48. Ναρκοπέδιο τοῦ Κάσπαχα	216
49. Ἡ ὀνατροπή	220
50. Κήρυγμα στὴ Λῆμνο	227
51. Ἀναμνήσεις μου ἀπὸ τὸν Αὐγουστῖνο Φλωρίνης	236
52. Ἀπόψεις κομμουνιστογενῶν φασιστῶν	239
Ἐπίλογος	240
Εὐρετήρια	243

ΧΡΟΝΟΙ ΚΑΙ ΤΟΠΟΙ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΕΙΑΣ ΜΟΥ			
Χρόνοι	Τόποι	§ §	Σελίδες
1965	Κόρινθος	1 - 7	9 - 36
1965	Ἀθήνα (Γουδί)	8 - 17· 51	37 - 71
1965 - 66	Ἀλεξανδρούπολις	18 - 33	72 - 155
1966 - 67	Θεσσαλονίκη	34 - 46	156 - 212
1971	Ἀθήνα (Γουδί)	15	59 - 64
1974	Λῆμνος	47 - 50	213 - 235

1

ΝΕΟΣΥΛΛΕΚΤΟΣ

”Αλτ! ψηλά τὰ χέρια· ἥ πυροβολῶ.

Γιὰ τὸ στρατό, ὅπου θὰ παρουσιαζόμοιν ώς νεοσύλλεκτος, εἶχα ἀκούσει τὰ πιὸ ἀσχῆμα λόγια. δὲν εἶχα ἀκούσει μόνον ὅτι δὲν θὰ ἐκκλησιαζόμοιν καθόλου γιὰ τοὺλάχιστον ἔνα μῆνα. κι ἐγὼ ἀπὸ τότε ποὺ ἔνιωσα τὸν ἑαυτό μου μέχρι τὴ στράτευσί μου δὲν εἶχα ἀπουσιάσει ἀπὸ τὴν ἐκκλησία οὕτε μία Κυριακή. κι αὐτὸ μοῦ ἦταν μεγάλο καὶ μοναδικὸ πρόβλημα, ὅταν τὸ ἔμαθα δυὸ μέρες πρὸιν παρουσιαστῷ. πῆγα στὸ στρατόπεδο Κορίνθου ἀρκετὰ πρὸιν ἀπὸ τὸ μεσημέρι. καὶ πρῶτα ἔκανα ὅλο τὸν περίγυρό του, γιὰ νὰ δῶ ποιό σημεῖο προσφέρεται ἐξωτερικὰ γιὰ νὰ πηδήξω ἔνα ἀκίνδυνο πήδημα ἀποδράσεως· νὰ πάω σὲ μιὰ ἐκκλησία, κι ἔπειτα νὰ ἐπιστρέψω ἀπὸ τὴν πύλη σὰν κύριος. ἔβλεπα σὲ διάφορα σημεῖα, ποὺ ἀντὶ γιὰ τεῖχος εἶχαν συρμάτινο δίχτυ, ὅτι εἶχε τρύπες ποὺ χωρούσε γιὰ νὰ βγῆ ἔνας ἀνθρώπος συρόμενος σὰν ἐρπετό, ἀλλ’ ἔπειτε νὰ γεμίσῃ λάσπες· ἦταν Ἱανουάριος. προφανῶς ἀπὸ κεῖ δραπέτευναν μόνον ὅσοι θὰ πήγαιναν κάπου νὰ κάνουν λουτρό καὶ νὰ βροῦν καθαρὰ ὁδούχα. σ’ ἔνα μόνον ἀπόκεντρο σημεῖο εἶδα ἔναν μεγάλο σωρὸ χώματος κολλημένον στὸ τεῖχος, ποὺ ἡ κορυφὴ του ἀπὸ τὴν κορυφὴ τοῦ τείχους ἀπεῖχε περίπου ἔνα κατακόρυφο μέτρο. ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ τείχους ἦταν μιὰ ἔγκλινη κολώνα μὲ χαλασμένη ἡλεκτρικὴ λάμπα σὲ ἀπόστασι περίπου μισοῦ μέτρου ἀπὸ τὸ τεῖχος· ὅτι ἔπειτε. τὸ θεώρησα κελεπούρι.

Ἡ διαταγὴ ἡ γραμμένη στὴν κλῆσι ἔλεγε ὅτι ἔπειτε νὰ παρουσιαστῷ στὸ στρατόπεδο στὶς 11 - 1 - 1965, τὸ βραδύτερο μέχρι τὶς 5 μ.μ.. καὶ στὶς 5 παρὰ τέταρτο ἡμουν μπροστὰ στὴν πύλη, περίπου 2 μέτρα ἔξω. πλησίαζε τὸ τέλος τῆς ἔλευθερίας μου. μαζί μου περίμεναν καὶ περίπου 200 ἄλλοι, ποὺ ἤθελαν νὰ παρουσιαστοῦν μέσα, στὶς 5 παρὰ 5. χαμογελούσαμε ὁ ἔνας στὸν ἄλλο τὸ πικρὸ χαμογελο τοῦ τέλους τῆς ἔλευθερίας. ἀπὸ τὴ μέσα μεριὰ στέκονταν περίπου 10 δεκανεῖς καὶ λοχίες, ποὺ μᾶς ἔλεγαν· «Σᾶς περιμένουμε, πουλάκια, γιὰ νὰ σᾶς περιποιηθοῦμε· γιὰ νὰ δοκιμάσουμε τὴν ἀντοχὴ σας». κι ἔνας ἀπ’ αὐτούς, σέργοντας τὴν ἀρβύλα του σὰ μαχαίρι στὴν πίττα, ἔγραψε στὸ χῶμα μιὰ γραμμὴ καὶ μᾶς εἶπε· «Ἐξω ἀπ’ αὐτὴ τὴ γραμμὴ εἴ-

ναι ἡ λογική· μέσα ἀπ' αὐτὴν εἶναι ὁ στρατός». κι ἄλλος εἶπε· «Ξεχάστε τὴν μαμά σας· ξεχάστε τὸ ποιό φαγητὸ σᾶς ἀρεσε· ξεχάστε κάθε χουζούρι. ἐδῶ εἶναι ὁ στρατός». εἰρωνεύονταν δὲ οἱ ἀπὸ μέσα τοὺς ἀπ' ἔξω, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπ' ἔξω τοὺς ἀπὸ μέσα· «Ἐσὺ καραβάνα!». κι ὅλοι κοιτάζαμε τὰ όιλόγια μας· καὶ τὰ συγχρονίζαμε. γελούσαμε ὅλοι, οἱ ἀπὸ μέσα σαρκαστικά, οἱ ἀπ' ἔξω ψεύτικα. στὶς παρὰ πέντε ἀκριβῶς μπῆκα πρώτος ἐγώ· ἀκολούθησε μπουλούκι.

Τὴν πρώτη βραδιὰ κοιμηθήκαμε μὲ τὰ «πολιτικά μας» σὲ τυχαῖα κρεβάτια τυχαίων θαλάμων, ὅπου μᾶς σαλάγησαν οἱ δεκανεῖς σὰ γιδοπρόβατα· καὶ μερικοὶ σφύριζαν ἡ φώναςαν σὰν τσομπαναραῖοι· «Ἐι ἔι, καθηγητάδες!»· «Ἐα ἔα ἔα πανεπιστήμονες!»· «Ἐσὺ ἔσύ ὁ σοφός! κύττα με· θὰ σου μάθω νὰ περπατᾶς!»· «ἔνα δύο ἔνα δυό!». «Ἀπὸ αὔριο· ἀπόψε κάντε νάνι νάνι γιὰ πρώτη φορὰ χωρὶς τὴν μαμά σας». κάποιος εἶπε· «Καὶ χωρὶς τὴν γκόμενα, πουλάκια μου».

Τὴν ἄλλη μέρα μᾶς ξύπνισαν πολὺ πρωῆ μὲ φωνές. μᾶς ἔβαλαν στὴ γραμμὴ κατὰ τριάδες καὶ μᾶς ὠδήγησαν μπροστὰ στὰ μαγειρεῖα γιὰ τσάι δίνοντάς μας κι ἀπὸ δυὸ καραβάνες ἄνισες τὴ μία μέσα στὴν ἄλλη. στὴ γραμμὴ ἀναμονῆς μᾶς εἶπαν ὅτι τὸ τσάι ἔχει μέσα κι ἀντικαυλωτικὸ φάρμακο· «Ἐπειδὴ δὲν ἀποφασίσαμε ἀκόμη, γαλόπουλα, νὰ σᾶς κόψουμε τ' ἀρχίδια· σᾶς ἀγαπᾶμε, ύε σκατόφατσες· γι' αὐτὸ σᾶς τυραννάμε· γιὰ νὰ βελτιωθῆτε· γιὰ νὰ μὴν ὑποφέρετε, μουτράκλες». (τὸ ἀντικαυλωτικὸ εἶναι ἔνας στρατιωτικὸς μῦθος). ἔνας νεοσύλλεκτος όώτησε ἔναν σεμνὸ δόκιμο· «Εἶναι ἀλήθεια;». κι ἐκεῖνος τοῦ ἀπάντησε· «Οχι· εἶναι μῦθος. ἀφοῦ κι ἐγὼ θὰ πιῶ ἀπὸ τὸ ἴδιο καζάνι τὸ ἴδιο τσάι. ἀν ἥταν αὐτὸ ἀλήθεια, θὰ γινόταν χαμός σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα. κι ἐδῶ ἀνάμεσά σας εἶναι καὶ παιδιὰ στρατηγῶν καὶ ἄλλων μεγάλων. σ' αὐτὸ εἰδικὰ τὸ στρατόπεδο ἔχονται κι ὅλοι οἱ πτυχιοῦχοι ἐπιστήμονες. πολλοὶ ἀπὸ σᾶς εἶναι καὶ γιατροί». ἡρέμησαν ὅλοι. οἱ δεκανεῖς διαμαρτυρήθηκαν· «Γιατί τὸ φανερώσατε, κ. δόκιμε;». ἐντάχθηκα στὸν 9ο λόχο.

Ο λόχος διοικήσεως ἥταν ὅλοι παλιοὶ στρατιῶτες, ἐπιστήμονες ποὺ δὲν ἔγιναν ἀξιωματικοί· ἥταν κυρίως γραφιᾶδες. ἔκει ἥταν κι ἔνας φίλος μου θεολόγος καὶ συγκάτοικός μου στὸ ἴδιο οἰκοτροφεῖο ἐπὶ 3 χρόνια. δὲν ἔγινε ἀξιωματικός, ἐπειδὴ ἥταν μισῆς μόνο θητείας ώς προστάτης μητέρας καὶ δοφανῆς ἀδελφῆς. τὸν εἶχα εἰδοποιήσει ποιά μέρα θὰ παρουσιαστῶ, καὶ μὲ βρῆκε. ἥταν ὑπέροχος ἄνθρωπος καὶ στὴν Κόρινθο ἥταν ὁ πολύτιμος σύμβουλός μου. τ' ἀπογεύματα καὶ τὶς Κυριακὲς πήγαινα στὸ γήπεδο τοῦ στρατοπέδου ποὺ εἶχε ἀπὸ τὴ μία μόνο πλευρὰ κερκίδες καὶ ἀπέναντι ἀπ' αὐτὲς ἀσκεπῆ ναὸ χωρὶς μόνιμη ἀγία τράπεζα καὶ τέμπλο, καὶ διάβαζα Καινὴ Διαθήκη ἀπὸ μία τῆς τσέπτης ποὺ εἶχα. καὶ τὸ χειμωνιάτικο κρῦο δὲν ἥταν σο-

βαρὸν καὶ οὐδὲ στρατόπεδον ἦταν γεμάτον μὲν πελωρίους εὐκαλύπτους.

Τὸ πρῶτο Σάββατο στὸ στρατόπεδον ἥμουν ἀνάστατος· ἦταν ἡ πρώτη φορὰ στὴν ζωὴν μου ποὺ δὲν θὰ πήγαινα στὴν ἐκκλησία τὴν Κυριακήν. πῆγα στὸ σημεῖο, ποὺ εἶχα ἐπισημάνει, ἀργὰ τὴν νύχτα, ἀρκετὰ μετὰ τὸ σιωπητήριο γιὰ μιὰ γενικὴ πρόβα τῆς ἀποδράσεώς μου, ποὺ θὰ πραγματοποιοῦσα τὸ πρωΐ πρὶν ἀπὸ τὶς 7 ἡ ώρα, ὅταν θὰ ἦταν ἀκόμη σκοτάδι. στηριγμένος καὶ στὴν κολῶνα καὶ στὸ τεῖχος ἀνέβηκα πάνω στὸ χεῖλος τοῦ τείχους κι ἔβλεπα ἔξω στὸν πηγμένο σωρὸ τοῦ χώματος. μὲ τὸ μάτι κατάλαβα ὅτι ἡ ἀπόδρασι ἦταν εὔκολη. πήδησα πάλι μέσα στὸ στρατόπεδο, γιὰ νὰ πάω νὰ κοιμηθῶ στὸ θάλαμο. καὶ τότε ἔνα

”Ἄλτ! ψηλὰ τὰ χέρια· ἡ πυροβολῶ

μὲ αἰφνιδίασε. ἦταν ἔνας σκοπὸς ποὺ φύλαγε στὸ σημεῖο ἐκεῖνο κρυμμένος ἀκίνητος σὲ μιὰ σκοτεινὴ σκιὰ τῆς νύχτας. τοῦ λέων· «Δὲν εἶχα σκοπὸν ν' ἀποδράσω». μοῦ λέει· «Απὸ δυὸ πράγματα σὲ πιστεύω· ἔνα ὅτι πήδησες μέσα κι ὅχι ἔξω, κι ἔνα ὅτι σὲ γνωρίζω ὅτι δὲν εἶσαι ἀπὸ κείνους ποὺ δραπετεύουν τὴν νύχτα, ἀλλ' εἶσαι καλὸς ἄνθρωπος. ἐσὺ δὲν εἶσαι ποὺ ἔρχεσαι στὸ λόχο διοικήσεως καὶ μιλᾶς μὲ τὸν Τάδε; ἐγὼ εἴμαι φίλος του· καὶ μοῦ ἔχει πῆγα γιὰ σένα τὰ καλλίτερα λόγια». τοῦ λέων· «Ναί, κι ἐγὼ θυμοῦμαι ὅτι ἐκεῖ σὲ εἶδα χθὲς τὸ ἀπόγευμα». μοῦ λέει· «Καὶ τί ἦταν αὐτὸ ποὺ ἔκανες; σὰν ὑπνοβάτης ἔκανες». τοῦ εἶπα τὴν ἀλήθεια· ὅτι ἔκανα τελικὴ πρόβα, γιὰ ν' ἀποδράσω τὰ χαράματα καὶ νὰ πάω στὴν ἐκκλησία, κι ἔπειτα νὰ ἐπιστρέψω ἀπὸ τὴν πύλη. μοῦ λέει· «Εἶσαι καινούργιος κι ἀπονήρευτος, καὶ δὲν ξέρεις τί συμβαίνει ἐδῶ. ἐδῶ δραπετεύουν μερικοὶ μόνο γιὰ ἔνα λόγο· γιὰ νὰ πάνε στὶς πουτάνες. ξέρω ὅτι ἐσὺ δὲν θὰ τὸ ἔκανες γι' αὐτὸ τὸ λόγο. καλὰ ποὺ ἔτυχες σ' ἐμένα, ποὺ σὲ ξέρω γιὰ καλὸν ἄνθρωπο. ἀν τύχαινες σὲ ἄλλον, θὰ εἶχες μεγάλες περιπέτειες. ὁ θεὸς σὲ φύλαξε. μήν τὸ ξανακάνης αὐτό. πήγαινε τώρα νὰ κοιμηθῆς, κι αὐτῷ ἔλα στὸ θάλαμό μας, ὅταν θὰ ἥμαστε ὁ φίλος σου κι ἐγώ». συμφωνήσαμε καὶ πήγα στὸ θάλαμό μου καὶ κοιμήθηκα· καὶ τὸ πρωΐνο κατὰ τὶς 11 ἡ ώρα πήγα καὶ τοὺς εἶδα στὸ θάλαμό τους. μιλοῦσαν γιὰ μένα, κι ὁ ψεσινὸς σκοπὸς μετὰ καὶ τὶς πληροφορίες ποὺ τοῦ ἔδωσε ὁ φίλος μου, μιλοῦσε γιὰ μένα μὲ θαυμασμό. ἀλλὰ καὶ οἱ δυὸ μὲ συμβούλευσαν· «Μήν τὸ ξανακάνης αὐτό· μήν ἀποδράσῃς μὲ κανέναν τρόπο, γιὰ κανένα λόγο· εἶναι ἐπικίνδυνο». καὶ τοὺς ἄκουσα.

ΣΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΝΕΟΣΥΛΛΕΚΤΩΝ

“Όταν παρουσιαστήκαμε ώς νεοσύλλεκτοι - Y.E.A. στὸ στρατόπεδο τῆς Κορίνθου, ὅπου ὑπηρετήσαμε 2 μῆνες (11 Ιαν. 1965 - 6 Μαρτ. 1965) στὴν ἀρχὴ ἐπὶ 10 περίπου μέρες, ἀνώμοτους ἀκόμη, μᾶς ἔξεταζαν πολλοὶ στρατιωτικοὶ γιατροί, μᾶς ἔκαναν αἴματολογικὲς καὶ οὐρολογικὲς ἔξετάσεις, τέσσερα ἐμβόλια, ἀντιτετανικὸ δόρο, προσδιορισμὸ ὄμιδος αἵματος, ἐθελοντικὴ αἷμαδοσία μία – ἐγὼ πρώτη φορὰ τότε –, μᾶς μετροῦσαν τὸ ὑψος, μᾶς ζύγιζαν, μᾶς ἔκαναν καὶ μιὰ περίεργη ἔξετασι, μᾶς χρησιμοποιοῦσαν σ’ ὅλα αὐτὰ καὶ ώς γραφιᾶδες, ἵδιως τοὺς φιλολόγους. ἦμασταν 1500 πτυχιοῦχοι ἐπιστήμονες· λίγοι ἦταν φοιτηταί. ἡ περίεργη ἔξετασι καὶ ἡ μέτρησι - ζύγισι γίνονταν σὲ μιὰ τεράστια θερμαινόμενη αἴθουσα ὅπου ὅλοι ἦμασταν ὀλόγυμνοι. ἐγὼ τὰ πέρασα αὐτὰ ἀπὸ τοὺς πρώτους 200 – ἀνὰ τόσους μᾶς ἔξεταζαν – καὶ ἀφοῦ φόρεσα τὰ στρατιωτικά, ἦμουν γραφιᾶς στὸ πρῶτο γραφεῖο μετρήσεως καὶ ζυγίσεως. ὁ νεοσύλλεκτος πατοῦσε πάνω σὲ μιὰ ζυγαριὰ ποὺ εἶχε κι ἔναν μετρικὸ διαβαθμισμένον πῆχυ 2,20 μ. κι ὁ λοχίας ποὺ ζυγίζε καὶ μετροῦσε τὸν νεοσύλλεκτο, μοῦ ἔλεγε λ.χ. «1,75 - 70», δηλαδὴ ὑψος ἀναστήματος καὶ κιλά, καὶ τὰ συμπλήρωσει τὰ βασικὰ στοιχεῖα του, καὶ αὐτὸς προωθοῦνταν στοὺς τελευτοὺς γιατρούς, ποὺ ἤταν ὅλοι ἀνώτεροι ἀξιωματικοί (ταγματάρχαι - ἐπίατροι μέχρι συνταγματάρχαι). ἐκεῖ, ὅταν μαζεύονταν περίπου 20 γυμνοὶ νεοσύλλεκτοι, ἔνας λοχίας τοὺς ἔβαζε σὲ μιὰ γραμμὴ πλευρὸ - πλευρό, τοὺς παρήγγελλε διάστασι ποδῶν κι ἀνάτασι χειρῶν, ἔτσι ὀλόγυμνους, καὶ βαθειὰ ἐπίκυψι· σ’ αὐτὴ τῇ στάσι οἱ 3 γιατροὶ - ἀξιωματικοὶ ἔσκυβαν ἀπὸ πίσω καὶ παρατηροῦσαν τὸν πρωκτὸ τῶν γυμνῶν. ἤταν σοκαριστικό, ἀλλὰ γινόταν μὲ πολλὴ σοβαρότητα. καὶ μπροστὰ σὲ 200 ἄτομα. μερικοὶ γιατροὶ νεοσύλλεκτοι ἔλεγαν ὅτι οἱ ἀξιωματικοὶ ιατροὶ μ’ αὐτὴ τὴν ἐπισκόπησι διαπίστωναν ἀν κάποιος ἤταν κίναιδος. ἄλλοι ἔλεγαν ὅτι ὁ κίναιδος δὲν φαίνεται κατ’ αὐτὴ τὴν ἐπισκόπησι ποτὲ κι ὅτι οἱ γιατροὶ ἐκεῖνοι κάτι ἄλλο προσπαθοῦσαν νὰ διαπιστώσουν. δὲν ἔμαθα ποτὲ ποιοί ἔχουν δίκαιο. δύο μόνο νεοσύλλεκτοι ἤταν ἐπιδεικτικοὶ κίναιδοι καὶ τὸ ἐκδήλωναν μὲ πολὺ

ἀδιάντροπα λόγια καὶ κινήσεις. ἦταν κι ́enας ἡθοποιὸς τοῦ κινηματογράφου ποὺ μέχρι τέλους δὲν ἔβγαλε τὸ παντελόνι του. ἐπειδὴ ἥμουν ὁ πρῶτος γραφιᾶς μοὺ ἔδωσαν τὴ διαταγὴ νὰ λέω σ’ ὅσους ντρέπονταν «Βγάλε ὅλα τὰ ρώγχα σου ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι, γιὰ νὰ μετρηθῆς καὶ ζυγιστῆς»· κι ἐνῷ ὅλοι τὸ ἔκαναν, ὁ ἡθοποιὸς μέχρι τέλους ἀρνήθηκε. δὲν ζυγίστηκε οὕτε μετρήθηκε. δὲν ξέρω ἐν τέλει τί ἀπέγινε μ’ αὐτόν, οὕτε μπορῶ νὰ ύποθέσω γιατί δὲν ἔβγαζε παντελόνι καὶ σώβρακο. ὁώτησα κάποιους πόσο περιφημος εἶναι καὶ σὲ τί ἔργα παιζει, καὶ μοὺ εἶπαν ὅτι παιζει σὲ πολλὰ ἔργα, ὅλο ἔρωτιάρικα, κι ὅτι εἶναι περιβόητος· κατ’ ἄλλους ‘πρωτοκλασσᾶτος’. ὁώτησα ἀν στὸν κινηματογράφο φαίνεται συνεσταλμένος καὶ ντροπαλὸς ἢ θρασὺς καὶ ἀδιάντροπος καὶ μοὺ εἶπαν· «Τὸ δεύτερο». στὴν ἀρχαιότητα οἱ θεατρῖνοι λέγονταν ὑποκριταὶ καὶ σήμερα εἶναι ὑποκριταί. ἐνδέχεται ἔνας στὸ θέατρο νὰ παριστάνῃ τὸν ἄντρακλα, καὶ στὴν ἀληθινὴ ζωή του νὰ εἶναι κίναιδος. αὐτὸ συμπέρανα ἀπὸ νεοσύλλεκτος. στὸ στρατὸ οἱ κίναιδοι εἶναι ἐπικίνδυνοι προδότες· αὐτὸ ἀποδεικνύει κι ὁ σχηματισμὸς τῆς λαϊκῆς λέξεως πουστιά.

ΑΠΟΦΑΣΙ ΓΙΑ ΣΧΟΛΗ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ

“Όταν στις 11 - 1 - 1965 παρουσιάστηκα ώς νεοσύλλεκτος στρατιώτης στὸ στρατόπεδο τῆς Κορίνθου, δὲν ἦθελα οὔτε καὶ νὰ στρατευτῶ. δὲν μοῦ ἄρεσαν τὰ στρατιωτικὰ καθόλου. δύο χρόνια ἄκαρπα μοῦ φαινόταν μεγάλη ἀπώλεια χρόνου· ἄσκοπα κι ἄκαρπα χρόνια· μοῦ φαινόταν ἀπαράδεκτα μεγάλο κλάσμα τῆς τότε μικρῆς ζωῆς μου τῶν 24 - 26 ἐτῶν. καὶ δὲν ἦθελα καθόλου νὰ γίνω ἀξιωματικός· οὔτε καὶ ὑπαξιωματικός. ἦθελα δὲ εἰδικὰ στὸ στρατὸ νὰ μὴν εὐθύνωμαι γιὰ κανέναν ἄλλον, παρὰ μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό μου. ἥμουν ἀποφασισμένος νὰ διανύσω ὅλη τὴ θητεία μου ώς ἀπλὸς στρατιώτης. κι αὐτὸν ἤταν εὔκολο νὰ τὸ ἐπιτύχω μὲ τὸ νὰ δίνω «λευκὴ κόλλα» σ’ ὅλες τὶς ἔξετάσεις.

Δύο πράγματα μοῦ ἄλλαξαν τὸ φρόνημα· ὁ ἀνυπόφορος θάλαμος τῆς διμοιρίας καὶ ἡ γαϊδουρινὴ συμπεριφορὰ τοῦ συνταγματάρχου διοικητοῦ τοῦ συντάγματος νεοσυλλέκτων. καὶ εἶπα· «Θὰ ζήσω λοιπὸν 2 χρόνια (24 μῆνες θητείας) μέρα - νύχτα σ’ αὐτὸν τὸν προθάλαμο πορνείου;». ποὶν στρατευτῶ, αὐτὸν δὲν μποροῦσα οὔτε νὰ τὸ φανταστῶ.

Μετὰ τὴν ὁρκωμοσία πῆρα τετραήμερη ἄδεια γιὰ Θεσσαλονίκη μαζὶ μὲ πολλοὺς ἄλλους. δεκάδες λεωφορείων ἔξω ἀπὸ τὸ στρατόπεδο περιμέναν γιὰ τὴν ἔκτακτη λεία. ἔνας ὀδηγὸς φώναξε σὸ μανάβης λαϊκῆς ἀγορᾶς· «Ποιοί εἶναι γιὰ Θεσσαλονίκη!». Πολλοὶ Θεσσαλονικεῖς μπήκαμε στὸ λεωφορεῖο του, καὶ τὸ λεωφορεῖο ξεκίνησε ἀμέσως. ὅταν φτάσαμε στὴν Ἀθήνα, δίπλα στὴν Ὁμόνοια, δὲν ήταν οὐδὲν· βροῦτε ἄλλο μέσον καὶ συνεχίστε τὸ ταξίδι σας. δώστε μου τὰ κόμιστρα ἀμέσως, γιατὶ βιάζομαι». παρακαλέσαμε, ἐπικαλεστήκαμε τὴ συμφωνία μας καὶ τὴ δύσκολη θέσι μας, ποὺ νὰ βροῦμε τὴν ὡρα ἐκείνη καὶ στὸ μέρος ἐκεῖνο ἄλλο μέσον, καὶ πῶς νὰ μᾶς φτάσουν τὰ χρήματά μας, καὶ ἂν μᾶς φτάσουν, θὰ πρέπῃ μόλις φτάσουμε στὴ Θεσσαλονίκη, νὰ πάρουμε αὐτοστιγμεὶ λεωφορεῖο ἐπιστροφῆς, καὶ πάει στράφι ἡ ἄδειά μας καὶ ἡ δαπάνη μας· ἀλλ’ ἤταν ἀμετάπειστος. τότε γράφω ὅλα τὰ ὀνόματά μας σὲ μία κόλλα καὶ τοῦ

λέω· «Μέτρα μας, μέτρα και τὰ ὄνόματά μας, δὲν μποροῦμε νὰ σὲ πληρώσουμε αὐτὴ τὴ στιγμή· θὰ σὲ πληρώσωμε, ὅταν ἐπιστρέψουμε στὴν Κόρινθο σὲ τέσσερες μέρες· τώρα θὰ χρειαστοῦμε τραῖνα κι ἀεροπλάνα». συμφώνησε, μᾶς ἔδωσε και τὴ διεύθυνσί του, ποὺ τὴν κράτησα ἐγώ. και τοῦ ἔδωσα τὴν κατάστασι τῶν ὄνομάτων μας. και τρέξαμε ἀγχωμένοι νὰ βροῦμε μέσα, ἄλλος τραῖνο κι ἄλλος ἀεροπλάνο, γιὰ νὰ φτάσουμε στὴ Θεσσαλονίκη. ἥμασταν ὅλοι ἀπὸ τὸν ἴδιο λόχο και ἥδη γνώριμοι. συμφωνήσαμε ὅτι, ὅταν ἐπιστρέψουμε στὴν Κόρινθο ἐνισχυμένοι οἰκονομικῶς ἀπὸ τὰ σπίτια μας, θὰ συγκεντρώσουμε τὰ χρήματα σὲ μία μέρα, και θὰ ζητήσω μιὰ ἔξοδο, νὰ πάω νὰ πληρώσω τὸν Κορίνθιο ὁδηγὸ τοῦ λεωφορείου. ὅταν ἐπιστρέψαμε, συγκέντρωσα τὰ χρήματα, και τὴν ἄλλη μέρα θὰ ζητοῦσα ἔξοδο, γιὰ νὰ τὰ πάω στὸν ὁδηγό. τὴν ἄλλη μέρα ὅμως συνέβησαν ἄλλα πράγματα.

Ο λόχος μας λεγόταν «λόχος», ἀλλ’ εἶχε 200 νεοσυλλέκτους, μισὸ τάγμα. και εἴχαμε ἔναν λοχαγό, ποὺ τὸν βλέπαμε σπανίως, λεγόταν Θρασύβουλος Κετσέας και ἦταν γιός ἀποστράτου στρατηγοῦ. είχαμε και δυὸ ἐφέδρους ἀξιωματικούς, ἔναν ἀνθυπολοχαγὸ κι ἔναν δόκιμο. ὁ ἀνθυπολοχαγὸς ἦταν σὲ ἡλικία μικρότερος ἀπὸ τοὺς δυὸ και ἀπόφοιτος τοῦ ἔξαταξίου γυμνασίου και κάπως παλιόπαιδο· ὁ δόκιμος ἦταν δυὸ χρόνια μεγαλείτερος και φοιτητής και σεμνός· δὲν τὸν ἀκούσα νὰ βρίζῃ ποτὲ στοὺς 2 μῆνες ποὺ ἥμουν νεοσύλλεκτος· ἦταν ἔχυπνος και εἶχε διακόψει τὶς σπουδές του, γιὰ νὰ κάνῃ τὴ στρατιωτική του θητείᾳ· μᾶλλον ἦταν φτωχός, ποὺ χρειαζόταν πολὺ τὸ μισθό του. ἐγὼ ἥμουν τρία χρόνια μεγαλείτερος ἀπὸ τὸν ἀνθυπολοχαγὸ και δύο ἀπὸ τὸν δόκιμο. διμοιρίτη εἶχα τὸν ἀνθυπολοχαγό, ἀλλὰ μᾶς ἐκπαίδευαν και οἱ δυό, πότε ὁ ἔνας και πότε ὁ ἄλλος· μᾶς διοικοῦσαν δὲ οἱ λοχίες και οἱ δεκανεῖς, ποὺ ἔμεναν και μαζί μας στὸ θάλαμο. ὁ δόκιμος μ’ ἐκτιμοῦσε και μὲ όρτουσε πολλά.

Τὴν ἥμέρα λοιπὸν ποὺ εἶχα συγκεντρωμένα τὰ χρήματα, τὰ ὅποια ὠφείλαμε στὸν Κορίνθιο ὁδηγὸ τοῦ λεωφορείου, και θὰ ζητοῦσα ἔξοδο, γιὰ νὰ πάω νὰ τὸν πληρώσω, ἀμέσως μετὰ τὸ πρωΐνὸ προσκλητήριο ἔνας λοχίας μᾶς συγκέντρωσε τοὺς ἐπιβάτες τοῦ ἐν λόγῳ λεωφορείου και μᾶς πῆγε μὲ τὸ «ἐν δύο» μπροστά στὸ διοικητήριο, χωρὶς καμμιὰ ἔξηγησι, λέες και ἥμασταν πρόβατα γιὰ κούρεμα ἢ γιὰ σφαγὴ και γδάρσιμο· ὁ δὲ ἔνας ἀπὸ μᾶς ἦταν και δεκανέας, ἔνα ἀθῷο παιδί. ἐκεὶ ὁ λοχίας μᾶς παρέταξε εὐτάκτως, «γιὰ νὰ μᾶς δῆ ὁ συνταγματάρχης! σὲ λίγο βγαίνει ὁ συνταγματάρχης, και ὅλοι μὲ τὸ κέλευσμα τοῦ λοχία σταθήκαμε σὲ προσοχή, και χωρὶς κανέναν πρόλογο ὁ συνταγματάρχης ἀρχισε νὰ μᾶς φωνάζῃ· «Παλιοτόμαρα! ἀπατεῶνες! γαϊδούρια! κλέφτες! παλιάνθρωποι! ἀλῆτες! λωποδύτες! ἀρνηθήκατε νὰ πληρώσετε τὸν ὁδηγὸ ποὺ σᾶς πῆγε στὴν Ἀθήνα μὲ τὸ

λεωφορεῖο του. ἔχω ἐδῶ σ' αὐτὸ τὸ χαρτὶ γραμμένα τὰ ὄνόματά σας. νομίζατε ὅτι δὲν θὰ σᾶς ἀνακαλύψω, ἔ;! ὁ ὁδηγὸς ἥρθε καὶ σᾶς κατήγγειλε γιὰ τὴν κλοπὴ σας. σᾶς τιμωρῶ λίαν ἐπιεικῶς μὲ 4 μέρες φυλακὴ τὸν καθένα, καὶ μὲ 20 μέρες τὸν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ληστείας σας δεκανέα». τοῦ λέω τότε ἐγὼ ἐντόνως· «Κύριε Συνταγματάρχα, δὲν διαπράξαμε καμμία κλοπὴ, δὲν εἴμαστε ἀπατεῶνες οὔτε λωποδύτες. ἐμεῖς δώσαμε στὸν ὁδηγὸ τὴν κατάστασι αὐτὴ ποὺ ιρατάτε στὸ χέρι σας, μὲ τὸ χέρι μου εἶναι γραμμένα τὰ ὄνόματα. μπορεῖτε νὰ ἐλέγξετε ἀμέσως τὸ γραφικό μου χαρακτῆρα, χωρὶς νὰ βλέπω στὸ κείμενο τῆς καταστάσεως. δὲν ἔγιναν ἔτσι τὰ πράγματα. ἀνακρίνετε μας ἔναν ἔναν χωριστά, νὰ δῆτε πῶς ἔγιναν τὰ πράγματα. ἔχουν συγκεντρώσει τὰ χρήματα, τὰ ἔχω τώρα δὰ μαζί μου μαζὶ καὶ μὲ τ' ὄνομα καὶ τὴ διεύθυνσι τοῦ ὁδηγοῦ, καὶ λογάριαζα τώρα ἀκριβῶς νὰ ζητήσω ἔξοδο, γιὰ νὰ τοῦ τὰ πάω...».

Κι ἐκεῖνος μὲ διέκοψε ἀπότομα καὶ ἄγρια, καὶ μοῦ εἶπε· «Σκάσε, βρομόσκυλο, νὰ μὴ διπλασιάσω τὴν ποινὴ ὅλων σας. δός μου τὰ κλεμμένα χρήματα τώρα ἀμέσως, νὰ καλέσω τὸν ἀνθρωπὸ νὰ ἔρθῃ νὰ τὰ πάρῃ, νὰ πάρῃ τὸν ἰδούτα του, παλιοτόμαρα!». μείναμε ὅλοι βουβοί. ἔβγαλα καὶ τοῦ ἔδωσα τὴ δέσμη τῶν χρημάτων. εἶναι ἡ μόνη φυλακὴ ποὺ «ἔφαγα» κατὰ τὴ θητεία μου καὶ ὅλες τὶς μεταγενέστερες στρατεύσεις μου, ποὺ εἶναι τρεῖς μέσα σὲ μιὰ δεκαετία (1965 - 67, 1971, 1974). καὶ στὴν πρώτη θητεία μου, ἀντὶ ν' ἀπολυθῶ στὶς 11 - 3 - 1967, ἀπολύθηκα στὶς 15 - 3 - 1967, ὑπηρετώντας καὶ τὴν τετραήμερη φυλάκισί μου.

Οἱ νεοσύλλεκτοι συστρατιῶτες μου ἦταν ὅλοι τρομοκρατημένοι. δὲν φοβήθηκα· ἀπλῶς ἀγανάκτησα.

Παραπονέθηκα πρῶτα στὸν προειδημένο ἀνθυπολοχαγό μου, κι ἐκεῖνος μοῦ εἶπε· «Δὲν σ' ἀκουσα ποτέ, δὲν μοῦ εἶπες τίποτα, δὲν θὰ μοῦ ἔσαναπῆς τίποτα». κατάλαβα ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ σκληρὸς ἦταν καὶ φοβισμένος. ἔπειτα παραπονέθηκα στὸν προειδημένο δόκιμο, ποὺ εἶχε δῆ κι ἀκούσει ὅλη τὴ σκηνὴ μὲ τὸν συνταγματάρχη. μοῦ εἶπε· «Στὸ στρατὸ δὲν μπορεῖ νὰ μιλήσῃ ὁ στρατιώτης. ὅταν γίνης ἀξιωματικός, ποὺ σοῦ τὸ εὔχομαι μ' ὅλη μου τὴν ψυχή, θὰ μπορῆς νὰ μιλήσης, θὰ μπορῆς νὰ διαμαρτυρηθῆς καὶ γραπτῶς, καὶ τὸ γραπτό σου θὰ μπορῇ νὰ φτάσῃ μέχρι καὶ τὸ ΓΕΣ (=Αρχηγεῖο τοῦ Στρατοῦ), θὰ μπορῆς καὶ νὰ μηνύσῃς». «Ἄ! ἔτσι γίνεται;» τὸν ὁώτησα. «Ἔτσι» μοῦ λέει.

Κι ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἀποφάσισα νὰ γίνω ἀξιωματικός. ἀλλὰ καὶ τότε ἀμέσως ἀντέδρασα πλαγίως καὶ μυστικῶς, ἀν καὶ χωρὶς ἀποτέλεσμα.

Εἶχα ἔνα φίλο ταγματάρχη, ποὺ ὑπηρετοῦσε στὴν Ἀθήνα, ποὺ λεγόταν Χρῆστος, καὶ ποὺ ἦταν γιὸς ἀποστράτου ταξιάρχου. ἦταν

καὶ φοιτητὴς τῆς Νομικῆς στὸ Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιο τῆς Θεσσαλονίκης· εἴχαμε γνωρισθῆ ὡς φοιτηταί. ἐγὼ πάντοτε τὸν ἐνημέρωνα γιὰ τὰ προγράμματα τῶν ἐξετάσεών του καὶ γιὰ τοὺς βαθμούς του. κάποτε ὡς νεοσύλλεκτος τοῦ τηλεφώνησα· «Ἄντὸ κι αὐτό». μοῦ λέει· «Τὸν συνταγματάρχη σας τὸν ξέρουν καλὰ καὶ στὸ ΓΕΣ. πήγαινε στὸν ταγματάρχη ὑποδιοικητή σας· εἶναι φίλος μου καὶ συμμαθητής μου στὴν Εὐελπίδων· πές του ὅτι εἶσαι φίλος μου, κι ἐνημέρωσέ τον. πήγα καὶ τὸν ἐνημέρωσα. μοῦ εἶπε· «Τὰ ἄκουγα ὅλα ἀπὸ τὸ παραδίθυρο τοῦ γραφείου μου στὸ Διοικητήριο. ἀλλ’ αὐτὸς ὁ ἀνθρωπὸς δὲν ἀκούει οὕτ’ ἐμένα· εἶναι ἀπάνθρωπος αὐταρχικὸς καὶ παλαβός». ἔμεινα ἐμβρόντητος. «Νὰ μὴν μπορῇ νὰ μιλήσῃ στὸ διοικητὴρ ὁ ὑποδιοικητής του, ποὺ τὸν ἀναπληρώνῃ μερικὲς φορές!». μόνον ἄλλη μία φορὰ εἶδα αὐτὸ τὸ φαινόμενο σ’ ἐκείνη τῇ θητείᾳ μου, στὶς Φέρρες τοῦ Ἔβρου, ὅταν ἥμουν ἀνθυπίλαρχος.

‘Η δεύτερη ἀντίδρασί μου στὴν κακοήθεια τοῦ συνταγματάρχου ἦταν ἡ ἔξῆς· ἀπ’ ὅλα ὅσα εἶδα κι ἀκούσα κατὰ τὴν περίπτωσι αὐτὴ μοῦ μπῆκε μιὰ ἴδεα· μερικὲς φορὲς γίνομαι πανοῦργος. καθὼς εἶχα τὴ διεύθυνσι τοῦ ὁδηγοῦ, σὲ κάποια ἔξοδό μου στὴν Κόρινθο, πήγα στὸ σπίτι του. χτυπῶ τὸ κουδούνι, καὶ δὲν ἀνοίγει κανεῖς· οὔτε φωνὴ ἀκούσα· εἶδα ὅμως τὸ ματάκι τῆς πόρτας νὰ σκιάζεται. πανουργεύτηκα περισσότερο. κατάλαβα ὅτι κάποιος μὲ βλέπει, ἀλλὰ δὲν ἀνοίγει οὔτε μιλάει. βλέπω τὴ διπλανὴ πόρτα· ἡ ταμπέλα της ἔγραφε· «Τάδε Τάδε, Συνταγματάρχης». τὸ ὄνομα τοῦ διοικητοῦ μας! μαφιόζοι καὶ οἱ δυού· μοιράζονταν τὰ χρήματα. δὲν ἥξερα βέβαια καὶ τὰ ποσοστὰ τοῦ καθενός. γι’ αὐτὸ λοιπὸν ὁ ὁδηγὸς ἦταν τόσο ἀφοβό γαϊδούροι. ξανατηλεφώνησα στὸ φίλο μου ταγματάρχη· «Ἄντὸ κι αὐτό». μοῦ λέει· «Δὲν ἐκπλήσσομαι· δὲν ἀγνοῶ· φρόντισε νὰ γίνης ἀξιωματικός· σοῦ τὸ εὔχομαι θεομά».

Εἶχα στὸ θάλαμό μου ἔναν συστρατιώτη, ποὺ λεγόταν Σιαπκαρᾶς· ἔνα ἥσυχο, εὐγενέστατο κι ἀξιαγάπητο παιδὶ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. κι ἔτσι σὰν ἀπλῆ κουβέντα τοῦ εἶπα τὸν πόνο μου. μετὰ λίγες μέρες ἥρθε στὸ στρατόπεδό μας ἔνας στρατηγὸς τοῦ Ἀρχηγείου, ἐπιθεωρητής τοῦ Στρατοῦ στὸν τίτλο του, ὁ ὑπ’ ἀριθμὸν 3 στὸ στράτευμα (ἀρχηγὸς τοῦ ΓΕΣ ὁ πρῶτος, ὑπαρχηγὸς τοῦ ΓΕΣ ὁ δεύτερος, ἐπιθεωρητής τοῦ Στρατοῦ ὁ τρίτος· ἔπειτα εἶναι οἱ διοικηταὶ τῆς Στρατιᾶς καὶ τῆς ΑΣΔΕΝ, κι ἔπειτα οἱ διοικηταὶ τῶν Σωμάτων· ὅλοι στρατηγοί. οἱ πρῶτοι τρεῖς εἶναι οἱ κεφαλές τοῦ Στρατοῦ). ὁ στρατηγὸς ποὺ ἥρθε λεγόταν κι αὐτὸς Σιαπκαρᾶς. λέω στὸ νεοσύλλεκτο συστρατιώτη μου Σιαπκαρᾶ· «Κύτταξε ἐκεῖ ὁμωνυμία!». μοῦ λέει· «Δὲν εἶδες πού, ὅταν μὲ εἶδε, μοῦ μίλησε; θεῖος μου εἶναι· ἀδερφὸς τοῦ πατέρα μου». τοῦ λέω· «Ἡρθε νὰ σὲ δῆ;». «Όχι· προχθὲς πήγα μὲ 48ωρη ἄδεια στὴν Ἀ-

θήνα καὶ τὸν εἶδα· δὲν ἥρθε γιὰ μένα· ἥρθε νὰ δῆ τὸ διοικητή μας· καὶ τὸν ξέχεσε! δὲν χώτησα ‘Γιατί;’, δὲν ἔμαθα ποτὲ ‘γιατί’, δὲν εἴμαι σίγουρος γιὰ καμμιὰ ἀπὸ τὶς σχετικὲς ὑποψίες μου· καὶ γι’ αὐτὸ δὲν τὶς λέω· οὕτε ποτὲ βεβαιώθηκα ἀν εἶναι εὔστοχες. ξέρω ὅμως ὅτι στὸ στρατὸ ὑπάρχουν ντομπροσύνη κι ἀξιοχρατία καὶ δικαιοσύνη λίγο ἀνώτερες ἀπὸ τὶς ἀντίστοιχες ποὺ ἐμφανίζονται στὸν ὑπόλοιπο λαό· καὶ εἶναι εὐνόητο· ἀνθρώποι ποὺ ἔξ ἐπαγγέλματος πηγαίνουν στὸν πόλεμο νὰ σκοτωθοῦν, γιὰ νὰ ζήσῃ ὁ ὑπόλοιπος λαὸς καλλίτερα, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι κατώτεροι τοῦ σχετικοῦ λαοῦ. ἄλλο ὅτι τὰ κρούσματα σὰν αὐτὸ τοῦ συνταγματάρχου ἐκείνου ὑπάρχουν παντοῦ καὶ πάντοτε σ’ ὅλες τὶς τάξεις τῶν ἀνθρώπων.

Μετὰ μισὸ μῆνα, μέσα στὸ Φεβρουάριο (τοῦ 1965) ὅλοι οἱ νεοσύλλεκτοι Υ.Ε.Α. δώσαμε εἰσαγωγικὲς ἐξετάσεις γιὰ τὶς Σχολὲς Ἀξιωματικῶν· κι ἔγινα ἀξιωματικός. ἦταν μιὰ ἀπόφασί μου ἀμεταμέλητη.

4

ΟΡΚΩΜΟΣΙΑ

‘Ο Κύριος δίδαξε· Ἐγὼ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως (Μθ 16,2). κι ὁ ὄρκος μοῦ ἦταν κάτι τὸ ἄκρως ἀνεπιθύμητο· κι ὅταν 7 φορὲς στὴ ζωὴ μου ὠρκίστηκα, μοῦ ἦταν πολὺ ὀδυνηρό. ὠρκίστηκα στὸ πτυχίο μου, στὸ διδακτορικό μου, σὲ τρία δικαστήρια ώς μοναδικὸς μάρτυς ὑπερασπίσεως, γιὰ νὰ βγοῦν ἀπὸ τὴ φυλακὴ προφυλακισμένοι οἰκογενειάρχες, κι ἔνας βαρειὰ ἄρρωστος προφυλακισμένος, κι ἔνας κληρικὸς συκοφαντημένος, ποὺ ἀν τιμωροῦνταν καὶ μὲ μία μέρα φυλάκισι, θὰ καθαιροῦνταν, ὠρκίστηκα καὶ ώς νεοσύλλεκτος, καὶ ώς ἀνθυπίλαρχος. φρόντισα ὅμως τούλαχιστον νὰ εἶμαι εὔορκος καὶ οὐδέποτε ἐπίορκος.

‘Οταν ὠρκίστηκα ώς ἀνθυπίλαρχος, ὠρκίστηκα μαζὶ μὲ δύο ἄλλους. ὁ διοικητὴς μᾶς εἶπε. πηγαίνετε νὰ βρῆτε ἔναν παπᾶ νάρθῃ νὰ σᾶς ὠρκίσῃ ἐδῶ. καὶ δῶστε του καὶ κάτι. ἥρθε καὶ μᾶς ὠρκισε ἐνώπιον τοῦ διοικητοῦ καὶ τριῶν ἄλλων ἀνωτέρων μας μονίμων ἀξιωματικῶν. ὠρκιστήκαμε δὲ ἔνας ἔνας ἔχωριστά, παρ’ ὅλο ποὺ ἡμασταν παρόντες δύοι. ἡ κάθη μιὰ ὀρκωμοσία δηλαδὴ ἦταν ὀρκωμοσία ἐνὸς μόνον ἀξιωματικοῦ.

‘Οταν ὁ Παπαδόπουλος κατήργησε τὴ βασιλεία μὲ δημοψήφισμα, στὸ ὄποιο τὸ 68% τῶν ψηφοφόρων ψήφισαν κατὰ τῆς βασιλείας, ἐγὼ ἥμουν οὐδέτερος καὶ ἀδιάφορος· παρὰ ταῦτα ψήφισα ὑπὲρ τοῦ βασιλέως, γιὰ νὰ μὴν ἐπιορκήσω. διότι καὶ στὶς δυὸ στρατιωτικὲς ὀρκωμοσίες μου ὠρκίστηκα «νὰ φυλάττω πίστιν εἰς τὸν συνταγματικὸν βασιλέα». σεβάστηκα ὅμως τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἐλευθέρου δημοψηφίσματος μὲ τὸ ὄποιο καταργήθηκε ἡ βασιλεία. στὸ δεύτερο ὅμως δημοψήφισμα τὸ ἐπὶ Καραμανλῆ, τὸ περιττό, ποὺ ἔγινε μόνο, γιὰ νὰ ἐκδικηθῇ αὐτὸς καὶ τὸν βασιλέα καὶ τὸν Παπαδόπουλο, καὶ νὰ φανῇ ὅτι «αὐτὸς ἔήλωσε τὴ γάγγραινα τῆς βασιλείας», ἐνῷ αὐτὸς ἀπλῶς πυροβόλησε ἔνα πτῶμα, κι ἔδειξε ἔναν πολὺ φτηνιάρικο καὶ ἄνανδρο ψευτοαντρισμό, ψήφισα κατὰ τῆς βασιλείας, ἐπειδὴ ὁ Κωνσταντῖνος πρὸ πολλοῦ δὲν ἦταν βασιλεύς, κι ἐγὼ δὲν ἥμουν δεσμευμένος ἀπὸ τοὺς δυὸ στρατιωτικοὺς ὄρκους μου. καὶ σεβάστηκα πάλι τὸ ἀποτέλεσμα, κυρίως ἐπειδὴ τὸ ἀνεπιθύμητο βασιλικὸ καθστῶς καταψηφίστηκε πά-

λι μὲ τὸ 68% τῶν ψήφων, ὅπως ἀκριβῶς κι ἐπὶ Παπαδοπούλου, κι ἀποδείχτηκε ἡ ἐπὶ Παπαδοπούλου ἐλευθερία τῶν Ἑλλήνων. ὁ Παπαδόπουλος ἦταν πολὺ λαοφιλής, ὅπως δείχνει καὶ τὸ μέχρι σήμερα ἀπόφθεγμα τῶν Ἑλλήνων «Ποὺ εῖσαι, Παπαδόπουλε!». ἄλλο τὸ τί λὲν οἱ πολιτικάντηδες ἐναντίον τοῦ Παπαδοπούλου. τὰ φλυαρήματά τους ἀποδείχτηκαν ὑστερίες ἴδιοτελῶν.

5

ΣΚΟΠΟΣ ΣΤΙΣ Π.Α.Π.

Όταν στὸ στρατόπεδο τῆς Κορίνθου οἱ νεοσύλλεκτοι φυλάξαμε σκοπιὰ πολλὲς φορὲς σὲ πάρα πολλὲς θέσεις, ὅπου δὲν χρειαζόταν σκοπιά, ἐπειδὴ ἦταν μόνο γιὰ ἐκπαίδευσι κι ἔξοικείωσι, μᾶς πῆγαν μὲ αὐτοκίνητα μερικὰ χιλιόμετρα μακριά, νὰ φυλάξουμε ἀληθινὲς πλέον σκοπιὲς στὶς Π.Α.Π. (=Προκεχωρημένες Ἀποθήκες Πυρομαχικῶν). ἐκεὶ ἔμεναν φρουροὶ μονίμως κάποιοι μόνιμοι κι ἔφεδροι ὑπαξιωματικοὶ μαζὶ μὲ λίγους παλιοὺς στρατιώτες. οἱ δικοὶ μας ὑπαξιωματικοὶ μᾶς τόνισαν· «Προσέξτε· αὐτοὶ ἐκεῖ στὶς Π.Α.Π. ἀρέσκονται νὰ σᾶς μπερδεύουν καὶ νὰ σᾶς τρομοκρατοῦν· τὸ διασκεδάζουν. ἂν ὅμως γράψουν γιὰ σᾶς στὸ βιβλίο τοῦ σκοποῦ «Κακῶς», θὰ ἔχετε προβλήματα. θὰ προσπαθήσουν νὰ σᾶς πάρουν καὶ τὸ ὅπλο. τὸ κάνουν κάθε φορὰ τὰ δεμάλια, γιατὶ θέλουν νὰ δεξιλέψουν κι ἐμᾶς. οἱ «ντόπιοι», ὅπως λέγαμε τοὺς τῶν Π.Α.Π., μὲ τὸ πρόσχημα ὅτι θέλουν νὰ μᾶς «κατατοπίσουν» γιὰ τὶς σκοπιές, μᾶς συγκέντρωσαν κάπου 50 ἄτομα κι ἀρχισαν νὰ λὲν ἀνέκδοτα σόκιν, κι ὅλοι γελοῦσαν. κάποιος «ντόπιος» παρατήρησε ὅτι δὲν γελοῦσα, καὶ λέει· «Εσύ! γιατὶ δὲν γελάς; κουφὸς εἶσαι; πῶς νὰ σοῦ ἐμπιστευτοῦμε σκοπιά;». κι ἔνας «δικός μαζὶ» τοῦ εἶπε· «Ἄς τον αὐτόν· εἶναι Χριστιανός, δὲν γελάει μὲ τ' ἀνέκδοτα». «Ἄ νὰ τὸν ἔχουμε ὑπ' ὄψι μαζὶ», λέει ἐκεῖνος. ἐγὼ τότε εἶχα δὲν εἶχα ἔνα μῆνα στὸ στρατό, καὶ δὲν ἤξερα ὅτι ὑπάρχει τόσο ἀντιχριστιανικὸ μένος μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν. Ισως ἐπειδὴ πορνεύουν πολλοί.

«Κληρώθηκα» ἀπὸ τοὺς «ντόπιους» νὰ φυλάξω σκοπιὰ σὲ γερμανικὸ νούμερο (=2 - 4 π.μ.) στὴν πύλη τοῦ στρατοπέδου. δύο «ντόπιοι» πῆγαν νὰ γλεντήσουν σὲ γειτονικὲς ταβέρνες, κι ἐπέστρεψαν στὶς 3 τῇ νύχτα. τοὺς σταμάτησα μὲ τὸ «Ἀλτ» καὶ ζήτησα τὸ σύνθημα. κι ἐκεῖνοι δὲν ἔδιναν σύνθημα.. τοὺς ἀπαγόρευσα νὰ μποῦν, κι ἐκεῖνοι ἀρχισαν νὰ προσπαθοῦν νὰ μποῦν ὡς καθένας ἀπὸ ἄλλη μεριά. ἦταν δὲ καὶ ἀρκετὰ μεθυσμένοι, ὅπως κατάλαβα. τοὺς ἀπέκρουα μὲ «τὴ λόγχη ἐφ' ὅπλου» σὰν μὲ δόρυ, ἀλλ' ἐκεῖνοι ἀπέφευγαν τὰ χτυπήματα καὶ ἔαναωρμοῦσαν μὲ χωριστὴ ἐπιχείρησι. ὅταν δηλαδὴ ἀντιμετώπιζα τὸν ἔναν, ὥρμοῦσε ὁ ἄλλος. σὲ 2 - 3 λεπτὰ λαχανιάσαμε κι ἐ-

γώ καὶ πιὸ πολὺ ἐκεῖνοι, ποὺ τρίκλιζαν κιόλας. δὲν ἥξερα ἀν πρέπει νὰ τοὺς λογχίσω ἢ νὰ τοὺς πυροβολήσω· καὶ δὲν ἥθελα. φώναξα «Ἄρχιφύλακα!», ἀλλ’ οὔτε φωνὴ οὔτε ἀκρόασι. οἱ «δικοί μας» κοιμοῦνταν μακριά. μὲ κούρασαν ἐπὶ πολλὴ ὥρα. ἥθελαν νὰ μοῦ πάρουν τὸ ὅπλο. προφανῶς γιὰ νὰ γελοιοποιηθῶ ἀποδεδειγμένως. κάποτε παραιτούμενοι ἀπὸ τὴν προσπάθεια νὰ μοῦ πάρουν τὸ ὅπλο, ὥρμησαν νὰ μποῦν στὸ στρατόπεδο, πιστεύοντας ὅτι δὲν θὰ τοὺς ἀκολουθήσω, οὔτε θὰ τοὺς φτάσω, οὔτε θὰ πυροβολήσω. τοὺς κυνήγησα, κι ὁ ἔνας τρέχοντας πρὸς τὰ μέσα σκόνταψε κι ἐπεσε μπρούμυντα κατὰ γῆς. τὸν φτάνω, τὸν πατῶ στὴ μέση μὲ τὴν ἀρβύλα, τὴ γεμάτη σιδερένιες πρόκες ἀπὸ κάτω, καὶ στηρίζοντας τὴν αἰχμὴ τῆς λόγχης στοὺς γλουτούς του πιέζω καὶ τὸν τρυπῶ ἐλαφρῶς. τρύπησα τὴ φόρμα του, πίεσα κι ἄλλο κι ἐμφανίστηκε αἷμα. τὸ μέρος φωτιζόταν. ἐκεῖνος ἄρχισε νὰ φωνάξῃ «Ὦχ! ὥχ!» κι ὁ ἄλλος ἐφυγε πρὸς τὰ ἔξω τρέχοντας. ἄκουσε ἔνας δικός μας λοχίας καὶ ἥρθε, διότι ἡ σκηνὴ ἐκτυλίχθηκε μπροστὰ στοὺς φωτισμένους θαλάμους. τὸν ἄρπαξε καὶ ἀπαίτησε «σύνθημα», κι ἐκεῖνος τοῦ ἔδωσε τὸ σωστὸ σύνθημα. κι ὁ λοχίας τὸν ἔδιωξε πρὸς τὰ μέσα δίνοντας μιὰ γερή κλωτσιὰ στὸν πληγωμένο πισινό του· ἥταν ἔξωργισμένος. τοῦ εἴπα γιὰ κεῖνον ποὺ ἐφυγε πρὸς τὰ ἔξω. φώναξε κι ἔναν ἐνοπλὸ δόλιτη, καὶ οἱ δυὸ μαζὶ κάθισαν μαζὶ μου περιμένοντας ἐκεῖνον ποὺ ἐφυγε. ἀλλ’ ἐκεῖνος δὲν ἥρθε οὔτε τὸ πρωΐ.

Τὸ πρωΐ ὁ δικός μας ἐπὶ κεφαλῆς λοχίας πῆρε ἀναφορὰ (παρουσιολόγιο), γιὰ νὰ φύγουμε γιὰ τὸ στρατόπεδο μας. ἔρχεται ἐκεῖνος ποὺ τραυμάτισα κι ἄρχισε νὰ φωνάξῃ ὅτι δὲν φύλαξα σωστά, καὶ πρέπει νὰ τοῦ δώσουν τὸ ὄνομά μου, γιὰ νὰ μὲ ἀναφέρῃ ὁ ἴδιος στὴ διοίκησί μας. κι ὁ δικός μας λοχίας τοῦ εἴπε μπροστὰ σὲ ὅλους· «Φύλαξε πολὺ καλά, ἀφοῦ σοῦ τρύπησε καὶ τὸν κόλο, κι αἵμοράγησε κιόλας· φέρε τὸ τρύπιο καὶ ματωμένο σου βρακὶ νὰ κάνουμε αὐτοψία. ἀν δὲν σ’ ἐσφάξα ἐγώ, τώρα θὰ ἥσουν νεκρός». (τὰ εἴπε πολὺ πιὸ ἀθυρόστομα βέβαια, ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ τὰ γράψω αὐτολεξεί). καὶ συνέχισε· «Στὸ κάτω κάτω εἰστε 10 καὶ εἴμαστε 55· τί θέλετε δηλαδή; νὰ σᾶς πλακώσουμε καὶ στὸ ξύλο; ἔχω καὶ σφαῖρες στὸ Τόμσον μου (παλιὰ στρατιωτικὴ καραμπίνα). μὴ μοῦ κάνης ἐμένα τὸ μάγκα». καὶ γυρίζοντας πρὸς ἐμένα μοῦ εἶπε· «Καλὰ τὸν ἔκανες. θὰ τὰ πῶ καὶ στὸ λοχαγό. ὅλο τέτοιες μαγκιές μᾶς κάνουν. ἥταν ποὺ ἥταν κουραδόμαγκες, τώρα εἶναι καὶ ματωμένοι κουραδόμαγκες». κι ἀνεβήκαμε στ’ αὐτοκίνητα καὶ φύγαμε νικηταί.

6**ΦΑΝΤΑΡΙΣΤΙΚΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ****α'. Διανομή Καινῆς Διαθήκης**

Τὸν Ἱανουάριο τοῦ 1965, πρὶν ἀπὸ μισὸ αἰῶνα, ἔνα ἀπόγευμα μᾶς συγκέντρωσαν στὸ γήπεδο τοῦ στρατοπέδου νεοσυλλέκτων τῆς Κορίνθου, 1500 νεοσυλλέκτους - Y.E.A. - ἐπιστήμονες ὅλους, ἀπ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα, καὶ κάποιοι ἐπισκέπτες μ' ἔνα φορτηγὸ μοίρασαν σ' ὅλους ἀπὸ μιὰ Καινὴ Διαθήκη τῆς τοσέπης, μετάφρασι τοῦ Βάμβα μὲ πολὺ ὡραία καὶ κομψὴ βιβλιοδεσία. πῆρα κι ἐγώ, ἀν καὶ εἶχα δικῆ μου Κ. Διαθήκη τῆς τοσέπης μὲ τὸ ἀρχαῖο κείμενο. τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρῶτη σηκώθηκα μισὴ ὥρα πρὶν ἀπὸ τὸ ἐγερτήριο, γιὰ νὰ ἑτοιμαστῶ. βγαίνοντας ἀπὸ τὸ θάλαμο τῆς διμοιρίας, εἶδα στὸν προθάλαμο πεταμένη μιὰ Κ. Διαθήκη, καὶ τὴ συμμάξεψα. «θὰ εἶχα τώρα τρεῖς». στὴ σκάλα εἶδα πεταμένες ἄλλες τέσσερες, καὶ τὶς πῆρα. σκέφτηκα βέβαια «Ποῦ νὰ τὶς βάλω τόσες», ἀλλὰ μοῦ ἦταν ἀδύνατο νὰ τὶς ἀφήσω. στενοχωρήθηκα· «Πέντε ἄτομα πέταξαν τὴν Κ. Διαθήκη! τόσο πολλοί;! μὰ τὶ ἀνθρωποι εἶναι αὐτοί; τέλος πάντων ἀφοῦ βρέθηκαν τόσο πολλοὶ νὰ τὶς πετάξουν, ἀς ζοριζόμουν λίγο νὰ τὶς βολέψω στὸ ἀδιαχώρητο τοῦ γυλιοῦ μου μέχρι νὰ βγῶ καὶ νὰ τὶς χαρίσω σ' ἄλλους». μόλις βγῆκα στὴν αὐλή, σοκαρίστηκα. ἐκατοντάδες Κ. Διαθήκης, σχεδὸν ὅσες μοιράστηκαν, πεταμένες καὶ τσαλαπατημένες· πολλὲς μὲ μανία. στ' ἀποχωρητήρια μοῦ κόπηκε τὸ αἷμα· περίπου μιὰ ἐκατοντάδα πεταμένες· ἄλλες μέσα στὰ δοχεῖα ἀπορρίψεως τοῦ χρησιμοποιημένου χαρτιοῦ ὑγείας, ἄλλες στὸ πάτωμα καὶ στὰ ὄρθοστάδην οὐρητήρια τσαλαπατημένες μέσα στὰ οὔρα, ἄλλες ἀνοιχτὲς καὶ μπρούμυτα πάνω στὰ ἀτάκτως κι ἐκτὸς ἀποχετεύσεως ἀφημένα κόπρια. ἔφυγα μὲ φρίκη, χωρὶς νὰ οὐρήσω. μοῦ ἦταν ἀδύνατο. πῆγα σ' ἔνα μεμονωμένο οὐρητήριο πίσω ἀπὸ τὰ μαγειρεῖα.

β'. Ἀναξιοπρέπεια στὸ ἀποκορύφωμά της

Σὲ μιὰ πολυπληθῆ ἔξοδο τῶν νεοσυλλέκτων ἔνας λοχαγὸς στεκόταν στὴν πύλη τοῦ σρατοπέδου κρατώντας ἔνα πανέρι γεμάτο προφυλακτικά, γιὰ νὰ παίρνῃ δωρεὰν ἔνα ὁ κάθε ἐξερχόμενος. διότι πολλοὶ ἔβγαιναν μόνο γιὰ νὰ πᾶνε στὰ πορνεῖα. ἀποβραδὶς στὸ θά-

λαμο ἀκουόταν ὅτι «Αὔριο (ήμέρα γενικῆς ἔξοδου) ἔρχεται ἀπὸ τὴν Ἀθήνα στῖφος πορνῶν». λεγόταν ἐπίσης ὅτι ὅλοι οἱ πορνοβοσκοὶ τῶν Ἀθηνῶν ἦταν εἰδοποιημένοι γιὰ τὴ γενικὴ ἔξοδο τῶν νεοσυλλέκτων ἀπὸ ἀνθρώπους τοῦ στρατοπέδου. πιθανῶς εἶχαν ποσοστά τῶν εἰσπράξεων ἥ ἔστω κάποια ἀμοιβὴ γιὰ τὴν πληροφορία τους περὶ γενικῆς ἔξοδου τῶν νεοσυλλέκτων. ὄμοιογῶ ὅτι ὁ νοῦς μου πῆγε στὸ συνταγματάρχη.

“Οταν περνοῦσα ἀπὸ τὴν πύλη, ὁ λοχαγὸς μὲ τὸ πανέρι ἀντιλήφθηκε ὅτι δὲν πῆρα προφυλακτικὸ κι ἔφευγα βιαστικά. κι ἀρχισε νὰ φωνάζῃ· «Ἐσύ ἐσύ! γιατί δὲν παίρνεις καπότα; πᾶρε καὶ σύ. ἔτσι ἀσπλος φεύγεις ἀπὸ τὸ στρατόπεδο; ἔτρεξα πρὸς τὴν πόλιν· κι ἐκεῖνος φώναζε· «Πιάστε τον! φεύγει χωρὶς καπότα!». ἐντυπωσιάστηκα ἀπὸ τὴν ἀναξιοπρέπειά του καὶ τὴν ἀδιάντροπη προστυχιά του. ἔτρεξα γρήγορα, κι ὅταν χάθηκα μέσα στὸ ἔξερχόμενο πλῆθος, ἀρχισα κανονικὸ βάδισμα, γιὰ νὰ μὴ γίνω ἀντιληπτὸς ἀπὸ τὸ τρέξιμο. ἔνιωσα τὸ ἐπεισόδιο ὡς διωγμὸ τῶν Χριστιανῶν. καὶ δὲν μποροῦσα νὰ τὸ χωνέψω ὅτι αὐτὸ τὸ ἔκανε ἔνας λοχαγός. δὲν ξέρω ἂν τὸ ἔκανε αὐθορμήτως ἥ κατόπιν διαταγῆς· πάντως ἀπὸ τὸν τρόπο του φαινόταν ἀλληλέγγυος μὲ τὸν διατάξαντα.

Περιηγήθηκα τὴν Κόρινθο. πῆγα καὶ σ’ ἔναν Ἐσπερινό. μὲ εἶδαν κάποιοι τοῦ λόχου μου, καὶ τὸ βράδυ μοῦ ἔλεγαν εἰρωνικά· «Ολοι πήγαμε σὲ πουτάνες, ἀλλ’ ἐσὺ πῆγες σὲ παπᾶ!» μέσα στὴν Κόρινθο ἔνας μεσήλικας εἶδε ἐμένα, ἔναν φαντάρο, καὶ μὲ όπωτησε· «Ποὺ εἶναι τὰ κορίτσια;». δὲν κατάλαβα τί ἔννοοῦσε. νόμισα ὅτι μὲ πέρασε γιὰ κάποιον ἄλλον καὶ μὲ όπωτοῦσε γιὰ κάποια κορίτσια ἀπὸ κοινοῦ γνωστά μας· καὶ τοῦ λέω· «Γιὰ ἄλλον μὲ πέρασες· δὲν ξέρω τὰ κορίτσια ποὺ λέξ». μοῦ λέει· «Οἱ πουτάνες, μωρέ· τὸ μπουζδέλλο· ποὺ εἶναι;». ἀπομακρύνθηκα βιαστικός, χωρὶς νὰ τοῦ ἀπαντήσω. δὲν ξέρω τί σκέφτηκε ἐκεῖνος, ἀλλ’ ἐγὼ σκέφτηκα· «Θεέ μου! ὅλοι τέτοιοι εἶναι ἐδῶ; καὶ τίς πόρνες τίς λένε κορίτσια;! καὶ πενηντάρης;!».

Τὸ βράδυ στὸ θάλαμο τοῦ λόχου ὅλοι ἔλεγαν λεπτομέρειες τοῦ πῶς πόρνευαν· ἵσως καὶ φανταστικές μόνο· κοκοριλίκια. δὲν εἶχα φανταστὴ μέχρι τότε ὅτι αὐτὰ τὰ λένε τόσο φανερά, τόσο ἀδιάντροπα. κατάλαβα πολὺ καλὰ ὅμως καὶ γιὰ πρώτη μου φορά, ὅτι οἱ ἀνθρώποι, ὅταν βρίσκωνται ἀνάμεσα σὲ τέως ἀγνώστους, ἀποβάλλουν κάθε ἕχνος ντροπῆς· γίνονται ἀπολύτως ἑτερόποτοι. ἔνας εἶπε· «Δὲν ξαναπάω σὲ πουτάνα! στὸν προθάλαμο, ποὺ περιμέναμε σειρά, κάθε 5 λεπτὰ αὐτὴ ἔβγαινε γυμνὴ καὶ φώναζε σὰ μανάβης σὲ λαϊκὴ ἀγορά· ‘Θὰ γαμήσῃ ἄλλος;! ποιός ἔχει σειρά;’. κι ὅταν τὴ γαμοῦσα, αὐτὴ διάβαζε ἔνα περιοδικό! δὲν τὴν ἀντέχω τέτοια συμπεριφορά!»! ἔμεινα κατάπληκτος ἀπὸ τὴν τόση καὶ τέτοια διαφθορά.

Μερικὲς φορὲς σκεφτόμουν· «'Αλήθεια· γιὰ νὰ ξέρῃς ἐπιστημονικῶς τί εἶναι τὰ σκατά, πρέπει νὰ τὰ φᾶς;». ἔβλεπα τοὺς πόρονους σὰ σκατοκανθάρους ἢ σὰν τὶς πράσινες ἐκεῖνες σκατόμυγες, οἱ ὅποιες στὴν ὑπαιθρο, πρὸς συμμαζέψης τὰ όοῦχα σου, ἔχουν φτάσει στὸ μέρος ποὺ ἀφώδευσες καὶ τρῶνται τὰ σκατὰ μὲ βουλιμία. τὸν πρῶτο καιρὸ τῆς στρατεύσεως μου ἔνιωθα σὰ νὰ ἔβλεπα τὴν κόλασι μὲ κυάλια κι ἀπὸ θέσι ἀσφαλείας. καὶ τὸ πιὸ παράδοξο· κατὰ τὶς ἡμέρες ποὺ ἥμουν στὸ στρατόπεδο νεοσυλλέκτων, νόμιζα ὅτι στὶς σχολὲς ἀξιωματικῶν δὲν θὰ βλέπω κι ἀκούω τέτοιες χυδαιότητες· ὅτι θὰ ζῶ σὲ σοβαρώτερο περιβάλλον.

γ'. Ἐμπειρίες

Δὲν εἶχα ἐκδηλωθῆ στὸ θάλαμο τῆς διμοιρίας καθόλου· κι ὅμως σὲ δέκα μέρες ὅλοι μ' ἔλεγαν «θεολόγο», παρ' ὅλο ποὺ δὲν ἥμουν· ἐπειδὴ παρατήρησαν ὅτι δὲν ἔβριζα ποτέ, δὲν ἔλεγα αἰσχρόλογα οὔτε πρόστυχα ἀνέκδοτα, οὔτε γελοῦσα, ὅταν τὰ ἔλεγαν ἄλλοι, ὅλλ' ἔμενα ἀδιάφορος, δὲν μιλοῦσα μάγνικα. ἀρκοῦν αὐτά, γιὰ νὰ σὲ καταλάβουν οἱ ἄλλοι, ὅτι δὲν εἶσαι σὰν αὐτούς. τὸ λέει ἄλλωστε κι ὁ ἀπόστολος Πέτρος στὴν πρώτη του Ἐπιστολή, ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ξενίζονται μὴ συντρεχόντων ὑμῶν εἰς τὴν αὐτὴν τῆς ἀσωτίας ἀνάχυσιν, βλασφημοῦντες. ἦταν ἄλλωστε κι ὅλοι τους ἀνεξαιρέτως ἔξυπνοι καὶ μιρφωμένοι ἄντρες. ὅταν σὲ δέκα μέρες τῷμαθε ὅλος ὁ λόχος, ὅτι «ἔγὼ εἶμαι «θεολόγος», κι ὅτι αὐτὰ ποὺ ξέρω τὰ πιστεύω κιόλας», ἀρχισαν τὰ πειράγματα. ἔγὼ ὅμως τὴν ὥρα ἐκείνη παρέμενα κλειστὸς καὶ κουφός, παρ' ὅλο ποὺ ὅλες τὶς ἄλλες ὥρες μιλοῦσα καὶ γελοῦσα ὅπως ὅλοι. ἐκεῖνοι τὸ εἶχαν δεδομένο, ὅτι εἶμαι «θεολόγος» ὁ ὅποιος «αὐτὰ ποὺ ἥξερα τὰ πίστευα κιόλας»· ἄρα κι αὐτοὶ τὰ ἥξεραν σὲ βαθὺ μὲνοποιητικό.

Ἐνας ἄλλος μέσα στὸ λόχο, λεβέντης καὶ ὠραῖος ἄντρας, ἦταν ἀπόφοιτος τῆς νομικῆς. δὲν ἦταν ὁ χειρότερος, ἀλλ' ὁ τολμηρότερος καὶ ὁμιλητικώτερος καὶ ἀρκετὰ ἀθυρόστομος. συνέπιπτε μάλιστα καὶ τὸ ἐπίθετό του ν' ἀκούγεται κάπως σὰν τὴ λαϊκὴ ὀνομασία κάποιου δυσκατονομάστου μέλους τοῦ σώματος· κι αὐτὸς τὸ εἶχε καὶ καύχημα.

Τὴν τελευταία ἐβδομάδα τοῦ διμήνου τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν νεοσυλλέκτων μέσα στὸ λόχο μᾶς θεωροῦσαν σὰ δυὸ ἀντιθέτους πόλους. καὶ κάποιοι τὸ τελευταῖο σαββατόβραδο, ποὺ δὲν εἶχαν δοθῆ ἄδειες ἔξόδου, διωργάνωσαν ἔνα διάλογο μεταξὺ τῶν δυό μας. ἔγὼ δὲν εἶχα ἐρωτηθῆ. ὁ ἄλλος εἶχε ἐρωτηθῆ καὶ ἵσως αὐτὸς νὰ ἦταν ὁ ὑποκινητής τῆς διοργανώσεως. ὅταν τὸ εἶπαν καὶ σ' ἐμένα, μὲ τὴν προσθήκη ὅτι ὁ ἄλλος ὁρτήθηκε καὶ δέχτηκε, δέχτηκα κι ἔγὼ. σκέφτηκα ὅτι, ἀν δὲν

δεχόμουν, θὰ ύποτιμοῦσαν τὴν πίστι μου. μαζεύτηκε λοιπὸν ὅλος ὁ λόχος στὸ θάλαμό μου καὶ κάποιος θέλησε νὰ παρουσιάσῃ τοὺς δύο, ποὺ θὰ διαλεγόμασταν. καὶ ἄρχισε.

«Ἄγαπητοὶ συνάδελφοι, μαζευτήκαμε, γιὰ ν' ἀκούσουμε τὸ διάλογο ποὺ θὰ κάνουν πάνω σὲ Θέματα θρησκείας καὶ ἡθικῆς ὁ νομικὸς Β μὲ τὸ θεολόγο Α. τοὺς παρακαλῶ νὰ αὐτοσυστηθοῦν».

Λέει πρῶτος ὁ ἄλλος·

«Λέγομαι Τάδε Τάδε καὶ εἶμαι πτυχιοῦχος νομικός».

Λέω κι ἔγώ·

«Λέγομαι Τάδε Τάδε καὶ εἶμαι πτυχιοῦχος φιλόλογος».

“Ενα σούσουρο ἀκούστηκε· καὶ κάποιος φώναξε·

«Δὲν εἶσαι θεολόγος;».

«Όχι· εἶμαι φιλόλογος», τοῦ λέω.

“Άλλο σούσουρο παρατεταμένο.

Λέει ὁ παρουσιαστής·

«Ἐτσι πιὸ καλά· θὰ κάνουν διάλογο δικηγόρος μὲ φιλόλογο, ἐπαγγελματίες χειρισταὶ τοῦ λόγου. λοιπὸν εἴμαστε ὅλοι ἔτοιμοι καὶ γεμάτοι ὅρεξι νὰ σᾶς ἀπολαύσουμε».

Λέω στὸν ἄλλο· «Μίλα πρῶτα ἐσύ». λέει ἐκεῖνος· «Όχι, μίλα πρῶτα ἐσύ». λέω·

«Ἐν τάξει· Ἀγαπητοὶ συνάδελφοι, δὲν εἶχα σκοπὸν νὰ κάνω διάλογο ποτέ· ἐσεῖς τὸ διωργανώσατε καὶ σεῖς τὸ ζητᾶτε. τὸ δέχομαι ὅμως. δὲν ἔχω καμμιὰ διαφορὰ μὲ κανένα σας, ὅλοι τὸ ξέρετε, οὕτε ξέρω ἀν διαφωνῶ σὲ τίποτε μὲ κανένα σας ἢ μὲ τὸν ἀπέναντί μου. δὲν φρόντισα ποτὲ νὰ τὸ παρατηρήσω. αὐτὰ εἶχα νὰ πῶ».

Παίρνει τὸ λόγο ὁ ἄλλος καὶ λέει·

«Ἄγαπητοὶ συνάδελφοι, ὁ συνομιλητής μου εἶναι ἔνας ἔξαιρετικὸς συνάδελφος καὶ πολὺ κύριος. θὰ ἡθελα νὰ κάνουμε διάλογο περὶ ἡθικῆς. ὅλοι καταλαβαίνουμε, ὅτι ὁ συνομιλητής μου διαφωνεῖ μὲ τὴ δική μας ἡθική, καὶ τὴν ξέρει πολὺ καλὰ τὴ διαφωνία μας αὐτή, κι ἀς κάνει ὅτι δὲν τὴν πρόσεξε. θέλω ὅμως νὰ χρησιμοποιοῦμε καὶ οἱ δυὸς ὅποιες λέξεις θέλουμε καὶ ὅποιες μᾶς ἔξυπηρετοῦν στὸ νὰ ἐκφραστοῦμε, χωρὶς ἀναστολὲς καὶ χωρὶς καμμιὰ παρεξήγησι μεταξύ μας». τὸ εἶπε αὐτὸ μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἔγὼ δὲν θὰ τὸ δεχόμουν, καὶ μιὰ τέτοια ἄρνησι θὰ φαινόταν στὰ μάτια ὅλων σὰν ἥττα μου καὶ τροπὴ σὲ φυγή. κι ἐκεῖ θ' ἄρχιζε ἡ καζούρα. ὅλως παραδόξως ὅμως ἔγὼ συμφώνησα, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ παρατηρηθῇ πάλι ἔνα μικρὸ σούσουρο. ἄρα ὑπῆρχε κάποια προσυζήτησι μεταξύ τους γι' αὐτὴ τὴν πρότασι.

Λέει πάλι ὁ ἄλλος·

«Ορίστε, ξεκίνα πρῶτος ἐσύ».

Λέω·

«Ἐγὼ ἔεινησα ἥδη πρώτος καὶ ὅ,τι εἶχα νὰ πῶ, τὸ εἶπα. δὲν ἔχω τίποτε ἄλλο νὰ πῶ. ἀν διμως, δσα πῆς ἐσύ, χρειάζωνται μιὰ ἀπάντησί μου, θ' ἀπαντήσω. διάλογο δὲν θὰ κάνουμε;»

«Ναι ναι!», φώναξαν ὅλοι.

Αρχίζει λοιπὸν ὁ ἄλλος ἔνα λογίδριο, ποὺ διήρκεσε περίπου δέκα λεπτά, στὸ ὅποιο ἔλεγε περίπου ὅτι «Ολοι ἔχουμε ἀντιληφτὴ τὶς περὶ ἡθικῆς ἀπόψεις σου, τὶς ὄποιες συμπεραίνουμε ἀπ' αὐτὸ καὶ αὐτὸ τὸ δεῖγμα τῆς ὄλης συμπεριφορᾶς σου, καὶ δὲν τὶς θεωροῦμε σωστές γι' αὐτὸν καὶ αὐτὸν τὸ λόγο, καὶ –τρίτη παράγραφος– ἔτσι εἶσαι ἔνας δυστυχισμένος καὶ ἀξιολύπητος, ποὺ χάνεις ὠρισμένες στοιχειώδεις ἐμπειρίες. καὶ ὁ ἄνθρωπος μὲ τὶς ἐμπειρίες ζῆι καὶ προοδεύει καὶ ἀπελευθερώνεται, καὶ χωρὶς ἐμπειρίες δὲν εἶναι καν ἄνθρωπος, καὶ ἐγὼ ἔχω δοκιμάσει ὅλες τὶς ἐμπειρίες, καὶ νιώθω ἐλεύθερος καὶ εύτυχισμένος, καὶ κρῆμα στὴ μόρφωσί σου, ὅταν ἔχῃς χάσει τόσες ἐμπειρίες. καὶ τί μόρφωσι μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ δική σου χωρὶς γεῦσι ἐμπειριῶν τέτοιων καὶ τέτοιων, καὶ ἔχεις χάσει τὶς ὡραιότερες ἐμπειρίες τῆς ζωῆς· δὲν κάπνισες, δὲν ἔβρισες, δὲν ἐκτονώθηκες, δὲν κλπ.». Ὅλοι ψιθύριζαν ὅτι ὁ ἄλλος μ' ἔχει τσακίσει, καὶ ὅτι στὸ ἔξης ἐγὼ θὰ τοὺς ἀποφεύγω ὄλους, ἐνῷ ἐγὼ μὲ τὸ ἔνα μάτι καὶ αὐτὶ ἔβλεπα καὶ ἀκούγα τὸ συνομιλητή μου καὶ μὲ τὸ ἄλλο τὸ ἀκροατήριο. οἱ δυὸ ὄμιληται καθόμασταν σὲ δυὸ ἀντικρυστὰ ἐπάνω κρεβάτια, οἱ ἀκροαταὶ ἄλλοι κάθονταν ἔτσι καὶ ἄλλοι ἦταν ὅρθιοι· καὶ ὅλοι ἀκούγαν μὲ κομμένη τὴν ἀνάσα, ὅταν δὲν γινόταν σούσουρο. κάποτε ὁ ἄλλος τελείωσε, καὶ πῆρα τὸ λόγο· καὶ λέω στὸν ἄλλο· «Ἐχεις γευθῆ ὅλες τὶς ἐμπειρίες;».

«Ἐφαγες ποτέ σου σκατά;».

«Οχι· ἥταν κιόλας ἀδιόρατα πανικοβλημένος· ἡ ἐρώτησι τοῦ ἥρθε σὰν κεραυνὸς στὸ κεφάλι.

«Ἐχασες μιὰ ἐμπειρία· καὶ συνεχίζω «Γάμησες ποτέ σου τὴ μάννα σου;».

«Οχι· ἐλαφρὸ σούσουρο· ὁ πανικός του ἥταν ἔκδηλος.

«Ἐχασες κι ἄλλη ἐμπειρία· καὶ συνεχίζω·

«Σκότωσες τὸν πατέρα σου;». «Οχι». «Ἐχασες κι ἄλλη ἐμπειρία·».

«Χρημάτισες ποτέ σου πούστης;».

«Οοοόχι», τραύλισε ἐκεῖνος.

«Ἐχασες κι ἄλλη ἐμπειρία· νὰ συνεχίσω;».

Ἐνα καταιγιστικό χειροκρότημα ἔξερράγη, ἀπότομο σὰν κεραυνός, ξερὸ ἄγριο καὶ παρατεταμένο, ἐνῷ ἀπὸ λόγια δὲν ἀκούγόταν τίποτε. κατέβηκα ἀπὸ τὸ κρεβάτι, διέσχισα τὸ ἀκροατήριο, καὶ βγῆκα

ἔξω ἀμίλητος. γύρισα στὸ θάλαμο μετὰ μία ὥρα, ὅταν ἦταν ἐκεῖ μόνο οἱ ἄντρες τοῦ θαλάμου. ὅλη τὴν ὑπόλοιπη ἑβδομάδα, ποὺ μείναμε στὸ στρατόπεδο νεοσυλλέκτων, ὅλοι, ὅταν μὲ πλησίαζαν, μ' ἔβλεπαν καὶ μοῦ μιλοῦσαν μ' ἕνα δέος, ποὺ δὲν τὸ ἀπολάμβανε οὕτε ὁ λοχαγός. μερικὲς φορὲς σκεφτόμουν· «Ἐχω προαχθῆ σὲ λοχαγό»· καὶ χαμογελοῦσα κατ' ἐμαυτόν.

ΟΙ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΜΟΥ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΧΟΛΕΣ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ

11 Ιανουαρίου 1965· Παρουσιάστηκα στὸ στρατόπεδο νεοσυλλέκτων Κορίνθου. Φεβρουάριος 1965· Δώσαμε εἰσαγωγικὲς ἔξετάσεις γιὰ τὶς σχολὲς ἀξιωματικῶν στὸ στρατόπεδο Κ.Ε.Υ.Α. μερικὰ χλιόμετρα μακριὰ ἀπὸ τὴν Κόρινθο. Ἡμασταν 1500 νεοσύλλεκτοι, ὅλοι πρόσφατοι πτυχιοῦχοι ὅλων τῶν ἐπιστημῶν ἀπ’ ὅλη τὴν Ἑλλάδα, καὶ θὰ εἰσαγόμασταν στὶς σχολὲς ἀξιωματικῶν 750 (πεζικὸ 450, πυροβολικὸ 100, ἵππικὸ 30, μηχανικὸ 30, διαβιβάσεις 20, σώματα 120). ἦρθαν ἀπὸ τὸ ἀρχηγεῖο στρατοῦ ἔνας συνταγματάρχης καὶ τέσσερες ἀντισυνταγματάρχες, γιὰ νὰ πάρουν τὰ γραπτά μας στὴν Ἀθήνα καὶ κυρίως γιὰ νὰ πάρουν συνέντευξι ἀπὸ ἔναν ἔναν ὑποψήφιο ἔξεχωριστὰ καὶ οἱ πέντε συνταγματάρχες μαζὶ μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἔνα συνταγματάρχη. τὰ τέστ ἦταν ἀπλῆς νοημοσύνης· φιλολογικά, ἴστορικά, φυσιογνωστικά, μηχανολογικά, μαθηματικά, φυσικῆς, καὶ matrix (ἐφαρμογῶν - σχέσεων). Ἠταν τόσο ἀπλᾶ, ποὺ μποροῦσε νὰ πάρῃ ἀριστα ὁ φιλόλογος στὰ φυσικομαθηματικά, κι ὁ φυσικομαθηματικὸς στὰ φιλολογικά. μὲ τὰ τέστ αὐτά, νομίζω, διαπιστωνόταν ἀν διαθέτουμε κοινὸ νοῦν, κοινὴ λογική. ἔξεταστήκαμε καὶ σὲ διάφορα μονόχυγα, ἀνεμόσκαλες, ταρδανικὰ σχοινιὰ μὲ τὰ ὅποια ὑπεροπηδούσαμε μικρὲς λίμνες μὲ ἀβαθῆ νερὰ βάθους 1 μέτρου, κλπ., κατάλληλα γιὰ τὸν ἔλεγχο τῶν σωματικῶν ἴκανοτήτων. καὶ στὸ τέλος (ἀπόγευμα τῆς δεύτερης ἡμέρας) Ἠταν τὸ παράδοξο ψυχολογικὸ τέστ.

”Ημασταν καὶ οἱ 1500 σ’ ἔνα τεράστιο φωταγωγημένο τόλ. ἀφοῦ γράψαμε στὴν κόλλα μας τὰ στοιχεῖα μας, ἐσβῆσαν τὰ φῶτα, καὶ μᾶς ἔδειξαν ἐπὶ 1' λεπτὸ τέσσερες ἀκίνητες σκηνὲς ἀπὸ ἄγνωστο στὴν Ἑλλάδα ἀμερικανικὸ κινηματογραφικὸ ἔργο, ἐπὶ 15 δευτερόλεπτα τὴν κάθε μία, ἔχοντάς μας πὴ προηγουμένως ὅτι ἔχουν ληφθῆ ἀπὸ κατάσπαρτα σημεῖα τοῦ ἔργου, κι ὅτι ζητεῖται νὰ προσπαθήσουμε σὲ 10' λεπτὰ νὰ συλλάβουμε καὶ νὰ γράψουμε τὸ σενάριο τοῦ ἔργου. ἀμέσως μετὰ τὴν προβολή, ἀναψαν τὰ φῶτα, κι ἀρχίσαμε νὰ γράφουμε. σὲ 10' λεπτά μᾶς διέταξαν νὰ σηκωθοῦμε ὅρθιοι, ὀφήνοντας τὰ γραπτά μας στὸ θρανίο, καὶ πολλοὶ ὑπαξιωματικοί τὰ μάζεψαν ὅλα.

Οι κινηματογραφικὲς ἀκίνητες σκηνές, ποὺ μᾶς ἔδειξαν, ἔδειχναν ὅλες ἔναν ἄντρα καὶ μιὰ κοπέλλα σὲ διάφορες στάσεις, καὶ ἦταν πολὺ τολμηρὰ σεξουαλικές. οἱ στρατιῶτες - Y.E.A. σχεδὸν ὅλοι μέσα στὸ σκοτάδι κραύγαζαν πρόστυχα καὶ φιλήδονα γι' αὐτὰ ποὺ ἔβλεπαν, οἱ δὲ ἀξιωματικοὶ μᾶς φώναζαν ἐξωργισμένοι· «Σκάστε, γαϊδούρια! δὲν ντρέπεστε; εἴστε κι ἐπιστήμονες!». ἀλλὰ μὲς στὸ σκοτάδι ποιός τους λογάριαζε; ὅταν βγήκαμε ἔξω πολὺ ἐντυπωσιασμένοι, ὅλοι φλυαροῦσαν ἀκατάσχετα γι' αὐτὰ ποὺ εἶδαν, ἥ γιὰ τὸ τί ἰδέα ἔχουν γιὰ τὸ τέστ, καὶ γιὰ τὸ τί ἔγραψαν. περίπου 30 ὑποψήφιοι χριστιανικῶν(;) ἀρχῶν ἔδωσαν λευκὴ κόλλα, «γιὰ τὸ ἀπαράδεκτα πρόστυχο θέαμα». λίγοι ἔγραψαν σχεδὸν ἐπιγραμματικὰ περίπου· «Μασόνοι, δὲν ὑποκύπτουμε στὴν προσπάθειά σας νὰ μᾶς διαφθείρετε». οἱ πλεῖστοι ἔγραψαν πρόστυχα· κι ἐξηγοῦσαν· ἄλλοι· «Ο στρατὸς ἔχει μία μόνο ἀποστολή, νὰ σκοτώνῃ, κι ὁ ἀξιωματικὸς πρέπει σ' αὐτὸν νὰ εἶναι ὁ πιὸ ἀδίστακτος. γι' αὐτὸν πρέπει νὰ εἶναι διεφθαρμένος. κι ἐγὼ τους ἔδειξα, ὅτι 'Ναί, εἶμαι διεφθαρμένος μέχρι τὸ κόκκαλο καὶ ἔτοιμος νὰ σκοτώσω'. ἄλλοι· «Στους μασόνους πρέπει νὰ δείχνης τὴν διαφθορά σου, γιὰ νὰ σ' ἐκτιμοῦν». ἄλλοι· «Οἱ Ἀμερικάνοι θέλουν τὸν "Ελληνα ἀξιωματικὸ διεφθαρμένο κι ἀποφασισμένο γιὰ ὅλα, γιὰ νὰ συνεργάζωνται μαζί του". ἔμενα κατάπληκτος γιὰ τὶς βλακεῖς ποὺ ἄκουγα. μὲ ρώτησαν· «Ἐσὺ ἔδωσες λευκὴ κόλλα;». «Όχι. ἔγραψα». «Τί ἔγραψες?». «Αὐτὸν ποὺ ζητάει δὲ κάθε ἐξεταστής· αὐτὸν περιμένει ὡς ἀπάντησι». ἔνας, ποὺ μ' ἀκούσε, μοῦ λέει· «Γι' αὐτὸν ἔσὺ γραφιᾶς θὰ γίνης· δὲν κάνεις γι' ἀξιωματικός».

Τὴν ἄλλη μέρα ἔξήτασαν τὰ γραπτά μας οἱ πέντε συνταγματάρχες. καὶ τὴν ἐπομένη παρουσιαστήκαμε ὅλοι ἔνας ἔνωπιόν τους γιὰ συνέντευξι, σὲ μιὰ μικρὴ αἴθουσα ἄδεια, ὅπου οἱ πέντε κάθονταν σὲ 5 ἔδρες σὰ δικασταὶ πενταμελοῦς δικαστηρίου. οἱ ἀξιωματικοί μας, ποὺ ἤθελαν νὰ θεωρηθοῦν ἀπὸ τους συνταγματάρχες ὡς ἄξιοι ἐκπαιδευταὶ μας, ὅλη τὴν ὥρα μᾶς καθωδηγοῦσαν. «Οταν μπῆτε, θὰ περπατᾶτε καὶ θὰ χαιρετᾶτε λεβέντικα, θ' ἀπαντᾶτε γρήγορα καὶ ἔξυπνα, ικλ.». οἱ συνταγματάρχες, ποὺ ἔπρεπε νὰ μᾶς τελειώσουν σὲ 5 ἡμέρες, κρατοῦσαν τὸν κάθε ὑποψήφιο 1' λεπτό. κι ὅταν ἔξήταξαν τὸν καθένα, κρατοῦσαν καὶ τὸ γραπτό του στὸ χέρι τους. ἀν κάποιος ἔβγαινε σὲ 2-3 λεπτά, ωρμοῦσαν γύρω του σχεδὸν ὅλοι καὶ τὸν πλάκωναν στὶς ἐρωτήσεις· «Γιατί σ' ἀργησαν τόσο; κομμουνιστής εἶσαι; στρατηγοπαίδι εἶσαι?». κι ἐκεῖνος ἥ δὲν ἀπαντοῦσε, ἥ ἐλεγε «Ξέρω κι ἐγώ», ἥ χωράτευε.

«Οταν ἥρθε ἡ σειρά μου, μπῆκα ὅσο μποροῦσα λεβέντικα καὶ χαιρέτησα. καὶ μὲ κράτησαν πάνω ἀπὸ 15 λεπτά. μοῦ εἶπαν καὶ κάθισα σὲ μιὰ πολυθρόνα ἀπέναντί τους. μοῦ λέει ὁ προεδρεύων συνταγμα-

τάρχης· «Σκέτη ἀπογοήτευσι! τόσοι ἐπιστήμονες! ή ἀφρόκρεμα τῆς Ἑλλάδος! τί βλακεῖες γράφουν ὄλοκληροι ἐπιστήμονες, ή αὐδιανὴ ἀρχούσα τάξι τοῦ ἔθνους; τὸ ξέρεις ὅτι στὸ τέστ μόνο ἐσὺ ἀπάντησες σ' αὐτὸ ποὺ ζητοῦμε, κι ὅτι ἔπιασες καὶ τὸ σενάριο;». τοῦ λέω· «΄Ηλ-πιζα ὅτι ἔπιασα κάτι ἀπὸ τὸ σενάριο, ἀλλ' ὅτι τὸ ἔπιασα μόνον ἐγὼ τὸ ἀκούω ἀπὸ σᾶς». λέει ἔνας πάρεδρος· «Μήπως ἔχης δῆ τὸ ἔργο;». «Δὲν τὸ ἔχω δῆ. δὲν ἔχω πάει στὸ σινεμᾶ ποτέ μου». όωτοῦ ἔκπλη-κτοι ὅλοι μαζί· «Τί!». «Ναὶ δὲν ἔχω πάει στὸ σινεμᾶ ποτέ». «Τί μόρ-φωσι ἔχεις?». «Εἶμαι καθηγητὴς φιλόλογος. πῆρα τὸ πτυχίο μου πρὸν ἀπὸ 2 μῆνες». (τότε δὲν ὑπῆρχε ΑΣΕΠ· ἥμασταν τέλειοι καθηγηταί, μόλις παίρναμε τὸ πτυχίο· ὑπῆρχε μεγάλῃ ζήτησι καθηγητῶν). λέει ὁ προεδρεύων· «Τὸ ἔργο δὲν ἔχει ἔρθη στὴν Ἑλλάδα, δὲν μεταγλωτί-στηκε μὲν ὑποτίτλους». ἄρχισαν πολὺ περίεργοι νὰ μὲ όωτοῦ διάφο-ρα. τοὺς ἀπάντησα ὅτι εἴμαι χωρικός, ἀγροτόπαιδο, φτωχόπαιδο, ὅτι μπῆκα στὸ πανεπιστήμιο μεταξὺ τῶν πρώτων, ὅτι σπουδασα μὲ ὑπο-τροφία τοῦ κράτους, καὶ ἄλλα τέτοια. ἀνάλογα μὲ τὶς ἐρωτήσεις των. μὲ κύτταζαν μὲ μάτια γουρλωμένα.

Μοῦ λέει ὁ προεδρεύων· «Πῶς ἔπιασες τὸ σενάριο?». τοῦ λέω· «Μὰ ὡς φιλόλογος εἴμαι σ' αὐτὸ εἰδικός. κι ὡς φοιτητὴς διέπρεπα σ' αὐτό». «Τί γνώμη ἔχεις γιὰ τὸ τέστ; εἶναι, ξέρεις, ἀμερικάνικο, ἀπ' αὐτὰ ποὺ περνοῦν οἱ Ἀμερικανοὶ ἀξιωματικοί. ἐσὺ τί λές; γιατί σᾶς περάσαμε ἀπ' αὐτὸ τὸ τέστ?». τοῦ λέω· «Γιὰ νὰ σᾶς ἀπαντήσω, πρέ-πει νὰ μακρηγορήσω. μοῦ χρειάζονται 2 - 3 λεπτά». «Τὰ ἔχεις· καὶ πε-ρισσότερα». κι ὀρχισα.

«Πήτε, κύριοι συνταγματάρχες, ὅτι εἴμαι ἀνθυπολοχαγὸς σὲ πό-λεμο· μοῦ δίνετε 20 ἄντρες εἰδικὰ ὀπλισμένους κι ἔναν ἀσύρματο, καὶ μὲ διατάξετε, μὲ τὸ πρῶτο σκοτάδι νὰ προχωρήσω ὅσο γίνεται πιὸ βαθιὰ στὸ ἔχθρικὸ ἔδαφος, νὰ στρατωνιστῶ σὲ χῶρο κατάλληλο, καὶ νὰ περιμένω διαταγές σας γιὰ τὰ περαιτέρω. μόλις πιάνουμε θέ-σεις, ἔνα κανόνι ἀπέναντί μας βάλλει πρὸς τὴν κατεύθυνσί μας. οἱ ἄ-ντρες μους ξαφνιάζονται. διατάξω ἀμέσως φύλαξι καὶ θέσεις μάχης. καὶ σὲ 15 δευτερόλεπτα ἔνα πολυβόλο ἀπὸ τὰ δεξιά μας βάλλει κι αὐ-τὸ πρὸς τὴν κατεύθυνσί μας ἐπὶ 5 δευτερόλεπτα. δὲν ἐκδηλωνόμαστε. σὲ 15 δευτερόλεπτα όίχνονται ἀπ' ἀριστερά μας δυὸ χειροβομβίδες· καὶ σ' ἄλλα 15 δευτερόλεπτα μιὰ κόκκινη φωτοβολίδα ὑψώνεται καὶ φωτοβολεῖ τὸ χῶρο μας σὲ μεγάλο εῦρος. διατάξω ἀπόλυτη ἀπόκρυ-ψι καὶ σιγὴ κι ἀκινησία. οἱ ἄντρες μους εἶναι πανικοβλημένοι. καὶ ἥδη ἔχει περάσει 1' λεπτό. πρέπει μέσα στὰ ὑπόλοιπα 9' λεπτὰ ἐγὼ ὁ ἥγε-της νὰ κρατήσω τὴν ψυχραιμία μου· νὰ σκεφτῶ τί δύναμι εἶναι μπο-στά μας· στοιχεῖο; ὄμάδα; διμοιρία; λόχος; τάγμα; σύνταγμα; μεραρ-χία; σῶμα στρατοῦ; μᾶς ἀντιλήφθηκαν ἢ ὅχι; εἴμαστε στόχος τους ἢ

ὅχι; όίχνουν γιὰ μᾶς ἡ γενικῶς; νὰ μὴ χάσω καθόλου τὴν ψυχραιμία μου· νὰ ἔχω ἐκτιμήσει· τί ὅπλα εἶναι αὐτὰ ποὺ βάλλουν; ἀπὸ ποιές θέσεις καὶ ποιές ἀποστάσεις; ποιός ἡ ποιοί οἱ στόχοι τους; ἀν ἦταν δυνατόν, ἥδη ὅταν ἡ φωτοβολίδα φωταγώγησε τὸν τόπο, νὰ εἶχα κάνει καὶ μιὰ ἴκανοποιητικὴ ἐπισκόπησι τοῦ τόπου καὶ τί ἀκριβῶς βρίσκεται μπροστά μας· δάσος; ἀνοιχτὸ λειβάδι; λίμνη; ποταμός; γέφυρα; ὑψωμα; κάμπος; γκρεμός; κατήφορος; ἀνήφορος; τεῖχος; συρματόπλεγμα; τάφρος; κανάλι; ἐνδείξεις ναρκοπεδίου; νὰ κάνω καλὴ ἐκτίμησι ὅλης τῆς καταστάσεως· νὰ σκεφτῷ καὶ ν' ἀποφασίσω τί πρέπει νὰ κάνω· νὰ ἐπικοινωνήσω μὲ τὸ διοικητή μου; νὰ τηρήσω σιγὴ ἀσυρμάτου; καὶ μέχρι πότε; νὰ λουφάξω ἐπὶ τόπου; νὰ γυρίσω πίσω; νὰ προχωρήσω μπροστά; ν' ἀνοίξω πῦρ κι ἐγώ; αὐτὰ ὅλα εἶναι τὸ σενάριο ποὺ πρέπει νὰ πιάσω σὲ 9' λεπτά, διότι ἀλλιῶς μπορεῖ νὰ σφαχτοῦμε ὅλοι σὲ λίγο. οἱ ὄντρες μου περιμένουν ὅλοι ἀπὸ μένα· ἡ ζωή τους καὶ ἡ ἐπιτυχία τῆς ἀποστολῆς μας ἔξαρτωνται 100% ἀπὸ μένα· ἀπὸ τὴν ψυχραιμία μου, ἀπὸ τὴν εὐθυκρισία μου, ἀπὸ τὴ σβελτάδα μου, ἀπὸ τὴ σωστή ἐκτίμησι τῆς καταστάσεως, τῆς δράσεώς μας, τοῦ σεναρίου. γι' αὐτὸ ζητήθηκε στὸ τέστ νὰ πιάσουμε τὸ σενάριο τοῦ ἔργου σὲ 10' λεπτά. μέσα στὴν αἴθουσα, ποὺ μᾶς ἔγινε τὸ τέστ, δὲν γινόταν νὰ μᾶς όίξετε κατάμουτρα μία κανονιά, γιὰ νὰ δῆτε ἀν μποροῦμε νὰ κρατήσουμε τὴν ψυχραιμία μας, νὰ διατηρήσουμε τὸν ὁρθολογισμό μας, ὥστε νὰ κάνουμε σωστὲς ἐκτιμήσεις καὶ νὰ πάρουμε σωστὲς καὶ ταχύτατες ἀποφάσεις. γι' αὐτὸ μᾶς όίξατε κατάμουτρα ἐκεῖνα τὰ σοκαριστικὰ σόκιν, γιὰ νὰ δῆτε ἀν διατηροῦμε τὴν ψυχραιμία μας, γιὰ νὰ πιάσουμε τὸ σενάριο, ποὺ προϋποθέτει νὰ διατηροῦμε τὰ μυαλά μας 400».

Μὲ κύτταζαν ὅλοι τους ἐκστατικοί· κι ἔνας ἀπὸ τοὺς συνταγματάρχες φώναξε· «Μὰ τὴν Παναγία, κύριε συνταγματάρχα, ἔχω πολεμήσει 10 χρόνια, κι αὐτὰ τὰ πράγματα δὲν τὰ εἶχα συνειδητοποιήσει σὲ τέτοιο βαθμό».

Μὲ όώτησε ὁ προεδρεύων· «Μπορεῖς νὰ μοῦ πῆξ, γιατί οἱ ἄλλοι 1500 ἐπιστήμονες δὲν σκέφτηκαν τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτά, καὶ γιατί γράφουν αὐτὲς τὶς βλακεῖες κι ἀηδίες;». τοῦ ἀπαντὼ ἀκαριαίᾳ· «Ἐπειδὴ ἤταν ὅλοι τους μεθυσμένοι, καὶ σεῖς τοὺς δώσατε καὶ μιὰ γροθιὰ στὰ μοῦτρα, κι ἔβλεπαν ἀστεράκια καὶ παραληροῦσαν ἀπὸ τὸν πόνο τους. δὲν μποροῦσαν νὰ σκεφτοῦν νηφάλια καὶ νὰ πιάσουν τὸ σενάριο». «Τί ἐννοεῖς?». «Ἐννοῶ ὅτι αὐτοὶ εἶναι καψουριασμένοι, ἐπειδὴ ἔχουν ἔνα μῆνα νὰ πᾶνε σὲ γυναῖκα, καὶ σεῖς τοὺς δείξατε στὸ τέστ γυμνὴ γυναῖκα καὶ συμπράκτορα ἄντρα. ἡ μέθη τους εἶναι τὸ καψούριασμα, τὸ ἀκούω κάθε βράδυ στὸ θάλαμο. ἡ γροθιὰ στὰ μοῦτρα τους εἶναι τὸ γυμνὸ ποὺ τοὺς δείξατε μὲ τὸ τέστ. ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα τὰ

μυαλά τους ḥταν σμπαραλιασμένα, ὅπως οἱ ἄντρες μου ḥταν πανικοβλημένοι στὸ πολεμικὸ σενάριο, ποὺ σᾶς περιέγραψα πρὶν ἀπὸ λίγο. τὸ γυμνὸ ḥταν κανονιά, πολυβολισμός, χειροβομβίδες, φωτοβολίδα· οἱ ἡδονικὲς κραυγὲς μέσα στὴν αἴθουσα ḥταν τ' ἀστεράκια ποὺ ἔβλεπαν, κι αὐτὰ ποὺ ἔγραψαν στὴν κόλλα τους ḥταν τὸ παραλήρημά τους». «Δηλαδὴ ἐννοεῖς ὅτι ḥταν πιὰ ἀνίκανοι ν' ἀντιδράσουν, ὅπως σκεφτόσουν ν' ἀντιδράσης ἐσὺ στὰ 9' λεπτὰ στὸ σενάριο ποὺ μᾶς εἶπες;». «Ἀκριβῶς». καὶ λέει ἀγριεμένος· «Τότε τί ἀξιωματικοί θὰ γίνουν; μοῦ λές;». τοῦ λέω· «Αὐτὸ τὸ ξέρετε σεῖς. ἐμένα δὲν μοῦ πέφτει λόγος. δὲν ἔχω γίνει ἀκόμα συνταγματάρχης». γέλασαν ḥταν ὅλοι πολὺ ἐντυπωσιασμένοι. ἔνας ἀπὸ τοὺς ἀντισυνταγματάρχες μὲ ρώτησε· «Δὲν μοῦ λές, ἐσὺ πόσον καιρὸ ἔχεις νὰ πᾶς σὲ γυναῖκα;». «Δὲν ἔχω πάει ποτέ». «Καὶ πότε θὰ πᾶς; εῖσαι 24 ἑτῶν». «Οταν παντρευτῶ». μὲ κύτταζαν ὅλοι κατάματα. μὲ ρώταει ὁ προεδρεύων· «Εἰσαι χριστιανικῶν ἀρχῶν;». «Ναί».

Μετὰ μικρὴ σιγή, μὲ ξαναρωτάει· «Θὰ ḥθελες νὰ γίνης μόνιμος ἀξιωματικός?». «Όχι. μοῦ ἀρέσει τὸ ἐπάγγελμά μου. ὅπως σᾶς εἶπα, εἶμαι καθηγητὴς φιλολογος· ἀλλὰ βέβαια εἶμαι πρόθυμος νὰ ὑπηρετήσω καὶ τὴν πατρίδα μου ώς ἀνθυπολοχαγός, μιὰ ποὺ ἔτσι κι ἀλλιῶς εἶμαι στρατευμένος· καὶ νιώθω πολὺ καμάρι γι' αὐτό». μοῦ λέει· «Εἰσαι γεννημένος γιὰ στρατηγός· ἀλίμονο στοὺς ἀντιπάλους σου». τοῦ λέω· «Ἐκτὸς ποὺ θὰ ὑπηρετῶ τὴν πατρίδα μου, ὅποτε μὲ καλεῖ, θὰ δράσω ώς καθηγητής· εἶμαι γεννημένος γιὰ καθηγητής· χαρὰ στοὺς μαθητάς μου». γέλασαν πολύ· κι ἔνας ἀντισυνταγματάρχης εἶπε στοὺς ἄλλους· «Μᾶς τὴν ἔφερε». καὶ γέλασαν ξανὰ πολύ.

Μοῦ λέει ὁ προεδρεύων· «Ἐμεῖς ἔξω, ἀνάμεσά σας, ἔχουμε πληροφοριοδότες· καὶ τ' ἀκοῦμε ὅλα· ἀκοῦμε κι αὐτὸ ποὺ κάνουν καὶ ρωτοῦν, ὅταν ἔναν τὸν κρατήσουμε παραπάνω ἀπὸ 1' λεπτό. ἐσύ, ποὺ σέ κρατήσαμε τόσο πολύ, τί θὰ πῆς, ὅταν πλακώσουν ὅλοι καὶ σὲ ρωτοῦν· 'Γιατί σὲ κράτησαν τόσο;'' ἐμεῖς θὰ τὸ μάθουμε». τοῦ λέω· «Θὰ τοὺς πῶ· 'Παιδιά, οἱ συνταγματάρχες μοῦ εἶπαν ὅτι θὰ γίνετε ὅλοι ἀνθυπολοχαγοί, κι ἔγὼ θὰ γίνω συνταγματάρχης'». γέλασαν πάρα πολύ, ἔνα λεπτὸ γελοῦσαν. κι ἔνας ἀντισυνταγματάρχης εἶπε· «Ξέρει αὐτὸς τί θὰ τοὺς πῆ».

Μοῦ λέει ὁ συνταγματάρχης· «Στὶς προτιμήσεις σου, γιατί ἔβαλες 1) πεζικό, 2) πυροβολικό, 3) ἵππικο; πῶς δὲν ἔβαλες πρῶτο τὸ ἵππικό, ποὺ ὅλοι αὐτὸ βάζουν πρῶτο· πῶς νὰ ἐπιτύχω ἐκεῖ; τούλαχιστον νὰ ξέρω ποὺ θὰ πάω, ἀφοῦ τὸ πεζικὸ τὸ βάζουν ὅλοι τελευταῖο. ἄλλωστε ἔγὼ εἶμαι σκληραγωγημένος χωριάτης - ἀγρότης, κι ἀντέχω στὸ πεζικό. στὰ μηχανοκίνητα ὅπλα ἀς πᾶν οἱ ἀστοί ποὺ ἔχουν μικρότερες ἀντοχές. κι

ἀφοῦ στὸ ἵππικὸ θὰ πάρουν μόνο 30 ἄτομα, θὰ πέσῃ ἐκεῖ πολὺ μέσον, κι ἐγὼ δὲν ἔχω κανένα μέσον». μοῦ λέει· «Ἐδῶ κάνεις δυὸ λάθη κατὰ συσσώρευσιν. πρῶτον ἔχεις μέσον ἐμένα, καὶ δεύτερον τὸ ἵππικό, τὰ τεθωρακισμένα ἄρματα, εἶναι ἡ πυγμὴ τοῦ στρατοῦ· καὶ σὺ εἶσαι σκέτη πυγμὴ. θὰ σὲ βάλω στὸ ἵππικό· θέλεις;». «Θέλω. σᾶς εὐχαριστῶ». «Θὰ σοῦ κάνω γιὰ τὸ φάκελό σου κάτι σημειώσεις, ποὺ δὲν φαντάζεσαι. καὶ σ' ὅλη τὴ στρατεύσιμη ἥλικία σου θὰ σ' ἀκολουθοῦν». «Εὐχαριστῶ». «Μπορεῖς νὰ πηγαίνης». σηκώθηκα, καὶ σὲ στάσι προσοχῆς χαιρέτησα ὅσο μποροῦσα λεβέντικα, ὅπως μᾶς εἶχαν συμβουλεύσει οἱ ἀξιωματικοί μας. κατεβαίνει ὁ συνταγματάρχης ἀπὸ τὴν ἔδρα του, μὲ πλησιάζει, μὲ χαιρετάει κι ἐκεῖνος, καὶ μοῦ δίνει τὸ χέρι του σὲ χειραψία. μοῦ φάνηκε συγκινημένος. τὸν χαιρέτησα διὰ χειραψίας, ἔπειτα χαιρέτησα πάλι στρατιωτικὰ κι αὐτὸν καὶ τοὺς ἄλλους, μὲ χαιρέτησαν κι ἐκεῖνοι ἔτσι ὅλοι, ἔκανα μεταβολή, καὶ βγῆκα ἔξω.

Πλάκωσαν 2 - 3 ἑκατοντάδες. «Τί ἔγινε όέ; τί ἔγινε; γιατί σέ κράτησαν ἔνα τέταρτο;». τοὺς λέω· «Μόλις μπῆκα μέσα, αὐτοὶ ἔκαναν διάλειμμα, καὶ μοῦ ἔδωσαν νὰ καθαρογράψω μιὰ κατάστασι ἀντικειμένων. κι ὕστερα μ' ἄφησαν νὰ φύγω, γιατὶ τὸ διάλειμμά τους τελείωσε». μοῦ λέει ἐκεῖνος ποὺ μοῦ προέλεγε ὅτι θὰ γίνω γραφιᾶς· «Σοῦ τόπα· δὲν σοῦ τόπα; ἐσὺ γραφιᾶς θὰ γίνης. δὲν κάνεις γι' ἀξιωματικός». φαντάζομαι ὅτι αὐτὸ ἔφτασε στοὺς συνταγματάρχες γρήγορα, καὶ γέλασαν πολύ. κι ὁ προεδρεύων ἵσως νὰ ἔξωργίστηκε κιόλας.

Σ' ὅλη μου τὴ θητεία καὶ στὶς ἄλλες δυὸ στρατεύσεις μου πολλὲς φορὲς ἔνιωθα νὰ μ' ἀκολουθοῦν οἱ σημειώσεις ἐκείνου τοῦ συνταγματάρχου. δὲν τὶς εἶδα ποτέ· τὶς ἔνιωθα ὅμως.

Σὲ λίγες μέρες, ποὺ ἤρθαν τ' ἀποτελέσματα, μοῦ ἀνακοινώθηκε ὅτι πάω στὴ Σχολὴ Ἰππικοῦ Τεθωρακισμένων. μετὰ 6 χρόνια (4 ἀπὸ τὴν ἀπόλυσί μου) κλήθηκα σὲ δεύτερη σχολὴ ἀξιωματικῶν, Ἰούλιο 1971, καὶ λίγο μετὰ τὴν ἀποφοίτησι προήχθην σὲ ὑπίλαρχο κι ἔπειτα σὲ Ἰλαρχο.

Στὴν ἐπιστράτευσι τοῦ 1974 τοποθετήθηκα στὴν πρώτη γραμμὴ πυρός, στὸ πιὸ ἐπικίνδυνο σημεῖο τῆς πρώτης γραμμῆς, ἐπικίνδυνο γι' ἀπόβασι πεζοναυτῶν τῶν Τούρκων. εὐτυχῶς ὁ πόλεμος περιωρίστηκε στὴν Κύπρο καὶ δὲν ἐπεκτάθηκε στὴν Ἑλλάδα. καὶ ἦμουν ὑπίλαρχος, διοικητὴς λόχου βαρέων ὅπλων πεζικοῦ καὶ ὑποδιοικητὴς τοῦ τάγματος. διότι σὲ βαθμὸ καὶ ἀρχαιότητα ἦμουν ὁ ὑπ' ἀριθμὸν 3, ὁ δὲ ὑπ' ἀριθμὸν 2 ἦταν γιατρός, καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ τῶν σωμάτων δὲν διοικοῦν ὅπλα. οἱ περισσότεροι ἀξιωματικοὶ ἐκείνου τοῦ τάγματος πεζικοῦ βαρέων ὅπλων ἦμασταν ἀξιωματικοὶ τοῦ ἵππικοῦ (μαυροσκούφηδες ὑπίλαρχοι κι ἀνθυπίλαρχοι), καὶ δύο ἦταν καὶ συμμα-

θηταί μου στήν πρώτη σχολή ἀξιωματικῶν. σὲ καιρὸ δὲ πιστρατεύσεως δὲ στρατὸς δεκαπλασιάζεται καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ πενταπλασιάζονται. γι' αὐτὸ σὲ μικροὺς βαθμοὺς ἀνατίθενται μεγάλα πόστα. ἐπίσης, ἐπειδὴ τὰ τεθωρακισμένα ἄρματα σὲ καιρὸ δὲ πιστρατεύσεως εἶναι ὅσα καὶ προχθὲς σὲ καιρὸ εἰρήνης, οἱ ἐπίστρατοι ἀξιωματικοὶ τοῦ ἵππικοῦ περισσεύουν, καὶ τοποθετοῦνται σὲ μονάδες πεζικοῦ, κυρίως πεζικοῦ βαρέων ὅπλων, γιὰ νὰ ἐκπαιδεύσουν τοὺς ὅπλῖτες τοῦ πεζικοῦ στ' ἀντιαεροπορικὰ (Μπράουνινγκ 0,50) καὶ στὰ λίγο ἐλαφρότερα ἀλλὰ γιὰ τὸ πεζικὸ πολὺ βαριὰ πολυβόλα (Μπράουνινγκ 0,30), καὶ στοὺς βαρεῖς καὶ μέσους ὄλμους, καὶ στὰ Π.Α.Ο. (= πυροβόλα ἄνευ ὀπισθοδρομήσεως).

"Οπου κι ἀν πῆγα στὸ στρατό, παντοῦ μ' ἀκολουθοῦσαν οἱ σημειώσεις ἔκεινου τοῦ συνταγματάρχου.

"Υπηρέτησα τρεῖς φορές· 11 - 1 - 1965 μέχρι 15 - 3 - 67· Ιούλιος 1971 ἀκριβῶς ὀλόκληρος· 21 - 7 - 1974 μέχρι 12 - 10 - 1974· τριάντα μῆνες παρὰ 3 ἡμέρες μέσα σὲ μιὰ δεκαετία· καὶ ἥμουν 24 μέχρι 33 ἑτῶν.

Θεσσαλονίκη 31 - 12 - 1974

Υ.Γ. 31 - 12 - 1986.

Μετὰ τὴν ἐπιστράτευσι προήχθην σὲ Ἰλαρχο καὶ ἐπίλαρχο (ταγματάρχη). ὅταν τὸ 1983 ἦταν νὰ γίνω ἐπίλαρχος, ἀφοῦ μὲ πέρασαν ἀπὸ ἕνα ἔξονυχιστικὸ ἱατρικὸ τσέκ ἀπὸ στὸ στρατιωτικὸ νοσοκομεῖο Θεσσαλονίκης, καθὼς ἥμουν πιὰ καὶ 42 ἑτῶν, ἐπειδὴ θὰ ἔμπαινα στοὺς ἀνωτέρους ἀξιωματικούς, ζητήθηκε καὶ ἡ συναίνεσι τοῦ ταγματάρχου προέδρου τοῦ Συνδέσμου Ἀρχιεπισκοπῆς Θεσσαλονίκης, ἐνὸς τρεμόγερου 85 ἑτῶν. ἔνας ὑπολοχαγὸς ποὺ ἦταν στέλεχος τοῦ Συνδέσμου μοῦ εἶπε ἐμπιστευτικά· «Δὲν θὰ συναινέσῃ ὁ πρόεδρος στὴν προαγωγὴ σας· φοβᾶται πολὺ νὰ μήν ἀντικατασταθῇ. ἐπικοινωνήστε μὲ τὸ ΓΕΣ», τοῦ λέω· «Δὲν ἔχω κανένα ἐνδιαφέρον νὰ γίνω πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου· ἔχω πολὺ σοβαρὴ ἀπασχόλησι. καὶ νὰ μὲ παρακαλούσατε, δὲν θὰ δεχόμουν». μοῦ λέει· «Ναί, ἀλλά, κι ἀν ἦταν δυνατὸν νὰ τοῦ τὸ πῆτε αὐτό, δὲν θὰ σᾶς πίστευε· λαμβάνει τὰ μέτρα του ὁ ἄνθρωπος. ἐμφανίζει πολλὴ ἀνασφάλεια». τηλεφώνησα σὲ κάποιον ἀρμόδιο τοῦ ΓΕΣ (τοῦ Ἀρχηγείου Στρατοῦ)· «Καλὰ ἡ προαγωγὴ μου δὲν ἔξαρτάται ἀπὸ τὸ Ἀρχηγεῖο Στρατοῦ, ἀλλ' ἀπὸ ἔναν φίλαυτο ναρκισσικὸ καὶ φθονιάρη 85άρη;». μοῦ λέει· «Δὲν μποροῦμε νὰ χαλάμε τὶς δημόσιες σχέσεις μας μὲ τοὺς κατὰ τόπους Συνδέσμους Ἀρχιεπισκοπῆς. ζητοῦμε τὴν κατανόησί σας. ἐμεῖς ἥδη σᾶς ἔχουμε προαγάγει σ' ἐπίλαρχο, ἀλλὰ δὲν ἐνδείκνυται νὰ τὸ κοινοποιήσουμε αὐτό. τὸ κάνουμε καὶ σ' ἄλλους αὐτό· ἔχουμε ἐπίγνωσι τῆς καταστάσεως. ἐσεῖς θὰ ἔρετε ὅτι εἴστε ἥδη ἐπίλαρχος, καὶ σὲ περίπτωσι ἐπι-

στρατεύσεως θὰ παρουσιαστῆτε ώς ἐπίλαρχος στὸ Γ' Σῶμα Στρατοῦ, καὶ θὰ τοποθετηθῆτε διοικητὴς τῶν Ἀεροπορικῶν Καταφυγίων Θεσσαλονίκης μὲ καθήκοντα σχεδὸν ἀστυνομικά (ἀσφάλεια, εὐταξία, κλπ). οἱ ἄνδρες σας θὰ ἔχουν καθήκοντα στρατιωτικῶν ἀστυνομικῶν».

Στὰ 60 μου ἀποστρατεύθηκα, δηλαδὴ ἔπαυσα νὰ εἶμαι στρατεύσιμος ἢ νὰ προάγωμαι. ὁ θεὸς ἔδωσε νὰ μὴ λειτουργήσω ποτὲ ώς ἐπίλαρχος, καὶ νὰ μὴν προαχθῶ ποτὲ σὲ ἀντισυνταγματάρχη, ποὺ εἶναι ὁ ἀνώτατος βαθμός ὁ ὅποιος προβλέπεται γιὰ ἐφέδρους ἀξιωματικούς. αὐτὸ μοῦ συνέβη ἐξ αἰτίας τῆς τριετοῦ ἀναβολῆς στρατεύσεώς μου λόγῳ σπουδῶν στὰ 21 - 23 χρόνια μου. γι' αὐτὸ δὲν πρόλαβα μέχρι τὰ 60 μου νὰ γίνω ἀντισυνταγματάρχης. ὁ συνταγματάρχης ἐκεῖνος τοῦ K.E.Y.A. μπορεῖ νὰ μοῦ εἴπε ὅτι «εἶμαι γεννημένος γιὰ στρατηγός», ἀλλὰ δὲν ἔγινα οὔτε ἀντισυνταγματάρχης, ποὺ κάποιοι ἄλλοι ἔφεδροι ἔγιναν, ἐπειδὴ ἦταν στρατεύσιμοι περισσότερα χρόνια ἀπὸ μένα.

Δρ Κωνσταντῖνος Σιαμάκης
ἐπίλαρχος

8

ΣΧΟΛΗ ΗΓΕΤΩΝ

Στὴ Σχολὴ Ἀξιωματικῶν τοῦ Ἰππικοῦ, στὸ Γουδὶ τῶν Ἀθηνῶν, ἡ τάξι μου ἦταν πρώτη ΕΣΟ τῆς χρονιᾶς, ΕΣΟ τοῦ Ἱανουαρίου· καὶ τὸν Ἱανουαρίο ἦταν μόνο νέοι πτυχιοῦχοι ἢτοι μόνον ἐπιστήμονες· ἐπίσης καὶ τὸν Ἀπρίλιο· ἐνῷ ἡ ΕΣΟ τοῦ Ἰουλίου ἦταν ἀπόφοιτοι τοῦ ἑξαταξίου γυμνασίου, οἱ δὲ ἀπόφοιτοι τοῦ Ὁκτωβρίου ἦταν ἀκόμη κατώτεροι, ἀπόφοιτοι πάλι τοῦ γυμνασίου ἀλλὰ ἐκ μετεξεταστέων, δηλαδὴ κακῶν μαθητῶν ποὺ μὲ τὸ ζόρι ἔβγαλαν τὸ γυμνάσιο· καὶ τέτοιοι ἦταν ἡ προηγουμένη μας τάξι, ἡ διοικοῦσα μας· κακοὶ μαθηταὶ γυμνασίου, ποὺ ἔβαλαν στὸ χέρι τους ἐμᾶς τοὺς καθηγητάς των. καταλαβαίνει κανεὶς τί κόμπλεξ λειτούργησαν. στὶς Σχολές ἐφέδρων ἀξιωματικῶν, ποὺ εἶχαν δύο τάξεις, ἡ Β' τάξι ἦταν ἡ διοικοῦσα τῆς Α' τάξεως, οἱ χειρότεροι τύραννοι τῶν καθηγητῶν εἶναι οἱ κακοὶ μαθηταί, ποὺ θὰ τοὺς βάλουν στὸ χέρι τους. ἡ διοικοῦσα ἀπὸ ἄγραφη παράδοσι εἶχε τὸ «δικαίωμα» νὰ τυραννάῃ καὶ νὰ βασανίζῃ τὴν Α' τάξι. πολὺ ἄσχημο κι ἐπιζήμιο αὐτὸ γιὰ τὸ στρατό, διότι εἶναι πολὺ σοβαρὴ παρενόχλησι στὰ μαθήματα καὶ στὶς ἐπιδόσεις τῶν μαθητῶν τῆς Α' τάξεως, ποὺ στὴ δικῇ μας περίπτωσι ἦταν καὶ νοητικῶς ἀνώτεροι. ἦταν δὲ τὰ καψώνια καὶ τὰ βασανιστήρια πολὺ σαδιστικὰ καὶ δὲν συντελοῦσαν σὲ καμία σκληραγώγησι. λ.χ. τὸ νὰ μασάῃ κανεὶς τὴν πατσιαβούρα τῶν ἀρβύλων κάποιου ψυχασθενοῦς, ἐπειδὴ ὡς νοημονέστερος ἀρνήθηκε νὰ κάνῃ ἐρωτικὴ ἐξωμολόγησι στὴ λάμπα, γιὰ νὰ ίκανοποιηθῇ ὁ ἀνώμαλος βασανιστής του, δὲν εἶναι ἄσκησι σκληραγωγήσεως, ἀλλὰ ψυχασθενικὴ ἥδονὴ τοῦ ἀνισορρόπου καὶ κομπλεξικοῦ ἐπιβάλλοντος. κι ἐπικίνδυνη μόλυνσι τοῦ ὑφισταμένου τὸ βασανιστήριο.

Αὐτὸ βέβαια γινόταν ἐν ἀγνοίᾳ καὶ ἀπουσίᾳ τῶν ἀξιωματικῶν· ἀν καὶ νομίζω ὅτι κάτι ἤξεραν, ἀλλὰ δὲν ἐνδιαφέρονταν νὰ ἐπέμβουν· προφανῶς ἐπειδὴ κάποιοι μαθηταὶ τῆς διοικούσης, ἀλλὰ περισσότεροι καὶ τῆς δικῆς μου τάξεως, ἦταν παιδιὰ ἀντιπροέδρων τῆς Βουλῆς, ὑπουργοῦ ἔνας, καὶ ἄλλων πολιτικῶν παραγόντων, καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ εἶχαν δίκαιο νὰ φυλάγωνται ἀπ' αὐτούς. καὶ οἱ "Ελληνες,

ώς λαὸς πολὺ φθονερός, ὅταν ἔχουν τὸν ἄλλον ὑπεξούσιον, ἐννοοῦν νὰ τὸν πεθάνουν, ἔτσι γιὰ τὸ κέφι τους, ἵδιως ἀν ἐκεῖνος εἶναι ἀξιώτερός των. καὶ οἱ ἴδιοι γίνονται βασανισταὶ πολὺ σαδισταὶ καὶ ψυχοπαθεῖς. ἐπίσης, ὅταν ἡ ἀδικία ὁ σαδισμὸς καὶ ἡ ψυχοπάθεια εἶναι ὁμαδικά, ἀποθρασύνονται γρήγορα καὶ σὲ πολὺ μεγάλο βαθμό. πάντοτε τὰ ὁμαδικὰ παραπτώματα, ἀκόμη καὶ οἱ φόνοι, ἀποχαλινώνονται πολὺ γρηγορώτερα καὶ χειρότερα ἀπὸ κάθε ἄλλο τέτοιο. ἡ κακουργία τοῦ καθενὸς ὅχι μόνο ἐνθαρρύνεται ἀπὸ τὴν κακουργία τοῦ ἄλλου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνταγωνίζεται. ἔξησα τὴ φρίκη αὐτῇ ἐπὶ 3 μῆνες μέρα νύχτα χωρὶς σταματημό. κι ὅταν οἱ βασανισταὶ εἶναι κολόπαιδα, ποὺ δὲν ἐργάστηκαν ποτέ, εἶναι ἀφάνταστα χειρότεροι ἀπὸ τοὺς χωρικοὺς κι ἐργατικοὺς καὶ παιδιόθεν ἐργαζομένους ἄντρες. ἔμαθα πολλὰ πάσχοντας. ἡ σχολὴ τοῦ ἵππικοῦ εἶχε ἰδιαιτέρως πολλὰ μαμόθρεπτα καὶ ἄπορα κολόπαιδα. τότε δέ, ὅπως εἶπα, συνέπεσε νὰ εἶναι ὅλοι τους ἀπόφοιτοι γυμνασίου ἐκ μετεξεταστέων, ποὺ πήραν τὸ ἀπολυτήριό τους περὶ τὰ τέλη Σεπτεμβρίου. ἐνῷ ἐμεῖς οἱ τῆς διοικουμένης Α΄ τάξεως ἥμασταν ἀπαξάπαντες ἐπιστήμονες καὶ οἱ πλεῖστοι καθηγηταί. καὶ τὰ κολόπαιδα μᾶς βασάνιζαν ὅποιαδήποτε ὥρα τοῦ εἰκοσιτετραώρου, ἀκόμη καὶ τὶς μεταμεσονύκτιες. καὶ φυσικὰ ἄλλο πρᾶγμα εἶναι νὰ φυλάξῃς σκοπιὰ στὰ γερμανικὰ νούμερα 12 - 2 · 2 - 4 · 4 - 6 · τὴ νύχτα, κάτι ποὺ τὸ θεωρεῖς καὶ τιμή σου, κι ἄλλο νὰ σὲ ξυπνάῃ ἔνα καθυστερημένο κολόπαιδο, γιὰ νὰ σὲ βασανίσῃ καὶ νὰ σὲ ἐμπαίξῃ, ἐπειδὴ σὲ φθονεῖ. σὲ καμμιὰ ἄλλη σχολὴ ἀξιωματικῶν δὲν γινόταν τέτοια πρᾶγματα. ψυχανώμαλα ἄτομα. ὅταν μᾶς ἔκαναν καψώνι ἀναπτηδήσεων (ἐν - δύο - κάτω) φώναξαν ὑστερικά: «Πιὸ ψηλὰ τὰ πόδια, κύριε καθηγητά!». τὰ κόμπλεξ πάντοτε προσπαθοῦν νὰ κρύβωνται, ἀλλ’ ὅταν εἶναι ὁμαδικά, θεωροῦνται ἀρετές, καὶ γίνονται ἀδίστακτα κι ἀπάνθρωπα καὶ μὲ πολὺν ἀνταγωνισμό.

Παρὸτα ταῦτα ἐγὼ ἀναδεικνύμοιν ὁ πιὸ ἀνθεκτικὸς καὶ ὑπομονητικός. ὅλοι οἱ ὁμοτάξιοι μου ἔφτασαν στὸ σημεῖο νὰ κλαῖνε σὰ νήπια παιδιὰ μπροστὰ στοὺς πρὸ ὀλίγου μαθητὰς γυμνασίου αὐτοὶ καθηγηταὶ ὅντες. κακὰ πολὺ ζημιογόνα γιὰ τὸ στρατὸ αὐτὰ καὶ μάλιστα γιὰ μέλλοντες ἀξιωματικούς. ἔχουν ἐγγλέξικη προέλευσι ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ ἡγεμονεύουσα δύναμι δὲν ἦταν ἀκόμη οἱ Η.Π.Α. ἀλλ’ ἡ Ἀγγλία, γιὰ τὴν ὁποία ὁ ἀνόητος κοκορίκος Τσιώρτσιλ καυχήθηκε ὅτι «Στὴν αὐτοκρατορία μας ὁ ἥλιος δὲν δύει ποτέ»· ἐπειδὴ οἱ Ἀγγλοι εἶχαν ἀποικίες ὁαγιάδων σ’ ὅλες τὶς πλευρές τῆς σφαιρικῆς ὑφηλίου. οἱ Ἀγγλοι στὴν Κύπρο ἔφτασαν στὸ σημεῖο νὰ δένουν ὁπισθάγκωνα σὲ κατακόρυφα δοκάρια νεαροὺς ἐπαναστάτες, ποὺ συλλάμβαναν, καὶ νὰ τοὺς αύνανιζουν ἀκατάσχετα, μιὰ πρακτικὴ ἰδιαζόντως πούστικη, ποὺ ἔνας πραγματικὸς ἄντρας, ὃσο σκληρὸς κι ἀν ἐίναι, δὲν δέχεται

ούτε διανοεῖται νὰ τὴν κάνη ποτέ. μέχρι καὶ τὸ μέσον τοῦ συμμοριτοπολέμου (1948) οἱ Ἀγγλοὶ κυβερνοῦσαν τὴν Ἑλλάδα, κι ἐπηρέαζαν τὶς τύχες της μὲ τρόπο κατόχου· κι αὐτοὶ δολοφόνησαν τὸν Ἰωάννη Μεταξᾶ, ποὺ ἦταν πρωθυπουργὸς τοῦ ἀγγλοφίλου τυράννου Γεωργίου Β' «βασιλέως τῆς Ἑλλάδος», κι ἄφησαν πολλὰ σκατά τους στὸν ἔλληνικὸ στρατό, ἀπὸ τὰ ὅποια ἀποτοξινώθηκε ὁ ἔλληνικὸς στρατὸς καὶ οἱ Σχολὴς Ἀξιωματικῶν ἐπὶ Παπαδοπούλου, ἐπὶ τοῦ ὅποιου τὸ 1971 φοίτησα στὴ δεύτερη Σχολὴ Ἀξιωματικῶν, στὸ ἕδιο στρατόπεδο καὶ κτήριο τῆς Σ.Α.Τ., καὶ τότε ἔβλεπα στὸν πάνω ὅροφο τοὺς μαθητὰς ἐφέδρους ἀξιωματικούς, ποὺ ὑπηρετοῦσαν τὴν πρώτη θητεία τους, νὰ συνεργάζωνται μὲ θάρρος κι ἀξιοπρέπεια ἐλευθέρου ἀνθρώπου, μαζὶ οἱ δύο τάξεις, διοικοῦσα καὶ διοικουμένη, σὰν ἀγαπημένα δίδυμα ἀδέρφια. οὔτε καψώνια οὔτε ἄλλα ψυχασθενικὰ καὶ πούστικα ἐγγλέζικα ἐκδηλώματα.

Ἡ δική μας διοικοῦσα ἦταν ἐμποτισμένη ἀπὸ μιὰ πολὺ ψυχανώμαλη νοοτροπία. ἐνήργησαν μὲ πάθος νὰ διωχτῷ ἀπὸ τὴ Σχολὴ, ἐπειδὴ Τετάρτη καὶ Παρασκευὴ δὲν ἔτρωγα κρέας ψάρι καὶ τυρί· ἔτρωγα μόνο τὸ ψωμὶ καὶ τὴ σαλάτα καὶ τὸ γλυκό, ἀντὶ ἦταν νηστήσιμο· καὶ δὲν ζήτησα ποτὲ ἄλλο φαγητό. καὶ σιωποῦσα καὶ ἔκρυβα τὴν πρακτική μου αὐτὴ μὲ τέλεια σιωπὴ καὶ ἀπόκρυψη.

Εἶχε δὲ ἡ κακία τῶν συμμαθητῶν μου τῆς διοικούσης κι ἔνα ἄλλο ἀνομολόγητο κίνητρο νὰ εἰσηγῆται τὴν καθαίρεσί μου· τὸ ὅτι μὲ μισοῦσαν θανάσιμα, ἐπειδὴ ἀρνούμαν νὰ κάνω «ἐρωτικὴ ἐξομολόγησι στὴ λάμπα ποὺ κρεμόταν ἀπὸ τὸ ταβάνι». καὶ μάλιστα ὅλη ἡ Σχολὴ ἔρχονταν κι ἔκαναν αὐτὴ τὴν «ἐρωτικὴ ἐξομολόγησι» στὴ λάμπα ποὺ κρεμόταν πάνω ἀπὸ τὸ κρεβάτι μου. εἰδωλολατρικὴ ψυχασθενικὴ κακία διωκτῶν τῶν Χριστιανῶν ἦταν, καὶ τίποτε ἄλλο. ἔνας τῆς διοικούσης τὸ ὥμιλόγησε ἐκ τῶν ὑστέρων πολὺ μετανοημένος· μοῦ εἶπε μέχρι καὶ τοῦτο· «Ἡ ἀσάλευτη πίστι σου καὶ ἡ ἀνυποχώρητη ἀγιότητά σου μὲ στήριξαν τότε». ἔνας ἄλλος λόγος, γιὰ τὸν ὅποιο οἱ τῆς διοικούσης Β' τάξεως καὶ πιὸ πολὺ ὁ ἀρχηγὸς (=Ἐπιλοχίας) μὲ μισοῦσαν, ἦταν ὅτι ὅλοι τὸν ἀρχηγὸ τὸν ἔλεγαν θεό, κι ἐκεῖνος τὸ ζητοῦσε, κι ἐγὼ τὸν ἔλεγα ἀπλῶς ἀρχηγὸ ἦ κι ἐπιλοχία. πολλὲς φορὲς τὴν ἡμέρα ἔρχόταν μπροστά μου συνοδευόμενος ἀπὸ κάποιον ὁμοτάξιο του, κι ὁ συνοδὸς μὲ ὁρτοῦσε «Ποιός εἶναι αὐτός;», κι ἐγὼ ἔλεγα «Ο ἀρχηγός». ἔλεγε «Πὲς ὅτι εἶναι ὁ θεός· λέγε!». καὶ πάλι ἔλεγα· «Ο ἀρχηγός». καὶ δαμιονίζονταν· καὶ μὲ τυραννοῦσαν. εἶμαι 80 ἐτῶν, καὶ σ' ὅλη τὴ ζωὴ μου δὲν ἔχω δῆ ἄλλη τόσο ξιππασμένη καὶ εἰδεχθῆ κακοήθεια. ἄλλος λόγος ποὺ λυσσομανοῦσαν ἐναντίον μου ἦταν ὅτι αὐτοὶ ἐπέβαλλαν στὴν Α' τάξι, κάθε φορὰ ποὺ αὐτοὶ ἔλεγαν ἔνα βρομόλογο ἦ μιὰ βρισιά βρόμικη, ἐμεῖς νὰ χαιρετοῦμε, κι ἐγὼ οὕ-

τε αὐτὸ τὸ ἔκανα ποτέ. καὶ μαίνονταν· καὶ μὲ βασάνιζαν. μόνο ποὺ δὲν μὲ χτύπησαν ποτέ. ὀκόμα καὶ οἱ τῆς τάξεώς μου μὲ πίεζαν· «Ἐπές τους αὐτὸ ποὺ ζητοῦν, νὰ ἡσυχάσουμε ἐπὶ τέλους!». τοὺς ἔλεγα· «Γιατί; ἐσεῖς παθαίνετε τίποτα;». καὶ θύμωναν κι αὐτοί. οἱ ἀχρίστιανοι εἶναι πολὺ πιὸ κακοήθεις ἀπ' ὅσο φανταζόμαστε. μόνο 4 ὁμοτάξιοι μου μ' ἐκτιμοῦσαν γιὰ τὴν ὄλη στάσι μου. καὶ ἐγὼ καταλάβαινα ὅτι μόνον αὐτοὶ δὲν μὲ φθονοῦν. ἔνας ἄλλος τῆς διοικούσης τάξεως τότε ποὺ βασανίζόμουν καὶ διωκόμουν, μοῦ εἶπε ὑποκριτικά· «Σὲ θαυμάζω· πές μου ποὺ βρίσκεις αὐτὴ τῇ δύναμι; εἶσαι ὁ μόνος ποὺ δὲν σὲ κάναμε νὰ κλάψῃς. ὄλοι λύγισαν καὶ ἔκλαψαν. ἐσὺ πῶς ἀντέχεις ἀλύγιστος?» (διότι κι αὐτὸ τοὺς κομπλεξάρηζε ἀπέναντί μου· λυσσομανοῦσαν). τοῦ εἶπα· «Μὲ διδάσκει καὶ μ' ἐνδυναμώνει τὸ παλιὸ ἐμβατήριό μας τροχασμοῦ ποὺ λέει γιὰ μᾶς τοῦ ἵππικοῦ·

*Καβάλα στ' ἄλογα πεθαίνουμε στὴ μάχη,
ἀλύγιστους καὶ ἀκλαυτους ὁ θάνατος μᾶς βρίσκει.*

μοῦ λέει· «Δὲν μοῦ λέεις τὴν ἀλήθεια. πές μου, σὲ παρακαλω, τὴν ἀλήθεια». ξεγελάστηκα καὶ τοῦ εἶπα· «Ἐπειδὴ ἔχω λιγώτερες ἐξαρτήσεις, καὶ δὲν σπάω εὔκολα». «Δηλαδή?». τοῦ λέω· «Μόλις μπήκαμε στὴ Σχολή, ἐσεῖς ἀφαιρέσατε ἀπ' ὄλους τοὺς νέους τὰ τσιγάρα καὶ τοὺς ἀναπτήρες. γι' αὐτὸ ὑποφέρουν πολύ. κι ὅταν ἐσεῖς καπνίζετε ἐπιδεικτικὰ μπροστά τους, γιὰ νὰ τοὺς σπάσετε, αὐτοὶ πράγματι λυγίζουν καὶ σπάζουν· τόσο ποὺ ἐσεῖς φυσάτε καὶ τὸν καπνὸ στὰ πρόσωπά τους, κι ἔκεινοι, ἀντὶ νὰ σιχασθοῦν, όουφάνε τὸν καπνὸ καὶ τὰ σάλια σας, καὶ τ' ἀπολαμβάνουν. τοὺς σπάσατε τὸ ἥθικό, τοὺς σμπαραλιάσατε τὸ λογικό. ἐγὼ δὲν ἔχω αὐτὸ τὸ βάσανο, γιατὶ δὲν κάπνισα ποτέ μου. γιατί νὰ σπάσω?».

Καὶ ξαφνικὰ ἐκεῖνος φωνάζει ὑστερικὰ σ' ὄλους τοὺς ἀντρες τῆς Σχολῆς, 60 συνολικὰ στὸν ἀριθμό· «Παιδιά! δὲν ἀκοῦτε τί λέει αὐτὸς ὁ κόπανος; ὅτι δὲν σπάει ποτέ, ἐπειδὴ δὲν καπνίζει, οὕτε ἄλλες ἐξαρτήσεις ἔχει σὰν ἐμᾶς τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἀλῆτες. μᾶς ἔχει γραμμένους ὄλους στὰ παπούτσια του ὁ κόπανος».

Κι ὁρμοῦν ὄλοι καὶ μὲ πλακώνουν ἀνάσκελα, μοῦ ἀνοίγουν τὸ στόμα βιαίως, μοῦ βάζουν ἔνα ἀναμένο τσιγάρο στὸ στόμα, καὶ μοῦ πιέζουν τὸ σαγόνι, γιὰ νὰ κρατηθῇ κλειστὸ τὸ στόμα μου, λέγοντας· «Γιὰ νὰ δοῦμε τώρα, θὰ ἔχης ἢ δὲν θὰ ἔχης ἐξαρτήσεις?». ἦταν ἡ πιὸ ἄσχημη ἄσκησι βίας ἀπ' ὅσες ἔχω ὑποστῆ στὴ Σχολὴ καὶ σ' ὄλη τὴ ζωὴ μου. κι ὁ ἀρχηγὸς τῆς διοικούσης τάξεως στεκόταν ὅρθιος δίπλα μου, ἔβλεπε, καὶ χαμογελοῦσε. κόβω μὲ τὰ δόντια μου τὸ τσιγάρο, φτύνω ἐπάνω τους τὸ κατάλοιπο ποὺ ἔμεινε στὸ στόμα μου, καὶ κάνω κουράγιο, σηκώνομαι, καὶ λέω μπροστὰ σὲ ὄλους δυνατὰ τὸ προειρημένο δίστιχο·

*Καβάλα στ' ἄλογα πεθαίνουμε στὴ μάχη,
ἀλύγιστους καὶ ἄκλαυτους ὁ θάνατος μᾶς βρίσκει.*

καὶ προσθέτω· «Αὐτὸ ποὺ διαπράξατε εἶναι χειρονομία καὶ βιαιοπραγία ποὺ στὴ Σχολὴ ἀπαγορεύεται αὐστηρῶς. κι ὁ ἀρχηγὸς εἶναι ὁ κύριος ὑπεύθυνος καὶ βαρύτατα ἔνοχος. Θὰ σᾶς καταγγείλω ὅλους καὶ θὰ καθαιρεθῆτε». φοβήθηκαν καὶ μ' ἄφησαν ἐλεύθερο κι ἀπομακρύνθηκαν. μὲ μίσησαν ὅμως πάρα πολὺ ὅλοι τους. ὅταν ὅμως εἶδαν ὅτι δὲν τοὺς κατήγγειλα, ξανάρχισαν νὰ μὲ βασανίζουν, ἀλλ' ἡπιώτερα καὶ προσεκτικώτερα. κι ὅταν βασανίζουν, ήδονίζονται ὡς ψυχοπαθεῖς· δὲν κάνουν οὔτε γιὰ γάμο καὶ οἰκογένεια οὔτε γιὰ ἡγέτες στρατιωτῶν βέβαια. ὁ στρατιωτικὸς ἡγέτης ἐκ λειτουργήματος καὶ ἐξ ἀποστολῆς του διαφέρει ὅπ' ὅλα τὰ ἥδη ἡγετῶν· διότι σὲ κάποιες κρίσιμες ὠρες τῆς λειτουργίας του εἶναι ἀναγκασμένος νὰ στείλῃ μὲ διαταγὴ του τοὺς πιὸ ἐκλεκτοὺς κι ἀγαπητοὺς ἄντρες του στὸ θάνατο. δὲν εἶναι δυνατὸν αὐτὸ τὸ ὑψηλὸ λειτουργημα νὰ τὸ ἔχῃ ἔνα φθονερὸ καὶ ψυχανώμαλο κολόπαιδο.

Τὴν ἡμέρα ποὺ ἀναγορεύτηκαν ἀξιωματικοὶ κι ἔφυγαν μὲ τὶς βαλίτσες των καὶ μᾶς ἀποχαιρέτησαν, πέρασε ἀπὸ μπροστά μου ὁ ἀρχηγὸς τῆς τάξεως των καὶ χωρὶς νὰ μ' ἀποχαιρετήσῃ, μοῦ λέει· «Εἶσαι πολὺ κόπανος». τοῦ λέω· «Οπωσδήποτε ὁ ἔνας ἀπὸ τοὺς δυό μας εἶναι». ἐκνευρίστηκε, ἀλλὰ δὲν μποροῦσε νὰ κάνῃ τίποτε· ἦταν γύρω μας πολλοὶ ἀξιωματικοὶ κι ὁ στρατηγὸς ποὺ τοὺς ἀναγόρευσε. ἔφυγε συγχισμένος κι ἐκνευρισμένος.

Πολὺ ἀργότερα, ὅταν ἤμασταν ἀξιωματικοὶ στὶς μονάδες, ἔνας συμμαθητής μου ὁμοτάξιος μοῦ εἶπε· Θυμᾶσαι ἀσφαλῶς τὸν Τάδε. (ἐννοοῦσε ἐκεῖνον ποὺ πρῶτα μὲ όρώτησε ἀπὸ ποὺ ἀντλῶ τὴ δύναμι μου, κι ἔπειτα μὲ διέβαλε στοὺς ἄλλους). «Ναι τὸν θυμᾶμαι· πολὺ μπαμπέσης ἀνθρωπος. τί πουστιὰ μοῦ ἔκανε!». «Ξέρεις κάτι;». «Όχι· τί νὰ ξέρω;». «Εἶναι πούστης», μοῦ λέει, «Εἶναι κίναιδος· στὴν Τάδε μονάδα ποὺ ὑπηρετεῖ, τὸ ξέρουν ὅλοι κι ὁ διοικητής του». «Μὴ μοῦ λέσ!». «Ναι». καὶ μοῦ ἔδειξε κάποια στοιχεῖα.

ΣΤΟΝ ΤΑΞΙΑΡΧΟ ΓΙΑ ΚΑΘΑΙΡΕΣΙ

Σὲ ἡλικία 24 ἐτῶν μπῆκα σὲ σχολὴ ἐφέδρων ἀξιωματικῶν ἡμέρα Παρασκευής καὶ ἀρνήθηκα νὰ φάω ψάρι. ἦ πειθαρχία τῶν σχολῶν ἀξιωματικῶν τότε ἦταν παροιμιώδης καὶ ἡ ἄρνησί μου ἐκείνη θεωρήθηκε τρέλλα καὶ σχεδὸν αὐτοκτονία. ἔπεσαν ὅλοι ἐπάνω μου, διοικούσα τάξι καὶ ἀξιωματικοί, νὰ μ' ἔξαναγκάσουν νὰ φάω ψάρι τὴν Παρασκευή. δὲν μὲ ταρακούνησε κανείς. ὁ ἵλαρχός μου κι ὁ διοικητὴς τῆς σχολῆς ἀποφάσισαν νὰ μὲ ἀποβάλουν ἀπὸ τὴ σχολὴ ὡς καταπατητὴ τῆς στρατιωτικῆς πειθαρχίας, νὰ μὲ καθαιρέσουν ἀπὸ δόκιμο καὶ νὰ μὲ ἔσανακάνουν ἀπλὸ στρατιώτη, προειδοποιώντας με ὅτι ὡς «τέτοιος ἔξ ἀποβολῆς στρατιώτης» θὰ ἴμουν σὲ δυσμένεια, καὶ ὅλη ἡ θητεία μου θὰ ἦταν ζωὴ μαύρῃ. ἔπειδὴ γι' αὐτὸ χρειαζόταν καὶ ἡ ἔγκρισι τοῦ στρατοπεδάρχου ταξιάρχου, ἐνὸς ἀντρειωμένου καὶ περιφήμου γιὰ τὴ σκληρότητά του πὸν τὸ 1940 εἶχε πολεμήσει ὡς ἀνθυπίλαρχος, «ἀπὸ τ' ἄλογα» ἀκόμη τότε, καὶ εἶχε νικήσει τέσσερες φορές, πὸν εἶχε πολεμήσει ὡς ὑπίλαρχος, «ἀπὸ τ' ἄρματα» πλέον, στὴν Ἀφρικὴ καὶ ὡς ἵλαρχος στὴν Ἰταλία, πὸν εἶχε πολεμήσει καὶ ποὺν ἀπὸ 15 χρόνια στὸν ἐμφύλιο, καὶ εἶχε οὐλὲς τραυμάτων, καὶ εἶχε παρασημοφορηθῆ ἀπὸ τὸν Ἀμερικανὸ στρατηγὸ Πάτον, (ὅλ' αὐτὰ μοῦ τǎλεγε ὁ διοικητὴς γιὰ νὰ μὲ φοβερίξῃ, ἔπειδὴ δὲν ἥξερε ὅτι ὅποιος φοβᾶται τὸ θεό, δὲν φοβᾶται κανέναν), μὲ πῆραν σ' ἐπίσημη στιγμή, ἀπὸ τὴν πρωΐνη ἀναφορὰ τῆς σχολῆς, μπροστὰ σ' ὅλους τοὺς συμμαθητάς μου, μ' ἔβαλαν ἀνάμεσά τους, ὁ διοικητὴς καὶ ὁ ἵλαρχος, λὲς καὶ μὲ συνέλαβαν γιὰ ἔγκλημα, καὶ φυσώντας ἀπὸ τὰ δουθούνια τους φωτιά, μὲ ὡδήγησαν στὸν ταξιάρχο, τὸν ὅποιο εἶχαν ἐνημερώσει προηγουμένως, ζητώντας τὴν ἔγκρισι τῆς καθαιρέσεως καὶ ἀποβολῆς μου. ὅταν παρουσιαστήκαμε στὸν ταξιάρχο καὶ οἱ τρεῖς καὶ σὲ στάσι προσοχῆς χαιρετήσαμε στρατιωτικά, ἐκεῖνος μὲ κύτταξε κατάματα καὶ μοῦ λέει: «Ἐσὺ εἶσαι ὁ Τάδε;». «Μάλιστα, κ. ταξιάρχε». «Ποὺ νηστεύεις τὴν Παρασκευή?». «Καὶ τὴν Τετάρτη», συμπληρώνω. μοῦ ἀπλώνει τότε τὸ χέρι του σὲ χειραψία καὶ μοῦ λέει: «Συγχαρητήρια· ἔχω πολλὰ χρόνια νὰ δῶ τέτοιον ἀντρα μὲ τέτοια ἀντρειά». κι ἀπευθυνόμενος στὸ διοικητὴ μου καὶ στὸν ἵλαρχό μου, διέταξε: «Νὰ τρώῃ ὅ-

πως θέλει αὐτός, καὶ νὰ μὴν τὸν ἔσαναενοχλήσῃ κανείς». χαιρετήσαμε καὶ οἱ τρεῖς στρατιωτικὰ σὲ στάσι προσοχῆς, κι ἀποχωρήσαμε.

Νομίζω ὅτι ὁ ταξίαρχος, ποὺ κρατοῦσε βέβαια καὶ τὸ φάκελό μου, εἶχε ὑπ’ ὅψι του καὶ τὶς σημειώσεις τοῦ συνταγματάρχου τοῦ Ἀρχηγείου, ποὺ εἶχε γράψει γιὰ μένα πρὶν ἀπὸ δύο μῆνες. τὴν ὥρα ποὺ φεύγαμε, τὸν ἄκουσα νὰ λέη στὸν ὑπασπιστή του· «Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴν εἶναι κανεὶς ἄξιος γι’ ἀξιωματικὸς τοῦ ἵππικοῦ, ἐπειδὴ δὲν τρώει τὴν κρεμούλα του. καὶ δὲν ζητάει ἄλλο φαγητὸ ὃ ἄνθρωπος».

΄Απόσπασμα ἀπὸ τὸ σύγγραμμά μου «Παρθενοσυλλέκτες», Θεσσαλονίκη 2007, σ. 105-106.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Τὸ στρατόπεδο στὸ Γουδὶ Ἀθηνῶν περιεῖχε τρία τινά· 1) KET = Κέντρο Ἐκπαιδεύσεως Τεθωρακισμένων καὶ μεγάλο στρατόπεδο νεο-συλλέκτων ὅπλιτῶν καὶ ὑπαξιωματικῶν τοῦ ἵππικου (μαυροσκούφη-δων). 2) Τεχνικὴ πτέρυγα τῆς Κ.Υ.Π.: 3) SAT = Σχολὴ Ἀξιωματικῶν Τεθωρακισμένων· (στὸν κάτω ὅροφο Σχολὴ ἔξειδικεύσεως γιὰ τὸ ἵπ-πικὸ τῶν ἀποφοίτων ἐκείνων τῆς Σχολῆς Εὐελπίδων οἱ ὅποιοι κλη-ρώθηκαν στὸ ἵππικό, καὶ στὸ τεθωρακισμένο πεζικό, καὶ στὸ τεθωρα-κισμένο πυροβολικό· καὶ στὸν πάνω ὅροφο Σχολὴ ἐφέδρων Ἀξιωμα-τικῶν τοῦ ἵππικου στὴν ὅποια ἐκπαιδεύτηκα κι ἐγώ. οἱ στρατιῶτες φύλαγαν ὅλες τὶς σκοπιὲς ἐκτὸς ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τῆς πύλης· στὴν πύλη φυλάγαμε σκοπιὰ οἱ μαθηταὶ τῆς Σχολῆς Ἐφέδρων Ἀξιωματικῶν· διότι ἐλέγχαμε πολὺ προσεκτικὰ κι ἔξονυχιστικὰ τὶς εἰδικὲς ταυτότη-τες ὅλων τῶν πολιτικῶν ὑπαλλήλων τῆς Κ.Υ.Π., ποὺ ἔμπαιναν μὲ εἰ-δικὸ λεωφορεῖο, γιὰ νὰ τὸν ἐπιτρέψουμε νὰ μποῦν στὸ στρατόπεδο. ὁ ἐλεγχος ἦταν πολὺ αὐστηρός. ἐπειδὴ ἡ πολιτικὴ κατάστασι τῆς Ἑλ-λάδος ἐκεῖνον τὸν καιρὸ (1963 - 1967) ἦταν πολὺ ταραγμένη. πολλὲς φορὲς στὴν πύλη τὸ πρῶτη φυλάγαμε δύο μαζὶ μαθηταὶ τῆς Σχολῆς ἐ-φέδρων ὁ ἔνας μὲ τὸ ὄπλο γεμάτο κι ἀπασφαλισμένο, κι ὁ ἄλλος χω-ρὶς ὄπλο γιὰ νὰ ἐλέγχῃ τὸν τεχνικὸν τῆς ΚΥΠ. ἀμέσως μέσα ἀπὸ τὴν πύλη ἦταν τὸ διοικητήριο τοῦ στρατοπέδου· δεύτερο κτήριο ἡ Σχολὴ, καὶ τρίτο ἡ λέσχη τῶν μαθητῶν μὲ ἔνα χῶρο γιὰ τὸ ἐστιατό-ριο καὶ ἔναν μεγαλείτερο γιὰ ἐκδηλώσεις, διασκεδάσεις, καὶ βιβλιο-θήκη μὴ στρατιωτική.

Τὸ ὅλο στρατόπεδο εἶχε ἔναν ἀέρα πολὺ ἀριστοκρατικό. ὑπῆρ-χαν καὶ ἄλογα γιὰ ψυχαγωγικὴ ἵππασία. μᾶς ἔδωσαν ὅλους ἀπὸ μιὰ κάρτα γιὰ νὰ κάνουμε δωρεάν ἵππασία σ' ὅλη τὴ ζωὴ μας σ' ὅποιοδή-ποτε ἵπποφορβεῖο τῆς Ἑλλάδος μὲ χρέωσι τῆς Σχολῆς Ἰππικοῦ στὴν ὅποια φοιτούσαμε. ἐγὼ ὡς ἀγρότης μὲ ἄλογα τότε (καὶ ὅχι ἀκόμη μὲ τρακτέρ) ἥμουν πολὺ χορτάτος ἀπὸ ἵππασία, καὶ δὲν πῆγα σὲ ἵππο-φορβεῖο ποτέ. τελευταία φορὰ ἔκανα ἵππασία σὲ ἡλικία περίπου 60 ἑ-τῶν στὸ Κουρὶ Ἀσβεστοχωρίου μὲ ἄλογο ποὺ μοῦ δάνεισε κάποιος ἐ-πὶ τόπου. οἱ ἀστοί, ἄμαθοι ἀπὸ ἄλογα ἢ σκυλιὰ ἢ ἄλλα ζῷα, κάνουν

σὰν τὰ μικρὰ παιδιά τους, τὰ ὅποια ἔξω ἀπὸ περίπτερα ἵππεύουν σὲ πλαστικὰ ἢ τενεκεδένια ἄλογα ποὺ χλιμιντρίζουν μὲ μπαταρία ἢ «όδηγοῦν» λαμαρινένια «διαστημικὰ» ὁχήματα ποὺ ἀνάβουν φῶτα μὲ μπαταρία· ἢ οἱ κυρίες ἔχουν σκύλους μέσα στὰ δωμάτια τοῦ σπιτιοῦ, ἐνῷ τὰ σκυλιὰ τῶν χωρικῶν μέσα στὸ σπίτι δὲν μπαίνουν ποτέ ὅπως οὕτε τὰ γαϊδούρια καὶ τὰ γουρούνια. τὰ ζῷα γιὰ τοὺς ἀστοὺς εἶναι ἀγαπημένα καὶ ἀτραξιόν, ὅπως γιὰ ὅλους τὰ λιοντάρια οἱ τίγρεις καὶ οἱ ἐλέφαντες.

Ἐγιναν στὴ Σχολὴ καὶ δυὸ μεγάλα ἡμερήσια πάρτυ, ἔνα ὅταν ἥμουν στὴν πρώτη τάξι κι ἔνα στὴ δευτέρᾳ (τὴ διοικοῦσα). οἱ Ἀθηναῖοι μαθηταί, ποὺ ἦταν τὸ ἔνα τέταρτο τῆς κάθε τάξεως, ἔφεραν καὶ τοὺς γονεῖς των καὶ τὶς ἀδερφές των μὲ πολὺ ἐπίσημα μακριὰ μέχρι τοὺς ἀστραγάλους φορέματα χοροῦ καὶ μὲ πολὺ ἀνοιχτὰ καὶ ἀσκεπῆ καὶ προκλητικὰ ντεκολτέ. ἐγὼ, ὑποχρεωμένος ἀπὸ τὴ Σχολὴ νὰ συμμετέχω στὸ πάρτυ, κάθισα μὲ βερμούτ καὶ ξηροὺς καρποὺς σὲ μιὰ γωνία δίπλα στὴ βιβλιοθήκη καὶ καθ' ὅλο τὸ πάρτυ διάβαζα τὴ μιὰ φορὰ μιὰ βιογραφία τοῦ Ἀμερικανοῦ προέδρου Ἀβραὰμ Λίνκολν καὶ τὴν ἄλλη μιὰ ἴστορία γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσι τῶν Η.Π.Α. ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους κατακτητάς των μὲ ἀρχιστράτηγο τὸν Γεώργιο Οὐάσιγκτων. στὸ καθένα ἀπὸ τὰ δυὸ πάρτυ μὲ ἡμίφως μὲ πλησίασαν μία-μία πέντε κοπέλλες, ἀδερφές Ἀθηναίων συμμαθητῶν μου, καὶ μοῦ ζήτησαν νὰ χορέψουμε μαζί, καὶ στὴν κάθε μιὰ ἔλεγα τὴν ἀλήθεια· ὅτι δὲν ξέρω νὰ χορεύω κανένα χορό. ἐκεῖνες ἐπέμεναν λέγοντας ὅτι θὰ μοῦ μάθουν εὔκολα σ' ἔνα λεπτό, ἀλλ' ἐγὼ τὶς ἔλεγα· «Κυρία, στὸ χορὸ θὰ σᾶς πατήσω ἀπὸ λάθος μου τὰ πέλματα, θὰ σᾶς ξενυχιάσω, θὰ σᾶς σπάσω τὰ τακούνια σας· δὲν ξέρω καθόλου νὰ χορεύω κανέναν χορό. αὐτὰ συζητήθηκαν μεταξύ τους, καὶ τὶς ἐπόμενες ἡμέρες οἱ συμμαθηταί μου καὶ ἀδερφοὶ τῶν κυριῶν, μοῦ ἔλεγαν ὅτι οἱ ἀδερφές των τοὺς εἶπαν ὅτι μέσα σ' ἐκείνη τὴ Σχολὴ ἡμουν «μιὰ ἀνορθογραφία». μία μόνο στὸ δεύτερο πάρτυ τὸ εἶπε αὐτὸ καὶ σ' ἐμένα, καὶ τῆς ἀπάντησα· «Στὰ στρατιωτικὰ εἶμαι ὁρθογραφία». αὐτὴ στὸν ἀδερφό της εἶπε· «Τί γύρευε ἐκείνος ὁ ἀγροίκος χωριάτης στὸ πάρτυ ἐκεῖνο καὶ στὴ Σχολὴ αὐτή;». κι ἐγὼ τοῦ ἀπάντησα· «Σπουδάζω ἀξιωματικὸς τοῦ ἵππικοῦ, γιὰ νὰ πολεμῶ· ὅχι γιὰ νὰ χορεύω». πιὸ πολὺ θύμωσε κυριολεκτικὰ ἐναντίον μου ἔνας ποὺ ἡ ἀδερφή του ἀποκρούστηκε 4 φορές· καὶ προσβλήθηκε. κι ἐγὼ τοῦ ἀπάντησα· «Ἄπλως δὲν ξέρω νὰ χορεύω οὕτε κανέναν χορὸ οὕτε τὰμ τάμ»· καὶ θύμωσε περισσότερο. ἄλλης ποιότητος κόσμος· ἡ κατεργάρα αὐτὴ μετὰ τὴν πρώτη φορά, τὶς ἄλλες τοεῖς φορὲς ἥρθε μᾶλλον μόνο γιὰ νὰ μὲ σοκάρῃ κι ἐκδικηθῇ. κι ὅμως αὐτοὶ οἱ «ἀριστοκράτες» νομίζουν ὅτι εἶναι εὐγενεῖς. δὲν ἔχω δῆ ἀγενέστερους ἀνθρώπους. δὲν ἐκτίμησαν κὰν ὅτι ἐγὼ σ'

ὅλες ἐκεῖνες τὶς κοπέλλες ἀπάντησα εὐγενῶς καὶ χωρὶς νὰ τὶς προσβάλω, ἐνῷ ἐκεῖνες φέρθηκαν ἀγενῶς, ἐκδήλωσαν ἀδικαιολόγητη κακία, καὶ μὲ κακολόγησαν χωρὶς νὰ τὶς ἔχω κάνει κακό. βάρβαρα καὶ ἐγωπαθῆ ἄτομα. οἱ τέτοιοι «ἀριστοκράτες» δὲν ἔχουν οὕτε ἕχνος ἀπὸ τὴν ἀνυπόκριτη καὶ αὐθεντικὴ εὐγένεια τῶν χωριατῶν.

Μιὰ μέρα, ποὺ ἡμούν τραπεζάρχης στὴ λέσχῃ φαγητοῦ, ὅταν οἱ σερβιτόροι στρατιῶτες τελείωσαν τὴ δουλειά τους καὶ ἔφυγαν, ἐγὼ γιὰ οἰκονομία ἡλεκτρικοῦ ὁροφόματος ἄναψα τὶς λίγες κόκκινες καὶ ἀδύναμες λάμπες, ἐσβῆσα τὶς πολλές καὶ ἴσχυρές λευκές, καὶ περίμενα τὴ σχολὴ νὰ ἔρθουν νὰ φᾶνε τὰ στρωμένα φαγητά. ὅταν σὲ λίγο μπῆκαν, ἄναψα τὶς λευκές καὶ ἐσβῆσα τὶς κόκκινες, καὶ ἐκεῖνοι μοῦ εἶπαν· «Στὰ φανερὰ μᾶς κάνεις τὸν ἄγιο, ἀλλ’ ὅταν εἶσαι μόνος, ἀπολαμβάνεις τὰ χαμηλὰ κόκκινα φῶτα». δὲν ἀπάντησα τίποτα, γιατὶ καὶ δὲν κατάλαβα τί ἐννοοῦν. ἔνας ποὺ κατάλαβε μοῦ ἐξήγησε· «Ἐτσι φωτίζονται στὰ πρόστυχα νυχτερινὰ σκυλάδικα μὲ τὶς πόρνες σερβιτόρες ποὺ προσφέρονται στοὺς πελάτες καὶ σεξουαλικῶς». δὲν τοὺς φτάνει δηλαδὴ ποὺ εἶναι σάπιοι καὶ πασχίζουν ν’ ἀφομοιώσουν καὶ τοὺς ἄλλους, ἀλλ’ ὅταν δοῦν τὸ παραμικό στοὺς ἄλλους τοὺς κατακρίνουν σὰ φαρισαῖοι, παρ’ ὅλο ποὺ καταλαβαίνουν τὴν ἀθώα ἄγνοια τῶν ἄλλων. ἡ ἀγνότητα τῶν ἄλλων τοὺς καίει.

Ἐχω τὴ γνώμη ὅτι τὰ τέτοια γλέντια καὶ οἱ τέτοιες «ἀριστοκρατικὲς» δῆθεν πολυτέλειες εἶναι στὸ στρατὸ ἀσύμφορα· διότι κάμπτουν καὶ καταμαλακίζουν τὸ ἀντρίκειο φρόνημα τῶν στρατευμένων. οἱ ἀγνοὶ ἄνθρωποι στὸν πόλεμο καὶ στὶς μάχες εἶναι πιὸ ἀποφασιστικοί, τολμηροί, καὶ ἀποτελεσματικοί. οἱ καταμαλακισμένοι εἶναι κιοτῆδες.

Τὸ πολὺ μεγάλο στρατόπεδο ἦταν καὶ μεγάλη πελατεία γιὰ τὶς πόρνες, ποὺ εἶχαν τὰ σπίτια τους σ’ ἔνα τόξο τὸ ὄποιο περιέκλειε τὴν πρόσοψί του. αὐτὸ μαρτυρεῖ καὶ τὸ παλιὸ ἐμβατήριο βρομιοτράγουδο

Πίσω ἀπ’ τὴν παλιὰ στρατῶνα
-τ’ ἀκοῦς, κουμπάρα μ’ τ’ ἀκοῦς;-
Τὰ φουστάνια πιὸ κοντά,
κουμπαρούλια μου γλυκειά (δίς).

‘κουμπαρούλα’ λέει ὁ φαντάρος τὴν πουτάνα. κι ὅταν ἔνας μαθητὴς τῆς Σ.Α.Τ. φύλαγε νυχτερινὴ σκοπιὰ στὴν πύλη, ἔρχονταν οἱ πουτάνες, στέκονταν ἔξω ἀπὸ τὴν πύλη, τοῦ ἔδειχναν ποιὸ εἶναι τὸ σπίτι τους, καὶ τοῦ ἔλεγαν ποιές ὥρες τὸν περιμένουν, καὶ τοῦ ἔδειχναν ὅ,τι ἄλλο τὶς κατέβαινε. ὅταν μοῦ τύχαιναν τέτοια, γύριζα τὴν πλάτη μὲ ἐμφανῆ περιφρόνησι, μέχρι νὰ φύγουν. μία ἦταν πολὺ ὀχληρὴ σφήκα. μόλις μετὰ ἔνα λεπτὸ ὑπέθεσα ὅτι ἔφυγε καὶ γύρισα γιὰ νὰ βλέπω μπροστά μου, ἀποπειράθηκε νὰ μὲ προκαλέσῃ μὲ πολλὲς ἐπι-

δείξεις. σηκώνω τὸ ὄπλο μου, ὄπλιζω μὲ πολὺ μεταλλικὸ θόρυβο, καὶ τὴ σημαδεύω γιὰ σκότωμα. γύρισε κι ἔφυγε τρέχοντας πανικόβλητη καὶ μὲ τέτοιες τσιρίδες πανικοῦ, ποὺ βγῆκαν ἄλλες στὰ παράθυρα κι ἔβλεπαν τρομαγμένες. πρέπει νὰ σημάδεψαν τὸ πρόσωπό μου, διότι ὁ χῶρος τῆς πύλης φωτιζόταν μὲ ἄπλετο καὶ δυνατὸ φῶς. ἀπὸ κεῖ κι ἔπειτα, ἐνῷ στοὺς ἄλλους ἔκαναν τὶς ἵδιες προτάσεις κι ἐπιδείξεις, σ' ἐμένα δὲν ἐπανεμφανίστηκε καμμία πλέον καθ' ὅλο τὸ ἔξαμηνο. ἀν ᾧ προειρημένη ἐπέμενε στὴν πρόκλησί της λίγα ἀκόμη δευτερόλεπτα, ἥμιουν ἀποφασισμένος νὰ πυροβολήσω στὸν ἀέρα μὲ μικρὴ κλίση πρὸς τὸν ἀπὸ κεῖ ἀρχόμενον Ύμηττὸ γιὰ περισσότερη τρομοκράτησι. ἀλλὰ δὲν χρειάστηκε. κατὰ τὶς ἐπόμενες ἡμέρες κάποιοι μαθητῶν γιὰ τὸ συμβάν εἶπα· «Δὲν ἔχουμε κανέναν παλαβὸ ἐδῶ μέσα. μπορεῖ κάποιος νὰ ὑποψιάστηκε ἀπόπειρα ἀπασχολήσεώς του ἀπὸ Λαμπράκισσα, γιὰ νὰ βροῦν τὴν εὐκαιρία κάποιοι Λαμπράκηδες νὰ χωθοῦν στὸ στρατόπεδο γιὰ κάποιους σκοπούς των, κι ἀποφάσισε ν' ἀντιδράσῃ. τὸ καθῆκον του ἔκανε ὁ ἄνθρωπος. καὶ ὅλοι μας τὸ ἵδιο δὲν θὰ κάναμε σὲ τέτοια περίπτωσι;». καὶ σταμάτησε ἡ συζήτησι.

11

ΨΕΥΔΟΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΣΑΡΛΑΤΑΝΩΝ

Μεταξύ τῶν μαθητῶν τῆς Σχολῆς Ἀξιωματικῶν τοῦ Ἰππικοῦ σερνόταν ἡ σαχλὴ ἀντίληψι ὅτι ὁ πιὸ βασανισμένος ἀπὸ καψώνια ὡς διοικούμενος, ὅταν περάσῃ στὴ διοικοῦσα τάξι γίνεται ὁ χειρότερος βασανιστὴς τῶν ἐπομένων. κι ὅταν περνοῦσαν στὴ διοικοῦσα Β' τάξι, δικαιολογοῦσαν τὸν κάθε βασανιστὴ μὲ τὴν «ψυχολογικὴ» ἔξήγησι - σκατοθεωρία ὅτι ἐπιβάλλεται νὰ εῖναι σκληρός, ἐπειδὴ ψυχολογικὰ «φορτίστηκε» καὶ πρέπει νὰ βασανίσῃ, γιὰ ν' «ἀποφορτισθῇ». κι ὅμως κατὰ τὴ μακρὰ συνήθεια - παράδοσι τῶν μαθητῶν τῆς Σχολῆς ἐγὼ ὁ τῆς Α' τάξεως ψηφίστηκα ὡς «τὸ καψωνόμουτρο» τῆς Α' τάξεως, δηλαδὴ τὸ πιὸ βασανισμένο πρόσωπο, καὶ μετὰ 3 μῆνες ψηφίστηκα ἀπὸ τὰ πρωτάκια ὡς «ὁ ἄγιος» τῆς Β' τάξεως, δηλαδὴ τὸ πρόσωπο τῆς διοικούσης ποὺ δὲν ἔκανε ποτὲ σὲ κανέναν καψώνι. ἦμουν αὐστηρὸς σὲ θέματα πειθαρχίας καὶ εὐταξίας, ἀλλὰ καψώνι δὲν ἔκανα ποτὲ σὲ κανέναν. ἡ ἀπέχθειά μου στὰ καψώνια ἦταν σ' ὅλους ἐμφανέστατη, καὶ κατὰ βάθος ἐκτιμητή. Θυμοῦμαι ὅτι, ὅταν ἔνας τῆς τάξεως μου καψωνάριζε κάποιον τῆς Α' τάξεως, στεκόμουν καὶ τὸν ἔβλεπα σιωπηλῶς εἰρωνικά. μπορῶ να καυχηθῶ ὅτι μὲ τὴ σιωπηλὴ αὐτὴ συμπεριφορά μου καὶ μὲ τὸ νὰ μὴν ἔχω κάνει καψώνι ποτὲ σὲ κανέναν ἐγὼ «τὸ καψωνόμουτρο» ἢ «ὁ ἄγιος» συνετέλεσα πολὺ στὸ νὰ σπάσῃ ἡ ἐγγλέξικη βρόμικη καὶ πούστικη παράδοσι τοῦ σαδιστικοῦ βασανισμοῦ τῶν «νέων» ἀπὸ τοὺς τῆς Β' τάξεως. τὸ ἔχω καύχημά μου. ὅταν ἦμασταν ἀξιωματικοί, ἔνας ὁμοτάξιός μου μοῦ εἶπε· «Εἶσαι φοβερὸς στὸ νὰ σπάξῃς μιὰ μακροχρόνια καὶ σκληρὴ παράδοσι». τοῦ ἀπάντησα· «Ἐπιχειρῶ καὶ μπορῶ νὰ τὴ σπάσω, μόνον ὅταν εῖναι σκατοπαράδοσι». ὑπῆρχε λοιπὸν στὴ διοικοῦσα μας ἔνας ποὺ ὁ βασανιστὴς του (ἀπὸ τὴ διοικοῦσα τῆς διοικούσης μας) εἶχε φτάσει στὸ σημεῖο νὰ τὸν ὑποχρεώνῃ νὰ μασάῃ σὰ μαστίχα ἔνα κομμάτι ἀπὸ τὸ πανὶ - πατσιαβούρα, μὲ τὸ ὅποιο γιάλιζαν τὶς φρεσκοβαμμένες ἀρβύλες καὶ σκούπιζαν τὶς σκονισμένες ἡ λασπωμένες, γεμάτο βερνίκια ἡ χώματα ἡ λάσπες. ὁ βασανιστὴς ἔμεινε στὴν παράδοσι τῆς Σχολῆς ὡς ὁ πιὸ διαβόητος τέτοιος· πολὺ σαδιστής. ὁ βασανιζόμενος λοιπὸν ὡς διοικοῦσα μου ἦταν πράγματι ὁ μεγαλείτερος καὶ σκληρότερος βασανιστής μου. δὲν μοῦ ἔκανε κάτι τέτοιο, ἀλλὰ μὲ εἶχε τσακίσει στὰ κα-

ψώνια. ἡταν Ἀθηναῖος· ψηλός, όωμαλέος και πανόμορφος ἀντρας, ἀπόφοιτος γυμνασίου· πολὺ κακός, παράλογα κακός. μιὰ φορά, ἐπιστρέφοντας ἀπὸ ἔξοδό του, ἀρχισε νὰ ὠρύεται· «Δὲν μπόρεσα νὰ πηδήξω τὴ γκόμενά μου, και σ' αὐτὸ φταιει ὁ Σιαμάκης, και θὰ τὸ πληρώσῃ τώρα». μὲ ξύπνησε μετὰ τὰ μεσάνυχτα κι ἀρχισε νὰ μὲ βασανίζῃ μὲ ἀτέλειωτες κάμψεις κι ἀναπηδήσεις· τόσο ποὺ μοῦ φαινόταν ὅτι θὰ καταρρεύσω. εἶναι τρομερὸ νὰ σὲ βασανίζῃ ἔνας τρελλός. μοῦ ἔλεγαν· «Αὐτὸς ὑπέφερε πολὺ ἀπὸ τὸ βασανιστή του αὐτὰ κι αὐτά· γι' αὐτὸ τώρα ξεσπάει σέ σένα» ἔχει ψυχικὴ ἀνάγκη ν' «ἀποφροτισθῇ». τὸ εἰς βάρος του φταιέιμο μου ἡταν ὅτι ἥμουν φιλόλογος δπως ἡταν κι ὁ βασανιστής του· κι ὅταν ἄκουγε φιλόλογος, δαιμονιζόταν.

“Οταν μιὰ φορά, ἥσυχοι μακριὰ ἀπὸ τὴ διοικοῦσα, ἐξασκούμασταν στὴν ὁδήγησι τῶν ὀρμάτων στοὺς πρόποδες τοῦ ‘Υμηττοῦ, ἥρθε κοντά μας ἔνας ἀνθυπίλαρχος, ποὺ μοῦ συστήθηκε· «Τάδε τάδε, φιλόλογος· ἄκουσα ὅτι εἴσαι φιλόλογος, και μάλιστα πολὺ σπουδαῖος, και ἥρθα νὰ γνωριστοῦμε». (στὴν τάξι μους ἡταν ἄλλοι δυὸ φιλόλογοι, ἀλλ' ἐγὼ νομιζόμουν ὃς δ καλλίτερος. μὲ εἶχαν διαφημίσει οἱ ἄλλοι δυό). μαζεύτηκαν περίεργοι γύρω μας ὅλοι οἱ διατάξιοι μου συμμαθηταὶ μου, ἐπειδὴ ἡταν ὥρα διαλείμματος. μετὰ τὶς συστάσεις τοῦ εἶπα· «Ἐσὺ εἴσαι ποὺ καψωνάριζες τὸν Τάδε;». «Ναι βέβαια· τοῦ ἔκανα σωματικὴ βελτίωσι» μοῦ εἶπε σχεδὸν ἐνθουσιασμένος. ἡταν ἔνας μικρόσωμος, κι ἐλλιποβαρῆς, σχεδὸν νάνος μπροστά σ' ἐκεῖνον ποὺ βασάνιζε. τοῦ λέω· «Ἐλα τώρα, Γιῶργο, τί ‘σωματικὴ βελτίωσι’ και κολοκύθια μοῦ λές· εἶναι ἔνας ἀντρας ψηλὸς όωμαλέος ἀθλητικὸς και πανόμορφος· και σὺ τοῦ ἀφήσεις ψυχικὰ τραύματα τοῦ ἀνθρώπου». μοῦ λέει· «Ξέρεις; εἶμαι κυκλοθυμικὸς (τὸ εἶπε μὲ τόση ἄνεσι, σὰ νὰ ἔλεγε ‘Εἶμαι μελαχροινός’), και ἔχω ψυχικὴ ἀνάγκη νὰ ξεδίνω σὲ κάποιον, γιὰ νὰ ἡρεμῶ». μᾶς ἄκουγε δ περίγυρος μὲ προσοχὴ τεταμένη. τοῦ λέω· «Δὲν μοῦ λές; ἐπειδὴ ἡ μάννα σου σ' ἔβγαλε κακοφτιαγμένο και ψυχασθενῆ και σ' ἔκανε φθονερὸ και ψυχανώμαλο, ἥ ἐσὺ χλαπάκιασες κάποιες ούσιες κι ἔγινες προβληματικός, ἡταν ἀναγκασμένος ἐκεῖνος δ πανόμορφος και λεβέντης Τάδε νὰ ὑφίσταται τὴν κακοήθειά σου και νὰ τραυματιστῇ τόσο βαρειὰ γιὰ τὸ κέφι σου; τσακίσου φύγε ἀπὸ μπροστά μου, νὰ μὴ σὲ ξαναδῶ, παλιοτόμαρο!». δλος δ περίγυρός μας χλώμιασαν. δὲν περίμεναν ἀπὸ μένα τὸ «ἄρνι» αὐτὰ ποὺ ἄκουσαν και ποὺ τāλεγα μὲ κάθε δυνατὴ ἡρεμία. κι ἐκεῖνος ἔφυγε ἀπὸ μπροστά μου ἀμέσως κι ἔξαφανίστηκε. οἱ συμμαθηταὶ μοῦ ἔλεγαν ὅλοι· «Τί ἔκανες; τώρα θὰ σ' ἐκδικηθῇ· ἔβρισες ἀνώτερο σου». κι ἄλλοι· «Καλὰ τὸν ἔκανες· τὸ κάθαρμα! ἔκανε τὸ ψυχανώμαλο κέφι του, και τώρα τὸ θῦμα του τυραννάει ἐμᾶς». δὲν ἀπάντησα σὲ κανέναν. τὸ μεσημέρι ἐπιστρέψαμε στὴ Σχολὴ γιὰ φαγητό.

Τὸ ἀπόγευμα νά σου κι ἐμφανίζεται ὁ βασανιστής μου. ὁρμάει καὶ μ' ἀγκαλιάζει, καὶ κρέμεται ἀπὸ τὸν τράχηλό μου, ψηλότερος μου ὥν, καὶ κλαίει σὰν παιδί, καὶ μὲ φιλάει λέγοντας· «Εἶσαι πατέρας μου! σ' ἀγαπῶ ὅσο κανέναν ἄλλο στὸ κόσμο! ἐγὼ δὲν ἔχω ἄλλον πατέρα! πές με ‘παιδί σου’». καὶ τόν εἶπα· «Ναι, εἶσαι παιδί μου· εῖμαι ὁ πατέρας σου». ἦταν συγκλονισμένος. ἦμουν κι ἐγὼ συγκινημένος, μοῦ ἐρχόταν νὰ κλάψω μπροστὰ σὲ τόσον πόνο, ἀλλὰ συγκρατήθηκα, καὶ δὲν φάνηκα. καὶ συνέχιζε· «Αὐτὸ τὸ κάθαρμα! ἔμαθα τί τὸν ἔκανες! σ' ἀγαπῶ. τώρα ποὺ σ' ἔχω πατέρα, θὰ τὸν βρῶ καὶ θὰ τὸν τσακίσω!». τοῦ λέω κάτι ποὺ μέχρι σήμερα ἀπορῶ πῶς τοῦ τὸ εἶπα· «Παιδί μου! μὴν τὸ κάνης αὐτό! ἀρκετὰ τὸν τσάκισα ἐγώ ὁ πατέρας σου». ἔκλαψε πολύ. κάποτε μοῦ εἶπε· «Πατέρα, σ' ἀγαπῶ· ὅποιος σὲ πειράξῃ ἀπὸ δῶ καὶ πέρα, θὰ ἔχῃ νὰ κάνῃ μ' ἐμένα. θὰ τὸν σπάσω στὸ ξύλο. κλπ. κλπ.». μείναμε κατάπληκτοι, δχι μόνον ἐγώ, ἀλλὰ κι ὅλοι οἱ ἄλλοι καὶ τῶν δύο τάξεων. ἀπὸ τότε δὲν τόλμησε νὰ μὲ πειράξῃ κανείς· ἀλλὰ σὲ περίπου 10 μέρες οἱ τῆς Β' τάξεως ἀναγορεύτηκαν ἀξιωματικοὶ καὶ ἔφυγαν. δὲν χάρηκα καὶ πολὺ τὴν ἀσυλία μου. ἔμαθε δὲ κι ὁ δράστης φιλόλογος αὐτὸ ποὺ ἔγινε ἀνάμεσα σ' ἐμένα καὶ στὸ θῦμα του, κι ἀπέφυγε νὰ μὲ ξαναδῆ.

Οἱ τσαρλατάνοι ψευδοψυχολόγοι τύπου Φρόντ, Γιούνγκ, „Αντλερ, κλπ., εἶναι δημιουργήματα καὶ ψευδοθεοὶ κολοπαίδων. φτιάχτηκαν ἀπὸ τοὺς λάτρεις των, ὅπως φτιάχτηκαν οἱ ψευδοθεοὶ καὶ τὰ ξύλινα ἥ μετάλλινα ἥ μαρμάρινα εἴδωλά τους.

12

ΕΡΩΤΙΚΗ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΙ ΣΤΗ ΛΑΜΠΑ

“Οπως ήδη είπα, ένα άπο κείνα ποù ἀρνήθηκα νὰ κάνω, και γι’ αὐτὴ τὴν ἄρνησί μου μὲ μίσησαν και μὲ βασάνισαν στὴ Σχολὴ Ἀξιωματικῶν τοῦ Ἰππικοῦ, ἥταν ἡ «ἐρωτικὴ ἔξομολόγησι στὴ λάμπα». Ἡ διοικοῦσσα, γιὰ νὰ μ’ ἐκδικηθῇ και νὰ μὲ σκάσῃ, ἐμένα τὸν καθηγητὴν οἱ μαθηταί μου, ἔρχονταν και ἔερνοῦσαν τὴν «ἐρωτική τους ἔξομολόγησι» στὴ λάμπα ποù κρεμόταν πάνω ἀπὸ τὸ κρεβάτι μου μέχρι και μετὰ τὰ μεσάνυχτα. ἦμασταν 27 «ἄντρες» οἱ τῆς διοικούσης και 31 οἱ τῆς διοικουμένης· οὔτε μία ἥλη. (ἡ μετὰ ἀπὸ μᾶς διοικουμένη ἥταν 30). πολλοὶ ἥταν παιδιά ἀριστοκρατικῶν οἰκογενειῶν τῶν Ἀθηνῶν και τοῦ Πειραιῶς. μέναμε σὲ τρεῖς ἐν σειρᾷ θαλάμους χωρὶς ἐνδιάμεσες πόρτες (σὰν ἔνας θάλαμος), τὰ κρεβάτια μας ἥταν κάθετα πρὸς τὸν ἑνα τοῖχο, πολὺ ἀραιά, μὲ στρώματα, κουβέρτες, σεντόνια, μαξιλάρια και μαξιλαροθήκες, ἔνα σιδερένιο ὁάφι ψηλὰ γιὰ τὸν καθένα, κι ἔνα σεντούκι ξύλινο κάτω γιὰ τὸν καθένα, γιὰ νὰ βάζῃ τὰ συνήθη ὁιۇχα του, οἱ δὲ στολές ἥταν στὴ ντουλάπα τοῦ καθενὸς στὸ χῶρο τῆς ἴματιοθήκης. ἐκεῖ στὴν ἴματιοθήκη ἔρχόταν κατὰ καιροὺς κι ἔνας πρίγκηπας, ἔξαδερφος ἡ θεῖος τοῦ βασιλέως και γαμπρὸς ἐπὶ θυγατρὶ κάποιου βιομηχάνου, μαζὶ μ’ ἔναν ἔφεδρο ἀνθυπίλαρχο τοὺλάχιστον ἔνα ἔτος ἀρχαιότερο μας, ἐπιβήτορα τοῦ πρίγκηπος, και, ὅπως λεγόταν, ἀσχημονοῦσαν σοδομιτικῶς. γιὰ καλὸ και γιὰ κακὸ φρόντισα νὰ μὴ πτῶ ποτὲ στὴν ἴματιοθήκη πρῶτος ἡ μόνος. τὸ τηροῦσαν κι ἄλλοι αὐτό. ἐπίσης –νά και κάτι σεμνό– ἔρχόταν κάπου κάπου κι ἔφερνε κεράσματα γιὰ μᾶς τοὺς μαθητὰς κάποιος εὐπρεπέστατος και ἀπλοχέρης Παῦλος Μελᾶς, ἔγγονος τοῦ ἥρωος Παύλου Μελᾶ και παλιὸς ἔφεδρος ἀξιωματικὸς τοῦ Ἰππικοῦ. ὅλα μύριζαν ἀριστοκρατία, ὅχι σὲ ὅλα εὔσημη κατὰ τὴν ἀντίληψί μου. τὰ μὴ εὔσημα ἔξαφανίστηκαν ὅλα μετὰ 3-4 χρόνια ἐπὶ δικτάτορος Γ. Παπαδοπούλου, ὅταν στὸ ἴδιο κτήριο φοίτησα στὴ δεύτερη Σχολὴ Ἀξιωματικῶν, προκειμένου νὰ γίνω ἥλαρχος. ὅταν ὁρτησα ἀδιάκριτα «Γιατὶ ὁ πρίγκηπας κι ὁ ἄλλος ἔρχονται νὰ σοδομιτίσουν στὴ Σχολή, και δὲν πᾶν νὰ βγάλουν τὰ μάτια τους ἄλλοι», κάποιοι «εἰδήμονες» μοῦ εἶπαν· «Ο πρίγκηπας θέλει νὰ τὸ ξέρουν και οἱ μαθηταί, μήπως ψαρέψη κι ἀπ’ αὐ-

τοὺς κανέναν». δὲν ξέρω ἂν αὐτὸς ἀληθεύει ἢ εἶναι μῆθος τῆς ἀρβύλας. ὅπωσδήποτε ὅμως ἦταν ἐμετικὴ ἀηδία.

”Ερχονταν λοιπὸν οἱ μαθηταὶ τῆς διοικούσης καὶ ξερνοῦσαν τὴν «ἐρωτικὴ τους ἔξομολόγησι» στὴ λάμπα ποὺ κρεμόταν πάνω ἀπὸ τὸ κρεβάτι μου, γιὰ νὰ μὲ σκάσουν. στὴν ἀρχὴ στενοχωρήθηκα· ἔπειτα σκέφτηκα· «Αὐτοὶ βγάζουν τὰ ἐσώψυχά τους μὲ τὸν πιὸ ἀδιάντροπα «εἰλικρινῆ» τρόπο. δὲν ἔχω παρὰ νὰ τὸν ψυχολογῶ· ἔτοιμο κι ἐθελοντικὸ πειραματικὸ ὑλικό! εἶναι τὰ πειραματόζωφά μου».

”Οταν κάποτε κόντευαν νὰ φύγουν, τὸν χώρησα· «Στίς γκόμενές σας τέτοια λόγια λέτε;». μοῦ ὡμοιόγησαν· «Όχι βέβαια· τέτοια λόγια οὔτε σὲ πουτάνες λέγονται. σὲ γκόμενα ἂν τὰ πῆς, τὴν ἔχασες». «Τότε γιατί τὰ λέτε?». «Μᾶς ἀρέσουν, καὶ τὰ λέμε· τὸ διασκεδάζουμε». διάστροφα καὶ ψυχανώμαλα λόγια, σαδιστικὲς σεξουαλικὲς ἀπειλές, λόγια ψυχοπαθῶν. οὔτε ἔπαινος, οὔτε κοπλιμέντα, οὔτε γλυκόλογα ἐρωτικῆς ἀγάπης. λόγια σιχαμερῆς καὶ φρικαλέας ἀνωμαλίας. ξαναχώρησα· «Δὲν πιστεύω ὅτι εἶστε ψυχανώμαλοι· ἀλλὰ γιατί τὰ λέτε αὐτά; γιατί ἀνταγωνίζεστε κιόλας ποιός θὰ πῆ τὰ πιὸ διάστροφα, τὰ πιὸ βρομικά?». δὲν ἀπαντοῦσαν. ἔναν τὸν χώρησα· «”Εχεις γκόμενα?». μοῦ λέει· «”Εχω». «Στὴ συνουσία τῆς λές τέτοια λόγια?». «Όχι βέβαια! ποτέ!». «Οταν παντρευτῆς θὰ τὰ λές στὴ γυναῖκα σου?». «Όχι ποτέ».

Άγόρασα ἔνα δύκαδες λευκὸ βιβλίο (Μπακαλοτέφτερο) 500 φύλλων ἥτοι 1000 σελίδων. τὸ διήρεσα σὲ 90 μερίδες τῶν 11 σελίδων προβλέποντας ὅτι στὴ Σχολὴ θὰ συγκατοικοῦσα μὲ 90 συνολικῶς συμμαθητὰς καὶ θὰ τὸν ἄκουγα νὰ λέν τὰ ψυχανώμαλά τους ἐπὶ 6 μῆνες. ἔκανα ἔνα ἀλφάριτο ἄλλο· π.χ. | - x + O □ Δ ⊕ □ Δκλπ. καὶ μ' αὐτὸς κρατοῦσα σημειώσεις γιὰ τὸν καθένα· τί λέει, τί κάνει, πῶς συμπεριφέρεται κατὰ τὴν «ἐρωτικὴ ἔξομολόγησι στὴ λάμπα» καὶ σ' ἄλλες στιγμές του· καὶ τί συμπεράσματα βγάζω γι' αὐτὸν ἐγώ. «κλινικὲς σημειώσεις», δύως πρῶτος σοφίστηκε ἔκανε καὶ εἰσηγήθηκε δὲ Ίπποκράτης. τὸν ἔκανα πειραματικὸ ὑλικό μου, πειραματόζωφά μου. φύλαγα τὸ βιβλίο μου στὸ συρτάρι τοῦ γραφείου μου. (κάθε μαθητὴς εἶχε τὸ γραφεῖο του μὲ ἀναλόγιο καὶ συρτάρι). κάποτε τὸ ἄνοιξαν καὶ τὸ εἶδαν ἐν ἀπουσίᾳ μου. μὲ χώρησαν· «Τί εἶναι αὐτὰ ποὺ γράφεις ἐδῶ?». τὸν λέω· «Ασκήσεις μου στὴν προϊστορικὴ Ἑλληνικὴ γραφὴ Γραμμικὴ Γ, γιὰ νὰ μὴν τὴν ξεχάσω· τὸ ξέρετε ὅτι εἶμαι φιλόλογος». ήσύχασαν. ἔνας τῆς τάξεώς μου φιλόλογος (οἱ φιλόλογοι τῆς τάξεώς μου ἤμασταν τρεῖς· οἱ τῆς διοικούσης, δύως εἶπα, ἦταν ὅλοι ἀπόφοιτοι τοῦ γυμνασίου, ἐνῷ οἱ τῆς τάξεώς μου ἤμασταν ὅλοι πτυχιοῦχοι καὶ οἱ περισσότεροι καθηγηταί), μοῦ λέει ίδιαιτέρως· «Μὰ δὲν ὑπάρχει γραφὴ γραμμικὴ Γ· μόνον Α καὶ Β». τοῦ λέω· «Μὴ τὸν

τὸ λὲς αὐτό». κράτησε ἔχεμύθεια. σ' ἔναν πιὸ ἔμπιστό μου, πτυχιοῦχο τῆς νομικῆς, φανέρωσα τὴν ἀλήθεια, καὶ μὲ μιμήθηκε. οἱ περισσότεροι οἵταν ἀνήθικοι καὶ ψυχανώμαλοι. ἀν καταλάβαιναν τί γράφω θὰ μὲ ἔσχιζαν. κράτησα τὸ βιβλίο αὐτὸ πολλὰ χρόνια. οἵταν ἡ ἐπὶ τῆς ψυχολογίας ἐπιστήμη μου. στὸ πανεπιστήμιο (ποὺ τότε ἡ ψυχολογία οἵταν μάθημα τῆς φιλολογίας) διδάχτηκα 4 χρόνια ψυχολογία, κι ὁ καθηγητής μου Βασίλειος Τατάκης μοῦ ἔβαζε πάντοτε 10, καὶ στὸ πτυχίο μοῦ πρότεινε, ὅπως κι ἄλλοι τέσσερες, νὰ μὲ πάρῃ βοηθό του καὶ νὰ μ' ἀφήσῃ διάδοχό του. δέν δέχτηκα. τοὺς Φρόνυντ, Γιούνγκ, Ἀντλερ, καὶ μερικοὺς νεωτέρους των ποὺ διδάχτηκα, τοὺς θεωρῶ ἀπὸ τότε κιόλας τσαρλατάνους καὶ ψυχανωμάλους· τοὺς ἔχω κι ἐκείνους πειραματόξυνά μου, ἔχοντας ἔξετάσει τὴ γραφόρροιά τους· αὐθεντικὸ πειραματικὸ καὶ κλινικὸ ὑλικό. ἐγὼ ἔκανα τὴ δική μου ψυχολογία. καὶ εἶμαι ἀπὸ κείνους ἀσύγκριτα καλλίτερος ψυχολόγος.

13

ΟΧΙ ΑΡΧΗΓΟΣ

“Όταν κατά τὴν πρώτη θητεία μου ἥμουν γιὰ μισὸ χρόνο μαθητής στὴ Σ.Α.Τ., ἥταν κι ἔνας γιὸς Α΄ ἢ Β΄ ἢ Γ΄ ἀντιπροέδρου τῆς Βουλῆς. αὐτός, χωρὶς ποτὲ νὰ ὑπηρετήσῃ πραγματικὰ ὡς νεοσύλλεκτος ἢ νὰ περάσῃ ἀπὸ εἰσαγωγικὲς ἐξετάσεις γιὰ τὶς σχολὲς ἀξιωματικῶν, παρουσιάστηκε στὴ Σχολὴ περίπου 2 μῆνες μετὰ τὴν εῖσοδο ἐμοῦ καὶ τῆς τάξεώς μου σ' αὐτή. κάθητε ἐβδομάδα ἐρχόταν στὴ Σχολὴ γιὰ δύο μέρες, συνήθως Τρίτη καὶ Τετάρτη· τὸν ἔφερνε μὰ κυρίᾳ μὲ μιὰ πολυτελέστατη λιμουζίνα καὶ τὸν ἔπαιρνε ἡ ἴδια· μᾶλλον ἡ «μαμά του». δὲν συμμετεῖχε σὲ καμμία ἐκπαίδευσι· οὔτε ἀσυρμάτων οὔτε ἀρμάτων κι αὐτοκινήτων οὔτε ὅπλων ἀπὸ πιστόλι μέχρι κανόνι οὔτε τακτικῆς μάχης ἢ κανονισμῶν στρατοπέδου.

Οἱ μόνιμοι ἀξιωματικοί μας ἥταν μετὰ τὸν στρατοπεδάρχη διοικητὴ ταξίαρχο, μόνο γιὰ τὴ Σχολὴ, ἔνας ἀντισυνταγματάρχης ὑποδιοικητής, ἔνας ἵλαιρχος κι ἔνας ὑπίλαιρχος. οἱ δύο τάξεις τῶν μαθητῶν ἥμασταν 27 + 31. ὑπέροχος σὲ ὅλα ἥταν ὁ ὑπίλαιρχος· πολλὰ χρόνια ἀργότερα ἔγινε στρατηγός. στοὺς ἀσυρμάτους, στ' ἄρματα καὶ στ' αὐτοκίνητα, καὶ στὸν ὅπλισμὸν οἱ ἐκπαιδευταί μας ἥταν μόνιμοι ὑπαξιωματικοί. στὴν τακτικὴ μάχης οὐλαμοῦ καὶ στοὺς κανονισμοὺς στρατωνισμοῦ καθηγητής μας ἥταν ὁ ὑπέροχος ὑπίλαιρχος. μεταξὺ αὐτοῦ κι ἐμοῦ ὑπῆρχε πολλὴ ἐκτίμησι, που δὲν τὴν ἐκδηλώσαμε λεκτικῶς ποτέ, ἀλλὰ τὴ διαισθανόμασταν.

“Όταν ἔφυγε ἡ διοικοῦσα καὶ μπήκαμε στὴ Β΄ τάξι ἐμεῖς, ὠρίστηκαν ὁ ἀρχηγὸς (έπιλοχίας) καὶ οἱ ὑπαρχηγοὶ Α΄ Β΄ Γ΄ (λοχίαι). ἥμουν ὁ ἀναντίρρητος μέλλων ἀρχηγός, διότι σ' ὅλα τὰ μαθήματα στὶς ἐξετάσεις ἥμουν πάντοτε πρῶτος. τὴν παραμονὴ τῆς ἀναδείξεως ἀρχηγοῦ καὶ ὑπαρχηγῶν μὲ κάλεσε στὸ γραφεῖο του ὁ ὑπέροχος ὑπίλαιρχος καὶ μοῦ εἶπε· «Στὶς ἐξετάσεις βγῆκες πρῶτος, κι ἔποεπε νὰ γίνης ἀρχηγός, ἀλλὰ ὠρίστηκε ἀρχηγὸς ὁ Τάδε (ὁ γιὸς τοῦ Α΄ ἢ Β΄ ἢ Γ΄ ἀντιπροέδρου τῆς Βουλῆς!). μποροῦμε νὰ σὲ κάνουμε Α΄ ὑπαρχηγό· δέχεσαι;». τοῦ λέω· «Οχι· ἢ ἀρχηγὸς ἢ ἀπλὸς μαθητής». μοῦ λέει· «Σὲ πνίγει τὸ δίκαιο· ἀλλὰ νομίζω ὅτι καταλαβαίνεις γιατί δὲν γίνεσαι ἀρχηγός». τοῦ λέω· «Καταλαβαίνω». μοῦ λέει γιὰ μοναδικὴ φορά·

«Σ' ἐκτιμῶ· τούλάχιστον ἐγώ· ἀλλ' οἱ μόνιμοι ἀξιωματικοί σας κι ὁ διοικητής δὲν μποροῦμε νὰ κάνουμε ἀλλιῶς». Στενοχωρήθηκα· ἀλλὰ γρήγορα μοῦ πέρασε.

Τὴν πρώτη μέρα ποὺ ἐμφανίστηκε στὴν τάξι ὁ νέος ἀρχηγός, ἐκεῖνος ποὺ τὸν ἔφερνε ἡ μαμά του 2 φορὲς τὴν ἐβδομάδα, ἐμφανίστηκε ἀπὸ ἕνα ἐσωτερικὸ μπαλκόνι τοῦ κτηρίου τῆς Σχολῆς· ὅλόγυμνος. κι ἔδειξε πρῶτα τὴν ἐμπρόσθια ὅψι του κι ἔπειτα τὴν ὄπισθια γιὰ χρόνο σαφῶς περισσότερο. αὐτὸ δὲν τὸ ξέχασα ποτέ, καὶ δὲν τὸ ἐξήγησα ποτέ. ἀν καὶ κάποια ἐξήγησι πῆρε μερικές στροφές μέσα στὸ νοῦ μου.

Οταν 6 μῆνες μετὰ τὴν ἀποφοίτησι ἀπὸ τὴ Σχολὴ ἔγινα ἀνθυπίλαιορχος, ἔμαθα αὐτὸ ποὺ βούιξε μεταξὺ τῶν συμμαθητῶν μου, ὅτι ὁ ἐν λόγῳ «ἀρχηγός», ὁ γιὸς τοῦ Α' ἢ Β' ἢ Γ' ἀντιπροέδρου τῆς Βουλῆς, δὲν ἔγινε ἀνθυπίλαιορχος. ἔνας τέτοιος δόκιμος, ὅταν ὀλοκληρώνῃ τὴ θητεία του κι ἀπολύεται, δὲν παραμένει ἀξιωματικός. ἀπολύεται ὡς φαντάρος καὶ παραμένει γιὰ πάντα φαντάρος. δὲν τὸ κρύβω ὅτι χάρηκα.

14

ΟΧΤΑΗΜΕΡΗ ΑΔΕΙΑ

“Όταν στή Σ.Α.Τ. ήμασταν Β’ τάξι και διοικούσα, βγῆκε στήν άναφορά της ίλης ένας διμοτάξιός μου, γιώς μεγάλου πολιτικού, και ζήτησε όχταήμερη άδεια, πρόγραμμα άνηκουστο γιά μαθητή Σχολής ΑΞιωματικών. ο ίλαρχος τὸν εἰρωνεύτηκε «Σιγά σιγά θὰ μᾶς ζητήσῃς κι ένα μῆνα κανονικὴ άδεια! τί νὰ κάνω δύμως; φοράς ψηλὸ καπέλλο. ἀλλὰ τέτοια άδεια μόνον ὁ ταξίαρχος μπορεῖ νὰ σου τὴ δώσῃ». ἐπειδὴ ὁ συμμαθητής αὐτὸς ἀπὸ τὶς προηγούμενες ήμέρες κομπορρημονοῦσε ὅτι «Οἱ καραβανᾶδες, θέλουν δὲν θέλουν, θὰ μοῦ δώσουν τὴν όχταήμερη άδεια», βγῆκα μαζί του κι ἐγὼ στήν ἀναφορά. μὲ δωτάει ὁ ίλαρχος· «Ἐσὺ τί αἴτημα ἔχεις?». τοῦ λέω· «Οχταήμερη άδεια». γέλασε και εἶπε· «Σιγά νὰ μὴν τὴν πάροις! ἀλλὰ θὰ σὲ πάω κι ἐσένα στὸν ταξίαρχο, ἀφοῦ τὸ θέλεις!». (λίγες μέρες πιὸ μπροστὰ ὁ νέος ταξίαρχος - στρατοπεδάρχης εἶχε διαδεχθῆ τὸν προηγούμενο ταξίαρχο, ποὺ εἶχε προαχθῆ σὲ ὑποστράτηγο). μᾶς πηγαίνει λοιπὸν ὁ ίλαρχος και τοὺς δυὸ στὸν ταξίαρχο. δῶτάει ὁ ταξίαρχος πρῶτα τὸν ἄλλον· «Τὸ αἴτημά σου;». λέει ἐκεῖνος· «Οχταήμερη άδεια». ὁ ταξίαρχος ἐξωργίστηκε κι ἀρχισε νὰ φωνάζῃ· «Ἐμ βέβαια! διατάξουν τὰ μεγάλα μέσα! ἄκου όχταήμερη άδεια!». φώναξε κι ἄλλα πολλά, και στὸ τέλος εἶπε· «Πάροιν λοιπὸν! όχταήμερη άδεια!». γυρίζει σ’ ἐμένα και μὲ δῶτάει· «Ἐσύ; ποιό εἶναι τὸ αἴτημά σου?». τοῦ λέω· «Ζητῶ νὰ μοῦ δώσετε όχταήμερη άδεια». και λέει· «Ἐδωσα στὸν προηγούμενο γιατί νὰ μὴ δώσω και σὲ σένα, ποὺ δὲν ἔβαλες κανένα μέσον; πᾶρε λοιπὸν και σύ, παιδί μου, όχταήμερη άδεια· και μαθαίνω ὅτι εἰσαι καλὸς μαθητής και ήρθες στή Σχολή ΑΞιωματικῶν τοῦ Ἰππικοῦ χωρὶς κανένα μέσον». ὅταν ἐπιστρέψαμε στὸ κτήριο τῆς Σχολῆς, ὁ ίλαρχος μοῦ εἶπε ίδιαιτέρως· «Ἐχεις διαίσθησι».

15

ΣΟΥΠΕΡ ΒΑΡΒΑΤΟΙ

Στὴ Σ.Α.Τ. οἱ μαθηταὶ πορνολογοῦσαν μὲ τέσσερες τρόπους· 1) ἀνέκδοτα σόκιν καὶ ἄλλες πορνικὲς διηγήσεις· 2) διηγήσεις προσωπικῶν τους πορνικῶν πράξεων πραγματικῶν ἢ φαντασικῶν· 3) «ἐρωτικὴ ἐξομολόγησι στὴ λάμπα» ποὺ τὴν προσφωνοῦσαν σὰ γκόμενα - πόρνη καὶ τῆς ἔλεγαν ὅ,τι πιὸ πρόστυχο καὶ ψυχανώμαλο μπορεῖ νὰ συλλάβῃ μιὰ ἀρρωστημένη διάνοια κατὰ φύσιν ἢ παρὰ φύσιν· 4) μὲ τὸ νὰ χαιρετοῦν στρατιωτικὰ οἱ τῆς διοικουμένης Α' τάξεως, ὅταν ἔνας τῆς διοικούσης Β' τάξεως βρομολογοῦσε. τὰ δυὸ δεύτερα ἦταν ὑποχρεωτικά. ἐπειδὴ ἀρνήθηκα μέχρι τέλους νὰ τὰ κάνω, ὑπέφερα πολλά· ἡ ζωὴ μου ἐπὶ 3 μῆνες ἦταν μαρτυρική. ἐκεῖ γνώρισα γιὰ πρώτη φορὰ πόσο φθονεῖ ἔνας πρόστυχος ἔναν ἀγνό, ὅταν μυριστῇ τὴν ἀγνότητά του, κι ἐξήγησα γιατί ἐπὶ 3 αἰῶνες οἱ εἰδωλολάτρες ἐξώντωναν τοὺς Χριστιανοὺς μὲ τοὺς πιὸ σαδιστικοὺς τρόπους. τὸ ἄρωμα τῆς ἀγνότητος τοὺς δαιμονίζει.

Ἡταν κι ἔνας τῆς τάξεώς μου, ποὺ σὲ κάθε ἀρνησί μου ζητοῦσε ἐθελοντικὰ νὰ κάνῃ αὐτὸς τὴν «ἐξομολόγησι στὴ λάμπα» ...ἐκπροσωπώντας ἐμένα! καὶ ξερνοῦσε ὅ,τι πιὸ πρόστυχο καὶ βρομερὸ φανταζόταν, λέγοντας στὸ τέλος περιπαικτικά· «Εἴδατε πόσο καλὰ τὰ κατάφερε κι αὐτός;!»· ἔννοοῦσε ἐμένα. κι ἄλλοτε σ' ἐμένα ἔλεγε· «Οταν παντρευτῆς, ἐγὼ χωρὶς καμμία πληρωμὴ θὰ λέω καὶ θὰ κάνω στὴ γυναῖκα σου αὐτὰ ποὺ ἐσὺ δὲν θὰ μπορῆς νὰ τῆς λές καὶ νὰ τῆς κάνης»· καὶ κάγχαζαν καὶ οἱ δυὸ τάξεις. αὐτὸ τὸ ἄτομο λεγόταν περίπου Στάθης Παντελονᾶς· περίπου ἔτσι ἀκουγόταν τ' ὁνοματεπώνυμό του. αὐτὸς ἥθελε νὰ τὸν φωνάζουν ὅλοι 'Διεφθαρμένε!' κι ὅχι «Στάθη». στὰ βρομόλογα καὶ στὶς πορνικὲς φαντασιώσεις ἦταν εύρηματικὰ πρόστυχος, καὶ τοὺς ἔκανε ὅλους νὰ γελοῦν· κι αὐτὸς αὐτὸ τὸ ἀπολάμβανε. κορδωνόταν σὰ σκεπαρνιοῦ στειλιάρι. πολλοὶ κι ἀπὸ τὶς δύο τάξεις θύμωναν ἐναντίον μου, ἐπειδὴ δὲν γελοῦσα κι ἐγὼ μὲ τὰ καμώματα τοῦ Στάθη.

Οταν ἔφυγε ἡ διοικοῦσα καὶ περάσαμε στὴ Β' τάξι καὶ γίναμε διοικοῦσα χωρὶς διοικουμένη, ἐπειδὴ ἡ ἐπομένη τάξι ἀργησε νὰρθῇ περίπου ἔνα μῆνα, καὶ οἱ ὁάφτες «τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Βα-

σιλέως», οί δποιοι πρό καιρού μᾶς είχαν πάρει τά μέτρα, μᾶς ἔφεραν τίς ἐπίσημες χειμερινές καὶ θερινές στολές μὲ τὰ πηλήκια, καὶ τίς ἀπλές χειμερινές καὶ θερινές στολές ἔξόδου μὲ τὸ μαῦρο μπερέ, καὶ παραλάβαμε μὲ κλήρωσι ὁ καθένας ἀπὸ μιὰ ντουλάπα στὴν ἴματιοθήκη, κι ἀρχίσαμε νὰ παίρνουμε ἄδειες ἔξόδου γιὰ τὴν πόλι -τὴν Ἀθήνα-, κι ὅταν τὰ βράδια ἐπιστρέφαμε καὶ πολλοὶ διηγοῦνταν τίς πορνικές των ἐπιδόσεις, πραγματικές ἢ φανταστικές, ὁ Στάθης ἔλεγε ὡς πράξεις του τὰ πιὸ φοβερά. καὶ μαζευόταν ὅλη ἡ Ἰλη καὶ τὸν ἄκουγαν καὶ τὸν θαύμαζαν. ἔλεγε ὅτι ἔκανε πράγματα, ποὺ θὰ μποροῦσαν νὰ τὰ κάνουν 20 ἄντρες· ὅτι ἀσελγοῦσε πάνω σὲ 15 ἔξαδέρφες του καὶ 2 θεῖες του, ὅτι δὲν μποροῦσε νὰ σταματήσῃ, κι ἄλλα τέτοια κοινοιλίκια. καὶ κατέληγε «Ἐπαξίως λοιπὸν φέρω τὸν τίτλο ‘Διεφθαρμένος’».

Πρὶν ἔρθουν οἱ «νέοι» τῆς ἐπομένης τάξεως, ἡ τάξι ἔζησε τὶς πιὸ τρελλὲς ἡμέρες ἐλευθερίας. ὅταν ὅλοι τους πολὺ εὐθυμοί κι ἔκαναν πολλὲς παλαβωμάρες· τὶς πιὸ πολλές ὁ Στάθης· κάποτε ἔξέφρασε τὸ παράπονό του σ' ἐμένα, λέγοντάς μου· «Δὲν εἶσαι καθόλου ἐν τάξει· ἔγω γιὰ σένα ἔκανα τόσες ‘ἔρωτικές ἔξομοιογήσεις στὴ λάμπα’, καὶ σὺ δὲν μὲ εἰπες οὕτε μιὰ φορὰ ‘διεφθαρμένον’ τόχω παράπονο». ὁ Στάθης τοὺς πείραζε ὅλους, γιὰ νὰ τοῦ ἀνταποδίδουν. κι ἔπαιζε πολὺ μὲ τὶς βρύσες σὰ ζαβολιάρης. μιὰ φορὰ τὸν ἔπιασαν 4 ἄντρες, τὸν κουβάλησαν σὲ δριζόντια στάσι τοῦ κορμιοῦ του σὰ δοκάρι, τὸν ἔχωσαν στὴ λεκάνη τῶν βρύσεων, ἔκλεισαν τὶς τάπες τῆς λεκάνης, τὸν κρατοῦσαν πατημένο στὸν πυθμένα, ἄνοιξαν ὅλες τὶς βρύσες, μέχρι ποὺ ἡ λεκάνη γέμισε μὲ νερό, καὶ τὶς ἔκλεισαν, ὅταν τὸ νερὸ ἔφτασε στὰ δουθούνια του. κι ὅταν τὸν ἀφησαν, τοὺς κυνηγοῦσε καὶ τοὺς ἀγκάλιαζε μουσκεύοντάς τους. ὅταν δὲν τὸν ἔλεγαν «Ο Στάθης ὁ διεφθαρμένος», τὸν ἔλεγαν «Ο Στάθης ὁ παλαβός», ἢ «Ο Τρελλοστάθης».

Μιὰ φορὰ κατὰ τὶς ἡμέρες ἐκεῖνες, στὴν ἀναφορὰ τῆς Ἰλης καθὼς ἔπαιρνε ἀναφορὰ ἔνας νεόφερτος ὑπίλαρχος, ὁ Στάθης βγῆκε στὴν ἀναφορὰ κι ἀνέφερε· «‘ΥΕΑ Στάθης Τάδε· λαμβάνω τὴν τιμὴ νὰ σᾶς ἀναφέρω, κ. Ἰλαρχε, ὅτι κόλλησα σύφιλι». ὁ ὑπίλαρχος τρομοκρατήθηκε, ἐνῷ οἱ συμμαθηταὶ κρυφογελοῦσαν. στὸν κατάπληκτο ὑπίλαρχο ἐκεῖνος συμπλήρωσε· «Ἐκανα αὐτὰ κι αὐτὰ μὲ 15 ἔξαδέρφες μου, κ. Ἰλαρχε, καὶ ἡ τελευταία χθὲς μοῦ κόλλησε τὴ σύφιλι». κι ἔβαλαν ὅλοι τὰ γέλια τρανταχτά, μαζὶ κι ὁ ὑπίλαρχος, ποὺ ἦταν ὁ τύπος τοῦ φανταροπατέρα, ὅπως τοὺς λὲν τοὺς τέτοιους στὸ στρατό.

“Οταν πήγαμε ως ἀξιωματικοὶ πλέον στὶς μονάδες, σὲ κάποια ὁμαδικὴ συνάντησί μας στὴν Ἀλεξανδρούπολι ἔλεγε ὅτι στὴν Κομοτηνὴ ἀνάμεσα στὶς πολλὲς «γκόμενές» του ἔχει καὶ 15 μουσουλμάνες

σὰν σὲ χαρέμι. καὶ ὁώτησε εἰρωνικὰ ἐμένα· «Θέλεις νὰ σοῦ χαρίσω 5 ἀπὸ τὶς μουσουλμάνες μου; τὶς ἔχω πολὺ μεταχειρισμένες βέβαια, ἀλλ’ ἐσένα τὸν ἄμαθο τέτοιες σοῦ χρειάζονται, γιὰ νὰ σὲ δασκαλεύουν».

Οὔτε κι ἐγὼ κατάλαβα πῶς μοῦ ἥρθε ἐκείνη τὴ στιγμὴ καὶ τοῦ εἴπα ἐνώπιον πολλῶν· «Σὰ ν’ ἄρχισα νὰ καταλαβαίνω ὅτι ἡ τόση σαχλὴ κομπορρημοσύνη σου κρύβει κάτι· δὲν ἔχω καταλήξει τί ἀκριβῶς, ἀλλ’ ἐλπίζω ὅτι, εἴτε σὲ βλέπω εἴτε δὲν σὲ βλέπω, γρήγορα θὰ καταλήξω». ἐπεσε παγερὴ σιγὴ, ἀκόμη κι ἀπὸ τὸν ἴδιο. ἡ ἀποχώρησί μας ἀπ’ ἀλλήλων ἔγινε πολὺ σύντομα καὶ σὲ κλῖμα ὅχι καὶ τόσο ἐγκάρδιο καὶ γελαστό. ἔνας, ποὺ τὸ σπίτι του ἦταν κοντά στὸ δικό μου, ὅταν χωρίζαμε, μοῦ εἶπε· «Ἐρωτευτές πολὺ μπούζι· ἀκόμη κι ὁ Στάθης στὸ τέλος μοῦ φάνηκε κάπως κρυσταλλογήμενος. τί ἐννοοῦσες;». τοῦ εἶπα· «Τίποτε· ἔτσι σου φάνηκε». «Μήπως θύμωσες γιὰ κεῖνα ποὺ σοῦ εἶπε;». τοῦ λέω· «Όχι βέβαια! ἀπλῶς λυπήθηκα· ὅχι γιὰ μένα, ἀλλὰ γιὰ ἄλλον». «Γιὰ τὸ Στάθη;». «Καληνύχτα!». «Καληνύχτα». δὲν μὲ ξαναρώθησε ποτὲ τί ἐννοοῦσα. δὲν ξαναεῖδα τὸ Στάθη.

Περίπου τρία χρόνια μετὰ τὴ λῆξι τῆς θητείας μου γνώρισα ώς διαχειριστὴ τῆς πολυκατοικίας μας ἔναν ἀπὸ τὸ νησί τοῦ Στάθη μὲ τὸ ἐπίθετο τοῦ Στάθη καὶ τὸν ὁώτησα· «Τί τὸν ἔχετε τὸ Στάθη τὸν Παντελονᾶ τὸν πτυχιοῦχο ἡλεκτρολόγο ἀπὸ τὸ νησί σας;». κι ἐκεῖνος μοῦ ἀπάντησε· «Εἶμαι θεῖος του, ἀδερφὸς τοῦ πατέρα του». «Τί κάνει ὁ Στάθης;». «Ο Στάθης; ὁ Στάθης τρελλάθηκε, εἶναι κλεισμένος σὲ τρελλοκομεῖο». «Τρελλάθηκε!». ὁ θεῖος του τοῦλεγε μὲ μιὰ ἀπίστευτη ἄνεσι, σὰν νᾶλεγε «Γρατσουνίστηκε»· σὰ νᾶταν ἔχθρος τοῦ ἀνεψιοῦ του καὶ δὲν νοιαζόταν καθόλου γιὰ τὸ διασυρμό του. «Ναί, τρελλάθηκε. πάει ἔνας χρόνος τώρα. μετὰ τὸ στρατὸ ἐπιασε μιὰ καλὴ δουλειὰ στὸ δημόσιο καὶ σὲ δυὸ χρόνια παντρεύτηκε· καὶ σ’ ἔνα μῆνα χώρισε. ἡ γυναίκα του ἔλεγε συνεχῶς ὅτι εἶναι τελείως ἀνίκανος· ὅτι δὲν τῆς ἔκανε τίποτε. στὸ δικαστήριο ποὺ ἔγινε γιὰ τὸ διαζύγιο, μόλις πήρε τὸ λόγο, ἄρχισε νὰ φωνάζῃ· “Ανίκανος, κ. Πρόεδρε, τελείως ἀνίκανος! τοῦ ἔδωσα εὐκαιρία ἔνα μῆνα! κι οὕτε ἤξερε πῶς γίνεται αὐτὸ τὸ πρᾶγμα· εἶμαι παρθένος! ἀν θέλετε, φέρετε γιατροὺς ἐδῶ ἀμέσως τώρα νὰ μ’ ἔξετάσουν. δὲν ἔχω ἐναντίον τοῦ Στάθη τίποτε ἄλλο. θέλω διαζύγιο, γιὰ νὰ παντρευτῶ ἔναν πραγματικὸ ἄντρα”. ἐκεῖνος στὸ σημεῖο αὐτὸ κατέρρευσε. τρελλάθηκε τελείως καὶ τὸν κλείσαμε στὸ τρελλάδικο. ἡ κοπέλλα πήρε διαζύγιο ἀμέσως». ἔμεινα ἐμβρόντητος.

Γιὰ φαντάσου! ὁ Στάθης ὁ «διεφθαρμένος»! ὁ σοῦπερ βαρβάτος!

‘Ιούλιος 1971· Σχολὴ Ἀξιωματικῶν Τεθωρακισμένων - Τμῆμα Ἱλάρχων. ἔφεδρος ἀνθυπίλαρχος τέσσερα χρόνια καὶ κάτι μετὰ τὴν ἀ-

πόλυσί μου κλήθηκα στὸ στρατὸ νὰ περάσω 1 - 31 Ἰουλίου ἀπὸ τὴ Σχολὴ Ἰλάρχων, γιὰ νὰ προαχθῶ. οἱ ἀνθυπίλαρχοι μαθηταὶ τῆς Σχολῆς Ἰλάρχων ἦταν ἀπὸ τάξεις 6 ἐτῶν· μαζὶ μὲ ἄλλους τέσσερες Θεοσαλονικεῖς ὁμοταξίους μου ἀπὸ τὴν πρώτη Σχολὴ ἥμασταν ἀπὸ τοὺς νεωτέρους. αὐτοὶ οἱ τέσσερες ἐνημέρωσαν γιὰ μένα ὅλη τὴν τωρινὴ τάξι. κι ὅλοι μαζὶ μὲ ὁρτησαν· «Ἐκεῖνα ποὺ πίστευες καὶ τηροῦσες τότε, τὰ πιστεύεις καὶ τὰ τηρεῖς ἀκόμη;». «Ναι». «Καὶ δὲν λὲς βρομόλογα;». «Όχι». «Γιατί?». «Δὲν πιστεύω στὴν ἀξία τους». «Σὰν ἐπιστήμων φιλόλογος δὲν λέσ εἶπιστημονικὰ τὶς λέξεις αὐτὲς ποτέ σου?». «Λέω ἄνετα ὅποιαδήποτε, ὅταν χρειαστῇ οὐδέποτε ὅμως ὡς βρισιές ἢ σόκιν ἢ ἄλλα εὐτράπελα καὶ πορνολογικά. τὶς λένε ἄλλωστε καὶ τ' ἀρχαῖα κείμενα καὶ ἡ Βίβλος. μόνο ἔτσι τὶς λέω». «Δὲν εἶσαι φυσιολογικός». «Εἴμαι· ὑπῆρχαν ἐποχές ποὺ οἱ ἀνθρωποι ἐπὶ αἰῶνες δὲν γνώριζαν αὐτοῦ τοῦ εἰδους τὶς βρισιές, οὔτε ἔλεγαν αὐτὲς τὶς λέξεις σὰ βρομόλογα· καὶ ἦταν φυσιολογικοὶ βέβαια· σὰν ἐκείνους εἶμαι κι ἐγώ. ὑποπτο εἶναι τὸ ἀντίθετο. τὸ νὰ βρίζης μὲ συνουσιαστικὰ ὅγματα ἔναν ἄντρα ἢ ἔνα σκυλὶ ἢ ἔνα δέντρο ἢ ἔνα αὐτοκίνητο ἢ μιὰ φωτιὰ ἢ μιὰ ἀφηρημένη ἔννοια εἶναι φυσιολογικό; τὸ νὰ εἶναι κάπου πέντε ἄντρες καὶ νὰ προσπαθοῦν νὰ νιώσουν κάποια σεξουαλικὴ εὐχαρίστησι μόνο μὲ λόγια ποὺ λὲν μεταξύ τους ὡς καλαμπούρια σόκιν εἶναι φυσιολογικό?». οἱ ἄλλοι μὲ τὶς ἀπαντήσεις μου αὐτὲς τρόμαζαν καὶ ζάρωναν.

Ήταν στὴν τάξι καὶ κάποιος, ποὺ μέχρι τότε δὲ μὲ γνώριζε, πολὺ βρομολογᾶς καὶ ὑβριστὴς καὶ βλάσφημος, μεγάλος κι εύρηματικὸς πορνολόγος. θύμιζε πολὺ ἔντονα τὸ «Στάθη τὸν Διεφθαρμένο»· τὸ ἔλεγαν αὐτὸς καὶ οἱ τέσσερες ὁμοτάξιοι μου ἀνθυπίλαρχοι. ἐγὼ ἀντιμετώπιζα τὴν περίπτωσί του ὡς πεπειραμένος πλέον· μοῦ ἦταν περίπτωσι διεγνωσμένη. αὐτὸς λοιπὸν ὁ ἀνθυπίλαρχος ὁ πορνολόγος μὲ πλησίασε καὶ σὲ πολλὰ διαλείμματα μὲ «νουθετοῦσε» μπροστά σὲ ὄλους. μοῦ ἔλεγε· «Ἡμουν κι ἐγὼ σὰν ἐσένα. καὶ προωριζόμουν γιὰ παπᾶς. ἔπειτα ὅμως πῆρα τὸ σωστὸ δρόμο. εἶμαι πολὺ βαρβάτος, ξέρεις. ἄντρας μὲτὰ ὅλα του, πολὺ τράγος, πολὺ ταῦρος. μοῦ ἀρέσουν οἱ γυναῖκες. τὶς κυνηγῶ ἀσταμάτητα καὶ τώρα ποὺ εἶμαι παντρεμένος. μία μόνο γυναίκα ἐμένα δὲν μοῦ φτάνει. ἀλλάζω 10 - 12 γιούμενες τὸ χρόνο. καὶ τὶς γυναῖκες τὶς κάνω αὐτὰ κι αὐτά. τί θὰ πῇ κατὰ φύσιν καὶ τί θὰ πῇ παρὰ φύσιν; ὅ,τι μ' ἀρέσει, τὸ κάνω. μ' ἀρέσουν καὶ τ' ἀγοράκια. ἔχω γευτῆ μερικά. δὲν ἔκανα γιὰ παπᾶς ἐγώ. θὰ γινόμουν πολὺ τραγόπαπας· σὰν αὐτοὺς ποὺ γράφουν οἱ ἐφημερίδες. παπᾶς ἐγώ; ἐ δχι δά!». σὲ τρεῖς μέρες τὰ ἐπανέλαβε αὐτὰ δέκα φορὲς σὲ δέκα διαλείμματα. τὸν ἄκουγαν στὴν ἀρχὴ πολλοί, στὸ τέλος ὅλοι. καὶ γελοῦσαν. καὶ τὸν φώναζαν «Κοπρόσκυλε!». κι ἐκεῖνος

χαιρόταν και κορδωνόταν. τοῦ ἔλεγαν και πολλὰ ἄλλα πολὺ πρόστυχα, κι ἐκεῖνος τὸ ἀπολάμβανε αὐτὸ και γελοῦσε. τὸν ἀποκαλοῦσαν και μαλάκα και πούστη, και γελοῦσε. ἐγὼ τὸν ἀκουγα προσεκτικά, χωρὶς νὰ λέω τίποτε. τὴν τρίτη μέρα, ἀφοῦ τὸν ἀκουσα, τοῦ λέω μπροστὰ σ' ὅλους· «Ἐκανες πολὺ καλὰ ποὺ δὲν ἔγινες παπᾶς. ἀν γινόσουν, θὰ ἥσουν ἀνάξιος· σὰν αὐτοὺς ποὺ ἀκούγονται στὶς ἐφημερίδες». ὁ ἄλλος θύμωσε ἄγρια· ἔγινε θηρίο· ύαινα και ὅχια μαζί. κι ἀποπειράθηκε νὰ μὲ χτυπήσῃ. τὸν ἔπιασαν ἐγκαίρως οἱ ἄλλοι ὅλοι. τὸν ἀγρίεψαν· «Καλά, ἐσύ μόνος σου δὲν τὰ ἔλεγες; δὲν σοῦ εἶπε τίποτε κακό! δὲν σοῦ εἶπε κάτι ποὺ νὰ μὴν τοῦ τὸ εἶπες ἐσύ μόνος σου δέκα φορές! σὲ βαρεθήκαμε νὰ σ' ἀκοῦμε. σὲ βρίζαμε, και σὺ καμάρωνες». ἔνας μόνο ἦταν μὲ τὸ μέρος του· φανατικά μὲ τὸ μέρος του. λέει ὁ κακός· «Θ' ἀποφύγω τὸ στρατοδικεῖο. μόλις πάρουμε τ' ἀπολυτήριο και βγοῦμε ἀπὸ τὴν πύλη, θὰ σὲ περιμένω ἐκεῖ και θὰ σὲ κάνω μαῦρο στὸ ξύλο. νὰ μὴν μπορῆς νὰ σηκωθῆς· μόνο νεκρὸς ποὺ δὲν θὰ εἰσαι». ἀπειλοῦσε δὲ κι ὁ δεύτερος. λέει και ἦταν δίδυμοι. ἔγιναν μισητοὶ ἀπ' ὅλους. γιατὶ τὰ πάντα εἶχαν πραχθῆ και διαπραχθῆ ἐνώπιον ὅλων· και ὅλοι ἔβλεπαν τὴν παραφροσύνη τῆς κακίας των.

Τρεῖς συμμαθηταί μους ὁμοτάξιοι ἀπὸ τὴν πρώτη Σχολή, ποὺ ἦταν ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη, μοῦ εἴπαν καταγανακτισμένοι· «Αὐτοὶ εἶναι ἐπικίνδυνα καθάρματα. ἄλλὰ μὴ φοβᾶσαι. ἔνας ἐσύ και τρεῖς ἐμεῖς εἴμαστε τέσσερες· και εἶναι δύο. θὰ τοὺς κάνουμε μαύρους στὸ ξύλο. τώρα δὲν ἐκδηλωνόμαστε, γιὰ νὰ μὴν πονηρέψουν· γιὰ νὰ ἐκδηλωθοῦν πρῶτοι· γιὰ νὰ μὴν ξέρουν τί τοὺς περιμένει». τοὺς λέω· «Εὐχαριστῶ». λέει ὁ ἔνας· «Δὲν ἀνησυχεῖς καθόλου, βλέπω». «Οχι· δὲν ἀνησυχῶ καθόλου»· και χαμογελοῦσα. «Πάντως μὴν τὸ παίρνης ἀψήφιστα. νὰ προσέχῃς». τοὺς λέω· «Προσέχω»· και προσθέτω στὸν ἔνα· «Κάνε τὸν ἀδιάφορο και τὸν οὐδέτερο πλησίασέ τους· και παρακολούθα τους· αὐτιὰ μεγάλα». «Ἐν τάξει».

Ο κακὸς κάθε μέρα ἔρριχνε και κάποια ἀπειλητικὴ φράσι· τὸ βλέμμα του ἦταν συνεχῶς γεμάτο μῖσος· ἀσύγαστο. ὁ «παρακολουθῶν» ἀκουσε κατ' ἐπανάληψι και βεβαιώθηκε ὅτι οἱ δυὸ θὰ ἐπιτίθονται σ' ἐμένα κατὰ τὴν τελευταία φορὰ ποὺ θ' ἄλλαξα ὁοῦχα στὴν ἴματιοθήρη, και ὅχι ἔξω ἀπὸ τὸ στρατόπεδο. (κάθε πρωΐ ὁ καθένας ἀφηνε στὴν ντουλάπα του τὰ πολιτικά του ὁοῦχα και φοροῦσε τὰ στρατιωτικά του, και τὸ μεσημέρι ἀντιστρόφως). θὰ μὲ ἀφηναν ἐκεῖ ἀναίσθητο ἀπὸ τὸ ξύλο, και θᾶβγαιναν ἀπὸ τὸ στρατόπεδο ἀμέσως, σ' ἔνα λεπτό· και θὰ γίνονταν ἄφαντοι. ὅταν τὸ ἀκουσα, ἄρχισα νὰ πηγαίνω μετὰ τὸ σχόλασμα στὶς ντουλάπες μὲ τοὺς τελευταίους πάντοτε και νὰ τὸ κάνω αὐτὸ πάγια κι ἀπαρέκκλιτη συνήθειά μου. μοῦ λέει ὁ ἔνας ἀπὸ τοὺς τρεῖς φίλους μου· «Λέες και τοῦ δίνεις τὸ στίγμα σου·

ποῦ καὶ πότε ἀκριβῶς νὰ σὲ βρῇ· γιατί τὸ κάνεις αὐτό;». «Μὴν ἀνησυχῆς».

Τὴν τελευταία μέρα, στὶς 11 - 12 π.μ. ὁ ταξίαρχος μαζὶ μὲ δύοντας τοὺς ἀνωτέρους ἀξιωματικοὺς τῆς Σχολῆς καὶ μερικοὺς ἄλλους μᾶς δεξιώθηκε τοὺς ἀπολυμένους «ἰλάρχους» –εῖχαν ἀρχίσει νὰ μᾶς λένε κι ἔτσι – στὸ ὡραῖο κιόσκι τοῦ στρατοπέδου. ἀβρότητες, κουβεντολόι περὶ ἀνέμων καὶ ὑδάτων, φωτογραφίσεις, καὶ ἄλλα τέτοια. στὶς 12 ἀποχαιρετιστήκαμε, καὶ οἱ νέοι «ἴλαρχοι» ἀφεθήκαμε ἐλεύθεροι. Θὰ φορούσαμε τὰ πολιτικά μας στὶς ντουλάπες, θὰ παραδίναμε στὸ σιτιστὴ τὰ στρατιωτικά μας, καὶ θὰ φεύγαμε. οἱ δυὸς κακοὶ πῆγαν ἀμέσως ἄλλαξαν ὁδοῦ, καὶ παρέδωσαν τὰ στρατιωτικά τους πρῶτοι. τὸ σχέδιό τους βρισκόταν σ' ἐξέλιξι. τὴν προηγουμένη ὁ κακὸς Α, ὁ παρὰ λίγο παπᾶς, εἶχε ἐπαναλάβει γιὰ τελευταία φορὰ τὴν ἀπειλή του· «Ἄριο τὰ λέμε». παρέμενα ἀτάραχος, καὶ τώρα οἱ τρεῖς φίλοι μου ἦταν ἐπίσης σ' ἑτοιμότητα. μόλις οἱ δυὸς κακοὶ κατευθύνθηκαν πάλι πρὸς τὶς ντουλάπες καὶ μπήκαν στὸ κτήριο, λέω στοὺς φίλους μου· «Πάτε ν' ἀλλάξετε· καὶ κάνετε γιὰ 10 λεπτὰ πῶς μὲ περιμένετε ἐκεῖ. ἐσὺ –λέω στὸν ἔνα – πᾶρε τὸ κλειδί μου καὶ πᾶρε, σὲ παρακαλῶ, τὰ πολιτικά μου ὁδοῦ –πουκάμισο καὶ παντελόνι θερινὰ ἦταν κι ἔνα ζευγάρι πάνινα παπούτσια –, κάνε τα ἔνα πακέτο μὲ τὸ χαρτὶ καὶ τὸ σπάγγο, ποὺ θὰ βρῆς ἐκεῖ, βάλε τα στὴ σακούλα, ποὺ θὰ βρῆς ἐκεῖ, καὶ φέρε τά μου τὸ ἀπόγευμα στὸ τραῦνο ποὺ θὰ φύγουμε· ἔνα μικρὸδ πακέτο εἶναι. ἐγὼ φεύγω ἀμέσως τώρα μὲ ταξί». «Ἔτσι μὲ τὰ στρατιωτικά;». «Ναι· γιατί ὅχι; ἀξιωματικὸς δὲν εἶμαι;». «Δὲν θὰ τὰ παραδώσῃς;». «Τὰ ταχυδρομῷ στὸ σιτιστὴ σὲ δυὸς ὥρες». μοῦ λέει ὁ ἔνας· «Εἶσαι γατόνι· αὐτὸς δὲν τὸ εἶχα σκέφτη. πότε τὸ σκέφτηκες?». «Απὸ τὴν πρώτη στιγμή». «Προτοῦ νὰ μάθης ὅτι θὰ σου κάνουν τὸ καρτέρι στὶς ντουλάπες;». «Ναι· στὴν ἀρχὴ σχεδίαζα νὰ φύγω, ὅταν θὰ παρέδιναν στὸ σιτιστὴ ὅταν ἔμαθα γιὰ τὸ καρτέρι στὶς ντουλάπες, τροποποίησα τὸ σχέδιο ἀναλόγως». «Εἶχες ἐναλλακτικὸ σχέδιο καὶ γιὰ τὴν περίπτωσι ποὺ θὰ παρέκαμπταν τὴν παράγραφο “ντουλάπες” καὶ θὰ σου δίχνονταν ἔξω ἀπὸ τὸ στρατόπεδο;». «Φυσικά». «Ποιό;». «Θὰ σᾶς τὸ ἀναπτύξω στὸ τραῦνο». «Ἄν αὐτὰ γίνονταν σὲ πόλεμο, κι αὐτοὶ ἦταν οἱ ἐχθροί, τί θὰ ἔκανες?». «Οσο αὐτοὶ θὰ μὲ περιμένεναν στὶς ντουλάπες, θὰ πήγαινα καὶ θᾶκαιγα τὰ σπίτια τους. ‘Τὸ ὄπλον τοῦ ἵππικοῦ εἶναι τὸ κατ’ ἐξοχὴν ἐπιθετικὸν ὄπλον· ἡ πυγμὴ τοῦ στρατοῦ’· ἔτσι δὲν ἀρχίζουν τὰ ἐγχειρίδια τῆς τακτικῆς; ἔπειτα θὰ τοὺς εἰδοποιοῦσα ὅτι καίγονται τὰ σπίτια τους· καὶ καθὼς θὰ ἔσπευδαν ἐκεῖ τὴν ὥρα ποὺ θὰ χάζευαν τ’ ἀποκαΐδια, θὰ τοὺς σκότωνα». «Καὶ θᾶκανες τὰ πτώματά τους πακέτο καὶ θὰ τὰ ταχυδρομοῦσες στὸ σιτιστὴ?». «Οχι, στὸ μάγειρα». «Καννίβαλε! γιὰ μαγείρεμα?».

«΄Οχι, γιὰ καύσιμο· τὰ δηλητηριώδη κρέατα δὲν τρώγονται». «΄Αξίζεις γιὰ Ἰλαρχος». «Καὶ σεῖς· θὰ σᾶς δῶ τὸ βραδάκι στὸ τραῖνο· γειά σας». «Καλὴ ἀντάμωσι». βγῆκα ἀπὸ τὴν πύλη τοῦ στρατοπέδου ἀμέσως, βαδίζοντας, βρῆκα ταξὶ σ' ἕνα λεπτό, τοῦ σφύριξα, μπῆκα μέσα, κι ἔφυγα.

Τὸ βραδάκι στὸ τραῖνο οἱ συνταξιδιώτες γιὰ Θεσσαλονίκη ἦταν πολύ εὔθυμοι· καὶ περισσότερο συνδεδεμένοι. στὸ μεγάλο ταξίδι τους, περίπου δεκάωρο τότε, ὅταν ἐπιναν, ἔλεγαν ὁ ἔνας στὸν ἄλλο· «Στὴν ὑγειά σου, Ἰλαρχε». λέει ὁ ἔνας· «Πόσην ὥρα θὰ περιμεναν ἀραγε στὶς ντουλάπες; ἐκεὶ τοὺς ἀφήσαμε». λέω· «Θὰ τὸ μάθουμε τὸ πρωΐ». «Τί;», ἔκαναν καὶ οἱ τρεῖς ἄλλοι. «Θὰ μοῦ τὸ πῆ ὁ παρὰ λίγο παπᾶς στὸ αὐτὶ· στὸ τηλέφωνο». «Τί;». «Θὰ τοῦ τηλεφωνήσω ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκη νὰ τὸν χωτήσω». «Εἶσαι ἀπρόβλεπτος, Ἰλαρχε». «΄Ενας ἀρχηγὸς τοῦ ἴπικοῦ πρέπει νὰ εἴναι ἀπρόβλεπτος». «Λοιπόν· θὰ συμμετάσχουμε· θὰ τοῦ μιλήσουμε καὶ οἱ τέσσερες ἀπὸ τὸ σιδηροδρομικὸ σταθμό, μόλις κατεβοῦμε ἀπὸ τὸ τραῖνο. καλά, ποῦ ἔμαθες τὸ σπίτι του καὶ τὸ τηλέφωνό του;». «΄Απὸ τὸν τηλεφωνικὸ κατάλογο. μοῦ εἶχε πῆ τὴν πόλι του, προτοῦ νὰ σκυλιάσῃ». «Καὶ εἶσαι βέβαιος ὅτι τὸ τηλέφωνο, ποὺ βρήκες, εἴναι δικό του;». «΄Ασφαλῶς». «Πῶς?» «Τηλεφώνησα πρὸιν ἀπὸ τρεῖς μέρες· βρῆκα μιὰ γυναίκα, καὶ τῆς λέω· ‘Γειά σας, κυρίᾳ· δώστε μου σᾶς παρακαλῶ τὸ Δημήτρη’. κι ἐκείνη μοῦ λέει· ‘Ο Δημήτρης λείπει· εἴναι στὴν Ἀθήνα, θὰ ἔρθῃ σὲ τρεῖς μέρες’. ‘Στὴν Ἀθήνα; ἀπὸ πότε; ἀρρωστος σὲ νοσοκομεῖο;’. ‘Οχι· ἀπὸ 1 Ίουλίου· τόνε καλέσανε στὴ Σχολὴ Ἀξιωματικῶν, γιὰ νὰ τόνε κάνουνε ἀνώτερο’. ‘Συγχαρητήρια’. ‘Σᾶς εὐχαριστῶ πολὺ’· ‘Οταν ἔρθῃ, ἦ ἀν τηλεφωνήσῃ, νὰν τοῦ πῆς ἀπὸ μένα ‘Εἰς ἀνώτερα’ καὶ ὅτι τόνε περιμένω στὸ γυρισμό του νὰ περάσῃ ἀπὸ τὴν Κόρινθο· ξέρει τὸν τηλεφωνικὸ ἀριθμό μου. σὲ ὥρα ἐργάσιμη νὰ μοῦ τηλεφωνήσῃ στὸ ἀστυνομικὸ τιμῆμα ποὺ ὑπηρετῶ. ἀν δὲν μούρθη, θᾶρθω ἐκεὶ νὰ τόνε πινίξω, ἔτσι νὰν τοῦ πῆς. θὰ πάρω ἐγὼ τὸ τραῖνο καὶ θᾶρθω. εἶμαι ὁ Τζήμης ὁ Θεοφιλακόπουλος’. «Εἶστε μὲ τόνε δικό μου πολὺ φιλαράκια, ἔτσι;». «Ναι ἀμέ;». «Εὐχαρίστως νὰν τοῦ πῶ». κι ἔτσι ξέρω τὸ τηλέφωνό του. ἀπόψε στὶς 10 μ.μ. τὸ πολὺ θὰ εἴναι στὸ σπίτι του. αὔριο θὰν τόνε ξυπνήσω στὶς ἔξι τὸ πρωΐ, ὅταν θὰ κατεβοῦμε ἀπὸ τὸ τραῖνο». είχαν ξεβίδωθῆ ὄλοι στὰ γέλια. μᾶς κύτταζε ὄλο τὸ βαγόνι. «Θὰν τόνε βρίσης?». «΄Οχι· ἀλλὰ θὰν τοῦ τσακίσω τὰ κόκκαλα· θέλω νὰ μὲ θυμάται». «Καλὰ θὰν τόνε κάνης. θὰν τόνε περιποιηθοῦμε κι ἐμεῖς». «Ναι ἀμέ;». σπαρταροῦσαν στὰ γέλια.

Τὸ πρωΐ γύρω στὶς 6 τηλεφωνοῦσα ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκη, ἀπὸ τὸ σταθμό. μίλησα πρῶτα ἐγώ· «΄Ελα, Δημήτρη, ξύπνα· πολὺ όχαλίζεις». «Ποιός εἶσαι, όέ, πρωΐ πρωΐ?». «Δὲν μοῦ λές; πόση ὥρα μὲ πε-

ούμενες στὶς ντουλάπες μὲ τὸν ἄλλονε; συγγνώμην ποὺ σ' ἔστησα». ὁ ἄλλος ἀρχισε νὰ βρίζῃ σὰ μανιακός. τοῦ ξαναλέω· «Τί γλῶσσα εἶναι αὐτή, ώρέ; κύττα μὴ γίνης παπᾶς! μὲ τέτοια γλῶσσα οὔτε γιὰ καντηλανάφτης δὲν κάνεις. δὲν κάνεις οὔτε γιὰ τραγόπαπας μὲ τὸ πρόβλημα ποὺ ἔχεις. ποῦ νὰ τόνε βρῆς τὸν τράγο ἐσύ. τὸ κάνεις μόνο μὲ τὸ στόμα σου, ὅταν βρίζης· ἀλλ' αὐτὸ δὲν λέει τίποτε. γι' αὐτὸ μᾶς παρίστανες τὸ βαρβάτο, ἀβάρβατε. ὅταν εὐκαιρόσης ἔλα καμμιὰ φορὰ ἀπὸ γκεῖ χάμου στὴν Ἀλεξανδρούπολι νὰ συζητήσουμε τὸ πρόβλημά σου. ἔχει καλοὺς γιατροὺς ἑδῶ· σεξολόγους, νευρολόγους, ψυχιατρούς, δι, τι χρειάζεσαι». ὁ ἄλλος στρίγγαλιζε σὰν ἀλάδωτη πόρτα ξεστομίζοντας βρομιές. τοῦ λέω πάλι· «Νάτο πάλι· τὸ βλέπεις; καλὰ σοῦ λέω ἐγώ· πάλι μὲ τὸ στόμα σου τὸ κάνεις, μὲ τὴ βρισιὰ ποὺ ξεστομίζεις. μόνο μὲ τὸ στόμα τὸ κάνεις ἐσύ· εἶναι γιατὶ ἀπὸ κάτω δὲν μπορεῖς· ἡ βρισιὰ εἶναι τὸ μόνο σου ἀπαύτωμα. ἐπειδὴ δὲν σοῦ σηκώνεται, γι' αὐτὸ ξεδίνεις ἀπὸ τὸ στόμα καὶ χύνεις ἀπὸ κεῖ βρισιές. ἀλιμονο στὴ γυναίκα σου! μὲ βρισιές χορταίνει ποτὲ ἡ γυναίκα, ώρέ; τὴν καημένη! ὅσο πιὸ ἀνίκανος εἶναι κανείς, τόσο τὸ σεξουαλικὸ ἄχτι του τὸ βγάζει ἀπὸ τὸ στόμα· γιατὶ ἀπὸ κάτω δὲν βγαίνει». ὁ ἄλλος σουκαρίστηκε· σταμάτησε νὰ βρίζῃ. σταμάτησαν νὰ γελοῦν καὶ οἱ τρεῖς φίλοι μου, ἡ παρέα μου. κι ἐγὼ συνέχισα στὸ τηλέφωνο· «Σὲ ψυχολογοῦνσα, ξέρεις, ἀπὸ τὴν πρώτη φορὰ ποὺ μοῦ μίλησες. στὸ ξαναλέω· καλὰ ποὺ δὲν ἔγινες παπᾶς. παπᾶς νὰ τυραννάῃ ἔτσι τὴν παπαδιά του δὲν εἶναι καλό. παπᾶς μὲ τέτοια ἀρρώστια δὲν εἶναι καλό. αὐτὴ ἡ ἀρρώστια φαίνεται ἀπὸ τὸ βρισίδι· ὅσο βρίζεις ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὸ στόμα, τόσο πιὸ προχωρημένη εἶναι ἡ ἀπὸ κάτω ἀνικανότητα. τὸ βρισίδι καὶ τὸ πορνολόγημα εἶναι ὁ δείκτης τῆς ἀνικανότητος· τὸ γραδόμετρο. στὴν κατάστασι ποὺ ἔφτασες δὲν ξέρω ἀν ύπαρχει θεραπεία». πρότεινα τὸ ἀκουστικὸ στοὺς ἄλλους τρεῖς, ἀλλὰ δὲν ἀπλωσε χέρι κανένας. κι ἔκλεισα τὸ τηλέφωνο. «Τὸν σκότωσες», μοῦ λέει ὁ ἔνας. «Χωρὶς νὰ κάψω τὸ σπίτι του», λέω· καὶ συμπληρώνω· «Νὰ σοῦ πῶ· στὴν κατάστασι, ποὺ εἶναι, εἶναι ἄχρηστος· μόνο ἔγκλημα μπορεῖ νὰ κάνῃ. δὲν ἥταν ἔτοιμος νὰ τὸ κάνῃ χθες τὸ μεσημέρι; τὸ εἶδατε καὶ σεῖς. δὲν ἀξίζει νὰ ζῇ· μόνο γιὰ σκότωμα εἶναι. ἀλλὰ γιατὶ νὰ λερώσῃ κανεὶς τὰ χέρια του σκοτώνοντάς τον; οἱ τέτοιοι συνήθως σκοτώνονται μεταξύ τους· εἶναι μιὰ λύσι κι αὐτό. μερικὲς φορὲς δύμως σκοτώνουν κι ἀθώους, ὅπως παρὰ λίγο χθές». «Καὶ πῶς ἀρχίζει αὐτό;». «Διαφθορά· μεγάλη διαφθορά· τόση, ποὺ ὅταν ἀντικρύζει τὴν ἀδιαφθορία, κυριεύεται ἀπὸ ἀμόκ. γιατὶ θύμωσε μαζί μου; ὅλη ἡ τάξι ύπήρξατε μάρτυρες. αὐτόπτες καὶ αὐτήκοοι». λέει ἔνας ἄλλος ἀπὸ τοὺς τρεῖς· «Ἐχεις ἄλλα τέτοια δείγματα;». «Ναι». «Ξέρεις; κι ἐγὼ βρίζω κάπου κάπου μὲ τὸ 'γαμῶ'. στὸ ἄλλο δύμως εῖμαι ἐν τάξει». ταυ-

τόχρονα οι ἄλλοι δυὸς λένε «Τὰ ἴδια κι ἐμεῖς». τοῦ λέω· «Πολὺς κόσμος εἶναι ἔτσι δυστυχῶς. εἶναι γιατὶ δὲν ξέρουν ὅτι, ἀν κόφουν τελείως αὐτὴν εἰδικά τὴ βρισιὰ μὲ τὸ ‘γαμῷ’, θὰ εἶναι στὸ ἄλλο πολὺ καλλίτερα. στὴν ἀρχὴ τὸ στόμα βλάφτει τὸ κάτω. ὅταν τὸ κάτω καταστραφῆ, μένει τὸ στόμα ἡ μόνη διέξοδος. πάντως τὸ λίγο διορθώνεται γρήγορα καὶ ἀποτελεσματικά». «Θὰ πᾶς Ἀλεξανδρούπολι;». «Ἀλεξανδρούπολι;! τί δουλειὰ ἔχω ἐκεῖ;». «Μὰ ἐκεῖ τὸν ‘κάλεσες’ τὸν ἄλλο!». γέλασα· «Τί, ἐδῶ ποὺ μένω θὰ τὸν καλοῦσα; στὸν τόπο μου;». «Εἶσαι φοβερός». «Οχι γιὰ τοὺς φίλους μου». «Νὰ βλεπόμαστε». «Ναι, θὰ βλεπόμαστε». ἀνταλλάξαμε τηλέφωνα κι ἀποχαιρετιστήκαμε. ἦταν 1 Αύγουστου τοῦ 1971. ἥμουν 30 ἑτῶν.

Στὶς 17 - 1 - 73 ἔγινα ὑπίλαρχος, στὶς 12 - 1 - 79 ἥλαρχος, καὶ στὶς 26 - 9 - 83 ἐπίλαρχος, δηλαδὴ ταγματάρχης· στὰ 42 μου χρόνια. στὸ μεταξὺ ὑπηρέτησα στὸ στρατὸ γιὰ τρίτη φορὰ κατὰ τὴ γενικὴ ἐπιστράτευσι τῆς 20 - 7 - 1974. ὑπηρέτησα τρεῖς μῆνες (21 Ιουλίου - 12 Οκτωβρίου) ὡς ὑπίλαρχος διοικητῆς λόχου βαρέων ὅπλων πεζικοῦ. προσφωνούμαν δὲ «ἱλαρχος», ὅπως εἴθισται στὸ στρατό.

Στὴν αλητικὴ προσφώνησι οἱ ὑπίλαρχος ἀντισυνταγματάρχης ὑποστράτηγος προσφωνοῦνται κύριε ἥλαρχε, κύριε συνταγματάρχα, στρατηγέ. ὑπ’ ὅψιν ὅτι οἱ τρεῖς ἀνώτατοι προσφωνοῦνται χωρὶς τὸ «κύριε»· ταξίαρχε καὶ στρατηγέ· ἥ καὶ ναύαρχε, πτέραρχε· κι ὅταν εἶναι ἀρχηγοὶ τῶν ΓΕΣ ΓΕΝ ΓΕΑ ΓΕΕΘΑ, προσφωνοῦνται πάλι καὶ πολλῷ μᾶλλον ἀρχηγέ, χωρὶς τὸ κύριε.

Ἐπανέρχομαι στὴν πρώτη θητεία μου, στὸν καιρὸν τῆς πρώτης Σχολῆς Ἀξιωματικῶν τοῦ Ἰππικοῦ.

16

ΜΙΜΗΣΙ ΜΟΡΦΩΠΟΥ

Ο ύπιλαρχος Παναγιώτης Μορφωπός, ούσιαστικός διοικητής τῆς Ἰλης τῶν μαθητῶν τῆς Σχολῆς Ἀξιωματικῶν Ἰππικοῦ, ὑπῆρξε ἔνας ἀπὸ τοὺς πιὸ ὑποδειγματικοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ Ἰππικοῦ ποὺ γνώρισα στὸ στρατό· ἔφτασε μέχρι καὶ στρατηγός. Μορφωπός, Παττακός, Παπαδόπουλος ὑπῆρξαν οἱ καλλίτεροι ποὺ γνώρισα. ὁ Παττακός ἦταν ἐπίσης τοῦ Ἰππικοῦ, κι ὁ Παπαδόπουλος τοῦ πυροβολικοῦ. ὑπέροχοι. ὁ Μορφωπός ἦταν (ἢ εἶναι ἀκόμη) πολὺ ὅμιορφος ἄντρας καὶ πολὺ καλὸς γνώστης τῆς τακτικῆς μάχης τοῦ Ἰππικοῦ· εἶχε δὲ καὶ πολὺ ἀντρίκεια κι ὠραῖα παραγγέλματα. ὅταν ἥμουν δόκιμος, ἦταν ὑπίλαρχος. ἂν ποτε ὁ στρατὸς ἐξέδιδε διαφήμισί του ἢ *prospects* μὲ φωτογραφίες, ἔπρεπε οἱ φωτογραφίες νὰ εἶναι τοῦ Μορφωποῦ. στὸ ντύσιμό του ἄψογος καὶ ὑποδειγματικός· πρότυπο· ἀντρίκεια καλλονή. ἦταν ὀλιγόλογος καὶ συνετός· καὶ πολὺ ἀριστοκρατικὸς χωρὶς ἐπιτήδευσι· ἀγέλαστος· μοῦ φαινόταν καὶ λίγο μελαγχολικός. στὸ τελευταῖο ἵσως νὰ πέφτω ἔξω. ἦταν ἀξιαγάπητος. ἥμουν θαυμαστής τῶν παραγγέλμάτων του καὶ τὸν μιμούμαν. ὅταν μᾶς ἔκανε ἀσκήσεις ἀκριβείας μὲ τὸ τυφέκιο (Ἔμφιλ 4 μόνο γιὰ τέτοιες ἀσκήσεις), ἐπ' ὅμιου, παρουσιάστε, παρὰ πόδα, τὸνς ζυγοὺς λύσατε, κλπ., δὲν ἀκολουθοῦσε τὴ γραμμή, ἀλλὰ στεκόταν ὀρθὸς κι εὐθυτενῆς κι ἔδινε παραγγέλματα μικρὰ ἀραιὰ ἡχηρὰ σὰ βροντές· «ἔν - δύο ἔνα - δυό», «μεταβολή», «ἐπὶ δεξιά», «ἐπ' ἀριστερά», κλπ.. ἀκίνητος, χωρὶς τὴν παραμικρὴ χειρονομία. ἦταν καὶ καθηγητής μας στὴν τακτικὴ μάχης τῶν ἀρμάτων, στὸ στρατωνισμό, στὴ χρῆσι τῶν στρατιωτικῶν χαρτῶν.

Κι ἐγὼ ὁ μιμητής του στὴν Ἀλεξανδρούπολι ἥμουν στὰ παραγγέλματά μου ὑποδειγματικός. ἐμένα ἔστελναν μὲ τιμητικὸ ὄγημα στὸ κέντρο τῆς πόλεως νὰ ὑψώσω τὸ πρωῖ τὴ σημαία ἢ νὰ τὴν ὑποστείλω τὸ βράδυ. στὰ παραγγέλματά μου πειθαρχοῦσε μὲ μιὰ πειθαρχεία ἀξήτητη κι ὁ λαός ποὺ φρόντιζε νὰ παρευρίσκεται στὴν ἔπαρσι καὶ τὴν ὑποστολὴ τῆς σημαίας. μὲ ἥξερε ὅλη ἡ Ἀλεξανδρούπολι, χωρὶς νὰ ξέρῃ τ' ὄνομά μου.

Προτοῦ νὰ παρουσιαστῷ στὸ στρατό, ἀκόμη κι ὡς ἐπὶ πτυχίῳ φιλόλογος, ἥμουν ἔνας νέος λεπτὸς καὶ μᾶλλον συνεσταλμένος. ἀλλ' ἔ-

παυσα νὰ εῖμαι συνεσταλμένος, ἀφ' ὅτου μπῆκα στὴ Σχολὴ Ἀξιωματικῶν τοῦ ἐνδόξου καὶ περιφανοῦς Ἰππικοῦ. ξεπετάχτηκα μᾶλλον. ἀλλὰ κυρίως ἀντρώθηκα μιμούμενος τὰ παραγγέλματα τοῦ ὑπιλάρχου Π. Μορφωποῦ. χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω ἔγινα σ' αὐτὸ ἀντίγραφο τοῦ Π. Μορφωποῦ. ἄρχισε σὰν ἀστεῖο. μιμούμαν σὰν παπαγάλος τὰ παραγγέλματά του στὴ φωνὴ στὸ ὑφος στὴ στάσι στὴν ἐμφάνισι, γιὰ νὰ γελᾶμε. παρίστανα τὸ Μορφωπό, καὶ οἱ συμμαθηταὶ μου ξεκαρδίζονταν στὰ γέλια. μιὰ φορὰ μοῦ λέει ὁ ἀρχηγός (ἐπιλογίας). «Δὲν μπορεῖς νὰ τὸ κάνης αὐτὸ μπροστά του». ἀκαριαία σκέφτηκα· «Γιατί δηλαδή; θὰ μοῦ πῆ ‘Γιατί μὲ μιμῆσαι;’ ἡ θὰ μοῦ όἶξη καμμιὰ τετραήμερη κράτησι; κι ἀπαντὼ στὸν ἀρχηγό· «Βγάλε με αὔριο κατὰ τὴν ἀναφορὰ της Ἰλης νὰ σᾶς κάνω μπροστά του ἀσκήσεις, καὶ θὰ δῆς ἂν μπορῶ ἡ δὲν μπορῶ νὰ τὸν μιμηθῶ μπροστά του». καὶ μ' ἔβγαλε.

‘Ανέβηκα κι ἔγὼ στὸ πρῶτο σκαλοπάτι δίπλα του, κι ἀρχισα τὰ παραγγέλματα δίπλα του. μὲ κύτταζε μᾶλλον ἔκπληκτος. κάποτε πλησίασα στὴν κινούμενη γραμμὴ τῶν ἀντρῶν ποὺ ἐκτελοῦσαν τὰ παραγγέλματά μου, ὅπως ἔκανε κι ἐκεῖνος μερικὲς φορές. κι ἀκούω νὰ μοῦ λὲν ψιθυριστά· «Κόπανε, μᾶς ξεπάτωσες», «Κόπανε κάνε λῆξι». ἔγὼ κουφός. «‘Ἐνα - δύο, ἔν - δυό’». τοὺς πλησίαζα στὸ Μορφωπό, γιὰ νὰ βουλώσουν τὸ στόμα τους. πέρασαν 20 λεπτά, καὶ τοὺς εἶχα ξεβιδώσει, ἀλλὰ δὲν τοὺς σταματοῦσα. ἀνέβηκα στὸ σκαλοπάτι δίπλα στὸν Μορφωπό. τοὺς ἔφερα μπροστά μας· «Παρουσιάστε!». «Κύριε ὑπίλαρχε νὰ λύσω τοὺς ζυγούς;». «Ναί». τοὺς κάνω ἀκόμη τρία «ἐπ’ ὕμου» καὶ «Παρουσιάστε». «Κύριε ὑπίλαρχε, ἡ Ἰλη στὸ πρόσταγμά σας». παραγγέλλει «Παρὰ πόδα» καὶ «ἡμιανάπταυσι» καὶ τοὺς ἀρχίζει· «Ἐπὶ τέλους! ὑπάρχει κι ἔνας ποὺ ξέρει νὰ παραγγέλλῃ! μοῦ μοιάζει. δὲν μπορεῖτε νὰ τὸν μιμηθῆτε ὅλοι σας;... κλπ. κλπ.». τοὺς τάψαλε γιὰ τὰ καλά. πρόσθεσε δέ· «Ο κ. Σιαμάκης εἶναι ἔνας ὑποδειγματικὸς ἀξιωματικός μὲ ὑφος ἀλλὰ καὶ μὲ φρόνημα». μοῦ ἔδωσε συγχαρητήρια διὰ χειροψίας ἐνώπιον τῆς Ἰλης, καὶ σὲ λίγο ἔλυσε τοὺς ζυγούς. καὶ διαλυθήκαμε. μοῦ λένε· «Κόπανε, μᾶς ξεβίδωσες· θὰ μᾶς πονοῦν οἱ κλειδώσεις μας γιὰ μέρες». τοὺς ἀπάντησα· «Ἐπρεπε νὰ τὶς εἶχατε λαδώσει». τρελλάθηκαν.

Λέω λοιπόν· Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, ὁ Παν. Μορφωπός, ἐπέδρασε στὸ χαρακτῆρα μου.

Πολλοὶ θὰ ποῦν· «Ἐ καλά, μικρολεπτομέρειες». Ναί, ἀλλὰ γιὰ μένα αὐτὸ ὑπῆρξε ὅριο· ἀπὸ κάποια στιγμὴ τοῦ ὁρίου αὐτοῦ κυρίως ἔπαυσα νὰ εῖμαι συνεσταλμένος. καὶ ὑπῆρξα ὑποδειγματικὸς σὲ παραγγέλματα, καὶ σὲ μαθήματά μου, διμιλίες, ἐπίσημες διαλέξεις μου σὲ πολυπληθῆ ἀκροατήρια, καὶ στὴν κάθε διδασκαλία μου. αὐτὸ μοῦ τὸ εἶπαν πολλοί, ποὺ ἤξεραν πόσο συνεσταλμένος ἦμουν πρῶτα.

Κάποτε πολὺ ἀργότερα μιλοῦσα στὴν αἴθουσα διαλέξεων τῆς Ἐταιρίας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, καὶ ἦταν στὸ ἀκροατήριό μου ἡ φιλόλογος καθηγήτριά μου στὸ ἔξατάξιο γυμνάσιο, ἡ δασκάλα μου στὸ δημοτικό, κι ὁ ὑπουργὸς Μαγκριώτης μὲ δεκαπενταμελῆ ἀκολουθία του ἐπισήμων. δέκα λεπτὰ μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς διαλέξεως ὁ ὑπουργὸς καὶ οἱ παρατρεχάμενοί του, ὅπως συνηθίζεται, σηκώνονται κι ἀποχωροῦν· κι ὅταν φτάνουν στὴν ἔξοδο, διακόπτω τὴ διάλεξι καὶ φωνάζω· «Κύριε ὑπουργέ! καὶ οἱ ἀκόλουθοί σας! γυρίστε πίσω στὶς θέσεις σας, διότι ἔχω νὰ πῶ πράγματα ποὺ θέλω νὰ τ' ἀκούσετε». κοκάλωσαν· γύρισαν στὶς θέσεις των. μετὰ 10 λεπτὰ λέω· «Κύριε ὑπουργέ! εἶπα αὐτὰ ποὺ ἥθελα ν' ἀκούσετε. ξέρω ὅτι εἰστε πολυάσχολος καὶ μὲ πολλὲς εὐθύνες, καὶ σεῖς καὶ οἱ ἀκόλουθοί σας μπορεῖτε τώρα νὰ πηγαύνετε». σηκώθηκαν μουδιασμένοι καὶ ἔφυγαν εὐτάκτως. οἱ λοιποὶ ἀκροαταὶ ἔμειναν ἄναυδοι. ὅταν τελείωσα, οἱ δυὸς δασκάλες μου ἥρθαν μ' ἀγκάλιασαν καὶ μοῦ εἶπαν· «Σὲ ἔραμε ἀπὸ μικρὸ παιδί· ἥσουν ἔνα ἀρνάκι. δὲν μπορούσαμε νὰ φανταστοῦμε ὅτι προστάζεις μὲ τόση ἔξουσία, τόση ἐπιβλητικότητα, τόση παροησία, τόσο κῦρος!». εἶπα στὶς δυὸς δασκάλες μου· «Ο ἴδιος ὁ μαθητής σας εἶμαι· ἀπὸ τὸ στρατὸ τὸ πῆρα αὐτό. ὅταν διδάσκω, ὅλοι οἱ ἀκροαταὶ μου εἶναι μαθητάι μου, καὶ ὀφείλουν νὰ μ' ἀκοῦν φρόνιμα καὶ προσεκτικά».

Κι ἐπανέρχομαι στὸν ὑπίλαρχο Μορφωπό. δὲν ἔραμε τίποτε γιὰ τὴν ἴδιωτική του ζωή. ἦταν τύπος σιωπηλός. λεγόταν ὅτι ἦταν παντρεμένος μὲ μιὰ ἔξι ἵσου ὅμορφη γυναῖκα, κόρη πλουσίου. οὐδέποτε ἔμαθα ἀν αὐτὸ ἦταν ἀλήθεια. ὅταν τρώγαμε στὴ μεγάλη τραπέζαριά, ἔρχόταν γιὰ 5 λεπτὰ καὶ μᾶς ἔβλεπε· πρόσεχε ἀν τρῶμε μὲ τὸ πιρούνι στὸ ἀριστερὸ χέρι. κι ἔλεγε μὲ πολὺ ἐπιβλητικὴ προσταγή· «Τὸ πιρούνι μὲ τ' ἀριστερό!». καὶ βολτάριζε στὸν ἐπιμήκη διάδρομο ἐπιβλέποντας τὸν πάντες. ἀρκετοὶ ἥμασταν χωριάτες, καὶ μᾶς ἦταν ἄβολο νὰ τρῶμε μὲ τ' ἀριστερὸ χέρι. ἐγὼ μέχρι καὶ τώρα στὰ 80 μου τρώω πάντοτε μὲ τὸ πιρούνι στὸ δεξιό χέρι, ἀκόμη καὶ στὰ πιὸ ἐπίσημα τραπέζια. καὶ στὸ τραπέζι μὲ τὸν βασιλέα στὴν Ἀλεξανδρούπολι, ἀν καὶ ἥμουν ἀκριβῶς ἀπέναντί του, ἔτρωγα μὲ τὸ πιρούνι στὸ δεξιό, καὶ μὲ τὸ μαχαίρι στ' ἀριστερὸ ἥ καὶ στὸ δεξιὸ ὅταν ἔκοβα. μετὰ τὴ συνεστίασι μοῦ ἔκανε παρατήρησι ὁ ὑποδιοικητής μου (οἱ δυό μας ἐκπροσωπούσαμε τὴν Ἐπιλαρχία μας) λέγοντάς μου· «Μὲ τὸ δεξὶ ἡρατοῦσες τὸ πιρούνι! κι ἀπέναντι στὸ βασιλέα!». τοῦ ἀπάντησα· «Μὲ βολεύει καλλίτερα». καὶ στὴν πολιτική μου ζωὴ κάποτε δέχτηκα τὴν ἴδια παρατήρησι, κι ἀπάντησα· «Εἶμαι δεξιόχειρας». στὴ Σχολὴ Ἀξιωματικῶν λοιπόν, μόλις ἐμφανίστηκε στὴν τραπέζαριά ὁ Μορφωπός, ἐνῷ τρώγαμε, ἐγὼ πρὶν μὲ δῆ, ἄλλαξα χέρι. καθὼς βάδιζε στὸν ἐπιμήκη διάδρομο, ὅταν ἔβλεπε πρὸς τὴν κατεύθυνσί μου ἔτρω-

γα μὲ τ' ἀριστερό, καὶ ἀργὰ ἀργά, γιὰ νὰ μὴ φαλτσάρω. κι ἔλεγε ὁ Μορφωπός· «Νὰ κρατᾶτε τὸ πιρούνι μὲ τ' ἀριστερὸ χέρι· ὅπως ὁ κύριος Σιαμάκης». ὅταν γύριζε τὴν πλάτη πρὸς ἐμένα, ‘τοῦ τὴν ἔφερνα πισώλατα’, δηλαδὴ ἔτρωγα μὲ τὸ πιρούνι στὸ δεξιό, κι αὐτὸς ἔλεγε «...ὅπως ὁ κύριος Σιαμάκης». μὲ κύτταζαν ὅλοι κι ἀποροῦσαν. ὅταν καταλάβαινα ὅτι θὰ γυρίσῃ πάλι πρὸς ἐμένα, ἄλλαζα καὶ κρατοῦσα τὸ πιρούνι μὲ τ' ἀριστερό. κι αὐτὸς ἔγινε πολλὲς φορές, ἵσως καὶ 10. εὐτυχῶς δὲν μὲ κάρφωσε κανείς. ἥμασταν Β' τάξι, διοικοῦσα.

Μία μόνο φορὰ ἔκανα τὸν Μορφωπὸ νὰ ἐκραγῇ σὲ γέλιο, πρᾶγμα ἀσυνήθιστο στὴν πάγια συμπεριφορά του. δὲν θυμοῦμαι ποιό ἡταν τὸ ἀστεῖο μου, ἀλλ’ ἀμυδρῶς θυμοῦμαι ὅτι ἡταν πολὺ λεπτὴ εἰρωνεία σ' ἔναν ὁμοτάξιο συμμαθητή μου σὲ μάθημα τακτικῆς μάχης οὐλαμοῦ τοῦ ἴππικοῦ, ποὺ μᾶς ἔκανε ὁ Μορφωπός. ὁ συμμαθητής μου εἶπε ως ἔξυπνάδα του μιὰ χοντρὴ κοτσάνα κι ἐκείνη τὴν κοτσάνα του εἰρωνεύτηκα. κι ὁ Μορφωπὸς δὲν συγκράτησε τὸ ἐκρηκτικό του γέλιο. μ' ἐκτιμοῦσε ἀνεκδήλωτα, ἀλλὰ τὸ διαισθανόμουν. διαισθανόμουν ἐπίσης ὅτι δὲν συναινοῦσε στὸ νὰ καθαιρεθῶ, ἐπειδὴ δὲν ἔτρωγα τὴν κρεμούλα μου Τετάρτη καὶ Παρασκευή. ὑπῆρχε μεταξύ μας μιὰ ἀνεκδήλωτη ἀλληλεκτίμησι.

Πρὸς τὸ τέλος τῆς πρώτης θητείας μου (1966 - 67) ως ἀνθυπίλαρχος τὸν συνάντησα ως Ἰλαρχο στὸ διοικητήριο τῆς 20ῆς Τεθωρακισμένης Μεραρχίας στὴν Κομοτηνή, ὅπου πῆγα νὰ εἰσπράξω τὰ ἐκτὸς ἔδρας γιὰ τὴ μακρὰ παραμονή μου στὰ δάση τῆς Χαλκιδικῆς. μιλήσαμε· τοῦ εἶπα· «Είστε ὁ πιὸ ὑποδειγματικὸς ἀξιωματικὸς τοῦ ἴππικοῦ ποὺ γνώρισα». μοὺ εἶπε· «Καὶ σεῖς εἶστε ὁ πιὸ ἀξιος ἔφεδρος ἀξιωματικὸς ποὺ γνώρισα». χαρήκαμε καὶ οἱ δυὸ γιὰ τὴ συνάντησί μας· ὅπως κατάλαβα, χαρήκαμε εἰλικρινά. μοὺ εἶπε ἐπίσης· «Ξέρετε ὅτι ἐγὼ ἥθελα νὰ γίνετε ἀρχηγὸς ἐσεῖς...». τὸν διέκοψα λέγοντας· «...Τὸ ξέρω καὶ δὲν τὸ ξεχνῶ ποτέ. στὴ Σχολὴ σᾶς εἶχα ὑπόδειγμα πρὸς μίμησι. ὥφελήθηκα ἀπὸ σᾶς πάρα πολὺ». τὸν ἔνιωσα συγκινημένον. μὲ όρθησε γιὰ ποιό σκοπὸ πῆγα στὴν Κομοτηνή, ποὺ ἀλλοῦ ὑπηρέτησα, εἶπαμε λίγα ἀκόμη, καὶ τὸν ἀποχαιρέτησα. πολὺ ἀργότερα ἀκούσα ἀπὸ ὁδιόφωνο νὰ λένω γιὰ τὸ «στρατηγὸ Παναγιώτη Μορφωπό». δὲν ἔμαθα τίποτε ἄλλο. δὲν ξέρω ἀν ζῆ. διότι φαινόταν περίπου 5 χρόνια μεγαλείτερός μου. ἀν ζῆ, εἶναι τώρα 85 ἐτῶν περίπου. οἱ δυό μας τρέφαμε μιὰ ἐλάχιστα ἐκδηλούμενη ἀλλὰ μεγάλη καὶ εἰλικρινῆ καὶ εὔστοχη ἀλληλεκτίμησι.

ΑΝΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΩΝ ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΩΝ

Στὸ Γουδὶ στὸ Κ.Ε.Τ., ὅπου ἦταν ἡ Σ.Α.Τ. εἶχαμε δύο Ταξιάρχους· ἔνας ἦταν ὁ γενικὸς διοικητὴς καὶ στρατοπεδάρχης ταξίαρχος, καὶ ἔνας ὁ κουρέας τῶν ἀξιωματικῶν ποὺ τ' ὅνομά του ἦταν Ταξιάρχης. καὶ λέγαμε στ' ἀστεῖα «‘Ο πάνω ταξίαρχος καὶ ὁ κάτω ταξίαρχος» ἢ «‘Ο ψηλὸς ταξίαρχος καὶ ὁ κοντούλης ταξίαρχος». ὁ δεύτερος ἦταν τόσο κοντούλης, πού, ἐνῷ ὁ κουρευόμενος καθόταν σὲ μιὰ χαμηλὴ πολυθρόνα, αὐτὸς εἶχε γύρω τῆς ἔνα φαρδὺ σανιδένιο πλαίσιο ὑψους μισοῦ μέτρου, κουρεύοντας ἀνεβασμένος καὶ πατώντας πάνω σ' αὐτό, γιὰ νὰ φτάνῃ τὸ κεφάλι τοῦ κουρευομένου. προφανῶς ἥθελε καὶ νὰ ἔχῃ στὸ κούρεμα τ' ἀδύνατα χέρια του κατωφερῇ καὶ ὅχι ἀνωφερῷ. μιὰ φορὰ τὸ εἴπα αὐτὸς στοὺς συμμαθητάς μου, καὶ γέλασαν τόσο πολὺ ποὺ ἡ διοικοῦσα ἀνέστειλε ὅλα τὰ καιφώνια, ποὺ σχεδίασε νὰ μοῦ κάνῃ, γιὰ μισὴ μέρος· μεγαλοψυχία της καὶ γεναιοδωρία της· ἦταν δὲ ὁ κοντούλης Ταξίαρχος καὶ εὐκίνητος σὰ μπίλια· καὶ ἦταν καὶ πληροφοριοδότης. κουρεύτηκα στὸν Ταξιάρχη περίπου 10 φορές· διότι οἱ μαθηταὶ ἔπρεπε νὰ κουρευόμαστε συχνά. ἀπὸ τὴν πρώτη κιόλας φορὰ φάνηκε ὅτι ἥξερε γιὰ μένα πολλά. «Κύριε δόκιμε βάζω στοίχημα ὅτι εἴστε ἐκεῖνος ποὺ δὲν τρώτε κρέας - ψάρι - γαλακτοκομικὰ Τετάρτη καὶ Παρασκευή». τοῦ λέω· «Κύριε Ταξίαρχε, εἴστε καταπληκτικός». «Κύριε δόκιμε, μᾶλλον εἴσαι κόκκαλο δεξιός· οἱ καλοί Χριστιανοὶ εἴναι δεξιοί, τὸ ξέρω». «Κύριε Ταξίαρχε, εἴσαι ἀπίθανος». «Κύριε δόκιμε, ὁ πάνω ταξίαρχος σᾶς ἐκτιμάει πάρα πολύ· λέει· ‘Αὐτὸς εἴναι πολὺ ἄντρας· ὁ καλλίτερος μαθητὴς τῆς Σ.Α.Τ.. Θὰ γίνη πολὺ σπουδαῖος ἀξιωματικός· εἶμαι ὑπερήφανος γι' αὐτόν'». «Κύριε Ταξίαρχε, σ' εὐχαριστῶ γιὰ τὰ καλά σου λόγια». «Κύριε δόκιμε, ἡ πατρίδα μας σήμερα δοκιμάζεται ἄγρια». «Ναι, κύριε Ταξίαρχε· αὐτὸς ὁ ἀλκοολικὸς μπλα - μπλᾶς, πάει νὰ μᾶς καταστρέψῃ». «Κύριε δόκιμε, εἴσαι ὑπέροχος πατριώτης» (χτυπήματα στὴν πλάτη).

Μιὰ μέρα, σὲ στιγμὴ ποὺ ὁ Ταξιάρχης εἶχε κουρέψει τὸ μισὸ κεφάλι μου, μπαίνει βιαστικὸς ἀπὸ τὴν πύλη τοῦ στρατοπέδου ἔνας λεπτὸς καὶ μικρόσωμος ἄντρας μὲ σακκάπι Ιούλιο μῆνα, μὲ όιλόγι τσέπης στὴ μικρὴ τσέπη τοῦ παντελονιοῦ καὶ μιὰ μακριὰ κι ἐντυπωσια-

κὴ ἀλυσίδα ρόλογιοῦ καὶ μιὰ καμωσιὰ καὶ φάτσα τέτοια, ποὺ νὰ μὴν μπορῆς νὰ συμπεράνης σὲ ποιά ἡλικία μεταξὺ 20 κι 70 ἐτῶν βρίσκεται. πλησιάζει τὴν πόρτα τοῦ κουρείου καὶ λέει· «Ταξίαρχε ἔλα νὰ σοῦ πῶ κάτι». πάει σβέλτα ὁ κουρέας ἔξω κοντά του, κι ἐκεῖνος τοῦ λέει στὸ αὐτὸν κάτι ἐπὶ 1'' δευτερόλεπτο μόνο, καὶ φεύγει. ἐγὼ ἀπὸ τὸν καθρέφτη βλέπω. ἔρχεται ὁ κουρέας, βγάζει τὴ λευκὴ κουρευτικὴ μπλούζα του, φοράει ἔνα σακκάκι, καὶ μοῦ λέει· «Πάω 1' λεπτὸ στὸν πάνω ταξίαρχο». ἄργησε ἵσα μὲ 5 λεπτά. καὶ ἥδη ἀπὸ τὸ δεύτερο λεπτὸ ἐγὼ ἀκούω ἀπὸ τὸ μεγάφωνο τῆς Σ.Α.Τ.: «Ολοὶ οἱ μαθηταὶ τῆς Σ.Α.Τ. νὰ ἔρθουν ἀμέσως στὴ Σχολή! Γρήγορα!!!». κι ἐγὼ μὲ τὸ μισὸ κεφάλι κουρεμένο καὶ τ' ἄλλο μισὸ ἀκούρευτο! μ' ἔπιασε ἀγωνία· Νὰ φύγω; μὰ πᾶς; ἔτσι ὅπως εἶμαι; σὲ 5 λεπτὰ κατεβαίνει ὁ Ταξιάρχης ἐσπευσμένα καὶ μοῦ λέει· «Ἄκούω κι ἐγὼ τὰ μεγάφωνά σας· θὰ σὲ τελειώσω σὲ 2' λεπτά. παρατίθηκε ὁ Γεώργιος Παπανδρέου, ὁ πρωθυπουργός. ὑπέβαλε τὴν παραίτησί του στὸ βασιλέα πρὶν ἀπὸ λίγο. αὐτὸ μοῦ εἶπε ὁ κύριος ποὺ μοῦ μίλησε, γιὰ νὰ πάω ἀμέσως νὰ τὸ πῶ στὸν πάνω ταξίαρχο. ὁ κύριος εἶναι ὁ ἴδιαιτερος τοῦ ὑπουργοῦ Ἀμύνης κ. Γαρουφαλλιᾶ». τελείωσε τὸ κούρεμά μου κι ἔφυγα τρέχοντας γιὰ τὴ Σχολή μου, ποὺ ἦταν σὲ ἀπόστασι 50 μέτρων. 'τὸ ἔμαθα λοιπὸν τρίτος στὴν Ἐλλάδα μετὰ τοὺς δυὸ ταξιάρχους'. σκέφτηκα· 'Ο βασιλεὺς τὸ εἶπε στὸ Γαρουφαλλιᾶ, ὁ Γαρουφαλλιᾶς στὸν ἴδιαιτερό του, ποὺ τὸν ἔστειλε ἀμέσως νὰ τὸ πῆ στὸ διοικητὴ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Κ.Ε.Τ. στὸ Γουδί, ποὺ ἦταν τὸ κύριο φρούριο τῶν Ἀθηνῶν, ὁ ἴδιαιτερος τὸ εἶπε στὸν κάτω Ταξιάρχη, κι ὁ κάτω Ταξιάρχης στὸν πάνω ταξίαρχο, κι ὁ ταξίαρχος τὸ εἶπε ἀμέσως στὴ Σ.Α.Τ. μᾶλλον μὲ ἀγγελιοφόρο. γιατί; διότι ἡ κεραυνοβόλος εἰδησι ἀπὸ τὸ βασιλέα μέχρι τὸν ταξίαρχο διοικητὴ τοῦ Κ.Ε.Τ. καὶ τὸ διοικητὴ τῆς Σ.Α.Τ. δὲν ἔπρεπε νὰ περάσῃ ἀπὸ τηλεφωνικὲς γραμμές. πιθανώτατα κι ὁ βασιλεὺς στὸ Γαρουφαλλιᾶ μετέδωσε τὴν εἰδησι μὲ ἀγγελιοφόρο. ὑπέρτατα μέτρα ἀσφαλείας. ἔνα ἀπὸ τὰ σπουδαῖα συνθήματα τοῦ στρατοῦ, ποὺ ἀναγράφεται πάνω σ' ὅλες τὶς τηλεφωνικὲς συσκευές, εἶναι· ΤΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ ΔΕΝ ΠΑΡΕΧΟΥΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ. οἱ Ἐλβετοὶ μέχρι σήμερα ἔχουν στὸ στρατό τους καὶ ταχυδρομικὰ περιστέρια. πέρασαν ἀπὸ τότε 56 χρόνια· πολὺ πάνω ἀπὸ μισὸ αἰώνα. ἥμουν 24 ἐτῶν· καὶ τώρα εἶμαι 81.

18

ΠΑΝΑΓΗΣ

Στις 7 - 3 - 1965 μπήκα στὴ Σχολὴ Ἀξιωματικῶν τοῦ Ἰππικοῦ, ποὺ τότε ἦταν στὸ Γουδὶ Ἀθηνῶν. τέλη Αὐγούστου τοῦ ἵδιου ἔτους τοποθετήθηκα ώς ἀξιωματικὸς στὴν Ἀλεξανδρούπολι, ὅπου ἐφτασα βράδυ καὶ κοιμήθηκα στὸ στρατόπεδο τοῦ Ἰππικοῦ. τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωῒ παρουσιάστηκα στὸ διοικητή, ὁ ὄποιος μοῦ ἔδωσε ἄδεια μία μέρα, γιὰ νὰ βρῶ καὶ νὰ νοικιάσω σπίτι. βρῆκα ἓνα ὅπου κατοικοῦσε ἔνα ἥλικιωμένο ἀντρόγυνο ποὺ εἶχαν τὰ παιδιά τους παντρεμένα, κι ἐκεῖνα ἔμεναν σὲ ἄλλα σπίτια δικά τους. τὸ κτήριο ἦταν τριώροφο μὲ ἥμισυ πόγυειο. στὸ δεύτερο ὕροφο ἐγκαταστάθηκα ἐγώ, στὸν πρῶτο κατοικοῦσαν οἱ ἥλικιωμένοι ἰδιοκτῆτες, στὸ ἴσογειο «κάποιοι ἄλλοι ἐνοικιασταί», καὶ τὸ ἥμισυ πόγυειο ἦταν κοινόχρηστο πλυνταριό μὲ 3 πλυντήρια κι ἔνα μεγάλο τραπέζι - «σιδερωτήριο» μὲ 3 σίδερα.

Τρεῖς μῆνες πρὸιν πάω στὴν Ἀλεξανδρούπολι, εἶχαν ἀναφλεγῆ πολὺ ἐπικίνδυνα οἱ σχέσεις Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, καὶ γι' αὐτὸ πήγαν κι ἐγκαταστάθηκαν ἐκεῖ, δίπλα στὸν "Ἐβρο, δυὸ συντάγματα μὲ τρία στρατόπεδα τὸ καθένα, ποὺ τὸ ἔνα ἦταν σύνταγμα τεθωρακισμένων. τὸ δικό μου σύνταγμα εἶχε μιὰ ἐπιλαρχία (= τάγμα) τεθωρακισμένου Ἰππικοῦ, μιὰ μοῦρα (τάγμα) τεθωρακισμένου πυροβολικοῦ, κι ἔνα τάγμα τεθωρακισμένου πεζικοῦ. τὸ ὄλλο σύνταγμα εἶχε ἐπίσης τρία στρατόπεδα ἔνα γιὰ κάθε τάγμα πεζικοῦ, ἀπὸ τὰ ὅποια ἀποτελοῦνταν. συνολικὰ 3.000 στρατός.

Πολὺς στρατὸς, πολλὴ ζήτησι γιὰ γκόμενες ἢ πόρνες, πολλὴ προσφορὰ τῶν γυναικῶν γιὰ στρατιώτες κι ἀξιωματικούς, γιὰ νὰ τοὺς παντρευτοῦν ἢ νὰ τοὺς μαγαρίσουν καὶ νὰ τοὺς μαδήσουν. στὰ στρατόπεδα ὄλη μέρα συζητήσεις γιὰ ποδοσφαιρικὰ καὶ «πουτάνες». ἔτσι ἔλεγαν καὶ τὶς πόρνες καὶ τὰ κορίτσια τῶν οἰκογενειῶν. χαρακτηριστικὰ γνωστὰ ἥδη ἀπὸ τὰ Ὁμηρικὰ "Ἐπη. ὑπῆρχε πολλὴ σεξουαλικὴ ἔξαψι ̄νθεν καὶ ἔνθεν. ἵσως ἦταν κι ἀποτέλεσμα τῆς φοβίας καὶ τοῦ ὄγχους τοῦ ἐνδεχομένου πολέμου. οἱ συνάδελφοί μου ἀξιωματικοὶ ὄλων τῶν βαθμῶν ὄλη μέρα συζητοῦσαν γιὰ «πουτάνες». ἀνέφεραν δὲ πολὺ κάποια τέτοια «πολὺ ὅμορφη» ποὺ τὴν ἔλεγαν «ἡ πουτάνα μὲ τὸ μωρό», ἐπειδὴ εἶχε δυὸ ἀγόρια, ἔνα περίου 3 ἑτῶν κι ἔνα ἔξαμη-

νιαῖο ποὺ ἥταν ἀκόμη στὸ μαστό, κι αὐτὴ τὸ θήλαζε καὶ μπροστὰ σὲ κόσμο. καὶ ὅλοι οἱ ἀξιωματικοὶ ἐνασμενίζονταν στὸ νὰ μιλοῦν γιὰ τὴν «πουτάνα μὲ τὸ μωρό», λέγοντας ὅτι ἥταν ἀκριβή· καὶ γινόταν πιὸ ἀκριβή, ἀν κατὰ τὴ συνουσία κρατοῦσε καὶ τὸ μωρό, καὶ ὅλοι τὴν προτιμοῦσαν ἔτσι, γιατὶ τοὺς προκαλοῦσε πολὺ ψυχανώμαλη ἥδονὴ καὶ κοκορεύονταν ὅτι τὴν ἀνέβαιναν καὶ μὲ τὸ μωρὸ νὰ βλέπῃ! δηλαδὴ εἰσέπρατε πόρνητρο καὶ γιὰ τὸ μωρὸ γιὰ τὴ συμμετοχή του στὸ ὄργιο! τὸ ἄλλο κοιμόταν· διότι, ἀν ἥταν ξυπνητό, ἥταν γιὰ τὴ σκύλα ἐπικίνδυνο ὡς καταδότης. τοὺς ἀηδίαξα· ἀπέφευγα τὶς συζητήσεις των, ὅσο μπροσοῦσα.

Τὸ πρῶτο Σαββατούριακο ἥρθαν τὰ παιδιὰ τῶν σπιτονοικούραιων μου μὲ τὰ παιδιά τους νὰ δοῦν τοὺς γονεῖς των, οἱ γονεῖς των μὲ σύστησαν στὰ παιδιά τους λέγοντας γιὰ μένα τὰ καλλίτερα λόγια, καὶ χαρήκαμε ὅλοι πολὺ. ὅλοι συγχαίρονταν τοὺς γονεῖς καὶ πάππους των, ποὺ πέτυχαν ἔναν τόσο καλὸ ἐνοικιαστή. καὶ τὸ γλεντήσαμε. καὶ οἱ σπιτονοικούραιοι μοῦ ἔκαναν τραπέζι κάθε Σάββατο καὶ Κυριακή· κι ὅλο μοῦ ἔλεγαν· «Εἶσαι ἔνα ἀπὸ τὰ παιδιά μας». κι ἐγὼ τοὺς ἀστειεύόμουν· «Καλὰ ποὺ δὲν σᾶς ἀκοῦν οἱ γονεῖς μου». γελούσαμε πολύ.

Τὸ τέταρτο Σάββατο, ποὺ ἥταν ἀπόβροχο, τὸ μεσημέρι, ἐπιστρέφοντας ἀπὸ ἔκτακτη ἀσκησι σὲ ὁρεινὸ ἔδαφος, πολὺ λεωφορέος μὲ κόκκινη ἀργιλικὴ λάσπη καὶ στὶς μπότες καὶ στὶς φόρμες, ἔφτασα στὸ σπίτι μου, ἄφησα τὶς φόρμες μου καὶ τὶς μπότες μου στὸ πλυσταριό, μὲ σκοπὸ τὴν ἄλλη μέρα νὰ τὶς πλύνω καὶ βάψω, φόρεσα πολιτικά, καὶ πῆγα σὲ μιὰ ἀπογευματινὴ χριστιανικὴ ἐκδήλωσι τοῦ «Σωτῆρος». σὲ τέτοιες ἐκδηλώσεις καὶ στὴν ἐκκλησία πήγαινα πάντα μὲ πολιτικά.

Τὴν ἄλλη μέρα, Κυριακὴ μετὰ τὴν ἐκκλησία, πῆγα στὸ πλυσταριό νὰ φροντίσω τὶς φόρμες καὶ τὶς μπότες (πλύσι, στέγνωμα, σιδέρωμα, βάψιμο), καὶ τὰ βλέπω καθαρά, σιδερωμένα, βαμμένα, καὶ γιαλισμένα. κι ἐκεῖ ποὺ σκεφτόμουν νὰ ώθήσω τοὺς σπιτονοικούραιούς τί τοὺς ὀφείλω, ἐμφανίζεται μιὰ γυναίκα περίπου 30 ἑτῶν μ' ἔνα ἔξαμηνιαίο μωρὸ στὴν ἀγκαλιὰ καὶ μὲ μιὰ σχεδὸν διαφανῆ ὁόμπα, καὶ μοῦ λέει· «Ἐγὼ τὰ καθάρισα, ἔβαψα, ἔπλυνα, σιδέρωσα. νὰ μοῦ τὰ δίνης πάντα, ὅταν λερώνουν, νὰ σοῦ τὰ πλύνω, σιδερώνω, βάψω. Θὰ σὲ φροντίζω». τῆς λέω· «Μὰ δὲν σοῦ τὸ ζήτησα!». μοῦ λέει· «Δὲν ἤξερες· τώρα ὅμως ξέρεις ἐσύ. ἔλα τὸ βράδυ νὰ τὸ συζητήσουμε πίνοντας καὶ τὸν καφέ μας. δὲν θὰ δίνης χρήματα γι' αυτά!» φαίνεται ὅτι μὲ εἶδε σαστισμένο, καὶ προσθέτει· «Ο ἄντρας μου εἶναι σιδηροδρομικός· ἀπόψε εἶναι νυχτερινός· φεύγει 9.30 τὸ βράδυ καὶ γυρίζει 6.30 τὸ πρωΐ· τὸ μεγάλο παιδί εἶναι 3 χρονῶν καὶ θὰ κοιμᾶται· αὐτὸ τὸ μωρό, κι ἀν κοιμᾶται κι ἀν δὲν κοιμᾶται, τὸ ἵδιο κάνει». σὰν ἀστρα-

πὴ μοῦ ἥρθε ἡ σκέψι· «Ἡ πουτάνα μὲ τὸ μωρὸ λοιπόν! μένουμε στὸ Ἰδιο σπίτι!». πῆρα τὰ πράγματά μου κι ἔφυγα, χωρὶς νὰ πῶ τίποτε. ἀνέβηκα στὸ διαμέρισμά μου, ἔβαλα ὅλα τὰ πράγματά μου σὲ 2 μεγάλες καὶ 2 μικρὲς βαλίτσες. βρήκα ἄλλο σπίτι, μακριά, τὸ νοίκιασα, μετέφερα τὶς βαλίτσες μου ἐκεῖ, καὶ γύρισα στοὺς δυὸ τέως νοικούσαις μου. φάγαμε γιὰ μεσημέρι μαζί. μοῦ εἶπαν· «Στενοχωρημένος φαίνεσαι». τοὺς εἶπα· «Ναι, εἶμαι στενοχωρημένος πολύ· φεύγω. τί σᾶς ὀφείλω;».

Οἱ ἀνθρωποι ἔμειναν ἐμβρόντητοι. Μοῦ λένε· «Γιατί; ἐμεῖς σ' ἔχουμε σὰν παιδί μας! πές μας, σὲ τί δὲν εἶσαι εὐχαριστημένος;». τοὺς λέω· «Τὸ σπίτι εἶναι πολὺ καλὸ καὶ σεῖς πολὺ ἀξιαγάπητοι. δὲν ἔχω κανένα παράπονό· λυποῦμαι μόνο ποὺ φεύγω. φεύγω ἐπειδὴ εἶναι ἐντολὴ τῆς ὑπηρεσίας μου». μοῦ λέει ὁ γέρος· «Τί;! ἐμεῖς εἴμαστε ἐθνικόφρονες μέχρι τὸ κόκκαλο. θὰ ἔρθω στὸ διοικητή σου νὰ τοῦ δώσω ἐξηγήσεις». τοὺς λέω ψευδόμενος· «Δὲν φεύγω γιὰ κάτι τέτοιο. τὸ σπίτι σας τὸ διάλεξα, ἐπειδὴ ὁ στρατὸς σᾶς ἔχει στὶς λίστες τῶν πιὸ ἐμπίστων ἐθνικοφρόνων, τῶν ὅποιων τὰ σπίτια μᾶς ὑποδεικνύει· ἀπὸ κεῖ βρήκα τὸ σπίτι σας. φεύγω, ἐπειδὴ πηγαίνω μὲ ἀπόσπασι στὴν Ὁρεστιάδα· κι αὐτὸ εἶναι ἀπόρρητο· μὴν τὸ πῆτε ποτὲ πουθενά». ἥρεμησαν· μοῦ λένε· «Τὰ Σαββατοκύριακα νὰ ἔρχεσαι νὰ τρῶμε μαζί. σ' ἀγαπᾶμε σὰν παιδί μας». τοὺς λέω· «Καὶ φυσικὰ θὰ ἔρχωμαι· σᾶς ἀγαπῶ κι ἐγὼ ὅσο καὶ σεῖς ἔμενα. μόνο ποὺ θὰ εἶμαι κάπως μακριά, καὶ δὲν θὰ ἔρχωμαι συχνά. ἡ κατάστασι αὐτὴ μὲ τοὺς Τούρκους μᾶς ἔχει σφίξει τὰ λουριὰ πολύ». ἄρχισαν νὰ κλαίνε· «Ӧποτε μπορεῖς, ὅποτε θέλεις, παλληκάρι μου». ἀποχαιρετιστήκαμε μὲ κλάματα. κι ἐγὼ ἔκλαιγα εἰλικρινά· καὶ μέσα μου καταράστηκα τὴν «πουτάνα μὲ τὸ μωρό». εὐτυχῶς οἱ σπιτονοικουσιδραῖοι μου δὲν ἤξεραν ἀκόμη σὲ ποιά μονάδα τῆς Ἄλεξανδρουπόλεως ἀνήκω. ἦταν ἀπλοῖκοι κι ἀθῷοι ἀνθρωποι. δὲν τοὺς ξαναεῖδα. στενοχωρήθηκα πολὺ ποὺ ἔχασα κι αὐτὸς καὶ τὸ σπίτι τους.

Μετὰ ἔνα μετατέθηκα στὴ Θεσσαλονίκη. ἀπολύθηκα στὶς 15-3-1967· καὶ μετὰ 37 ἡμέρες ἔγινε ἡ ἐπανάστασι τῶν στρατιωτικῶν (21-4-1967).

Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1971 ξανακλήθηκα στὸ στρατὸ μαζὶ μὲ ἄλλους 60 (ἀπὸ 10.000 ἐφέδρους ἀνθυπολοχαγούς) κι ἐκπαιδεύτηκα σὲ δεύτερη σχολὴ ἀξιωματικῶν τοῦ ἵππικοῦ, πάλι στὸ Γουδί, κι ἐπειτα πῆρα προαγωγές. καὶ κατὰ τὴν ἐπιστράτευσι τοῦ 1974 ὑπηρέτησα 3 μῆνες (21 Ἰουλίου μέχρι 12 Ὁκτωβρίου) ὡς ἴλαρχος (= λοχαγός) στὴ Λῆμνο στὴν πρώτη γραμμή, μπροστὰ στὰ κανόνια τοῦ τουρκικοῦ πολεμικοῦ στόλου ποὺ ἦταν στὰ 6 μίλια, ἔτοιμος νὰ κάνῃ ἀπόβασι· κι ἐμεῖς ἔτοιμοι νὰ τοὺς συντρίψουμε.

Κι άμέσως μετά τὴν ἀπόλυσί μου, 33 ἑτῶν πλέον, πῆρα γιὰ πρώτη φορὰ κατηχητικὸ σ' ἔνα ναὸ τῆς Θεσσαλονίκης. ἔκανα κατηχητικὸ σὲ μαθητὰς τοῦ ἔξαταξίου γυμνασίου, στὸν ἐσωτερικὸ ἔξωστη - γυναικωνίτη τοῦ ναοῦ κάθε Κυριακὴ μετὰ τὴ λειτουργία. ἐκεῖνο τὸ κατηχητικό μου ὑπῆρξε ἡ ἀφετηρία τοῦ σχηματισμοῦ τῆς ὅμαδος τῶν μαθητῶν μου, ποὺ σήμερα εἶναι γύρω στὰ 60 τους κι ἔχουν παιδιὰ κι ἐγγόνια. οἱ περισσότεροι εἶναι καθηγηταὶ λυκείου καὶ δυὸ καθηγηταὶ πανεπιστημίου. στὰ 80 μου (Μάιος τοῦ 2020) σταμάτησα, καὶ ξενοικιάσαμε τὴν αἴθουσά μας. τώρα ἔχω μόνο τηλεφωνικὴ ἐπικοινωνία μὲ τοὺς μαθητάς μου καὶ μὲ τὰ παιδιά τους, ποὺ πολλὰ εἶναι παντρεμένα. τὰ τηλεφωνήματα ὄλων εἶναι πάντοτε τῆς δικῆς των πρωτοβουλίας.

Στὸ ναὸ λοιπόν, ὅπου ἦταν τὸ κατηχητικό μου ἀπὸ τὸ 1974 καὶ ἔξῆς, συνεργάστηκα μὲ 5 διαδοχικοὺς προϊστάμενους μέχρι τὰ 44 μου. στὰ ἴδια χρόνια συνεργάστηκα κι ὡς ἵεροκήρυκας μὲ τὸ μητροπολίτη τοῦ τόπου μέχρι ποὺ πέθανε. κι ἀπὸ τὰ 70 μου σχεδὸν ἔπαινα νὰ κηρύττω, δέκα χρόνια τώρα.

Ο δεύτερος προϊστάμενος ναοῦ ἦταν ἔνας καλογερόπαπας, ποὺ ἄφησε τὸ μοναστήρι του καὶ ἥρθε ὡς προϊστάμενος ναοῦ. ψηλὸς λεβεντόκορμος καὶ παμπόνηρος ἀρσενοκοίτης - παιδεραστής. εἶχε τὴν πονηριὰ νὰ πηδάῃ πρῶτα μητέρες τοῦ «ἐκκλησιάσματος» κι ἔπειτα, ἔχοντάς τις δεμένες καὶ φιμωμένες, νὰ πηδάῃ καὶ τ' ἀγόρια τους· καὶ δυὸ φορὲς τούλαχιστον καὶ ἀνήλικα κοριτσάκια τους μόνο παρὰ φύσιν. κι αὐτὸ τράβηξε 4 χρόνια.

Μιὰ Κυριακή, ἀρκετὰ μετὰ τὴ λειτουργία, πρὸν ἀνεβὼ στὸ κατηχητικό μου, ὅπου μὲ περίμεναν τὰ παιδιά, μπῆκα στὴ διπλανὴ μὲ τὸ ναὸ τραπέζαρια (γιὰ συσσίτιο φτωχῶν γερόντων), γιὰ νὰ πιῶ ἔνα ποτῆρι νερό, καὶ φυσικὰ σὲ τραπέζαρια κοινόχρηστη δὲν χτύπησα τὴν πόρτα, καὶ εἶδα νὰ εἶναι μόνον ὁ καλογερόπαπας, νὰ ἔχῃ στὰ γόνατά του μιὰ «κυρία τοῦ φιλοπτώχου», μὲ τὴ φούστα τῆς στρκωμένη μέχρι τὴ ζώνη της καὶ χωρὶς βρακί, κι αὐτὸς νὰ τὴ χαϊδεύῃ. ἔφυγα τρομαγμένος, κλείνοντας τὴν πόρτα πίσω μου καὶ μπῆκα στὸ ναό, γιὰ ν' ἀνέβω στὸ κατηχητικό, ὅπου μὲ περίμεναν τὰ παιδιά. καὶ στὸ μέσον τοῦ ναοῦ ἔρχεται ἡ «κυρία» καὶ μοῦ ὁίχνεται πολὺ ξετίπωτα. προφανῶς τὴν ἔστειλε ἐκεῖνος ἀμέσως, γιὰ νὰ μὲ μαγαρίσῃ ἡ σκύλα, ὥστε ὡς συνένοχος νὰ μὴ μιλήσω πουθενά· ἥ γιὰ νὰ βάλῃ ἐκείνη τὶς τοιρίδες, ὅτι τῆς ἐπιτέθηκα ἐγώ, ὅπως ἔκανε ἡ γυναίκα τοῦ Πετεφοῇ ἐναντίον τοῦ Ἰωσήφ. μπῆκα ἀμέσως στὸ ἵερο τοῦ ναοῦ, κι ἀπὸ τὴν πλαγιόθυρά του, ποὺ ἔβγαζε κατ' εὐθεῖαν ἔξω, βγῆκα στὸν ἀσφαλτόδρομο, κι ἔφυγα. τὴ γνώρισα ποιά ἦταν, ἀλλ' ἀμφέβαλλα. σκέφτηκα μήπως κάνω λάθος μετὰ 10 χρόνια. τὴν ἄλλη Κυριακὴ μὲ συνάντησε πάλι ἡ σκύλα μέσα στὸν ἄδειο ναό, καὶ μοῦ ὁίχτηκε λέγοντας· «Τί φοβάσαι,

βρε κουτέ; στὸ σπίτι μου θὰ πᾶμε. ὁ ἄντρας μου δὲν θὰ εἶναι ἐκεῖ». ἔφυγα πάλι μὲ τὸν ἕδιο τρόπο, χωρὶς νὰ πῶ τίποτε. ἀλλ' αὐτὴ τὴ φορὰ τὴν ἀναγνώρισα καλά· «Ἡ πουτάνα μὲ τὸ μωρό! ἐκείνη ποὺ ἦταν στὴν Ἀλεξανδρούπολι. ὁ ἄντρας της εἶχε μετατεθῆ στὴ Θεσσαλονίκη. ἀναγνώρισα τὴ φάτσα της καὶ τὴν ἴδιοτυπη λαλιά της· διότι τὴ φορὰ αὐτὴ μίλησε πιὸ πολὺ. μᾶς εἶδε ποὺ «μιλούσαμε» ἔνας πολὺ ἀξιοσέβαστος παπᾶς τοῦ ναοῦ, καὶ τὴν ἄλλη Κυριακὴ μοῦ εἶπε· «Σὲ εἶδα τὴν προηγούμενη Κυριακὴ ποὺ μιλούσες μ' ἐκείνη. σὲ ξέρω πολὺ καλὰ τί ἀνθρωπος εἶσαι, ἀλλὰ πρόσεχε. εἶναι πολὺ σκύλα. τοὺλάχιστο τρεῖς παντρεμένους παπᾶδες ἔχει τουμπάρει. καὶ εἶναι καὶ κόρη παπᾶ, ποὺ δὲν ζῇ πιά· καὶ ἦταν καὶ καλὸς ἀνθρωπος ὁ μακαρίτης. αὐτὴν ἔδω στὸ ναὸ τὴ λένε «παπαδοπούτανα». μοῦ ἤρθε νὰ τοῦ πῶ· «Στὴν Ἀλεξανδρούπολι τὴν ἔλεγαν ‘Ἡ πουτάνα μὲ τὸ μωρό’», ἀλλὰ δὲν τὸ εἶπα αὐτὸ· τοῦ εἶπα ὅμως κάτι ἄλλο· «Ξέρεις ὅτι τὸ μουλάρι τὸ σπέρνει στὴ φοράδα γάιδαρος. δὲν τολμάει ὅμως νὰ πηδήξῃ τὴ φοράδα ὅποιοσδήποτε γάιδαρος· οὔτε κι ὁρεξεύεται κάτι τέτοιο. φοράδα πηδάει μόνον ἔνας γάιδαρος, ποὺ ἀπὸ μικρὸ γαϊδουράκι ὁ ἴδιοκτήτης του τὸ ἔχει ζορίσει καὶ ἔθισει νὰ θηλάζῃ φοράδα· τὸ ἀφήνει πολὺ νηστικό, κι ἔπειτα τὸ ζορίζῃ νὰ θηλάζῃ τὴ φοράδα. κι ὅταν γίνει γάιδαρος, αὐτὸς μόνο ὁίχνεται σὲ φοράδες καὶ τὶς πηδάει σπέρνοντας μουλάρια. διότι τὶς φοράδες τὶς ἔχει πάρει τὸν ἀέρα ὁ θρασύς. κι αὐτὴ ἡ παπαδοπούτανα κάνει τὸ ἀντίστροφό· ἀπὸ μικρὴ ἔθιστηκε νὰ μὴ σέβεται τὸ όάσο τοῦ πατέρα της, καὶ τώρα ὅρμαει ἡ φοράδα σὲ γαϊδάρους· μόνο μιὰ τέτοια ὅρμαει σὲ παπᾶδες». γελάσαμε πολύ. μοῦ λέει ἔπειτα στὰ σοβαρά· «Τὴν ξέρεις καλὰ λοιπόν νὰ ποσέχης». τοῦ λέω· «Φυσικὰ προσέχω. ἀλλ' ἀφοῦ καὶ σεῖς τὴν ξέρετε, γιατί δὲν τὴ διώχνετε ἀπὸ τὸ «φιλόπτωχο»; μοῦ λέει· «Εἴπαμε πολλὲς φορὲς νὰ τὴ διώξουμε, ἀλλὰ δὲν συμφωνεῖ ὁ προϊστάμενος! δὲν τοῦ εἶπα γιατί διαφωνεῖ ὁ «προϊστάμενος».

Μετὰ λίγον καιρὸ ξέσπασε σκάνδαλο. δυὸ μητέρες, ποὺ ὁ Σοδομίτης, ἵσως σὲ ὥρα ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ συγκρατηθῆ καὶ δὲν εἶχε προνοήσει ἃ δὲν εἶχε κατορθώσει νὰ τὶς ἔχῃ δεμένες καὶ φιμωμένες, ἔμαθαν ἀπὸ τ' ἀνήλικα ἀγόρια τους ὅτι τὰ πήδηξε, καὶ τὸν κατήγγειλαν στὸν ἐπίσκοπο. ὁ ἐπίσκοπος ἤταν πολὺ ἀγνὸς καὶ σεμνὸς καὶ ἄγιος, καὶ μ' ἀγαποῦσε πολύ, τόσο, ποὺ πολλὰ βράδια μὲ καλοῦσε στὴν κατοικία του καὶ τρώγαμε μαζὶ αὐτὸς καὶ ἡ μητέρα του κι ἐγώ, καὶ μοῦ φανέρωσε τὸ σκάνδαλο, κι ὅτι θὰ τὸν διώξῃ ἀμέσως. τοῦ λέω· «Σεβασμιώτατε, μὴν τὸν διώχνετε· καθαιρέστε τὸν· διότι θὰ πάη ἀλλοῦ καὶ θὰ κάνῃ τὰ ἴδια». μοῦ λέει· «Δὲν τὸ ἀντέχω ν' ἀκουστῇ ὅτι συνέβη κάτι τέτοιο στὴ μητρόπολί μου. νὰ πάῃ στὸ διάβολο τὸ βρομόσκυλο». δὲν ἔφερα ἄλλη ἀντίρρηση στὸν ἐπίσκοπο. καὶ τὸν ἔδιωξε.

‘Η «πουτάνα μὲ τὸ μωρὸ» τότε εἶπε στὶς ἄλλες κυρίες τοῦ «φιλοπτώχου», δὲν ξέρω ἂν φιμωμένες ἡ ἀφίμωτες, ὅτι ἐγὼ συκοφάντησα στὸν ἐπίσκοπο τὸν ἀρσενοκοίτη ὡς γυναικᾶ καὶ γι’ αὐτὸ τὸν ἔδιωξε. κι ἐξαγριώθηκαν ἐναντίον μου ὅλες. μία ὅμως εἶπε πολὺ πιὸ ἐξαγριωμένη· «Αὐτὴ ἡ σκύλα σᾶς λέει ψέμματα. ξέρω καλὰ ὅτι μόνο πηδηγμένες ἀπὸ τὸν καλόγερο τὸν ὑποστηρίζουν. κι αὐτὴ ἡ σκύλα εἰναι πολὺ ζηλιάρα, καὶ θέλοντας νὰ τὶς κάνῃ ὅλες πέρα, γιὰ νὰ τὸν ἔχῃ μόνη της, ἡ ἴδια τοῦ προσέφερε καὶ τὰ δυὸ ἀγόρια της, καὶ τὰ πηδάει». κι ὅλες σταμάτησαν νὰ γαυγίζουν ἐναντίον μου, ἄλλες ἵσως ἐπειδὴ ἦταν ἀθῆφες καὶ συνετίστηκαν, κι ἄλλες ἐπειδὴ ἦταν ἔνοχες καὶ φοβήθηκαν. τὸ ἔνα σκάνδαλο σταμάτησε τὸ ἄλλο· κι ἐγὼ ἔμεινα ἥσυχος θαυμάζοντας τὴν θεία πρόνοια.

‘Ο ἀρσενοκοίτης πῆγε κι ἐγινε δεκτὸς σὲ ναὸ τῆς Κοζάνης. ἐκεῖ πήδηξε ἔνα πεντάχρονο ἀγοράκι, τὸ ὅποιο ζοῦσε μὲ τοὺς παποῦδες του, ἐπειδὴ οἱ γονεῖς του ἦταν στὴ Γερμανία ἐργάτες. κι ὅταν ἤρθαν, τὸ παιδί τοὺς τὰ εἶπε ὅλα. κι ἐκεῖνοι μήνυσαν τὸν ἀρσενοκοίτη· καὶ δικαζόταν. ὁ τότε ἐπίσκοπος Κοζάνης Διονύσιος Ψαριανός, ἔνας εὐσεβὴς καὶ ἀγιος καὶ πολὺ λόγιος ἄνθρωπος, περιέμενε μὲ ἀγωνία τὴν ἐτυμηγορία τῶν δικαστῶν, γιὰ νὰ τὸν καθαιρέσῃ.

‘Ο δικηγόρος τοῦ ἐνόχου ὅμως ἔπιασε τοὺς γονεῖς τοῦ παιδιοῦ καὶ τοὺς εἶπε· «Ἐγὼ ξέρω ὅτι αὐτὸ ποὺ λέτε στὴ μήνυσί σας δὲν ἐγινε ποτέ. λάθος καταλάβατε καὶ σεῖς καὶ τὸ παιδί σας. ἄλλὰ δὲν σκαλώνω σ’ αὐτό. σᾶς τὸ λέω ὅμως ὅτι εἴστε πολὺ ἀνόητοι καὶ πᾶτε νὰ καταστρέψετε τὸ παιδί σας γιὰ ὅλη του τὴ ζωή. πῆτε ὅτι κερδήσατε τὴ δίκη καὶ τὸν βάλατε στὴ φυλακή. θὰ ὑπάρχῃ ὅμως ἔνα πολὺ ἐπίσημο χαρτὶ εἰς βάρος τοῦ γιοῦ σας, μιὰ δικαστικὴ ἀπόφασι, ποὺ θὰ βεβαιώνῃ ὅτι ὁ γιός σας εἶναι πηδηγμένος καὶ τοιοῦτος, κι ὅταν μεγαλώσῃ δὲν θὰ τὸν παντρεύεται καμμία κοπέλλα. σᾶς συμφέρει νὰ πῆτε ὅτι τὸ παιδί σας δὲν ἐκφράστηκε σωστά, ἡ ἐσεῖς δὲν καταλάβατε σωστά, κι ὅτι κάτι τέτοιο δὲν ἐγινε ποτέ· γιὰ νὰ μπορῇ κάποτε ὁ γιός σας νὰ παντρευτῇ. ἀλλιῶς θὰ σᾶς βλαστημάῃ καὶ θὰ σᾶς καταριέται μιὰ ζωή, γιατὶ θὰ τὸν ἔχετε καταστρέψη γιὰ ὅλη του τὴ ζωή». καὶ οἱ γονεῖς κατέθεσαν συμπληρωματικὰ ὅπως τοὺς καθαδήγησε ὁ δικηγόρος τοῦ κολομπαρᾶ, κι ὁ κολομπαρᾶς ἀθωώθηκε. οἱ γονεῖς μάλιστα ξήτησαν ἀπὸ τὸν κολομπαρᾶ ἐπισήμως καὶ ...συγνώμην, κι ἐκεῖνος τοὺς συγχώρησε ...ίεροπρεπέστατα μὲ πολλὴ θεατρικὴ συγχωρητικότητα κι ἀνεξικακία! κι ὁ Διονύσιος Κοζάνης πῆγε νὰ σκάσῃ ὁ ἄνθρωπος. καὶ ἀπλῶς τὸν ἔδιωξε ἀπὸ τὴ μητρόπολί του, διότι ἦταν καλὰ πληροφορημένος ἀπὸ τὸν πρὸ αὐτοῦ ἀποπέμψαντα μητροπολίτη τῆς Δυτικῆς Θεσσαλονίκης. καὶ ἡ ἐφημερίδα «Μακεδονία» ἔγραψε λεπτομερές ὄεπορτάς γιὰ ὅλη τὴν ὑπόθεσι.

‘Ο ἔνοχος Σοδομίτης πῆγε κι «ἔπιασε δουλειά» –τὴν ἐκφρασί μου αὐτὴ πάρετέ την ὅπως θέλετε– σ’ ἔνα χωριό κοντά στὸ χωριό μου. ἐγὼ ταράχτηκα· θὰ κινδύνευαν οἱ μικροὶ ἀνεψιοί μου καὶ ὅλα τὰ παιδιά τοῦ χωριοῦ μου. παίρνω τὸ σχετικὸ ἐμπεριστατωμένο ὁρεορτᾶς τῆς ἐφημερίδος «Μακεδονία» καὶ τὸ στέλνω στὸ ἀστυνομικὸ τμῆμα τοῦ τόπου μου, συνημμένο σὲ γράμμα μου, ὅπου ἔγραφα περίπου τὰ ἔξης. «Κύριε διοικητά, πήτε ὅτι εἴμαι ψεύτης. ή ἐφημερίδα ὅμως «Μακεδονία» εἶναι σοβαρὴ καὶ ὑπεύθυνη, κι ἐγὼ δὲν ζητῶ νὰ τὸν συλλάβετε καὶ νὰ τὸν φυλακίσετε, ἀλλ’ ἀπλῶς νὰ ἔχετε τὸ νοῦ σας».

Μετὰ λίγον καιρὸν ἡ ἀστυνομία, ποὺ τὸν παρακολουθοῦσε, τὸν συνέλαβε ἐπ’ αὐτοφώρῳ. δικάστηκε, καταδικάστηκε, καθαιρέθηκε, καὶ λίγο μετὰ τὴν ἀποφυλάκισι πέθανε. ἤσυχασα. ἔμεινε ὅμως ἡ ψυχανώμαλη φοράδα· ἡ σκύλα· «ἡ πουτάνα μὲ τὸ μωρό». κι ἐπανέρχομαι στὸ χῶρο καὶ τὸ χρόνο τοῦ κατηχητικοῦ μου.

“Οταν στὸ ναὸ ἔβλεπα μαθητὰς γυμνασίου, τοὺς καλοῦσα στὸ κατηχητικό. μιὰ μέρα εἶδα στὰ ἔξω σκαλιά τοῦ ναοῦ ἔνα δωδεκάχρονο παιδί, ποὺ μόλις εἶχε ἐγγραφῆ στὴν πρώτη γυμνασίου· τὸ κάλεσα στὸ κατηχητικὸ καὶ ἥρθε. «Πῶς σὲ λένε;». «Παναγῆ». «Τί τάξι πᾶς;». «Πρώτη γυμνασίου»... «Τί θέλεις νὰ γίνης, ὅταν μεγαλώσης;». «Ἐγὼ θὰ γίνω πολιτικὸς μηχανικός, θὰ κτίζω μεγάλα κτήρια, καὶ θὰ βγάζω πολλὰ λεφτά. θὰ εἴμαι πολὺ πλούσιος!» ὁ τρόπος καὶ τὸ φρόνημά του δὲν μοῦ ἄρεσαν καθόλου, ἀλλ’ εἶπα μέσα μου· «Παιδί εἶναι· ἔτσι τὰ μαθαίνουν νὰ λένε οἱ γονεῖς των· καὶ τὰ κάνουν ναρκισσικά. τί φταινε αὐτά; ὁ γονεὺς γιὰ τὸ ἀνήλικο παιδί εἶναι γνώμων».

Μετὰ ἔναν περίπου μῆνα εἶδα τὸν Παναγῆ νὰ τοῦ μιλάῃ καὶ νὰ τὸν φιλάῃ ἡ σκύλα τοῦ κολομπαρᾶ, «ἡ πουτάνα μὲ τὸ μωρό! καὶ ὁώτησα τὰ παιδιά ποὺ ἥταν μαζί μου· «Ποιά εἶναι ἡ κυρία ποὺ μιλάει μὲ τὸν Παναγῆ;». καὶ μοῦ λένε· «Η μαμά του, κύριε». «τὸ μωρὸ τῆς πουτάνας» λοιπόν! ἔνιωσα ἔνα κῦμα ἐπιθυμίας νὰ τὸν διώξω ἀπὸ τὸ κατηχητικό· νὰ τοῦ φερθῶ λίγο ψυχρά, γιὰ νὰ σηκωθῇ νὰ φύγῃ. διότι τέτοια ναρκισσικὰ παιδιά δὲν ἀντέχουν ποτὲ καθόλου σὲ μιὰ αὐστηρότητα, ἔστω καὶ παραμικρή. ἀλλ’ εἶπα μέσα μου. «Τὸ κατηχητικό μου δὲν εἶναι ἴδιοκτησία μου. καὶ τί φταιει τὸ ἀνήλικο παιδί; δχι δὲν τὸ διώχνω· δὲν ἔχω τέτοιο δικαίωμα· δὲν συντελῶ στὴν ὁλοσχερῆ καταστροφή του· δουλειά μου εἶναι νὰ τὸν διορθώσω μὲ ὑπομονή. αὐτὸ περιμένει ὁ θεὸς ἀπὸ μένα, ποὺ μοῦ παραχώρησε αὐτὸ τὸ πόστο. μήπως καὶ αὐτὸς ὁ καρδιογνώστης δὲν ἔκανε ἀκόμη καὶ γιὰ τὸν Ἰούδα τὸν προδότη τὴν προσπάθεια τὴν ὅποια περιμένει κι ἀπὸ μένα;», καὶ δὲν εἶπα ποτὲ πουθενά τίποτε.

Μετὰ 3 χρόνια ὁ Παναγῆς ἔφυγε ἀπὸ τὸ κατηχητικό μου, χωρὶς νὰ ξέρῃ κανεὶς γιατί. ἔδινα στὸ φαινόμενο τρεῖς ἔξηγήσεις· α’) ἥταν

πλέον 15 ἔτῶν ἔφηβος, καὶ εἶχε ξυπνήσει μέσα του ὁ ἀρσενικός· β') μεσοιλάβησε ἔνα καλοκαίρι, κατὰ τὸ ὅποιο δὲν ἤξερα τί τοῦ συνέβη· διότι τότε τὰ καλοκαίρια ὀλόκληρα δὲν ἔβλεπα τοὺς μαθητάς μου· κι ἔνα καλοκαίρι ο' ἔναν δεκαπεντάχρονο ἐπιφέρει ἐνδεχομένως μεγάλες ἀλλαγές· γ') «ἡ πουτάνα» «συμμάζεψε» τὸ «μωρό της» καὶ τὸ «ξέπλυνε» μὲν ἀπὸ τὴ δική μου διδασκαλία, τὸ ἐμπότισε δὲ μὲ τὴ δική της δηλητηριώδη «ἀγωγή».

Μετὰ ἄλλα 3 χρόνια, στὰ 18 του, «τὸ μωρὸ» ἐπανεμφανίστηκε, κι ἐγὼ χάρηκα καὶ πανηγύρισα «γιὰ τὴν ἐπιστροφὴ τοῦ ἀσώτου». κι ἐνῷ εἶχα προβληματισθῆ γιὰ τὴν ἀπόδρασί του, καὶ πιθανολογοῦσα διάφορα αἴτια, δὲν προβληματίστηκα καθόλου γιὰ τὴν ἐπιστροφὴ του, ἀλλὰ μόνο χάρηκα. ἦταν λάθος μου, μεγάλο λάθος. τὸ κατάλαβα μετὰ πολλὰ χρόνια, ὅταν ἦταν ἀργά. ἐπέστρεψε, ἐπειδὴ ἔμαθε ὅτι στὴν ὁμάδα τῶν ἀντρῶν πρόσθεσα καὶ ὁμάδα κοριτσιῶν. μετὰ κι ἄλλα χρόνια κατάλαβα ὅτι εἶναι ἄτομο ἀνίκανο, ποὺ δὲν μπορεῖ μὲ τὴν ἀξιοσύνη του νὰ ἐμπνεύσῃ ἐμπιστοσύνη καὶ νὰ κατακτήσῃ γυναικα, ἀλλὰ χρειάζεται ἔτοιμη γυναικα, στὴν ὅποια ὁ ἵδιος γιὰ τὸν ἑαυτό του ἔχει νὰ ἐπιδεῖξῃ τὴν ἐγγύησι κάποιου ἄλλου, μὲ τὴν ὅποια αὐτὸς θὰ ἔξαπατήσῃ καὶ κατακτήσῃ τὴ γυναικα ποὺ ωρεξεύτηκε. κι ἐγὼ, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω, τοῦ πρόσφερα τὴν ἐγγύησι μου. διότι ὅπως ἔμαθα μετὰ πολλὰ χρόνια, πολλοὶ ἀντρες μὴ δικοὶ μου –καὶ ἄγνωστοι μου– ἔλεγαν γιὰ ἐγγυημένες κοπέλλες «Αὐτὴ εἶναι ἀπὸ τὶς μαθήτριες τοῦ Τάδε» (= ἐμοῦ)· σὰ νὰ λέῃ ἔνας χρηματιστής· «Αὐτὴ εἶναι ἀγγλικὴ λίρα» ή «ναπολεόνιο πεντόλιρο». κάτι τέτοιο δὲν τὸ φαντάστηκα ποτὲ γιὰ τὸ κῦρος μου· ὅπως καὶ γιὰ τὴν ἐπιστημοσύνη μου μόνο μετὰ πολλὰ χρόνια ἔμαθα ἀπὸ "Ελληνες καὶ ἀπὸ ξένους ὅτι εἶναι ἀσυνήθιστη.

Ἡ ὁμάδα τῶν κοριτσιῶν προέκυψε, χωρὶς νὰ τὸ ἐπιδιώξω, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω. οἱ μαθηταί μου ἦταν πιὰ ἀντρες καὶ οἱ πλεῖστοι φοιτηταί, καὶ μοὺ γνώρισαν τοὺς γονεῖς των, οἱ ὅποιοι μὲ καλοῦσαν στὰ σπίτια τους. ἐκεῖ γνώρισα καὶ τὶς κοπέλλες, τὶς ἀδερφές τῶν μαθητῶν μου. ἀλλὰ δὲν σκέφτηκα νὰ κάνω καὶ ὁμάδα κοριτσιῶν, μέχρι ποὺ αὐτὲς μεγάλωσαν, γνωρίστηκαν μεταξύ τους, καὶ μιὰ μέρα μοὺ εἶπαν· «Θέλουμε νὰ κάνετε μαθήματα καὶ σ' ἐμᾶς». καὶ τὸ ἔκρινα σωστό· καὶ τὸ ἔκανα. χωριστὰ τοὺς ἀντρες χωριστὰ τὶς κοπέλλες· ὅπως γίνεται ἀνέκαθεν σ' ὅλες τὶς χριστιανικὲς ἀδελφότητες καὶ σχεδόν σ' ὅλες τὶς ἐνορίες. δὲν πέρασε ὁμως οὔτε ἔνα ἔτος, καὶ προέκυψε ἡ ἐνιαία ἀκρόασι μαθημάτων καὶ γιὰ τὰ δύο φῦλα· ὡς ἔξης περίπου.

Σὲ μιὰ ἐκδρομή μου μὲ τοὺς ἀντρες, ἐνῷ ὅλοι ἔπαιξαν ποδόσφαιρο, ἐγὼ κάθισα σὲ μιὰ σκιά, καὶ τοὺς εἶπα, ὅσοι θέλουν νὰ μοὺ ποῦν κάτι ἰδιαιτέρως, νὰ ἔρθουν νὰ μοὺ ποῦν. καὶ ἥρθαν ὅλοι. ἐγώ, ποὺ ἦ-

μουν πλέον 40 ἑτῶν, πέρα ἀπὸ τὸ τί μὲ ὁώτοῦσαν, τοὺς ὁώτοῦσα τί τοὺς ἀπασχολεῖ περισσότερο ἀπ' ὅλα. καὶ ὅλοι τους μοῦ εἶπαν τὸ ἕδιο· Ἡ γυναικα καὶ ἡ ἀπόλαυσί της. ἐντυπωσιάστηκα. στὸ τέλος τοὺς κάλεσα ὅλους κοντά μου καὶ τοὺς εἶπα· «Σ' ὅλους σας ἔκανα τὴν ἕδια ἐρώτησι κι ὅλοι μοῦ εἴπατε τὴν ἕδια ἀπάντησι. φυσικὰ ξέρω ὅτι δὲν συνεννοηθήκατε κι ὅτι εἶναι πολὺ φυσικὸ νὰ σᾶς ἀπασχολῇ τὸ ἕδιο πρᾶγμα. σ' ὅλους ἀπάντησα ὅτι Κατὰ θεὸν τὸ ἔξω ἀπὸ τὸ γάμο σὲς δὲν ἐπιτρέπεται. ἡ μόνη λύσι εἶναι ὁ γάμος. σᾶς δίνω τὸ λόγο μου ὅτι θὰ τὸ φροντίσω τὸ ταχύτερο. τοὺς φαινόταν ἀπίστευτο. ὁώτησα τὴν ἕδια ἐρώτησι καὶ στὰ κορίτσια, στὰ σπίτια τους, καὶ μοῦ εἶπαν τὸ ἕδιο. μία μάλιστα ζωηρὴ ἔξυπνη τολμηρὴ καὶ εἰλικρινῆς μοῦ εἶπε· «Μπορεῖ νὰ εἶναι ἀμαρτία, καὶ τὴν ἔχω ἔξομολογηθῆ, ἀλλὰ θὰ σᾶς τὸ πῶ χωρὶς περιστροφές· ἐκεῖνο ποὺ θέλω περισσότερο ἀπ' ὅτιδήποτε εἶναι ὅτι θέλω νὰ γαμηθῶ. ντρέπομαι ποὺ τὸ λέω, ἀλλὰ σᾶς τὸ λέω. τί νόημα ἔχει νὰ τὸ κρύβω; δὲν ἔχω κάνει ποτὲ τίποτε σχετικό, οὔτε καν φλερταρίστηκα ποτέ, ἀλλ' ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι θέλω πολὺ νὰ γαμηθῶ. πάρα πολὺ τὸ θέλω». μ' ἔξεπληξε. καὶ ἤταν ἡ πιὸ σεμνὴ καὶ σοβαρὴ.

Μετὰ ἔνα μῆνα, καιδὸ καλοκαίρι, ἔκανα τὴν ἕδια ἐκδρομὴ καὶ μὲ τὰ δύο φῦλα μαζί, προλέγοντάς τους ὅτι «Σᾶς θέλω ὅλους μαζί, γιὰ νὰ σᾶς τὰ ψάλω μ' ἔνα συμάρο μιὰ κι ἔξω». καὶ ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι, ὅταν τοὺς ἔβαλα σὲ δυὸ διπλανὰ γκρούπ ἀπέναντί μου, ὅπως μοῦ εἶπαν ἀργότερα, ὅλοι καὶ ὅλες ἤταν φοβισμένοι, ἀλλὰ κι ἀποφασισμένοι νὰ ὑποστοῦν τὴν «κατσάδα» μους ταπεινοφρόνως καὶ «νὰ συμμορφωθοῦν ἐπὶ τέλους». διότι εἶχαν πολλὴ ἐμπιστοσύνη στὸ λόγο μου. τοὺς εἶπα λοιπόν. «Ξέρω πιὰ ὅτι ὅλους καὶ ὅλες σᾶς ἀπασχολεῖ περισσότερο ἀπ' ὅλα ἔνα πρᾶγμα. καταλαβαίνετε ποιό, ἀφοῦ ὅλοι τὸ ἕδιο πρᾶγμα ἔχετε μέσα στὴ σκέψι σας. σᾶς λέω λοιπὸν ὅτι αὐτὸ ποὺ θέλετε περισσότερο ἀπ' ὅλα καὶ καίγεστε γι' αὐτό, δὲν εἶναι καθόλου ἀμαρτία. μ' αὐτὴ τὴ διαδικασία δὲν γεννηθήκατε ὅλοι σας; γι' αὐτὸ λέει ὁ ἀπόστολος Παῦλος· *Τίμιος ὁ γάμος καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος· ἀλλὰ πόρονος καὶ μοιχούς κρινεῖ ὁ θεός* (*Εβ 18,4*). γάμος καὶ κοίτη σ' αὐτὸ τὸ ἱερὸ κείμενο θὰ πῆ γαμήσι. κι αὐτὴ ἡ κάψα σας πρέπει νὰ ἴκανοποιηθῇ τὸ ταχύτερο· ὅσο τ' ἀνθοπέταλά σας εἶναι στητὰ καὶ τσιτωμένα· τότε γονιμοποιοῦνται κι ὅλα τὰ λουλούδια ποὺ βλέπετε στὴ γύρω φύσι. ὅλα αὐτὰ καὶ μὲ τὰ πανόμορφα χρώματά τους καὶ μὲ τὰ ὑπέροχα ἀρώματά τους, μὲ τὰ ὄποια τὰ προίκισε καὶ τὰ στόλισε ὁ θεός, γιὰ νὰ προκαλοῦν, ὅταν μαραθοῦν καὶ πέσουν, δὲν γονομοποιοῦνται πλέον. αὐτὸ ἀκριβῶς ζητοῦν ἐπειγόντως, ὅσο εἶναι τσιτωμένα· αὐτὸ ποὺ ἔχετε μέσα στὴ σκέψι σας ὅλοι, τώρα ποὺ λουλουδιάζετε. γι' αὐτὸ τὸ λαχταρᾶτε μὲ τόση κάψα. κι αὐτὴ ἡ κάψα σας πρέπει νὰ

ίκανοποιηθῇ τὸ ταχύτερο καὶ νὰ τὴ χορτάσετε στὴ ζωὴ σας. ἐγὼ ὡς διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου, ἀφιερωμένος σ' αὐτὸ καὶ στὸ λόγο τοῦ θεοῦ, δὲν ἐπιτρέπεται ποτὲ νὰ ὑποδείξω κάποια σὲ κάποιον ἢ κάποιον σὲ κάποια ἢ ν' ἀναμιχθῶ στὶς ἐπιλογές σας. οὕτε καὶ οἱ γονεῖς σας ἐπιτρέπεται νὰ σᾶς ὑποδείξουν τὸν ἢ τὴν σύζυγον. διότι ἐκεῖνοι θὰ πεθάνουν ἐνῷ ἐσεῖς θὰ τὸν ἢ τὴν ἔχετε ἵσοβιώσ σύζυγον. ἐκεῖνοι διάλεξαν τὸ δικό τους ἀγαπημένο πρόσωπο, καὶ σεῖς δικαιοῦσθε νὰ διαλέξετε τὸ δικό σας. νὰ διαλεχτῆτε οἱ ἴδιοι μόνοι σας. στὸν ἄντρα ὅποτε εἶναι ίκανὸς νὰ συντηρηθῇ χωρὶς τὴ βοήθεια τῶν γονέων του καὶ νὰ συντηρήσῃ καὶ τὴν κοπέλλα του ποὺ ἀγαπάει καὶ τὰ παιδιὰ ποὺ θὰ προκύψουν, ὅποτε θελήσῃ νὰ διαλέξῃ κάποια, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ὑποδείξουν οἱ γονεῖς του οὕτε τὸ πρόσωπο οὕτε τὸν καιρὸ τοῦ γάμου. τὸ λέει καὶ ἡ Ἀγία Γραφή· ὅτι στοὺς γιούς των οἱ πατέρες μποροῦν νὰ δίνουν περιουσιακὰ στοιχεῖα, ἀλλὰ τὴ γυναικα τοὺς τὴ δίνει ὁ Κύριος (Πμ 293). δηλαδὴ τοὺς φωτίζει νὰ τὴ διαλέξουν. καὶ στὴν κοπέλλα ὁ πατέρας δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ὑποδείξῃ τὸν ἄντρα· μπορεῖ μόνο ν' ἀσκήσῃ veto γιὰ κάποιον ἄντρα, ἀλλ' ὅχι καὶ νὰ τῆς ὑποδείξῃ τὸν ἄντρα, μὲ τὸν ὅποιο ἡ κοπέλλα θὰ ζήσῃ ὅλη τὴ ζωὴ της, ἐνῷ ὁ πατέρας θὰ εἶναι πρὸ πολλοῦ πεθαμένος. ὅσο γιὰ τὸν καιρὸ τοῦ γάμου της ὁ πατέρας μπορεῖ νὰ τὸν ἀναβάλῃ γιὰ λίγον καιρό, ὅχι παραπάνω ἀπὸ ἔνα ἔξαμηνο. καὶ ἡ κοπέλλα κατὰ τὸν Παῦλο ἐλευθέρα ἐστὶν ὃ θέλει γαμηθῆναι, ἀλλὰ μόνον ἐν *Κυρίῳ* (Α' Κο 20,2). ἐμένα ἐκεῖνο μόνο ποὺ μοῦ ἐπιτρέπεται ἀπὸ τὸν Κύριό μου, τοῦ ὄποιον εἶμαι δοῦλος, εἶναι νὰ ὑποδείξω μιὰ ὁμάδα ἀντρῶν ἢ κοριτσιῶν σὲ ἄλλη ὁμάδα ἀντιστοίχως. κι αὐτὴ τὴ στιγμὴ ὑποδεικνύω ἐν *Κυρίῳ*, δηλαδὴ μὲ βιβλικὸ καὶ χριστιανικὸ κριτήριο, σὲ σᾶς τοὺς ἄντρες αὐτὲς τὶς κοπέλλες ποὺ βλέπετε, καὶ σὲ σᾶς τὶς κοπέλλες αὐτὸς τοὺς ἄντρες ποὺ βλέπετε. ἐρωτευτεῖτε μεταξύ σας ὅποτε θέλετε, παντρευτεῖτε τὸ ταχύτερο δυνατόν, μὲ τὸν ὅρο ποὺ εἶπα, καὶ χορτάστε αὐτὸ ποὺ λαχταρᾶτε τόσο πολὺ ὅλοι σας καὶ ποὺ δὲν εἶναι καθόλου ἀμαρτίᾳ· νὰ τῷχετε καθημερινὸ παιχνίδι σας, ὅπως ἔπαιξαν ὁ Ἰσαὰκ μὲ τὴ Ῥεβέκκα (Γε 51,4). καταλαβαίνω πόσο σᾶς ἀρέσουν τὰ παιχνίδια τοῦ κρεβατιοῦ. σᾶς εὔχομαι νὰ τὰ χορτάσετε τὸ ταχύτερο.

Εἶχαν μείνει ἄναυδοι, ὅση ὥρα τοὺς τάψελνα. κι αὐτοὶ μὲ ἐξέπληξαν μ' αὐτὸ ποὺ μοῦ ἐκμυστηρεύτηκαν, ἀλλὰ κι ἐγὼ τοὺς ἐξέπληξα μ' αὐτὰ ποὺ τοὺς εἶπα· καὶ τοὺς νίκησα. ὅχι ἐγὼ, ἀλλὰ τὸ Εὐαγγέλιο ποὺ κηρύττω. ἀν καί, γιὰ νὰ εἶμαι εἰλικρινέστερος, ἐγὼ ἐκεῖνο ποὺ ἄκουσαν ἀπὸ μένα δὲν τὰ περίμεναν καθόλου· τοὺς αἰφνιδίασα· καὶ δὲν τὸ ξεχγοῦν.

Τοὺς εἶπα ἐπίσης νὰ ποὺν ἀμέσως στοὺς γονεῖς των ἀφοβα ἐκεῖ-

νο ποὺ μοῦ εῖπαν κι ἐκεῖνα ποὺ τοὺς εῖπα. καὶ τὸ ἔκαναν. προέκυψε δραστηριότης μαθητῶν μου καὶ γονέων τους· καὶ ἀγώνας δρόμου μάλιστα. μερικοὶ γονεῖς μοῦ εἶπαν· «Μᾶς ξετρέλλανες». καὶ τὰ παιδιὰ ἄρχισαν νὰ παντρεύωνται. ἐν τέλει ἔγιναν ὅλοι ἔνα συμπεθεριό, καὶ μόνοι τους ἐπινόησαν νὰ γίνουν κι ἔνα ἀλυσιδωτὸ κουμπαριό. κι ἐγὼ ἥμουν ἥσυχος, ποὺ τοὺς εἶχα πιὰ ὅλους χορτάτους ἀπὸ κεῖνο ποὺ τοὺς ἄρεσε πάρα πολύ. ἔνας κάποτε ἀργότερα μοῦ εἶπε μπροστά σὲ ὅλους· «'Οταν μᾶς τὰ ψάλατε τότε στὸ Θραίκιαστρο, ἦταν σὰ νὰ μᾶς εἴπατε· «'Αι γαμηθῆτε!». κι ἐγὼ τοῦ ἀπάντησα· «Ναί· γαμηθήκατε, καὶ ἥσύχασα».

Τάμαθε αὐτὰ κι ὁ Παναγῆς, κι ἐπέστρεψε. ἐκεῖ ἔκανα τὸ λάθιος· δὲν ψυλλιάστηκα γιατί ἀκριβῶς ἐπέστρεψε. καὶ βούτηξε μία.

Δὲν θυμοῦμαι πόσον καιρὸ ἔπειτα, δίδασκα ὅτι «'Οποιοδήποτε ἀμάρτημα κι ἀν διαπράξῃ ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ, ἀν μετανοήσῃ, νὰ συγχωρηθῇ καὶ νὰ σωθῇ· ἀλλ’ ἀν διαπράξῃ κάποιο σεξουαλικὸ ἀμάρτημα ἡ φόνο ἔστω καὶ ἐμπόλεμο ἡ σὲ δυστύχημα, δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ κληρικὸς οὕτε λαϊκὸς θεολόγος καὶ ιεροκήρυκας κι ἐργάτης τοῦ λόγου τοῦ θεοῦ, οὕτε νὰ ἔχῃ δημόσιο ἐκκλησιαστικὸ λόγο». κι ὁ Παναγῆς ἤθελε ντὲ καὶ καλὰ νὰ μὲ διαδεχθῇ ἡδη ἀφ’ ὅτου πέρασα τὰ 60· ἀπὸ τότε κιόλας. κάποτε πιὸ μπροστά, παντρεμένος ἡδη μ’ αὐτὴν ποὺ βούτηξε, μοῦ εἶχε ἐκμυστηρευθῆ ὅτι μὰ φορὰ κατὰ τὴν τριετία τῆς ἀποστασίας του, παρὰ λίγο νὰ πηδήξῃ ἔνα ἀγοράκι 8 ἑτῶν· κι ὅτι μιὰ φορὰ τὸ εἶχε καθισμένο στοὺς μηρούς του καὶ τοῦ προκλήθηκε καὶ στῦσι. καὶ τοῦ εἶπα· «Βρές τὸ ταχύτερο ἐξομολόγο κι ἐξομολογήσου, γιὰ νὰ σωθῆς, ὅσο ζῆς ἀκόμη· διότι καὶ ὀδηγεῖς, καὶ δυστυχήματα γίνονται. ἀλλὰ νὰ ξέρῃς ὅτι κληρικὸς ἡ θεολόγος ἡ διδάσκαλος τοῦ εὐαγγελίου καὶ ιεροκήρυκας δὲν μπορεῖς νὰ γίνῃς ποτέ· καὶ μὴν τολμήσῃς, διότι ἔχεις κώλυμα». κατάλαβα ὅτι αὐτὸ δὲν τοῦ ἄρεσε καθόλου. τὸ «μωρὸ τῆς πουτάνας» ὑπῆρξε κατὰ βάθος ἀμετανόητος. καὶ κάποτε πολὺ ἀργότερα μοῦ εἶπε· «'Εσὺ δηλαδή, ποὺ διδάσκεις τὸ λόγο τοῦ θεοῦ, δὲν διέπραξες ποτὲ κάτι τέτοιο, ἔστω καὶ τόσο λίγο;». τοῦ ἀπάντησα μόνο μὲ μία λέξι· «'Οχι». κι ἀπὸ τότε ἥμουν γι’ αὐτὸν «ὁ ἀλαζόνας». καὶ δὲν ἦταν αὐτὸς ἀλαζόνας καὶ αὐθάδης, ποὺ τόλμησε ν’ ἀνακρίνη μὲ τὸ «'Ετσι θέλω» τὸ διδάσκαλό του. κατάλαβα ὅτι τὸ μέτρο «τῆς ἀλαζονείας μου» δὲν ἦταν παρὰ τὸ μέτρο τοῦ φθόνου του. κι ὁ ἀμετανόητος αὐτὸς φθόνος του τὸν ἐξέτρεψε μὲ τὰ χρόνια πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀλήθεια καὶ τὴ σωτηρία. καὶ εἶναι σ’ ὅλους γνωστὸ βέβαια ὅτι τὸ μόνο θανάσιμο ἀμάρτημα εἶναι ἡ ἀμετανοησία, τὸ μόνο ἀμάρτημα τοῦ διαβόλου. ὁ διάβολος οὕτε πόρνος ἡ μοιχὸς ἡ κίναιδος εἶναι οὕτε κλέφτης ἡ ἀρπαγας ἡ φιλάργυρος ἡ λαίμαργος οὕτε ἄλλο ἀμάρτημα ἔχει, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν φθόνο ποὺ τὸν ὀδηγεῖ στὴν

ἀμετανοησία. κι αὐτὸ τὸ ἀμάρτημα μετέδωσε σὰν μὲ ἔνεσι μεταγγίσεως στοὺς πρωτοπλάστους, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴν Εὕα ποὺ τῆς εἶπε· «Σᾶς ἀπαγορεύει νὰ φᾶτε αὐτὸν τὸν καρπὸ ὁ θεός, ἐπειδή, ἂν τὸν φᾶτε, θὰ γίνετε θεοὶ σὰν αὐτόν, κι αὐτὸς αὐτὸ δὲν τὸ θέλει, ἐπειδὴ σᾶς φθονεῖ!» (προβολή). καὶ ἡ Εὕα τῷχαψε κι ἐπεισε καὶ τὸν Ἀδάμ νὰ τὸ χάψῃ. ὁ καρπὸς ἐκεῖνος μπορεῖ νὰ ἥταν ἔνα κάστανο· ἀλλ’ ἥταν τὸ τέστ’ μπορεῖ σήμερα νὰ τὸν τρῶμε πολύ, ἀλλὰ δὲν εἶναι πλέον τέστ φθόνου.

Τὸν εἶχα ρώτήσει τότε· «Καλά, σοῦ σηκώθηκε καὶ γι’ ἀγόρι;! ἀν μοῦ ἔλεγες ὅτι τὸ ἴδιο ἔκανες κι ἔνιωσες γιὰ κοριτσάκι, ποὺ δὲν παντρεύτηκες ἐπειτα, θὰ σοῦ ἔλεγα πάλι ὅτι εἶναι κώλυμα· ἀλλὰ καὶ γι’ ἀγοράκι; δὲν μπορῶ νὰ τὸ χωνέψω». μοῦ λέει· «Μὰ κι ἐκεῖνο ἥταν πολὺ πουστράκι· πολὺ χαϊδευόταν». τοῦ λέω· «Σὲ τόσο μικρὴ ἡλικία χαϊδεμένο καὶ παραχαϊδεμένο μπορῶ νὰ τὸ παραδεχτῶ, ἀλλὰ καὶ πουστράκι; δὲν τὸ πιστεύω, ἀλλὰ κι ἀν ἥταν τέτοιο, ἐσὺ ὁ ὠριμος ἄντρας γιατί τόπαιρνες στοὺς μηρούς σου; ἥσουν ἀθῷος, ἐπειδὴ ἥσουν ἄντρας ποὺ ἥξερες ὅλα τὰ σχετικά; αὐτὸ τὸ δικό σου εἶναι καὶ παρὰ φύσιν». ἐκνευρίστηκε δείχνοντας ὅτι εἶναι κι ἀμετανόητος.

Ἐκείνη τὴν ὥρα ή σκέψι μου πήγε στὸν ἀρσενοκοίτη καλογερόπαπα ποὺ πηδούσε πρῶτα τὶς μητέρες, γιὰ νὰ τὶς ἔχῃ δεμένες καὶ φιμωμένες, ὥστε νὰ πηδάῃ ἐπειτα μὲ τὴν ἄνεσί του καὶ τ’ ἀγόρια τους· θυμήθηκα καὶ «τὴν πουτάνα μὲ τὸ μωρὸ» καὶ τὴν «ἀμοιβὴ» ποὺ ἔδωσε στὸν κολομπαρᾶ οἰκειοθελῶς καὶ προκαταβολικῶς, γιὰ νὰ ἐκτοπίσῃ ὅλες τὶς ἄλλες μοιχαλίδες καὶ νὰ εἶναι αὐτὴ ἡ μοναδική του γκόμενα. κι ἐν τέλει τὸ «μωρὸ τῆς πουτάνας» ἥθελε ντὲ καὶ καλὰ νὰ εἴμαι κι ἐγὼ τούλαχιστον ἵδιος μ’ αὐτὸν καὶ τὴ μάννα του.

Ἄργότερα, ὅταν οἱ ἄντρες τῆς ὁμάδος μοῦ παραπονέθηκαν ὅτι στὰ πάρτυ μας ἡ σὲ κοινὰ τραπέζια μας σὲ ταβέρνες ἡ ζαχαροπλαστεῖα ἀφήνει τὴ γυναικα του καὶ πηγαίνει καὶ κάθεται δίπλα στὶς γυναικες των, καὶ τσιμπολογάει μὲ τὸ πηρούνι του ἀπὸ τὸ πιάτο τῶν γυναικῶν τους κάποιο κοψίδι ἡ κομμάτι γλυκίσματος, γιὰ νὰ μὴν προσβάλω «τὸν μωρὸν τῆς πουτάνας», τοὺς ἔκανα τὴν ἄλλη μέρα μάθημα μὲ θέμα τὴ ὁρμαϊκὴ *comfarreationem*. οἱ ‘Ρωμαῖοι ποὺ ἥταν στὴ νομοθεσία καὶ στὸ δίκαιο οἱ πιὸ σπουδαῖοι στὴν ἀνθρώπινη ἴστορία, στοὺς γάμους προσδιώριζαν ὡς τὴν πιὸ κρίσιμη στιγμὴ κατὰ τὴν ὅποια ἡ δυάδα ἥταν πλέον ἀντρόγυνο καὶ σύζυγοι, ὡς ἑξῆς· εἶχαν ἔνα μικρὸ εὔγευστο ψωμάκι, σὰν τὰ σημερινὰ ἀσιρόπιαστα γλυκὰ κεράσματος ποὺ λέγονται «έργολάβοι», τὸ ὄποιο στὸ κορύφωμα τῆς τελετῆς δάγκωναν ἐναλλὰξ κι ἔτρωγαν ἀπὸ κοινοῦ οἱ δυὸ νεόνυμφοι, κι ἀπὸ κείνη τὴ στιγμὴ ἥταν ἀντρόγυνο καὶ σύζυγοι. αὐτὴ ἡ τελεστικὴ πρᾶξι λεγόταν *comfarreatio* (= συμψώμασις). *farreum* εἶναι τὸ *secale*

(= σήκαλι), ἐξ' οὖ καὶ *farrina* (= ἄλευρο σηκάλεως· σήμερα καὶ τοῦ καλαμποκιοῦ ποὺ μᾶς ἥρθε ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ γύρῳ στὸ 1500). στὸ χριστιανικὸ - βυζαντινὸ γάμο ἡ *comfarreatio* τοῦ ὁμαϊκοῦ δικαίου πέρασε ὡς κοινὸ ποτήριο οἶνου, ποὺ μετὰ τὴ στέψι τὸ πίνουν ἀπὸ μία μία γουλιὰ ἐναλλὰξ οἱ δυὸ νέοι σύζυγοι, κι ἀπὸ κείνη τὴ στιγμὴ εἶναι σύζυγοι. οἱ ‘Ρωμαῖοι θεωροῦσαν μοιχεία τὸ νὰ δαγκώνῃ κανεὶς κάτι μαζὶ μὲ μιὰ γυναίκα ποὺ εἶναι γυναίκα ἄλλου, ἢ νὰ πίνει κάτι ἀπὸ τὸ ἴδιο ποτήρι ἐναλλάξ· διότι μόνο τὰ νόμιμα ζεύγη μποροῦν νὰ βάζουν τὴ γλῶσσα τους μέσα στὸ στόμα τοῦ ἄλλου, κάτι ποὺ εἶναι μισὸ γαμήσι· πραιλούδιο. ἔτσι τὸ ἔνιωθαν οἱ ‘Ρωμαῖοι’ καὶ πολὺ σωστά. καὶ μετὰ τὰ ἐπιστημονικὰ αὐτὰ πρόσθεσα στοὺς μαθητάς μου· «Ἐνα μῆλο μποροῦν νὰ τὸ δαγκώνουν ἐναλλὰξ μόνο ἔνας ἄντρας καὶ μιὰ γυναίκα ποὺ εἶναι σύζυγοι ἢ ἀρραβωνιασμένοι ἢ ἐρωτευμένοι. εἶναι ἀπαράδεκτο κοινωνικῶς νὰ τὸ κάνουν αὐτὸ ἐκεῖνοι ποὺ δὲν εἶναι θεμιτὸ ζευγάρι ἢ σύζυγοι. τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ ἔνα κομμάτι πίττας, ἔνα κοινὸ πιάτο, ἔνα κοινὸ ποτήρι, ἔνα κοινὸ γλύκισμα. μέχρι τώρα δὲν τὸ ξέρατε, καὶ ἀσυζητητεὶ εἴστε ὅλοι ἀθῷοι. στὸ ἐξῆς αὐτὸ στὴν ὁμάδα μας δὲν ἐπιτρέπω νὰ γίνῃ. τὸ καταλαβαίνετε ὅλοι σας καὶ πρὸν σᾶς τὸ πῶ· ὅτι δὲν εἶναι σωστό».

Κατάλαβα ὅτι «ὁ μωρὸς τῆς πουτάνας» κρέμασε μοῦτρα μέχρι τὴ ζώνη του. λίγο ἀργότερα κατάλαβα ὅτι ψάχνει τρόπο νὰ μὲ κατηγορήσῃ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος. περίπου σὰν ἐκείνη «τὴν πουτάνα μὲ τὸ μωρό», ποὺ ὅταν τὴν εἶδα στὴν τραπέζαρια τῆς ἐνορίας στὰ γόνατα τοῦ καλογερόπαπα, κι ἔφυγα ἔντρομος, ἔτρεξε ἀπὸ πίσω μου γιὰ νὰ μὲ μαγαρίσῃ μέσα στὸ ναό. μέθοδος πουταναριοῦ καὶ πουσταριοῦ.

Μετὰ λίγον καιρὸ συνέβη τὸ ἀκόλουθο. ἐπειδὴ στὰ μαθήματά μου (μελέτη - ἑρμηνεία τῆς Ἀγίας Γραφῆς) συνήθιζα νὰ λέω στὸ τέλος «Οποιος θέλει νὰ προσθέσῃ κάτι, νὰ μιλήσῃ», καὶ συχνότερα μιλοῦσε ἔνα πανέξυπνο παλληκάρι, ποὺ εἶναι δικηγόρος καὶ φιλόλογος, τὸ «μωρὸ τῆς πουτάνας», ποὺ εἶναι ἔνα ὀλιγογράμματο φθονερὸ κομπλεξικὸ καὶ σαλταρισμένο τσόκαρο, ἀνίκανο νὰ κάνῃ μιὰ ἐποικοδομητικὴ ἐπιστημονικὴ προσθήκη - παρατήρησι, ἐξαγριώθηκε, κι ἀφοῦ πρῶτα μοὺ «ἐξήγησε» ὅτι «Αὐτὸς μιλάει, γιὰ νὰ κάνῃ φιγούρα στὶς γυναῖκες μας, καὶ ἔτσι τὶς μοιχεύει, καὶ γι' αὐτὸ «ἔχει κώλυμα νὰ μιλάῃ», πρόσθεσε... Καὶ σὺ ποὺ τοῦ δίνεις τὸ λόγο καὶ τὸν ἐξωθεῖς σ' αὐτὴ τὴ μοιχεία του, καὶ μοιράζεσαι μαζὶ του τὶς μοιχείες του, ὅπως λέει ὁ Παῦλος (!), είσαι κοινωνὸς ἄλλοτριῶν ἀμαρτημάτων (Α΄ Τι 15,6), δηλαδὴ μοιχὸς ποὺ μοιχεύεις μαζὶ του τὶς γυναῖκες μας! τόσο «ὁ μωρὸς» ὅσο καὶ «ἡ πουτάνα μὲ τὸ μωρό» εἶχαν τὴν ἴδια μέθοδο: μὲ τὰ δικά τους σκατὰ νὰ σκατώνουν τοὺς ἄλλους. μέθοδος πουταναριοῦ καὶ πουσταριοῦ. πουτανοειδῶς φθονερές ψυχές.

΄Αλλὰ προέτρεξα.

Πρὶν ἀπὸ τὸ ἔσχατο κατάντημα τοῦ Παναγῆ παρεμβλήθηκαν καὶ ἄλλα.

Σὲ κάποιο ὅχι μεγάλο μεσοδιάστημα, ὅταν ὅλοι οἱ μαθηταί μου ἦταν ἀκόμη ἄγαμοι, οἱ ἄντρες πήγαιναν ὅλοι στὰ σπίτια τοῦ καθενός, καὶ οἱ γονεῖς των τοὺς ἥξεραν ὅλοι ὅλους, καὶ ἔπρεπε νὰ τοὺς ξέρουν, διότι ἐν καιρῷ θὰ τοὺς ἔδιναν καὶ τίς κόρες των.

Κάποτε «ἡ πουτάνα μὲ τὸ μωρό», μέσα στὸ σπίτι της, όχιτηκε, ὅπως ἡ ἀλεποῦ στὰ κοτόπουλα, σ' ἔναν μαθητή μου, κι ἐκεῖνος διέφυγε καὶ ἤρθε καὶ μοῦ τὸ εἶπε τρομαγμένος. τοῦ εἶπα· «Μὴ λέσ σὲ κανέναν τίποτε, ἀλλὰ μὴν ξαναπατᾶς στὸ σπίτι τοῦ φίλου σου». καὶ μ' ἄκουσε. ὕστερα «ἡ πουτάνα μὲ τὸ μωρό» όχιτηκε καὶ σὲ δεύτερον, καὶ σὲ τρίτον, καὶ σὲ τέταρτον. μέχρι τέσσερες· διότι ἐγὼ ἔδωσα ἴδιαίτερη ἐντολὴ σὲ ὅλους, σ' ἔναν ἔναν ξεχωριστά, νὰ μὴν ξαναπᾶν στὸ σπίτι τοῦ Παναγῆ, «διότι οἱ γονεῖς του ἐνοχλοῦνται καὶ μᾶς σχολίασαν». δὲν ἔβρισκα τίποτε καλλίτερο νὰ κάνω. ἔβλεπα ὅτι ἡ βρομαλεποῦ διάλεγε τοὺς ὡραιότερους ἄντρες καί, ὅταν τῆς γύριζαν τὴν πλάτη, προχωροῦσε μειοδοτώντας. κατάλαβε δὲ «ἡ πουτάνα μὲ τὸ μωρό» κι ὅτι πίσω ἀπὸ τὰ παλληκάρια ὑπαγορεύω ἐγώ, κι ἐγὼ «φταίω» ποὺ τῆς διαφεύγουν ὅλοι. ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι ὅτι καὶ χωρὶς ἐμένα οἱ μαθηταί μου θὰ τῆς ξέφευγαν ὅλοι. καὶ –ἐδῶ πιθανολογῶ– ἄρχισε νὰ κατηχῇ «τὸ μωρό της» ποὺ ἦταν ἥδη παντρεμένος. κάποτε ὁ ἄντρας της πέθαινε σὲ νοσοκομεῖο ἀπὸ ἐγκεφαλικὸ στὰ 85 του, ἐνῷ «ἡ πουτάνα» ἦταν 80, κι ἐγὼ 74. καὶ κατὰ τὴν ὄλιγοήμερη νοσηλεία τοῦ ἀντρός πήγα μὲ συνοδὸ καὶ τὸν εἶδα, ἐπειδὴ τὸν ἔκτιμοῦσα. ἦταν ὅμως σὲ πλήρη ἀφασία· φυτό. καὶ «ἡ πουτάνα μὲ τὸ μωρό» μοῦ εἶπε μὲ φρομακερὴ κακεντρέχεια· «Τί ἥρθες νὰ τὸν δῆς; οὔτε ἀκούει οὔτε μιλάει». κατάλαβα ὅτι πάντοτε εἶχε τὸ φόβο ὅτι ἐγὼ τοῦ εἶχα πῆ (ἢ θὰ τοῦ πῶ) κάτι. καὶ γι' αὐτὸ θριαμβογοῦσε χαιρέκακα· «Οὔτε ἀκούει οὔτε μιλάει» (= «Δὲν μπορεῖτε νὰ πῆτε μεταξύ σας τίποτε», δὲν σᾶς φοβοῦμαι πλέον)! πιστεύω ὅτι «τὸ μωρό» ἡ «ὅ μωρός» ἐξακολούθησε νὰ κατηχῆται σατανικὰ καὶ πουτανίστικα ἀπὸ τὴ «μαμά του» σ' ὅλη τὴ ζωὴ της. τὸν δηλητηριάσε - τοξίνωσε ἀνήκεστα ἐναντίον μου· τὸν ἔκανε φίδι, ὅπως ὁ διάβολος ὡς φίδι ἔκανε οὐσιαστικὰ φθονερὰ φίδια κάποιους ἀνθρώπους, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴν Εὔα τοῦ Ἀδάμ.

Κάποτε πολὺ πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατο «τῆς πουτάνας μὲ τὸ μωρό» ὁ ἔνας ἀπὸ τοὺς τέσσερες μαθητάς μου, ποὺ δέχτηκαν τὴν πορνική της ἐπίθεσι, τὸ φανέρωσε αὐτὸ σὲ ἄλλον ποὺ δέχτηκε κι ἐκεῖνος τὸν ἴδιο παλιὸ καιρὸ τὴν ἴδια ἐπίθεσι· ἐπειδὴ εἶχε παρατηρήσει ὅτι ὅπως αὐτὸς ἔτσι κι ἐκεῖνος δὲν ξαναπάτησαν στὸ σπίτι τοῦ Παναγῆ. ὑπέθεσαν καὶ οἱ δύο πεπειραμένοι ἐπιστήμονες μαζὶ ὅτι ἡ πουτάνα δὲν κό-

βει τὸ χούι της οὕτε στὰ γεράματα, καὶ βολιδοσκοπώντας πολὺ διακριτικά βρῆκαν καὶ τοὺς ἄλλους δύο. καὶ τὸ ἥξεραν καὶ οἱ τέσσερες ὅτι εἶναι τέσσερες τούλαχιστον. καὶ μαζὶ πλέον οἱ τέσσερες τὸ ξαναεῖπαν σ' ἐμένα· διότι εἴπαν μεταξύ τους ὅτι τὸ εἶχαν πῆ καὶ σ' ἐμένα. κι ἐγὼ τότε τοὺς εἶπα ὅτι εἶναι ὅλοι αὐτοὶ οἱ τέσσερες καὶ νὰ μὴν ψάχνουν γιὰ ἄλλους. (αὐτούς, ὅπως καὶ ἄλλους, ὁ ταλαιπωρος «μωρὸς τῆς πουτάνας» κάποτε προσπάθησε γραπτῶς καὶ προφορικῶς νὰ τοὺς παρορμήσῃ ἐναντίον μου. κι ἐκεῖνοι γελοῦσαν. γέλασα δὲ κι ἐγὼ μαζί τους). κι ἐπειτα τοὺς εἶπα· «Βρεθήκαμε λοιπὸν καὶ οἱ πέντε γνωστες τῆς ὑποθέσεως· καὶ νὰ μὴν ἀσχολησθε πλέον μ' αὐτὴ τὴν ὑπόθεσι». καὶ μ' ἄκουσαν.

“**Ηξερα** κι ἔναν ἄλλον ἀσχετο μὲ τὴν ὁμάδα μου, λίγο μεγαλείτερον ἀπὸ τὸν Παναγῆ, ποὺ εἶδε κάποτε μικρὸς ἀσχημοσύνες τῆς μητέρας του. κι ἐκεῖνος ἦταν ψυχοπαθής, χαρακτηριζόμενος ἀπὸ ψυχιάτρους ὡς «διαταραγμένη προσωπικότης». κι ὁ Παναγῆς εἶναι ὁπωσδήποτε «διαταραγμένη προσωπικότης», σαφέστερα, παλαβός. «ἡ πουτάνα τρέλλανε τὸ μωρό της» τόσο μὲ τὶς νεανικές της πορνεῖες ὅσο καὶ μὲ τὴ γεροντικὴ της δηλητηριώδη κατήχησι σ' αὐτόν. ψυχανώμαλοι. καὶ μὴ νομίσῃ κανεὶς ὅτι τὰ ψυχικὰ νοσήματα δὲν εἶναι μεταδοτικά - μολυσματικά - λοιμικά. καὶ δὲν ἐννοῶ ὅτι κληρονομοῦνται. ἄλλα εἶναι τὰ κληρονομικά, ποὺ κι ἐκεῖνα ὑπάρχουν. ἄλλο εἶναι τὰ γονίδια, κι ἄλλο ἡ οὔτως εἰπεῖν μεταδοτικὴ χολέρα τῆς κακῆς ἀγωγῆς. καὶ φυσικὰ οἱ μὲν γονιδιακῶς ψυχοπαθεῖς εἶναι καὶ ἀθῷοι καὶ ἀθεράπευτοι, οἱ δὲ ἀπὸ λεκτικὴ ἐπίδρασι εἶναι καὶ ὑπεύθυνοι, ὅπως ὁ Παναγῆς, ἄλλὰ δὲν ἔρω ἀν εἶναι θεραπεύσιμοι. ἵσως εἶναι, ἄλλὰ σὲ νηπιακὴ ἡλικία μόνο. εἶναι ὑπεύθυνοι, διότι αὐτοὶ ἔσχον κάποτε καὶ τὴν ἔξουσία τῆς ἐπιλογῆς. ὑπάρχει χωριάτικη παροιμία μακρᾶς περιόδου ποὺ λέει· *Απὸ φουρνόφτυναρο κοπρόφτυναρο κι ἀπὸ κοπρόφτυναρο φουρνόφτυναρο*. δηλαδὴ «*Απὸ ὑπέροχους γονεῖς βγαίνουν καὶ κακοήθη παιδιά, κι ἀπὸ κακοήθεις γονεῖς βγαίνουν καὶ ὑπέροχα παιδιά*». ἡ παροιμία ἐννοεῖ τὴν ἔξουσία τῆς προσωπικῆς ἐπιλογῆς. ἔχει δὲ καὶ ἡ Βίβλος τέτοια παραδείγματα δχι λίγα. κι ἔχω ντοκουμέντο - πρᾶξι, ποὺ εἶδα μὲ τὰ μάτια μου, ἡ ὅποια δείχνει σαφῶς ὅτι ὁ Παναγῆς, ἐνῷ λάτρευε τὴν μητέρα του σὰ θεά, ἀντιπαθούσε θανάσιμα τὸν πατέρα του, ποὺ ἦταν ἀνθρωπος ἐνάρετος κι ὀξιαγάπητος, ποὺ δὲν φθονοῦσε κανέναν κι ἐκτιμοῦσε πολλοὺς ἀνθρώπους. ὁ Παναγῆς εἶναι πάντοτε «τὸ μωρὸ τῆς πουτάνας» ἀκόμη καὶ μετὰ τὸ θάνατο ἐκείνης. ἐπέλεξε τὸ ἥθος τῆς μάννας του Τιτίκας, καὶ ἔγινε καὶ ἔμεινε γιὰ πάντα «τὸ μωρὸ τῆς πουτάνας». δὲν ὑπῆρξε κακία της ποὺ νὰ μὴν τὴν ἐπέλεξε κι αὐτός.

Τὸ «μωρὸ τῆς διαβόητης Τιτίκας» Παναγῆς ἐκνευριζόταν ἀνεξέ-

λεγκτα ἀν ἄκουγε τὶς λέξεις κολοκύθι κολοκυθάκια κολοκυθόπιττα κολοκυθόσπορος κολοβός κολοσσός κολώνα κολωνάτο κολωνία εὔκολος δύσκολος κολοφωτιά (= πυγολαμπίς) Κολοκοτρώνης κλπ., παρ' ὅλο ποὺ ἦταν κάπως ἀθυρόστομος· δὲν ἔλεγε ποτὲ «-κολο-», οὕτε ώς πρῶτο ἡ δευτέρῳ συνθετικὸ κάποιας ἀθώας λέξεως. ὅταν κάποτε τοῦ εἴπα «Ἐτσι τονίζεις περισσότερο τὴ λέξι ποὺ σ' ἐνοχλεῖ», μοῦ εἶπε πολὺ ἐκνευρισμένος· «Ἄν καὶ σεῖς δὲν λέγατε ποτὲ τέτοιες λέξεις, δὲν θὰ ὑπῆρχε καμμιὰ ἀντίρρησί μου». κι ἔπειτα ἀπὸ λίγο, καταλαβαίνοντας ὅτι πάνω στὴν ταραχή του αὐτοπροδόθηκε, μοῦ εἶπε «διορθωτικῶς» ἀλλὰ καὶ περισσότερο ἐκνευρισμένος· «Καὶ ποὺ ξέρετε σεῖς ὅτι ἡ λέξι αὐτὴ μ' ἐνοχλεῖ; φαντάζεστε πράγματα ἀνύπαρκτα! τοῦ λέω· «Σὲ τεστάρησα· δὲν λές ποτὲ οὕτε «Κολοκοτρώνης», ἀλλὰ πάντοτε κι ἐπιμόνως «Ο Γέρος τοῦ Μωριᾶ».

Τὸ ἔκλεψα αὐτὸ ἀπὸ τὴ Βίβλο. κάποτε οἱ Ἐβραῖοι προδόθηκαν ἀπὸ ὄμιαδικὴ προδοσία τῆς φυλῆς Ἐφραΐμ, κι ὁ ἀρχιστράτηγός τους Ἱεφθάε διέταξε, ὅταν τοὺς βρίσκουν, νὰ τοὺς ἐκτελοῦν. ἐκεῖνοι ὅμως δήλωναν ὅτι εἶναι ἀπὸ ἄλλη φυλή. καὶ οἱ ἐκτελεσταὶ τοὺς τεστάριζαν. τοὺς ἄνοιγαν μιὰ συζήτησι, κατὰ τὴν ὅποια ἐρχόταν νὰ ποὺν «στάχυς», ἐβραϊστὶ «σιβολέθ». κι ἐκεῖνοι ἀντὶ «sivoleth», ποὺ πρόφερον ὅλοι οἱ ἄλλοι Ἐβραῖοι, ἔλεγαν μὲ τὴ δικῇ τους προφορὰ «schivoleth». καὶ οἱ ἄλλοι τοὺς ἐκτελοῦσαν (Κρ 14,58 - 69). (μόνον Ἐβραῖος μπορεῖ νὰ ξεγελάσῃ Ἐβραῖο). ἔτσι κι ἔνας συμμαθητής μου στὸ γυμνάσιο, ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ προφέρῃ τὸ ρ, καὶ μὲ μιὰ θαυμαστὴ μαστοριὰ ἀπέφευγε νὰ χρησιμοποιῇ λέξεις μὲ ρ, ὅταν ὁ θεολόγος καθηγητής τὸν σήκωσε νὰ πῆ μάθημα, τοῦ ὅποιου θέμα ἦταν «ἡ θυσία τοῦ Ἀβραάμ», καὶ ὅλοι περίμεναν ὅτι θ' ἀναγκαστῇ νὰ πῆ «Ἀβραάμ», ἐκεῖνος ἔλεγε «ὁ μπαμπᾶς τοῦ Ἰσαάκ!» ἡ ἀδυναμία του τὸν γύμνασε νὰ βρίσκῃ λέξεις χωρὶς ρ μ' ἔναν ἐκπληκτικὸ τρόπο καὶ μὲ μιὰ ἐκπληκτικὴ ταχύτητα. ὁ καθηγητής ὅμως τεχνηέντως τὸν ἀνάγκασε νὰ πῆ τὸ ὄνομα συμμαθητοῦ μας ποὺ λεγόταν Ρίζος, καὶ φάνηκε ὅτι ἐκεῖνος δὲν μποροῦσε νὰ πῆ σωστὰ Ρίζος.

Ἐτσι τεστάρησα κι ἐγὼ τὸν Παναγῆ μὲ τ' ὄνομα «Κολοκοτρώνης», κι ἐκεῖνος ἔλεγε πάντοτε «Ο Γέρος τοῦ Μωριᾶ». καὶ μιὰ φορὰ τοῦ ἔδωσα σειρὰ νὰ διαβάσῃ δημοσίᾳ στὴν Κύρου παιδεία 1,4,11, ὅπου λέγεται ἡ λέξι κολοβόν, κι αὐτὸς παρέλειψε τὴ λέξι αὐτή. ἐγὼ δὲν τοῦ εἴπα τότε τίποτε γιὰ τὴν παράλειψί του, ἐπειδὴ τὸ τέστ, ποὺ ἔκανα, ἦταν ἀκόμη ἐν ἔξελίξει. ἥξερα βέβαια γιατί δὲν λέει ποτὲ -κολο-· ἐπειδὴ δὲν ἀντέχει νὰ θυμηθῇ ἡ νὰ θυμίσῃ τὸ τί βίωσε νήπιος μὲ τὸν προϊστάμενο καλογερόπαπα· (καὶ μὲ τὴ φροντίδα τῆς μητέρας του). ὁ ἐγκέφαλός του καὶ ἡ ζωή του ἔχουν ἔνα ἀνεξάλειπτο κενὸ ψυχολογικῆς φύσεως. δὲν ξέρω κι ἀν σκουπίζει τὸν κόλο του, ὅταν χέ-

ζη. κατορθώματα τῆς «πουτάνας μὲ τὸ μωρὸ» αὐτά. ὁ Παναγῆς εἶναι ἵσοιβίως «διαταραγμένη προσωπικότης» καὶ μάστιγα τοῦ περιγύρου του.

Εἶναι περίεργο, ὅτι μερικοί, ποὺ εἶναι ὑπόδουλοι τέτοιων μυστικῶν, ἐνεργοῦν καὶ τελείως ἀντίθετα, ὅπως ἔκανε κι ὁ Στάθης, γιὰ τὸν ὄποιο ἰστόρησα στὸ κεφάλαιο 15 «Σοῦπερ βαρβάτοι». ἂν ὁ Στάθης ἥθελε νὰ κρύψῃ τὸ καταχθόνιο μυστικό του, δὲν ἤταν φρονιμώτερο νὰ μὴ λέητο πολλὰ σεξουαλικὰ καυχηματικὰ πράγματα; γιατί νόμιζε ὅτι μὲ τὶς βρόμικες σαχλαμάρες του θὰ κρύψῃ τὸ καταχθόνιο μυστικό του; ἢ μήπως νόμιζε ὅτι λέγοντας τέτοιες βρομιές θὰ διεγείρῃ τὴ σάρκα του, ὅπως νόμιζε κι ὁ Καζαντζάκης, ποὺ κι ἐκεῖνον ἡ πρώτη γυναίκα του τὸν χώρισε γιὰ τὸν ἴδιο λόγο; πάντως ὁ Στάθης ἤταν τὸ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετο δεῖγμα ἀπὸ τὸν Παναγῆ. ἂν καὶ ὁ Παναγῆς στὴν πραγματικότητα «καταφλυαρεῖ» τὸ πρόβλημά του μὲ τὴν ἴδιαζουσα ἀπέχθειά του πρὸς τὶς λέξεις κολοκυθάκια κολώνα *Κολοκοτρώνης* κλπ..

Εἶναι νὰ μὴν ἔχῃ κανεὶς τὴ μῆγα· ἂν τὴν ἔχῃ, μ' ὅποιονδήποτε τρόπο μυγιάζεται.

Υ.Γ. Τὸ κείμενο αὐτὸν εἰδικὰ γράφτηκε τὸ 2004. μικρὲς συμπληρώσεις ἔκανα τὸ 2020. ἥδη δὲ τὸ 2018 ὁ Παναγῆς σκοτώθηκε σὲ δυστύχημα. ὥδηγοῦσε μεθυσμένος.

ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΩΝ ΙΠΠΙΚΟΥ

”Εγινα ἀξιωματικὸς μαζὶ μὲ δῆλη τὴν τάξι μου στὶς 14 - 8 - 1965 καὶ τοποθετήθηκα στὴν Ἀλεξανδρούπολι στὴν 23 Ε.Μ.Α. στὰ τέλη Μαΐου τοῦ 1966 μετατέθηκα στὴν 22 Ε.Μ.Α. στὴ Θεσσαλονίκη στὸ στρατόπεδο Καρατάσου στὴ Σταυρούπολι, μὲ διοικητὴ Ἐπιλαρχίας τὸν ἀντισυνταγματάρχη Λουκᾶ Κοκορέτση καὶ διοικητὴ συντάγματος τὸν συνταγματάρχη Στυλιανὸ Παττακό. ἐπειδὴ στὴν Ἀλεξανδρούπολι χρημάτισα ἔνα ἑξάμηνο ταμίας τῆς Ἐπιλαρχίας (μισθοὶ ἀξιωματικῶν καὶ ὄπλιτῶν, διατροφή, ἴματισμός, καθαριστήριο στρατιωτῶν, δαπάνες σὲ οἰκοδομικὰ ἔργα τοῦ στρατοπέδου, ἐποπτεία στὰ οἰκονομικὰ τοῦ ΚΨΜ, κλπ.), μόλις παρουσιάστηκα στὴ Θεσσαλονίκη, ἥθελαν νὰ μὲ βάλουν πάλι ταμία τῆς Ἐπιλαρχίας, ἀλλὰ δὲν δέχτηκα (αὐτὸ δὲν εἶναι ποτὲ διαταγή, καὶ δικαιούμαν ν' ἀρνηθῶ), ἐπειδὴ ὁ ταμίας πολὺ δύσκολα μπορεῖ νὰ πάρῃ ἄδεια. καὶ μάλιστα ζήτησα ἀμέσως ὅλη τὴν κανονική μου ἄδεια καὶ τὴν πῆρα. τοποθετήθηκα στὴν πρώτη ἔλη τῆς Ἐπιλαρχίας, κι ὁ ἔλαρχος μὲ ὥρισε διοικητὴ τοῦ πρώτου οὐλαμοῦ. ἦταν ἵκανὸς ἔλαρχος· αὐτὸς μὲ τὴν ἔλη του κατέλαβε ἀργότερα τὴν πλατεῖα Ὄμονοίας καὶ τὴν πλατεῖα Συντάγματος κατὰ τὴν ἐπανάστασι τῆς 21 Ἀπριλίου 1967· ἡ ἔλη εἶχε πάει γιὰ παρέλασι τῆς 25 Μαρτίου, ἀλλὰ κρατήθηκε, γιὰ τὴν ἐπανάστασι· ἐγὼ εἶχα ἀπολυθῆ στὶς 15 - 3 - 1967. ὅταν ἀπὸ τὴν κανονική μου ἄδεια ἐπανῆλθα στὰ καθήκοντά μου, ὁ διοικητής μου κι ὁ ὑποδιοικητής μου, μιλημένοι ἀπὸ τὸν ἐν Ἀλεξανδρούπολει διοικητή μου, ὅτι εἶμαι πολὺ ἵκανὸς ἀξιωματικός, ἄρχισαν νὰ μ' ἐπιφροτίζουν μὲ πολλὰ ἔκτακτα καθήκοντα· ὅμιλίες ἀντικομμουνιστικές, ἀνακαίνησι μεγάλης αἰθούσης τελετῶν, κτίσημο στεγάστρων τῶν ὁρμιζῶν τῶν 60 ἀρμάτων καὶ τῶν πολλῶν ἄλλων ὀχημάτων, ἔργο ἀνακριτοῦ ὄπλιτῶν καὶ κατωτέρων ἀξιωματικῶν (ἀνθυπιλάρχων - ὑπιλάρχων - ἔλαρχων), δηλαδὴ Ε.Δ.Ε. καὶ ἄλλες προανακρίσεις, ἐπόπτης τῆς στρατιωτικῆς πτέρυγος τῶν φυλακῶν τοῦ Γεντὶ Κουλέ, ἔνα μῆνα στὸ φρουραρχεῖο τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ γιὰ τὴν ἀστυνόμευσι τῆς Θεσσαλονίκης μόνο γιὰ τὶς ἔνοπλες δυνάμεις (ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ λεγομένου *Μικτοῦ* μὲ ἔναν ἄντρα τῆς ΕΣΑ, ἔναν τῆς ἀεροπορίας, καὶ ἔναν τοῦ ναυτικοῦ), καὶ σὲ

ὅλα τὰ τοῦ στρατοπέδου στενὸς συνεργάτης τοῦ ὑποδιοικητοῦ τῆς Ἐ-πιλαρχίας. ὁ Ἰλαρχός μου γκρίνιαζε, ὅτι λείπω ἀπὸ τὸν οὐλαμό μου, ἀλλὰ τὸν καθησύχαζα λέγοντάς του ὅτι διοικῶ τὸν οὐλαμό μου ἐπαρκῶς, ὅτι ὥρισα λοχία ὡς ἐν ἀνάγκῃ ἀντικαταστάτη μου, κι ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀρνηθῶ ὅσα μοῦ ἀναθέτον ὁ διοικητής κι ὁ ὑποδιοικητής τῆς Ἐπιλαρχίας. καὶ τὸ βαρύτερο ἦταν ὅτι μοῦ ἀνέθεσαν νὰ πάω 3,5 μῆνες στὴ Χαλκιδική, γιὰ ν' ἀγοράσω ἀπὸ τὸ δασαρχεῖο τῆς Ἀρναίας 10.000 τόνους καυσόξυλα καὶ νὰ τὰ στείλω σ' ὅλες τὶς στρατιωτικὲς μονάδες τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τοῦ νομοῦ τῆς καὶ σ' ὅλα τὰ σπίτια τῶν ἀξιωματικῶν τους. ἦταν ἔνα ἔργο πολλῶν καὶ μεγάλων εὐθυνῶν ποὺ διήρκεσε 105 μέρες (25 Ιουλίου - 7 Νοεμβρίου). Ἠταν ὅμως καὶ τὸ πιὸ εὐχάριστο σ' ὅλες τὶς τρεῖς στρατεύσεις μου. οἱ δὲ διοικηταί μου, Ἐπιλαρχίας καὶ Συντάγματος, μοῦ εἶχαν ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη καὶ μὲ καμάρωναν. προσπαθοῦσαν νὰ μὲ πείσουν νὰ μείνω στὸ στρατὸ ὡς μόνιμος ἀξιωματικός, ἀλλὰ τοὺς ἀπαντοῦσα· «Οὔτε νὰ τὸ συζητᾶτε· εἴμαι καθηγητής καὶ μοῦ ἀρέσει». ἡ ὀλήθεια ὀλόκληρη εἶναι ὅτι ὁ στρατὸς δὲν μοῦ ἀρέσει, ἀλλ' αὐτὸ δὲν τοὺς τὸ ἔλεγα ποτέ. ἔνιωσα μεγάλη χαρά, ὅταν στὶς 15 - 3 - 1967 ἀπολύθηκα. Ἠταν μιὰ μέρα μὲ πολὺ χιόνι. χαιρέτησα ὅλους τοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ τελευταῖο τὸ διοικητή μου, καὶ μ' ἔστειλαν στὸ σπίτι μου μὲ στρατιωτικὸ ὄχημα, μιὰ «καναδέξα», καὶ συνοδία ἐνὸς μονίμου Ἰλαρχού. ἔνιωθα ὅτι Ἠταν ὅλοι συγκινημένοι.

Ἡ στρατιωτικὴ ἐπανάστασι τῆς 21 Ἀπριλίου τοῦ 1967 ἔγινε Παρασκευὴ πρὸ τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων, 37 μέρες μετὰ τὴν ἀπόλυσί μου. κι ἐγὼ πῆγα στὸ στρατόπεδο Καρατάσου τὴ Μ. Δευτέρα, γιὰ νὰ πάρω τὸ δῶρο τοῦ Πάσχα, ποὺ μοῦ ὤφειλε ὁ στρατός. καὶ τοὺς συγχάρητα γιὰ τὴν ἐπιτυχία καὶ τοὺς εἶδα πολὺ χαρούμενους. μόνο ἔνας Ἰλαρχός Ἠταν στενοχωρημένος τόσο, ποὺ δὲν μιλιόταν. ἔκανα στοὺς ἄλλους νεῦμα· «Τί τοῦ συμβαίνει;». μοῦ λένε· «Ἐχει τὰ χάλια του· τὸν μάλλωσε τὸ ἀφεντικό του, γιατὶ κοιμόταν ὅρθιος». ἐννοοῦσαν ὅτι τὸν μάλλωσε ὁ βασιλεὺς, ἐπειδὴ δὲν μυρίστηκε τὴν ἐπανάστασι. ὁ Ἰλαρχός αὐτὸς ἐπὶ πολλὰ χρόνια Ἠταν Ἰλαρχός τῆς μόνης Ἰλης τοῦ ἵππικοῦ στὴν Ἐλλάδα ποὺ Ἠταν ἀκόμη μὲ ἄλογα· διακοσμητικὴ τιμητικὴ φρουρὰ τῶν ἀνακτόρων, ὅπως εἶναι καὶ οἱ εὑζωνοι τῶν ἀνακτόρων καὶ τοῦ μνημείου τοῦ «Ἀγνώστου Στρατιώτου» στὴν Πλατεῖα Συντάγματος. κι ὁ βασιλεὺς τὸν ἔστειλε στὸ στρατόπεδο Καρατάσου τῶν ἀρμάτων, γιὰ νὰ κατασκοπεύῃ τοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ νὰ τὸν πληροφορῇ, φαίνεται ὅτι κάποια πληροφορία εἶχε ὁ βασιλεὺς ἢ ἡ μαμά του Φρειδερίκη γιὰ ἐπωαζόμενο κίνημα, κι ἔστειλε αὐτὸν νὰ παρακολουθῇ· κι αὐτὸς κοιμόταν ὅρθιος. συνυπηρέτησα μ' αὐτὸν τὸν Ἰλαρχο 10 μῆνες. Ἠταν ἀκατάλληλος γιὰ τέτοια δουλειά. μοῦ θύμιζε

τὸν ἀρχηγὸν τῆς τάξεως μου στὴ Σχολὴ Ἀξιωματικῶν· ὀλίγοι. κι ὁ βασιλεὺς τοῦ τάφωλε. ὁώτησα ἔκπληκτος· «Καλὰ ἡ ἐπανάστασι δὲν εἶναι τοῦ βασιλέως;». καὶ μοῦ εἶπαν· «Ὄχι βέβαια· εἶναι τοῦ στρατοῦ· ὁ Παττακὸς εἶναι ὁ ὑπαρχηγός της». ἔμαθα δηλαδὴ τὸ μυστικὸν ὡς ἔνας ἀπὸ τὸν πρώτους, τὴν τέταρτη μέρα της, Δευτέρᾳ 24 Ἀπριλίου. ὅπως πρὸ 2 περίπου χρόνια στὸ Γουδὶ ἔμαθα γιὰ τὴν πτῶσι ἥ παραιτησι τοῦ Γ. Παπανδρέου. τί συγκυρίες!

Καὶ μετὰ τὴν γιὰ λόγους πληρότητος κι ἐνότητος ἐκτενὴ παρέκβασι (κεφάλαια 18 - 19) ἐπανέρχομαι στὸ ἐν Ἀλεξανδρούπολει διάνυσμα τῆς θητείας μουν.

ΑΝΑΦΟΡΑ ΦΡΟΥΡΑΣ ΚΑΙ ΕΦΟΔΟΙ

Καινούργιος δόκιμος ἀξιωματικὸς στὴν Ἀλεξανδρούπολι στὴν 23 Ἐπιλαρχία στὸ στρατόπεδο Ἰωάννου. ὁ διοικητής μὲ τοποθέτησε στὴν 1^ῃ ἔλη. γιὰ νὰ μάθω νὰ διοικῶ, ἐπὶ 15 μέρες συνδιοικῦσα τὸν 1^ο οὐλαμὸ μαζὶ μ' ἐναν παλιὸ ἀνθυπίλαρχο, ποὺ θ' ἀπολυόταν σὲ τόσες μέρες. κάθε μέρα περὶ τὴν δύσι τοῦ ἡλίου ἔβλεπα πῶς γινόταν ἡ ἀναφορὰ τῆς φρουρᾶς, τῶν ὄπλιτῶν καὶ τῶν ὑπαξιωματικῶν, ποὺ θὰ ἤταν γιὰ τὴν ἐπερχόμενη νύχτα οἱ σκοποὶ καὶ οἱ ἀρχιφύλακες. μοῦ ἔλεγαν οἱ παλιότεροι ἔφεδροι· «Ἄυτὴ ἡ ἀναφορά! σκέτο μαρτύριο· φτύνουμε αἷμα. ἔβλεπα. στρατιῶτες κουρασμένοι ἀπὸ ὀλοήμερη δουλειά, ποὺ ἥξεραν ὅτι τὴν νύχτα ποὺ ἀρχιζε θὰ φύλαγαν ἄγρυπνοι καὶ 2 ὥρες σκοπιά. οἱ ἀξιωματικοὶ τὴν νύχτα ἤταν δύο· ἔνας ἔλαρχος ἡ ὑπίλαρχος ἤταν ἐπόπτης (διοικητὴς τῆς νύχτας ἐκείνης) κι ἔνας ἀνθυπίλαρχος ἡ δόκιμος ἤταν βοηθὸς τοῦ ἐπόπτου (ὑποδιοικητὴς τῆς νύχτας - ΑΕΜ = Ἀξιωματικὸς Ἐπιφυλακῆς Μονάδος). οἱ ἀρχιφύλακες (ὑπαξιωματικοὶ) καὶ οἱ σκοποὶ (όπλιτες) ἤταν περίπου δυὸς οὐλαμοὶ (40 ἄντρες). ὁ λοιπὸς στρατὸς κοιμόταν. οἱ στρατιῶτες φρουροὶ κουρασμένοι βαριεστημένοι ζαβλακωμένοι καὶ φορτωμένοι μὲ ὅπλα καὶ παλάσκες (= θῆκες πυρομαχικῶν) ὅρθιοι κι ἀτάκτως παραταγμένοι περίμεναν μισὴ ὥρα νὰ γίνῃ ἡ ἀναφορά. ἐδρόταν ὁ ἀνθυπίλαρχος μὲ καθυστέρησι 20 λεπτῶν, βαριεστημένος, ζωσμένος μὲ ζωστήρα καὶ βαρὺ πιστόλι καὶ ντυμένος μὲ τὶς πιὸ λεωφορεῖς φόρμες του, ποὺ μ' αὐτὲς θὰ κοιμόταν τὴν νύχτα σὲ πρεβάτι γιὰ ὅλους, ἀνέβαινε σ' ἔνα μακρὸ καὶ μισὸ μέτρο ψηλὸ βάθρο, κουρασμένος κι αὐτός, καὶ φώναζε· «Ἄντε, ὁὲ μαλάκες, στοιχηθῆτε καὶ μετρηθῆτε, νὰ πάρω ἀναφορά! ἐσύ, ὁὲ πούστη, δὲν ἀκοῦς; στοιχίσου, ὁὲ μαλάκα! 20 λεπτὰ πάλευαν, γιὰ νὰ βάλουν μία τάξι. καὶ οἱ ὅρθιοι καὶ φορτωμένοι μὲ τὸν ὄπλισμό τους φαντάροι καταπονοῦνταν. κι ἐγὼ ἀπὸ κάποια ἀπόστασι ἔβλεπα, ...γιὰ νὰ μάθω πῶς γίνεται ἡ ἀναφορὰ τῆς φρουρᾶς! μοῦ ἔλεγαν δὲ οἱ παλιότεροι· «Ὄταν ἔρθῃ ἡ σειρά σου, θὰ φτύσῃς αἷμα καὶ σύ. πολὺ χτικιὸ αὐτὴ ἡ ἀναφορὰ τῆς φρουρᾶς».

Καὶ ἥρθε ἡ σειρά μου. στὴν ἀκριβῆ ὥρα ποὺ ἔγραφε τὸ τοιχοολημένο πρόγραμμα καὶ παρὰ 1' λεπτὸ ἀνέβηκα στὸ βάθρο μὲ τὶς μπό-

τες μου φρεσκοβαμμένες και γιαλισμένες, τίς φόρμες μου φρεσκοπλυμένες και σιδερωμένες, τὸ πιστόλι μου καλοσυντηρημένο μὲ τὴ θήκη του καλοβαλμένη, φρεσκοκουρεμένος και φρεσκοξυρισμένος. στέκομαι εύθυτενής και ἀσάλευτος και περιμένω ἀμίλητος βλέποντας τοὺς στρατιώτες κατάματα. ἐκεῖνοι ἀτακτοῦσαν φωνασκοῦσαν και θορυβοῦσαν· κι ἐγὼ τοὺς ἔβλεπα· και μόνο τοὺς ἔβλεπα· ἀκίνητος· περιμένοντας. κάποτε ἄρχισαν νὰ σπρώχνουν μὲ τὸν ἀγκῶνα ὁ ἔνας τὸν ἄλλο και νὰ λὲν ἡ νὰ νεύουν νὰ τακτοποιηθοῦν και νὰ ἡσυχάσουν. και συνέχισα νὰ τοὺς βλέπω. κάποτε ἐνιωσα ὅτι τὸ βλέμμα μου ἐπέβαλλε τάξι και ἡσυχία· και κάποτε, σὲ 3' λεπτὰ συνολικῶς, ἐπικράτησε τάξι στὶς γραμμὲς και σιγὴ ἀπόλυτη. και τότε φώναξα δυνατὰ και καθαρὰ και ἀντρίκεια· «Ἄντρες!». τοιτώθηκαν. «Προσοχή! ...ἐπ' ὥμου!... παρουσιάστε!». ἔνα κρόρροραπ ἀκούστηκε. λέω· «Δὲν μένω εὐχαριστημένος· ...Ἐπ' ὥμου! ...παρὰ πόδα! ... τί στραπάτσο εἶναι αὐτὸ τὸ κρόρροραπ; δὲν ταιριάζει καθόλου στὴν ἀντρειά σας. ξανά· Ἐπ' ὥμου!». Κράπ. «Παρουσιάστε!». Κράπ. κράπ. «Αὐτὸ ταιριάζει στὴν ἀντρειά σας! μπράβο! Ἐπ' ὥμου!». Κράπ. «Παρὰ πόδα!». Κράνκ. «Ἀνάπαυσι!». μ' ἔβλεπαν κατάματα· σιωπῆλοι και ἀκίνητοι. «Καμαρώνω τὴ λεβεντιά σας! τὰ καθήκοντά σας τὰ ξέρετε. ἀν κανεὶς εἶναι νέος, νὰ τοῦ μάθετε τὰ σωστὰ στὸ φυλάκιο ποὺ θὰ πᾶτε, χωρὶς νὰ τὸν ὑποτιμᾶτε· κάποτε ἡσασταν νέοι και σεῖς. θὰ πᾶτε στὰ φυλάκια νὰ κοιμηθῆτε ἀμέσως ἡσυχα, ὅπως ταιριάζει σὲ ὕριμους και σοβαροὺς ἀντρες, γιατὶ εἶστε πολὺ κουρασμένοι, κι ἐπὶ πλέον τὴ νύχτα θὰ ξυπνήσετε γιὰ ν' ἀγρυπνήσετε 2 ὠρες ὅρθιοι. ἡ Ἑλλάδα ὅλη θὰ κοιμηθῇ μ' ἐμπιστούνη στὴν ἀντρειά σας και στὴ φιλοπατρία σας, κι ἀς παραμονεύῃ ὁ Τοῦρκος ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ τοῦ διπλανοῦ μας ποταμοῦ. ἐγὼ θὰ σᾶς κάνω ξαφνικὲς ἐφόδους, γιὰ νὰ διαπιστώσω ἀν φρουρῆτε τὴν πατρίδα μὲ ζῆλο και ἀγάπη ἀνύστακτοι. ἀπόψε εἶστε πρόσωπα ιερά. κρατᾶτε στὴν ἀγκαλιά σας τὴν Ἑλλάδα ποὺ θὰ κοιμᾶται μετὰ τὸ μόχθο τῆς ἡμέρας. Προσοχή!... Ἐπ' ὥμου!». Κράπ. «Παρὰ πόδα!». Ντούπ. «Ἀναφορά!». ἐλήφθη ἀναφορὰ (παρουσιολόγιο - ἀπουσιολόγιο) σὲ 1 λεπτό. τὴ μετέφερε στὸν ἐπόπτη, ποὺ ἦταν ἥδη 10 μέτρα πίσω ἀπὸ μένα, χαιρετώντας τὸν στρατιωτικά. μὲ χαιρετάει κι ἐκεῖνος, παίρνει τὴν ἀναφορά, κι ἔρχεται μαζί μου στὸ βάθρο. και λέει στοὺς στρατιώτες· «Σᾶς συγχαίρω γιὰ τὴν εύταξία σας· συγχαίρω και τὸν κ. δόκιμο. πηγαίνετε στὰ φυλάκια σας· και στὶς σκοπιές σας. ἀρχιφύλακες και σκοποί! νὰ φανῆτε ἄξιοι τῆς πατρίδος. καληνύχτα». ἔλυσα τοὺς ζυγοὺς κι ἔψυγαν ὅλοι.

“Ακουγα τοὺς φεύγοντες φρουρούς· «Μᾶς εἶπε ἄντρες! ὅλοι οἱ ἄλλοι μᾶς λένε πούστηδες και μαλάκες». μία ὥρα πρὶν ἀπὸ τὸ σιωπήτηριο πέρασα μέσα στὸ σκοτάδι μπροστὰ ἀπ' ὅλους τοὺς θαλάμους

κι ἄκουγα τί γινόταν μέσα. ἄκουγα· «Ἄντρες! παρουσιάστε!». συρόταν δὲ κυρίως τὸ «Μᾶς εἶπε ἄντρες!», «Ντυμένος κι ὡπλισμένος στὴν τοίχα! πολὺ sic!», «Μᾶς ἔκανε νὰ νιώθουμε ἄντρες, γενναιοὶ καὶ ὑπερήφανοι γιὰ τὴν ἀποστολή μας, φρουροὶ τῆς Ἑλλάδος». τὴν ἄλλη μέρα ἔνας στρατιώτης, φιλόλογος, μοῦ εἶπε ὅτι ὅλοι ἦταν συγκινημένοι καὶ σχεδὸν δακρυσμένοι, κι ὅτι δύο ἔκλαψαν ἀπὸ συγκίνησι.

Οἱ συνάδελφοι, μόνιμοι καὶ ἔφεδροι δὲν τὸ ἐκτίμησαν. κι ἀνάμεσά τους κυκλοφόρησε ἡ ὁρετσινιά· «Εἶναι γραφικός». τὸ ἄκουσε αὐτὸ κι ὁ διοικητής. ἵσως τοῦ τὸ εἶπε ὁ ἐπόπτης, ποὺ δὲν συμφωνοῦσε μαζί τους. ὁ διοικητής σὲ κάποια σύσκεψι ἀξιωματικῶν μὲ κάποια πρόφασι μ' ἔβγαλε ἔξω· μ' ἔστειλε ν' ἀγοράσω ἀπὸ τὸ κυλικεῖο (ΚΨΜ) 35 γλυκίσματα γιὰ νὰ μᾶς κεράσῃ. κι ὅταν ἔλειπα, τοὺς εἶπε· «Γραφικοὶ εἰστε σεῖς ποὺ τὸν λέτε ἔτσι. ἐσεῖς σὲ πόλεμο καὶ μάχη, ἔτσι ὅπως μιλᾶτε στὴν ἀναφορὰ τῆς φρουρᾶς, ἔτσι θὰ μιλᾶτε στοὺς στρατιῶτες σας ποὺ θὰ τοὺς στέλνετε στὸ θάνατο; τώρα δὲν τοὺς στέλνετε στὸ θάνατο βέβαια, ἀλλὰ τοὺς στέλνετε στὸ ξενύχτι τῆς σκοπιᾶς. ἔμαθα ἀπὸ ἔναν στρατιώτη τί λὲν αὐτοὶ γι' αὐτόν. ὅτι τοὺς ἔκανε νὰ νιώθουν ἄντρες καὶ ὅχι πούστηδες καὶ μαλάκες ποὺ τοὺς λέτε. εἶναι ξετρελλαμένοι μ' αὐτόν. κυttάτε νὰ τοῦ μοιάσετε. ἀν εἶχα ἄλλους 10 σὰν αὐτόν, θὰ μποροῦσα μὲ τ' ἄρματα ποὺ ἐλέγχω νὰ εἰσβάλω τώρα δὰ στὴν Τουρκία». αὐτὰ μοῦ τὰ εἶπε ἔνας ὁμοτάξιος ἔφεδρος συνάδελφος, μὲ τὸν ὄποιο συνυπηρετούσαμε στὴν 23 Ἐπιλαρχία.

Αὐτὸς ὁ διοικητής συχνὰ μᾶς ἔλεγε· «Θέλω νὰ εἰστε καὶ νὰ νιώθετε ἄντρες κι αὐτὸ νὰ ἐμπνέετε καὶ στοὺς ἄντρες σας». μὰ φορὰ εἶδε στὴν πόλι ἔναν ἀνθυπίλαρχό του μὲ πολιτικὰ ὁοῦχα· καὶ χαρετίστηκαν. ὁ ἀνθυπίλαρχος φρονοῦσε κυπαρισσὶ παντελόνι καὶ ἀηδονὶ σακκάκι. ἥταν πολὺ ἄντρας, ἀλλὰ τοῦ ἄρεσαν αὐτὰ τὰ ὁοῦχα καὶ τ' ἀγόρασε. καὶ στὸ στρατόπεδο ὁ διοικητής τὸν μάλλωσε· «Τί ὁοῦχα ἥταν αὐτὰ ποὺ φρονοῦσες; οἱ γυναῖκες φρονοῦν τέτοια ὁοῦχα. νὰ μὴ σὲ ξαναδῶ μ' αὐτά. δὲν μποροῦσες ν' ἀγοράσης ἔνα μαῦρο παντελόνι κι ἔνα κρεμεζὶ σακκάκι; νὰ μὴ σὲ ξαναδῶ μ' ἐκεῖνα τὰ ὁοῦχα». ὁ ἀνθυπίλαρχος, οἵονεὶ ἀπολογούμενος, εἶπε· «Παντελόνι φρονοῦσα». κι ὁ διοικητής τοῦ ἀπάντησε· «Στὸ Παρίσι ἄρχισαν νὰ φρονοῦν παντελόνια καὶ οἱ γυναῖκες· ἀλλὰ κόκκινα καὶ κίτρινα καὶ πρὸς τὸ κυπαρισσί. καὶ οἱ ἀποτέτοιοι ἐκεῖ φρονοῦν γυναικεῖα παντελόνια σὰν τὸ δικό σου. λοιπὸν μιὰ Κυριακὴ ἀπόγευμα νάρθετε ὅλοι οἱ ἀξιωματικοὶ στὸ καψιμὶ γιὰ γλέντι, ποὺ θὰ τὸ πληρώσω, μὲ τὰ πολιτικά σας, νὰ δῶ ἀν εἶναι ἀντρίκια». καὶ τὸ κάναμε. ἐπήγνεσε τὸ κουστούμι μου· καὶ τὰ τῶν ἄλλων βέβαια. εἶπε ὅμως· «Πιστεύω ὅτι τέτοια εἶναι καὶ τ' ἄλλα σας πολιτικά. ὅλη ἡ πόλι σᾶς βλέπουν μὲ τὶς στρατιωτικὲς στολές σας, καὶ σᾶς ξέρουν· ὅτι εἰστε ἀξιωματικοί· ὅταν σᾶς βλέπουν μὲ τὰ

πολιτικά σας, κι αὐτὰ πρέπει νὰ εῖναι ἀντρίκεια ροῦχα· μὴ σᾶς περάσουν γιὰ παριζιάνες ἀποτέτοιες καὶ παριζιάνους ἀποτέτοιους. Θὰ σᾶς πάρουν χαμπάρι καὶ οἱ Μεμέτηδες, καὶ θὰ τοὺς ἀνοίξῃ ἡ ὅρεξ! ἀξιωματικοὶ εἴστε. ν' ἀποπνέετε ἀντρίκειο ἀέρα καὶ μὲ στρατιωτικὰ καὶ μὲ πολιτικά». καὶ γυρίζοντας στὸν ἐν λόγῳ ἀνθυπίλαρχο τοῦ εἰπε· «Θὰ μοῦ φέρῃς τὰ ροῦχα, μὲ τὰ ὄποια σὲ εἶδα, καὶ θὰ μοῦ τὰ παραδώσῃς· νὰ τὰ κομματιάσω καὶ νὰ δώσω τὰ κομμάτια στοὺς στρατιῶτες, νὰ τὰ χρησιμοποιοῦν γιὰ φασίνες στὴ συντήρησι τῶν ἀρμάτων. καὶ θὰ σοῦ πληρώσω τὴν ἀξία τους· γιὰ νὰ τ' ἀντικαταστήσῃς μὲ ἄλλα».

21

ΑΝΘΥΠΙΛΑΡΧΟΣ

Στὸ στρατὸ ὑπηρέτησα τρεῖς φορέσ· κανονικὴ θητεία μου (1965 - 1967), δεύτερη σχολὴ ἀξιωματικῶν (1971), ἐπιστράτευσι (1974). ἕφτασα μέχρι τὸ βαθμὸ τοῦ ἐπιλάρχου (ταγματάρχου). ἐδῶ ἴστορῶ πᾶς ἔγινα ἀνθυπίλαρχος.

“Οταν στὶς 7 - 3 - 1965 μπῆκα ώς δόκιμος στὴ Σχολὴ Ἀξιωματικῶν Τεθωρακισμένων τοῦ Ἰππικοῦ, ἀπὸ τὰ πολλὰ συνθήματα κι ἀποφθέγματα, ποὺ εἶδα γραμμένα στοὺς τοίχους καὶ σὲ κάδρα, μοῦ ἄρεσε καὶ μοῦ κάθισε κυρίως ἔνα·

Τὸ ἵππικὸ δὲν νικάει ποτέ·

μόνο ἔξοντάνει.

μοῦ ἄρεσε, γιατὶ σκέφτηκα ὅτι, ἀν στὴ ζωὴ μου ἀρχίσω νὰ νικάω, θὰ χρειαστῇ νὰ ξανανικάω. αὐτὴ τὴ δουλειὰ θὰ κάνω; αὐτὸ δὲν μ' ἀρέσει καθόλου. προτιμῶ νὰ ἔξοντώνω. πολλοὶ ξέρουν ὅτι αὐτὸ τὸ ἐφήρμοσα στὸ παρελθόν (1986)· τὸ κάνω δὲ σπανίως· ὅταν θυμώσω. καὶ θυμώνω σπανίως. καὶ τὸ κάνω μετὰ πολλὴ σκέψη, κι ὅταν ἔχω ξεθυμώσει. ἀλλὰ τὸ κάνω ἀποφασιστικὰ κι ὀλοκληρωτικὰ καὶ ἀδίστακτα. ὅπως ἀνέφερα στὸ κεφάλαιο 7, ὁ συνταγματάρχης τοῦ Ἀρχηγείου Στρατοῦ, ὁ ὑπεύθυνος τῶν ἐπιλογῶν ἐφέδρων ἀξιωματικῶν, ποὺ γίνονταν στὴν Κόρινθο, τὸ διεῖδε αὐτό, ὅταν ἀκόμη ώς νεοσύλλεκτος στρατιώτης ἔδινα εἰσαγωγικὲς ἔξετάσεις γι' ἀξιωματικὸς στὸ Κ.Ε.Υ.Α., καὶ μοῦ εἶπε· «Εἶσαι γεννημένος γιὰ στρατηγός ἀλίμονο στοὺς ὀντιπάλους σου». τὸ ἵδιο μοῦ εἶπε δεύτερη φορὰ ὁ ὑποστράτηγος - μέραρχός μου μετὰ ἔνα χρόνο στὴν Ἀλεξανδρούπολι, δῆπον ὑπηρετοῦσα ώς ἀξιωματικός. νομίζω ὅτι ὁ δεύτερος εἶχε διαβάσει τὶς σημειώσεις γιὰ μένα τοῦ συνταγματάρχου τοῦ Ἀρχηγείου.

Στὸ τέλος τοῦ 1965 ἥμουν ἀπὸ καιρὸ δόκιμος ἀξιωματικὸς στὸν “Ἐβρο, καὶ ἦταν νὰ γίνω ἀνθυπίλαρχος. κι ἐπρεπε νὰ κάνω μιά, ἀς τὴν πῶ ἔτσι, πτυχιακὴ ὄσκησι. νὰ ἐπιτεθῶ μὲ τὰ 5 ἄρματά μου καὶ τοὺς 20 ἄντρες μου ἐναντίον ἐνὸς ἀνθυπιλάρχου, ποὺ διοικοῦσε κι ἐκεῖνος 5 ἄρματα καὶ 20 ἄντρες. θὰ εἴχαμε δηλαδὴ ὁ καθένας τὸν οὐλαμό του. ὁ ἀντίπαλός μου θὰ κατεῖχε ἔνα ὕψωμα, καὶ θ' ἀμυνόταν. κι ὅποιος «ἔκαιγε» τ' ἄρματα τοῦ ἄλλου (δηλαδὴ κατώρθωνε νὰ γρά-

ψη ἐπάνω τους ἔνα κόκκινο μεγάλο Χ μὲ μίνιο), χωρὶς νὰ ἡττηθῇ καὶ συλληφθῇ οὕτε αὐτὸς οὕτε κανεὶς ἀπὸ τοὺς ὑπαξιωματικοὺς του καὶ τοὺς ἄλλους ἄντρες του, θὰ ἥταν ὁ νικητής. ὁ ἐπιλεγεὶς γι' ἄντίπαλός μου ἥταν ἔνας παλιὸς ἀνθυπίλαρχος - «στρατηγοπαίδι», ποὺ τελείωνε τὴ θητεία του σ' ἔνα μῆνα. καὶ διέδιδε γιὰ μένα· «Τὸ δοκιμάκι θὰ τὸ ἔξευτελίσω τόσο ποὺ θὰ γελάῃ ὅλη ἡ Ἐπιλαρχία, ὅλο τὸ στρατόπεδο». ἔβαλα ἔναν ἔφεδρο συνάδελφο, ἀνθυπίλαρχο, καί, χωρὶς νὰ τοῦ πῃ ὅτι ἐγὼ τὸν ἔβαλα, τοῦ εἶπε· «Δὲν εἶναι καλλίτερο νὰ συνεργαστῆς μ' αὐτὸν σὲ μιὰ τέτοια ἐκπαιδευτικὴ ἄσκησι, γιὰ νὰ ὠφεληθοῦμε ὅλοι; τί κακὸ σου ἔκανε, κι ἐτοιμάζεις τὴ γελοιοποίησί του; κι ἀπειλεῖς κιόλας;». κι ἐκεῖνος τοῦ ἀπάντησε· «Τί μαλακίες εἶναι αὐτὰ ποὺ μοῦ λές; ἂι παράτα με! γοῦστο μου καὶ καπέλλο μου». ἔτσι ὑπέγραψε τὴν καταδίκη του, περνώντας τὴ θηλειὰ στὸ λαιμό του. οἱ ἄντρες μου, ποὺ τ' ἀκούγαν, ἀγανακτοῦσαν κι ἀγωνιοῦσαν καὶ μὲ πληροφοροῦσαν. μ' ἀγαποῦσαν πολύ. τοὺς εἶπα· «Θέλω· 1) Νὰ τὸν ἀκοῦντε συχνὰ καὶ νὰ μοῦ λέτε ἀμέσως τί λέει· 2) Νὰ κρατᾶτε ἄκρα μυστικότητα, καί, ὅταν τὸν ἀκοῦντε, νὰ μὴν ξέρῃ ὅτι εἰστε ἄντρες τοῦ οὐλαμοῦ μου. καὶ νὰ γελάτε λίγο τάχα εἰς βάρος μου, ὅταν λέῃ κάποια «ἔξυπνάδα» ἔναντίον μου. 3) Κατὰ τὴν ἀσκησι νὰ πειθαρχῆτε· 4) Νὰ μαζέψετε ἄφθονες φασίνες (= καθαρὰ πανιὰ ἀπὸ παλιές φόρμες χρήσιμα κατὰ τὴ συντήρησι τῶν ἀρμάτων)». ἐγὼ ἀγόρασα ἔναν μεγάλο κύλινδρο λιναρόσχοινου. κι ἔνα ἀπόγευμα Κυριακῆς πῆρα ἔνα τεξτή π καὶ πῆγα μόνος μου στὸ «χῶρο μάχης», 20 χιλιόμετρα ἔξω ἀπὸ τὴν Ἀλεξανδρούπολι, κι ἔκανα λεπτομερῆ ἀναγνώρισι τῆς περιοχῆς. τὴν παραμονὴ διέταξα τοὺς ἄντρες μου νὰ πάρουν μαζί τους ἔφεδρικὰ ἀρβυλα, καὶ φόρμες κι ἐσώρουχα. καὶ πῆραν. ἀντὶ γιὰ τὸν πολύχροντο κώδικα ἀλφαριθμεώς ἀπὸ τὸν ἀσύρματο (Ἀστήρ Βύρων Γαλῆ Δόξα Ἔρμης ... = Α Β Γ Δ Ε ...) τοὺς δίδαξα ἔναν ἄλλο δικό μου (Ἄμμιος Βόδι Γάτα Δέντρο Ἐλλάς ... = πάλι Α Β Γ Δ Ε ...), ἀγνωστο κι ἀσυνήθιστο σ' ὅλους τοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ τοὺς στρατιῶτες. τὴν παραμονὴ τῆς ἀσκήσεως θὰ βγαίναμε ἀπὸ τὴν πύλη τῶν ἀρμάτων τοῦ στρατοπέδου περὶ τὴν δύσι τοῦ ἥλιου, καὶ θὰ πηγαίναμε στὸν ὁρεινὸ χῶρο τῆς ἀσκήσεως. στὶς 8 π.μ. θ' ἀρχίζαμε τὴν ἐπίθεσι. τόσο κατὰ τὴ μετάβασι ὅσο καὶ τὸ πρωΐ κατὰ τὴν ἐπίθεσι θὰ μᾶς παρακολουθοῦσαν καὶ ὀπτικῶς μὲ διόπτρες καὶ ἀκουστικῶς μὲ τοὺς ἀσυρμάτους των ἀπὸ τὰ γύρω ὑψώματα ὁ διοικητής, ὁ διευθυντής τοῦ Γ' γραφείου (= πολέμου - ἀσκήσεων), καὶ περίπου 20 ἄλλοι ἀξιωματικοὶ τῆς ἐπιλαρχίας, οἱ περισσότεροι ἀνώτεροι μου. ἐγὼ τὶς διαταγές μου ἔπρεπε νὰ τὶς ἐκπέμπω στὴν ἴδια συχνότητα ποὺ ἥταν δικτυωμένοι μὲ τοὺς ἀσυρμάτους των ὁ διοικητής καὶ ὅλοι οἱ ἀξιωματικοὶ οἱ ὅποι οἱ θὰ παρακολουθοῦσαν τὴν ἀσκησι. ὁ ἄντίπαλος ἀνθυπίλαρ-

χος - «στρατηγοπαίδι» κομπορρημονοῦσε, κι ὅλο τὸ στρατόπεδο ἦταν σὲ ἔξαψι γιὰ τὸ τί θὰ γίνη. ὅπως δὲ μὲ πληροφόρησαν οἱ ἄντρες μου, ποὺ τὸν παρακολουθοῦσαν ἀφύλακτον ὅντα, τὸν ἄκουσαν νὰ λέη στοὺς ἄντρες του· «Τὸ βραδάκι θ' ἀφήσουμε ἔναν σκοπὸ νὰ φυλάγῃ τ' ἄρματα καὶ θὰ πᾶμε στὸ διπλανὸ χωριό, θὰ χορτάσουμε ψημένες κότες, μπῦρες, καὶ πουτάνες. τὰ μεσάνυχτα γυρίζουμε στ' ἄρματα, παίρνουμε ἔναν ύπνακο, καὶ στὶς 8 π.μ. ἔξευτελίζουμε τὸ κοιμισμένο δοκιμάκι, ποὺ θὰ «μᾶς ἐπιτεθῆ». θὰ ἔχῃ πολλὴ πλάκα. θὰ γελάῃ ὅλο τὸ στρατόπεδο γιὰ χρόνια». οἱ ἄντρες μου ἀνησυχοῦσαν, καὶ πιὸ πολὺ τοὺς ἀνησυχοῦσε ἡ ἀδιαφορία μου. καὶ μὲ πληροφοροῦσαν. τοὺς ἔλεγα· «Δὲν εἶναι τίποτε». ἦταν δὲ μέσα Δεκεμβρίου τοῦ 1965.

“Οταν βγήκαμε ἀπὸ τὸ στρατόπεδο, 10 λεπτὰ μετὰ τοὺς ἀντιπάλους, περὶ τὴ δύσι τοῦ ἥλιου, ἔκλεψα κάτι ἀπὸ τὴν τακτικὴ τοῦ Χριστοῦ, ποὺ μπαίνοντας στὸ σπίτι τοῦ Ἰαΐδου (Λκ 43· Μρ 23) εἶπε στοὺς «Θρηνοῦντες» φαρισαίους, τοὺς κόλακες τοῦ ἀρχισυναγώγου Ἰαΐδου· «Τὶ κλαῖτε, ὁρέ; τὸ κοριτσάκι δὲν πέθανε· κοιμᾶται». κι ἐκεῖνοι τὸν γιουχάιξαν· «Πέθανε, ἀνόητε!». ἔτσι τοὺς ἀπέσπασε τὴ βεβαίωσί τους, ὅτι τὸ παιδί ἦταν ὅντως πεθαμένο· καὶ σὲ λίγο θὰ τὸ ἔβλεπαν νὰ κυκλοφορῇ ζωντανό. γιὰ νὰ μὴ λὲν ἀργότερα· «Σιγὰ νὰ μὴν τὴν ἀνέστησῃ· τὸ κοριτσάκι δὲν εἶχε πεθάνει· κοιμόταν· κι αὐτὸς τὸ ξύπνησε». ἐνῷ τώρα, γιὰ νὰ τὸν ἀποδοκιμάσουν, εἶπαν· «Πέθανε, ἀνόητε! καὶ σὺ λές ὅτι κοιμᾶται;!». ἔτσι κι ἐγώ, ξέροντας ὅτι ὅλοι μὲ ἀκοῦν ἀπὸ τοὺς ἀσυρμάτους, ὁρτάω ἀπὸ τὸν ἀσύρματο τὸν Ἰλαρχό μου, ποὺ ἦταν ἀνίκανος κι ἐγωπαθής· «Κύριε Ἰλαρχε, ἀπὸ πότε ἀρχίζει ἡ ἀσκησι;». μοῦ ἀπαντάει ἀποδοκιμαστικά· «Μόλις βγῆκες ἀπὸ τὸ στρατόπεδο, ἡ ἀσκησι ἀρχισε! δὲν σοῦ τὰ δίδαξα αὐτά;». (οὐδέποτε μοῦ δίδαξε κάτι· ἡμουν καλὰ ἐκπαιδευμένος ἀπὸ τὴ Σχολή). εἶπε ἔτσι, ἐπειδὴ ἄκουγε ἀπὸ τὸν ἀσύρματό του ὁ διοικητής κι ἀπὸ τοὺς δικούς των ἀσυρμάτους οἱ ἄλλοι ἀξιωματικοί, ἀκόμη κι ἐκεῖνοι ποὺ εἶχαν μείνει στὸ στρατόπεδο. μετὰ 1 λεπτὸ τὸν ξαναρωτάω· «Δηλαδή, κ. Ἰλαρχε, ἡ ἀσκησι εἶναι ἐν ἔξελιξει;». μοῦ λέει ἀγανακτισμένος· «Μὰ ναι! ναι! ναι! δὲν σοῦ τόπα; πόσες φορές πρέπει νὰ σοῦ τὸ πῶ;». καὶ μετὰ ἄλλο 1 λεπτὸ τὸν ξαναρωτάω τρίτη φορά· «Καλά, σὲ ἀσκησι βρίσκομαι ἀπὸ τώρα;». μοῦ ἀπαντάει βρίζοντάς με κιόλας· «Ναι, βρέ μπουμπούνα, ἡ ἀσκησι εἶναι ἐν ἔξελιξει!». «Δηλαδὴ βρίσκομαι σὲ ἐμπόλεμο χρόνο καὶ χῶρο;». «Ναίσκεε! εἶσαι «ἐν πολέμῳ». πρόσεχε νὰ μὴ σοῦ τὴ φέρῃ ὁ ἀντίπαλος, καὶ μὲ κάνης κι ἐμένα ὁρεύῃ, καὶ θὰ λὲν ὅτι δὲν σ' ἐκπαίδευσα». δὲν ξαναρωτησα. πῆρα ἐκεῖνο ποὺ ἤθελα, τὸ ἄκουσαν κι ὁ διοικητής καὶ ὅλοι οἱ ἀξιωματικοί. φτάσαμε στὴν «ἐμπόλεμη» θέσι μας, καὶ στρατωνιστήκαμε γιὰ τὴ νύχτα. ἀκροβολισμός, σκοπιές, κλπ.. οἱ ἀξιωματικοί ἔφυγαν. 10 μέτρα πίσω ἀπὸ

τὸ ὕψωμα, ποὺ «κατεῖχε» ὁ ἀντίπαλος καὶ ποὺ θὰ «καταλάμβανα» γιὰ νὰ νικήσω, ἢ ἐκεῖνος δὲν θὰ μ' ἄφηνε νὰ τὸ «καταλάβω», ὅπότε θὰ ἥμουν ἀποτυχημένος, ἡττημένος, «σφαγμένος», περνοῦσε ἀνάμεσα ἀπὸ θάμνους ἔνα μικρὸ ποτάμι μὲ πολὺ καὶ κρύο νερό. ἔτεμνε ἔνα μονοπάτι, κι ἐκεὶ ἦταν μισὸ ἔως ἔνα μέτρο βαθύ· κι ἀντὶ γιὰ γεφύρι εἶχε μέσα στὸ νερὸ μιὰ σειρὰ προεξέχουσες μεγάλες πέτρες, ὥστε νὰ τὸ περνάῃ κανεὶς πατώντας ἀπὸ πέτρα σὲ πέτρα. οἱ ἀντίπαλοι ἄφησαν στὰ 5 ἄρματά τους ἔναν σκοπὸ καὶ πῆγαν στὸ διπλανὸ χωριὸ γιὰ διασκέδασι· μπῦρες κότες καὶ κοκότες. ἔστειλα δυὸ ἀντρες καὶ παρακολούθησαν τὴ φυγὴ τους κρυφά. κατὰ τὶς 11 τὸ βράδυ ἄφησα στ' ἄρματά μου 10 ἀντρες –οἱ 5 ἦταν ὀδηγοί· καὶ πήρα μαζί μου τοὺς ἄλλους 10. ἔξουδετερώσαμε κρυφὰ τὸ σκοπὸ τῶν ἀντιπάλων (ἔνας σκοπὸς χωρὶς φρουρὰ καὶ χωρὶς προοπτικὴ νὰ πυροβολήσῃ στὸ ψαχνό, εἴναι ἔνα τίποτα), τὸν δέσαμε χειροπόδαρα, τὸν φυλάκισα ἔπιλωμένον στὸ δάπεδο τῆς σκηνῆς των, μὲ φρουρό του - δεσμοφύλακα ἔναν δικό μου ἀντρειωμένον ἄντρα, καὶ μὲ τοὺς ἄλλους 9 πήγαμε στὸ ποτάμι καὶ κρυφτήκαμε στοὺς θάμνους. κατὰ τὶς 12 τὰ μεσάνυχτα οἱ γλεντζέδες ἐπέστρεφαν χορτάτοι, κουρασμένοι, μισομεθυσμένοι, περπατώντας δυὸ δυό, σὲ πολὺ ἀραιωμένες δυάδες καὶ σιγοτραγουδώντας ὁμιαντικά. ὅπως εἶχα διδάξει στοὺς ἀντρες μου, τὴν κάθε δυάδα, τὴ στιγμὴ ποὺ πατοῦσαν στὶς μεσαῖες πέτρες τοῦ ποταμοῦ, ὥρμοῦσαν σιωπηλοὶ τέσσερες, χωρὶς νὰ λένε οὔτε κίχ, τοὺς ἄρπαζαν, τοὺς βουτοῦσαν στὸ νερὸ γιὰ μιὰ στιγμὴ ὀλόκληρους, καὶ βρεγμένους μέχρι τὸ κόκκαλο τοὺς ἔδεναν ὀπισθάγκωνα βάζοντας κάτω ἀπὸ τὰ σχοινιὰ πολλὰ πανιά, γιὰ νὰ μὴν τοὺς πληγώσουν, καὶ δύο τοὺς πήγαιναν δεμένους στὴ σκηνὴ τους, ἐκεὶ τοὺς ἔδεναν καὶ τὰ πόδια τόσο στοὺς ἀστραγάλους ὅσο καὶ κάτω καὶ πάνω ἀπὸ τὰ γόνατα, καὶ τὰ μάτια, καὶ τοὺς ἔπιλωναν στὸ ἔδαφος· καὶ δύο φύλαγαν διπλοσκοπιὰ καὶ μὲ ματσούκια γιὰ χτύπημα ἔυλοδαφμοῦ, καὶ μὲ ἀναμμένους φανοὺς θυέλλης. ἔτσι δύο δύο τοὺς συλλάβαμε καὶ τοὺς δέσαμε ὄλους γερά, καταμουσκεμένους μέχρι τὸ κόκκαλο, ποὺ τουρτούριζαν ἀπὸ τὸ κρύο. οἱ δικοί μου πάντοτε ἀμύλητοι. καὶ φοροῦσαν μιὰ εἰδικὴ στρατιωτικὴ μάλλινη κουκούλλα μὲ τρύπα ποὺ ἄφηνε ἀκάλυπτη μόνο τὴν περιοχὴ «μάτια - μύτη - στόμα». εἶχαν τότε γιὰ τὸ κρύο τέτοια κουκούλλα ὅλοι οἱ στρατιῶτες. ἦταν σάν ἀμύλητα φαντάσματα. μόνον ἐγὼ δὲν φοροῦσα κουκούλλα, καὶ μιλοῦσα. τοὺς δέσαμε ὄλους, βρεμένους, φιμωμένους μὲ σχοινὶ - χαλινάρι στὸ στόμα, τυφλωμένους μὲ πανὶ στὰ μάτια, ἔπιλωμένους κατὰ γῆς, μὲ βγαλμένα τ' ἄρβυλα καὶ τὶς κάλτσες, ποὺ τοὺς τὰ πήραμε στὸ δικό μας στρατωνισμό. καὶ τουρτούριζαν ὄλη τὴ νύχτα ἀπὸ τὸ κρύο. τὸν ἀνθυπίλαρχο, ὅπως εἶχα πῆ στοὺς ἀντρες μου ἐκ τῶν προτέρων, τὸν κρατοῦσαν αὖ-

τοί, κι ἐγώ ὁ ἴδιος τὸν ἔδεσα ἀμίλητος. ἐκεῖνος ἀπειλοῦσε κι ἔβριζε μέχρι ποὺ τὸν φίμωσα περνώντας του χαλινάρι, και λέγοντας μόνο «Γιὰ νὰ μὴ λέξ πολλά». τοῦ ἀφήρεσα και τ' ἄστροα του και τὰ ὅπλόσημά του ἀπὸ τὰ πέτα. ἔβαλα και τοὺς φρουροῦσε ἀμίλητη διπλοσκοπιὰ μὲ τὸν ἔναν διαλεγμένον πάντα ἀπὸ τοὺς πιὸ ρωμαλέους. ἔτσι και κουνιόταν κάποιος, τὸν ἔδεναν περισσότερο και σφιχτότερα, μὲ ἀφθονο πρόσθετο σχοινί, πάντοτε ἀμίλητοι. καθὼς τουρτούριζαν ὅλοι και δὲν ἔβλεπαν, οὕτε μποροῦσαν νὰ μιλήσουν, οὕτε νὰ κουνηθοῦν, παρὰ μόνο ἀκουγαν, λέω στοὺς δυὸ ἄντρες μου ποὺ τοὺς φύλαγαν· «Ἄν κανεὶς κάνῃ ἔξυπνάδες, μαυρίστε τον στὶς όσπαλιὲς μ' αὐτὰ τὰ καπρούλια». (τοὺς ἔδωσα ὅμως ἀπὸ μιὰ καρτέλα ὅπου ἔγραφα· «Ἄντὸ ποὺ εἴπα γιὰ όσπαλιὲς νὰ μήν τὸ κάνετε» και τὸ διάβασαν ἀμίλητοι). και ξαναεῖπα· «Ἄντοι ἔφαγαν ἀπὸ μιὰ κότα ὁ καθένας, και ἥπιαν ἔνα σκασμὸ μπῦρες· και θὰ θέλουν νὰ χέσουν. δὲν θὰ τοὺς λύσετε· νὰ τὰ κάνουν ἀπάνω τους, κι ὅταν τὰ κάνουν, νὰ τοὺς ὑποχρεώσετε διὰ όσπαλου νὰ τὰ φάνε». (τοὺς ἔκανα ὅμως νεῦμα, κι αὐτὸ νὰ μήν τὸ ἐπιβάλουν). μερικοὶ δεμένοι κλαψούριζαν. εἶπα· «Κλαψούριζουν τὰ μωρά μας, ὀλλὰ δὲν ἔχουμε πιπίλες». ἔχοντας προενημερώσει τοὺς παρόντες ἄντρες μου, ἐκείνη τὴ στιγμὴ πυροβόλησα πρὸς τὰ πάνω μὲ τὸ σαρανταπεντάρι μου μέσα στὴ σκηνὴ τρυπώντας τὸ πανί της, και ἔσβησαν ὅλοι οἱ φανοὶ θυέλλης. ἤξερα ἀπὸ μικρὸς ὅτι ἔνας βρόντος σὲ κλειστὸ χῶρο σβήνει ὅλους τοὺς φανοὺς θυέλλης. πρὸ τοῦ 1956, ποὺ δὲν ὑπῆρχε στὸ χωριό μου ἡλεκτρισμός, και στοὺς γάμους φωτιζόμασταν τὸ βράδυ μὲ ἰσχυροὺς φανοὺς θυέλλης, τὰ τότε λεγόμενα «Lux», ἤξερα ὅτι ἀκόμα και σὲ ἀνοιχτὸ χῶρο, σὲ αὐλή, ἀπὸ τὸ βρόντο ποὺ κάνει τὸ μεγάλο νταούλι, ἔσβηναν ὅλα τὰ «Lux». γι' αὐτὸ τὴ νύχτα νταούλι δὲν χτυποῦσε, ὀλλ' ἔπαιζαν μόνο ζουρνάδες, κλαρῖνα ἀκορντεὸν και μπουζούκια. οἱ δέσμιοι τρομοκρατήθηκαν, ἐπειδὴ ἔνιωσαν και τὸ πηχτὸ σκοτάδι, και μούγκριζαν κι ἔκλαιγαν ὅλοι. και εἴπα κιόλας· «Καθαρίσαμε ἔναν· θέλω ὄλον ἔναν· ὀλλὰ ποιόν;». λέει ἔνας βαλτὸς ἀπὸ τοὺς ἄντρες μου· «Τὸν ἀνθυπίλαρχο». κι ὁ ἀνθυπίλαρχος ἀρχισε νὰ σπαράζῃ και νὰ μουγκρίζῃ χειρότερα. εἶπα· «Νὰ κάνουμε σύσκεψι γιὰ τὸ ποιόν θὰ ἐκτελέσουμε κι ἀν τὸν ἐκτελέσουμε ἐδῶ μέσα ἢ ἔξω· δύο φτάνουν». πρέπει τὴ στιγμὴ ἐκείνη οἱ δέσμιοι νὰ μὲ πέρασαν γιὰ μανιακὸ σὲ ἔκρηξι. στὸ μεταξὺ κάποιος, ποὺ πιὸ μπροστὰ εἶχε πάρει ἔναν ἀπὸ τοὺς ἀναμμένους φανοὺς ἔξω ἀπὸ τὴ σκηνή, μπῆκε μέσα, μᾶς φώτισε, και ξανανάψαμε τοὺς σβησμένους. οἱ πανικόβλητοι δέσμιοι μούγκριζαν. ἔκαναν πολλὴ ὠρα γιὰ νὰ καταλάβουν τὸ βάροβαρο ἀστεῖο. εἶπα· «Φρουρεῖτε τους», κι ἔφυγα. οἱ σκοπιές μου ἀλλαζαν κάθε 2 ὠρες. οἱ 2 λοχίες μου και οἱ 2 δεκανεῖς μου –οἱ ἀρχηγοὶ τῶν 4 πληρωμάτων–

ἔφταναν γιὰ νὰ εἶναι ἀνὰ ἔνας ὁ ἔνας ἀπὸ τὴν κάθε διπλοσκοπιὰ στὶς συνολικὰ 4 βάρδιες μέχρι τὶς 8 τὸ πρωΐ. στὶς 7.30' οἱ δέσμιοι ἀφέθηκαν γιὰ λίγο ἀφύλακτοι καὶ οἱ δικοί μου ὅλοι ἦταν στὶς θέσεις των μέσα στ' ἄρματα γιὰ τὴν ἐπίθεσι. στοὺς ἄντρες μου ὅλους εἶχα διατάξει ἀμέσως μετὰ τὸ δέσιμο ὅλων νὰ φορέσουν τὰ στεγνὰ ὁοῦχα τους καὶ ἀρβυλά τους, τὰ δεύτερα ποὺ εἶχαν κατὰ τὴν ἀρχικὴ διαταγὴ μου. φόρεσα κι ἐγὼ στεγνά. βάψαμε μὲ μίνιο ὅλα τ' ἄρματα τῶν ἀντιπάλων. ἔνας δεξιοχέρης σκιτσάρισε στὸ κάθε ἄρμα τους δυὸ κόκκαλα χιαστὶ μὲ μιὰ νεκροκεφαλὴ στοῦ καθενὸς Χ τὴν πάνω γωνία. στὸ στρατωνισμό μας διέταξα ἡσυχία καὶ ὑπνοῖ «Ἄφήστε τὰ γέλια καὶ τὰ σχόλια γιὰ μετὰ τὸ τέλος τῆς ἀσκήσεως· τώρα ὑπνοῖ· καὶ οἱ σκοποὶ τὰ μάτια τους καὶ τ' αὐτιά τους τέσσερα». ἐμένα εἶπα νὰ μὲ ἔνπνήσουν στὶς 7.30'. ἦταν ὅλοι τρελλοὶ ἀπὸ τὴν χαρά τους.

Στὶς 7.50 π.μ. κατέφθασαν στὰ γύρω ὑψώματα ὁ διοικητὴς καὶ οἱ ἀξιωματικοί, πιὸ πολλοὶ τώρα, γιὰ νὰ παρακολουθήσουν τὴν ἐπίθεσι καὶ τὴν ἄμυνα. βλέπαμε ἀπὸ μακριὰ τὰ φῶτα τῶν αὐτοκινήτων τους (τζήπ).

“Ἄρχισα τὴν ἐπίθεσι. οἱ ἀξιωματικοὶ ἀκουγαν τὶς βραχύτατες καὶ σχεδὸν μονολεκτικὲς διαταγές μου ἀπὸ τοὺς ἀσυρμάτους των, ἀλλὰ δὲν καταλάβαιναν τίποτε. ἀκουγαν· «Ωρα Ψωμὶ Χήνα Φίδι Υπνος Τέντα ... (=Ω Ψ Χ Φ Υ Τ ...). σάστισαν. εἶχα δώσει στοὺς 4 ἀρχηγούς μου ἀπὸ μιὰ καρτέλλα, ὅπου ἔγραφα πῶς θὰ διατάξω κατὰ τὴν ἐπίθεσι μονολεκτικά·

΄Αριστερά: γλυκό (ζάχαρι, παγωτό, καραμέλλα, κλπ.)

Δεξιά: πικρό (καπνόφυλλο, πικραμύγδαλο, ὁαδίκι, κλπ.)

Σταμάτα: ξινό (ξίδι, λεμόνι, ἀγουρίδα, κλπ.)

Προχώρα: ἀρμυρό (ἀλάτι, θάλασσα, ἀρμυρόψαρο, κλπ.)

μηδέν: καυτερό (καυτερὴ πιπεριά, μαυροπίτερο, κλπ.).

δηλαδὴ ὄτιδήποτε γλυκὸ ἔλεγα, λ.χ. παγωτό, ἐννοοῦσα νὰ κάνουν λίγο ἀριστερά, κλπ.. καὶ δὲν χρησιμοποιοῦσα ποτὲ μιὰ λέξι παραπάνω ἀπὸ μία φορά. ὁ ἵδιος εἶχα μιὰ καρτέλλα μὲ πολὺ περισσότερα γλυκά, πικρά, κλπ.. τὸ καυτερό δὲν σήμαινε τίποτε· ἦταν μόνο γιὰ νὰ μπερδεύω τοὺς ἀξιωματικούς. τὰ 5 ἄρματά μου τὰ ἔλεγα μὲ τὰ ὀνόματα Γάτος Λύκος Λέων Τίγρης Πάνθηρ, τελείως πρωτοφανῆ στὸ στρατό. οἱ ἀξιωματικοὶ ποὺ παρακολουθοῦσαν τάχασαν. ἔβλεπαν ὅμως μὲ τὶς διόπτρες μιὰ ἐπίθεσι μὲ τακτικὲς κινήσεις κανονικὲς κι ἐπιτυχημένες. στὸ πίσω μέρος τοῦ κάθε ἄρματός μου εἶχα κολλήσει ἀπὸ μιὰ μικρὴ φωσφορίζουσα πινακίδα, πέντε διαφορετικῶν ἀποχρώσεων, γιὰ νὰ μᾶς βλέπουν οἱ ἀξιωματικοὶ ἀνάβοντας τὰ φῶτα ἐνὸς ἀπὸ τὰ τζήπ τους. διότι ἦταν ἀκόμη σχεδὸν σκοτάδι· γρήγορα ὅμως ἔφεξε ἡ μέρα. αὐτὸ ἦταν κάτι ποὺ δὲν τὸ ζήτησαν, οὕτε τὸ φαντάστηκαν,

ἀλλὰ τὸ ἔκανα γιὰ νὰ διευκολύνω τὴν ὀπτική τους παρακολούθησι. ἐπίθεσι ἐπιστημονικὴ καὶ ἔντονη. ἔβλεπαν ὅτι οἱ ἀμυνόμενοι δὲν ἐκδηλώνονται, οὔτε στὸν ἀσύρματο ἀκούονται. «Μὰ τί γίνεται;». ἐγὼ μὲ κανονικὸ σχέδιο ἀμοιβαίου «βηματισμοῦ» τῶν ἀρμάτων μου μὲ ἐναλασσόμενη προέλασι - κάλυψι. σχέδιο ἐπιτυχημένο, διαταγὲς ἀκατάληπτες. οἱ δυὸ δυάδες τῶν ἀρμάτων καὶ τὸ οὐλαμαγικό μου ἄρμα σὲ τέλειους σχηματισμοὺς μάχης. ὅταν «καταλάβαμε» τὴν κορυφή, ἔρχοιται τὴν πράσινη φωτοβολίδα: «Νικήσαμε», «Τέλος», «Μπορεῖτε νὰ ροήτε». ὡρμησαν ὅλοι κι ἔφτασαν σὲ χρόνο ἐλάχιστο.

“Ολοι οι ἀξιωματικοὶ ἀνάστατοι· φώναζαν· «Μὰ τί ἔγινε?». «Ἡ ἄμυνα γιατί δὲν ἐκδηλώθηκε?». «Ἡ ἐπίθεσι ἄριστη, ἀλλ’ ἡ ἄμυνα ἀνύπαρκτη». μὲ όποιον· «Ποῦ εἶναι οἱ ἀντίπαλοι?». τοὺς λέω· «Κατέστρεψα ὅλα τ’ ἀρμάτων τους. τοὺς σκότωσα ὅλους. τὰ πτώματα εἶναι μέσα στη σκηνή τους». ἀνοίγουν ἔντρομοι τὴ σκηνή καὶ βλέπουν 21 ἄτομα δεμένα χειροπόδαρα, ξυπόλυτα, τυφλωμένα, φιμωμένα, μουγγαμένα, βρεγμένα μέχρι τὸ πετσί τους νὰ τρέμουν ἀπὸ τὸ κρῦο· καὶ μερικοὶ χειμένοι· καὶ Ἰωας ὅλοι κατουρημένοι· καὶ βρομούσαν. τοὺς ἔξήγησα πῶς καὶ ποὺ τοὺς ἔξουδετέρωσα. αὐτὸς καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν ἀσκησι τὴν παραπτωμά τους πολὺ βαρὺ συνεπαγόμενο ποινὴ πολὺ βαρειὰ ἀπὸ στρατοδικεῖο. ἐγκατάλειψι ἀρμάτων καὶ ὄπλων, μάλιστα κανονιῶν καὶ βαρέων πολυβόλων καὶ ὀπλοπολυβόλων καὶ πιστολιῶν καὶ πυρομαχιῶν καὶ ἀσυρμάτων· πραγματικὴ λιποταξία ἀπὸ πεδίο μάχης· ριψάσπιδες γιὰ ἐκτέλεσι καὶ πραγματικοὶ προδότες.

“Αρχισαν οἱ ἀξιωματικοὶ νὰ φωνάζουν καὶ ν’ ἀμφισβητοῦν. «Ὦχι», «Ἄντὸ δὲν εἶναι ἄσκησι», «Ἄντὸ εἶναι φιάσκο», «Ἄντὸ εἶναι καραγκιοζλίκι», «Ἄντὸ εἶναι ἀντικανονικό», «Ἄντὸ εἶναι κοροϊδία», «Ἄντὸ εἶναι παιχνίδι, δὲν εἶναι ἄσκησι». ὁ διοικητὴς δὲν μιλοῦσε, ἀλλὰ μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα μπροστά στὸ στῆθος του ἔβλεπε κι ἄκουγε. ὁ Ἰλαρχός μου μοῦ λέει· «Δόκιμε, ἐγὼ τέτοια σοῦ δίδαξα;». (δὲν μοῦ δίδαξε τίποτε· ἀπλῶς δὲν ἥξερε τί νὰ πῆ μπροστά στὸν ἀντισυνταγματάρχη διοικητή). τοὺς λέω· «Κύριε Ἰλαρχε, τρεῖς φορὲς σᾶς ὁώτησα χθές, καὶ μοῦ εἴπατε «‘Ἡ ἄσκησι εἶναι ἐν ἔξελιξει’ καὶ ‘Εἶσαι ἐν πολέμῳ’. μᾶς ἀκουσαν ὁ διοικητὴς καὶ ὅλοι οἱ ἀξιωματικοί. ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα φρόντισα νὰ ἐπιτίσουμε ἐγὼ καὶ οἱ ὑπαξιωματικοί μου καὶ οἱ γενναῖοι ἄντρες μου ὅλοι, νὰ νικήσουμε, νὰ καταστρέψω τὸν ἔχθρο καὶ τὰ ὄπλα του, νὰ τιμήσουμε τὰ ὄπλα μας, καὶ νὰ κρατήσω τὴν τιμὴ μας. ‘Τὸ ἵππικὸ δὲν νικάει ποτέ· μόνο καταστρέφει κι ἔξοντώνει’. χάρισα τὴ ζωὴ στοὺς ἔχθρούς, γιὰ ν’ ἀνακριθοῦν, κι ἐπειδὴ εἶναι “Ἐλληνες, κι ἐπειδὴ ἡ τὴν ἄσκησι καὶ ὅχι πόλεμος”. ὁ διευθυντὴς τοῦ Γ’ γραφείου ὠρουόταν «Ἐγὼ σχεδίασα τὴν ἄσκησι καὶ δὲν σχεδίασα αὐτὰ ποὺ ἔκανες! καὶ διέπραξες κι ἀσέβεια στὸν ἀνώτερο

σου! εῖσαι δόκιμος καὶ κακοποίησες τὸν ἀνθυπίλαρχο». τοῦ λέω· «Κύριε Ἰλαρχε, ἐσεῖς σχεδιάσατε τὴν ἄσκησι, ἀλλ’ ἐγὼ τὴν ἐκτέλεσα· καὶ στὴν ἐκτέλεσι προκύπτουν πολλὰ ἀπροσδόκητα, κι ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἀγήματος στὸν πόλεμο ἔχει τὴν πρωτοβουλία γιὰ τὸ τί δεῖ γενέσθαι. διότι τὰ πάντα εἶναι ζήτημα ζωῆς καὶ θανάτου. δσο γιὰ τὴν ἀσέβεια πρὸς τὸν ἀνώτερο μου· δὲν μοῦ λέτε; στὸν πόλεμο ὑπάρχει ἀνώτερος τοῦ ἐχθροῦ σεβαστὸς σὲ μᾶς; γιὰ νὰ μὴ σᾶς πῶ ὅτι, ἀφοῦ τὸ βλέπετε ἔτσι, ἐγὼ εἴμαι ἐπιστήμων κι αὐτὸς ἀπόφοιτος γυμνασίου. ἂν σ’ ἔναν ἀληθινὸν πόλεμο καταλάβω ἔνα ὑψωμα μ’ ὅποιαδήποτε πανουργία στὴν τακτικὴ πολέμου, καὶ βρεθῶ μπροστὰ στὸν ἐχθρὸ συνταγματάρχη ἢ καὶ στρατηγό, θὰ τὸν χαιρετήσω ἐν στάσει καὶ σὲ προσοχὴ - κλαρῖνο ἢ θὰ τοῦ ὁρμῆσω καὶ θὰ τοῦ κόψω τὰ λαιμά του; τί θὰ πῇ «ἀσέβησα ἐγὼ ὁ δόκιμος δένοντας τὸν ἀνθυπίλαρχο; δὲν εἶναι εὐχαριστημένος ποὺ δὲν τὸν ἔσφαξα; κανονικὰ θὰ πρέπη νὰ συμβουλεύσετε αὐτὸν τὸν «αἰχμάλωτό μου» νὰ παρουσιαστῇ ἐνώπιόν μου κι ἀπὸ εὐγνωμοσύνη νὰ μοῦ φιλήσῃ τὸ χέρι. ἀπαντήστε μου». τότε μίλησε ὁ διοικητὴς καὶ εἶπε· «Καλὰ λέει τὸ παλληκάρι. μιὰ ἄσκησι, δσο πιὸ πολὺ μοιάζει μὲ τὸν ἀληθινὸν πόλεμο, τόσο πιὸ ἐπιτυχημένη εἶναι». κι ἀπλώνοντάς μου τὸ χέρι του σὲ χειραψία, μοῦ λέει· «Συγχαρητήρια, ἀνθυπίλαρχε· εῖσαι κιόλας ἀνθυπίλαρχος. θὰ σοῦ κάνω τὴν πιὸ καλὴ πρότασι γι’ ἀνθυπίλαρχο. ἀπ’ αὐτὴ τὴ στιγμὴ σ’ ἔχω ἀνθυπίλαρχο καὶ θὰ σὲ προσφωνῶ κύριε ἀνθυπίλαρχε». ἄλλαξαν ὅλοι· «Ναι, βέβαια, κύριε διοικητά, ἀπ’ αὐτὴ τὴν ἀποψι ἡ ἄσκησι ἤταν ἔξαιρετική· σὰν ἀληθινὸς πόλεμος... κλπ. κλπ.». ὁ διευθυντὴς τοῦ Γ’ γραφείου μοῦ λέει· «Τώρα αὐτοὺς πρέπει νὰ τοὺς πάμε ὅλους στὸ ἀναρρωτήριο· τοὺς ὁήμαξες· τοὺς ἔκανες χάλια». τοῦ λέω· «Νὰ τοὺς πάτε καὶ στὸ νοσοκομεῖο, καὶ στὸ πλυντήριο, καὶ στὸ νεκροταφεῖο, κι ὅπου ἀλλοῦ χρειαστῆ». ὁ διοικητὴς γελούσε. δυὸ ὥρες ἀργότερα, στὸ στρατόπεδο μὲ κάλεσε στὸ γραφεῖο του· μοῦ λέει· «Τὸ λέει ἡ καρδιά σου, ἀνθυπίλαρχε. λόγῳ τῆς ἡλικίας μου καὶ τοῦ βαθμοῦ μου, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ σ’ ἔχω ποτὲ διοικητή μου, ἀλλ’ ἡθελα ὡς διοικητὴς νὰ σ’ ἔχω ὑποδιοικητή μου. σ’ ἔχω ἐμπιστοσύνη». στὸ στρατὸ τὸν γενναῖο καὶ δραστήριο καὶ ἔξυπνο τὸν θέλει ὁ καθένας γιὰ συνεργάτη του· αἰσθάνεσαι ἀσφάλεια, ὅταν ἔχῃς τέτοιον συμπολεμιστή· καὶ πανικοβάλλεσαι, ὅταν ὁ συμπολεμιστής σου εἶναι βλάκας δειλὸς καὶ ὀκνηρός. αὐτὸ τὸ ἥξερα ἀπὸ τότε, ἀλλὰ τὸ διαπίστωσα καλλίτερα καὶ τὸ ἔνιωσα μετὰ 9 χρόνια στὴν ἐπιστράτευσι ὡς Ἰλαρχος, στὴ Λῆμνο, στὴν πρώτη γραμμή, μπροστὰ στὰ στόμια τῶν κανονιῶν τῶν τουρκικῶν πολεμικῶν πλοίων, ποὺ ἦταν στὰ 6 ναυτικὰ μίλια ἔτοιμα νὰ κινηθοῦν γι’ ἀπόβασι ἐναντίον μας ἢ νὰ κανονιοβολήσουν· ἐπὶ 3 μῆνες. κάθε μέρα καὶ κάθε νύχτα καὶ κάθε δευτερόλεπτο ἔέραμε ὅτι

σ' ἔνα λεπτὸ ἐνδέχεται νὰ ἡμαστε σφαγμένα πτώματα ἢ κοιματιασμένα κορμιά μὲ τὰ μυαλά μας πιτσιλισμένα στοὺς βράχους ἢ στ' ἄρματά μας ἢ στὴν ἄμμο τῆς παραλίας. κοιμόμασταν φορώντας τ' ἄρβυλα καὶ μὲ τὰ πιστόλια στὴν ἀγκαλιά μας. τοῦ λέω σὲ ἐνικό· «Συνταγματάρχα! ὅταν ἐγὼ θὰ γίνω ἐπίλαρχος, γιὰ νὰ μπορῆς νὰ μ' ἔχῃς ὑποδιοικητή, ἐσὺ θὰ εἶσαι στρατηγός, διοικητής σώματος στρατοῦ ἢ καὶ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ ἢ καὶ ὅλων τῶν ἐνόπλων δυνάμεων, στρατοῦ ναυτικοῦ ἀεροπορίας». μοῦ ἔσφιξε τὸ χέρι λέγοντας· «Σ' εὐχαριστῶ, ἀνθυπίλαρχε». ὅταν ἀκόμη ἡμασταν στὸ χῶρο τῆς ἀσκήσεως, ἔνας μὲ ὁώτησε· «Τί Γάτες Βόδια Δέντρα Φίδια παγωτὰ καραμέλλες μαυροπίπερα καὶ καυτερὲς πιπεριὲς ἔλεγες στὶς διαταγές σου; δὲν καταλαβαίναμε τίποτα». (διέταξα δηλαδή· «Τίγρη! Παγωτό!» καὶ τὸ ἄρμα ποὺ λεγόταν ἔτσι πήγαινε ἀριστερότερα). τοῦ λέω· «Γι' αὐτὸ ἄλλαξα τὸ ἀλφάβητο καὶ κάλυψα τὴ σημασία τῶν διαταγῶν μου, γιὰ νὰ μὴν καταλαβαίνετε. σᾶς ἔδωσα τὸ όόλο τῶν κατασκόπων τοῦ ἐχθροῦ ποὺ δρᾷ στὰ μετόπισθεν, κι ἔπρεπε νὰ φροντίσω νὰ μὴν καταλαβαίνετε τίποτε». μοῦ λέει· «Τότε γιατί κόλλησες τὰ φωσφορίζοντα πινακίδια πίσω ἀπὸ τ' ἄρματά σου, κι ἐμεῖς βλέπαμε ὅλες τὶς θέσεις σου καὶ τὶς κινήσεις σου;». τοῦ λέω· «Ἄ! σ' αὐτὸ σᾶς ἔδωσα τὸ όόλο τῶν ἐπιθεωρητῶν ποὺ μ' ἐπιθεωρούσατε, κι ἔπρεπε νὰ βλέπετε καλὰ στὸν πίνακα, ἀν λύνω σωστὰ τὴν ἀσκησὶ ποὺ μοῦ βάλατε». ὁ διοικητής σ' αὐτὸ δὲν ἄντεξε κι ἔξερράγη· μ' ἀγκάλιασε λέγοντας· «Μπράβο, παλληκάρι μου! εἶσαι ἄξιος ἥγετης! εἶσαι ίκανὸς δάσκαλος! ὑπέροχος ἐκπαιδευτής! μπράβο ἀνθυπίλαρχέ μου! νιώθω ὑπερήφανος γιὰ σένα. καὶ δὲν μοῦ λές; πῶς σοῦ ἥρθε αὐτὴ ἡ ἐμπνευσι;». τοῦ λέω· «Ἀπὸ ἔνα μῆνα σκεφτόμουν καὶ σχεδίαζα. ἀρχικὰ σκέφτηκα· Ἔνα ἄρμα σὲ μιὰ τέτοια ἀσκησὶ καίει 5 βαρέλια βενζίνα καὶ χρησιμοποιεῖ 1 βαρέλι λάδια. 10 ἄρματα θὰ κάψουμε 50 βαρέλια βενζίνα καὶ θὰ χρησιμοποιήσουμε 10 βαρέλια λάδια. δὲν ἥταν σωστὸ νὰ παιζούμε μὲ τὰ οἰκονομικὰ τῆς πατρίδος. ἔπρεπε, γιὰ νὰ ἐκπαιδευτοῦμε, νὰ κάνουμε κάτι ποὺ νὰ μοιάζῃ ὅσο γίνεται περισσότερο μὲ τὸν ἀληθινὸ πόλεμο. ἔκανα μόνος σάν κατάσκοπος μιὰ ἀναγνώρισι τοῦ χώρου πρὸ ἡμερῶν, γιὰ νὰ δῶ ποὺ θὰ κινηθῶ καὶ τί μοῦ προσφέρει ὁ χῶρος. εἶχα τὶς πληροφορίες μου γιὰ ὅσα ἔλεγε φλυαρώντας ὁ ἀντίπαλός μου· ἡ μισὴ ἀσκησὶ γιὰ μένα διεξήχθη μέσα στὸ στρατόπεδο. ἔκανα σχέδιο, ἔκανα προετοιμασία, παλαίψαμε σῶμα μὲ σῶμα, τοὺς «σκοτώσαμε» ὅλους, «καταστρέψαμε» ὅλα τ' ἄρματα τοῦ «ἐχθροῦ»· γιὰ τὴν πατρίδα». συγκινήθηκε. ἀνέβηκε στὸ τζήπ του κι ἔφυγε. ἀνέβηκαν καὶ οἱ ἄλλοι στὰ δικά τους καὶ τὸν ἀκολούθησαν. διέταξα καὶ τοὺς δικούς μου κι ἀνέβηκαν στ' ἄρματα. πήγα μὲ τρεῖς ἀντρες μου κι ἔκοψα μὲ τὸ μαχαίρι μου τὰ δεσμὰ δύο «ἐχθρῶν», διατάζοντάς τους ν' ἀποδεσμεύ-

σουν αύτοί και τοὺς ἄλλους δικούς των. τοὺς ἐπέστρεψα καὶ τ' ἄρβυλά τους καὶ τὶς κάλτσες των· σωδηδόν. καὶ τοὺς εἶπα· «Εἴστε αἰχμάλωτοί μου καὶ σεῖς κι ὁ ἀξιωματικός σας. Θὰ ἐκτελέσετε ἀμέσως τὴν διαταγὴν μου νὰ τοὺς λύσετε ὅλοι ὅλους· ἀλλιῶς θὰ σᾶς κρεμάσω ἀνάποδα ἀπὸ τὰ δέντρα σὰ σφαγμένα γίδια καὶ θὰ σᾶς γδάρω κατακέφαλα... καὶ θὰ κάνω τὰ τομάρια σας ντέφια». ἔνας ἀπὸ τοὺς ἄντρες μου μετὰ ἀπὸ λίγο μοῦ εἶπε· «Δὲν θὰ ἥθελα ποτέ μου νὰ σᾶς ἔχω ἀντίπαλο». καὶ στὸν ἀνθυπίλαρχο εἶπα· «Πᾶρε τὰ ὄπλόσημά σου καὶ τ' ἀστέρια σου». καὶ φύγαμε ἐγκαταλείποντάς τους.

Σ' ὅλο τὸν τελευταῖο μῆνα τῆς θητείας του ὁ ἀντίπαλος ἦταν σὰ βρεγμένη γάτα. οἱ ἄντρες μου ἦταν ὑπερήφανοι γιὰ μένα. ἔνας ὀλιγογράμματος μοῦ εἶπε· «Ἄνθυπίλαρχε, σὲ περιφανεύομαι».

Βούιξε τὸ στρατόπεδο. τὸ γεγονὸς συζητιόταν στὴ λέσχη. τὸ ἔμαθαν κι ἄλλα στρατόπεδα· ἦταν πολλὰ στρατόπεδα τότε γύρω ἀπὸ τὴν Ἀλεξανδρούπολι· καὶ γειτονικά· ἦταν τὸ 1965· οἱ σχέσεις μας μὲ τοὺς Τούρκους ἦταν τεταμένες καὶ εὐφλεκτες.

“Ολοι μοῦ ἔλεγαν· «Εἴσαι πανούργος», «Εἴσαι κρυφὴ φωτιά, πολὺ ἐπικίνδυνη», «Εἴσαι τολμηρός», «Εἴσαι ἀπρόβλεπτος», «Εἴσαι ἀδιστακτος», «Ἀλίμονο στοὺς ἀντιπάλους σου». τὸ τελευταῖο μοῦ τὸ εἶπε ὁ ὑποστράτηγος μέραρχός μου, ποὺ ἔμαθε τί ἔγινε. αὐτὸς ἀργότερα ἔγινε ἀντιστράτηγος διοικητής τοῦ τρίτου σώματος στρατοῦ καὶ ἀργότερα διοικητής τῆς στρατιᾶς καὶ πολὺ ἀργότερα ὑφυπουργὸς ἀμύνης· τὸ 1974. σ' ὅλους ἀπαντοῦσα· «Ναί, τέτοιος εἴμαι· ἀξιωματικὸς τοῦ ἵππικοῦ δὲν εἴμαι; Δὲν νικάω ποτέ· μόνο ἔξοντώνω».

Κωνσταντῖνος Σιαμάκης
ἐπίλαρχος

ΠΟΙΝΕΣ ΠΟΥ ΕΠΕΒΑΛΑ

Στὸ στρατὸ τιμώρησα μόνο δύο φορές, μία στὴν Ἀλεξανδρούπολι καὶ μία στὴ Θεσσαλονίκῃ· καὶ πραγματικὰ τὸ προσχεδίασα νὰ τιμωρήσω μία μόνο φορά σὲ κάθε μέρος μὲ ποινὲς ἀμετάκλητες· γιὰ νὰ δεῖξω ὅτι εἶμαι ὅχι μόνο γεμάτος καλοσύνη, ἀλλὰ καὶ αὐστηρὸς τιμωρός. οἱ ἄλλοι ἔφεδροι ἀξιωματικοὶ δὲν τιμωροῦσαν σχεδὸν ποτέ, κι αὐτὸ μείωνε πολὺ τὴν ἐπιβολή τους. ἀλλὰ κατὰ τὴ χωριάτικη παροιμίᾳ *Ο φόρβος φυλάει τ' ἀμπέλια.* φρόντιζα δόμως ἡ τιμωρία νὰ μὴν πέσῃ σὲ στρατιώτη ποὺ εἶναι καλὸς σὲ ὅλα του καὶ μόνο μιὰ σπάνια φορά τοῦ συνέβη νὰ εἶναι παραβάτης, ἀλλὰ νὰ εἶναι κατ' ἐθισμὸν κι ἀπὸ κακοήθεια παραβάτης· καὶ κυρίως εἰς βάρος κάποιου συναδέλφου του νεωτέρου ἢ ἀσθενεστέρου. ἡ τιμωρητικὴ δικαιοδοσία μου ἦταν 4 μέρες κράτησι καὶ 8 μέρες περιορισμός. στὸ στρατὸ τότε περιορισμὸς ἦταν νὰ μὴν μπορῇ ὁ τιμωρημένος νὰ βγῆ ἀπὸ τὸ στρατόπεδο· στέρησι ἐξόδου. κράτησι ἦταν καὶ αὐτό, ἀλλὰ καὶ νὰ κοιμηθῇ τὸ βράδυ στὴ φυλακή, ἢ ὅπως ἔλεγαν στὴν ψειροῦ, μὲ κάτι κουβέρτες κοινόχρηστες καὶ βρόμικες. ἀλλ' αὐτὸ δὲν γινόταν, καὶ ἡ φυλακὴ ἦταν μιὰ ἀποθήκη παλιατσαρίας. ἔτσι κράτησι καὶ περιορισμὸς ταυτίζονταν. ἡ φυλάκισι δὲν εἶχε πιὰ φυλακή, ἀλλ' ἡ θητεία διακοπτόταν, ὅπότε ἡ ἀναβληθεῖσα θητεία τοῦ τιμωρουμένου πήγαινε τόσες ἡμέρες πιὸ πίσω ὅσες ἦταν ἡ φυλάκισι. ἦταν μιὰ πραγματικὰ ὀδυνηρὴ τιμωρία μὲ τέτοια τιμωρία, διαρκείας 4 ἡμερῶν, ὅπως ἀνέφερα, εἶχα τιμωρηθῆ κι ἐγὼ ὡς νεοσύλλεκτος, καὶ στὸ τέλος τῆς θητείας μου, ὡς ἀνθυπίλαρχος πλέον, ἀντὶ ν' ἀπολυθῶ στὶς 11 - 3 - 1967, ἀπολύθηκα στὶς 15 - 3 - 1967. κατὰ δὲ τὶς ἡμέρες τῆς φυλακίσεως ὁ τιμωρημένος δὲν μισθοδοτεῖται. κι ἐγὼ ὡς νεοσύλλεκτος πληρώθηκα γιὰ τὴν τετραήμερη φυλάκισί μου 6 δραχμὲς λιγώτερο· ἀντὶ νὰ πάρω μηνιαῖο μισθὸ 54 δραχμές, πῆρα 48. ὁ ἀξιωματικός, ὅταν ἦταν σὲ περιορισμὸ ἢ κράτησι ὑποχρεωνόταν νὰ βρίσκεται ἢ στὸ στρατόπεδο ἢ στὸ σπίτι του. κι αὐτὸ ἐλεγχόταν τηλεφωνικῶς. στὸ φύλλο ποιότητος τοῦ στρατευμένου γραφόταν μόνον ἡ φυλάκισι· ὅχι ἡ κράτησι ἢ ὁ περιορισμός. τέλος, τὴν ποινὴ ποὺ θὰ ἐπιβάλῃ ὁ ποιοσδήποτε ἀξιωματικός, ἔστω κι ἀνθυπίλαρχος, δὲν μπορεῖ νὰ τὴν ἄρῃ ἢ ἀκυρώσῃ κανεὶς ἀπολύτως, οὕτε

ό στρατηγὸς - ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ (τοῦ Γ.Ε.Σ.), παρὰ μόνον ἐκεῖνος ποὺ τὴν ἐπέβαλε. κι αὐτό, νομίζω, ἦταν πολὺ δίκαιο καὶ σοφό. μποροῦσε δὲ ὁ ἀξιωματικὸς νὰ τιμωρήσῃ μόνο κατώτερό του· οὐδέποτε ἀνώτερό του. μποροῦσε δῆμος ἐναντίον ὅποιουν δήποτε ἀνωτέρου του νὰ ὑποβάλῃ μήνυσι ἢ ἀναφορά. αὐτὰ τὰ δύο μποροῦσαν νὰ φτάσουν μέχρι τὸ Γ.Ε.Σ. ἢ τὸ Γ.Ε.Θ.Α. καὶ νὰ ἐκδικασθῇ κι ἀπὸ στρατοδικεῖο.

Στὴν Ἀλεξανδρούπολι τιμώρησα ἔναν ὑποδεκανέα. ὁ σπάνιος βαθμὸς τοῦ ὑποδεκανέως δὲν εἶναι ἀκριβῶς ὑπαξιωματικός, ἀλλ' ἔνας ἔπαινος ὑποδειγματικοῦ στρατιώτου, ποὺ μπορεῖ στὴν ἀνάγκη ν' ἀναπληρώσῃ ἔναν δεκανέα καὶ νὰ διατάξῃ ὡς δεκανεύς. ὁ ὑποδεκανεὺς αὐτός, ποὺ οἱ στρατιῶτες μοῦ ἔλεγαν παραπονεμένα ὅτι στὴν Ἰλη «ἄλωνίζει» καὶ «βρίζει» καὶ «βαράει», κι ὅτι ὑποδεκανέα τὸν ἔκανε ὁ προηγούμενος διοικητής, ἐπειδὴ τὸν χρησιμοποιοῦσε ὡς χαφιέ, κι ὅτι τὸν ὑπολόγιζε τότε μὲ κάποιο δέος ὀκόμη κι ὁ Ἰλαρχος, διέπραξε μπροστὰ στὰ μάτια μου τὸ ἔξῆς παραπτωμα. ἐπειδὴ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνο τῆς θητείας μου οἱ σχέσεις μας μὲ τοὺς Τούρκους στρατιωτικῶς ἦταν πολὺ εὐφλεκτες, ὅσοι ἥμασταν στὸν Ἐβρο, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ἐπιμίσθιο ποὺ παίρναμε, εἴχαμε καὶ τὰ πυρομαχικὰ ἥδη φορτωμένα μονίμως μέσα στ' ἄρματα, 60 βλήματα τοῦ κανονιοῦ, 12.000 σφαῖρες γιὰ τὰ δυὸ βαριὰ πολυβόλα Μπράουνινγκ, τὸ κοινὸ 0,30 ποὺ βάλλει ὁριζοντίως, καὶ τὸ ἀντιαεροπορικὸ 0,50 ποὺ βάλλει κατακορύφως κάτι σφαῖρες σᾶν παλούκια καὶ μὲ μεγάλη αὐτόματη διασπορά, καὶ πολλὲς χειροβομβίδες, καὶ μερικὲς νάρκες· τρομακτικὲς ποσότητες ἐπικινδύνων πυρομαχιῶν. μέσα στὸ ἄρμα πολλὲς φορές καθόμασταν πάνω στὶς πυκνὲς αἰχμὲς τῶν βλημάτων τοῦ κανονιοῦ. γι' αὐτὸ καὶ στὸν ὅρχο (=πάρκινγκ) τῶν ἀρμάτων, 10 μέτρα πρὸ τ' ἄρματα εἴχαμε ἔνα βαθὺ χαντάκι γεμάτο νερό, κι ἐκεῖ ἔπρεπε οἱ στρατιῶτες νὰ σβήνουν τὰ τσιγάρα τους, γιὰ νὰ πλησιάσουν ἢ ἀνεβοῦν ἢ μποῦν στὰ ἄρματα. κι αὐτὸ τηροῦνταν μὲ θρησκευτικὴ εὐλάβεια. ὁ ἐν λόγῳ λοιπὸν ὑποδεκανέας, ποὺ παρίστανε τὸν γενναῖο καὶ τὸν «τσαμπουκά» καὶ τὸ μάγκα, ἀνέβαινε στὸ ἄρμα μὲ τὸ ἀναμμένο τσιγάρο στὸ στόμα νταηλίδικα. οἱ στρατιῶτες μοῦ τὸ ἀνέφεραν αὐτὸ ἔντρομοι. φρόντισα καὶ τὸν εἶδα κι ἐγὼ ποὺ τὸ ἔκανε αὐτό. καὶ τοῦ ἔροιξα 8 μέρες περιορισμὸ καὶ τὸν ἔδιωξα ἀπὸ τὸν ὅρχο. ἐκεῖνος ἀδιαφόρησε καὶ τὸ βράδυ βγῆκε χωρὶς ἄδεια στὴν πόλι. τὸ εἶχα προβλέψει αὐτό, καὶ τηλεφώνησα στὴν Ἰλη καὶ τὸν ζήτησα στὸ τηλέφωνο. μοῦ λένε· κάπου ἔξω βγῆκε, θὰ τὸν βροῦμε· ἐννοοῦσαν στὸ στρατόπεδο. παίρνω μετὰ μιὰ ώρα, καὶ μοῦ λέν τὰ ἴδια. πάω στὸ στρατόπεδο στὶς 11 τὸ βράδυ. ἔμειναν ἐμβρόντητοι. τοὺς λέω· «Ἐδῶ θὰ κοιμηθῶ ἀπόψε· στρώστε μου τὸ κρεβάτι τοῦ γραφείου τῆς Ἰλης». πάω στὴν πύλη καὶ

περιμένω. ἀπόρησαν κι ό σκοπὸς καὶ οἱ Α.Μ.ῖτες, καὶ νάσου ἐμφανίζεται στὶς 12 τὰ μεσάνυχτα. τοῦ δίχνω ἄλλες 8 μέρες περιορισμό. αὐθαδιάζει· τοῦ δίχνω ἄλλες 8 μέρες. ($8 \times 3 = 24$ μέρες)· σχεδὸν ἔνα μῆνα στέρησι ἐξόδου. τοῦ λέω μπροστὰ στοὺς τρομαγμένους Α.Μ.ῖτες· θὰ εἰσηγηθῶ τὴν καθαίρεσί σου καὶ θὰ σὲ φτάσω μέχρι στρατοδικεῖο. ἔσπασε· ἔτορεμε. τὸ πωῦ ὁ Ἰλαρχος μοῦ λέει· «Μὰ τί κάνεις; αὐτόν;». τοῦ λέω· «Αὐτὸν ποὺ ἀνεβαίνει στ' ἄρματα μὲ ἀναμμένο τσιγάρο· αὐτὸν ποὺ δὲν λογαριάζει κανέναν». «Σὲ παρακαλῶ, ἄρε τὴν ἀπὸ δῶ καὶ πέρα ποινή του». «Δέν τὴν αἴρω. θὰ τὸν φτάσω μέχρι στρατοδικεῖο. θὰ τὸν βάλω στὴν ποινικὴ φυλακή. δὲν κάνω πίσω μὲ τίποτε. ἥ αὐτὸς ἡ ἐγώ». τὴν ἄλλη μέρα ὁ τιμωρημένος ἥταν ὁάκος. ἔφτασε μαντάτο καὶ στὸ διοικητή· ἵσως ἀπὸ τὸν Ἰλαρχο. μὲ καλεῖ ὁ διοικητής στὸ γραφεῖο του καὶ μοῦ λέει· «Ἐγὼ ἀπλῶς τὸ ἔμαθα. κάνε ὅπως κρίνεις». τὴν ἄλλη μέρα ὁ Ἰλαρχος μοῦ εἶπε· «Οπως πᾶς, θὰ γεμίσης τὸ βιβλίο μὲ ποινές». τοῦ ἀπάντησα· «Ἐνδεχομένως νὰ μὴ χρειαστῇ νὰ τιμωρήσω ἄλλη φορά». δὲν ξανατιμώρησα στὴν Ἀλεξανδρούπολι.

Στὴ Θεσσαλονίκη τιμώρησα μὲ 4 μέρες κράτησι ἔναν ...ἀνθυπασπιστή! ὁ ἀνθυπασπιστής, πάντοτε μόνιμος, εἶναι σχεδὸν ἀξιωματικός. ταξινομεῖται μεταξὺ ἀνθυπιλάρχου καὶ δοκίμου. μὲ εἰρωνεύτηκε μπροστὰ σὲ στρατιῶτες. δίνω τὴν ποινὴ γραμμένη σὲ χαρτὶ στὸν ὑπασπιστὴ τοῦ διοικητοῦ. τὸ βράδυ τηλεφωνῶ στὸ σπίτι τοῦ τιμωρημένου· τοῦ λέω· «Ἐλέγχω τὴν ἐκεῖ παρουσία σου». τρόμαξαν ὅλοι. μὲ καλεῖ ο διοικητής καὶ μοῦ λέει· «Ἄρε, σὲ παρακαλῶ τὴν ποινή. εἶναι μόνιμος· εἶναι οἰκογενειάρχης· ἔμαθα ὅτι ἥλεγχες τὴν παρουσία του τηλεφωνικῶς στὸ σπίτι του. θὰ τὸ μάθῃ καὶ ἡ οἰκογένειά του». τοῦ λέω· «Ἡ ποινὴ αὐτὴ δὲν καταγράφεται στὸ φάκελό του· δὲν ἐπηρεάζει τὴν καριέρα του καθόλου. στὴ γυναῖκα του, ποὺ σήκωσε τὸ τηλέφωνο πρώτη, ζήτησα τὸν ἴδιο ὡς ·“Ἐνας φίλος ἀπὸ τὰ παλιὰ χρόνια”· ὅταν ἥρθε ὁ ἴδιος, τοῦ εἶπα· ‘Εἶμαι ὁ Τάδε· πήρα νὰ ἐλέγξω τὴν παρουσία σου. πολὺ καλὰ ἔκανες, καὶ δὲν βγῆκες ἔξω· ὅλα καλά· καληνύχτα’. δὲν αἴρω τὴν ποινή, κύριε διοικητά. εἶμαι ἀποφασισμένος, ἀν ξανασεβήσῃ καὶ μάλιστα μπροστὰ σὲ στρατιῶτες, νὰ τὸν φτάσω μέχρι στρατοδικεῖο. εἶμαι ἀξιωματικός, καὶ δὲν ἐπιτρέπω νὰ μὲ μειώνῃ μπροστὰ σὲ στρατιῶτες. ἡ πατρίδα δαπάνησε, γιὰ νὰ μὲ κάνῃ ἀξιωματικὸ μὲ κῦρος. καὶ τώρα μὲ πληρώνει μὲ καλὸ μισθό. ἔχω ὑποχρέωσι στὴν πατρίδα αὐτὴ νὰ μὴν ἐπιτρέπω τέτοια μείωσι σὲ κανέναν, ἐφ’ ὅσον κάνω καλὰ τὴ δουλειά μου». μοῦ λέει· «Ἐχεις ἀπόλυτα δίκαιο καὶ σκέφτεσαι πολὺ σωστά. ὁ στρατὸς δὲν πρέπει νὰ εἶναι καραπουταναριό. αὐτὸς ἔχει αὐτὴ τὴν τάσι δυστυχῶς. θὰ τὸν συμβουλεύσω νὰ μὴν ξαναδείξῃ τέτοια ἀσέβεια». καὶ στὴ Θεσσαλονίκη δὲν ξανατιμώρησα. δὲν χρειάστηκε. θεωρῶ πολὺ πρόστυχο τὸ νὰ περιφρονεῖται

κάποιος για τὴν καλοσύνη του καὶ τὴν εὐγένειά του. γιὰ τὸ στρατὸ εἶναι κι ἐπικίνδυνο.

Στρατιώτη δὲν εἰρωνεύτηκα ποτέ. τὴν ἴδια πατρίδα ὑπηρετούσαμε, γιὰ τὴν ἴδια κινδυνεύαμε, ἀποφασισμένοι νὰ χάσουμε γι' αὐτὴ καὶ τὴ ζωὴ μας. στὴν Ἀλεξανδρούπολι εἶχα στὸν οὐλαμό μου ἔναν στρατιώτη ὁδηγὸ ἄρματος, ποὺ εἶχε μεγάλη μύτη καὶ γι' αὐτὸ τὸν φώναζαν ὅλοι «Ντέ Γκώλ». κι αὐτὸς γελούσε. ἦταν πρόσχαρος, ἐργατικός, εὐγενής, πολὺ καλὸς σὲ ὅλα. μιὰ φορὰ σ' ἐπιθεώρησι, καθὼς εἴμασταν οἱ δυό μας μὲς στὸ ἄρμα τοῦ εἶπα· «Ρέ Ντέ Γκώλ, τί καθαρὸ ἄρμα ποὺ ἔχεις! ἀστράφτει ἀπὸ καθαριότητα, καὶ παίρνει μπρὸς ἀμέσως!». κι ἄρχισε νὰ κλαίῃ σὰ μικρὸ παιδί, μὲ λυγμούς, χωριάτης ἀνθρωπος πολὺ σκληραγγημένος. τοῦ λέω· «Τί σου συμβαίνει; ἔχεις καμμιὰ θλιβερὴ εἰδῆσι ἀπὸ τὸ σπίτι σου;». μοῦ λέει· «Όχι τίποτε· κλαίω, ἐπειδὴ μὲ εἴπατε ‘Ντέ Γκώλ’». τοῦ λέω· «Συγγνώμην. δὲν θὰ σὲ ξαναπῶ ἔτσι ποτέ. ἀλλ’ ἐγὼ ἔβλεπα ὅτι δὲν σὲ στενοχωρεῖ αὐτὸ ποτέ. ὅλοι ἔτσι σὲ φωνάζουν, καὶ σὺ γελᾶς». μοῦ λέει· «Ναι, ὅλοι ἔτσι μὲ λένε, κι ἐγὼ δὲν στενοχωριέμαι καθόλου· καὶ πάντα γελάω. ἀλλὰ σεῖς δὲν εἴστε σάν τους ἄλλους. εἴστε ἕνας πολὺ καλὸς ἀνθρωπος, καὶ δὲν ἥθελα νὰ μὲ πῆτε καὶ σεῖς ἔτσι. σᾶς ἔχω πολὺ ψηλὰ μέσα στὴ σκέψη μου». τοῦ λέω· «Σοῦ ζητῶ συγγνώμην. δὲν ἥξερα ὅτι θὰ σὲ στενοχωρήσω. νὰ τὸ ξέρῃς ὅτι σ' ἐκτιμῶ πολύ, γιὰ τὴν πειθαρχία σου, τὴν ἴκανότητά σου, τὴ λεβεντιά σου, τὴν ἐργατικότητά σου, τὴν εὐγένειά σου· ἔχεις τὸ καλλίτερα συντηρημένο ἄρμα, ποὺ ἀστράφτει κι ἀπὸ καθαριότητα. κι αὐτὸ θὰ ἔχω στὸ ἔξης οὐλαμαγικό μου ἄρμα, γιατὶ εἴσαι κι ὁ καλλίτερος ὁδηγός. εἴσαι ὁ καλλίτερος στρατιώτης μου. κι ἀν ἥμουν ἀπλὸς στρατιώτης, ἔσένα θὰ ἥθελα νὰ ἔχω ἀξιωματικό μου», γιὰ νὰ εἴμαστε πάλι καὶ στὸ ἴδιο ἄρμα». τρελλάθηκε ἀπὸ τὴ χαρδά του. καὶ μοῦ εἶπε τὸ ἀπίθανο· «Είστε ὁ καλλίτερος ἀνθρωπος ποὺ γνώρισα. εἶμαι πρόθυμος σὲ καιρὸ πολέμου νὰ σκοτωθῶ γιὰ σᾶς». τὸν προσφωνοῦσα πάντοτε μὲ τὸ μικρὸ του ὄνομα. λέει κι ὁ Ὁμηρος στὴν Ἰλιάδα κάτι τέτοιο· ὅτι ὁ ἀρχηγὸς τῶν βασιλέων Ἀγαμέμνων πάνω στὴ μάχη προσφωνοῦσε ὅλους τοὺς πολεμιστὰς μὲ τ' ὄνομά τους (*ἐκ τ' ὄνόμαζε*), κι ἐκεῖνοι φιλοτιμοῦνταν καὶ στὸ πρόσταγμά του γίνονταν λιοντάρια. τὸ ἔκανα αὐτὸ καὶ στοὺς 20 ἄντρες μου, ἀλλὰ κυρίως σ' αὐτὸν τὸν ὁδηγὸ τοῦ οὐλαμαγικοῦ μου ἄρματος. ὅταν τὸ 1966 ἔφυγα ἀπὸ τὴν Ἀλεξανδρούπολι μὲ μετάθεσι, δύο ἀνθρωποι ἔκλαψαν στὴν ἀγκαλιά μου· αὐτὸς ὁ ὁδηγός μου καὶ ἡ 84 ἑτῶν σπιτονοικουρδά μου· σὰ νὰ ἦταν ἀδερφός μου καὶ γιαγιά μου. καὶ δὲν τοὺς ξαναεῖδα βέβαια· σὰ νὰ πέθανα ἢ νὰ πέθαναν.

23

ΤΑΜΙΑΣ

΄Από μέσα Δεκεμβρίου τοῦ 1965 μέχρι τέλη Μαΐου τοῦ 1966 χρημάτισα ταμίας τῆς 23 Έπιλαρχίας τῆς 20ῆς Τεθωρακισμένης Μεραρχίας. καθώς ὁ πολὺ ἔντιμος προηγούμενός μου ταμίας πῆρε μετάθεσι, πρὶν παραδώσῃ, πολλοὶ μόνιμοι ἀξιωματικοί, ἥλαρχοι καὶ ὑπόλαρχοι γλίχονταν νὰ τὸν διαδεχθοῦν κι ὅλοι ἔκαναν προπό γιὰ τὸ ποιόν θὰ βάλῃ ταμία ὁ ἀντισυνταγματάρχης διοικητής. καὶ ξαφνικὰ ὁ διοικητής ἐπέλεξε ἐμένα. εἶχα ἐπιστρέψει ἀπὸ μιὰ ἀσκησι, ὅταν εἰδοποιήθηκα ὅτι μὲ θέλει ὁ διοικητής· καὶ πῆγα στὸ γραφεῖο του μὲ λασπωμένα τ’ ἄρρενα. μοῦ λέει· «Θὰ πάρῃς τὸ ταμεῖο». ἔμεινα ἐμβρόντητος. μοῦ εἶπε δέ· «Ἡ ἀνάληψι τοῦ ταμείου δὲν εἶναι ζήτημα πειθαρχίας· μπορεῖς νὰ μὴ δεχτῆς. ἀλλ’ ἂν δὲν ἔχῃς κανένα σοβαρὸ λόγο ν’ ἀρνηθῆς, σὲ παρακαλῶ νὰ δεχτῆς». πρόβαλα ἄρνησι μὲ τὸ αἰτιολογικὸ ὅτι «Ἄπὸ οἰκονομικὰ δὲν ἔχω ἴδεα.. εἶμαι φιλόλογος καὶ ἡ φιλολογία δὲν ἔχει καμμία σχέσι μὲ τὰ οἰκονομικά». μοῦ λέει· «Δὲν πειράζει· θὰ ἔχῃς βοηθὸ οἰκονομολόγο, τὸ βοηθὸ τοῦ προηγούμενου ταμίου, ποὺ εἶναι πτυχιοῦχος τῆς Παντείου καὶ πολὺ καλὸς οἰκονομολόγος καὶ ἔντιμο παιδί. ὅλα θὰ τὰ κάνῃ ἐκεῖνος· ἀλλ’ ὡς ἀπλὸς στρατιώτης δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ταμίας, ποὺ νὰ πληρώνῃ τοὺς μισθοὺς τῶν ἀξιωματικῶν καὶ ὅλων τῶν στρατιωτῶν καὶ ὅλες τὶς δαπάνες τῆς Έπιλαρχίας. ἐσὺ μόνο θὰ ὑπογράφῃς. ἀλλὰ θὰ προσέχῃς βέβαια τί ὑπογράφεις· καὶ ξέρω ὅτι εἶσαι πολὺ προσεκτικός· τὰ μάτια σου τέσσερα. ἐπέμενα στὴν ἄρνησι μου, ἀλλ’ ἀσθενέστερα. ἐκεῖνος, καταλαβαίνοντας ὅτι ἀρχισα νὰ ὑποχωρῶ, μοῦ λέει· «Εἶναι ἀπόρρητο, ἀλλὰ σ’ ἔχω ἐμπιστούνη, καὶ θὰ σου πῶ ποιό μυστικὸ μὲ βασανίζει, κι ἐπιμένω στὴν πρότασί μου. οἱ μόνιμοι ἀξιωματικοί μου ἔχουν ἀδυναμία στὴ χαρτοπαιξία· κάθε βράδυ χαρτοπαιξούν. κι ἐδῶ στὴν Άλεξανδρούπολι εἶναι ἔνας χαρτοπαικτης πολὺ μάστορας καὶ κάθε βράδυ τοὺς ξεπουλιάζει. θὰ τοὺς πάρῃ καὶ τὰ βρακιά τους. κι αὐτοὶ παίρονουν τοὺς μισθούς των προκαταβολικά. ὁ Τάδε, τώρα εἶναι Δεκέμβριος τοῦ 1965, κι ἔχει πάρει προκαταβολικὰ τὸ μισθό τοῦ ἐπομένου Σεπτεμβρίου 1966! τὸ πρᾶγμα ἔχει φτάσει στὴ Μεραρχία. ἡ γυναίκα του μοῦ τηλεφωνεῖ· ‘Τί γίνεται ὁ ἄντρας μου; ἔπαθε τίποτε σο-

βαρό, και δὲν μοῦ τὸ λέτε; ἔχει 4 μῆνες ποὺ δὲν μοῦ ἔστειλε οὕτε δραχμή'. κι ἐγώ τὸν συμβούλευσα· ‘”Η κόψε τὸ κουμάροι ἢ πᾶνε στὴν Κύπρο, γιὰ νάχης δύο μισθούς, τὸν ἐκεῖ γιὰ νὰ τὸν παιίζης στὰ χαρτιά, και τὸν ἐδῶ γιὰ νὰ τὸν στέλνω στὴ γυναῖκα σου’. πῶς νὰ δώσω ταμεῖο σ’ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο; και μὲ τριγυρίζει νὰ τοῦ τὸ δώσω. και οἱ ἄλλοι τὰ ἴδια. ὁ στρατηγὸς (= ὑποστράτηγος Κατσαδήμας, δοικητὴς τῆς Μεραρχίας) μοῦ λέει· ‘Καθάρισε τὸ ταμεῖο σου’ δὲν μπορῶ νὰ σὲ καλύπτω ἄλλο. κι ἀν αὐτὸ ποὺ γίνεται στὴν Ἐπιλαρχία σου συνεχιστῇ, θὰ φτάσῃ στὸ Γ.Ε.Σ., και θὰ ἔχῃς προβλήματα μεγάλα’. γι’ αὐτὸ σὲ παρακαλῶ, παλληκάρι μου, νὰ δεχτῆς νὰ παραλάβῃς τὸ ταμεῖο. ἔρω ὅτι εἶσαι ἔντιμος και ἔξυπνος κι ἔχεις συμμαζεμένη ζωὴ, εἶδα κι ὅτι, ὅταν θέλης, μπορεῖς νὰ εἶσαι σκληρὸς καρύδι, και θὰ μπορέσῃς σὲ λίγους μῆνες νὰ καθαρίσῃς τὸ ταμεῖο ἀπ’ αὐτὴ τὴν ἀκαταστασία. σοῦ λέω ἐπίσης ὅτι κατὰ τὸ στρατιωτικὸ θεσμὸ θὰ εἴμαστε ἐπιτροπὴ οἰκονομικῶν ὑπηρεσιῶν τρεῖς· ἐγὼ κι ὁ ὑποδιοικητής, ποὺ εἶναι κι αὐτὸς ἔνας πολὺ ἔντιμος ἄνθρωπος, και σύ. γιὰ νὰ πάρῃ ἔνας ἀξιωματικὸς τὸ μισθό του προκαταβολικά, πρέπει νὰ ὑπογράψουμε και οἱ τρεῖς. ἐγὼ κι ὁ ὑποδιοικητής, ἐπειδὴ τοὺς διοικοῦμε, δὲν μποροῦμε νὰ τοὺς χαλάμε τὸ χατήρι. ἐσὺ δικαίως εἶσαι ἔνας ἔφεδρος ποὺ δὲν τοὺς ἔχεις καμμιὰ ἀνάγκη. δὲν θὰ ὑπογράφης, κι ἔτσι δὲν θὰ μποροῦν νὰ σὲ πείσουν και νὰ παίρνουν προκαταβολές. ὅπως ἔχουμε τώρα, ἐκτὸς τοῦ ὅτι μὲ σφίγγει –και μὲ τὸ δίκαιο του– ὁ στρατηγός, αὐτοὶ δὲν θὰ μποροῦν νὰ πληρώσουν οὕτε στὴ Λέσχη, και δὲν θὰ ἔχουν νὰ φᾶνε. θὰ τοὺς δίνης πολὺ μικρές κι ἀραιές προκαταβολές, ἵσα ἵσα νὰ τρῶνε κάτι. σὲ παρακαλῶ νὰ δεχτῆς».

Και δέχτηκα. παρέλαβα τὸ ταμεῖο σὲ δύο μέρες. ὁ προηγούμενός μου ταμίας, ἔνας πολὺ σοβαρὸς ἔγγαμος ὑπίλαρχος, ὑπῆρξε πολὺ ἔντιμος· και πολὺ συμβουλευτικὸς σ’ ἐμένοι· θὰ ἔλεγα στοργικός. κι ὁ βοηθός του –και ἥδη βοηθός μου– πολὺ καλὸ παιδί. κι ὁ διοικητής κι ὁ ὑποδιοικητής ἦταν πολὺ στοργικοὶ μαζί μου. παρέλαβα τὸ ταμεῖο και τὸ καθάρισα σὲ 5 μῆνες. ἡ δὲ κάθαρσι εἶχε και προεκτάσεις δραστηριότητος.

Αὐτὸς ὁ διοικητής μ’ ἀγάπησε ὅσο κανεὶς ἄλλος στὶς τρεῖς στρατεύσεις μου· μὲ καμάρωνε· μοῦ ἔδωσε μεγάλες ἔξουσίες. διότι (μοῦ τὸ εἶπε μετά τὴ συγκατάθεσί μου) θὰ εἶχα ἔξουσία και στὴ διαχείρησι τοῦ κυλικείου (ΚΨΜ = Κα - Ψι - Μι) και στὰ πολιτικὰ καθαριστήρια - πλυντήρια, ποὺ πλύνουν τὰ ύδραυλα τοῦ στρατοῦ ἐργολαβικῶς, και σὲ μερικοὺς ἄλλους προμηθευτάς, και στοὺς ἐργολῆπτες τῶν οἰκοδομικῶν ἐργασιῶν τοῦ στρατοπέδου, ποὺ εἶχε γίνει στρατόπεδο ξαφνικὰ και εἶχε πολλὲς οἰκοδομικὲς ἐλλείψεις και ἀτέλειες· και προμηνύονταν πολλὲς ἐπιλογὲς προσφορῶν. δέχτηκα λοιπὸν και πῆρα τὸ τα-

μεῖο. κι ἔγιναν κι ἄλλα πράγματα, μὲ τὴ συγκατάθεσι τοῦ διοικητοῦ βέβαια. μισὸ ἔως ἔνα ἑκατομμύριο δραχμὲς τὸ μῆνα ἀπέσυρα ἀπὸ τὴν τράπεζα, σὲ καιρὸ ποὺ ὁ μισθός μου ἦταν 3.000 δραχμὲς μαζὶ μὲ τὸ ἐπίδομα "Ἐβρου (400 δρ.) καὶ τὸ ἐπίδομα ἀθροιστικῶν λαθῶν (100 δρ.) ποὺ προστίθονταν στὸ μισθὸ τοῦ ἀνθυπιλάρχου (2.500 δρ.), ὁ δὲ μισθὸς τοῦ διοικητοῦ 7.500 δρ.. κι ἔκανα καινοτομίες.

1. Ζήτησα ἀπὸ τὸ διοικητὴν' ἀλλάξω μονοκοπανιὰ ὅλο τὸ προσωπικὸ τοῦ ΚΨΜ. τὸ κρατοῦσαν δυὸ ὑπαξιωματικοὶ καὶ τρεῖς στρατιῶτες, ποὺ κερδοσκοποῦσαν καὶ αἰσχροκερδοῦσαν εἰς βάρος τῶν στρατιωτῶν ἀλλὰ καὶ τῶν ἀξιωματικῶν καὶ κάθε πελάτου. μὲ διάφορα ἀπατεωνικὰ κόλπα, δωροδοκούμενοι ἀπὸ ἐμπόρους, ζαχαροπλάστες, παντοπᾶλες, φουρνάρηδες, καὶ ψιλικατζῆδες, διενεργοῦσαν μεροληπτικὲς ἀποδοχὲς προσφορῶν. καὶ οἱ παράνομοι προμηθευταὶ ἔκαναν πολὺ μικρὰ τὰ γλυκίσματα, ξεφορτώνονταν παλιὰ κουλούρια, μοσχοπωλοῦσαν παλιὰ κι ἐλαττωματικὰ ψιλικά, μπαγιάτικα σαπούνια, παλιὰ ξυριστικὰ καὶ γραφικά ὑλικά, ἄχρηστα κουμπιά καὶ ὅ,τι ἄλλο εἶχαν γιὰ πέταμα. μία φόρμα, ἀντὶ νὰ κόβῃ τοὺς μπακλαβάδες σὲ $10 \times 15 = 150$ κομμάτια, τοὺς εἶχε κομμένους σὲ $20 \times 30 = 600$ κι ὁ στρατιώτης πλήρωνε γλύκισμα κι ἔτρωγε μπουκιὰ γλυκίσματος. πλούτιζαν μὲ σαβούρα προμηθευταὶ καὶ καψιμιτζῆδες εἰς βάρος τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν ἀξιωματικῶν. τοὺς ἀντικατέστησα ὅλους, καψιμιτζῆδες καὶ προμηθευτάς· καὶ ἥλεγχα ἔξονυχιστικῶς τὴ διαδικασία τῶν προσφορῶν γιὰ συναλλαγές. ὁ διοικητὴς μοῦ εἶπε· «Ἐξ ἀρχῆς σ' ἐκτιμοῦσα, ἄλλὰ σὺ ξεπέρασες κάθε ἐκτίμησί μου. σ' ἀγαπῶ καὶ σ' ἔχω ἀπέραντη ἐμπιστοσύνη. κάνε τους ὅ,τι θέλεις ἐκτὸς ἀπὸ τὸ νὰ τοὺς κρεμάσῃς». κι ὁ Κοζανίτης ὑποδιοικητὴς μοῦ ἔλεγε· «Σι' ἀγαπῶ ὃ ἐπαλιόπαιδο»· κάθε μέρα πίναμε μαζὶ καφὲ στὸ γραφεῖο μου. μοῦ εἶπε ἐπίσης ὁ διοικητὴς· «Ἐσὺ ξεπάτωσέ τους, ἄλλ' ἐγὼ δὲν θὰ τοὺς τιμωρήσω, γιατὶ ἀπὸ τὰ αἰτιολογικὰ τῶν τιμωριῶν θὰ προκύψουν γι', αὐτοὺς ποινικὲς φυλακὲς καὶ σκανδαλώδεις διαδόσεις». (ὁ ἀντισυνταγματάρχης ἦταν διοικητὴς καινούργιος, 5 μηνῶν, ὁ δὲ προηγούμενός του διοικητής, ὅπως ἔμαθα ἀπὸ παλιοὺς στρατιῶτες καὶ κυρίως ἀπὸ τὸν ὑποδιοικητή, ἦταν πολὺ χάλιας· ἵσως καὶ διεφθαρμένος· καταχραστής. οἱ στρατιῶτες μοῦ ἔλεγαν ὅτι δὲν τιμωροῦσε ποτὲ κανέναν, ὅπότε τὰ ὁρμάλια ἀλώνιζαν καὶ οἱ καλοὶ ὑπέφεραν. ὅταν κάποτε τιμώρησα ἔναν ὑποδεκανέα ὁρμάλι, πολλοὶ στρατιῶτες μοῦ εἶπαν· «Καλά τὸν κάνατε. αὐτὸν τὸν ἔκανε ὑποδεκανέα ὁ προηγούμενος διοικητής, ἐπειδὴ τὸν εἶχε καρφὶ καὶ αὐτὸς μᾶς κάρφωνε· τὸν φοβόταν κι ὁ Ἰλαρχος!». κι ὁ καλὸς διοικητὴς μου ἦ φοβόταν τὸν προκάτοχό του διοικητὴ ἦ δὲν ἤθελε νὰ τὸν ἐκθέσῃ. ἵσως τὸν εἶχε συμμαθητὴ στὴ Σχολὴ Εὐελπίδων· πιθανώτερο θεωρῶ τὸ δεύτερο. καὶ φυσι-

καὶ δὲν θὰ ἥθελε νὰ μοῦ τὸ πῆ, ἀλλὰ τὸ κατάλαβα, κι ἐκεῖνος κατάλαβε ὅτι κατάλαβα. μοῦ ἔδινε λοιπὸν κάθε σχετικὴ ἔξουσία· μέχρι ποὺ μοῦ εἶπε· «Κάνε δὲν τι κρίνης, καὶ χωρὶς νὰ μὲ φωτᾶς».

2. Εἶπα στὸ διοικητή· «Πῆγα στὴ Λέσχη καὶ προπλήρωσα ὁ ἵδιος τὰ τροφεῖα τῶν Τάδε καὶ Τάδε ἀξιωματικῶν ἐμφανιζόμενος ώς ἐντεταλμένος των, γιὰ νὰ ἔχουν νὰ τρῶνε, ἀντὶ νὰ τοὺς δίνω γι' αὐτὸ προκαταβολὲς μικρὲς μὲ παρακάλια τους καὶ ν' ἀφαιρῶ ἔπειτα κρατήσεις ἀπὸ κοντινὰ μελλοντικοὺς μισθούς των. γιατὶ αὐτοὶ μὲ τὸ πρόσχημα νὰ πληρώσουν τὰ τροφεῖα τους ζητοῦν μεγαλείτερα ποσὰ προκαταβολικῶς». μοῦ λέει. «Μπράβο! χίλιες φορὲς μπράβο! Θὰ τοὺς θίξῃ βέβαια ἡ κίνησί σου, διότι τοὺς χειρίστηκες σὰ νήπια, ἀλλ' αὐτοὶ εἶναι πιὸ ἄμυναλοι κι ἀπὸ νήπια μ' αὐτὰ ποὺ κάνουν μὲ τὸ κουμάρι καὶ τὴν ἀπαίτησι προκαταβολῶν σὲ βάθος 10 μηνῶν. μπορεῖ νὰ σκεφτοῦν ὅτι ἐγὼ σὲ διέταξα νὰ τὸ κάνης ἡ κι ὁ στρατηγός, ἔπειδὴ τοὺς εἶπα ὅτι ὁ στρατηγὸς μοῦ ἔσφιξε τὰ λουριά, καὶ νὰ μὴν ἔξοργιστοῦν ἐναντίον σου. ἄλλως τε καὶ τὸ ὅτι ἀρνεῖσαι νὰ ὑπογράψῃς τὸ ἵδιο κάνει. ἐγὼ αὐτὸ μὲ τὴ Λέσχη δὲν τὸ σκέφτηκα. εἶσαι καταπληκτικός. καθηγητὴς δὲν εἶσαι;». «Μάλιστα». «΄Ωρέ, ἔπρεπε νὰ εἶσαι μεγαλέμπορος ἡ βιομήχανος. γιὰ μένα εἶσαι μόνο ἔνα μεγάλο τυχερό, ποὺ οὔτε τὸ ὀνειρεύτηκα. σ' εὐχαριστῶ».

Μιὰ μέρα ἦρθε στὸ γραφεῖο μου ἔνας ἔγγαμος Ἰλαρχος, ποὺ ἤξερα ὅτι λέει χοντρὰ ψέμματα, καὶ μοῦ λέει· «Ἐτοίμασέ μου μιὰ δαπάνη γέννας καὶ δός μου την προκαταβολικά, γιὰ νὰ ἔχω νὰ πληρώνω τοὺς γιατρούς. ἔτσι κι ἀλλιῶς ἡ γυναίκα μου γεννάει σ' ἔνα μῆνα, καὶ νὰ μὴν ἔχουμε τὰ πολλὰ γραφειοκρατικὰ τρεχάματα τὴν τελευταία στιγμή». τοῦ λέω· «΄Εσεῖς οἱ παντρεμένοι ἔρχεστε ἀπογεύματα Κυριακῶν μὲ τὶς γυναῖκες σας καὶ τὰ παιδιά σας, γιὰ νὰ ἔξεκάσετε λίγο στὸ ΚΨΜ, καὶ πολὺ καλὰ κάνετε, ἀντὶ νὰ ἔπειπουλίζεστε στὰ ἔξω μαγαζὶα τῆς πόλεως, κι ἀντὶ νὰ ἔσδεύετε τὰ χρήματά σας σ' ἔξωτερικοὺς ἐπιχειρηματίες. ἐλάτε λοιπὸν ἔνα ἀπόγευμα Κυριακῆς μὲ τὴ γυναίκα σας στὸ ΚΨΜ μας γι' αὐτὸ τὸ σκοπό, εἰδοποιήστε με ἐγκαίρως νάρθῳ κι ἐγὼ, νὰ δῷ τὴ γυναίκα σας ἀν εἶναι ἔγκυος καὶ πόσο προχωρημένης ἔγκυμοσύνης, γιὰ νὰ σᾶς δώσω τὴν προκαταβολὴ μὲ μιὰ ἔντιμη αἰτιολογία». ἔγινε ἔξαλλος· «Καὶ ποιός εἶσαι σύ, ποὺ θὰ δῆς τὸ μουνὶ τῆς γυναίκας μου, λές καὶ εἶσαι γυναικολόγος!...». τοῦ λέω· «΄Ηρεμήστε, κύριε Ἰλαρχε· γιὰ νὰ δῆ κανεὶς μιὰ ἔγκυμοσύνη 8 ἢ 9 μηνῶν, δὲν χρειάζεται νὰ δῆ τὸ ἀπαυτὸ μιᾶς γυναικός, όπως κάνουν οἱ γυναικολόγοι· φαίνεται αὐτὴ καὶ πάνω ἀπὸ τὸ παλτό. ἔτσι τὸ ἐννοῶ. ἄλλωστε ἐγὼ εἶμαι 25 ἑτῶν παιδὶ καὶ δὲν ἥξερα ὅτι οἱ γυναικολόγοι, γιὰ νὰ διαπιστώσουν μιὰ ἔγκυμοσύνη βλέπουν τὸ ἀπαυτὸ τῶν γυναικῶν· τώρα μόλις τὸ μαθαίνω ἀπὸ σᾶς». ἔφυγε χωρὶς νὰ τοῦ δώσω τί-

ποτε. ὅταν τὸ εἶπα αὐτὸ στὸ διοικητή, σχίστηκε νὰ γελάῃ· γελοῦσε ἀσταμάτητα κι ἔλεγε· «Ἄταν ψεύτη!». κι ὅταν σταμάτησε, εἶπε· «Εἶναι πολὺ ψεύτης· τὸν ξέρω κι ἀπὸ ἄλλα. δὲν κάνει νὰ σου πῶ περισσότερα. ἔχω τὴν ὑπόνοια ὅτι, ἀφοῦ θὰ τσέπωνε τὴ δαπάνη, θὰ ἔλεγε ἔπειτα ὅτι ἡ γυναίκα του ἀπέβαλε, ἢ ὅτι γέννησε νεκρὸ παιδί, καὶ θὰ σου ζητοῦσε κι ἄλλη δαπάνη γιὰ κηδεία· ἢ τὸν ψεύτη! πρόσεχε λοιπόν· ἢ τὸν ψεύταρο! πάντως εἶσαι καταπληκτικός. κάνε τὴ δουλειά σου, ὅπως ξέρεις, καὶ μὴ λέες τίποτα. Θέλω νὰ μοῦ λέες κάτι τέτοια· καὶ γιὰ νὰ ξέρω τοὺς ὑφισταμένους μου, ἄλλὰ καὶ γιὰ νὰ γελάω».

3. Ἄλλαξα καθαριστήριο τοῦ στρατιωτικοῦ ὁυχισμοῦ. ὁ καινούργιος πλύντης ἔκανε καλλίτερο δουλειὰ μὲ λιγώτερα χρήματα καὶ ταχύτερα. μιὰ φορὰ μοῦ εἶπε ὁ ἐπιχειρηματίας αὐτός· «Κύριε ἀνθυπολοχαγέ, νὰ φέρνετε νὰ σᾶς πλύνω καὶ τὶς στολές σας καὶ τὰ πολιτικά σας κουστούμια καὶ ἄλλα ὁυῦχα σας δωρεάν». καὶ τοῦ τὰ πήγαινα. τὸ εἶπα στὸ διοικητή μου. μοῦ λέει· «Καλὰ ἔκανες· θὰ πηγαίνω κι ἐγὼ τὰ δικά μου· στρατιῶτες δὲν εἴμαστε κι ἐμεῖς; στὸ κάτω κάτω πρῶτα ἔγινε ἡ ἐπιλογή του κατὰ τὶς προσφορές, κι ὕστερα τοῦ πηγαίνουμε προσωπικά μας ὁυῦχα. δὲν κάναμε καμμιὰ κατάχρηστη». κι ἐγὼ συμπλήρωσα· «Ἄλλωστε αὐτὰ δὲν εἶναι οὕτε τὸ ἔνα χιλιοστὸ τῆς συνεργασίας. εἶναι σὰ νὰ μᾶς πουλάῃ ἔνας ἔνα φορτηγὸ σταφύλια, κι ἐγὼ κόβω καὶ τρώω μία ὁώγα, χωρὶς νὰ τοῦ τὴν πληρώνω». γέλασε καὶ εἶπε· «Νὰ γιὰ κάτι τέτοιες σκέψεις σου σ' ἐκτιμάω».

4. Εἶπα στὸ διοικητή· «Υπάρχουν στὴν Ἐπιλαρχία μας καὶ στὸ διπλανὸ Τ.Τ.Π. (=Τάγμα Τεθωρακισμένου Πεζικοῦ) καὶ στ' ἄλλα δυὸ γειτονικά μας στρατόπεδα κάμποσοι ἄγαμοι μόνιμοι ὑπαξιωματικοί, ποὺ δὲν μποροῦν νὰ τρῶνε στὴ Λέσχη Ἀξιωματικῶν· ἄλλὰ κι ἀν μποροῦσαν, δὲν θὰ αἰσθάνονταν ἄνετα νὰ τρῶνε ἀνάμεσα στοὺς ἀνωτέρους των. δὲν μποροῦν ν' ἀστειευτοῦν, νὰ κανγαδίσουν γιὰ τὶς ποδοσφαιρικὲς ὅμιδες, νὰ χαλαρώσουν. θὰ εἶναι καλὸ νὰ ὀργανώσουν μιὰ Λέσχη δική τους, Λέσχη Μονίμων Ὑπαξιωματικῶν, νὰ ἔρχωνται κι αὐτοὶ μὲ τὶς γυναῖκες των, ὅταν εἶναι ἔγγαμοι, καὶ μὲ τὰ παιδιά τους, γιὰ ν' ἀδολεσχοῦν μὲ ἄνεσι. ἄλλ' αὐτοὶ δὲν μποροῦν νὰ κάνουν ἥ νὰ νοικιάσουν ἔνα τέτοιο κτήριο γιὰ Λέσχη. θὰ ἥταν καλὸ μέσα σ' ἔνα στρατόπεδο νὰ βρεθῇ ἔνας χῶρος, σὰν τὸ ΚΨΜ νὰ πούμε, ποὺ νὰ διαμορφωθῇ σὲ λέσχη τους, νὰ τοὺς παραχωρῆται κι ἔνας στρατιώτης ἐπαγγελματίας μάγειρος, καὶ ἄλλοι στρατιῶτες σερβιτόροι, καὶ νὰ ἔχουν κι αὐτοὶ τὴ Λέσχη τους». μοῦ λέει· «Εἶσαι κάτι παραπάνω ἀπὸ καταπληκτικός. θὰ τὸ κάνω ἀμέσως». καὶ τὸ ἔκανε. συνεργάστηκε καὶ μὲ ἄλλους διοικητάς. ἥ Λέσχη ἔγινε στὸ δικό μας στρατόπεδο.

Οὕτε κατάλαβα πότε ἔγινα στὴν Ἐπιλαρχία μας μῆλον τῆς ἔρι-

δος. ὁ Ἰλαρχος τῆς 1^{ης} Ἰλης, ἀπὸ τὴν ὅποια προερχόμουν, ἔλεγε ὅτι εἴ-
μαι ἀξιωματικός τῆς Ἰλης, κι ὅτι ἐκεῖ πρέπει νὰ κοιμοῦμαι, τὶς βρα-
διὲς ποὺ εἴμαι βοηθὸς ἐπόπτου (τοῦ νυχτερινοῦ διοικητοῦ). ὁ ἐπίλαρ-
χος διοικητὴς τῆς μεγάλης καὶ πολυδαίδαλης Ἰλης διοικήσεως ἐπέμε-
νε ὅτι ὡς ταμίας ἀνήκω στὴν Ἰλη του. ὁ ἐπίλαρχος - διευθυντὴς τοῦ Δ'
γραφείου (= ὑλικοῦ - ἐφοδιασμοῦ), ποὺ ἦταν σὲ ἡλικίᾳ ὁ μεγαλείτε-
ρος ὄλων, ὁ καπετάν *Βελέντζας* ὅπως τὸν ἔλεγα, ποὺ εἶχε προλάβει
καὶ τὸ ἴππικὸ μὲ ἄλογα, ἰσχυριζόταν ὅτι τὸ Ταμεῖο εἶναι κι αὐτὸ μέ-
ρος τοῦ ἐφοδιασμοῦ καὶ ἄρα ἀνήκω στὸ Δ' γραφεῖο. ὁ ὑπίλαρχος τοῦ
Β' γραφείου (ἀντικατασκοπία - A2) βεβαίωνε ὅτι, ἀφοῦ εἴμαι ΕΕ καὶ
διαφωτιστὴς κι ἔχω πρόσβασι στοὺς φακέλους φρονημάτων, εἴμαι μέ-
λος τοῦ γραφείου του (κάποτε ἀποχαρακτήρισα δυὸ στρατιῶτες φα-
κελλωμένους ὡς κομμουνιστάς), κι ὁ ὑπίλαρχος - διευθυντὴς τοῦ Α'
γραφείου (στρατολόγος - προσωπάρχης) καὶ ὑπασπιστὴς τοῦ διοικη-
τοῦ, χωρὶς νὰ ἐρίζῃ μὲ κανέναν, διαβεβαίωνε μόνον ἐμένα· «Ἐγὼ ὁώ-
τησα τὸ διοικητή, ποὺ εἴμαι καὶ ὑπασπιστής του, κι ὡς προσωπάρχης
ξέρω ποὺ ἀνήκει ὁ καθένας· σου λέω λοιπὸν ὅτι ἀνήκεις μόνο στὸ ὁ-
λιγομελὲς ἐπιτελεῖο τῆς Ἐπιλαρχίας καὶ πουθενὰ ἀλλοῦ». κι ἐγὼ τοῦ
εἶπα· «Ἐσένα μόνο πιστεύω· ἀλλὰ μὴν τὸ λές στοὺς ἄλλους· ἂστους
νὰ καίρωνται καὶ νὰ κορδώνωνται, νὰ κορδώνωμαι κι ἐγὼ δηλαδὴ ὅ-
τι ξεσχίζονται γιὰ μένα». γελούσε. μοῦ ἔλεγε πολλὲς φορές· «Γιὰ πές
το αὐτὸ πάλι, ὅπως τὸ λές, μοῦ ἀρέσει πολύ». καὶ γελούσαμε. ἦταν 3
χρόνια μεγαλείτερος μου κι ἔνα βαθμὸ ἀνώτερος μου· ἥμασταν φίλοι.

Ο διοικητής, ὅπως εἶπα, ἦταν ἀντισυνταγματάρχης· τρεῖς ἦταν ἐ-
πίλαρχοι (ταγματάρχες)· ὁ ὑποδιοικητής (μόνιμος ἐξ ἐφέδρων), ὁ γη-
ραιότερος ὄλων καπετάν *Βελέντζας* (ἐξ ὑπαξιωματικῶν καβαλα-
ραίων), κι ὁ διοικητὴς τῆς Ἰλης διοικήσεως. καὶ κάτω ἀπ' αὐτοὺς ἥμα-
σταν περίπου 30 Ἰλαρχοί, ὑπίλαρχοι, κι ἀνθυπίλαρχοι, καὶ δόκιμοι·
κι ἄλλοι τόσοι ὑπαξιωματικοί μόνιμοι καὶ ἔφεδροι· κι ἔνας μόνιμος
ἀνθυπασπιστής (ταξινομούμενος μεταξὺ ἀνθυπιλάρχου καὶ δοκίμου).

Καταλάβαινα γιατί ἥριζον γιὰ μένα· ἐγὼ τοὺς μισθοδοτοῦσα ὅ-
λους, ἀπὸ τὸ διοικητὴ μέχρι τὸν τελευταῖο στρατιώτη. τὸ χρῆμα εἶναι
γλυκό, ἀκόμα κι ὅταν οὕτως ἡ ἄλλως προορίζεται νὰ γίνη ἐν καιρῷ
δικό σου. ἀνθυπίλαρχο μόνιμο εῖχαμε μόνον ἔναν, γιὰ τὸν ὅποιο ἄ-
κουσα πρὸ 20 ἑτῶν ὅτι ἦταν στρατηγός.

Μιὰ φορὰ ὁ διοικητὴς μοῦ εἶπε· «Πόσο θὰ ἥθελα νὰ γίνης μόνι-
μος ἀξιωματικός! νὰ κι ὁ ὑποδιοικητὴς ἔτσι ἔγινε». (ὁ ὑποδιοικητής,
ποὺ ἦταν μέλος τῆς τριμελοῦς ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ἐπιτροπῆς καὶ
τῆς παρέας μας, ἦταν πρῶτα ἔφεδρος ἀνθυπίλαρχος ποὺ ἔμεινε στὸ
στρατό, καὶ τότε ποὺ ὑπηρετοῦσα ἦταν ἐπίλαρχος· κόντευε νὰ γίνη κι
ἀντισυνταγματάρχης· διότι κάποτε ποὺ ἥμασταν οἱ τρεῖς στὸ γρα-

φειο τοῦ διοικητοῦ καὶ τοὺς ἔδινα τὸ μισθό τους, ὁ διοικητής, ἀναφερόμενος στὴν προαγωγὴ τοῦ ὑποδιοικητοῦ, τοῦ εἶπε· «καλομελέτα κι ἔρχεται»). ἀπάντησα δὲ στὸν προσηλυτισμὸ τοῦ διοικητοῦ· «Εἶμαι καθηγητής φιλόλογος· καὶ δὲν τὸ ἀλλάζω μὲ τίποτε. αὐτὸ ἦταν τὸ ὄντειρό μου». κατένευσε.

Ως ταμίᾳ μὲ γνώρισαν ὅλοι οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς οἰκονομικῆς ὑπηρεσίας τῆς Μεραρχίας μας ποὺ τότε ἤδρευε στὴν Κομοτηνή, καὶ γε ὁ ὑποστράτηγος - μέραρχος Κατσαδήμας, ἔνας καταπληκτικὸς στρατηγός, ποὺ ἔγινε καὶ στρατηγὸς τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ, καὶ τῆς Στρατιᾶς, καὶ πολὺ ἀργότερα ὑφυπουργὸς Ἀμύνης. αὐτὸς ἔγινε τῶν Ἑλλήνων τὸ «Πολυτεχνεῖο». πήγαινα στὴν Κομοτηνὴν πολλὲς φορές, πάντοτε Παρασκευή, ὅπως μοῦ τὸ ζήτησαν οἱ ἐν τῇ Μεραρχίᾳ οἰκονομικοὶ προϊστάμενοί μου. πήγαινα μὲ τζήπ τῆς Ἐπιλαρχίας· μερικὲς φορὲς μαζὶ μὲ τὸν ὑποδιοικητή, ποὺ μ' ἀγαποῦσε κι ἐκεῖνος πολύ. καὶ πάρα πολλὲς φορές μὲ ἔλεγε· «Ἄ ρὲ παλιόπαιδο!». ἦταν ἔνας πολύχρονος ίδιωματισμός του. ὁ ὑποδιοικητής ἔρχόταν στὸ γραφεῖο μου κάθε πρωῒ καὶ πίναμε καφὲ μαζί. ὁ διοικητής δὲν τὸ ἔκανε αὐτὸ ποτέ, παρ' ὅλο ποὺ τὰ γραφεῖα μας ἦταν κολλητά. καὶ οἱ δυὸ δὲν κάπνιζαν.

Τὸν λύπησα πολὺ αὐτὸν τὸ διοικητή μου, ὅταν μὲ μέσον πῆρα μετάθεσι γιὰ τὴ Θεσσαλονίκη. τοῦ εἶπα τότε σὰν γιὰ παρηγοριά· «Ἐτσι κι ἀλλιῶς σὲ 9 μῆνες θ' ἀπολυθῶ». «Ἐ ναί», μοῦ λέει μὲ πικρὸ χαμόγελο, «ἔτσι εἶναι». ὅταν ἔφυγα γιὰ τὴ Θεσσαλονίκη, ἔδωσε ἐντολὴ στὸν ὑποδιοικητὴν νὰ μὲ πάῃ μὲ τὸ τζήπ του μέχρι τὴν Ξάνθη. κι ἀπὸ κεῖ πῆρα λεωφορεῖο γιὰ τὴ Θεσσαλονίκη. ὁ ὑποδιοικητής, ὅταν μ' ἀποχαιρέτησε μ' ἀγκάλιασε καὶ μὲ φιλοῦσε κλαίοντας. ἦταν ἔνας ἀγαθὸς Κοζανίτης. ὁ διοικητής ἦταν Στερεολλαδίτης, ἀλλὰ δὲν θυμοῦμαι τώρα ἀπὸ ποιά πόλι. πέρασαν ἀπὸ τότε 56 χρόνια, πάνω ἀπὸ μισὸ αἰῶνα. ἀν ἔγραφα αὐτὰ τ' Ἀπομνημονεύματα πρὸ 50 ἑτῶν, θὰ ἔγραφα πολὺ περισσότερα· τώρα γράφω μόνο τὰ λίγα ποὺ θυμοῦμαι. ἡ μνήμη φθείρεται.

«Οπως ἦδη εἶπα, εἶχα πρόσβασι καὶ στὸ Β' γραφεῖο ἥ ὅπως λέγεται A2· στὰ χρόνια τῆς πρώτης στρατιωτικῆς θητείας μου ἦταν ἡ ὑπηρεσία ποὺ εἶχε τοὺς φακέλους τῶν κομμουνιστῶν στρατιωτῶν. ἡ δευτερεύουσα στρατιωτικὴ εἰδικότητά μου ἦταν «διαφωτιστής», κάτι ποὺ ἀνήκει σ' αὐτὸ τὸ Β' γραφεῖο, καὶ ἦταν κυρίως ἀντικομμουνιστικὴ διαφώτισι· ἔκανα μόνο στὴν πρώτη θητεία μου δύο τέτοιες ὁμιλίες, μία στὴν Ἀλεξανδρούπολι καὶ μία στὴ Θεσσαλονίκη· καὶ στὶς δυὸ κατέπληξα τοὺς διοικητάς μου γιὰ τὴν πρωτοτυπία μου καὶ τὴ δύναμι τῆς πειθοῦς μου, καὶ μοῦ ἔξεφρασαν τὴν κατάπληξί τους στὰ συγχαρητήρια. μοῦ ζητοῦσαν κι ἄλλες τέτοιες ὁμιλίες (τῆς 1 ὥρας),

ἀλλὰ τοὺς δίδαξα ὅτι δὲν κάνει καλὸ τὸ πολὺ ντίρο μία ὁμιλία τὸ χρόνο φτάνει. ἐξεπλάγησαν καὶ γι' αὐτό. ἀποχαρακτήρισα καὶ δυὸ στρατιῶτες. φερομένους καὶ φακελωμένους ὡς κομμουνιστάς, διότι μελετώντας τοὺς φακέλους των διαπίστωσα ὅτι δὲν ἔφταιγαν καθόλου οἱ δυὸ στρατιῶτες. ὁ ἔνας ἦταν ἔγγονος κομμουνιστοῦ, ἀλλὰ δὲν ἐκτιμοῦσε καθόλου τὸν κομμουνισμό. παρακολουθήθηκε, τεσταρίστηκε, κι ἀπεδείχθη τελείως ἀθῷος. ἐ δὲν εἶναι καὶ γονίδιο ὁ κομμουνισμός! ὁ ἄλλος ὑπῆρξε θῦμα φθονερῆς συκοφαντίας, τὴν δοπία οὔτε καὶ ἥξερε. τὰ φρονήματα τότε ταξινομοῦνταν σὲ 5 κατηγορίες. EE = ἐθνικόφρων ποὺ εἶχε πρόσβασι στοὺς φακέλους ὅλων τῶν ἄλλων. E = Ἐθνικόφρων ἀπλῶς. A = κομμουνιστής μὲ ἔνοπλη δρᾶσι. B = κομμουνιστής χωρὶς ἔνοπλη δρᾶσι. Γ = ἐνδεχομένως κομμουνιστής. ἐγὼ ἥμουν EE. οἱ δυὸ ποὺ ἀποχαρακτήρισα ἦταν B· ὁ ἔνας ἐπειδὴ ἦταν ἔγγονος κομμουνιστοῦ, ὅπως εἶπα, κι ὁ ἄλλος ἐπειδὴ συκοφαντήθηκε ὡς κομμουνιστής. ὁ στρατὸς ὑπῆρξε σ' αὐτὸ τὸ ἔργο ὁ πιὸ ἀμερόληπτος, διότι δὲν ἐμφάνιζε ἐναντίον τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν καμμία προσωπικὴ ἐμπάθεια. ἀντίθετα ἐκεῖνοι ποὺ ἦταν χαρακτηρισμένοι ἀπὸ γείτονες ἢ συγχωριανούς, τὶς περισσότερες φορὲς ἦταν θύματα συκοφαντίας καὶ φθόνου. καὶ συνήθως τέτοιες περιπτώσεις ἀποχαρακτήριζε ὁ στρατός. οἱ ἐκτὸς στρατοῦ πληροφοριοδότες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἦταν φθονεροὶ παλιάνθρωποι. ὁ στρατὸς πίστευε ἐπίσης καὶ στὴ μετάνοια κομμουνιστῶν. ἔτσι ἐξηγεῖται γιατί ὁ Μεταξᾶς κι ὁ Παπαδόπουλος ποὺ ἦταν ἀξιωματικοὶ τοῦ στρατοῦ εἶχαν καὶ ὑπουργὸ κομμουνιστή, καὶ γιατί ὁ Παπαδόπουλος, πολὺ πρὸν ἀπὸ τὴν ἐπανάστασί του, ὡς ἔκτακτος στρατοδίκης ἔργιξε ἀθωτικὴ ψῆφο κατὰ τὴ δίκη τοῦ Μπελογιάννη, καὶ γιατὶ ἀργότερα ὡς διοικητής μονάδος στὴν Ὁρεστιάδα, ἀνακρίνοντας δυὸ στρατιῶτες του ὡς κομμουνιστάς καὶ σαμποταριστάς, τοὺς ἀθώωσε. αὐτὸ συνέβαινε, ἐπειδὴ ὁ στρατιωτικὸς δὲν εἶναι ποτὲ ὁ φθονερὸς γείτονας ἢ συγχωριανός.

Ο κομμουνισμὸς ἀναντιρρήτως εἶναι ἡ ἀγριώτερη παραλλαγὴ τοῦ φασισμοῦ, ἀλλ' ὁ κομμουνιστής ἐπρεπε νὰ ἐξετάζεται προσεκτικὰ μήπως δὲν ἦταν κομμουνιστής ἢ μήπως ἦταν ἀλλὰ μετανόησε. δὲν πρέπει νὰ ξεχνοῦμε ὅτι ὁ ἀπόστολος Παῦλος ὑπῆρξε πρὸ τῆς ἀλλαγῆς του ὁ ἐπικινδυνότερος διώκτης τῶν Χριστιανῶν.

24

ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ ΚΑΙ ΘΕΙΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Στὸ στρατὸ ὡς ἀξιωματικός, ὅπου πήγαινα, ἀπαγόρευα τὴν προσευχὴν καὶ παρεμπόδιζα -σαμποτάριζα τὴν ὁμαδικὴν θείαν κοινωνίαν καὶ τὴν ἔξομολόγησι μέσα στὸ στρατόπεδο. Θυμόμουν ἀπὸ τὴν Κόρινθον ὅτι στὸ θάλαμο τῆς διμοιρίας τὸ βράδυ γινόταν καὶ «προσευχή». κάθε στρατιώτης ἔπρεπε νὰ ἔρῃ τὸ «Πάτερ ἡμῶν», τὸ στρατιωτικὸ δόρκο, καὶ τὴ στρατιωτικὴ ἴεραρχία ἀπὸ τὸν βασιλέα, τὸν πρωθυπουργό, τὸν ὑπουργὸν ἀμύνης, τὸν ἀρχηγὸν τοῦ ΓΕΕΘΑ, τὸν ἀρχηγὸν τοῦ ΓΕΣ, μέχρι καὶ τὸ διμοιρίτη του ἀνθυπολοχαγό του. κάθε βράδυ, μόνο τὸ βράδυ ποὺ πέφτει καὶ τὸ ἐπικίνδυνο σκοτάδι, ἀμέσως μετὰ τὴν ἐντὸς θαλάμου βραδυνὴ ἀναφορά, γινόταν καὶ προσευχὴ. «Ποιός ἔρει τὸ ‘Πάτερ ἡμῶν’;». σήκωναν μερικοὶ τὸ χέρι. ὁ λοχίας ἢ ὁ δεκανέας φώναζε· «Πές το ἐσύ, ρέ κόπανε». κι ἄρχιζε νὰ τὸ λέει ἐκεῖνος. ἀν ἔκανε τὸ παραμικρὸ λάθιος ὁ ὑπαξιωματικὸς ὥρυνόταν· «Λάθος, ρέ μαλάκα! τὸ «Πάτερ ἡμῶν» δὲν ἔρεις; (...βρισιά, ἀκόμη καὶ τῶν θείων...)» πές το ἔναντα σωστὰ ἀπὸ τὴν ἀρχήν!» (...πάλι βρισιά, ἀκόμη καὶ τῶν θείων) τί Χριστιανὸς εἶσαι;. φρίκη. ἀνατοιχιαστικὴ φρίκη μέσα στὴν προσευχὴν. αὐτὰ ἄκουγα ὡς νεοσύλλεκτος. καὶ τότε ἔκανα μέσα μου ἔνα τάμα· «Κύριε, βοήθα με νὰ γίνω ἀξιωματικός, καὶ σοῦ ὑπόσχομαι ὅτι, ὅπου κι ἀν πάω, θὰ καταργήσω τὴν “κοινὴν προσευχὴν” τῆς διμοιρίας». καὶ τήρησα τὸ τάμα μου σ' ὅλη τὴν πρώτη μου θητεία, τόσο αὐτηρά, ποὺ δύοι, καθώς μὲ ἦξεραν γιὰ εὐσεβῆ Χριστιανό, ἀποροῦσαν μερικοὶ μοῦ εἶπαν· «Μήπως εἶσαι μπαμπιστάνος?». τὸ «μπαμπιστάνος» εἶναι μῆγμα τῶν «παπικός» καὶ «προτεστάντης» καὶ σημαίνει ἀπλῶς «αἵρετικός». σὲ λίγους μόνον ἀπάντησα· «Στὸ στρατό, μόνο ἡ ἐλεύθερη κι ἀτομικὴ καὶ μυστικὴ προσευχὴ τοῦ Χριστιανοῦ εἶναι ἀμικτὴ ἀπὸ βρισιές καὶ βρομόλογα». καὶ τὸ ἄλλο· ὑπάρχει πολλὴ βρισιά τῶν θείων· ὅση πουθενὰ ἀλλοῦ· μερικοὶ λένε ὅτι καὶ στὶς κερκίδες τῶν φιλάθλων ὑπάρχει τόση. δὲν τὸ ἔρω. δὲν ἔχω πάει ποτὲ σὲ γήπεδο. καὶ τὸ τρίτο· λένε· «Ἡ Παναγία εἶναι ἡ Σκέπη τοῦ Ἐλληνικοῦ Στρατοῦ»· γιατί; ἐπειδὴ κανένας ἄλλος στρατὸς τοῦ κόσμου δὲν τὴ βρίζει, ὅπως τὴ βρίζουν στὸ στρατὸ αὐτό; κι αὐτὸ βέβαια τὸ ἔρουν δύοι ὅσοι ὑπηρέτησαν σ' αὐτὸ τὸ στρατό.

Μετά 4 χρόνια στή Β' Σχολὴ Ἀξιωματικῶν δὲν ἄκουσα ποτὲ βρισιὰ τῶν θείων. πηγαίναμε κάθε πρωΐ μὲ τὰ «πολιτικά» μας, φορούσαμε τὶς φόρμες, ἀκούγαμε τὰ μαθήματα, καὶ φεύγαμε σὰ δημόσιοι ὑπάλληλοι. δὲν εἶχαμε στρατό, δὲν εἶχαμε στρατιωτικὴ ζωὴ καὶ πειθαρχία. στὴν ἐπιστράτευσι τοῦ 1974, ποὺ ἥμουν Ἰλαρχος διοικητὴς λόχου καὶ ὑποδιοικητὴς τάγματος, καὶ φρόντισα ἀφ' ἐνὸς νὰ ξέρουν ὅλοι ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ ὅτι εἴμαι εὐσεβὴς Χριστιανὸς καὶ ἀφ' ἐτέρου νὰ μὲ τρέμουν ὅλοι· ἀκόμη κι ὁ διοικητής, ποὺ ἦταν μόνο δύο χρόνια μεγαλείτερός μου καὶ μόνον ἔνα βαθμὸ ἀνώτερός μου, μὲ ἔτρεμε, δὲν ἄκουσα βλασφημία τῶν θείων οὔτε μία φορά.

Στὸ στρατόπεδο τῆς Ἐπιλαρχίας στὴν Ἀλεξανδρούπολι ἐρχόταν κατὰ καιροὺς ἕνας στρατιωτικὸς ἀρχιμανδρίτης ἐξομολόγος τῆς «Θρησκευτικῆς Ὑπηρεσίας Στρατοῦ», ποὺ εἶχε τὸ βαθμὸ τοῦ λοχαγοῦ, κι ἐξωμολογοῦσε ὅσους στρατιῶτες ἥθελαν. μοῦ ἔκανε ἐντύπωσι ὅτι στρατιῶτες πήγαιναν κι ἐξωμολογοῦνταν πολὺ συχνὰ καὶ πρόθυμα, μὲ μιὰ πρόθυμία ποὺ δὲν ταίριαζε καθόλου μὲ τὸ ἥθος καὶ τὴ γλῶσσα τῶν στρατιωτῶν ποὺ ἤξερα. ἐξέφρασα δὲ τὴν ἀπορία μου καὶ σὲ μερικοὺς ποὺ ἦταν τέτοιοι. καὶ μοῦ ἐξήγησαν· «Πολὺ καλὸς ἐξομολόγος· προσγειωμένος. τέτοιος μάλιστα· σέ τόσο καλὸν ἐξομολόγῳ νὰ ἐξομολογοῦμαι εὐχαρίστως κάθε Χριστούγεννα καὶ Πάσχα καὶ Δεκαπενταύγουστο». σιγὰ σιγὰ κατάφερα καὶ μοῦ εἶπαν γιατί τὸν ἐκτιμοῦσαν τόσο. τοὺς «συμβιούλευε»· «Πορνεία; ἔ, γιὰ σᾶς ποὺ εἶστε στρατιῶτες δὲν εἶναι ἀμαρτία. ἐσεῖς αὐριο, ἀν μᾶς ἐπιτεθοῦν οἱ Τοῦρκοι, μπορεῖ καὶ νὰ σκοτωθῆτε γιὰ τὴν πατρίδα. ἔπειτα εἶστε καὶ μακριὰ ἀπὸ τοὺς γονεῖς σας καὶ τὶς φιλενάδες σας καὶ ἔχετε πολλὴ καὶ φυσιολογικὴ σεξουαλικὴ ἀνάγκη νὰ ξεδόσετε λίγο. στὸ κάτω κάτω μπορεῖ νὰ τὸ κάνετε, ἀλλ' ἔπειτα τὸ ἐξομολογεῖστε!» δὲν ἤξερα τί νὰ κάνω, τί νὰ πῶ. σημάδεψα δυὸ καλοὺς καὶ εἰλικρινεῖς στρατιῶτες καὶ τοὺς μίλησα καταλλήλως· ὅτι αὐτὸς ποὺ τὰ λέει αὐτὰ εἶναι πολὺ πιὸ ἀμαρτωλὸς ἀπὸ τὶς πολὺ ἀμαρτωλές πράξεις τῶν ἐξομολογουμένων· ὅτι αὐτὸς ποὺ κάνει εἶναι ἐξώθησι στὴν ἀμαρτία καὶ τὴν ἀμετανοησία· ὅτι ἀφοῦ λέει τέτοια, τέτοια εἶναι καὶ ἡ προσωπικὴ του ἥθιτική. καὶ γιατί ἔμεινε ἄγαμος, ἀφοῦ μποροῦσε νὰ γίνη ἔγγαμος κληρικός; καὶ δυὸ ἀπὸ σᾶς εἶναι τέκνα ἰερέων· γιατί δὲν διάλεξε κι αὐτὸς τὸν τρόπο τῶν γονέων σας; κι ἀφοῦ εἶδα ὅτι πείσθηκαν –ἥξεραν δὲ ὅτι ἐγὼ δὲν εἴμαι μεροληπτικὸς ὑπὲρ τῶν ἀγνῶν στρατιωτῶν κι ἐναντίον τῶν πόρων– πείσθηκαν γιὰ τὰ καλὰ στὸ λόγο μου, ἔβαλα αὐτοὺς καὶ συμβιούλευσαν καὶ τοὺς ἄλλους νὰ μὴν ἐξομολογοῦνται σ' αὐτόν. ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὅσοι κατηχήθηκαν ἀπ' αὐτοὺς τοὺς δύο, δὲν ἔπαινσαν μὲν νὰ πορνεύουν ὅλοι, παρὰ μόνο λίγοι, ἀλλ' ἔπαινσαν νὰ «ἐξομολογοῦνται» ἀλλὰ κι ἀπὸ κείνους ποὺ δὲν ἔπαινσαν, σχεδὸν

ὅλοι ἀπέφευγαν νὰ ἔξιμολογοῦνται σ' αὐτὸν τὸν ἀρχιμανδρίτη· τόσο, ποὺ ὁ ἀρχιμανδρίτης παραπονέθηκε στὸ διοικητὴ ὅτι οἱ στρατιῶτες δὲν ἔξιμολογοῦνται. καὶ πρῶτον μὲν αὐτὸ ἦταν κατ' οὐσίαν αἰσχρὸ κάρφωμα εἰς βάρος τῶν στρατιωτῶν καὶ βίαιη ἐπιβολὴ «χριστιανικῶν» καθηκόντων, δεύτερον δὲ ὁ διοικητής, κοσμικὸς ἄνθρωπος ὃν, ἀδιαφόρησε τελείως γιὰ τὸ ἀχρίστιανο παράπονο τοῦ «ἔξιμολόγου», καὶ μάλιστα τὸν σχολίασε δυσμενῶς καὶ πολὺ εἰρωνικῶς μεταξὺ τῶν ἀξιωματικῶν· καὶ φάνηκε ὅτι «κάτι ἥξερε» γι' ἀυτὸν τὸν ἀρχιμανδρίτη. καὶ δυὸ ἀξιωματικοί, ἔνας Ἰλαρχος κι ἔνας ἐπίλαρχος, στρατιωτικοὶ δηλαδὴ ἔνας ἵσος του κι ἔνας ἀνώτερός του, τὸν εἰρωνεύτηκαν ἐπίσης γιὰ τὸ «ἔξιμολογητικὸ ἔργο του», κι ἐκεῖνος δὲν ἔκαναν πάτησε, ὁ δὲ ἀνώτερός του ποὺ ἦταν καὶ ὑποδιοικητής μου, μοῦ εἴπε ἐμπιστευτικὰ ὅτι ὁ ἀρχιμανδρίτης ἦταν κίναιδος κι ὅτι μὲ τὴν ἔξιμολόγησι ψάρευε κι ἐπιβήτορες. δὲν ἔρω ἀν αὐτὸς ὁ ἴδιος ἢ ἄλλος φρόντισε νὰ διοχετευθῇ αὐτὸ καὶ στοὺς στρατιῶτες, ἄλλὰ σὲ λίγον καιρὸ τὸ ἥξεραν ὅλοι, κι ὁ τέτοιος ἀρχιμανδρίτης δὲν ἔκαναν πάτησε γιὰ ἔξιμολόγησι στρατιωτῶν. ἐγὼ δὲν εἶχα ἀντιληφθῆ καμμία ἔνδειξι κιναιδισμοῦ στὸν ἀρχιμανδρίτη, ἄλλ' οἱ ἀξιωματικοὶ ὅλοι καὶ μάλιστα ὁ διευθυντὴς τοῦ Β' γραφείου ἦταν τόσο πεπεισμένοι, ποὺ προσπάθησαν νὰ εἰρωνευτοῦν τὴν ἐκκλησία καὶ σ' ἔμενα εἶπαν ὅτι εἶμαι χαϊβάνι, ποὺ «πιστεύω σὲ τέτοιους!» ἀπέφυγα ν' ἀπαντύξω κάποια ἀπλογητική.

Πολὺ πιὸ μπροστά, ὅταν ἥμουν μαθητὴς στὴν πρώτη Σχολὴ Ἀξιωματικῶν, στὴ δευτέρα τάξι τὴ λεγομένη καὶ «Διοικοῦσα», ἥρθε ἔνας πολὺ σεμνὸς καὶ σεβάσμιος ἔξιμολόγος, καὶ εἶπε «Ἀν θέλῃ κανεὶς ἀπὸ τοὺς μαθητὰς νὰ ἔξιμολογηθῇ». μᾶς τὸ εἶπαν στὴν ἀναφορὰ τῆς Ἰλης, ἄλλὰ δὲν σήκωσε χέρι κανεὶς· οὔτε κι ἐγώ. μεταξὺ τῶν μονίμων ἀξιωματικῶν κι ἐκπαιδευτῶν μας εἶχαμε κι ἔναν ὑπίλαρχο λίγο μάγκα καὶ εἴρωνα· καὶ λέει σ' ἔμενα· «Ἐσὺ δὲν εἶσαι Χριστιανός;» «Ναί, ὅπως καὶ σεῖς, καὶ ὅλοι σας». «Ἄστα αὐτὰ μπαγάσα, καὶ μὴ μοῦ ἔξεφεύγης ἔμενα· ἀμαρτίες δὲν ἔχεις;» «Ἐχω, ὅπως καὶ σεῖς, μαζὶ θὰ πάμε;». «Κύττα τον, κύττα τον! τὸ μπαγάσα! πάει νὰ μοῦ γλυτώσῃ! φαινεται πώς ἔχει πολλὲς ὁ μπαγάσας, καὶ ντρέπεται νὰ τὶς ἔξιμολοηθῇ! ἔ, ὁρέ, καὶ σᾶς ἔρω καλὰ ἐγὼ ἔσᾶς τοὺς Χριστιανούς. δὲν θὰ τὸν ὁρτήσω, ὁρέ, ἐγὼ τὸν ἔξιμολόγο τί τοῦ εἶπες, μὰ τὴν Παναγία σοῦ λέω. λοιπὸν θὰ πᾶς ἢ δὲν θὰ πᾶς;». «Φυσικὰ θὰ πάω. θέλετε νὰ τοῦ πῶ καὶ τὶς δικές σας ἀμαρτίες;». «Κύττα τον, κύττα τον τὸ μπαγάσα, μᾶς φοβερίζει. μπαγάσα! θέλεις νὰ πᾶς νὰ ἔξιμολοηθῆς, γιὰ νάχης τὸ ἀπόγευμα ἔλευθερο ἔ; μπαγάσα! σᾶς ἔρω καλὰ ἐγὼ ἔσᾶς τοὺς Χριστιανούς». «Οχι· δὲν θέλω νὰ μὲ ἀμείψετε μ' ἔνα ἔλευθερο ἀπόγευμα· δὲν τὸ ζήτησα, καὶ δὲν τὸ θέλω. θὰ ἔξιμολοηθῶ χωρὶς ἀμοιβῆ». γέλα-

σαν ὅλοι γιὰ τὸ «ξομολογθῶ» μου, ποὺ ἀπὸ μένα δὲν ἀναμενόταν. ὁ ὑπίλαρχος ὅμως κατάλαβε ὅτι γέλασαν γιὰ τὸ «χωρὶς ἀμοιβή», καὶ γέλασε κι ἐκεῖνος, ὅπότε οἱ ἄλλοι γέλασαν ἀκόμη πιὸ πολύ, κι ἐκεῖνος μὲ τὴ σειρά του ἐπίσης ἀκόμη πιὸ πολύ. εἶχαν ξεκαρδιστὴ ὅλοι στὰ γέλια, γελώντας οἱ μὲν γιὰ τοὺς δέ. κι ἐγὼ συνέχισα· «Θὰ τοῦ ξομολογθῶ ἀπὸ μέρους σας ὅτι δὲν ἔχετε ἄλλες ἀμαρτίες παρὰ μόνο μία καὶ χοντρή, ὅτι δὲν εἴστε Χριστιανός». τσατίστηκε καὶ μοῦ λέει· «Γιατί δὲν εἴμαι Χριστιανός; ἐπειδὴ δὲν εἴμαι σὰν ἐσένα;». τοῦ λέω· «Ἐγὼ μέχρι αὐτὴ τὴ στιγμὴ δὲν ἥξερα ἀν εἴστε ἡ δὲν εἴστε Χριστιανός. ἐσεῖς τώρα μόλις μοῦ τὸ εἴπατε, μπροστὰ σ' ὅλη τὴ Σχολή, ὅτι δὲν εἴστε Χριστιανός, λέγοντας τὶς φράσεις ‘Ἐσεῖς οἱ Χριστιανοί’ καὶ ‘Σᾶς ξέρω καλὰ ἐγὼ ἐσᾶς τοὺς Χριστιανούς’· οὰ νὰ ἥσασταν κάποτε, καὶ φύγατε. νὰ πῶ στὸν ξημολόγο γιὰ σᾶς μόνο αὐτό;». ξαναγέλασαν ὅλοι πιὸ βροντερά. μὲ ὁρτάει ὁ ὑπίλαρχος· «Πόση ὥρα θὰ κάνης;» τοῦ λέω· «Ἐ, περίπου ὅση ὥρα κάνετε καὶ σεῖς· πάνω κάτω στὸ ἴδιο καζάνι βράζουμε». ξαναγέλασαν ὅλοι. λέει πάλι ὁ ὑπίλαρχος, ἀμήχανος αὐτὴ τὴ φορὰ καὶ μὲ μειωμένη τὴ μαγκιά του· «Δηλαδὴ ἵσα μὲ πόση;». τοῦ λέω· «Πολλή· ἔχω πολλὲς ἀμαρτίες· κολάστηκα ἐδῶ μέσα μαζί σας». ξαναγέλασαν ὅλοι. ὁ ὑπίλαρχος δὲν ξαναγέλασε. εἶχε χάσει τὸ παιχνίδι ποὺ ἄρχισε. ἔφυγα ἀπὸ τὴ γραμμὴ καὶ πῆγα στὸν ἔξομολόγο.

Ἄργοτερα τὴν ἕδια μέρα ἔνος φίλος μου συμμαθητὴς μοῦ εἶπε· «Μετὰ τὴ φυγή σου ὁ ὑπίλαρχος ἤταν πολὺ τσατισμένος, καὶ εἶπε γιὰ σένα· ‘Ο κόπανος!’. Κώστα ἄπλωσες πολὺ τὸ ζωνάρι σου, καὶ θὰ σοῦ κάνῃ κακό». δὲν μοῦ ἔκανε ὅμως κανένα κακό· μᾶλλον ἐπειδὴ ἡ διαμάχη μας ἤταν μόνο ξιφομαχία μαγκιᾶς, καὶ ὅχι κάπια στρατιωτικὴ ἀπειθαρχία μου. δὲν τὸν συνέφερε νὰ προωθήσῃ τὴν ὑπόθεσι στοὺς ἀνωτέρους μας. καὶ οὐδέποτε ἄλλοτε μοῦ ἔδειξε κάποια κακία. μᾶλλον πῆρε καλὰ τὸ μάθημα· καὶ μᾶλλον τὸ πῆραν καὶ μερικοὶ συμμαθηταί μου. πῆγα λοιπὸν στὸν ἔξομολόγο.

Ο ἔξομολόγος ἤταν σ' ἔνα μικρὸ γραφεῖο τοῦ διοικητηρίου. ἤταν ἔνας εὐλαβέστατος κληρικός, δχι στρατιωτικός, δχι ἡλικιωμένος· ἀπὸ τὴν Ἀθήνα φυσικά. τοῦ λέω· «Πάτερ, ἔχω ἔξομολογηθῆ πρόσφατα, ἔχω μόνιμο ἔξομολόγο, ἀλλ' ἥρθα, διότι ἔτσι κι ἔτσι· δὲν μποροῦσαν νὰ φανταστοῦν ν' ‘ἀρνοῦμαι’ νὰ ἔξομολογηθῶ ἐγώ· κι ἐγώ, γιὰ νὰ μὴν τοὺς σκανδαλίσω, ἥρθα· καὶ μπορῶ νὰ ἔξομολογηθῶ». λέει ὁ εὐλαβῆς ἔξομολόγος· «Ἄ ετσι; κατάλαβα. ἔχω ὑπηρετήσει κι ἐγὼ στρατιώτης, κ. δόκιμε, καὶ ξέρω τί γίνεται. στὸ στρατὸ ὅλα μὲ διαταγὲς γίνονται. δὲν φαντάστηκα ὅμως ὅτι καὶ ἡ ἔξομολόγησι θὰ διαταχθῇ. ἐγὼ ἥρθα μὲ τὸ σκεπτικὸ μήπως κάποιος δόκιμος ἢ στρατιώτης θέλη νὰ ἔξομολογηθῇ, καὶ σὲ ξένο μέρος δὲν βρίσκει ἔξομολόγο, καὶ ἔτσι

τὸ εἶπα στὸν κ. Ταξίαρχο. φαίνεται ὅτι αὐτὸς εἰδοποίησε τὶς μονάδες, καὶ οἱ διοικηταὶ τὸ εἶπαν στοὺς λοχαγούς, καὶ οἱ λοχαγοὶ διέταξαν τοὺς στρατιῶτες. ἀσφαλῶς καταλαβαίνετε ὅτι δὲν τὸ ἐννοοῦσα ἔτσι. δὲν εἶμαι στρατιωτικὸς ἴερεύς. πρώτη φορὰ ἔρχομαι νὰ ἔξιμολογήσω σὲ στρατόπεδο. καὶ καλὰ ποὺ ἥρθατε σεῖς καὶ μοῦ τὸ εἴπατε· ἔνας ἀπλὸς στρατιώτης θὰ φοβόταν νὰ μοῦ τὸ πῆ. Ὡς θεέ μου! νὰ ἔξιμολογηθῇ σὲ ἔναν ποὺ φοβᾶται! ἂ πά πά! δὲν ξανάρχομαι σὲ στρατόπεδο. ἐσεῖς, ἀφοῦ ἔχετε πνευματικό, δὲν θέλω νὰ ἔξιμολογηθῆτε σ' ἐμένα». ἐπέμενα λίγο νὰ ἔξιμολογηθῶ, ἀλλ' ὁ κληρικός, ποὺ κατάλαβε ὅτι τὸ ἔκανα ἀπὸ εὐγένεια καὶ σέβας, δὲν δέχτηκε. μοῦ εἶπε ὅμως· «Καθίστε λίγο νὰ κουβεντιάσουμε μόνο, ὡσπου νὰ ἔρθῃ κάποιος. τὸ μετάνιωσα ποὺ ἤρθα, ἀλλὰ δὲν εἶναι σωστὸ νὰ φύγω ἀμέσως». κάθισα καὶ κουβεντιάσαμε περίπου μισὴ ὥρα. ὁ κληρικὸς μὲ όωτοῦσε γιὰ τὸ πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης καὶ γιὰ τὴ φιλολογία. ἔπειτα τὸν χαιρέτησα μὲ σεβασμὸ καὶ ἔφυγα.

Μοῦ λένε στὸ μάθημα· «Ολη αὐτὴ τὴν ὥρα ἀμαρτίες σου ἔλεγες;». «Ναί τί ἄλλο;». «Καλὰ τόσο πολλὲς ἔχεις;». «Γιατί; σᾶς πείραξε; θέλετε νὰ ἔχω λιγότερες ἀπὸ σᾶς; πολὺ ἔγωιστικό, δὲν νομίζετε;». γέλασαν, καὶ τὸ θέμα ἔληξε.

Οἱ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ προσέχουμε πολὺ νὰ μὴ δίνουμε εὔκολες λαβές στοὺς ἀσεβεῖς, καὶ δεύτερον νὰ μὴ συντελοῦμε σὰ χαϊβάνια ν' ὀδσκοῦν κάποιοι ὄποιαδήποτε βία στὴν ἐκτέλεσι τῆς χριστιανικῆς πρακτικῆς μας. ξέρω ὅτι στὸν τωρινὸ στρατὸ εὐτυχῶς δὲν γίνονται πιὰ τέτοια. γίνονταν στὰ χρόνια ποὺ στρατεύμουν ἐγώ, πρὶν ἀπὸ μισὸ αἰώνα καὶ περισσότερο. ἡ χριστιανικὴ πρακτικὴ τοὺς στρατευμένους πρέπει νὰ ἀσκῆται 100% ἐρήμην τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας του.

Κι ἐπανέρχομαι στὰ ἐν Ἀλεξανδρουπόλει.

Μετὰ ἀπὸ καιρό, σὲ κάποια ἐβδομάδα τῆς σαρακοστῆς, νομίζω στὴν πρὸ τῶν Βαΐων τοῦ 1966, ποὺ ὁ διοικητὴς εἶπε νὰ πᾶμε τὸ στρατό, ὅσους θέλουν δηλαδή, στὴν ἐκκλησία νὰ κοινωνήσουν, ἀνέθεσε στὸν ὑπίλαρχο ὑπασπιστὴ του καὶ σ' ἐμένα τὸν ἀνθυπίλαρχο μέν, ἀλλ' ὡς εὐσεβῆ καὶ πιὸ εἰδικὸ γιὰ τὸν ἐκκλησιασμό, νὰ πᾶμε τοὺς στρατιῶτες στὴν ἐκκλησία γι' αὐτὸ τὸ σκοπό. ὁ ὑπίλαρχος μοῦ εἶπε ὅτι, ἀν καὶ ἀνώτερος μου, σ' αὐτὴ τὴν «ἐπιχείρησι» θὰ κάνη ὅ,τι λέω ἐγώ. τὸ κράτησα. οἱ στρατιῶτες ποὺ θέλησαν νὰ ἐκλησιαστοῦν καὶ νὰ κοινωνήσουν γέμισαν δυὸ μεγάλα ἐπιβατικὰ στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα, μὲ τὰ ὄποια τοὺς πήγαμε σὲ μιὰ ἐκκλησία τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως. εἶπα στὸν ὑπίλαρχο· «Ἐσὺ βάλε στὸ δικό σου αὐτοκίνητο ἐπὶ κεφαλῆς ἔναν ὑπαξιωματικό, καὶ πήγαινε μ' ἔνα τζήπ πρὶν ἀπὸ μᾶς, νὰ ἐνημερώσῃς τὸν παπᾶ, ὅτι πηγαίνουμε τὸ στρατὸ νὰ κοινωνήσῃ, διό-

τι πρέπει νὰ τὸ ξέρῃ ἐκ τῶν προτέρων. καὶ διότι ὡς ὁ ἀνώτερος τῆς ἀποστολῆς εἶσαι πιὸ κατάλληλος γι' αὐτὴ τὴν κοινοποίησι. δὲν εἶναι σωστὸ νὰ εἰδοποιηθῇ μ' ἔναν ὑπαξιωματικὸν ἢ στρατιώτη. τὸ κατάλληλο πρόσωπο γιὰ τὸν παπᾶ εἶσαι σύ. πειθάρχησε καὶ πῆγε. ὅποτε ἐγὼ ἔμεινα ἐπὶ κεφαλῆς καὶ στὰ δυὸ αὐτοκίνητα, κι ἔβαλα στὸ καθένα ὡς ὑπαρχηγοὺς δυὸ ὑπαξιωματικούς. στὴ μέση τῆς διαδρομῆς σταμάτησα καὶ τὰ δυὸ αὐτοκίνητα, κατέβασα δλους τοὺς στρατιώτες καὶ τοὺς μίλησα 5' λεπτά· τοὺς εἶπα· «Οσοι ἀπὸ σᾶς δὲν πηγαίνουν στὶς πουτάνες μποροῦν νὰ κοινωνήσουν ἄφοβα. ὅσοι πηγαίνουν, μὴ τυχὸν καὶ κοινωνήσετε, διότι εἶναι σὰ νὰ δέχεστε στὸ στόμα σας φωτιά. ὁ θεὸς εἶναι παντογνώστης καὶ παντοδύναμος καὶ μπορεῖ σ' ὅποιοδήποτε σημεῖο τῆς ζωῆς σας νὰ σᾶς καταστρέψῃ μ' ὅποιονδήποτε τρόπο, εἴτε τὸ καταλάβετε ἀπὸ ποὺ σᾶς ἥρθε, εἴτε δὲν τὸ καταλάβετε. ἐγὼ ξέρω γιὰ μερικοὺς λίγους, ποὺ τὸ λένε, ὅτι πηγαίνουν στὶς πουτάνες, ὁ θεὸς ὅμως τοὺς ξέρει δλους. μὴ χλαπακιάσετε λοιπὸν φωτιά, ὅσοι πηγαίνετε στὶς πουτάνες. ὅταν ἔνας δὲν ξέρῃ αὐτὰ ποὺ σᾶς εἶπα, καὶ κοινωνήσῃ, ἐνῷ δὲν πρέπει, δὲν τιμωρεῖται, ἢ τιμωρεῖται τόσο ἐλαφρά, ποὺ δὲν τὸ καταλαβαίνει. ἐκεῖνος ὅμως ποὺ ἄκουσε αὐτὰ ποὺ εἶπα, καὶ κοινωνήσῃ, τιμωρεῖται ἀπὸ τὸ θεὸ πολὺ καταστρεπτικά. μὴ χλαπακιάσετε φωτιά».

΄Ανεβήκαμε στ' αὐτοκίνητα, καὶ φτάσαμε στὴν ἐκκλησία.

΄Ο ὑπίλαρχος, τελείως ἀλιβάνιστος ὥν, ὅταν πήγαμε, σὲ 10' λεπτὰ μοῦ λέει· «Γιατί ὁ παπᾶς δὲν βγαίνει νὰ τοὺς κοινωνήσῃ;». τοῦ λέω· «Δὲν ἔγινε ἀκόμα ἡ κοινωνία· μόλις γίνη, θὰ βγῆ νὰ μᾶς κοινωνήσῃ. ἐσύ θὰ κοινωνήσῃς; μήπως θέλεις νὰ πῆς νερό;». μοῦ λέει· «Όχι, δὲν θὰ κοινωνήσω». μετὰ 10' λεπτὰ μοῦ λέει· «Ἀκόμα δὲν ἔγινε η κοινωνία; πήγαινε πὲς στὸν παπᾶ, πότε θὰ γίνη?». τοῦ λέω· «Όταν θ' ἀκούσης νὰ λένε τὸ 'Πάτερ ἡμῶν', ὕστερα ἀπὸ λίγο θὰ ἔχῃ γίνη?». μοῦ λέει· «Ἐν τάξει τὸ 'Πάτερ ἡμῶν' τὸ ξέρω, καὶ θὰ καταλάβω».

΄Οταν λίγο μετὰ τὸ 'Πάτερ ἡμῶν' εἶδε τὸν παπᾶ στὸ 'Μετὰ φόβου...' νὰ βγαίνῃ μὲ τὸ ὅγιο ποτήριο, ὁ ὑπίλαρχος ἔκανε προστακτικὸν νεῦμα στοὺς στρατιώτες νὰ πλησιάσουν καὶ νὰ κοινωνήσουν. ἥθελε νὰ φαίνεται καὶ εἰδήμων! πάω καὶ τοῦ λέω ψιθυριστά· «Δὲν κάνει νὰ κοινωνήσουν μὲ διαταγῆ· εἶναι ἀμαρτία. πρέπει νὰ κοινωνήσουν μόνον ὅσοι θέλουν· ἔτσι θέλει ὁ Χριστός». μοῦ λέει· «Ἐτσι γίνεται;». «Ναί, τοῦ λέω, μόνο ἔτσι γίνεται· ἀλλιῶς δὲν πιάνει· κι ἀν κανεὶς τὸ διατάξη, κάνει μεγάλη ἀμαρτία». πείσθηκε.

΄Αποτέλεσμα. Δὲν κοινώνησε οὔτε ἔνας. μοῦ λέει ὁ ὑπίλαρχος· «Μὰ δὲν κοινώνησε οὔτε ἔνας. μήπως ἔχουν πιεῖ νερό τὸ πρωΐ; μήπως ἔπρεπε νὰ τοὺς ἐνημερώσουμε νὰ μὴν πιοῦν?». «Όχι, τοῦ λέω, ὅλοι τους τὸ ξέρουν αὐτό· δὲν εἶναι μωρά· ἀπλῶς δὲν θέλουν. ἔτσι εἶ-

ναι τὸ σωστό, μόνον ὅποιος θέλει. ἔτσι εἶπε ὁ Χριστός· *Eἴ τις θέλει.* εἶναι ἀμαρτία νὰ διατάξουμε νὰ κοινωνήσουν θέλουν δὲν θέλουν· μὴ μᾶς βρῆ καὶ κανένα μεγάλο κακό, ἢν διατάξουμε». μοῦ λέει· «Καλὰ ποὺ μ' ἐνημέρωσες. πάντως ἐμεῖς τοὺς δώσαμε τὴν εὐκαιρία. ἔτσι δὲν εἶναι;». τοῦ λέω· «Ναί, ἐμεῖς κάναμε τὸ καθῆκον μας». «Κι ὁ διοικητής; τί θὰ πῇ;». τοῦ λέω· «Δὲν θὰ τοῦ τὸ πῆ κανεὶς στρατιώτης. κι ἐμεῖς δὲν κάνει νὰ τοῦ τὸ ποῦμε· εἶναι μεγάλη ἀμαρτία νὰ λέμε σὲ ἄλλον ὅποιονδήποτε ποιός κοινωνάει καὶ ποιός δὲν κοινωνάει· πολὺ βαρειά ἀμαρτία». μοῦ λέει φοβισμένος· «Καλὰ ποὺ ἥρθες καὶ σύ, ποὺ τὰ ξέρεις αὐτά, καὶ μ' ἐνημέρωσες. ἐμεῖς εἴμαστε ἀπολωλὰ πρόβατα». ἤξερε καὶ Βίβλο ὁ ὑπίλαρχος! Χριστιανὸς γάρ. ἐκτίμησα τὴν ταπεινοφροσύνη του ὅμως. τοῦ εἶπα· «Ἴωσας γι' αὐτὸ διοικητής μ' ἔβαλε κι ἐμένα». καὶ μοῦ εἶπε· «Κι ἐγὼ αὐτὸ πιστεύω· εἶναι σοφὸς ἀξιωματικός· ξέρει νὰ βάζῃ τὸν κατάλληλο ἄνθρωπο στὸ κατάλληλο πόστο». συμφώνησα.

**ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΙ ΚΥΛΙΝΔΡΟΜΥΛΟΙ
ΤΩΝ ΣΑΠΩΝ ΚΑΙ ΣΑΠΩΝ ΣΑΓΗΣ**

”Εχω πολλά χρόνια νὰ περάσω ἀπὸ τὸ δρόμο Ξάνθης - Κομοτονῆς - Αλεξανδρουπόλεως καὶ δὲν ξέρω ἂν στὶς Σάπες ὑπάρχουν ἀκόμη οἱ *Πνευματικοὶ Κυλινδρόμυλοι* ποὺ ἀλέθουν πιθανῶς ἀκόμη ὅλα τὰ σιτηρὰ τῆς Θρακῆς. κατὰ τὰ χρόνια ποὺ ὑπηρετοῦσα ὡς ἀνθυπίλαιροχος στὴν Αλεξανδρούπολι ὑπῆρχαν. ὅλοι ἀποροῦσαν γιατί λέγονται *πνευματικοὶ κυλινδρόμυλοι*. τοὺς φαινόταν πολὺ παράδοξη ὄνομασία μύλων. κι ὁ μυλωνᾶς τὸ ἀξιοποιοῦσε αὐτό. καθηγηταὶ φιλόλογοι καὶ ἄλλων ἐπιστημῶν, πτυχιοῦχοι ὑπάλληλοι, κι ἀξιωματικοὶ τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς ἀστυνομίας ἔσπαζαν τὰ κεφάλια τους προσπαθώντας νὰ τὸ ἔξηγήσουν. κι ἔβαζαν στοιχήματα μὲ τὸ μυλωνᾶ, ποὺ τὰ κέρδιζε ὅλα. τὸ πρᾶγμα μεταξὺ τῶν μορφωμένων εἶχε γίνει πανθράκεια ἐπιδημία. κι ὁ μυλωνᾶς τοὺς ταπείνωντες τσεπάνοντας χρήματα. ἦταν δὲ καὶ θέμα γοήτρου καὶ γι' αὐτὸν καὶ γιὰ κείνους. ἔχαναν καὶ ξεφυσοῦσαν· ἥθελαν ἐκδίκησι. κι ὁ μυλωνᾶς κέρδιζε καὶ ποκορευόταν. κάποτε στὴν ἐπιλαρχία μου μὲ ὁρτησαν· «Φιλόλογε, ἐσὺ μπορεῖς νὰ ἐρμηνεύσῃς τὸν τίτλο τῶν *πνευματικῶν κυλινδρομύλων* τῶν Σαπῶν;». τοὺς εἶπα· «Μπορῶ». στὴν ἐπιλαρχία μας ἦταν κι ἔνας ἄλλος φιλόλογος ἔφεδρος ἀνθυπίλαιροχος ὁμοτάξιός μου στὴ Σ.Α.Τ. (= «Σχολὴ Ἀξιωματικῶν Τεθωρακισμένων» ἢ στ' ἀστεῖα «Σχολὴ Ἀφηνιασμένων Ταύρων»), ὁ Χρῆστος· καὶ οἱ ἄλλοι ἀξιωματικοὶ τὸν ὁρτησαν γιὰ μένα· «Μπορεῖ;». καὶ τοὺς εἶπε· «Ἄν τὸ λέη, μπορεῖ· αὐτὸς δὲν λέει ποτὲ ὅτι μπορεῖ καὶ ξέρει, ἀν δὲν μπορῇ καὶ δὲν ξέρῃ». «Νὰ βάλουμε στοίχημα;». «Νὰ βάλετε· νά, πάρτε κι ἀπὸ μένα ἔκπαστάρικο· θὰ μοῦ τὸ φέρετε διπλό». τὸ εἶχαν πάρει πατριωτικὰ ὅλοι. μοῦ λέει ὁ διοικητής· «Ο Χρῆστος λέει ὅτι μπορεῖς· μπορεῖς;». «Μπορῶ». λέει στὸν ὑποδιοικητή· «Πάτε καὶ ταπεινώστε τὸν τὸν ἄτυμο· μᾶς ἔχει κάνει ὅλους ὁρεζίλι. πάρτε ἔνα τζήπ ἐσὺ καὶ δυὸ ἄλλοι ἀξιωματικοὶ κι ὁ φιλόλογος ἀνθυπίλαιροχος καὶ πάτε νὰ ἐκδικηθῆτε τὸ μυλωνᾶ, ποὺ μᾶς ἐμπαίζει». καὶ πήγαμε· τέσσερες ἀξιωματικοὶ κι ὁ στρατιώτης ὁδηγός· οἱ ἄλλοι ἀξιωματικοὶ ἦταν ὅλοι ἀνώτεροι μου. μοῦ λένε στὸ δρόμο· «Θὰ κερδήσουμε;». τοὺς λέω· «Οπωσδήποτε·

βάλτε μεγάλα χρηματικά ποσά· θὰ κερδήσουμε». κι ἔβαλαν μεγάλα στοιχήματα. κι ὁ μυλωνᾶς φυσικά, ποὺ μᾶς εἶδε σὰ χαρούμενος λύκος, ἔβαλε ὅσα χρήματα ἵσοφάριζαν τὸ συνολικὸ ποσὸ τῶν ἀξιωματικῶν. μοῦ λέει ὁ μυλωνᾶς· «Περάστε μέσα νὰ δῆτε τὸ μῆλο». τοῦ λέω· «Οχι δὲν χρειάζεται». «Λοιπόν; γιατί οἱ μῆλοι μου λέγονται *Πνευματικοί*». τοῦ λέω· «Ἐγὼ ἀπὸ μικρὸς στὸ χωριό μου ξέρω ὅτι οἱ μυλωνᾶδες εἶναι πάντα ἀλευρωμένοι ἀπὸ τὸ σκοῦφο μέχρι τὰ παπούτσια σὰν κεφτέδες ποὺ κυλίστηκαν στ' ἀλεύρι. ἐσύ, βλέπω, εῖσαι πεντακάθαρος, μὲ καλὸ κουστούμι, καθαρὸ πουκάμισο, καὶ γραβάτα, χωρὶς σκοῦφο». μοῦ λέει εἰρωνικά· «Γιατί ὅχι; ἄσχημα κάνω;». στὴν ἀπάντησί του ὅμως μοῦ φάνηκε ὅτι φοβήθηκε κάτι. κι ἀποφάσισα νὰ τὸν βασανίσω. τοῦ ξαναλέω· «Κι ὁ μῆλος μέσα εἶναι πεντακάθαρος· ἔτσι δὲν εἶναι;». «Ἐ... ναί». «Ξένος μηχανικὸς τὸν ἔστησε». «Ἐ... ναί». «Κι αὐτὸς τοῦ ἔβαλε τὸ ὄνομα». «Ἐ... ναί». «Αὐτὸς συναρμολόγησε τὸ μῆλο». «Ἐ... ναί». «Κι ὅλος ὁ μῆλος εἶναι μόνο σωλῆνες, σωληνάκια, σωληνάρες, καὶ τίποτε ἄλλο ἔτσι δὲν εἶναι;». τούνισε λίγο· «Ἐ τί θέλεις νὰ πῆς; αὐτὴ εἶναι ἡ ἀπάντησί σου;». «Οχι ἀκόμα». «Ἐ... λέγε λοιπόν!». ἀρχισε νὰ καταρρέῃ. «Πουθενὰ σκόνη καὶ ἀλευρα· ἔτσι δὲν εἶναι;». «Ἐ... ναί» εἶπε σχεδὸν πανικόβλητος. «Γι' αὐτὸς οἱ μῆλοι σου λέγονται *πνευματικοί*· δηλαδὴ 'ἀεροσυμπιεστικοί'· ἐπειδὴ τὰ πάντα μέσα στοὺς σωλῆνες, σιτηρὰ καὶ ἀλευρα, διοχετεύονται καὶ προωθοῦνται μὲ ἀεροσυμπίεσι, χωρὶς τὴν παραμικρὴ διαφυγὴ ἀέρος ἢ ἀλεύρου ἢ σιτηρῶν· τὸ βλέπω ὄλοκάθαρα στὸ καθαρὸ κουστούμι σου, στὸ καθαρὸ πουκάμισο σου, στὴν πεντακάθαρη γραβάτα σου· πολὺ προδοτικὴ αὐτὴ ἡ κόκκινη γραβάτα σου!». ὁ βασανισμένος ἀνθρώπος κατέρρευσε. εἶπε μόνο· «Κερδήσατε»· καὶ χώθηκε μέσα στοὺς *Πνευματικοὺς Κυλινδρομύλους*. ἔχασε ὅχι μόνο τὸ στοίχημα μ' ἐμᾶς, ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ στοιχήματα ποὺ θὰ ἔβαζε μὲ πολλοὺς ἄλλους καὶ θὰ τοὺς ξεπουπούλιζε. διότι ἡ ἐπιτυχία μας διατυμπανίστηκε καὶ διασαλπίστηκε σ' ὅλη τὴ Θράκη· ὅτι «Ἐνας ἀνθυπίλαρχος κλπ. κλπ.». πήραμε τὰ χρήματα ὅλα, τὸν χαιρετίσαμε παρηγορητικώτατα εὐγενικά, καὶ φύγαμε. δώσαμε καὶ στὸ Χρῆστο τὸ ἐγγυητικό του ἑκατοστάρικο εἰς διπλοῦν. χαρὰ ὁ Χρῆστος! ἐγὼ δὲν ἔβαλα τίποτε καὶ δὲν πῆρα τίποτε. ἀπήλαυσα μόνο τὸ πλούσιο τραπέζι ποὺ μᾶς ἔκανε ἀμέσως σὲ μιὰ ταβέρνα ὁ ὑποδιοικητής. ἔφαγε κι ὁ ὁδηγός, ἀλλὰ δὲν τὸν ἀφήσαμε νὰ πιῇ τίποτε· ἥπιαμε μόνον οἱ ἀξιωματικοί. πολὺ κέφι· καὶ ὅχι λίγα χρήματα.

Στὴν ταβέρνα ὁ κατενθουσιασμένος ὑποδιοικητὴς μὲ χώτησε· «Ρὲ παλιόπαιδο, πῶς ἥξερες τί θὰ πῇ *Πνευματικοὶ Κυλινδρόμυλοι*; ὅτι θὰ πῇ ἀεροσυμπιεστικοί; μηχανικὸς εῖσαι;» τοῦ ἔξήγησα· «Οἱ φιλόλογοι πρέπει νὰ ξέρουμε ὅλες τὶς λέξεις· ἐμεῖς δὲν γράφουμε τὰ λε-

ξικά; ώς πρωτοετής φοιτητής διάβασα και τὸ ἔργο *Πνευματικά*, ποὺ ἔγραψε τὸν Β' π.Χ. αἰῶνα ὁ Ἡρών ὁ Ἀλεξανδρεύς, και ποὺ θὰ πῇ ‘Αεροσυμπιεστικά’. αὐτὸς ἀνακάλυψε τὴ δύναμι τοῦ κενοῦ, ἀκριβέστερα τὴ δύναμι τοῦ ἀέρος τῆς ἀτμοσφαίρας τῆς Γῆς, ὅταν βρῆ δίοδο νὰ εἰσօρμήσῃ μέσα στὸ κενὸ και νὰ τὸ γεμίσῃ. πολὺ μεγάλη δύναμι, στὴν ὁποίᾳ ὀφείλεται και ἡ δύναμι τῶν κανονιῶν μας και ὅλων τῶν βλητικῶν ὅπλων μας». «Τί λέσ, ὁὲ παλιόπαιδο! τόσα χρόνια ἀξιωματικὸς τῶν κανονιῶν και τῶν ἀρμάτων εἶμαι, κι αὐτὸ δὲν τὸ ἥξερα· ὅτι εἶναι *πνευματικά!* θὰ μὲ τρελλάνης, παλιόπαιδο!» και συνέχισα· «Αὐτὸς ὁ Ἡρών –τὸ Ἡ μὲ ἦτα, παρακαλῶ– ἐφεῦρε τὴν ἀτμομηχανή, τὸ κυριώτερο *πνευματικό*, ἀλλ’ οἱ Ἐλληνες τὸν ἀγνόησαν, ἐπειδὴ προτιμοῦσαν τὶς βιντεοκασέττες τῶν Αἰσχύλου, Σοφοκλέους, Εὐριπίδου, κι Ἀριστοφάνους και ἄλλων θεατρίων και παραμυθάδων. και πῆρε τὴ δόξα τῆς ἐφευρέσεως τῶν ἀτμομηχανῶν ἔνας Ἀγγλος. ὁ Ἡρών πέθανε περιφρονημένος στὴν ψάθα· ποτὲ δὲν κίνησε μὲ τὶς ἀτμομηχανές του πλοῖα, τραῖνα, αὐτοκίνητα. κινοῦσε μόνο και ἀνοιγόκλεινε βαρειὲς πύλες πόλεων. και οἱ σημερινοὶ αὐτόματοι φς φς φς, ποὺ κλείνουν τὶς πόρτες μὲ ἀεροσυμπίεσι *πνευματικά* εἶναι, ποὺ λειτουργοῦν χωρὶς καύσιμα. και σὲ μεγάλα καταστήματα ἐμπορικὰ τραπέζικὰ και ἄλλα ἐπιχειρησιακά, ὅταν ἀπὸ τὸ ἴσογειο στέλνουν κάθε λίγο χρήματα ἡ ἔγγραφα τυλιγμένα σὲ ρόλους σ’ ἔναν πάνω ὄροφο μέσα ἀπὸ σωλῆνες μὲ ἀεροσυμπίεσι, *πνευματικά* εἶναι και λέγονται». ὁ ὑποδιοικητής ξέσπασε· «Παλιόπαιδο σι’ ἀγαπῶ πάρα πολὺ νὰ τὸ ἔρης· χαίρομαι ποὺ εἴμαστε στὴν ἵδια ἐπιλαοχία και στὴν ἵδια ἐπιτροπή». (ἥμουν προσφάτως ταμίας τῆς ἐπιλαοχίας τότε, και μαζὶ μὲ τὸ διοικητὴ και τὸν ὑποδιοικητὴ ἥμασταν ἡ οἰκονομικὴ ἐπιτροπή). ὁ ὑποδιοικητής αὐτός, ἔνας καλοσυνάτος Κοζανίτης, κάθε πρωῒ ἐρχόταν μισὴ ὥρα στὸ γραφεῖο μου και πίναμε καφὲ μαζί. ὅλο μοῦ ἔλεγε μὲ ἐμφανῆ στοργή· «Ἄ ρε παλιόπαιδο! ὅλοι σι’ ἀγαπᾶμε· εἶσαι πολὺ καλὸ παλιόπαιδο! ἔτσι μοῦ ἔρχεται νὰ σοῦ ὁἶξω 5 μέρες κράτησι· ἂ ρε παλιόπαιδο!».

Φύγαμε γιὰ τὴν Ἐπιλαοχία μας, ὅπου ὅλα τ’ ἄρματα (M 48) ἦταν μὲ τὰ κανόνια πρὸς δυσμάς, πρὸς τὶς Σάπες μὲ τοὺς *πνευματικοὺς κυλινδρομύλους*, ἐπειδὴ ἔτσι ἦταν ἀραδιασμένα στὶς ὁρμίζες τοῦ ὄρχου. εἰδοποιήσαμε γιὰ τὴ νίκη τὸ διοικητὴ μὲ τὸν ἀσύρματο τοῦ τζήπ. φτάσαμε στὸ στρατόπεδό μας τὸ μεσημέρι. οἱ ἀξιωματικοὶ ὅλοι ἦταν γύρω ἀπὸ τὸ λεωφορεῖο μεταφορᾶς μας στὴν πόλι, ὅπου ἦταν ἡ λέσχη μας και οἱ κατοικίες μας. και περόμεναν νὰ μᾶς δοῦν και νὰ μάθουν. πετάχτηκα πρῶτος ἔξω ἀπὸ τὸ τζήπ και τοὺς εἶπα· Τὸ μυλωνᾶ τὸν συντρίψαμε· μπορεῖτε τώρα νὰ στρέψετε τὰ κανόνια πρὸς ἀνατολάς· πρὸς τὴν Τουρκία. ἐνθουσιασμός, χειροκροτήματα. ὁ ἔξ ύ-

παξιωματικῶν ἐπίλαρχος καὶ πιὸ ἡλικιωμένος ἀξιωματικὸς τῆς Ἐπιλαρχίας, γερο-Βελέντζας, διευθυντὴς τοῦ Δ' γραφείου, «στὸ ὅποῖο ἀνῆκα πλέον ἐγὼ ὡς ταμίας», ποὺ ὡς πλησιέστερό μου προϊστάμενό μου τὸν ἔλεγα «καπετὰν Βελέντζα», κι ἐκεῖνος καμάρωνε, μοῦ λέει· «Ἐ ὁ ἡλάπ, εἰσὶ παμπόνηροι ηλάπ. ἵγῳ δημούς θὰ σὶ διουτήσου κάτι, ποὺ δὲν θὰ τοὺ βρῆς πουτές». τοῦ λέω· «Εἶμαι ὅλος αὐτιά, καπετὰν Βελέντζα». μοῦ λέει· «Τί θὰ πῇ σάπων σαγῆς;». τοῦ λέω· «Οταν πρὶν ἀπὸ μισὸ αἰῶνα ἥσουν δεκανέας μέχρι κι ἀνθυπίλαρχος, τὸ ἵππικὸ δὲν εἶχε ἄρματα καὶ κανόνια. ἵππεύατε σὲ ἄλογα· ἡσασταν καβαλαραῖοι μὲ σπαθιά· γι' αὐτὸ φορᾶμε ἀκόμα στὰ πέτα μας ὡς ὀπλόσημα δυὸ σπαθιὰ χιαστί, καὶ μέχρι τώρα λεγόμαστε ἵππικό». «Ναι, ὁ ἡλάπ». «Οἱ σέλλες σας ἦταν ἀπὸ σκληρὸ πετσί, ὅπως καὶ οἱ σέλλες τῶν ποδηλάτων, καὶ εἴχαν σκελετὸ μπρούντζινο». «Ἄ, ὁ ἡλάπ». «Κι ὅταν περνούσατε κρυφὰ μέσα ἀπὸ δάσος, οἱ σέλλες σας μὲ τὸ μπρούντζινο σκελετὸ ἔτριζαν ζίκ ζάκ, ζίκ ζάκ· καὶ σᾶς πρόδιναν. καὶ ἡ ὑπηρεσία σας σᾶς ἔδινε ἔνα εἰδικὸ σαπούνι, μὲ τὸ ὅποῖο τρίβατε - πασαλείβατε τὰ μπρούντζινα μέρη τῆς σέλλας γιὰ νὰ μὴν τρίζουν, καὶ σᾶς ἀκούσῃ ὁ ἐχθρός. καὶ ἡ σέλλα κι ὅλα τὰ λουριὰ τοῦ ἀλόγου λέγονται σαγή, λουριά σαγῆς· κι ἀπ' αὐτὸ μέχρι σήμερα τὸ σαμάρι ἀλόγων καὶ γαϊδάρων λέγεται σάγμα σαγμάρι σαμάρι». «Ἐ ὁ ἡλάπ! εἰσι πουλὺ ηλάπ· σι φουβήθκι τοὺ μάτι μ', ὁ ἡλάπ!». στὸ μεταξὺ εἶχε βγῆ κι ὁ διοικητὴς ἀπὸ τὸ γραφεῖο του καὶ γελοῦσε. καὶ μαζὶ μ' ὅλους τοὺς ἀξιωματικοὺς χειροκρότησαν. τοὺς εἶπε· «Τὸ μυλωνᾶ τὸν ἀλέσαμε· τὸν κάναμε ἀσπρη σκόνη». γελοῦσαν. κι ὁ καπετὰν Βελέντζας εἶπε γελώντας· «Ἐ ὁ ἡλάπ, μὶ ὁήμαξις, ὅπους ὁήμαξις κι τὸν μυλουνά». παρατεταμένα χειροκροτήματα. ἥμουν ὁ ἡρωας τῆς ἡμέρας. κι ὁ διοικητὴς μοῦ εἶπε· «Νὰ μοῦ ηήσης, ἀνθυπίλαρχε! σὲ καμαρώνω κι ὡς φιλόλογο τώρα».

ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΣ ΒΡΥΚΟΛΑΚΑΣ

“Όταν ύπηρετούσα στήν πρώτη θητεία μου ό σοβιετικός δικτάτωρ Μπρέζνιεφ, ό φοβερώτερος σὲ κομμουνιστικό φασισμὸ αὐταρχισμὸ καὶ σκληρότητα μετὰ τὸν Στάλιν, ἀνακάτευε τὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν κουτάλα. τὴν ἀνακάτευαν γιὰ λογαριασμὸ του οἱ τότε λεγόμενοι «Λαμπράκηδες». εἶχαν εἰσօρμήσει κατ’ ἐπανάληψι σὲ στρατόπεδα καὶ Π.Α.Π. (=Προκεχωρημένες Ἀποθῆκες Πυρομαχιῶν) καὶ ἄρπαξαν ὅπλα καὶ πυρομαχικά. φαίνεται δὲ ὅτι σχεδίαζαν κάτι τέτοιο καὶ γιὰ τὸ στρατόπεδο τῆς Ἐπιλαρχίας μου στήν Ἀλεξανδρούπολι, καὶ τοὺς χρειαζόταν μιὰ ἀφύλακτη πύλη, ποὺ νὰ τὴν περνάῃ καὶ φορτηγὸ αὐτοκίνητο. τὸ συμπερδαίναμε αὐτὸ οἱ ἀξιωματικοὶ ἀπὸ τὸ ὅτι μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν μας διαδιδόταν ἡ φήμη ἀρβύλας ὅτι στήν πίσω «πύλη ἀρμάτων» (μιὰ πύλη μὲ πολλοὺς βάτους ἔνθεν καὶ ἔνθεν) εἶναι ἀπὸ παλιὰ θαμμένος κάποιος νεκρός, τοῦ ὅποιου ὁ βρυκόλακας βγαίνει τὶς νύχτες καὶ στήνει ἐκεῖ καρτέοι, γιὰ νὰ πνίξῃ ὅποιον πλησιάσῃ. καὶ οἱ στρατιώτες καὶ οἱ ἐφοδεύοντες ἀρνοῦνταν νὰ φυλάξουν σκοπιὰ ἥ νὰ ἐφοδεύσουν ἥ ἄλλως πως νὰ πλησιάσουν ἐκεῖ. δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ τιμωρηθῇ κανεὶς γιὰ ἀρνησι πειθαρχίας, διότι ἀρνοῦνταν ἀπαξάπαντες. δὲν πείθονταν μὲ καμμία συμβουλὴ ἥ διαταγή. ἐδῶ ποὺ τὰ λέμε, ἀκόμη κι οἱ ἀξιωματικοὶ ὅλων τῶν βαθμῶν φοβοῦνταν τὸ φάντασμα ἥ βρυκόλακα, ὅταν ἦταν νυχτερινοὶ ἐπόπτες τοῦ στρατοπέδου ἥ βοηθοὶ ἐπόπτου (ΑΕΜ). ὁ μεταφυσικὸς φόβος εἶναι μεγαλείτερος ὅλων τῶν φυσικῶν φόβων. δὲν καλμάρεται μὲ τίποτε. αὐτὸ γιὰ μένα ἦταν μιὰ πρωτόγνωρη ἐμπειρία. φοβοῦνταν ἀκόμη καὶ ὄντως γενναῖοι ἀξιωματικοὶ ποὺ εἶχαν πολεμήσει σὲ ἄγριες καὶ θανατηφόρες μάχες. μπροστὰ στὸ μεταφυσικὸ φόβο δὲν ὑπάρχει καμμίᾳ ἀντρειά· ἀκριβῶς ἐπειδὴ ὁ φόβος αὐτὸς ὑποκαθιστᾶ τὸν ἀπόντα θεὸ στὸ ἀναπτηρικὸ κενὸ τῆς ἀθεῖας κι ὅπως στὰ σεξουαλικὰ μέσα στὸν ἀνήθικο ἄγαμο ὑποκαθιστᾶ τὸ γάμο καὶ τὴ γυναῖκα ἥ πορνεία καὶ ἥ πόρνη. ὁ φόβος τῶν βρυκολάκων εἶναι τὸ καταναγκαστικὸ θρήσκευμα τῶν ἀπίστων. γι’ αὐτὸ ὁ φόβος αὐτὸς εἶναι τόσο φοβερός· ὁ ἀνθρωπος δὲν εἶναι ἀθεος ποτέ· ἀπλῶς στήν περίπτωσι τοῦ μεταφυσικοῦ φόβου τῶν βρυκολάκων στὴ θέσι τοῦ θεοῦ ἔχει σκατά. ἐγὼ ἐπει-

δὴ πιστεύω στὸν ἀληθινὸν θεὸν τῆς Βίβλου, καὶ πολὺ δυνατὰ μάλιστα κι ἀπὸ μικρὸν νήπιο, γι' αὐτὸν γιὰ τὰ φαντάσματα καὶ τοὺς βρυκόλακες εἶμαι ὁ ἀπολύτως ἄθεος. οἱ συνάδελφοι μου ἀξιωματικοί, ὅταν τὸ διαπίστωναν αὐτό, μὲ ἔβλεπαν μὲ πολὺ ἀντιληπτὸ δέος ὡς τὸν 'ἀντ' αὐτοῦ' τοῦ θεοῦ· τὸ ἔνιωθα. κι ἐγὼ φρόντιζα βέβαια νὰ εἶμαι καλὸς ἀξιωματικὸς καὶ σὲ γνώσεις καὶ σὲ δουλειά, γιὰ νὰ μὴν ἐκτραπῶ σὲ ἀνήθικη ἐκμετάλλευσι αὐτοῦ τοῦ δέους των.

Εἶχαμε λοιπὸν ἄλυτο πρόβλημα στὶς συσκέψεις τῶν ἀξιωματικῶν. ὁ διοικητὴς δὲν ἦξερε πῶς νὰ φυλάξῃ τὸ στρατόπεδο ἀπὸ τὴν ἀρπακτικότητα τῶν ἀποθρασυμμένων «Λαμπράκηδων» ποὺ εἶχαν πανελλήνιο ἀρχηγὸ τὸν Θοδωράκη. σὲ μιὰ σύσκεψι εἶπα στὸ διοικητὴ καὶ στοὺς ἄλλους· «Βάλτε με ΑΕΜ ἀπόψε, καὶ θὰ λύσω τὸ πρόβλημα». ἦταν παραμονὲς πρωτομαγιᾶς. ἡ πρωτομαγιὰ τότε ἦταν τὸ πάσχα τῶν κομμουνιστῶν. δλος ὁ κόσμος γιόρταζε τὴν πρωτομαγιὰ στὴ λουλουδιασμένη ὕπαιθρο, καὶ οἱ κομμουνισταὶ συγκεντρώνονταν μέσα στὸ κέντρο τῆς ἀδειας πόλεως φωνάζοντας κι ἀκούγοντας τὸν ἐαυτό τους οἱ ἴδιοι Δὲν εἶναι ἀργία·

εἶναι ἀπεργία!

βαρειὰ βλάβη.

Μ' ἄκουσαν λοιπόν, κι ὁ διοικητὴς μ' ἔβαλε βιοηθὸ τοῦ νυχτερινοῦ ἐπόπτου.

"Οταν ἔκανα τὴν ἀναφορὰ τῆς φρουρᾶς τοῦ στρατοπέδου, πρὸν στείλω τοὺς ἀρχιφύλακες καὶ τοὺς σκοποὺς στὶς θέσεις των, διέταξα πολὺ ἐπίσημα νὰ μοῦ στρώσουν κρεβάτι στὴν πύλη ἀρμάτων μὲ τοὺς βάτους «καὶ τὸ βρυκόλακα». οἱ στρατιῶτες δὲν τὸ πίστευαν· νόμιζαν ὅτι καλαμπουρίζω. κι ἐγὼ ἐπανέλαβα· Στρώστε μου τὸ κρεβάτι στὴν πύλη ἀρμάτων ἀμέσως· θέλω κι ἔνα ξυπνητήρι· γιατί ποιός ἀπὸ σᾶς θὰ τολμήσῃ νὰ ἔρθῃ ἐκεῖ τὰ μεσάνυχτα νὰ μὲ ξυπνήσῃ; (οἱ ἄλλοι ἀξιωματικοὶ διάλεγαν πάντα νούμερο τὸ 6-8 τὸ σούρουπο ἢ τὸ 6-8 τὸ πρωΐ· ἐγὼ διάλεγα πάντοτε τὸ 12-2 τὰ μεσάνυχτα, τὸ λεγόμενο «γερμανικὸ νούμερο», καὶ οἱ στρατιῶτες δλού τοῦ στρατοπέδου μὲ ἐκτιμοῦσαν μὲ θαύμαζαν καὶ μ' ἀγαποῦσαν). ἐμπρός! τί μὲ κυττάτε μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα; στρώστε μου ἀμέσως τὸ κρεβάτι μου στὴν πύλη ἀρμάτων! κι ἐκτέλεσαν τὴ διαταγὴ μου. μέχρι νὰ μὲ πάρῃ ὁ ὑπνος τοὺς ἔβλεπα ἀπὸ μακριὰ νὰ βγαίνουν ἀπὸ τοὺς θαλάμους καὶ νὰ μὲ βλέπουν. καὶ μία φορὰ φώναξα· «Δὲν ἥρθε ἀκόμα ὁ βρυκόλακας νὰ τὸν πνίξω!». γιὰ κάτι τέτοια δλοὶ οἱ ἀντρες τοῦ στρατοπέδου μὲ ἔξεραν καὶ μὲ θαύμαζαν. στὶς 12-2 π.μ. ἔκανα τὸ νούμερο μου καὶ γύρισα στὸ κρεβάτι μου καὶ κοιμήθηκα τὸ δεύτερο ημιχρόνιο μου. τὸ πρωΐ μὲ τὸ ἐγερτήριο σηκώθηκα καὶ εἴδα δλο τὸ «έμψυχο ὑλικὸ» νὰ μὲ κυττάζῃ πῶς σηκώνομαι καὶ φορῶ τὶς ἀρβύλες μου. ἀποτέλεσμα· ὁ

βρυκόλακας ἐξαφανίστηκε γιὰ πάντα ἀπὸ τὰ κρανία τῶν ἀντρῶν τοῦ στρατοπέδου, ἀπλῶν καὶ βαθμοφόρων· τὸν εἶχα πνίξει. ὁ διοικητὴς τὸ πρῶτον ποὺ ἥρθε, μὲ κάλεσε καὶ μοῦ εἶπε· «Ἐμαθα τί ἔκανες. τὸν ἔπνιξες τὸ βρυκόλακα;» τοῦ λέων· «Οχι βέβαια! ποιός μπορεῖ νὰ πνίξῃ τὸν ἀνύπαρκτο; ἔπνιξα μόνο τοὺς Λαμπράκηδες τοῦ Θοδωράκη». μ' ἀγκάλιασε λέγοντας· «Παλληκάρι μου!».

Τὸ ἔμαθε καὶ ὅλη ἡ Ἀλεξανδρούπολι καὶ γε οἱ ἐκεῖ Λαμπράκηδες. ὁ μῦθος (*mysterium tremendum*) κατέρρευσε μιὰ γιὰ πάντα. τὰ δύο τέταρτα τῆς ἀθεῖας εἶναι βλακεία. καὶ τ' ἄλλα δύο κακοήθεια. κάθε ἄνθρωπος ὅμως ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ εἶναι βλάκας καὶ τὴν εὐκαιρία νὰ εἶναι κακοήθης. ὁ θεὸς ἔπλασε τὸν ἄνθρωπο ἐλεύθερο στὶς ἐπιλογές του. μόνο τὰ ὅστρα τ' οὐρανοῦ καὶ τὰ λουλούδια καὶ τὰ πουλιά καὶ τ' ἄλλα ζῷα εἶναι ἀνελεύθερα. ή γῆ, πού, καθὼς τριγυρίζει τὸν ἥλιο, εἶναι στὸ ἴδιο γεωμετρικὸ σημεῖο τῆς τροχιᾶς της ἀκριβῶς στὸ ἴδιο δευτερόλεπτο μετὰ ἓνα ἔτος χιλιάδες κι ἐκατομμύρια χρόνια τώρα. καὶ τὰ ζῷα εἶναι ὄλοδιδια χιλιάδες κι ἐκατομμύρια χρόνια τώρα. μόνον ὁ ἄνθρωπος εἶναι στὴ μὲν φύσι του ἴδιος, στὶς δὲ ἐπιλογές του καὶ στὶς πράξεις του ἐλεύθερος κι αὐταλλιώσιμος· γι' αὐτὸ καὶ ὑπεύθυνος. αὐτὸ εἶναι τὸ κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὄμοιώσιν τοῦ θεοῦ· ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ εὐθύνη· τὸ αὐτεξούσιον.

Ο ΜΑΥΡΟΣΚΟΥΦΗΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗΣ

‘Ο ἀντισυνταγματάρχης - διοικητής μου ἦταν στὸ στρατόπεδο Ἰω-
άννου ὁ ὑπ’ ἀριθμὸν 3, μετὰ τὸν συνταγματάρχη καὶ τὸν ἀντισυνταγ-
ματάρχη - ἐπιτελάρχη. τὸ σύνταγμα εἶχε ἄμεσα μόνο μία ἥλη ἵππικοῦ,
σὰν ἥλη διοικήσεως νὰ ποῦμε, καὶ μιὰ διμοιρία τεχνικοῦ σώματος καὶ
τοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ ἐπιτελείου του, ποὺ εἶχαν τὰ γραφεῖα τους
στὸν πάνω ὅροφο τοῦ διοικητηρίου, ἐνῷ ἔμεῖς τὰ εἶχαμε στὸ ἴσογειο.

‘Ο βαθμὸς τοῦ συνταγματάρχου εἶναι ὁ πρὸς τὰ πάνω τελευταῖς
βαθμὸς τῶν ὅπλων καὶ τῶν σωμάτων (μεταφορῶν, ὑγειονομικό, οἰκο-
νομικό, δικαιοσύνης, κλπ.). καὶ εἶναι ὁ συνταγματάρχης στὸ ἵππικὸ ὁ
τελευταῖς μαυροσκούφης. οἱ ἄλλοι τρεῖς βαθμοί, ταξίαρχος ὑπο-
στράτηγος στρατηγοί, οἱ ἀνώτατοι, δὲν ἀνήκουν σὲ κάποιο ἀπὸ τὰ
πέντε ὅπλα (πεζικό, ἵππικό, πυροβολικό, μηχανικό, διαβιβάσεις),
ἄλλ’ ἔχουν ὑφιστάμενα ὅλα τὰ ὅπλα. αὐτοὶ ἀντὶ γιὰ ὅπλόσημα στὰ
πέτα φοροῦν ἄλλα σήματα ἐνδεικτικὰ τοῦ ἀνωτάτου βαθμοῦ τους,
καὶ ὅχι κάποιου ὅπλου. ὁ συνταγματάρχης μου λοιπὸν στὴν Ἀλεξαν-
δρούπολι, ὅταν φοροῦσε στρατιωτικά -ὅχι πολλὲς φορές- φοροῦσε
μαῦρο μπερὲ καὶ τὸν χαιρόταν γιὰ τελευταία φορά. ἐγώ, ἐνῷ στὰ
γραφεῖα τοῦ συντάγματος πήγαινα πολλὲς φορές, ὅταν ἥμουν γιὰ 6
μῆνες ταμίας τῆς Ἐπιλαρχίας, στὸ γραφεῖο τοῦ συνταγματάρχου
μπῆκα μόνο δύο φορές. ἦταν πολὺ μεγάλο καὶ χωρισμένο στὰ δύο μ’
ἴνα βαρὺ καταπέτασμα ἀπὸ τὸν ἔναν τοῖχο μέχρι τὸν ἀπέναντι κι ἀ-
πὸ τὴν ὁροφή, ἀπ’ ὅπου κρεμόταν μὲ κρίκους, μέχρι τὸ πάτωμα. κι ἐ-
κεῖ κατοικοῦσε ὁ συνταγματάρχης. ἔτρωγε στὴ λέσχη, περνοῦσε τὸν
ἔλευθερο του ὄπουδήποτε στὴν πόλι, καὶ τὴ νύχτα κοιμόταν
στὸ γραφεῖο του. δὲν ἔμαθα ποτὲ ἀν αὐτὸ τὸ ἔκανε γιὰ λόγους ἐπιχει-
ρησιακῆς - πολεμικῆς ἐτοιμότητος ἢ γιὰ οἰκονομία. ἔξω ἀπὸ τὸ στρα-
τόπεδο ἔβγαινε μόνο μὲ πολιτικά. στρατιώτες εἶχε μόνο μιὰ ἥλη διοι-
κήσεως. μιὰ φορὰ παρόλαυνε μπροστὰ στὸ συνταγματάρχη ἔνας οὐ-
λαμός, τραγουδώντας ἔνα ἐμβατήριο, ποὺ εἶχε τὸ δίστιχο

*Kai oī Toūkoi θὲ νὰ θυμηθοῦνε
τοῦ τσολιᾶ τὴ φούστα ποῦναι κλαρωτή,
ἄλλ’ οī στρατιώτες τὸ παραποιοῦσαν πολὺ ἀθυρόστομα ὡς*

*Kai oī Toúρωισσες θὰ θυμηθοῦν
τοῦ τσολιὰ τὴν πούναι σηκωτή.*

έγώ, ποὺ στεκόμουν δίπλα στὸ συνταγματάρχη τοῦ λέω· «Κύριε συνταγματάρχα, πῶς τὸ ἐπιτρέπετε;». καὶ μοῦ λέει· «Νὰ σοῦ πῶ, ἀνθυπίλαρχε· τὰ παιδιά βαρέθηκαν τὶς πουτάνες· θέλουν καὶ λίγο φρέσκο κρέας». δὲν συνέχισα· οὕτ’ ἐκεῖνος. μιὰ φορὰ ἥμασταν μᾶξὶ κι ἐκεῖνος κι ἔγὼ μὲ πολιτικὰ μέσα στὴν πόλι, καὶ κάποιος τρίτος τοῦ εἶπε· «Κύριε συνταγματάρχα, σᾶς προσκαλῶ νάρθητε, ὅποτε μπορέσετε στὴ λέσχη τῶν ὁταρου», κι ὁ συνταγματάρχης τοῦ ἀπάντησε· «Ἄ πά πά! μακριὰ ἀπὸ μασόνους! μακριά! μακριά!». ὅταν ὡς ταμίας εἶχα κι ἔγὼ τὸ γραφεῖο μου (ταμεῖο) μέσα στὸ διοικητήριο, οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ ἐπιτελείου τοῦ συντάγματος μὲ κάθε εὐκαιρία μὲ καλοῦσαν στὰ γραφεῖα τους, ποὺ ἦταν στὸ πάτωμά τους, καὶ μὲ κερνοῦσαν. καὶ κάποτε κατάλαβα ὅτι οἱ τοῦ συντάγματος δὲν συμπαθοῦσαν τὸ διοικητὴ τῆς Ἐπιλαρχίας μου. καὶ μιὰ φορὰ ὁ διευθυντὴς τοῦ Β΄ Γραφείου τοῦ συντάγματος ἀποπειράθηκε νὰ μάθῃ ἀπὸ μένα κάτι εἰς βάρος τοῦ διοικητοῦ μου. ἔκανα πῶς δὲν κατάλαβα, καὶ σὲ καμμιὰ ἀπὸ τὶς δυὸ πλευρὲς δὲν εἶπα ποτὲ τίποτε. δὲν κατάλαβα ποτὲ τὸ αἴτιο αὐτῆς τῆς ἀντιπαθείας. οὔτε ἔγὼ μποροῦσα νὰ ὁρτήσω κάποιον, οὔτε κανεὶς ἀπὸ τὶς δυὸ πλευρὲς θὰ μοῦ ἔλεγε ποτὲ κάτι. οἱ Ἕλληνες εἶναι πολὺ διασπάσιμο ἔθνος· όέπουν πρὸς τὴ «δολερὴ διχόνοια» ὅπως τὴ λέει ὁ ποιητής. μόνο τὸ ἄτομό τους μένει ἀδιάσπαστο. αὐτὸς οἱ ἕδιοι δὲν τὸ αἰσθάνονται, οἱ δὲ ἄλλοι λαοὶ τὸ ξέρουν ὅλοι καὶ πολὺ καλὰ μάλιστα· καὶ πολλὲς φορὲς τὸ ἐκμεταλλεύονται· τὴ δουλειά τους κάνουν· γιὰ τὴν πατρίδα τους· δὲν φταῖνε αὐτοί, ὅταν ἐμεῖς βλακεύουμε.

ΔΙΕΜΒΟΛΑΙ

Ο ύποστράτηγος - μέραρχός μας Κατσαδήμας, ένας ίκανώτατος διοικητής και καταπληκτικός τεχνοκράτης, πού ̄ξερε και τὴν τελευταία βίδα τῶν ἀρμάτων, ἔγινε ἀντιστράτηγος - διοικητής τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ, και τὸν διαδέχτηκε ὡς διοικητὴ τῆς XX Τεθωρακισμένης Μεραρχίας ὁ νέος ύποστράτηγος Ζωϊτάκης, ποὺ ἀργότερα ὁ Παπαδόπουλος τὸν ἔκανε γιὰ ἔνα διάστημα και ἀντιβασιλέα· μᾶλλον ἐπειδὴ τὸν κατάλαβε, ἢ τὸν πληροφόρησε ὁ Παττακός, ὅτι ὁ Ζωϊτάκης εἶναι ὀλίγος και ἀκίνδυνος. ὁ Ζωϊτάκης ὡς νέος ύποστράτηγος πάσχιζε νὰ φανῇ σπουδαῖος σὰν τὸν προκάτοχὸ του Κατσαδήμα. κι ἀμέσως ἐπισκέφθηκε πανηγυριώτατα τὰ συντάγματα τῆς Μεραρχίας ἢ διοικήσεις μάχης ὅπως λέγονται στὴν ὁρολογία τοῦ Ἰππικοῦ. ἦρθε και στὸ ἐν Ἀλεξανδρουπόλει σύνταγμα, ποὺ και ἡ ἐπιλαρχία μας και τὸ Τ.Τ.Π. (τάγμα τεθωρακισμένου πεζικοῦ) και τὸ Τ.Τ.Π.Υ. (τάγμα τεθωρακισμένου πυροβολικοῦ) και μερικὲς μικρομονάδες συγκεντρώθηκαν στὸ στρατόπεδό μας, τὸ τοῦ Ἰππικοῦ, ὅπου ἦταν ἡ ἔδρα τοῦ συνταγματάρχου και τοῦ ἐπιτελάρχου. και ὅλοι φορούσαμε τὶς ἐπίσημες στολὲς μὲ τὴ λεγόμενη ἐξάρτησι και τὰ γάντια και τὸ πηλήκιο, κλπ. κλπ. 1500 ὁπλῖτες και 150 ἀξιωματικοί. κάθε ἀξιωματικὸς μπροστὰ στ' ὄποιοδήποτε ἄγημα ποὺ διοικούσαμε.

Και καθὼς ὁ ύποστράτηγος Ζωϊτάκης ἐπιθεωροῦσε τὸ βασίλειό του, ἔκανε κι ἐξεταστικὲς τεχνικὲς ἐρωτήσεις ἢ λὰ Κατσαδήμα. και σὲ μιὰ στιγμὴ ὁρτησε πῶς λέγονται οἱ θηλειὲς τοῦ παντελονιοῦ μέσα ἀπὸ τὶς ὁποῖες περνάει ἡ ζώνη, ἢ οἱ μεγάλες θηλειὲς τῆς φόρμας μέσα ἀπὸ τὶς ὁποῖες περνάει ὁ ζωστήρας. και δὲν ̄ξερε κανεὶς ἀξιωματικός. κι ὁ θυμωμένος Ζωϊτάκης μπροστὰ στοὺς στρατιῶτες κατσάδιαζε τοὺς 150 ἀξιωματικούς, ποὺ ὁ ἔνας ἦταν συνταγματάρχης διοικητής τοῦ συντάγματος και οἱ τρεῖς ἀντισυνταγματάρχες διοικηταὶ τῆς ἐπιλαρχίας και τῶν ταγμάτων. κι ἔλεγε· «Ἄπευθύνομαι πρὸς ὅλους τοὺς ἀξιωματικούς μου· πῶς λέγονται στὴ γλῶσσα τοῦ Ἰππικοῦ μας αὐτὲς οἱ θηλειές! και δὲν τὸ ξέρει κανεὶς σας! ντροπή σας!». και βημάτιζε σὰν κόκορας μπροστὰ ἀπὸ τὴ σειρὰ τῶν 150 ἀξιωματικῶν. τὴ στιγμὴ ποὺ περνοῦσε ἀπὸ μπροστά μου, φωνάζω δυνατά· «Στρα-

τηγέ, λέγονται διεμβολαί!». μοῦ δίνει συγχαρητήρια χειραψία καὶ μοῦ λέει: «Μπράβο, κύριε ἀνθυπίλαρχε! ἐπὶ τέλους βρέθηκε καὶ ἔνας ποὺ νὰ τὸ ξέρει!». τοῦ ἀπαντῶ πολὺ φωναχτά: «Στρατηγέ μου, τὸ ξέρουν δῆλοι· κι ἐγὼ ἀπ' αὐτοὺς τὸ ἔμαθα. ἀλλὰ στὸ σύνταγμά μας τηρεῖται ἀπαρεκκλίτως ἡ ἀρχὴ ν' ἀπαντοῦν οἱ κατώτεροι, γιὰ νὰ ἐλέγχωνται οἱ γνώσεις των ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρους, ὅπως πολὺ σωστὰ κάνετε καὶ σεῖς τώρα». κόκκαλο ὁ Ζωϊτάκης· χαρὰ δῆλοι οἱ ἀξιωματικοί. ὅταν ἔληξε ἡ «ἐπιθεώρησι», δῆλοι οἱ ἀξιωματικοί μ' ὀγκάλιαζαν χαρούμενοι κι εὐγνώμονες γιὰ τὴ γνῶσι μου τὴν εὐγένειά μου τὸ σεβασμό μου καὶ τὴν ἑτοιμολογία μου.

Ο Ζωϊτάκης εἶχε ὄδηγὸ ἔναν στρατιώτη, ποὺ ἦταν ἀπὸ τὸ χωριό μου. εἰδωθήκαμε ἔκπληκτοι καὶ συνωμιλήσαμε ἴδιαιτέρως πολύ, ὅσο ὁ Ζωϊτάκης μετὰ τὴ «λύσι τῶν ζυγῶν» μιλοῦσε μὲ τοὺς διοικητάς. Ἠταν πρῶτα ὄδηγὸς τοῦ Κατσαδήμα, κι ἔμεινε καὶ στὸ Ζωϊτάκη. τὸν ὁώτησα: «Πῶς σοῦ φαίνονται οἱ δυὸ στρατηγοί;». μοῦ λέει: «Ο Κατσαδήμας ἦταν πανέξυπνος». «Ο Ζωϊτάκης;». «Μμμ! καλός ἀνθρώπος στὸ βάθιος. σ' ἐμένα τούλαχιστο καλός». «Ἐ, ὄδηγός του εἶσαι». γέλασε. μοῦ λέει: «Μ' αὐτὴ τὴν ἀλλαγὴ στρατηγοῦ ὅλο ἐπιθεωρήσεις ἔχουμε· κάθε λίγο· δὲν μπορῶ νὰ πάρω καὶ καμμιὰ ἀδεια». «Πρέπει νὰ δῇ δῆλες τὶς μονάδες του· δῆλους τοὺς ἀξιωματικούς του». «Μὰ τοὺς ηξερε καὶ τὸν ηξεραν· ταξίαρχος κι ἐπιτελάρχης ἦταν». «Ναί, ἀλλὰ τώρα νὰ τὸν δοῦν καὶ στρατηγό». γέλασε πάλι, ἀλλὰ περισσότερο. καὶ μοῦ λέει: «Χωριανέ μου, αἰσθάνθηκα περιφάνεια γιὰ σένα· πῶς ηξερες αὐτὸ ποὺ δὲν ηξερε κανεὶς ἀξιωματικός; καὶ πολὺ μαλακὰ τὸ ἔφερες». τοῦ λέω: «Τὸ ἀντικείμενο αὐτό, ή διεμβολή, εἶναι τὸ πιὸ τιποτένιο πρᾶγμα· καὶ γιατί νὰ τὸ ξέρῃ ἔνας ἀξιωματικός; γίνεται πιὸ γενναῖος; ἐγὼ τὸ ηξερα, ἐπειδὴ εἶμαι φιλόλογος, κι αὐτὸ εἶναι ἀρχαία λέξι καὶ πολὺ σπάνια, καὶ τὶς λέξεις αὐτὲς τὶς μαζεύω ἀπ' ὅλα τὰ στρατιωτικὰ βιβλία, ποὺ εἶναι γραμμένα πρὸιν ἀπὸ 100 χρόνια, τότε ποὺ τὸ ἵππικό ἔιχε ἀλογα καὶ δχι ἀρματα· καὶ τὴν κουβέρτα τὴν ἔλεγαν σισύρα. ξέρω αὐτὲς τὶς λέξεις ὡς φιλόλογος, δχι ὡς ἀξιωματικός. ὁ στρατηγὸς ἔψεις τὸ βράδυ ἔψαξε τὰ παλιὰ στρατιωτικὰ βιβλία του, γιὰ νὰ βρῇ μιὰ σπάνια λέξι, ποὺ τὴν ἔμαθε ἔψεις, γιὰ νὰ κάνῃ τὸν ἔξυπνο στοὺς ἀξιωματικούς, γιὰ νὰ τοὺς ὁρέξιλέψῃ. τανύζεται νὰ εἶναι σὰν τὸν Κατσαδήμα». «Ναί, κάθε μέρα στὶς ἐπιθεωρήσεις αὐτὸ κάνει. καὶ δὲ μοῦ λές; εἶχαν οἱ ἀρχαῖοι διεμβολαί! ἐγὼ ξέρω ὅτι δὲν φρούσαν παντελόνι, ἀλλὰ φουστανέλλες». «Ναί· εἶχαν διεμβολὰς στοὺς χιτῶνες των· πέντε διεμβολές· μπρὸς πίσω δεξιὰ κι ἀριστερά· γιὰ νὰ περνοῦν τὴ ζώνη τους». «Καὶ ὅλ' αὐτὰ ἐσὺ τὰ ξέρεις?». «Δουλειά μου εἶναι νὰ τὰ ξέρω». «Τὰ ξέρουν καὶ οἱ ἀλλοι φιλόλογοι;». «Δουλειά τους εἶναι νὰ τὰ ξέρουν». «Θὰ ὁωτήσω στὸ χωριό

τὸν Τάδε (= ἔναν φιλόλογο), νὰ δῶ ἂν τὰ ξέρει». «Θὰ τοῦ κάνης τὸν Ζωϊτάκη;». γέλια, πολλὰ γέλια. μοῦ λέει: «Πολὺ χαιρομαι ποὺ συναντηθήκαμε. θάχουμε ἵσα μὲ πέντε χρόνια νὰ εἰδωθοῦμε». «Καλὴ ἀντάμωσι λοιπόν». «Καλὴ ἀντάμωσι, ἀνθυπίλαρχε».

ΑΣΤΥΝΟΜΕΥΣΙ ΣΤΗΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΙ

1966 Ἀνθυπίλαρχος στὴν Ἀλεξανδρούπολι. στὸ στρατόπεδο Ἰωάννου τῆς 23 Ἐπιλαρχίας, τὴ νύχτα, ἐπόπτης (=νυχτερινὸς διοικητὴς) ἔνας μόνιμος ὑπίλαρχος καὶ βοηθός του (ΑΕΜ=νυχτερινὸς ὑποδιοικητής) ἐγὼ ὁ ἀνθυπίλαρχος· ὁ στρατὸς κοιμᾶται, ἡ φρουρὰ ἀγρυπνεῖ. στὴ μονάδα ὑπάρχει ἔνα πρόβλημα θεωρούμενο ἀθεραπευτη γάγγραινα. στὸ κτήριο τῆς 2^{ης} ἥλης ὑπάρχει ἔνας Πειραιώτης, 30 ἔτῶν, στὸ ἐπάγγελμα ναυτικός, ναρκομανής, μὲ φυλακὴ συσσωρευμένη 55 ἡμερῶν. στὸ ἥθος ἀσυνεννόητος, ἀπειθάρχητος· στὰ μπράτσα του εἶχε πολλὰ σημάδια ἀπὸ κεῖνα ποὺ κάνουν οἱ ναρκωτικὲς ἐνέσεις· τὶς ἔκανε ὅταν ἦταν στὰ καράβια. στὸ στρατὸ στρεοῦνταν τὰ ναρκωτικά, κι ἀγρίευε ἐναντίον ὅλων μὲ τὸ παραμικρό. τὸ βράδυ καὶ πολὺ μετὰ τὸ σιωπητήριο, μέχρι τὰ μεσάνυχτα ποὺ θὰ τὸν ἔπιανε ὁ ὑπνος ἄκουγε στὴ ‘διὰ πασῶν’ μουσικὴ καὶ τραγούδια στὸ ὁραίφωνό του, μακρὺ μισὸ μέτρο καὶ βροντῶδες, καὶ οἱ ἄλλοι στρατιῶτες τοῦ θαλάμου δὲν μποροῦσαν νὰ κοιμηθοῦν· ἐνωχλοῦνταν καὶ οἱ στρατιῶτες τῶν ἄλλων ἵλων καὶ κτηρίων. στὴ σκοπιὰ δὲν φύλαγε ποτέ, κι οὕτε τὸν ἔβαζαν, διότι μὲ ὅπλο καὶ σφαῖρες στὰ χέρια του θὰ μποροῦσε νὰ σκοτώῃ κι ὁποιονδήποτε καὶ πολλοὺς καὶ τὸν ἐφοδεύοντα. διέταξε δὲ σ’ ὁποιονδήποτε στρατιώτη τοῦ θαλάμου του· «Ἄν δῆς ὅτι μὲ πῆρε ὁ ὑπνος, θὰ κλείσης τὸ ὁραίφωνό· θὰ τὸ σβήνης σιγὰ - σιγά· ὅχι ἀπότομα, γιατὶ θὰ ξυπνήσω, καὶ θὰ σὲ κάνω μαῦρο στὸ ξύλο». οὕτε ὁ ἕλαρχός του οὕτε ὁ διοικητὴς τολμοῦσαν νὰ τοῦ ποῦν τίποτε. ἐκτὸς δὲ ἀπὸ τριαντάρης ἦταν καὶ ψηλός καὶ βαρὺς καὶ μπρατσωμένος. λέω στὸν ἐπόπτη ὡς βοηθός του· «Θὰ πάω νὰ τὸν βάλω σὲ τάξι. δὲν μπορεῖ νὰ συνεχιστῇ αὐτό. ἢ αὐτὸς διοικεῖ τὸ στρατόπεδο ἢ ἐμεῖς». μοῦ λέει σχετικάζοντας· «Τρελλάθηκες; θὰ σὲ σκοτώσῃ». λέω· «Θὰ πάω»· καὶ σηκώθηκα. μοῦ λέει· «Ἐγὼ δὲ σ’ ἔστειλα· ἐσύ, ὅταν κοιμόμουν πῆγες· κι ἔφαγες τὸ κεφάλι σου· κατάλαβες;». «Ἐν τάξει· κατάλαβα· καὶ εἴμαι ἐνήλικος· καὶ ἔχω τὰς φρένας μου σφάξ». «Νὰ δοῦμε πόσο σφάξ».

Πάω· μπαίνω στὸ θάλαμο τοῦ ‘διὰ πασῶν’ θορύβου, ὅπου καὶ οἱ λάμπες δὲν ἦταν σβησμένες, καὶ πλησιάζω στὸ κρεβάτι του. μερικοὶ

ένευαν· «Μή! θὰ σὲ σκοτώσῃ». ἀγνοώντας τους, σβήνω τὸ ὁαδιόφωνο καὶ λέω· «Νὰ κοιμηθῆτε ἡσυχα. θὰ ἐπιθεωρήσω ὅλους τοὺς θαλάμους, καὶ θὰ ξαναπεράσω νὰ δῶ τὸ θάλαμό σας ἡσυχο καὶ τὰ φῶτα σας σβησμένα. μόνο τὸ μικρὸ φωτάκι χαμηλὰ θὰ εἶναι ἀναμμένο». ἀπάντησι καμμία. ὁ ἄγριος, δταν τοῦ ἔκλεισα τὸ ὁαδιόφωνο, ἄνοιξε τὰ μάτια του καὶ μ' ἀγριοκύτταξε. περνώντας μετὰ 3 λεπτά, εἶδα τὰ φῶτα τους πάλι ἀναμμένα καὶ τὸ ὁαδιόφωνο νὰ οὐρλιάζῃ. μπαίνω μέσα, παίρνω ἀπὸ τὸ κρεβάτι του τὸ ὁαδιόφωνο, βλέπω νὰ μὲ λοξοκυττάῃ, σηκώνω τὸ ὁαδιόφωνο σὰ ρόπαλο, καὶ τὸ χτυπάω δυνατὰ στὸ δριζόντι σίδερο τοῦ κρεβατιοῦ· κομμένο πλέον σὲ δυὸ κομμάτια, τὰ δίχνω κάτω μὲ δύναμι, καὶ μὲ μιὰ συρτὴ κλωτσιά στὸ καθένα τὰ στέλνω συρόμενα στὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ θαλάμου. μ' ἐντυπωσίασε τὸ ὅτι τὸ ἔνα κομμάτι ἀκόμη καὶ κομμένο καὶ συρόμενο τραγουδοῦσε. τοῦ δίνω μιὰ τακουνιά, τὸ κομματιάζω, σβήνω τὰ φῶτα τους καὶ φεύγω. δὲν εἶπε οὕτε κίχ. πέρασα μετὰ 5' λεπτὰ ἔξω ἀπὸ τὸ θάλαμό τους· ἡσυχία, σκοτάδι, καὶ τὸ ἐλαφρὸ ροχαλητὸ κάποιου· φσσ φσσ φσσ...

Πάω στὸ διοικητήριο καὶ λέω στὸν ἐπόπτη· «Ἐπέβαλα ἡσυχία· κοιμοῦνται ὅλοι». μοῦ λέει· «Ἀνέβαλε τὸ φόνο σου· θὰ σὲ σκοτώσῃ αὔριο ἢ μεθαύριο». πῆγα καὶ κοιμήθηκα, μέχρι νὰ μὲ ξυπνήσουν γιὰ νὰ κάνω ἔφοδο στοὺς σκοπούς.

Μετὰ καιρὸν κάποιοι συνάδελφοι μοῦ λένε· «Ἐρχεται στὸν προθάλαμο τοῦ διοικητηρίου καὶ ψάχνει τὶς καταστάσεις τῶν ὑπηρεσιῶν πότε εἶναι ὁ κάθε ἀξιωματικὸς σὲ κάποια ὑπηρεσία. μᾶλλον ψάχνει πότε εἶσαι ὑπηρεσία νύχτα. θὰ σὲ σκοτώσῃ νὰ τὸ ξέρης. αὐτὸ ποὺ ἔκανες ἦταν αὐτοκτονία». δὲν εἶπα τίποτε· τί νᾶλεγα;

Κάποτε ἥμουν στὶς καταστάσεις γιὰ ὑπηρεσία ἐκτὸς στρατοπέδου· Κυριακὴ ἀπόγευμα μὲ τὴν ἐπίσημη στολὴ μου, συνοδευόμενος ἀπὸ ἓναν στρατιώτη τῆς ἐπιλογῆς μου, ποὺ ἔπρεπε νὰ βάλω ἐγὼ τὸ ὄνομά του στὴν κατάστασι, ὁ ὄποιος μὲ στολὴ ἔξόδου καὶ ζωστῆρα στὴ μέση του κι ἔνα ζευγάρι χειροπέδες ἀφανῶς σὲ μία τοσάντα, καὶ μὲ τὸ πιστόλι μου γεμάτο μὲ 9 σφαῖρες, ἀναρτημένο στὸ ζωστῆρα του, θὰ μὲ συνώδευε στὴν κυριακάτικη βόλτα τοῦ λαοῦ, ἀστυνομεύοντας μόνο τοὺς ἔξοδούχους στρατιώτες σὲ δημοσίους χώρους, στὸ σιδηροδρομικὸ σταθμὸ, στοὺς κινηματογράφους, καὶ στὰ πορνεῖα.

Μὲ βρίσκει ὁ ἄγριος ναρκομανῆς καὶ μοῦ λέει· «Κύριε ἀνθυπίλαρχε, εἶδα στὶς καταστάσεις ὅτι εἰστε ὑπηρεσία τὴν Κυριακὴ τὸ ἀπόγευμα στὴν ἀστυνόμευσι. σᾶς παρακαλῶ νὰ μὲ πάρετε γιὰ συνοδό σας στρατιώτη». τοῦ λέω ἀμέσως· «Ἐγινε· θὰ πάρω ἐσένα· θὰ γράψω τ' ὄνομά σου στὴν κατάστασι στὴ θέσι συνοδοῦ τώρα ἀμέσως». φεύγει τρίβοντας τὰ χέρια του ἀπὸ χαρά, κι ἐγὼ πάω καὶ σημειώνω τ' ὄνομά του. μοῦ λὲν οἱ συνάδελφοι· «Τρελλάθηκες; θὰ σὲ σκοτώσῃ μὲ

τὸ πιστόλι σου στὸ δρόμο μέχρι τὴν πόλιν». (δρόμος ἀνάμεσα στὰ χωράφια περίπου ἔνα χιλιόμετρο, ἀν τυμοῦμαι καλά μετὰ 56 χρόνια). τοὺς λέω· «Καὶ σεῖς θὰ πάρετε τὸ πτῶμα μου καὶ θὰ τὸ θάψετε μὲ τιμές». καὶ στὰ σοβαρά· «Δὲν θὰ μὲ πειράξῃ θὰ εἶναι ὁ σωματοφύλακάς μου. κι ἀλιμονο σ' ἐκεῖνον ποὺ θὰ μὲ πειράξῃ θὰ τὸν σκοτώσῃ ἐπὶ τόπουν». μοῦ λένε· «Εἶσαι πιὸ παλαβὸς κι ἀπὸ κεῖνον».

Καὶ ἥρθε τὸ ἀναμενόμενο ἀπόγευμα· καὶ βγήκαμε μαζὶ γιὰ τὴν πόλιν· ἐγὼ μὲ τὴν ἐπίσημη στολή, ἐκεῖνος μὲ τὴ στολὴ ἐξόδου ἀλλὰ καὶ μὲ ζωστῆρα γιὰ τὴν ἀνάρτησι τοῦ πιστολιοῦ μου καὶ μὲ τὸ πιστόλι μου γεμάτο. γιὰ νὰ εἴμαι εἰλικρινής, ως πρώτη σφαῖρα στὸ γεμιστῆρα εἶχα μία χωρὶς γόμωσι. μερικοὶ στρατιώτες εἶχαν γιὰ μπρελὸκ μία σφαῖρα τέως πλήρη, ποὺ μὲ μιὰ τρύπα, τὴν ὅποια τῆς ἔκαναν ἐντέχνως, τῆς ἀφαιροῦσαν ὅλη τὴ γόμωσι, χωρὶς νὰ βγάλουν τὴ βολίδα ἀπὸ τὸν κάλυκα. ἡ τέτοια σφαῖρα ἦταν ἀδύνατον νὰ βληθῇ, διότι δὲν θὰ εἴχε ποτὲ ἀέρια προωθήσεως τῆς βολίδος. στὴν πραγματικότητα δὲν ἦταν πιὰ σφαῖρα ὄπλου. ἀν τὴν ἔβαζες στὸ γεμιστῆρα πρώτη καὶ τὸ κλεῖστρο τὴν ἔβαζε στὴ θαλάμη, τὸ πιστόλι ἡ κι ὁποιοδήποτε ὅπλο, πάθαινε ἐμπλοκή· δὲν πυροβολοῦσε. κι ὁ ἀνήξερος δὲν καταλάβαινε γιατί τὸ ὄπλο δὲν βάλλει. εἴπα στὸν εἰδόμονα στρατιώτη μου καὶ μοῦ ἔκανε μιὰ τέτοια σφαῖρα πιστολιοῦ. καὶ τὴν εἶχα ἀπὸ καιρό. αὐτὴ τὴ σφαῖρα ἔβαλα πρώτη στὸ γεμιστῆρα τοῦ πιστολιοῦ μου. ἀν ἥθελα νὰ πυροβολήσω, τὴν ἔβγαζα καὶ πυροβολοῦσα μὲ τὶς ὑπόλοιπες· ἦταν ζήτημα 3' δευτερολέπτων. οἱ πλεῖστοι στρατιώτες δὲν τὸ ἤξεραν αὐτὸ καὶ ὅσοι τὸ ἤξεραν τὸ κρατοῦσαν μυστικό. κι ὁ συνοδός μου στρατιώτης δὲν τὸ ἤξερε. ἀν ἀποφάσιζε νὰ μὲ πυροβολήσῃ, τὸ πιστόλι δὲν θὰ ἔβαλλε· τὸ μυστικὸ τὸ ἤξεραν λίγοι· καὶ γε ἐγώ. ὅτι ὁ συνοδός μου δὲν εἴχε ἰδέα τὸ εἶχα διαπιστώσει μὲ τεστ πρὶν ἀπὸ πολλὲς ἡμέρες. ἐν τέλει ὅμως ἡ πρόνοιά μου αὐτὴ ἀποδείχτηκε περιττή.

Στὸ δρόμο ποὺ βαδίζαμε, ἐνῷ ἀρχικὰ μὲ εἴχε δεξιά του, κάποτε, ἀλλάζοντας θέσι, μ' ἔβαλε ἀριστερά του. καὶ μοῦ λέει· «Συγγνώμην ποὺ σᾶς ἔβαλα ἀριστερά μου· τὸ ἔκανα, γιὰ νὰ εἴστε πρός τὰ ἔξω, ὥστε ἀν κάποιος ἀπρόσεκτος ὁδηγὸς χτυπήσῃ τὸν ἔναν, νὰ χτυπήσῃ ἐμένα καὶ ὄχι ἐσᾶς! κόντεψα νὰ κλάψω ἀλλὰ συγκρατήθηκα. τὸν ἐπέπληξα· «Τί εἶναι αὐτὰ ποὺ λές; νὰ μήν τὰ ξανακούσω. νὰ σκοτωθῆς δηλαδὴ ἐσύ, γιὰ νὰ μήν πάθω ἐγὼ τίποτα! καὶ ποὺ ξέρουμε ἐμεῖς ποιόν ἀπὸ τοὺς δυό μας κρίνει ὁ θεός ὅτι πρέπει νὰ τὸν πάρῃ ἀπ' αὐτὴ τὴ ζωή, καὶ ποιόν θέλει νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ ζῇ; ἔλα ἀμέσως ἀπὸ τὴ μεριὰ ποὺ ἥσουν». «Οχι ποτέ. ἐγώ, κύριε ἀνθυπίλαρχε, σᾶς ἀγαπῶ πάρα πολύ, γιατὶ εἴστε ἄγιος ἄνθρωπος. καὶ τὸ ξέρει ὅλη ἡ Ἐπιλαρχία· ὅλοι γιὰ ἄγιο σᾶς ἔχουν στὸ στρατόπεδο». τοῦ λέω· «Εἶναι φυσι-

κὸν νὰ κάνουν αὐτὸν τὸ λάθος· γιατὶ δὲν ξέρουν ἀπ' αὐτά. εἶναι ἀνεκπαίδευτοι. νὰ σοῦ πῶ γιὰ νὰ ξέρῃς ἐσὺ ὅλη τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν ἀκρίβεια. δὲν εἴμαι ἄγιος, ἀλλ' εἴμαι ἴδιοκτησία τοῦ θεοῦ». «Πῶς τὸ ἐννοεῖτε αὐτό, κύριε ἀνθυπίλαρχε; πρώτη φορὰ ἀκούω κάτι τέτοιο». «Νὰ σοῦ ἔξηγήσω· ὅταν ἥμουν 6 ἡμερῶν, ἦταν νὰ πεθάνω· καὶ οἱ γονεῖς μου μὲ βάφτισαν, γιὰ νὰ μὴν πεθάνω ἀβάπτιστος· σκέφτηκαν ὅτι εἶναι καλλίτερα νὰ πεθάνω βαπτισμένος. ἐγὼ ὅμως ἔξησα. ἀπὸ τότε εἴμαι ἴδιοκτησία τοῦ θεοῦ, καὶ δὲν ἔχω δικαίωμα νὰ κάνω ὅ,τι μοῦ καπνίσῃ· δὲν μοῦ ἀνήκει ἡ ζωὴ μου». τὸν εἶδα νὰ μένῃ κατάπληκτος. καὶ μοῦ λέει· «Τώρα καταλαβαίνω γιατὶ δὲν φοβᾶστε κανέναν». δὲν ἔξερα τί νὰ τοῦ πῶ· καὶ δὲν εἶπα τίποτε. συνεχίζει· «Ἐγώ, κύριε ἀνθυπίλαρχε, εἴμαι πολὺ ἀμαρτωλός· κι ἀν σκοτωθῶ, δὲν ἔχει νὰ χάσῃ τίποτε ἡ κοινωνία». μ' ἔκανε πάλι νὰ κοντεύω νὰ κλάψω. συνεχίζει· «Κύριε ἀνθυπίλαρχε, σᾶς ἀγαπῶ πάρα πολύ. σᾶς νιώθω σὰν πατέρα μου, ἐμένα οἱ γονεῖς μου χώρισαν, ὅταν ἥμουν 5 χρονῶν. ὅταν μεγάλωσα κατάλαβα ὅτι ἔφταιγε ἡ μάννα μου. κάποτε ὁ πατέρας μου μοῦ ἀγόρασε ἔνα πιστόλι ποὺ ἔμοιαζε πολὺ μὲ ἀληθινό. καὶ τὸ χαιρόμουν. ὅταν τὸ εἶδε ἡ μάννα μου, δὲν εἶπε τίποτα, ἀλλὰ τὴν ἄλλη μέρα τὸ πιστόλι χάθηκε, καὶ δὲν τὸ ξαναεῖδα. καὶ πάντα ἥθελα πάρα πολὺ νὰ κρατήσω ἔνα ἀληθινὸ πιστόλι. καὶ τώρα φορῶ τὸ πιστόλι σας· καὶ θὰ μὲ δῆ ὅλος ὁ κόσμος μὲ ἀληθινὸ πιστόλι. σᾶς ἀγαπῶ πάρα πολύ. ἀν καὶ εἴμαι 5 χρόνια μεγαλείτερος ἀπὸ σᾶς, σᾶς νιώθω σὰν πατέρα μου. ἀν πάθετε κάτι, ἐγὼ θὰ πεθάνω ἀπὸ τὴν θλῖψι μου». φτάσαμε στὴν πόλι, καὶ τοῦ λέω· «Κι ἐγὼ σ' ἀγαπῶ πολύ. ἀπὸ τὴν πρώτη φορὰ ποὺ σὲ εἶδα, κατάλαβα ὅτι κρύβεις μέσα σου μιὰ πολύτιμη ψυχὴ μὲ πολλὴ καλοσύνη, κι ὅς φαινόσουν κακός. ἀλλὰ δὲν μποροῦσα νὰ καταλάβω καὶ νὰ ἔξηγήσω τί σοῦ συμβαίνει. μόνον ὁ θεὸς ξέρει τί κρύβουμε ὅλοι μας μέσα μας, ὅλα τὰ μυστικά μας· κανένας ἄλλος».

Μπήκαμε στὴν πόλι καὶ τοῦ λεώ· «Τώρα μὲς στὴν πόλι βάλε με στὰ δεξιά σου· μᾶς βλέπει ὁ κόσμος». μὲ ρώτησε· «Ἀν συλλάβουμε κανέναν πολὺ κακόν, θέλετε νὰ τὸν μαυρίσω στὸ ξύλο;»! τοῦ λέω· «Οχι βέβαια. θὰ τοῦ περιάσῃς τὶς χειροπέδες, καὶ θὰ τὸν παραδώσουμε στὸ φρουραρχεῖο. δὲν εἶναι δική μας δουλειὰ νὰ τιμωρήσουμε κάποιον. ἀν καὶ νομίζω, δὲν θ' ἀντιμετωπίσουμε τέτοια περίπτωσι. καὶ δὲν εἶναι ὅλα τὰ σφάλματα ἐξ ἵσου σοβαρά. στὸν ξεκούμπωτο θὰ ποῦμε νὰ κουμπωθῇ, τὸν ἀξύριστο θὰ τὸν ὑποχρεώσουμε νὰ πάῃ ἀμέσως στὸ στρατόπεδό του, γιατὶ ἀν τὸν ξαναδοῦμε θὰ τὸν συλλάβουμε, κλπ.. μόνον ἀν κάποιος χτυπήσῃ κάποιον ἡ προσβάλῃ κοπέλλα βάζοντας ἐπάνω της καὶ χέρι θὰ τὸν συλλάβουμε καὶ θὰ τὸν παραδώσουμε στὸ φρουραρχεῖο. κι ἐκεῖνοι ἃς τὸν κάνουν ὅ,τι κρίνουν. οἱ πεισσότεροι θὰ συμμιօρφώνωνται καὶ μόνο ποὺ θὰ μᾶς βλέπουν νὰ κυ-

κλοφοροῦμε. ‘Ο φόβος φυλάει τ’ ἀμπέλια’ λέμε στὰ χωριά». «Απὸ χωρὶδες εἶστε;». «Ναί». «Πόσο ηθελα νὰ εἴμαι κι ἐγώ χωριάτης!». τοῦ λέω· «Καὶ στὰ χωριά καὶ στὶς πόλεις οἱ ἄνθρωποι εἶναι καὶ καλοὶ καὶ κακοί». μοῦ λέει· «Εἶστε πολὺ καλὸς ἄνθρωπος». τοῦ λέω· «Μόνον ἐγὼ ξέρω ἂν εἴμαι καὶ κακός. ἡ βιτρίνα ὑπάρχει πάντοτε, ἀλλ’ εἶναι καλὸ νὰ προσπαθοῦμε νὰ εἴμαστε καλοί».

“Οταν περάσαμε ἔξω ἀπὸ κινηματογράφο, μοῦ λέει· «Θὰ μποῦμε μέσα;». τοῦ λέω «Ἐμπα ἐσύ, δίξε μιὰ ματιὰ ἀν εἶναι μέσα στρατιῶτες κι ἀν κάθονται φρόνιμα, νὰ σὲ δοῦν κι ἐκεῖνοι μὲ τὸ πιστόλι, κι ἔλα νὰ μοῦ πῆγ». ἥταν 4 φαντάροι καὶ ἥταν ἡσυχοι. μοῦ λέει· «Θὰ πᾶμε νὰ δοῦμε καὶ στὰ μπουρδέλλα;». τοῦ λέω· «Όχι. ἐκεῖ, ὅτι ἀταξίες κι ἀν κάνουν οἱ στρατιῶτες, δὲν εἶναι χειρότερες ἀπὸ κεῖνο ποὺ πήγαν νὰ κάνουν ἐκεῖ, κι ἀς θεωρεῖται νόμιμο». ἐντυπωσιάστηκε. ὕστερος ἀπὸ λίγο μοῦ λέει· «Ἐγὼ σ’ αὐτὰ εἴμαι πολὺ ἀμαρτωλός. σ’ ὅλα τὰ λιμάνια πήγαινα στὰ μπουρδέλλα». τοῦ λέω· «Τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ εἶναι νὰ μὴν τὸ ξανακάνης, καὶ μόλις ἀπολυθῆς, νὰ παντρευτῆς τὸ ταχύτερο καὶ ν’ ἀγαπᾶς τὴ γυναῖκα σου μὲ ὅλη σου τὴν ψυχήν· καὶ νὰ μὴν ξαναπάρης ναρκωτικά, γιὰ νὰ εἶναι τὰ παιδιά σου γερά καὶ ἔξυπνα».

Η περιπολία μας ἔληξε στὶς 11 τὸ βράδυ κι ἐπιστρέψαμε στὸ στρατόπεδο. ἐγὼ στὸ σπίτι μου ἐπέστρεψα ἀπὸ τὸ στρατόπεδο στὶς 12 ἥ ὥρα. τὴν ἄλλη μέρα μὲ βρίσκει καὶ μοῦ λέει· «Πρὸιν κοιμηθῶ ἔκανα τὴν προσευχή μου. εἶχα νὰ προσευχηθῶ ἀπὸ νήπιο παιδί. ὠραῖο πρᾶγμα ἡ προσευχή. καὶ κοιμήθηκα τὸν καλλίτερο ὑπνο τῆς ζωῆς μου».

Παντρεύτηκε, ἔζησε εὐσεβῶς, καὶ πέθανε στὰ 72 του χρόνια τὸ 2008.

ΟΜΟΤΡΑΠΕΖΟΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

Οι ἔξωστες τὰ παράθυρα καὶ τὰ πεζοδρόμια τοῦ κεντρικοῦ δρόμου τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως βιογγοῦσαν ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ συμπιεσμένου πλήθους σὰ βαροφορτωμένα γαιδούρια. τὰ κτήρια ἦταν σημαίοστόλιστα. στὴ λέσχη ἀξιωματικῶν περιίμεναν τὸ βασιλέα. ἦταν 26 ἑτῶν, πρὸ τεσσάρων ἑτῶν ὀλυμπιονίκης στὴν ἴστιοπλοῖα, πρὸ τριῶν ἑτῶν βασιλεύς, πρὸ δύο ἑτῶν παντρεμένος, πρὸ ἐνὸς ἑτους πατέρας μιᾶς κόρης, κι ἐκεῖνο ἦταν τὸ προτελευταῖο ἔτος τῆς βασιλείας του. ὁ Μεγαλειότατος ἦταν πορφυρογέννητος καὶ μοναχογιός, ὁ ἔκπτος καὶ τελευταῖος βασιλεὺς τῆς δυναστείας τῶν Γλύξμπουργκ, Δανιορρωσιογερμανὸς στὴν καταγωγή, κι «ὁ μόνος δρόθιδοξος βασιλεὺς τῆς οἰκουμένης», ὅπως ἔλεγαν στὰ ἐκκλησιαστικὰ κλίματα. ὁ πρὸ τῶν Γλύξμπουργκ βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων Ὅθων Βίτελσμπαχ ἦταν Βαυαρός. ὡς ἀνθυπίλαρχος μαζὶ μὲ τὸν ὑποδιοικητή μου ἥμουν ἀνάμεσα στοὺς 60 ἀξιωματικοὺς τῆς ὑποδοχῆς του, οἱ ὄποιοι καὶ θὰ συντρώγαμε μαζὶ του. ἥμουν ὁ πιὸ μικρὸς σὲ βαθμὸν ἀξιωματικὸς τῆς συνεστιάσεως, ἵσως καὶ σὲ ἡλικία, ἔνα ἔτος νεώτερος τοῦ βασιλέως, καὶ ὁ μόνος ἔφεδρος. ἦταν ἐκεῖ φυσικὰ κι ὁ ὑποστράτηγος - μέραρχος τῆς ΙΒ' Μεραρχίας ποὺ ἥδενε στὴν Ἀλεξανδρούπολι, ἷταν καὶ ἀρκετοὶ διοικηταὶ στρατιωτικῶν μονάδων, ἷταν καὶ ἀξιωματικοὶ μικροτέρων βαθμῶν, ἷταν καὶ κάποιοις ἀντισυνταγματάρχης Γεώργιος Παπαδόπουλος, διοικητής μοίρας πυροβολικοῦ ποὺ στρατοπέδευε στὴν Ὁρεστιάδα, στὸ τριεθνὲς μεταξὺ Ἑλλάδος Βουλγαρίας καὶ Τουρκίας, στὴν ἄνω δεξιὰ γωνία τῆς Ἑλλάδος· ἐκεῖνος ποὺ μετὰ ἔνα χρόνο, ἀκριβέστερα 11 μῆνες, ἷταν ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐπαναστάσεως τῆς 21 Ἀπριλίου 1967 καὶ δικτάτωρ. καὶ ἀκριβῶς στὴν ὥρα του κατέφτασε ἡ Αὔτοῦ Μεγαλειότης ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων Κωνσταντῖνος μαζὶ μὲ τὸν ὑπασπιστή του ταγματάρχη Μιχάλη Ἀρναούτη καὶ τὴ λοιπὴ ἀκολουθία του. ἥμουν δόλος αὐτιὰ καὶ μάτια. ἥξερα ὅτι μᾶλλον δὲν θὰ ξαναφάω στὴ ζωή μου μὲ βασιλέα, ἵσως οὕτε καὶ θὰ ξαναδῶ βασιλέα. μικρὸς στὸ χωριό μου εἶχα δῆ γιὰ λίγο μόνο μιὰ φορά τὸ βασιλέα Παῦλο νὰ περπατάῃ στὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ μου κι ἄλλη μιὰ φορά τὴ βασίλισσα Φρειδερίκη νὰ στέκεται στὴν πλατεῖα· γονεῖς τοῦ

Κωνσταντίνου. γι' αύτὸν ἡμουν ἀποφασισμένος ἀπὸ πλευρᾶς παρατηρήσεως ν' ἀξιοποιήσω στὸ ἔπαχρο τὴ δίωρη, ὅπως εἶχε προγραμματιστῆ, συνεστίασι καὶ συναναστροφὴ ἐκείνη μὲ τὸ βασιλέα. τὴν ἵδια ἀπόφασι εἶχε καὶ ὁ Παπαδόπουλος, ἀλλ' αὐτὸν βέβαια τὴν ὥρα ἐκείνη ἐγὼ δὲν τὸ ἥξερα. ὁ Μεγαλειότατος κατέφθασε μέσα σὲ βρυχηθμοὺς ζητοκραυγῶν καὶ κεραυνοὺς χειροκροτημάτων τοῦ πλήθους, καὶ μπῆκε ἀμέσως στὴ Λέσχη ἀξιωματικῶν. δέκα λεπτὰ χειραψίες μὲ ὄλους, μία ὥρα φαγητὸ καὶ προπόσεις καὶ προσφωνήσεις, καὶ τὸ ὑπόλοιπο τοῦ χρόνου ἐλεύθερη συναναστροφὴ καὶ κουβεντολόι περὶ ἀνέμων καὶ ὑδάτων στὰ ὅρθια, σὲ πηγαδάκια, μὲ βερμούντ καὶ ξηροὺς καρπούς, καὶ χωρὶς καμμιὰ ἀπολύτως παρουσία γυναικός. ὁ βασιλεὺς ντυμένος ὅπως κι δῆλοι οἱ ἀξιωματικοὶ μὲ τὴ στολὴ 8 ἢ παραθέα.

"Ἡμουν καὶ τότε ἄνθρωπος πολὺ πατριώτης, πολιτικὰ δὲ πολὺ ἥπιος μέχρι καὶ ἀδιάφορος. ψήφιζα πότε τὸ ἔνα καὶ πότε τὸ ἄλλο ἀπὸ τὰ δυὸ μεγάλα κόμματα, ποὺ κυβερνοῦν ἐκ περιτροπῆς, καὶ μερικὲς φορὲς ἔρριχνα λευκό. ἡμουν σαφῶς κατὰ τοῦ κομμουνισμοῦ ἀλλ' ὅχι καὶ κατὰ τῶν κομμουνιστῶν ὄλων· δὲν εἶχα ἀντίρρησι γιὰ τὴ βασιλεία. ἀργότερα στὰ χρόνια τοῦ στρατιωτικοῦ καθεστώτος δὲν αἰσθανόμουν γι' αύτὸν οὔτε συμπάθεια οὔτε ἀντιπάθεια, οὔτε μ' ἔνοιαζε ἂν αύτὸν θὰ πέσῃ ἢ θὰ σταθῇ. μετὰ κι ἄλλα χρόνια ἀπεχθανόμουν ἰδιαιτέρως μόνο τὰ κομμουνιστικὰ κόμματα, τ' ἀκροδεξιὰ ναζιστοειδῆ καὶ φασιστοειδῆ μικροκόμματα τοῦ Πλευριτωμένου ἐγκεφάλου, τοῦ Καραχαβιάρη, καὶ ἄλλων τέτοιων παγανιστῶν, καὶ τὸ καθεστώς Ιωαννίδου. ἐνωχλούμαν ἐπίσης πάντοτε, ὅταν οἱ πολιτικοὶ ἔκαναν χρῆσι τοῦ χριστιανικοῦ ὀνόματος, ὅπως ἦταν τὸ «Πολυχρόνιον» τῶν βασιλέων στὶς ἐκκλησίες, ἡ οἰκείωσι χριστιανικῶν ἀδελφοτήτων, οἱ ἴσχυρισμοὶ δημοκρατικῶν βουλευτῶν ὅτι αὐτοὶ εἰδικὰ ἐκπροσωποῦν στὴ βουλὴ τοὺς Χριστιανούς, κάτι ποὺ τὸ κρυφοκλάνουν στὰ σχετικὰ περιβάλλοντα, ἡ φροντίδα πολλῶν πολιτικῶν ἡγετῶν νὰ θεαθοῦν ἀσπαζόμενοι κάποια εἰκόνα ἢ ἀνάβοντες ἔνα κερί, ἢ μεταβαίνοντες στὴ Σουμελᾶ καὶ στὴν Τήνο, ἢ ἐπισκεπτόμενοι κάποιον λαοφιλῆ μητροπολίτη, καὶ ἄλλα τέτοια, ποὺ μοὺ θύμιζαν τὴν κατεργασιὰ τοῦ Στάλιν. ὁ Γεωργιανὸς θεολόγος Ιωσήφ Τσουγκασβίλι ἢ Στάλιν, ποὺ ἥξερε καλὰ τὴν ἀφέλεια τῶν Χριστιανῶν, ποὺ ἔγινε μυστικὸς ἀστυνομικὸς τοῦ τελευταίου τσάρου τῆς 'Ρωσίας Νικολάου τοῦ Μπούφου, γιὰ νὰ διεισδύῃ σὲ μυστικὲς ὁργανώσεις κομμουνιστῶν καὶ νὰ προκαλῇ συλλήψεις κι ἔξαρθρώσεις, καὶ πού, ὅταν ἡ πλάστιγγα ἔγειρε πρὸς τοὺς κομμουνιστάς, ἔγινε καὶ μέλος τους καὶ ἀρχηγός τους καὶ τύραννός τους, ὅταν κατέλαβε τὴν ἔξουσία, ἀφοῦ ἐπὶ 17 χρόνια δίωξε πολὺ ἄγρια τοὺς Χριστιανούς, ἔπειτα τὸ 1941, μόλις δέχτηκε τὴν αἰφνιδιαστικὴ ἐπίθεσι τοῦ συμμάχου του Χίτλερ, πέταξε τὸ διάγγελμα·

«Ορθόδοξοι ‘Ρώσοι, χτυπάτε τὸν προτεστάντη Γερμανό, νὰ σώσουμε τὴν ὁρθόδοξη πατρίδα μας». τότε οἱ Χριστιανοὶ τοῦ συγχώρησαν τὰ πάντα σὲ μιὰ στιγμὴ καὶ πολέμησαν μὲ δῆλη τους τὴν ψυχὴ σὰ λιοντάρια καὶ σφάχτηκαν γιὰ κεῖνον σὰν πρόβατα· καὶ μόλις νίκησαν, κι ὁ πόλεμος τελείωσε, ὁ Τσουγκασβίλι ἔναρχισε τὸν ἐναντίον τους διωγμὸ πολὺ ἀγριώτερα ἀπὸ πρὸ, ἐπειδὴ εἶδε ὅτι εἶναι ἡ πιὸ ἀξιόμαχη δύναμι μέσα στὴν ἐπικράτειά του. γι’ αὐτὸ ἀηδίαζα πάντα, ὅταν ἔβλεπα τοὺς πολιτικοὺς νὰ χειρίζωνται τοὺς Χριστιανοὺς καὶ τοὺς Χριστιανοὺς νὰ προσφέρωνται στὴ χρῆσι αὐτὴ σὰ χαϊβάνια καὶ σὰν πόρνες. στοὺς Χριστιανοὺς ὁ Κύριος τῶν δὲν ἀνέθεσε ν’ ἀναμιγνύωνται σὲ τέτοια. προσφέρονται κι αὐτοί, γι’ αὐτὸ τοὺς χρησιμοποιοῦν οἱ ἄλλοι· καὶ προσφέρονται, ὅταν ὁ Κύριος τους δὲν τοὺς ἀρκῇ, δὲν τοὺς χορταίνῃ. τὰ θέλει τὸ πετσί τους σὲ τέτοιες περιπτώσεις· καὶ φυσικὰ στὸ φινάλε αὐτοὶ εἶναι πάντα ἡ παρατημένη γκόμενα. ἀφοῦ ἔχουν νυμφίο τὸ Χριστό, δὲν πρέπει νὰ ἔχουν γκόμενο· εἶναι μοιχεία. οἱ Χριστιανοὶ γιὰ τὸ ἐγκόσμιο κράτος ἔχουν ἀπὸ τὸν Κύριο τους τὴν ἐντολὴ νὰ πειθαρχοῦν, ὅποιο κι ἀν εἶναι τὸ κράτος αὐτὸ ἥ τὸ καθεστὼς ἥ τὸ κόμμα ποὺ κυβερνάει, νὰ πληρώνουν τοὺς φόρους των, νὰ ἐκπληρώνουν τὶς πρὸς τὸ κράτος καὶ τὴν πατρίδα τους ὑποχρεώσεις των εὐσυνείδητα, νὰ κάνουν χρῆσι τῶν δικαιωμάτων τους, ἀλλὰ μὲ τὴν πολιτικὴ νὰ μὴν ἀναμιγνύωνται· ἀν ἀναμιγνύωνται μὲ τὴν πολιτική, τότε ἐκείνη εἶναι ἡ θρησκεία τους καὶ ἡ λατρεία τους. αὐτὰ ἥταν τὰ φρονήματά μου. τέτοιος ἄνθρωπος εἶμαι. ὡς ἀξιωματικὸς προσπαθοῦσα νὰ εἴμαι ὅσο γίνεται καλλίτερος, ὅπως θὰ ἔκανα σ’ ὅποιονδήποτε καλὸ ἐργοδότη. κι ἐκεῖνο τὸ βραδυνὸ στὴ λέσχη μὲ τὸ βασιλέα ἥμουν ὅλος αὐτὰ καὶ ὅλος μάτια.

Ο Μεγαλειότατος ἥταν πολὺ ψηλός, 2 μέτρα καὶ κάτι, ἔλεγαν, λεπτός, εὐθυτενής, ἀλλὰ σὰ σκιατραφές φυτό, σὰν ἄψητο ζυμάρι. μόλις μπῆκε στὴ λέσχη, ἔβγαλε τὸ πηλήκιο του καὶ μετὰ ἀρχισε τὶς χειραψίες· αὐτὸς κι οἱ ἀξιωματικοὶ ὅλοι δὲν χαιρετιοῦνταν στρατιωτικὰ ἀλλὰ πολιτικά, μὲ χειραψίες· ἵσως ἐπειδὴ, ἀν χαιρετιοῦνταν στρατιωτικά, ὅλοι θὰ χαιρετοῦσαν ἀπὸ μία φορὰ κι ἐπὶ 2 δευτερόλεπτα, ἐνῷ αὐτὸς θὰ χαιρετοῦσε 60 φορὲς κι ἐπὶ 2 λεπτά, σὰ νὰ τοῦ ἔκαναν οἱ ἀξιωματικοὶ καψώνι· ἡ χειραψία ἥταν γιὰ τὸ Μεγαλειότατο ἀνετώτερος χαιρετισμός· ἀλλὰ καὶ προδοτικότερος· κάτι ποὺ οὔτε αὐτὸς οὔτε οἱ παρατρεχάμενοι του φαντάστηκαν. ὅσοι φοροῦν πηλήκιο, ὅταν τὸ βγάζουν, τοὺς μένει στὰ μαλλιά ἔνα πατημένο στεφάνι. ὁ βασιλεὺς κρατοῦσε τὸ πηλήκιο στὸ χέρι, ἀλλὰ στὰ μαλλιά του δὲν εἶχε τὸ παραμικρὸ ἵχνος. πλούσια μαλλιά, ἵσια σὰν πράσο, καὶ καλοχτενισμένα, ὅτι πρέπει, γιὰ νὰ δεχτοῦν τὸ ἵχνος τοῦ πηληκίου· δὲν εἶχαν ὅμως κατάλαβα ὅτι ὁ βασιλεὺς κάνει τὰ μαλλιά του ἵσιο περιμανάντ ἥ

ἴσια φόρμα· δὲν πάει αὐτὸ σὲ ἄντρες. ὅταν τὸν χαιρέτησα μὲ χειραψία, ἔνιωσα ἔνα χέρι ἀπαλὸ ἀβρὸ καὶ τρυφερὸ περισσότερο ἀπ’ ὁποιοδήποτε κοριτσίστικο. ἐκτὸς ποὺ δὲν μοῦ ἄρεσε, εἶπα κιόλας μέσα μου· «Σιγὰ τὸν ὀλυμπιονίκη τῆς ἴστιοπλοῖας, ποὺ ἀγορίεψαν τὰ χέρια του τραβώντας παλαμάρια καὶ χειριζόμενα πηδάλια.

Γιὰ φαγητὸ καθίσαμε στὸν πάνω ὅροφο, στὸ ἑστιατόριο τῶν ἀνωτέρων. ἡ αἱθουσα εἶναι ἐλαφρῶς ἐπιμήκης καὶ τὰ τραπέζια τοποθετήθηκαν ἐνωμένα στὴ σειρὰ σὲ σχῆμα ἐλλείψεως. στὴ μέση τοῦ ἐνὸς ἀπὸ τὰ δυὸ μεγάλα καὶ ἀνοιχτὰ τόξα τῆς ἐλλείψεως κάθισε ὁ βασιλεὺς· στὴ μέση τοῦ ἄλλου μεγάλου τόξου της, τοῦ ἀπέναντι ἀπὸ τὸ βασιλέα, ὑπῆρχε μιὰ διακοπὴ τῆς ἐλλείψεως, γιὰ νὰ περνοῦν οἱ σερβιτόροι καὶ νὰ σερβίρουν ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ τῆς ἐλλείψεως, ὅπου δὲν ὑπῆρχαν καθίσματα. οἱ πάντες ἀντίκρυζαν ἄλλήλους. μετὰ τὸ βασιλέα δεξιὰ κι ἀριστερά του κάθονταν ὁ στρατηγὸς κι ὁ Ἀρναούτης, κι ἔπειτα οἱ ἄλλοι ἀπὸ τὸν ἀνώτερο πρὸς τὸν κατώτερο. ἐγὼ ὡς κατώτερος ὅλων κάθισα ἐκεῖ ποὺ διακοπτόταν ἡ ἐλλειψι, γιὰ νὰ περνοῦν οἱ σερβιτόροι, καὶ ἥμουν ἀπέναντι στὸ βασιλέα· τὸν ἔβλεπα ἀκριβῶς ἀπέναντι μου κι ἀπὸ τὴ μικρότερη ἀπόστασι καλλίτερα ἀπ’ ὅλους.

Στὸ φαγητὸ τὴν ὥρα ποὺ ὕψωσαν τὰ ποτήρια, στὴν πρόποσι - προσφώνησι ὁ στρατηγὸς ἔξυμνησε τὸ βασιλέα μ’ ἔνα ἀδιάκριτα μακροσκελὲς ἐγκώμιο -«Μεγαλειότατε, εἶστε τὸ σύμβολο τοῦ Ἔθνους...» καὶ ἄλλες τέτοιες γαργάρες-, καὶ κάποτε ἐπὶ τέλους ἥπιαν ὅλοι, ἀφοῦ πρῶτα ἀφησαν γιὰ λίγο τὸ ποτήρι στὸ τραπέζι, γιὰ νὰ ξεκουραστῇ τὸ χέρι τους.

Στὰ ὅρθια πηγαδάκια μὲ τὸ βερμοῦντ καὶ τοὺς ξηροὺς καρποὺς τὸ παραξήλωσα· γιατὶ ἀντλοῦσα πάντα στὸ ἵδιο πηγαδάκι, ἐκεῖνο τοῦ Μεγαλειοτάτου, μὲ τὸ σκεπτικὸ «Σάμπως θὰ ξαναδῶ βασιλέα;» καὶ μὲ τὴν παρηγοριὰ «Μπορεῖ καὶ νὰ μὴν τὸ παρατηρήσῃ κανείς, καὶ οἱ 58 ἀπ’ αὐτούς, ποὺ κάποιος τους ἐνδεχομένως θὰ τὸ παρατηρήσῃ, οὔτε μὲ ξέρουν οὔτε τοὺς ξέρω, δὲν θὰ τοὺς ξαναδῶ, καὶ δὲ θὰ τολμήσουν νὰ μοῦ ποῦν τίποτε· κι ὁ ἔνας ποὺ μένει εἶναι ὁ καλοσυνάτος ὑποδιοικητής μου, κι ἄς μοῦ πή ἐκ τῶν ὑστέρων δι, τι θέλει». κι ἔτσι στήθηκα μπροστὰ στὸ βασιλέα μαζὶ μὲ 10 ἄλλους, ἐναλλασσομένους ὅμως, καὶ κόλλησα ἐκεῖ μέχρι τέλους. κάποια στιγμὴ ὁ βασιλεὺς ἀπευθύνθηκε φιλοφρόνως σ’ ἔναν ταγματάρχη ἵδιαιτέρως κοιλαρᾶ καὶ παχύσαρκο, κάτι ποὺ δὲν πάει σὲ ἀξιωματικὸ καὶ εἶναι ἀσυνήθιστο. οἱ ἀξιωματικοὶ εἶναι συνήθως λεπτοί. καὶ ὁ στρατηγός, ὁ ὅποιος φύτρωνε ἐκεῖ ποὺ δὲν τὸν ἔσπερναν, εἶπε· «Μεγαλειότατε, ὅπως βλέπετε, ὁ ταγματάρχης (οχι «ὁ κύριος ταγματάρχης!») ἀν καὶ στρατιωτικός, ἔχει τὰ κιλά του». καὶ στὸν ταγματάρχη, ποὺ τάχασε ἀπὸ τὴ στιμάρα του, ὁ βασιλεὺς, ἀγνοώντας τὸν αὐθάδη στρατηγό, εἶπε εὐ-

γενέστατα· «Τὸ παθαίνουμε ὅλοι, κ. ταγματάρχα, ίδίως οἱ ἐπιτελικοὶ· ἐπιτελικὸς εἶστε;». «Μάλιστα, Μεγαλειότατε». «Δουλεύετε πάρα πολύ, κ. ταγματάρχα, δουλεύετε χωρὶς διάλειμμα, σᾶς ἔφαγε ἡ καρέκλα τοῦ γραφείου». αὐτὸς ἀρεσε καὶ στὸν ταγματάρχη καὶ σ' ὅλους, ἐκτὸς ἵσως ἀπὸ τὸ στρατηγό· μπορεῖ ὅμως ὁ στρατηγὸς καὶ νὰ μὴν πειράχτηκε καθόλου, διότι φαινόταν ἔνα ἀναίσθητο γαϊδούρι. ἐπειτα ὁ βασιλεὺς μείωσε τὴν καλὴ ἐντύπωσι τῆς εὐγενείας του μὲ τὴν ἑξῆς προσθήκη· «Κι ἐγὼ ἀπὸ τότε ποὺ παντρεύτηκα, ἔβαλα μερικὰ κιλά· ἡ Ἀννα - Μαρία, ξέρετε, μαγειρεύει πολὺ ὥραια· καὶ ... καταλαβαίνετε τί γίνεται! κι ἐπειτα πάλι πρόσθεσε· «Τὸ ἀντιμετωπίζω, ὅσο μπορῶ, μὲ γυμναστική· λίγη γυμναστικὴ νὰ κάνετε». πετάζεται πάλι ὁ ἀναίσθητος στρατηγὸς καὶ λέει· «Ο ταγματάρχης, Μεγαλειότατε, κάνει γυμναστικὴ τῶν σιαγόνων». ὁ βασιλεὺς ἔκανε πώς δὲν ἄκουσε τὴ στρατηγικὴ δαγκωνιὰ καὶ δὲν γύρισε νὰ τὸν κυττάξῃ.

Λίγη ὥρα ὑστερώτερα ἡ συζήτησι γύρισε στὰ νέα ὅπλα ποὺ ἐρεθίζονται καὶ σκοπεύουν μὲ φωτοκύτταρο. ὁ βασιλεὺς θέλησε νὰ δειξῃ τὶς στρατιωτικές του γνώσεις, κι ἐκτὸς τοῦ ὅτι κάποια στιγμὴ εἶπε τὴ φράσι «ὅταν ἥμιουν ἀνθυπολοχαγός», ἀρχισε νὰ περιγράφῃ ἔναν ἀμερικανικὸ πύραυλο ἀέρος - ἀέρος, ποὺ ἐκτοξεύεται περίπου πρὸς τὸ στόχο, ἀλλὰ βρίσκει ἀκριβῶς τὸ στόχο αὐτομάτως, κυνηγώντας τὸν ἀκόμη καὶ μὲ τροχιὰ ζίκ - ζάκ ἡ καὶ περιστροφική, ἐπειδὴ τὸ πολὺ εὐαίσθητο φωτοκύτταρό του ἐρεθίζεται ἀπὸ τὴν παραμικρὴ θερμότητα καὶ πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὴ θερμότητα τῶν μηχανῶν ἡ τῶν ὄπλων. καὶ γιὰ νὰ κάνῃ τὴν περιγραφή του παραστατικώτερη, ὅταν περιέγραφε τὶς περιστροφὲς τοῦ πυραύλου καὶ τὸ πῶς κυνηγάει τὸ στόχο του ἀκολουθώντας ὅποιουσδήποτε ἐλιγμούς του, εἶχε τὸ χέοι του ψηλὰ στὸν ἀέρα, σὰ νὰ κρατοῦσε τὸν πύραυλο ὡς ἀκόντιο, κι ἔκανε τρεῖς περιστροφὲς περὶ τὸν ἑαυτό του σὰ σβούρα ὀλόκληρος βασιλεὺς, ὅπως κάνουν τὰ μικρὰ παιδιά, ὅταν γυρίζουν σὰ σβούρες καὶ ζαλίζωνται. Θὰ μποροῦσε ὁ βασιλεὺς νὰ παραστήσῃ τὶς περιφορὲς καὶ τὰ ζίκ - ζάκ τοῦ πυραύλου κάνοντας τὶς κινήσεις μόνο μὲ τὸ δάχτυλό του γύρω ἀπὸ ἕνα νοητὸ ἐναέριο σημείο ἡ νὰ πῇ μόνο λεκτικῶς ὅτι «Ἀκόμα κι ἀν τὸ ἀεροπλάνο - στόχος κάνῃ ἐλιγμούς, ὁ πύραυλος ἀκολουθεῖ τοὺς ἐλιγμούς του, ἀκόμη καὶ περιστροφικά, καὶ τὸ πετυχαίνει».

Σ' αὐτὸς μόνο τὸ κεφάλαιο τῆς κουβέντας, τὸ περὶ πυραύλων μὲ φωτοκύτταρο, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ του κιόλας ἀσκησα στὸ βασιλέα τὴ συνηθισμένη μου «γοητεία τοῦ ἀκροατοῦ», καρφώνοντας τὸ βλέμμα μου ἀσάλευτα κι ἐκφραστικὰ στὸ βλέμμα τοῦ βασιλέως. σὲ λίγα δευτερόλεπτα ὁ βασιλεὺς διηγούμενος κύτταζε πλέον μόνον ἐμένα. ἦταν πολὺ εὔκολος στὴ συναρπαγὴ· καὶ τὸ ὅλο κεφάλαιο διήρκεσε πέντε

λεπτά. ἀν κανεὶς ἔβλεπε τὴν εἰκόνα τοῦ πηγαδιοῦ ἐκείνου ἀπὸ θέσι ἔξω ἀπ' αὐτό, θὰ ἔβλεπε δυὸ νεαροὺς εἰκοσιπεντάρηθες νὰ συζητοῦν μεταξύ τους μὲ ἀφέλεια δυὸ δόκταετῶν πιτσιρικάδων, κι ὁ ἔνας νὰ περιγράφῃ στὸν ἄλλο μὲ ζωηρὲς χειρονομίες καὶ δλόσωμες παντομίμες πῶς λειτουργεῖ ἔνα καινούργιο του καταπληκτικὸ παιχνίδι, ὁ δὲ ἄλλος νὰ τὸν παρακολουθῇ ἐκστατικός· καὶ γύρω γύρῳ δέκα ἐνήλικοι, νὰ παρακολουθοῦν τοὺς δυὸ πιτσιρικᾶδες. ὅλη δηλαδὴ ἐκείνη τὴ διήγησι καὶ περιγραφὴ ὁ βασιλεὺς τὴν ἔκανε οὐσιαστικὰ στὸ συνομήλικό του ἀνθυπίλαρχο, γιατὶ ἔβλεπε μόνο αὐτὸν· τοὺς ἄλλους τοὺς εἶχε γιὰ τρίτους. βέβαια ἐγὼ ποὺ ἄκουγα κι ἔβλεπα, δὲν εἶπα οὔτε μιὰ λέξι, ἀλλ’ ἡ ζωηρὴ «συζήτησι» ἔτσι ἔγινε. γι’ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, ποὺ ἐγὼ τὸ ἥλεγχα πλήρως, δὲν σχολίασα τὸ βασιλέα οὔτε στὸ νοῦ μου τότε, ἐπειδὴ τὸ ἔπαθαν ἄλλοτε κι ἄλλοι πολλοὶ ἀπλῶς ἀργότερα, ὅταν τὸ ἀναπολοῦσα, χαμογελοῦσα.

Ἐκεῖνο ποὺ κυρίως μ’ ἔκανε ν’ ἀηδιάσω ἦταν ἡ συμπεριφορὰ τοῦ Ἀρναούτη, τοῦ ταγματάρχου ὑπασπιστοῦ τοῦ βασιλέως. κάθε πέντε λεπτὰ –τόκανε ἵσα μὲ 10 φορὲς αὐτό– μπροστὰ στὰ μάτια ὅλων ἀποτραβοῦσε τὸ βασιλέα ἀπὸ τὸ πηγαδάκι, ὅπως συμμαζεύει ἡ μάννα τὸ παιδί, τὸν πήγαινε σὲ μιὰ ἄκρη τῆς αἰθούσης, καὶ τάχαμου κρυφὰ –κρυψὰ ἀκουστικῶς ἀλλ’ ὅχι καὶ ὀπτικῶς– τοῦ ἔλεγε τοῦ ἔλεγε. πρέπει νὰ μὴν ἐκτιμοῦσε τὸ ἀφεντικό του καθόλου, γιατὶ φαινόταν σὰ νὰ ἔκανε τὸ πᾶν γιὰ νὰ τὸν διασύρῃ. βέβαια ἐκεῖνος δὲν τὸ ἔκανε αὐτὸ μὲ σκοπὸ νὰ τὸν διασύρῃ· ἀπλῶς δὲν τὸν ἐνδιέφερε ποὺ ἔτσι ὁ βασιλεὺς διασυρόταν· τὸ ἔκανε γιὰ νὰ πουλήσῃ φιγούρα στοὺς ἄλλους ἀξιωματικούς· ὅτι «Ἐγὼ χειρίζομαι τὸ βασιλέα, ἐγὼ βασιλεύω οὐσιαστικά, ἀπὸ μένα ἔξαρτάσθε ὅλοι σας». ἀλλ’ ἐμένα μ’ ἐνδιέφερε πιὸ πολὺ τὸ πῶς τὸν ἀνεχόταν ὁ βασιλεὺς.

Τὸ τελευταῖο θέμα, ὅπου στρόφηκε ἡ συζήτησι, ἦταν τὰ ἐκκλησιαστικά, τὰ ὅποια τὸν καιρὸ ἔκεινο (1966) βρίσκονταν σὲ κρίσι. ἐπεισε ὁ λόγος γιὰ ἔναν πλησιόχωρο μητροπολίτη, ποὺ ἔκεινες τὶς ἡμέρες τιμώρησε ἔναν ιερέα γιὰ ψύλλουν πήδημα μὲ τιμωρία ἀπάνθρωπα σκληρή, καὶ τὸ πρᾶγμα εἶχε πάρῃ ἔκτασι στὸν ἐπιτόπιο τύπο. ὁ βασιλεὺς ἤθελε νὰ δείξῃ πόσο ἐνήμερος εἶναι καὶ στὰ τοπικὰ ζητήματα· γιατὶ αὐτὸς πρώτος ἀνέφερε τὸ περιστατικό, ἵσως κατὰ παρότρυνσι τοῦ Ἀρναούτη. ἀναφέρθηκε λοιπὸν στὸ σχετικὸ περιστατικὸ ὡς πολὺ ἐνημερωμένος καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ εἶπε ὅτι «Ο δεσπότης τώρα τὸν παπᾶ τοῦ κάνει τιμωρία» (ἤθελε νὰ πη «τὸν ἔχει τιμωρημένο» ἢ «τοῦ ἐπέβαλε τιμωρία»). καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγο εἶπε σὰ συμπέρασμα καὶ ἀπόφθεγμα· «Οἱ δεσποτάδες κάνουν πολλὲς τιμωρίες τοὺς ἄλλους· αὐτοὺς νὰ δοῦμε ποιός θὰ τοὺς κάνῃ τιμωρία καμμιὰ φορά». αὐτὴ ἦταν ἡ τελευταία του κουβέντα, εἰπωμένη μὲ ὕφος στοχαστικό, μετὰ τὴν δ-

ποία μ' ἔνα νεῦμα τοῦ Ἀρναούτη, ποὺ ἥταν σὰ νὰ τοῦ ἔλεγε «Ἄντε τώρα, μικρέ, τέρμα τὰ παιχνίδια, συμμαζέψου μέσα νὰ διαβάσῃς καὶ τὰ μαθήματά σου», χαιρέτησε τοὺς ἀξιωματικοὺς ἀπροοιμίαστα καὶ ἀποχώρησε. ἀντιπάθησα τὸν Ἀρναούτη.

‘Ως Ἐλληνας κι ὡς φιλόλογος σχολίασα μέσα μου τὴν τριπλῆ χρῆσι τοῦ «κάνει τιμωρία», καθὼς ἡ «συνεδρίασι λύθηκε» καὶ ὅλοι χαιρετοῦσαν καὶ ἀποχωροῦσαν, καὶ δὲν εἶχα πλέον νὰ προσέξω τίποτε. τὸ μόνο ποὺ δὲν σκέφτηκα τότε ἥταν ὅτι ὅλ’ αὐτὰ τὰ παρακολουθοῦσε ἐκεῖνο τὸ βράδυ κι ὁ Παπαδόπουλος, μ’ ἐκεῖνα τὰ μάτια του, ποὺ τὸ ἔνα ἔβλεπε ὅλο τὸ δεξιὸν ἡμισφαίριο τοῦ περιγύρου του σὰν τρισδιάστατο περισκόπιο, καὶ τὸ ἄλλο ὅλο τ’ ἀριστερὸν ἡμισφαίριο, καὶ τὰ δυό μαζὶ τὰ πάντα. διότι τότε δὲν εἶχα ίδεα τί θὰ κάνῃ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος σὲ λιγώτερο ἀπὸ ἔνα χρόνο.

Ἄραγε ἔκανε παράλληλες σκέψεις μετὰ τὴν βασιλικὴ ἐκείνη συνεστίασι κι ὁ ἀντισυνταγματάρχης τότε Παπαδόπουλος; αὐτὸ δὲν τὸ ξέρει πιὰ κανείς, οὔτε καὶ θὰ τὸ μάθῃ, μιὰ ποὺ ὁ ἀντρας ἐκεῖνος ἀπὸ τότε ποὺ ἀνατράπηκε μέχρι ποὺ πέθανε στὴ φυλακὴ δὲν καταδέχτηκε νὰ μιλήσῃ ποτὲ σὲ κανέναν, οὔτε στὸ δικαστήριο ποὺ τὸν καταδίκασε τετράκις εἰς θάνατον, οὔτε σ’ ἐκεῖνον ποὺ πρῶτα τοῦ ἔδωσε ἀμνηστεία, ἐπειτα μετὰ 10 μέρες τὸν ἐκτόπισε, ἐπειτα μετὰ ἄλλες 10 μέρες τὸν συνέλαβε καὶ τὸν προφυλάκισε, ἐπειτα, δεσμεύοντας προκαταβολικὰ τὴ δικαιοσύνη, προεξήγγειλε ὃ ἵδιος ὅτι τὸ δικαστήριο θὰ τὸν καταδικάσῃ, ἐπειτα τὸν καταδίκασε, ἐπειτα, χωρὶς ὁ καταδικασμένος νὰ τοῦ τὸ ζητήσῃ, τοῦ ἔδωσε μισή χάρι (ἀντὶ θανάτου ίσοβια), ἐπειτα ὃ ἵδιος πάντα ὡς ἰδιώτης ἀλλὰ κομματάρχης ἐκβίασε τὸν πρωθυπουργὸν τοῦ δικοῦ του κόμματος ποὺ σκέφτηκε ν’ ἀποφυλακίσῃ τὸ γέρο καὶ ἄρρωστο ίσοβίτη. ἐκεῖνο ποὺ εἶναι γεγονὸς εἶναι ὅτι μετὰ ἔνα ἔτος ἐγὼ μέν, ποὺ στὸ μεταξὺ εἶχα ἀπολυθῆ, ἡμουν ἔνας πολίτης ποὺ ἐπέστρεψε στὴ δουλειά του, ὃ δὲ συνταγματάρχης ἐφτὰ χρόνια μετὰ τὴ φυγὴ τοῦ βασιλέως καὶ τρία χρόνια μετὰ τὴ θεσμικὴ κατάργησι τῆς βασιλείας μὲ δημοψήφισμα, ἐξυγίανε τὴ δημοκρατία· κι ἐπειτα ἤρθε ὃ ἄλλος ποὺ ξανακατάργησε τὴν καταργημένη βασιλεία, γιὰ νὰ φανῇ καὶ νὰ γραφῇ στὴν ίστορία ὅτι αὐτὸς κατάργησε τὴ βασιλεία· ἀλλὰ δὲν ἔκανε τίποτε περισσότερο ἀπὸ τὸ νὰ πυροβολήσῃ ὡς ψευτοπαλληκαρᾶς ἔνα πτῶμα ποὺ τότε εἶχε λιώσει κιόλας. δὲν εἶχε καταλάβει ποτέ του ὅτι τέτοιες μεταβολὲς καὶ ἀλλαγὲς τὶς πετυχαίνουν μόνον ἄντρες.

Η ΦΘΟΝΕΡΗ ΟΧΙΑ

”Ενα έτος πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπανάστασι τοῦ Παπαδοπούλου ἡμουν στὴν Ἀλεξανδρούπολι ἀνθυπίλαιοχος. κάθε Σάββατο ἀπόγευμα πήγαινα στὶς Φέρρες κι ἔκανα δυὸς κατηχητικά, ἔνα σὲ ἀγόρια τῶν τάξεων 1^{ης} - 3^{ης} γυμνασίου, κι ἔνα σὲ ἀγόρια τῆς 4^{ης} - 6^{ης} γυμνασίου. ἐκεῖ γνώριζα δυὸς ἄλλους ἀξιωματικούς, ἔναν μόνιμο ταγματάρχη κι ἔναν ἔφεδρο ἀνθυπολοχαγό. καὶ οἱ δυὸς ἦταν κοινοί καὶ ὑπηρετοῦσαν στὸ ἴδιο τάγμα καὶ γνωρίζονταν. περισσότερο ἔβλεπα τὸν ταγματάρχη, ἐκεῖνον ποὺ ἀνέφερα καὶ στὸ κεφάλαιο 3, ποὺ ὅταν ἦταν λοχαγὸς εἶχε βγάλει τὴ Νομικὴ τοῦ Ἀριστοτελείου τῆς Θεσσαλονίκης· κι ὅταν ἀργότερα ἔγινε στὸ στρατὸ ταξίαρχος μετὰ τὴν ἀποστράτευσί του ἔγινε δικηγόρος. ἦταν δὲ καὶ γιὸς ταξιάρχου καὶ κάποτε στὴν Ἀθήνα μοῦ γνώρισε καὶ τὸν ἀπόστρατο πατέρα του. ὡς φοιτηταὶ τοῦ Ἀριστοτελείου πανεπιστημίου ἥμασταν ταυτόχρονοι, κι ἐγὼ τοῦ ἔστελνα τὰ προγράμματα τῶν ἔξετάσεων τῆς Νομικῆς καὶ τοὺς βαθμοὺς ποὺ ἔπαιρνε. ἔτσι εἶχαμε γίνει φίλοι. ἦταν ψηλὸς καὶ πανόμορφος ἀντρας, ἀντρικὴ καλλονή. ὡς ἀνθυπολοχαγὸς εἶχε ὑπηρετήσει ὡς εὑζωνος στὴν ἀνακτορικὴ φρουρὰ τῶν βασιλέων Παύλου καὶ Φρειδερίκης. καὶ στὸν ”Ἐβρο ὑπηρετούσαμε ταυτόχρονα ἐκεῖνος ὡς ταγματάρχης καὶ ὑποδιοικητής τοῦ τάγματός του στὶς Φέρρες κι ἐγὼ ὡς ἀνθυπίλαιοχος στὴν Ἀλεξανδρούπολι. μετὰ τὸ σχόλασμα τῶν κατηχητικῶν μου πήγαινα στὸ σπίτι του, συζητούσαμε διάφορα, καὶ τὸ βράδυ κατὰ τὶς 10 μ.μ. μὲ πήγαινε στὴν Ἀλεξανδρούπολι μὲ τ' αὐτοκίνητό του. τὸν ἀνθυπολοχαγὸ τὸν συνάντησα στὶς Φέρρες μόνο δυὸς φορές. ψηλὸς κι ὡραῖος κι αὐτὸς καὶ πτυχιοῦχος τῆς Νομικῆς ἐπίσης. καὶ αὐτὸν τὸν εἶχα γνωρίσει ὡς φοιτητὴ κατὰ 1 ἔτος νεώτερό μου. καὶ μὲ τοὺς δυὸς αὐτοὺς ὀξιωματικοὺς ἥμουν καλὸς φίλος. τὴ δεύτερη φορὰ ποὺ εἶδα τὸν ἀνθυπολοχαγὸ μοῦ εἶπε πολὺ στενοχωρημένος: «Θὰ λιποτακτήσω». «Τί; τρελλάθηκες; ἀξιωματικὸς καὶ νὰ λιποτακτίσῃς εἶναι πρωτάκουστο καὶ πολὺ τρελλό. καὶ συνεπάγεται καθαιρεσι, στρατοδικεῖο καὶ ποινὴ πολὺ βαρειά». μοῦ λέει: «Ο διοικητής μου εἶναι ἀφάνταστα κακός· μοῦ ἔχει κάνει τὴ ζωή μου ἀφόρητη κόλασι· δὲν ἀντέχω ἄλλο, κλπ.». πῆγα νὰ τρελλαθῶ μαζί του κι ἐγὼ ἀπὸ τὴν κατά-

πληξι. τοῦ λέω· «Πῶς λέγεται ό διοικητής σου;». «Λέγεται Δημήτριος Ίωαννίδης· ἀντισυνταγματάρχης. ὑποδιοικητή ἔχω τὸ φίλο σου. πές του, σὲ παρακαλῶ, νὰ πῆ ἔναν καλὸ λόγο γιὰ μένα· σῶσε με». «Θὰ τοῦ μιλήσω σὲ 10 λεπτά· στὸ σπίτι του πηγαίνω». ὅταν σὲ λίγο ἥμασταν στὸ σπίτι του, τοῦ λέω· «Γνωρίζεις τὸν Τάδε;». «Βεβαίως· ὑπηρετοῦμε στὸ ἴδιο τάγμα». «Τί ἀξιωματικὸς εἶναι;». «‘Υπέροχος· ἐργατικός, πειθαρχικός, ἐπιβλητικός στοὺς στρατιῶτες του· ό καλλίτερος ἔφεδρος ἀξιωματικὸς τοῦ τάγματός μας». «‘Ο διοικητής σας ὅμως τοῦ ἔχει κάνει τὴ ζωὴ κόλασι· ώς ὑποδιοικητής ποὺ είσαι, πές στὸ διοικητὴ ἔναν καλὸ λόγο γι’ αὐτὸ τὸ παιδί· πάει νὰ τρελλαθῇ». «Νὰ πῶ ἐγὼ γι’ αὐτὸν καλὸ λόγο στὸ διοικητή;! προχθὲς ό διοικητής μου μοῦ ἔριξε 5 μέρες φυλακή! μιλιέται αὐτὸ τὸ κτῆνος; εἶναι σκέτη ὁχιά. ἀρσενικὴ ὁχιὰ τὸν ἔσπειρε στὴ μάννα του. ψάχνομαι καὶ δὲν μπορῶ νὰ βρῶ γιὰ ποιό λόγο μὲ τιμώρησε». «Καλὰ ό διοικητής στὸν ὑποδιοικητὴ του; 5 μέρες φυλακή; τόσο καταστρεπτικὴ γιὰ τὴν καριέρα ἐνὸς μονίμου ἀξιωματικοῦ!». «‘Αντε ντέ! μπορεῖς ἐσὺ νὰ μοῦ ἔξηγησης αὐτὸ τὸ φαινόμενο; θὰ τρελλαθῶ κι ἐγὼ μαζὶ μὲ τὸν ἀνθυπολοχαγό!».

Αὐτὸς ό φθονερὸς Δημήτριος Ίωαννίδης εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ώς διοικητὴς τῆς Ε.Σ.Α. στὴν Αθήνα κι ώς ἀνερμήνευτος προδότης ἀνέτρεψε τὸν εὐεργέτη του Παπαδόπουλο. πολὺ φθονερὴ ὁχιά.

Ἐχω τὴν ἐντύπωσι ὅτι ό Ίωαννίδης ἦταν κίναιδος. καὶ φθονοῦσε ὅλους τοὺς ψηλοὺς ὁμαλέους κι ὡραίους ἄντρες ποὺ δὲν τὸν πήδηξαν· δὲν σκέφτηκαν οἱ ἀνθρωποι καὶ δὲν ὀρεξεύτηκαν ποτὲ νὰ τὸν πηδήξουν. λυσσασμένος πούστης.

Ο Παττακὸς μετὰ τὴν ἀποφυλάκισί του μοῦ εἶπε στὸ τηλέφωνο κάποτε ὅτι, ὅταν ό Ίωαννίδης ἐτοίμαζε τὴν ἀνατροπὴ τοῦ Παπαδοπούλου, παρακινούμενος κι ἐνθαρρυνόμενος ἀπὸ τοὺς Αμερικανούς, κι ό Παττακὸς ἀντιλήφθηκε τὰ σχέδιά του, εἰδοποίησε τὸν Παπαδόπουλο. κι ό Παπαδόπουλος τοῦ εἶπε· «Μὴν ἀνησυχῆς· ό Ίωαννίδης δὲν θὰ κάνῃ κάτι τέτοιο· δὲν ἔχει τὴν ἀντρειά· εἶναι Ἀρσακειάδα». Ἀρσακειάδες λέγονταν παλιὰ οἱ ἀριστοκράτισσες μαθήτριες τοῦ Ἀρσακείου Γυμνασίου τῶν Αθηνῶν ποὺ ἦταν πολὺ ξεβγαλμένες γιὰ τὴν ἐποχή τους. πολὺ ἀργότερα Ἀρσακειάδες λέγονταν στὴν ἀργκώ οἱ πούστηδες· ὅπως λέγονταν καὶ «ἀδελφὲς» καὶ Λολίττες, καὶ Μπέτη, καὶ Λουλού, καὶ μ’ ἄλλες τέτοιες παρονομασίες. ό Παπαδόπουλος, ποὺ διέθετε μιὰ ἐκπληρτικὴ Κ.Υ.Π., ἥξερε. ἐπίσης ἐγὼ ξέρω ὅτι, ὅταν ό στρατηγὸς Κατσαδήμας, ώς ὑφυπουργὸς Αμύνης ἐπὶ δημοκρατίας, ξήλωσε τοὺς 900 σωματοφύλακες τοῦ Ίωαννίδου ἀπὸ τὴν Αθήνα καὶ τοὺς ἔστειλε στὸ μέτωπο τῆς Λήμνου, ὅπου ὑπηρετοῦσα κι ἐγώ, αὐτοὶ τὸν Ίωαννίδη τὸν προσφωνοῦσαν τηλεφωνικῶς «Μίμη μου! ὀλόκλη-

ρον ταξίαρχο. τὸ ἄκουσα μὲ τ' αὐτιά μου στὸν ΟΤΕ τῆς Μυρίνης. (ό ταξίαρχος εἶναι ό μικρότερος τῶν στρατηγῶν). ὅπως ἀπέδειξα στὸ σύγγραμμά μου «Οἱ ἔκφυλοι» (= οἱ ἔξω ἀπὸ τὸ φῦλο τους), οἱ κίναιδοι δὲν γεννιοῦνται ἀλλὰ γίνονται, ὅταν ὡς νήπια φθονοῦν τὴν ἐπόμενη νεογέννητη ἀδερφή τους, ποὺ φυσικὰ βλέπουν συχνὰ καὶ τὸ μουνί της, ὅταν τὴν ἔσκατίζουν. καὶ μὲ τὸν μιμητικὸν τους νηπιακὸν φθόνον «τῆς οἰλέβουν» τὸ μουνί της καὶ «τὸ φῦλο της». κι ό Ιωαννίδης εἶχε ἐπόμενη ἀδερφή Ἐλληναμερικανίδα. ἀσφαλῶς πολλοὶ ἄντρες ποὺ ἔχουν ἐπόμενη ἀδελφή (στατιστικῶς τὸ 25%) δὲν γίνονται κίναιδοι, ἐπειδὴ ὡς νήπια δὲν φθόνησαν τὴν ἀδερφή τους, ἐπειδὴ δὲν ἦταν φθονεροί.

Ἐν τέλει· αὐτὸ ποὺ ἔκανε ό Ιωαννίδης στὸν εὐεργέτη του, τὸν λεοντώδη ἄντρα μὲ τὴ λεοντώδη φωνὴν Παπαδόπουλο, ἦταν ἀκριβῶς πουστιά. κι αὐτὰ ποὺ ἔκανε στοὺς δυὸ ὑπερόχους ἄντρες, στοὺς φίλους μου ταγματάρχη κι ἀνθυπολοχαγὸν στὶς Φέρορες, ἦταν ἀκριβῶς πουστιές. κάθε κίναιδος παρὰ τὶς γυναικούμιμητες «εὐαισθησίες» του κι «άβροτητές» του, ποὺ εἶναι τὸ πούστικο καμουφλάζ, εἶναι ἀπὸ πολὺ μικρὸς ἄγριος τύραννος τῶν γονέων του, τῶν ἀδερφῶν του, τῶν συνεργατῶν του, τῶν ὑφισταμένων του, τοῦ λαοῦ ποὺ θὰ βάλῃ στὸ χέρι του ὡς «ήγέτης», κι όποιωνδήποτε ὄλλων. ό πούστης κοιμᾶται μὲ μαξιλάρι του τὸ φθόνο, τρώει μὲ πιρούνι του τὸ φθόνο, καὶ θέλει τοὺς πάντες προσκυνητὰς καὶ λάτρεις τοῦ πισινοῦ του ἢ –μὲ τὴν ἀρωγὴ τῆς χειρουργικῆς τοῦ «μουνιοῦ του»– μιᾶς χειρουργικῆς σχισμῆς στὴ θέσι τοῦ χειρουργικῶς κομμένου πέοντος του.

Μίμης, Ἀρσακειάς, ἀδελφή, Λολίττα, Φιλίτσα, Μπέτη εἶναι τὰ δύνοματα ποὺ βάζουν στὸν ἑαυτό τους οἱ ἕδιοι ἢ καὶ προσφωνοῦνται ἔτσι ἀπὸ τοὺς ἄλλους. εἶναι τὸ κοινωνικὸ θετὸ μουνί τους, τὸ ψεύτικο. τὰ κύτταρα τῶν σαρκῶν τους, τῶν ὀστῶν τους, τῶν τριχῶν τους, τῶν ὀνύχων τους παραμένουν ἀρσενικά· τὸ φρόνημά τους μόνο τὸ ἀποτελούμενο ἀπὸ φθόνο νηπιόθεν εἶναι μὴ ἀρσενικό· ὅχι γυναικεῖο, ἀλλὰ πουτανίστικο· πούστικο.

*Καημένε Παπαδόπουλε, τί σοῦμελλε νὰ πάθης
κι ἀπὸ κακούργα Άρσακειάς τὰ νιάτα σου νὰ χάσης!*
αὐτὸ τὸ σόλοικο τοιχογράφημα διάβασα κάποτε, καὶ ὡς φιλόλογος τὸ διώρθωσα (correxi).

*Καημένε ἔλληνικέ λαέ, τί σοῦμελλε νὰ πάθης
κι ἀπὸ φαρμακερὴ ὁχιά τὴ λευτεριά νὰ χάσης.*
Εἶμαι ὑπερήφανος ποὺ συνετέλεσα κι ἐγώ, ποὺ ὡς ἔφεδρος ὑπίλαρχος - ἥλαρχος καὶ ὑποδιοικητὴς τάγματος πεζικοῦ βαρέων ὅπλων στὴ Λήμνο, πειθαρχώντας στὸν ἀρχηγὸ τοῦ Γ.Ε.Ν. ναύαρχο Ἀραπάκη, συνετέλεσα μαζὶ μὲ χιλιάδες ὄλλους ἐφέδρους ἀξιωματικοὺς στὴν ἀνατροπὴ τοῦ πούστη Ιωαννίδου καὶ στὴν ἐπάνοδο τῆς ἐλευθερίας.

32

ΣΚΟΠΟΙ

Στήν Ἀλεξανδρούπολι ἥμουν πολὺ ἀγαπητός σ' ὅλη τὴν Ἐπιλαρχία, καὶ στοὺς δέξιωματικοὺς καὶ στοὺς στρατιῶτες. πολλοὶ στρατιῶτες ἔβλεπαν στὶς ἀναρτημένες μηνιαῖες καταστάσεις ποιές μέρες θὰ ἥμουν βοηθὸς τοῦ ἐπόπτου (Α.Ε.Μ.) –καὶ ἄρα τὴν νύχτα ἐκείνη θὰ ἔκανα ἐφόδους στὶς σκοπιές– καὶ φρόντιζαν νὰ εἶναι σκοποὶ ἐκείνες τὶς βραδιές, γιὰ νὰ δεχτοῦν τὴν ἐφοδό μου καὶ νὰ μοῦ φωνάζουν τὸ «Ἄλτ! τίς εῖ; σύνθημα!», ν' ἀκούσουν τὸ σύνθημά μου, καὶ νὰ μοῦ ἐπιτρέψουν νὰ πάρω τὸ βιβλίο τῆς σκοπιᾶς καὶ νὰ γράψω γι' αὐτοὺς «Καλῶς». στὴ Θεσσαλονίκη αὐτὸ γινόταν πολὺ ἄτονα. ἡ μεγαλούπολι ἀσκεῖ μᾶλλον κακὴ ἐπίδρασι στοὺς στρατευμένους, τόσο τοὺς στρατιῶτες ὅσο καὶ τοὺς ἀξιωματικούς. καὶ στὴν Ἀθήνα, ὅπου ὑπηρέτησα 6+1 μῆνες διαπίστωσα τὰ ἵδια καὶ χειρότερα. σαφῶς καλλιτερη ὠκατάστασι ἐπικρατοῦσε στὴν Ἀλεξανδρούπολι.

Δύο φορὲς ὅμως μοῦ ἔλαχαν κακοὶ σκοποί· μία στὴν Ἀλεξανδρούπολι καὶ μία στὴ Θεσσαλονίκη. στὴν Ἀλεξανδρούπολι βρῆκα τὸ σκοπὸ νὰ κοιμᾶται. ἦταν σκοπὸς στὸν ὁρχο (= πάρκιγκ) τῶν ἀρμάτων καὶ τῶν λοιπῶν ὀχημάτων, τὸ πιὸ κρίσιμο μέρος. βρῆκε ἔνα μεγάλο δοχεῖο, σὰ βαρελάκι τὸ ἔστησε ὁρθιο δίπλα σὲ κορμὸ δέντρου, κάθισε σ' αὐτό, ἀκούμπησε τὴν ὁράχι του στὸ δέντρο, ἔβαλε τὸ ὅπλο του ἀνάμεσα στὰ σκέλη του πολὺ χαλαρά, καὶ κοιμήθηκε. πλησιάζω κατὰ τὴν ἐφοδο, καὶ δὲν ἀντιδρᾷ. πάω μπροστά του στὸ μισὸ μέτρο, τίποτε. κοιμόταν. παίρνω ἀπαλὰ τὸ ὅπλο του, τὸ κρύβω πίσω ἀπὸ ἕνα ὄχημα, παίρνω τὸ βιβλίο, γράφω «Καλῶς», τὸ ἀφήνω στὴ θέσι του, καὶ τὸν ξυπνάω ταρακουνώντας τον. ξυπνάει τρομαγμένος· «Τὸ ὅπλο μου! τὸ ὅπλο μου! ποῦ εἶναι τὸ ὅπλο μου!». τοῦ λέω· «Σοῦ τὸ πήραν οἱ Τούρκοι». ἔκανε σὰν τρελλός. τοῦ λέω πάλι· «Δὲν σκότωσαν ἐσένα, γιὰ νὰ μὴν προδοθοῦν μὲ τὸ βρόντο, ἀλλὰ μπῆκαν σ' ἔνα θάλαμο, ἔσφαξαν 15 στρατιῶτες, πήραν ὅπλα, κι ἔφυγαν. ἔνας οὐλαμὸς ἀντρῶν τοὺς κυνηγάει τώρα, ἀλλὰ κινδυνεύουν· μπορεῖ νὰ τοὺς παρασύρουν σὲ τουρκικὴ ἐνέδρα». κόντεψε νὰ τρελλαθῇ. τοῦ λέω· «Πήγαινε πίσω ἀπὸ κεῖνο τὸ ὄχημα καὶ πᾶρε τὸ ὅπλο σου. μὴ φοβᾶσαι. ἐγὼ σου τὸ πήρα καὶ τοῦβαλα ἐκεῖ, ὅταν ὁχάλιζες. καὶ γιὰ νὰ ξυπνήσῃς καλά, νά!» καὶ τοῦ δίνω ἔ-

να γερό χαστούκι. και φεύγω. τὴν ἄλλη μέρα ἔνας ἀπὸ τὴν ἥλη του ἥρθε και μοῦ εἶπε· «Μᾶς τὰ εἴτε ὅλα· τὰ εἴτε σὲ τρεῖς ἀπὸ μᾶς, ποὺ ξέρει ὅτι δὲν θὰ τὰ ποῦμε σὲ κανέναν. μᾶς εἶπε· ‘Εἶδα τὸ βιβλίο· ἔγραψε ‘Καλῶς’ πολὺ καλὸς ἄνθρωπος· ἄλλὰ πολὺ βαρὺ χέρι· μοῦ ἔδωσε ἔνα χαστούκι, ποὺ ἀκόμα τὸ νιώθω, μετὰ 15 ὥρες’». εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἔχω πολὺ χωριάτικα και ἀκομψα χοντρόχερα. μετὰ πολλὰ χρόνια ἔνας φθονερὸς ἐχθρός μου εἶπε γι’ αὐτό· ὅτι ἀπὸ τὰ κτηνώδη χέρια μου φαίνεται πόσο κακὸς ἄνθρωπος εἶμαι! πῶς εἶναι δυνατὸν ἀπὸ τὰ πόδια ἢ τὰ χέρια ἢ τὰ μαλλιά νὰ φαίνωνται οἱ ἀρετὲς ἢ οἱ κακίες ἐνὸς ἀνθρώπου;

Στὴ Θεσσαλονίκη ἔνας σκοπὸς παρὰ λίγο θὰ μὲ σκότωνε. φύλαγε σὲ μιὰ πολὺ ἀπόμερη σκοπιὰ στὸ πίσω μέρος τοῦ στρατοπέδου, τὸ ἀνατολικό. ἀπὸ τὴν νότια πλευρὰ τῆς σκοπιᾶς ἦταν μιὰ περιοχὴ ἵσα μ’ ἔνα στρέμμα, ἄλλὰ σὰ μακρόστενη ταινία, γεμάτη πυκνὰ χόρτα και ψηλὰ ἵσα μὲ 1,5 μέτρο· τὰ λεγόμενα λάπατα. πλησιάζω ἀπὸ τὸ ἀποψιλωμένο ἔδαφος, τὸ γυμνό. φτάνω στὴν κρίσιμη ἀπόστασι· βλέπω στὸ σκοτάδι τὸ σκοπὸ νὰ κινήται ὅρθιος –ἄρα δὲν κοιμόταν–, πλησιάζω πιὸ πολύ, ἔρειοβήχω, γιὰ νὰ κάνω ἀντιληπτὴ τὴν προσέγγισί μου, κι ἐκεῖνος δὲν λέει τίποτα, σὰ νὰ ἦταν κωφάλαλος. πλησιάζω πολύ, φτάνω στὰ δύο μέτρα, κι ἐκεῖνος ἀμίλητος σηκώνει τὸ ὅπλο, μὲ «σκοπεύει», ὅπλιζει... κι ἐγὼ δόμῳ κατὰ πάνω του, τοῦ δεσμεύω καταλλήλως τὸ ὅπλο πάνω στὸ σῶμα του, κι ἐκεῖνος δὲν ἀντιδρᾷ. τοῦ παίρνω ἀπὸ τὰ χέρια τὸ ὅπλο, ἀπομακρύνομαι, και τὸ βλέπω νὰ ἔχῃ στὴ θαλάμη σφαῖρα! βγάζω τὴ σφαῖρα μὲ τὸν κατάλληλο χειρισμὸ τοῦ κλείστρου, ἀφαιρῶ και τὸ γεμιστήρα, βάζω σ’ αὐτὸν τὴ σφαῖρα, και τὸν πετῶ μακριά, κι ἀλλοῦ ἀφήνω τὸ ἀδειο ὅπλο. πάω κοντά του, τὸν βλέπω νὰ τρέμῃ, και τοῦ λέω· «Παρὰ λίγο θὰ μὲ σκότωνες! κι ἀν ἔσερνες τὸ πτῶμα μου μέσα σ’ ἐκεῖνα τὰ χόρτα, θὰ μ’ εὔρισκαν μετὰ ἀπὸ μέρες, ὅταν τὸ πτῶμα μου θὰ βρομοῦσε σάπιο, ἀν δὲν τότρωγαν πρῶτα τὰ σκυλιά. τι ἔκανες βρὲ βλάκα;». ἔτρεμε. μοῦ λέει τραυλίζοντας και πανικοβλημένος· «Μόλις σᾶς εἶδα, τρόμαξα. δὲν ἤξερα τί νὰ κάνω· τί λόγια νὰ πῶ». ἀφήνω στὴ σκοπιὰ τὸ ὅπλο, τὸν ἀρπάζω ἀπὸ τὰ μανίκια, και τὸν τραβῶ πρὸς τὸ φυλάκιο. ἀκολουθοῦσε, χωρὶς ν’ ἀντιδρᾷ, σὰν ὑπνωτισμένος. ξυπνῶ ἐκείνους ποὺ ἦταν στὸ φυλάκιο, και λέω στὸν ἀρχιφύλακα· «Πάρτε τὸν τὸ βλάκα, χέστηκε ἀπὸ τὸ φόρβο του, και παρὰ λίγο θὰ μὲ σκότωνε. μὴν τὸν ξαναβάλετε σὲ σκοπιὰ. εἶναι δειλός, βλάκας, ἀνεύθυνος, κι ἐπικίνδυνος· νὰ μὴ σκοτώσῃ κανέναν!». κι ἔφυγα. δὲν ἔγραψα στὸ βιβλίο τίποτε. τι νᾶγραφα; ἄλλωστε ἐνημέρωσα τὸν ἀρχιφύλακα. τὴν ἄλλη μέρα, ὅταν συνῆλθα, τότε ἔνιωσα φόρβο. θὰ μὲ σκότωνε, κι ὅταν θὰ εὔρισκαν τὸ τυμπανιαῖο πτῶμα μου, δὲν θὰ ἤξεραν ποιός μὲ δολοφόνησε και γιατί.

33

ΜΕΤΑΘΕΣΙ ΜΟΥ

Ως νεαρὸς φιλόλογος, μόλις πτυχιοῦχος, ὑπηρετοῦσα ὡς ἀνθυπίλαρχος στὸν Ἐβρο. στὸ σπίτι μου τὰ βράδια διώρθωνα ἐπ' ἀμοιβῇ τ' ἀκατάσχετα βιβλία τῆς Μαγδαληνῆς, ἥγουμένης τῆς μονῆς Ἀναλήψεως κοντὰ στὴν Κοζάνη. εἶχε πολλὴ ἔξαρτησι ἀπὸ μένα, διότι ἀπὸ τὰ βιβλία τῆς τῆς ἔκοβα σχεδὸν τὴ μισὴ ψῆλη ὡς ἀριθμός γιὰ πέταμα, καὶ, παρ' ὅλο ποὺ ἔσκουζε γι' αὐτό, ἐν τούτοις τὸ δεχόταν, ἐπειδὴ καταλάβαινε ὅτι, χωρὶς αὐτὸ τὸ κλάδεμά τους, θὰ ἤταν γελοῖα. σ' ἔνα μόνο δὲν μ' ἀκουγε· ὅταν τῆς ἔλεγα νὰ τὰ πετάξῃ ὀλόκληρα καὶ νὰ μὴν ἔσκοψα λ.χ. κεφάλαιο ποὺ περιέγραφε πῶς ‘Ρωμαῖος στρατιώτης ἔτρωγε ...στὴν καραβάνα του φαγητὸ ἀπὸ τὸ καζάνι τοῦ λόχου! τῆς εἶπα· «Δὲν εἶχαν καζάνι τοῦ λόχου τότε· ἔπαιρναν μόνο καλὸ μισθὸ κι ἔτρωγαν ψωνίζοντας ἀπὸ τὸ παζάρι ποὺ ἀκολουθοῦσε τὰ στρατεύματα ἀκόμη καὶ στὸ μέτωπο». τῆς ἔσκοψα κεφάλαιο μελὸ ποὺ περιέγραφε ἀνθισμένες ἀμυγδαλιές σὲ συνάφεια κειμένου δπου ὑποτίθονταν μήνας Ὁκτώβριος. ὅλο τέτοιες ἀριθμόμπες ἔγραφε. σὲ κάθε βιβλίο τῆς εἶχε τούλαχιστο πέντε λεπτομερεῖς περιγραφὲς βιασμοῦ τῆς πρωταγωνίστριας, ἀπὸ τὸν ὅποιο πάντα γλύτωνε στὸ παρὰ ἔνα. τῆς ἔσκοψα πάνω ἀπὸ 20 τέτοιες περιγραφὲς λέγοντάς της «Εἶναι αὐστηρῶς ἀκατάλληλο». μιὰ τέτοια περιγραφὴ, δὲν ἄντεξε, καὶ τὴ δημοσίευσε. τὴν εἶχα πελάτισσα γύρω στὰ 4 χρόνια. ὅταν στράφηκε στὸ παλιὸ ἡμερολόγιο, «ἐπειδὴ τὸ νέο εἶναι παπικό», εἶπα ἀστειευόμενος τὴ φράσι «Ἐχει ἀντίρρησι γιὰ τὸ παπικὸ ἡμερολόγιο ἢ πάπισσα Μαγδάλω μὲ τὸ στόμα τὸ μεγάλο;», καὶ ἡ ἀπεσταλμένη καλόγρια τῆς μετέφερε τὴ φράσι μου· κι ἐκείνη μοῦ τηλεφώνησε· «Εἶναι ἀλήθεια ὅτι εἶπες αὐτὴ τὴ φράσι;». τῆς εἶπα· «Ναί». μοῦ ἔκλεισε τὸ τηλέφωνο καὶ δὲν ἔσκοψα ποτέ. δὲν μ' ἔνοιαζε, γιατὶ κυριολεκτικὰ τὴν ἔσκοψα ποτέ. δὲν εἶχα γνωρίσει μέχρι τότε πιὸ αὐταρχικὴ γυναῖκα. ἡ γνωριμία τῆς μὲ ὠφέλησε πολύ, γιατὶ μετὰ ἀπὸ τότε μυριζόμουν ἀμέσως κι ἐρμήνευα εὔκολα γρήγορα καὶ καλὰ κάθε γυναῖκα αὐτοῦ τοῦ τύπου. ἐκείνη ὑπῆρξε τὸ ἀρχαιότερό μου θηλυκὸ πειραματικὸ ὄλιγο.

Τότε λοιπόν, ποὺ τῆς τηλεφωνοῦσα ἀπὸ τὸν Ἐβρο, διαμαρτυρό-

ταν γιατί ἀργοῦσα νὰ ἐπιστρέψω τὰ διωρθωμένα δοκίμια. τῆς εἶπα ὅτι φταῖνε οἱ πολλοὶ ἐνδιάμεσοι σταθμοὶ ἀποστολῆς κι ἐπιστροφῆς τῶν πακέτων. μοῦ λέει στὸ τηλέφωνο· Καὶ γιατί δὲν μετατίθεσαι στὴ Θεσσαλονίκη, νὰ εἴσαι ἐδῶ κοντά; τῆς λέω· Ἀστειεύεσαι; ἐδῶ κι ἔνα χρόνο ἔφαγα τὰ σίδερα νὰ μετατεθῶ, ἀλλὰ παρ' ὅλα τὰ μεγάλα μέσα ποὺ ἔβαλα στάθηκε ἀδύνατο. καὶ τώρα τελευταία ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ ἔξαπέλυσε ἐγκύκλιο, ποὺ ἀπειλεῖ μὲ τρεῖς μῆνες φυλακὴ ὅποιον βάλῃ ὄποιοδήποτε μέσον γιὰ μετάθεσι. τὸν τρέμουν καὶ οἱ στρατηγοί. μοῦ λέει· Καὶ ποιός εἶναι αὐτὸς ὁ ἀρχηγὸς σας; τῆς λέω· Ποῦ νὰ τὸν ξέρης; λέγεται Σπαντιδάκης. καὶ μοῦ λέει· «Ἄντοι Γρηγόρης;! κύπτα ἐκεῖ ὁ Γρηγόρης! σκληρὸς ἀρχηγὸς ἐστι; ποὺν ἔξι μῆνες ἦταν σωματάρχης ἐδῶ στὴν Κοζάνη. αὐτὸς μοῦ ἔκτισε τὸν περιβόλο τοῦ μοναστηρίου μὲ τὴ Μ.Ο.Μ.Α. (μονάδα μηχανικοῦ). αὐτὸν ἔχετε λοιπὸν ἀρχηγό; αὐριο σὲ μεταθέτω στὴ Θεσσαλονίκη». τῆς λέω ἔντρομος· «Μήν κάνης καμιά τακτικὴ πράξη μοῦ λέει ὁ διοικητής μου ἐμβρόντητος· «Ἔρθε στὶς 5 π.μ. κατεπείγον σῆμα γιὰ κεραυνοβόλο ὀνομαστικὴ μετάθεσί σου στὴ Θεσσαλονίκη! ἐπικοινώνησα μὲ τὸν ἐκεῖ διοικητὴ τῆς ἐπιλαρχίας καὶ μοῦ εἶπε ὅτι δὲν ζήτησε ἀξιωματικό. καλὰ τὸ βασιλιᾶ ἔβαλες μέσον;». ἦταν ἐμβρόντητοι καὶ ὅλοι οἱ ἀξιωματικοὶ τόσο τοῦ "Εβρου ὅσο καὶ τῆς Θεσσαλονίκης" κι ἐγὼ βέβαια. τῆς τηλεφωνῶ· «Καλά, πῶς;» μοῦ λέει· «Ο Γρηγόρης; μὰ ἐδῶ σ' ἐμᾶς μόνο ἐκκλησιαζόταν· ἐμεῖς τοῦ πλέκουμε ὅλα τὰ πλεκτὰ τῆς οἰκογενείας του· σὰν ἀδερφὸ τὸν ἔχω!.». ἀν ἦταν γυναίκα, θὰ τὸν ἔκανε καὶ καλόγρια στὴν ὑπακοή της τὸ Γρηγόρη ή Μαγδάλω. καλόγεροι καὶ καλόγριες χειρίζονται στρατηγοὺς ὑπουργοὺς καὶ λοιποὺς ἀνωτάτους κρατικοὺς λειτουργούς. ὁ καλόγερος εἶναι τὸ μόνο πρόσωπο πού, ὅταν χάνῃ, δὲν χάνει ἀπολύτως τίποτε, κι ὅταν κερδίζῃ, κερδίζει τὰ πιὸ ἀπίθανα πράγματα. αὐτὸ δὲν τόχει κανεὶς ἄλλος ἀνθρωπος. θυμηθῆτε τὸν καλόγερο Γρηγόριο 'Ρασπούτιν, ποὺ κυβερνοῦσε τὴ μεγαλείτερη αὐτοκρατορία τῆς γῆς, τὴ 'Ρωσία· ἀνέβαινε τὴν αὐτοκράτειρα, κι ὅταν ὁ αὐτοκράτορας (τσάρος Νικόλαος) τῆς ἔγραφε ἀπὸ τὸ μέτωπο γράμματα γεμάτα ζήλεια, ἐννοοῦσε ὅτι ζήλευε ποὺ δὲν ἦταν κι αὐτὸς στὸ κρεβάτι, γιὰ νὰ τὸν ἀνεβαίνῃ κι αὐτὸν ὁ στάρετς Γρηγόριος. πίστευαν δὲ ὅτι, ὅταν ὁ στάρετς τοὺς ἀνεβαίνῃ, τοὺς ἀγιάζει, καὶ μέσω αὐτῶν εὐλογεῖ ἔτσι κι ὅλη τὴν αὐτοκρατορία τους. κι ὅτι σ' αὐτὸν ὀφείλει κάθε μέρα τὴ ζωὴ του ὁ ἀπὸ σάπια γονίδια αίμοφιλικὸς μοναχογιός τους καὶ διάδοχός τους. κι ὁ 'Ρισελιέ κι ὁ Μαζαρέν, ποὺ κυβερνοῦσαν τὴν πλανητάρχιστα Γαλλία τῶν Λουδοβίκων, ἦταν καλόγεροι. ὁ καλόγερος τρέφεται ἀπὸ τὴν παρακμή.

34

ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΠΑΤΤΑΚΟΥ

Ίούνιος τοῦ 1966. ύπηρετοῦσα ώς ἀνθυπίλαρχος στὸ Σύνταγμα ἵππικοῦ ποὺ ἦταν στὸ στρατόπεδο Καρατάσου στὴ Σταυρούπολι Θεσσαλονίκης. εἶχα ἀντισυνταγματάρχη διοικητὴ τῆς Ἐπιλαρχίας μου τὸν Λουκᾶ Κοκορέτση καὶ συνταγματάρχη διοικητὴ τοῦ Συντάγματός μου τὸν Στυλιανὸν Παττακό.

Ἡ Ἐπιλαρχία μέσω τοῦ στρατηγοῦ Κατσαδήμα, διοικητοῦ τοῦ Γ' Σώματος στρατοῦ καὶ πρὸ δὲ διοικητοῦ τῆς 20^{ης} τεθωρακισμένης Μεραρχίας πῆρε διαταγὴ ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ Στρατοῦ στρατηγὸν Σπαντιδάκη κι ἀπὸ τὸν βασιλέα Κωνσταντīνο νὰ βγῆ μὲ τ' ἄρματα στὴν Ἐγνατία καὶ ν' ἀντιμετωπίσῃ τὴ μεγάλη πολιτικὴ κι ἀντιπολιτευτικὴ κομμουνιστικὴ διαδήλωσι, ποὺ θὰ κινούνταν ἐπὶ τῆς Ἐγνατίας ἀπὸ τὸ Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιο μέχρι τὸ Βαρδάρη. ἡ διαταγὴ εἶχε δοθῆ ἀπὸ τὸν Κωνσταντīνο στὸν Σπαντιδάκη, ἀπὸ τὸ Σπαντιδάκη στὸν Κατσαδήμα, κι ἀπὸ τὸν Κατσαδήμα στὸν Παττακό· σ' ἐμāς. ἡ 20^η τεθωρακισμένη Μεραρχία, ποὺ ἔχει τὴν ἔδρα της στὸ στρατόπεδο Νταλίπη, λόγῳ τῆς τουρκικῆς ἀπειλῆς εἶχε προσωρινὴ ἔδρα της τὴν Κομοτηνὴ καὶ τὰ συντάγματά της ἔνα τὴν Ἀλεξανδρούπολι, ἔνα τὴν Ξάνθη, κι ἔνα τὴ Θεσσαλονίκη. ἐγὼ εἶχα μετατεθῆ ἀπὸ τὴν Ἀλεξανδρούπολι στὴ Θεσσαλονίκη πρὸ δύο μηνῶν.

Οἱ ἀξιωματικοὶ ὅλοι δὲν ἥθελαν νὰ βγοῦν γιὰ τὴν ἀντιμετώπισι τῆς διαδηλώσεως, καὶ ὅλοι ἔραμε καὶ λέγαμε ὅτι τὰ ἄρματα τοῦ ἵππικοῦ δὲν εἶναι γι' ἀντιμετώπισι διαδηλώσεων. καὶ πραγματικὰ τὸ ἵππικὸ εἶναι φοβερὸ κι ἀήττητο ὅπλο, ὅταν ἔχῃ τὴν ἄδεια νὰ πυροβολῇ καὶ πολυβολῇ καὶ τσαλαπατάῃ· ἀν δὲ μὲ τὰ κανόνια του, τούλαχιστο μὲ τὰ πολυβόλα του 0,50 καὶ 0,30 ἢ ἔστω μόνο μὲ τὸ 0,30· χωρὶς τέτοια ἐντολὴ τὰ ἄρματα κινδυνεύουν σὰν ξύλινες βοϊδάμαξες· δὲν εἶναι οὕτε ρόπαλα. ὁ βασιλεὺς ὅμως κι ὁ ἀρχηγὸς Σπαντιδάκης αὐτὸ τὸ ἀπαγόρευαν. ἦταν σὰ νὰ μᾶς ἔστελναν νὰ κρεμαστοῦμε μὲ δεμένα χέρια. ἀνόητη διαταγὴ. καὶ καλὰ ὁ βασιλεὺς ἦταν ἔνας ἀπειρος νέος 26 ἑτῶν· ἀπορούσαμε ὅμως γιὰ τὸ στρατηγὸ Σπαντιδάκη, ὁ ὅποιος προερχόταν κι ἀπὸ τὸ ἵππικό. πῶς δεχόταν νὰ μεταβιβάσῃ τέτοια διαταγὴ, δηλαδὴ νὰ μὴν πολυβολήσουμε;! προερχόταν δὲ κι ἀπὸ

στρατηγὸς - διοικητὴς τοῦ Α΄ Σώματος. καταλαβαίναμε ὅτι δὲν συμβούλευε τὸν βασιλέα, ποὺ σὲ ἡλικίᾳ ἦταν γιός του, ὅτι ὁ βασιλεὺς εἶναι ἀνήξερος, κι ὅτι ὁ Σπαντιδάκης ἀναμεταδίδει τὴν ἐπιθυμία ἐκείνου ὡς διαταγὴ του. ὑπῆρχε ἀτιμόσφαιρα ἀγανακτήσεως. πρὶν ἀπὸ 1 - 2 μῆνες εἶχαν βγῆ τὰ ἄρματα τοῦ στρατοπέδου Νταλίπη ἔτσι, καὶ οἱ διαδηλωταὶ κυρίευσαν ἔνα ἄρμα ποὺ προχωροῦσε ἀργὰ ἀργὰ μέσα στὸ πλῆθος. κι ὁ Σπαντιδάκης τότε, ἀντὶ νὰ διδαχθῇ ἀπ' αὐτό, ποὺ ἔστειλε δηλαδὴ μιὰ Ἐπιλαρχία στὴν αρεμάλα μὲ δεμένα χέρια καὶ ἔντολυτη στ' ἀγκάθια, τιμώρησε τὸν ἵλαρχο τῆς Ἰλης, στὴν ὁποία ἀνῆκε τὸ καταληφθὲν ἄρμα μὲ 3 μῆνες φυλακή! τὸν κατέστρεψε τὸν ἄνθρωπο γιὰ ὅλη του τὴν καριέρα μὲ τὴν ἀδικη κι ἀνόητη ποινὴ ποὺ τοῦ ἐπέβαλε. ἡ ἀγανάκτησι ἦταν καὶ τῶν ἐφέδρων ἀξιωματικῶν, διότι τότε στὸ ἴππικὸ μεταξὺ τῶν μονίμων καὶ τῶν ἐφέδρων ἀξιωματικῶν ὑπῆρχε ἐκ παραδόσεως πολλὴ ἀγάπη καὶ σύμπνοια. ὁ τότε συνταγματάρχης ὀκόμη Στ. Παττακὸς ἦταν πολὺ στενοχωρημένος. ὅπως κατάλαβα ἦταν στενοχωρημένος κι ὁ στρατηγὸς Κατσαδήμας, ποὺ δὲν τὸν ἔβλεπα.

Μᾶς συγκέντρωσε λοιπὸν ὁ Παττακὸς σὲ μιὰ μεγάλη αἴθουσα τὸν 150 περίπου ἀξιωματικοὺς τοῦ Συντάγματος, ἐνῷ τὰ ἄρματα ἦταν μέσα ἀπὸ τὴν πύλη ἀρμάτων μὲ ἀναμμένες τὶς μηχανές, κι ἀφοῦ μᾶς ἔξεθεσε τὴν ὅλη κατάστασι, μᾶς εἶπε· «Θέλω νὰ προτείνετε σχέδια δράσεως· τί κάνοντε; ἡ κατάστασι εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνη. πῆτε τὴ γνώμη σας ἐλεύθερα· θέλω σχέδια». μῆλησαν πολλοὶ ἀξιωματικοί, ἀλλ’ οἱ ὄμιλίες των ὅλες ἦταν ἀντικομμουνιστικὰ κι ἐθνικόφρονα λογίδοια. τοὺς λέει στὸ τέλος ὁ Παττακός· «Ρέ παιδιά, εἴμαστε ὅλοι διαλεγμένοι ἐθνικόφρονες κι ἀντικομμουνισταί· τί νόημα ἔχουν οἱ ἀντικομμουνιστικές σας δηλώσεις; θέλω σχέδια δράσεως». δὲν ξανασήκωσε τὸ χέρι νὰ μιλήσῃ κανείς. μέσα στὴ σιγὴ σήκωσα χέρι ἐγώ. οἱ διπλανοί μου ἔφεδροι μοῦ σιγομιλοῦσαν ἐπιτιμητικά· «Τί μιλᾶς καὶ σὺ ὁ ἀνθυπίλαρχος; μόνιμος εἶσαι; τί ξέρεις ἐσύ?». ὁ Παττακὸς ὅμως, ποὺ εἶχε μιὰ ἐκπληκτικὴ μνήμη καὶ ἤξερε ὅλους τοὺς ἀξιωματικούς του καλά, καὶ τοὺς προσφωνοῦσε μὲ τὸ μικρό τους ὄνομα, μοῦ λέει· «Λέγε, Κωνσταντῖνε παιδί μου». καὶ μίλησα. εἶπα·

«Ολοι ξέρουμε ὅτι τὰ ἄρματα τοῦ ἴππικοῦ δὲν εἶναι γιὰ χώρους ποὺ ἔχουν ἀπὸ πάνω τους δέντρο ἢ κτήριο· καὶ δὲν δροῦν ποτὲ χωρὶς νὰ βάλλουν. οἱ διαδηλωταὶ ἔχουν τὸ ἀρχηγεῖο τους σ' ἔνα κτήριο τοῦ Πανεπιστημίου· θὰ βγοῦν στὴν Ἐγνατία, ἐνῷ οἱ κεφαλές των μένουν ἀσφαλεῖς στὴν Τάδε Σχολή, ὅπως ξέρουμε ἀπὸ τοὺς πληροφοριοδότες μας, καὶ δίνουν διαταγές στοὺς ἀφηνιασμένους αράχτες μὲ ἀγγελιοφόρους. ξέρουν ὅτι ἐτοιμαζόμαστε νὰ βγοῦμε στὴν Ἐγνατία νὰ τοὺς ἀντιμετωπίσουμε, καὶ καθοδηγοῦν τὴ μάζα τῶν διαδηλωτῶν ἐπὶ

τῆς Ἑγνατίας μὲ προφανὲς σχέδιο νὰ συναντηθοῦμε στὴν τομὴ Ἑγνατίας - Ἀριστοτέλους ὅπου ἔχουν εὐφύτατο χῶρο, γιὰ νὰ μαζέψουν σ' αὐτὸν δὲ τὴ μάζα τους καὶ νὰ μᾶς περικυκλώσουν ἐκεῖ. κι ἐμεῖς μὲ τ' ἄρματα πηγαίνουμε ἐκεῖ στὸ καρτέρι τους, γιὰ νὰ θυσιαστοῦμε μὲ δεμένα χέρια σὰ γίδια γιὰ σφαγὴ παραδομένοι στὶς ὁρέξεις τῶν ἀνευθύνων διαδηλωτῶν. ὅποιαδήποτε τέτοια μᾶζα μπορεῖ νὰ δολοφονήσῃ ποδοπατώντας καὶ 100 καὶ 200 ἄτομα, καὶ νὰ φύγῃ, χωρὶς νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπισημανθοῦν καὶ νὰ συλληφθοῦν οἱ φονιάδες. ἡ μᾶζα δὲν ἔχει δόνομα. κι ἐμεῖς ὁρμᾶμε πρὸς τὰ κεῖ, γιὰ νὰ κάνουμε τί; γιὰ νὰ μᾶς περικυκλώσουν ἀκίνδυνα γιὰ τὸ τομάρι τους, ἐνῷ ἐμεῖς θὰ προσέχουμε ἀκίνητοι, γιὰ νὰ μὴν πατήσουμε κανέναν, γιὰ ν' ἀνεβοῦν σ' ὅλα τ' ἄρματα, γιὰ νὰ μᾶς κάνουν ὅ,τι θέλουν, γιὰ νὰ μᾶς κάψουν ζωντανούς. ἐκτὸς αὐτοῦ, ἡ Ἑγνατία εἶναι μία κοίτη ποταμοῦ βαθειὰ 30 μέτρα, μὲ τὶς ἔνθεν καὶ ἔνθεν ὅχθες περιφραγμένες στεγανὰ ἀπὸ ὁχταώροφες κολλητὲς μεταξύ των πολυκατοικίες. κάθε κομμουνίστρια κυράτσα θὰ μπορῇ ἀπὸ τὸ μπαλκόνι της ἀπὸ ἀγάπη τάχα νὰ μᾶς ὁρίξῃ ἔνα μπουκάλι βενζίνα τυλιγμένο ὅμορφα μὲ λουλούδια, ποὺ θὰ σπάσῃ ἐπάνω στὶς ὁρίζοντες σκάρες τοῦ κάθε ἄρματος, καὶ κάθε ἄρμα θὰ πάρῃ φωτιά. ἐμεῖς θὰ καιγόμαστε σὰ σαλιγκάρια πάνω στ' ἀναμμένα κάρβουνα, καὶ οἱ διαδηλωταὶ καὶ οἱ κομμουνίστριες τῶν μπαλκονιῶν θὰ γελοῦν μὲ τὸ πῶς καιγόμαστε. καὶ μόνο τὸ πρῶτο καὶ τὸ τελευταῖο ἄρμα ἀν κάψουν, θ' ἀκινητοποιηθῆ ὅλη ἡ φάλαγγα τῆς ἐπιλαρχίας, καὶ οἱ διαδηλωταὶ θὰ κάνουν χάζι μὲ τὸ πῶς καιγονται στὴ σούβλα 200 Ἀθανάσιοι Διάκοι. τρελλαθήκαμε νὰ βγοῦμε μὲ τὸν ὄρο νὰ μὴν πυροβολήσουμε, γιὰ νὰ διασκεδάσουν οἱ διαδηλωταὶ μὲ τὸ πῶς καιγόμαστε;

"Εχω λοιπὸν νὰ προτείνω ἔνα σχέδιο. οἱ διαδηλωταὶ ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο κι ἐμεῖς ἀπὸ τὸ Βαρδάρη θὰ συναντηθοῦμε στὴν τομὴ Ἑγνατίας - Ἀριστοτέλους· γιὰ νὰ μᾶς κάψουν ἐκεῖ. τὸ περιμένουν πῶς καὶ πῶς. λέω λοιπόν· καθὼς θὰ κατεβαίνουμε ὀλοταχῶς (τ' ἄρματα τρέχουν μὲ 70 ΜΑΩ, δηλαδὴ μὲ 112 χιλιόμετρα τὴν ὥρα), ἀπὸ τὴν ὁδὸν Λαγκαδᾶ, ἀπὸ τὸ Βαρδάρη, νὰ ὁρμήσουμε στὴ Δωδεκανήσου, σὲ ἔνα λεπτὸν νὰ βρεθοῦμε στὴν παραλία, καί, καθὼς ἡ Δωδεκανήσου καὶ ἡ παραλία θὰ εἶναι ἄδειες ἀπὸ κόσμο κι αὐτοκίνητα, νὰ ὁρμήσουμε στὴν παραλία μὲ ταχύτητα, κι ἐνῷ οἱ διαδηλωταὶ θὰ κινοῦνται στὴν Ἑγνατία, ἐμεῖς θὰ φτάσουμε στὴν παραλιακὴ μεγάλη πύλη τῆς Ἐκθέσεως, θὰ τὴν τσαλαπατήσουμε, θὰ διασχίσουμε τὴν "Ἐκθεσι πρὸς τὰ πάνω, κι ἀπὸ τὴ βόρεια πύλη της θὰ βγοῦμε, καὶ θὰ εἰσβάλουμε στὸ Πανεπιστήμιο. στὴν παραλιακὴ ὁδὸν νὰ φωνάζουμε μ' ἔνα φορητὸ μεγάφωνο (ντουντούκα) νὰ μὴν εἶναι κανεὶς στὰ μπαλκόνια, διότι θὰ πυροβολήσουμε, καὶ μὲ τὸ ἀντιαεροπορικὸ βαρὺ πολυβόλο

Μπράουνινγκ 0,50 θὰ πυροβολοῦμε πρὸς τὰ πάνω μὲ κλίσι πρὸς τὴν θάλασσα, κάτι ποὺ οἱ ἄλλοι δὲν θὰ τὸ καταλαβαίνουν, διότι οἱ σφαῖρες δὲν φαίνονται. ὅταν φτάσουμε σ' ἐλάχιστο χρόνο καὶ εἰσβάλουμε στὸ Πανεπιστήμιο, ἐνῷ οἱ διαδηλωταὶ θὰ κατευθύνωνται πρὸς τὴν Ἀριστοτέλους ἐπὶ τῆς Ἐγνατίας, θὰ κυκλώσουμε τὸ κτήριο ὅπου φωλιάζει τὸ διευθυντήριο τῶν φασιστῶν τοῦ κομμουνισμοῦ καὶ ἐκεῖ εἶναι τὰ ἐφεδρικὰ πανώ τους καὶ τ' ἄλλα συμπράγκαλά τους, θὰ εἰσβάλουμε σ' αὐτό, θὰ καταστρέψουμε ὅλο τὸ ὑλικό τους μὲ φωτιὰ στοὺς ὑπαιθρίους χώρους, θὰ συλλάβουμε τοὺς καπεταναίους ὅλους, θὰ τοὺς περάσουμε χειροπέδες, θὰ τοὺς κλείσουμε στὰ τεθωρακισμένα ὀχήματα μεταφορᾶς προσωπικοῦ, τὰ M 113, θὰ τοὺς μεταφέρουμε καὶ θὰ τοὺς κλείσουμε ἐδῶ σ' ἔνα κτήριο τοῦ στρατοπέδου, θὰ τοὺς πάρουμε ὅλα τὰ στοιχεῖα, θὰ τοὺς φωτογραφήσουμε, θὰ τοὺς πάρουμε τ' ἀποτυπώματά τους, θὰ βάλουμε στρατιῶτες κουρεῖς νὰ ξυρίσουν τὰ μαλλιά τους καὶ τὰ φρύδια τους, γιὰ νὰ εἶναι σημαδεμένοι τοὺλάχιστο γιὰ μισὸ μῆνα, θὰ τοὺς περιποιηθοῦμε ὅπως πρέπει. θὰ τοὺς κρατήσουμε «εἰς ἄγνοιαν τῶν δικῶν τους», θὰ στείλουμε μὲ τὸ γραφικό τους χαρακτῆρα γραπτὴ διαταγὴ πρὸς τὴν κεφαλὴ τῆς διαδηλώσεως «Νὰ διαλυθῇ ἡ διαδήλωσι», ντυμένοι μερικοὶ μὲ πολιτικὰ θὰ ἐπιφέρουμε ὡς «ύπαιθροι ίθύνοντες τῆς διαδηλώσεως» πολλὴ σύγχυσι, καὶ μόνον ἀργὰ τὸ βράδυ τοὺς συλληφθέντες θὰ τοὺς ἀπολύσουμε σὲ χώρους μακρινοὺς καὶ ἀγνώστους –μὴ ἀνακοινώσιμους, λ.χ. Θέρμη, Μουδανιά, Δρυμό, χωρὶ τοῦ Λαγκαδᾶ, ἔχοντάς τους μεταφέρει ἐκεῖ μὲ δεμένα μάτια, καὶ νύχτα, ὥστε νὰ μὴν ξέρουν ποῦ βρίσκονται, μερικὲς κεφαλές των θὰ τοὺς κρατήσουμε 2-3 μέρες σὲ χῶρο ποὺ δὲν θὰ ξέρουν ποῦ βρίσκονται, πάντοτε μὲ δεμένα μάτια, νηστικούς, ἀποπροσανατολισμένους χωρητικῶς, θὰ κρατήσουμε τὶς διευθύνσεις των, ἀλπ., ολπ., ζορίζοντάς τους μὲ ἀστία».

“Οταν σταμάτησα, ἔγινε σιγὴ ἐνὸς λεπτοῦ. κι ὁ Παττακὸς εἶπε· «Αὐτὸς εἶναι σχέδιο· μπράβο σου, ἀνθυπίλαρχε. ἔχω μάθει κι ἄλλα γιὰ σένα ἀπὸ τὸν ἐν Ἀλεξανδρουπόλει προηγούμενο διοικητή σου». ἔχω μελετήσει καὶ τὸ φάκελό σου. καὶ πρὸς ὅλους εἶπε· «Κάνετε ἔνα διάλειμμα, χωρὶς νὰ διαλυθῆτε. πάω νὰ τηλεφωνήσω στὸ στρατηγό» (τοῦ Γ' Σώματος). ἦρθε μετὰ 20 λεπτά. μᾶς εἶπε· «Ο στρατηγὸς τηλεφώνησε στὸ βασιλέα· ὅτι βγαίνουμε στὸ δρόμο. ὁ βασιλεὺς τὸν ὁώτησε· «Θὰ ὑπάρξουν θύματα;». ὁ στρατηγὸς τοῦ εἶπε· «Ναι θὰ ὑπάρξουν θύματα. ὅχι πολλά. θ' ἀρκεστοῦμε σὲ περίπου 500». ὁ Μεγαλειότατος τρόμαξε καὶ διέταξε· «Νὰ μὴ βγῆτε». καὶ σᾶς μεταφέρω τὴν διαταγὴ τοῦ στρατηγοῦ· «Βάλτε τ' ἄρματα στὶς ὁρμίζες, καὶ καθίστε στὰ γραφεῖα σας μέχρι τὸ βράδυ. πιστεύω ὅτι τὸ βράδυ νωρὶς θὰ εἴστε στὰ σπίτια σας».

Κατάλαβα ἔνα πρᾶγμα· παλαβοὶ οἱ διαδηλωταὶ· κι ὁ Μεγαλειότατος μὲ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ στρατοῦ Σπαντιδάκη ζοῦσαν ἐκτὸς πραγματικότητος.

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Παττακὸς μὲ κάλεσε στὸ γραφεῖο του. μ' ἐπήνεσε πολύ· «Σὲ γνωρίζω, ἀλλ' ἥθελα νὰ σὲ γνωρίσω περισσότερο. γι' αὐτὸ σὲ κάλεσα. εἶσαι πρακτικὸς ἄνθρωπος. καὶ ξέρεις τί λές. ἥθελα νὰ εἶσαι μόνιμος ἀξιωματικός. τί δουλειὰ κάνεις;». τοῦ λέω· «Εἶμαι καθηγητὴς φιλόλογος».

Ἐννιὰ μῆνες μετὰ ἀπὸ τότε ἀπολύθηκα. καὶ περίπου ἔνα μῆνα μετὰ τὴν ἀπόλυτον μου ἔγινε ἡ ἐπανάστασι τῶν στρατιωτικῶν, τῆς ὁποίας ὑπαρχηγὸς ἦταν ὁ Παττακός.

Μετὰ ἔνα χρόνο μὲ κάλεσε στὴν Ἀθήνα. πῆγα. μοῦ εἶπε· «Δὲν σὲ ξεχνῶ ποτέ. θέλω νὰ σ' ἀξιοποιήσω. νὰ σὲ βάλω κάπου νομάρχη». τοῦ εἶπα· «Σᾶς εὐχαριστῶ πολὺ, ἀλλ' ἀνήκω ώς ἀφιερωμένος σὲ μιὰ χριστιανικὴ ἀδελφότητα, καὶ δὲν μπορῶ νὰ ὑπηρετήσω σὲ πολιτικὸ πόστο». μοῦ εἶπε· «Καλά, παιδί μου, ὅπως θέλεις. μοῦ ἀρκεῖ ποὺ εἶσαι φίλος μας». τοῦ λέω· «Εἶμαι». ἦταν ἀπόγευμα καὶ εἴπαμε πολλά. ἐπέστρεψα στὸ κέντρο τῆς ἀδελφότητός μας, Ζωοδόχου Πηγῆς 44, στὶς 10 τὸ βράδυ.

Πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς εἰσόδου μὲ περίμενε ὁ Δ. Ἀεράκης. μόλις ἄνοιξα μὲ τὸ κλειδί μου, μοῦ εἶπε σὰ νὰ μ' ἔπιασε ἐπ' αὐτοφώρῳ· «Εἶναι ὥρα 10· ποῦ γυρίζεις τέτοια ὥρα στὴν ἀμαρτωλὴ Ἀθήνα; νυχτοπερατᾶς;». τοῦ λέω· «Πῆγα νὰ δῶ τὸν Παττακό, καὶ κουβεντιάζαμε μέχρι τὶς 9 ἡ ὥρα». ἦταν τόσο ἀπίστευτο αὐτό, ποὺ μοῦ εἶπε μ' ἔξωργισμένο καὶ κακεντρεχῆ θοίαμβο· «Μὴ μὲ κοροϊδεύῃς ἐμένα μὲ τέτοια». τοῦ λέω· «Εἶμαι τούλαχιστον ὅ,τι εἶσαι καὶ σύ· μὴ μοῦ παριστάνης τὸν προϊστάμενο». κι ἄρχισα ν' ἀνεβαίνω στὰ σβέλτα τὶς σκάλες τῶν 6 ὁρόφων. δὲν ὑπῆρχε ἀσανσέρ. ἐκεῖνος ἀκολουθοῦσε ἀγκομαχώντας.

Στὸν ἕκτο ὄροφο εἶδα ἀνοιχτὴ τὴν πόρτα τοῦ προϊσταμένου μας Αὐγούστινου Καντιώτου καὶ χτυπώντας λίγο τὴν πόρτα μπῆκα μέσα. σὲ λίγο ἔφτασε λαχανιασμένος κι ὁ Ἀεράκης· «Πάτερ, τὸν ἔπιασα ἐπ' αὐτοφώρῳ· μέχρι αὐτὴ τὴ νυχτερινὴ ὥρα ἀλήτευε στοὺς δρόμους τῆς ἀμαρτωλῆς Ἀθήνας. τώρα μόλις μπῆκε». ὁ Αὐγούστινος μὲ ρώτησε· «Ποῦ ἦσουν παιδί μου;». τοῦ λέω «Πῆγα νὰ δῶ τὸν Παττακό· μὲ εἶχε καλέσει ἀπὸ καιρό, καὶ πῆγα». ὁ Ἀεράκης, ποὺ εἶδε ὅτι σοβαρολογῶ, ἔμεινε μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα. κι ὁ Αὐγούστινος τοῦ εἶπε· «Πήγαινε, Δημήτρο». ἔπειτα μὲ ρώτησε· «Γνωρίζεις τὸν Παττακό?». «Ναι, τὸν εἶχα διοικητὴ στὴ Θεσσαλονίκη». «Μπορεῖς νὰ μᾶς γνωρίσης αὐτὸν κι ἐμένα?». «Βεβαίως· αὔριο τὸ πρωῒ στὶς 9 ἡ ὥρα· θὰ τοῦ τηλεφωνήσουμε στὸ γραφεῖο του».

Τὴν ἄλλη μέρα στὶς 9 π.μ. τοῦ τηλεφώνησα· «Κύριε ἀντιπρόεδρε,
εἶμαι ὁ Τάδε· σᾶς τηλεφωνῶ ἀπὸ τὸ γραφεῖο τοῦ π. Αὐγούστινου Κα-
ντιώτου, ποὺ ἔγινε ἐπίσκοπος Φλωρίνης πρὸν ἀπὸ τρεῖς μῆνες· χθὲς
δὲν σᾶς εἴπα σὲ ποιά χριστιανικὴ ἀδελφότητα ἀνήκω, ἐπειδὴ δὲν μὲ
ὅωτήσατε. ἀνήκω στὴν ἀδελφότητα τοῦ σεβασμιωτάτου μητροπολί-
του Φλωρίνης κ. Αὐγούστινου». μοῦ λέει· «Παλληκάρι μου, πολλὴ
χαρὰ μοῦ δίνεις. δός μου τὸν σεβασμιώτατο». ἔδωσα στὸν Αὐγούστι-
νο τὸ ἀκουστικό, κι ἐγὼ ἀποσύρθηκα κλείνοντας πίσω μου τὴν πόρ-
τα. μίλησαν πολλὴ ὥρα. ἔγιναν πολὺ φίλοι. ὁ εὐσεβῆς Παττακός ἔδω-
σε πολλὲς χορηγίες, κι ὁ Αὐγούστινος ἔκτισε καινούργιους καὶ ὡ-
ραίους ναοὺς σὲ πολλὰ χωριά τοῦ νομοῦ Φλωρίνης καὶ Κοζάνης
(περιοχῆς Πτολεμαΐδος).

Δρ Κωνσταντῖνος Σιαμάκης ἐπίλαρχος

ΠΑΤΤΑΚΟΣ

Ο Παττακὸς δὲν πέθανε ἀλλὰ δολοφονήθηκε, καὶ μάλιστα βασανίστηκε. ὅταν πλησίαζε τὰ 100 χρόνια του ἔχασε τὴ γυναικα του, ποὺ τὴν ἀγαποῦσε ἀπὸ νέος πολύ· καὶ ἡ ζωή του ἦταν ὁδυνηρή. στὴ φυλακὴ μελέτησε πολὺ προσεκτικὰ ὀλόκληρη τὴν Ἀγία Γραφὴ καὶ κράτησε σημειώσεις σὲ 30 πολύφυυλλα τετράδια. ἐπίσης στὴ φυλακὴ ἐπέτυχε νὰ ἔχουν οἱ φυλακισμένοι ἐκκλησία τὶς Κυριακές, κι ὁ ἴδιος ἤταν ψάλτης· κι ἔτσι διάβασε πολλές φροντίδες ὅλα τὰ λειτουργικὰ βιβλία, ποὺ εἶναι 22 μεγάλοι τόμοι. κι ὅταν ἀποφυλακίστηκε καὶ ἔμενε στὸ σπίτι του, ἔγραψε 15 βιβλία. καὶ τυπωμένα τὰ ἔθεσε σὲ εὐρεῖα κυκλοφορία. σὲ πολλὰ σημεῖα τῶν βιβλίων του φαίνεται ἔνας καταρτισμένος καὶ βαθυστόχαστος θεολόγος. στὰ 104 χρόνια του πέθανε. καὶ ὅπως ἀνέφερα δὲν φαίνεται φυσιολογικό. ὅπως ἔδειχνε, μπορεῖ νὰ ζοῦσε ἄλλα 5-6 χρόνια, καὶ θὰ ἤταν ὁ μακροβιώτερος μνημονευόμενος Ἐλληνας ὄλων τῶν αἰώνων. ἀλλὰ δολοφονήθηκε. ἐνῷ τὸ βράδυ πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατό του δὲν εἶχε τίποτε, οὔτε στὸ φαλακρὸ κεφάλι του εἶχε κακώσεις, τὸ πρωῒ τὸ νεκρὸ σῶμα του βρέθηκε μὲ κακώσεις καὶ ἐκχυμώσεις στὸ κεφάλι. αὐτὲς οἱ κακώσεις ἔδειχναν ὅχι κάποιον ποὺ πῆγε νὰ τὸν δολοφονήσῃ μὲ μιὰ μαχαιριὰ ἢ ἔναν πυροβολισμό, ἀλλὰ κάποιον ποὺ πῆγε στὸν μοναχικὸ γέροντα καὶ τὸν βασάνιζε ἐπὶ ὕδρες μὲ μικροτραύματα, γιὰ νὰ τὸν ἐκβιάσῃ· καὶ τὸν ἐκβίαζε γιὰ νὰ τοῦ ἀποσπάσῃ κάποια μυστικὰ ἢ κάποια ἀρχεῖα· ὁ δολοφόνος ἢ δολοφόνοι ἦξεραν τί εἶχε γι’ αὐτοὺς στ’ ἀρχεῖα του ὁ κάποτε ἀντιπρόεδρος τῆς κυβερνήσεως, πράγματα ποὺ αὐτοὶ ἥθελαν νὰ τὰ ἔξαφανίσουν, γιὰ νὰ μὴ φαίνωνται ποιοί εἶναι.

Στὰ βιβλία του ὁ Παττακὸς ἀναφέρει καὶ μερικοὺς Ἐλληνες καὶ ἔνους, οἱ ὅποιοι ἀποπειράθηκαν ἐντέχνως νὰ τὸν κολακεύσουν καὶ νὰ ἐνσπείρουν ἀντιζηλεία καὶ διχόνοια ἀνάμεσα σ’ αὐτὸν καὶ τὸν Παπαδόπουλο. οἱ δυό τους δύμας ἤταν ἀντρες ἐνάρετοι καὶ ταπεινόφρονες καὶ πολὺ ἀγαπημένοι καὶ ἀπρόσβλητοι ἀπὸ φθόνο, ἀρετὲς ποὺ δὲν ἀνευδίσκονται σ’ ἄλλο σημεῖο τῆς Ἐλληνικῆς ἱστορίας. κι ἀπογοήτευσαν τοὺς ἀποπειραθέντες. ὅπότε ἐκεῖνοι ἀπευθύνθηκαν στὸν Ἰωαννίδη, ποὺ ἤταν εὐάλωτος στὸ φθόνο, κι ἐπέτυχαν. πρῶτος

ποὺ ἀποπειράθηκε ἀνεπιτυχῶς βέβαια νὰ ἐνσπείρῃ φθόνο καὶ διχόνια μεταξὺ τῶν δυὸς ἐναρέτων ἥταν ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἢ μᾶλλον ὁ ἀπὸ πίσω του Μιχάλης Ἀρναούτης. (τὸ δὲνομά του εἶναι τὸ τουρκικὸ ὄνομα τῶν Ἀλβανῶν). τὸ ποιοί ἀκριβῶς ἥταν ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἔνοχοι καὶ ἀπατεῶνες καὶ προδότες δὲν τὸ ξέρει κανείς· κι ἔχω τὴ γνώμη ὅτι δὲν θὰ τὸ μάθουμε ποτέ. ἐγὼ τούλαχιστον τόσο μόνο καταλαβαίνω· ὅτι ὁ Παττακὸς βασανίστηκε ἐκβιαζόμενος νὰ παραδώσῃ κάποια ἀρχεῖα. κι ἀφοῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ βροῦμε ποιοί τὸν βασάνισαν καὶ τὸν δολοφόνησαν, εἶναι ἀδύνατο καὶ τὸ νὰ βροῦμε ποιά ἥταν τὰ μυστικὰ ποὺ φοβοῦνταν οἱ δολοφόνοι του. καὶ γράφω τὸ παρὸν μόνο γιὰ νὰ δείξω ὅτι βασανίστηκε καὶ δολοφονήθηκε ἐντέχνως ὅλλ’ ὅχι κι ἀναποδείκτως. καὶ εἶναι μεγάλη ἡ ντροπὴ αὐτῶν ποὺ τὸν βασάνισαν, γέροντα 104 ἑτῶν, καὶ τὸν δολοφόνησαν οἱ ἄναντροι ἔνοχοι. κάτι ἥξερε ὁ μεγαλοφυῆς Γ. Παπαδόπουλος, κι ἀρνήθηκε ν’ ἀποφυλακισθῇ. στὴ φυλακὴ ἥταν ἀσφαλέστερος. ὅσο γιὰ τὸ ποιά ἥταν τὰ μυστικὰ τοῦ ἀρχείου τοῦ Παττακοῦ δὲν ἔχει πιὰ κανένα νόημα νὰ τὸ βροῦμε. σὲ λίγα χρόνια καὶ οἱ βασανισταί του, ὅποια ἡλικία κι ἀν ἔχουν, θὰ εἶναι κρανία σὲ ὀστεοφυλάκια. τοὺς βασανιστὰς καὶ δολοφόνους τοῦ Παττακοῦ μόνον ὁ θεὸς τοὺς ξέρει καὶ θὰ τοὺς τιμωρήσῃ.

’Αλλ’ ἐπανέρχομαι στὰ τῆς στρατιωτικῆς θητείας μου.

ΒΡΥΚΟΛΑΚΕΣ

Μιὰ φορά, είκοσιπεντάρης πλέον καὶ πτυχιούχος φιλόλογος, ἔμεινα μιὰ βραδιὰ στὸ στρατόπεδο Νταλίπη στὸ Φοίνικα τῆς Θεσσαλονίκης. τὴν ἡμέρα ποὺ εἶχε προηγηθῆ, στὸ στρατόπεδο Καρατάσου στὴ Σταυρούπολι εῖχα κουραστῇ πολύ, γιὰ νὰ ἐτοιμάσω γιὰ μιὰ ἄσκησι τ' ἄρματά μου· ἀπὸ τὶς 5 π.μ. ὅλη τὴν ἡμέρα ἐπώπτευα στὴ συντήρησι τῶν ὀχημάτων, στὴ δικτύωσι τῶν ἀσυρμάτων, στὴ σύγκλισι τῶν ὄπλων καὶ τῶν σκοπευτικῶν ὀργάνων, στὴν ἐτοιμασία τῶν ὄπλιτῶν καὶ τὴ δική μου, στὴ μετάβασί μας ἀπὸ τὴ Σταυρούπολι στὸ Φοίνικα, αλπ.. ἥταν μιὰ φρικτὰ ζεστὴ βραδιὰ τοῦ Ἰουλίου, ὅταν κατάκοπος ἔψαχνα ἔνα ἥσυχο μέρος νὰ κοιμηθῶ λίγο, μέχρι τὶς 4,30' π.μ., ὅταν ὅλες οἱ μονάδες θὰ ἔκεινούσαμε γιὰ τὴ μεγάλη κι ἑφταήμερη ἄσκησι στὴ Χαλκιδική. ἐκατοντάδες ὀχήματα μανούβραζαν μέχρι τὰ μεσάνυχτα, πολλὴ ὀχλοβοή μέσα στὸ σκοτάδι· καὶ ἥσυχιά δὲν ἔβρισκα πουθενά. ἀρχισα νὰ βλέπω ἔξω ἀπὸ τὸν πίσω μαντρότοιχο τοῦ στρατοπέδου Νταλίπη, δὲν ποιος εἶχε ὑψος ἔνα μέτρο. βλέπω ἔνα νεκροταφεῖο χορταριασμένο· μοὺ φάνηκε κελεπούρι· πηδάω μέσα, στρώνω μιὰ κουβέρτα ἀνάμεσα σὲ δύο τάφους, καὶ φωνάζω ἔνα λοχία μου· τ' ἄρματά μου ἥταν 10 μέτρα μέσ' ἀπὸ τὸ μαντρότοιχο τοῦ στρατοπέδου. λέω στὸ λοχία· «Βλέπεις ποὺ κοιμᾶμαι· ἔλα στὶς 4,15 π.μ. καὶ ἔνυπνα με». φεύγει ἐκεῖνος, καὶ μὲ παίρνει ὁ ὑπνος ἀμέσως. κάποτε ἀκούω μὲς στὸν ὑπνο μου· «Κύριε ἀνθυπίλαρχε! κύριε ἀνθυπίλαρχε!». ἥταν ὁ λοχίας μαζὶ μ' ἔναν ἄλλο στρατιώτη. ξυπνῶ καὶ λέω· «Ἐφτασε ἡ ὥρα 4,15'; μοὺ φάνηκαν σὰν 5 λεπτά!». μοὺ λέει· «Ναί, 5 λεπτὰ πέρασαν». τοῦ λέω· «Τότε γιατί μὲ ἔνυπνᾶς;». μοὺ λέει· «Σᾶς παρακαλῶ, ἐλάτε νὰ κοιμηθῆτε μέσα στὸ στρατόπεδο. δὲν μπορῶ νὰ ἔρθω ἐδῶ νὰ σᾶς ξυπνήσω μετὰ τὰ μεσάνυχτα». «Γιατί;». «Μὰ δὲν βλέπετε ποὺ κοιμᾶστε;». «Βλέπω ἀνάμεσα σὲ δύο τάφους». «Ἐ, τότε πῶς θὰρθῶ νὰ σᾶς ξυπνήσω μετὰ τὶς 12;». ἔξωργίστηκα· ἥταν ἀπὸ τὴν κούρασί μου. ἔβαλα τὶς φωνές· «Ἀναντρε! καὶ πῶς θὰ πολεμήσῃς ἐσύ! κι αὐτὸς ὁ μαντρότοιχος ἔχει ὑψος ἔνα μέτρο. καὶ εἰσαι 10 μέτρα μέσ' ἀπ' αὐτόν. δὲν μπορεῖ ὁ βρυκόλακας νὰ πηδήξῃ τὸν τοῖχο καὶ νᾶρθῃ ἐκεῖ, 10 μέτρα, νὰ σᾶς πνίξῃ ὅλους ἀπόψε;». λέει ἐκεῖνος·

«Δὲν ξέρω τί μου λέτε. ἐγὼ δὲν ἔρχομαι. οὔτε ἄλλος ἔρχεται. φροντίστε μόνος σας πῶς θὰ ξυπνήσετε!» τοῦ λέων «Αναντροι! ἐδῶ θὰ κοιμηθῶ, καὶ θὰ βάλω νὰ μὲ ξυπνήσουν στὴν ὥρα μου οἱ βρυκόλακες. καὶ θὰ τοὺς πῶ νὰ πηδήξουν τὸν τοῖχο καὶ νὰ σᾶς πνίξουν ὅλους μὲ τὸ κορδόνι τῆς ἀρβύλας σας. καὶ θὰρθω νὰ σᾶς πετάξω μὲς στὸ νεκροταφεῖο πνιγμένους κι ἄταφους!». ἔφυγαν καὶ οἱ δυό τους τρομοκρατημένοι· φαντάζομαι καὶ κατάχλωμοι καὶ τρέμοντας. βγῆκα ἀναγκαστικὰ κι ἐγὼ καὶ κοιμήθηκα ἔνα ὑπνο ἀσχημό πάνω στὶς σκάρες ἐνὸς ἀρματος. κοιμήθηκα καλά καὶ ξεκουράστηκα τὴν ἐπόμενη βραδιὰ στὴν ὑπαιθρο τῆς Χαλκιδικῆς· στὸ χῶμα ἐνὸς χωραφιοῦ.

Τὴ δεύτερη μέρα τῆς ἀσκήσεως ἀντιλήφτηκα ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶχε κυκλοφορήσει σ' ὅλο τὸ σύνταγμα. κι ὅλοι μ' ἔβλεπαν μὲ φόβο. σοῦ λέει, ποιός εἶναι αὐτός; καὶ τί ἀκοιβῶς εἶναι; στὴν τέντα ποὺ ἦταν λέσχη ἀξιωματικῶν, μοῦ ἔρχόταν νὰ κάνω πῶς ὁρμώ σὲ κάποιον νὰ τὸν δαγκάσω· γιὰ νὰ δῶ τί θὰ κάνουν κι ἐκεῖνος καὶ οἱ ἄλλοι. θὰ εἶχε πολὺ γοῦστο. δὲν τὸ ἔκανα δύως. μέσα μου ἦταν γελοῖοι ὅλοι τους· ὅλο τὸ σύνταγμα τοῦ τεθωρακισμένου ἵππικοῦ, τοῦ ὑπερήφανου αὐτοῦ ὅπλου.

Ήρθε καὶ κάθισε δίπλα μου ὁ Παττακός. μοῦ λέει· «Γενναῖε, μένω κατάπληκτος γιὰ τὴν ἀφοβία σου καὶ τὴν ἀντρειά σου. καταλαβαίνω ὅτι εῖσαι πολὺ πιστὸς Χριστιανός. κι ἐγὼ πιστεύω καὶ εἴμαι σὰν ἐσένα. στὸν πόλεμο κοιμήθηκα κατ' ἐπανάληψι ἀνάμεσα σὲ πτώματα. μὴ βάζης δύως σὲ τέτοια δοκιμασία τοὺς ἄντρες σου. δημιουργεῖ προϋποθέσεις πανικοῦ. καὶ στὸ στρατὸ δοπιοισδήποτε πανικὸς εἶναι καταστροφή». τοῦ λέων «Θὰ σᾶς ἀκούσω, κύριε συνταγματάρχα. σᾶς εὐχαριστῶ γιὰ τὴν πατρική σας συμβουλή, τὴν τόσο χρήσιμη γιὰ ἔναν ἀξιωματικό».

΄Απόσπασμα ἀπὸ τὴ μελέτη μου «Βρυκόλακες», Μελέτες τ. 7, σ. 140 - 141 Θεσσαλονίκη 2010.

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ

Στὴν 22 Ἐπιλαοχία τοῦ στρατοπέδου Καρατάσου μὲ διοικητὴ τῆς Ἐπιλαοχίας τὸν ἀντισυνταγματάρχη Λουκᾶ Κοκορέτση καὶ διοικητὴ Συντάγματος τὸ συνταγματάρχη Στυλιανὸ Παττακό, ἀφοῦ ὡς ἀνθυπίλαρχο μὲ πέρασαν ἀπὸ ἓνα τριήμερο σεμινάριο καὶ μοῦ ἔδωσαν δυὸ σχετικὰ βιβλία, μ' ἔκαναν ἀνακριτὴ τῶν κατωτέρων ἀξιωματικῶν καὶ τῶν δύλιτῶν. διενεργοῦσα Ε.Δ.Ε. καὶ προανακρίσεις βγάζονας πόρισμα. ἔκανα σχετικὰ λίγες μόνον ἀνακρίσεις, ἐπειδὴ ἔλειψα πολὺ στὴ Χαλκιδική. οἱ πρῶτες ἦταν γύρω ἀπὸ κλοπὴ ἀντιπητικοῦ. ἦταν ἓνας στρατιώτης εὐνοούμενος ἐνὸς ἵλαρχου, ὁ ὅποιος συκοφαντοῦσε ἄλλους στρατιώτες. ἐρχόταν ὡς μάρτυς συχνὰ καὶ πάντοτε ὡς μάρτυς κατηγορίας ἐναντίον τῶν συστρατιωτῶν του. ὅταν τὸν πῆρα εἶδησι, κάποτε πρὸν ἀρχίσω νὰ τὸν ἀνακρίνω τοῦ διηγήθηκα ἓνα ψέμμα ὅτι αὐτὸν ποὺ θὰ συκοφαντοῦσε τὸν εἶδα τὴν περασμένη νύχτα νὰ κλέβῃ ἀντιπητικὸ στὸν ὄρχο τῶν αὐτοκινήτων στὶς 12,15' ἡ ὥρα φιορώντας ἓνα τζόκεϋ μὲ τὸ γεῖσο κατεβασμένο μέχρι τὰ μάτια του μ' ἔναν ίδιαίτερο τρόπο, καὶ μ' ἓνα μεγάλο πράσινο μπιτόνι, κι ἐκεῖνος μοῦ εἶπε ὅτι «Ναι, κι ἐγὼ τὸν εἶδα ἀκριβῶς τὴν ἴδια ὥρα, πού, ὅταν ἔκλεβε, ἦταν ἀκριβῶς ἔτσι». ἐπειτα τὸν ἀνέκρινα, καὶ ὑπέγραψε τὴν κατάθεσί του. ἀρχίζοντας τὸ πόρισμα, ἔγραψα κι αὐτὰ ποὺ τοῦ εἶπα καὶ μοῦ εἶπε καὶ κατέληγα ὅτι λέει ψέμματα καὶ συκοφαντεῖ. ὅταν ἔλαβε τὴν ὠλοκληρωμένη ἀνάκρισί μου ὁ διοικητής, ἔμεινε κατάπληκτος· καὶ μοῦ εἶπε· «Θὰ σὲ βάζω στὶς πιὸ σοβαρὲς ἀνακρίσεις». τὸν δὲ ψεύτη τὸν περιποιήθηκε παραδειγματικά. εἶχε φοβηθῆ κι ὁ ἵλαρχός του. τότε ἐπίσης ἦταν ποὺ ὁ διοικητὴς μοῦ εἶπε· «Μεῖνε, σὲ παρακαλῶ, μόνιμος». τοῦ εἶπα· «Ἄδυνατον· εἶμαι καθηγητὴς φιλόλογος, καὶ μ' ἀρέσει ὅσο τίποτε ἄλλο». μοῦ λέει· «Σὲ χάνει ἡ πατρίδα». τοῦ λέω· «Καὶ μὲ κερδίζουν ἡ ἐκπαίδευσί της καὶ ἡ ἐπιστήμη της· κερδίζει ἡ πλειοψηφία». γέλασε πολύ.

38

ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ

Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1966 ὑπηρετοῦσα ως ἀνθυπίλαρχος στὸ Στρατόπεδο Καρατάσου τῆς Θεσσαλονίκης· καὶ στάλθηκα στὴν Ἀρναία Χαλκιδικῆς, γιὰ ν' ἀγοράσω ἀπὸ τὸ Δασαρχεῖο τῆς καὶ νὰ στείλω μὲ στρατιωτικὰ καὶ πολιτικὰ φορτηγὰ στὶς μονάδες τοῦ Νομοῦ Θεσσαλονίκης 10.000 τόνους καυσόξυλα ἀπὸ τὰ δάση ὅλης τῆς Χαλκιδικῆς. ἔμεινα γιὰ τὴν ἀποστολὴν αὐτὴν στὴν Ἀρναία ἀπὸ 26 Ἰουλίου μέχρι 7 Νοεμβρίου. ἡ ἐκεῖ διοίκησι τῆς ἐθνοφυλακῆς μοῦ διέθετε ἔνα τζήπ μὲ στρατιώτη ὁδηγὸ γιὰ τὶς ἐντὸς Χαλκιδικῆς μετακινήσεις μου. δὲν ὑπάρχει πόλι καὶ δάσος τῆς Χαλκιδικῆς ποὺ νὰ μὴν πῆγα. τὰ ξύλα ἥταν κομμένα ποὸ καιροῦ σὲ μῆκος 3-4 μέτρων, ξηραμμένα καὶ στοιβαγμένα σὲ μεγάλες ντάνες μέσα στὰ δάση, ἔτοιμα γιὰ πώλησι. πέρασα πολὺν ὅμορφα. ἥταν ἡ ὠραιότερη περίοδος τῆς πρώτης στρατιωτικῆς μου θητείας (24-26 ἐτῶν). ζοῦσα μέσα στὰ πιὸ ὅμορφα τοπία καὶ στὰ πιὸ μεγαλοπρεπῆ δάση, σὲ παράδεισο, ἐπιβλέποντας τὴν ζύγισι καὶ τὴ φόρτωσι τῶν ξύλων ἀπὸ ἐργάτες ποὺ μίσθωσα κυρίως ἀπὸ τὸ χωριὸ Βαρβάρα. τὸ βράδυ ἔμενα στὴν Ἀρναία σὲ σπίτι ποὺ νοίκιαζα. εἶχα τόσο πολὺν ἐλεύθερο χρόνο, ποὺ ξέχασα ὅτι εἶμαι στρατιώτης. κι ἐκεῖνο τὸ τετράμηνο μελέτησα πάρα πολὺ τὰ εἰσαγωγικὰ ζητήματα τῆς Π. Διαθήκης ἀπὸ μιὰ πολὺ πλούσια βιβλιογραφία.

Οἱ ὁδηγοὶ τῶν φορτωμένων μὲ ξύλα φορτηγῶν, εἴτε στρατιωτικῶν εἴτε μισθωμένων πολιτικῶν, περνοῦσαν πρῶτα ἀπὸ μιὰ γεφυροπλάστιγγα τῶν Διαβατῶν, ποὺ τὰ ζύγιζε, κι ἀφαιρώντας τὸ ἥλεγμένο καὶ δηλωμένο ἀπόβαρο τοῦ ὄχήματος, βλέπαμε καὶ καταγράφαμε ἀπὸ τὸ δελτίο τῶν ἴδιοκτητῶν τῆς γεφυροπλάστιγγος τὸ τελικὸ βάρος τῶν ξύλων. καὶ μετὰ τὴ γεφυροπλάστιγγα τὰ φορτηγὰ πήγαιναν καὶ ξεφόρτωναν τὰ ξύλα σὲ στρατόπεδα. ἐκεῖ τὰ ξύλα τεμαχίζονταν μὲ πριονοκορδέλλες καὶ διανέμονταν στοὺς τελικοὺς παραληπτες. μία φορὰ ἔγινε κλοπὴ ξύλων πρὸ τὴ γεφυροπλάστιγγα, μὲ πολλὲς μικρὲς ποσότητες ἀπὸ κάθε μεταφορά· ὁ ὁδηγὸς περνοῦσε ἀπὸ μέρος δικό του κι ἔρριχνε σὲ κάποιο χῶρο μόνο 50-100 κιλά. ἡ κλοπὴ δὲν φαινόταν εὔκολα. ἀπὸ κάποια παράπονα νομίμων παραληπτῶν, ἀνακάλυψα τὸν κλέφτη. βοῆκα τὰ κλεψμένα κάπου στὰ ἄκρα τῆς Θεσσαλονίκης μετὰ ἀπὸ παρακολούθησι τοῦ αὐτοκινήτου τοῦ κλέφτη. πῆγα

καὶ τὰ σήκωσα μὲ στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα, τὰ πῆγα σὲ στρατόπεδο καὶ ἔδωσα τὸ ὄνομα τοῦ κλέφτη καὶ τὸν ἀριθμὸ τοῦ αὐτοκινήτου του σὲ ἀριθμόδια πρόσωπα. δεν ξαναεῖδα τὸν κλέφτη. ἥδη ἀπὸ τὸ δάσος σημάδευα κρυφὰ μερικὰ ἔύλα μ’ ἐλάχιστο μίνιο καὶ μικρὲς κηλῖδες. κι ἔτσι ἡ κλοπὴ ἦταν ἀποδείξιμη.

Μερικὰ Σάββατα μὲ τὸ τελευταῖο φορτίο πήγαινα στὴ Θεσσαλονίκη, καὶ τὸ πρωΐ τῆς Δευτέρας μὲ τὸ πρῶτο στρατιωτικὸ φορτηγὸ ἐπέστρεφα στὰ δάση τῆς Χαλκιδικῆς. πολλὰ Σαββατοκύριακα ἔκανα παρέα μὲ τὸ γυμνασιάρχη τῆς Ἀρναίας Λαλιώτη, πίναμε καφέ σὲ καφενεῖα τ’ ἀπογεύματα. εὐχάριστος ἀνθρωπος.

’Απὸ τὰ δάση τῆς Χαλκιδικῆς κάθε ἀπόγευμα, 5’ λεπτὰ πρὸν φύγουμε μάζευνα κάποια πολὺ νόστιμα μανιτάρια, σφαιρικὰ λευκορόδινα καὶ μεγάλα σὰ όόδια, μὲ περιβραχιόνιο στὸν καυλό τους ποὺ στὴ Χαλκιδικὴ τὸ ἔλεγαν βρακί, καὶ στὸ σπίτι ποὺ ἔμενα μοῦ τὰ παρασκεύαζαν μὲ διαφόρους τρόπους, κυρίως τηγανητά, καὶ τρώγαμε ὅλοι. τὰ μανιτάρια ἔκεινα εὐδοκιμοῦν κυρίως Σεπτέμβριο - Οκτώβριο κάτω ἀπὸ τὶς πανύψηλες ὁξυές, στὸ φυλλόχωμά τους· νοστιμώτατα. εἶναι τόσο περίφημα, ποὺ οἱ Χαλκιδικιώτες διηγοῦνται σχετικὸ ἀνέκδοτο γιὰ τοὺς χωρικοὺς τοῦ χωριοῦ Ταξιάρχης. ὅτι τάχα τόσο τοὺς ἄρεσαν καὶ τόσο πολὺ τὰ ἔτρωγαν ὅλοι, πού, ὅταν ἐρχόταν ὁ καιρός τους καὶ τὰ ἔτρωγαν, ἔβαζαν τὸν κήρυκα τοῦ χωριοῦ καὶ φώναζε· «Ἐ χουριανοί! ἀπ’ τοὺν Χούλουμῶντα ὡς τὸν Χούλουμουτούδ’ βγῆται τ’ τοὺς χρουνιάς τοὺς μαέριμα· σκλὶ γατὶ νὰ μὴν πατήσ!». (= “Ἐ χωριανοί! ἀπὸ τὸν Χολομῶντα ὡς τὸ Χολομοντούδι, δηλαδὴ ἀνάμεσα στὴ μεγάλη καὶ τὴ μικρὴ κορυφὴ τοῦ Χολομῶντος, φύτρωσε τῆς χρονιᾶς τὸ μαγείρεμα (= ἔδεσμα), τὸ ὑπέροχο φαγώσιμο τῆς χρονιᾶς, τὰ μανιτάρια. σκυλὶ ἡ γατὶ νὰ μὴν πατήσῃ ἔκει!”).

Γιὰ τὸ ἴδιο χωριὸ ἔλεγαν καὶ τὸ ἔξῆς ἀνέκδοτο. ὅτι στὶς 8 Νοεμβρίου, ὅταν πανηγυρίζη ὁ ναός τους, «τῶν ἀγίων Ταξιαρχῶν Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ», ποὺ οἱ περισσότεροι δὲν ἥξεραν ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτοὶ εἶναι δύο, οὕτε καὶ τὰ ὀνόματά τους ἵσως, καὶ σὰν ἔναν τὸν ἔλεγαν «ὑπὸ Ταξιάρχους» (= ὁ Ταξιάρχης· ἔτσι δισυλλάβως· ἡ μία συλλαβὴ Τα καὶ ἡ ἄλλη ξιάρχος ποὺ προφέρεται συνιζημένη ὅπως στὴ λέξι μυξιάρχης) ἢ «ὑπὸ Αγγίλις» (= ὁ Αγγελος· ἀπὸ τὴν κλητικὴ «Ἀγγελε», «Ἀγγίλι», «οὖν Αγγίλις», «ὑπὸ Αγγιλίς»· ἐννοῶ τὸ ὑ μὲ τὴν ἀρχαία του προφορὰ οὖν, δηλαδὴ τὸ ἀρσενικὸ ἀρθρο ὁ, ἡ ὅποια προφορὰ στὴ χωριάτικη νεοελληνικὴ γλῶσσα περισώζεται στὶς λέξεις κουτιά (κυτία), σκουτιά (σκυτία = δερμάτινα ρούχα), τούμπανο (τύμπανον), τουκάνη (τυκάνη), καί γε στὸ χαλκιδικιώτικο ἀρσενικὸ ἀρθρο ὑ = οὖ = ὁ. κάποια χρονιὰ λοιπὸν στὴν πομπὴ καὶ περιφορὰ τῆς λιτανεύσεως τῶν εἰκόνων, ὅταν τὶς περιέφεραν οἱ χωρικοὶ μὲ θυμιατὰ καὶ ψαλμῳδίες

καὶ σήμαντρα ἀνάμεσα στὰ πουρνάρια τῶν μονοπατιῶν τοῦ ὁρεινοῦ περιγύρου τους, κάποιοι εὐλαβέστατοι φροντισταὶ τῶν ἵερῶν ἔλεγαν στὰ δυὸς παλληκάρια ποὺ κουβαλοῦσαν τὴ μεγάλη εἰκόνα τῶν Ταξιαρχῶν· «Σιγά, μὴ σκίσο’ ύ ’Αγγιλις τ’ βούζα τ’» (=Σιγά σιγά καὶ προσεκτικὰ περνᾶτε ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ πουρνάρια τοῦ μονοπατιοῦ, γιὰ νὰ μὴ γρατσουνήσετε σ’ αὐτὰ τὴ βούζα του, τὴν κοιλιά του). φανταστῆτε ν’ ἀνοίξῃ ἡ κοιλιὰ τοῦ ἀγγέλου καὶ νὰ χυθοῦν ἔξω τ’ ἄντερά του! οἱ Ἀρναιῶτες, ἀκόμα κι ὅταν τῷλεγαν ἡ τὸ ἄκουγαν αὐτὸς γιὰ ἐκατοστὴ ἡ χιλιοστὴ φορά, γελοῦσαν σπαρταρώντας, σὰ νὰ τὰ ἄκουγαν γιὰ πρώτη φορά. περιεῖχε δὲ ἡ διήγησι καὶ πολλὴ εἰρωνεία καὶ σνομπάρισμα γιὰ τὴ χοντροκομένη χωριατιὰ τῶν Ταξιαρχιωτῶν, μπροστὰ στὴν ὅποια οἱ Ἀρναιῶτες ἔνιωθαν σὰν πρωτευουσιάνοι μὲ στρόγγυλη προφορά. μετὰ τὴν πρώτη φορὰ γελοῦσα πλέον μὲ τὸ σνομπισμὸς τῶν Ἀρναιωτῶν, χωρὶς αὐτὸὶ νὰ καταλαβαίνουν τὸ ἐλατήριο τοῦ γέλιου μου· νόμιζαν ὅτι γελοῦσα πλέον γιὰ τὴν προφορὰ καὶ τὴν ἀφέλεια τῶν Ταξιαρχιωτῶν. ἡ γοιὰ σπιτονοικοκυρά μου, ἡ κυρὰ Δέσπω, μοὺ ἔλεγε αὐτὸς τὸ μασάλι κάθη μέρα, ὅταν μὲ παρέα ἡ καὶ χωρὶς παρέα τρώγαμε τὰ πεντανόστιμα μανιτάρια· καὶ κάθη φορὰ γελοῦσε μὲ τὴν ψυχὴ της. πόσο ἀπλὴ καὶ πηγαία κι ἀστείρευτη ἦταν ἡ ψυχαγωγία τῶν παλιῶν! καὶ πόσο πολὺ γέλιο χάριζε! καὶ πόσο κέφι δημιουργοῦσε σὲ σύγκρισι μὲ τὰ σημερινὰ τηλεοπτικὰ «ψυχαγωγικὰ» προγράμματα, ποὺ στὶς ψυχὲς τῶν ἀκροατῶν μόνο φθόνο ἀπαρηγόρητο προκαλοῦν γιὰ τὴ χλιδὴ καὶ τὴν ἀλαζονικὴ ἐπίδειξι τῶν πρωταγωνιστῶν, κι ἐκτρέφουν κι ἀναφρέγουν τὴν ἀνεκτόνωτη καὶ στοὺς αἰῶνες ἀνικανοποίητη λαγνεία! ὁ ἀνθρωπὸς σήμερα «ψυχαγωγεῖται», γιὰ νὰ νιώσῃ δυστυχισμένος, λέσ καὶ βιάζεται νὰ χαρῇ τὴν κόλασί του· παλιὰ ἔβρισκε τὸν ἀνεξάντλητο παράδεισό του σὲ μιὰ ἀπλὴ φράσι, ποὺ διατηροῦσε τὴν ἀνεκτίμητη ἀξία της ἀκόμη καὶ κατὰ τὴ χιλιοστὴ φορὰ τῆς χρήσεώς της. ἔλεγαν δὲ στὴν Ἀρναίᾳ κι ἔνα ἄλλο περίπου μασάλι στατιστικῆς, ὅταν ἥθελαν νὰ ποῦν ποιά εἶναι τὰ τρία συχνότερα ὄνόματα τοῦ τόπου τους καὶ μὲ ποιά σειρὰ συχνότητος τὸ καθένα· “Εἰ στρὶ Μῆτσιον, σ’ μπάντα Γιώρ”, νὰ πιράσ’ Θανάης. δηλαδὴ “Ἐ Μῆτσο, στρίβε, καὶ σὺν Γιῶργο κάνε στὴν πάντα, γιὰ νὰ περάσῃ ὁ Θανάσης. ὅτι αὐτὰ τὰ τρία εἶναι τὰ συχνότερα ἀντρικὰ ὄνόματα στὴ Χαλκιδική, μὲ πρῶτο τὸ Θανάσης καὶ δεύτερα τὰ Δημήτρης καὶ Γιῶργος. πολὺ στρόγγυλα ἑλληνικά· στρογγυλότατα. ἡ συχνότητα τῶν ὄνομάτων τὸν παλιὸ καιρὸ όυθμιζόταν ἀπὸ τὸ πόσο διάσημες ἦταν οἱ ὄνομαστικὲς ἕορτὲς τῶν φερωνύμων. ὁ Γεώργιος κι ὁ Δημήτριος εἶχαν διάσημες ἕορτές, ἐπειδὴ αὐτές χωρίζουν τὸ ἔτος σὲ δυὸ ἔξαμηνα, δρια σημαντικὰ γιὰ τοὺς γεωργοὺς καὶ τοὺς κτηνοτρόφους· ὁ δὲ Ἀθανάσιος ἔχει τὴ διασημότερη ἀπ’ ὅλες τὶς ἕορτές, ἐπειδὴ κατ’

αύτὴ τὴν ἑορτὴν –18 Ιανουαρίου–, ποὺ ἔχει διάδοχο τὴ μακρὰ κι ἀνεόρταστη Μεγάλη Σαρακοστή, οἵ χωρικοί εἶχαν τὴν «τελευταία» εὐκαιρία ποὺ τραπεζώνονταν καὶ μπεκρόπιναν στὰ σπίτια τῶν ἑορταζόντων. ἄλλα χρόνια ἄλλα ἥθη ἄλλα ἔθιμα.

Μητροπολίτης στὴν Ἀρναία ἦταν τότε κάποιος Παῦλος Σοφός, ποὺ οἱ Ἀρναϊώτες τὸν ἔλεγαν «Παῦλος Παλαβός». κι ὅταν στὴν κουβέντα τους ἔλεγαν ἀπλῶς «ὁ Παλαβός», ἥξερες ὅτι ἐννοοῦσαν τὸ μητροπολίτη. εἶχε πράγματι τὰ μυαλά του ξεκουνημένα καὶ ἦταν καὶ κακός. ἦταν ἐγωπαθῆς καὶ τελείως ξεκομμένος ἀπὸ τὴν κοινωνία τῶν ἀνθρώπων· ζοῦσε σ' ἓνα μητροπολιτικὸ κτήριο ἔρημο κι ἀπάτητο ἀπὸ ἀνθρώπους, ὅπου κι ἔνας κανονικός ἀνθρώπος θὰ τρελλαινόταν καὶ θὰ βρυκολάκιαζε· ἦταν σὲ ἀπίστευτο βαθμὸ στριμμένος καὶ ἀβυθομέτρητα κακόψυχος· ἡ κακία του εἶχε ὀσμὴ νόσου.

Μιά μέρα σ' ἔναν ὁρεινὸ δρόμο μὲ στροφὲς ἀνηφορικὲς καὶ λόγῳ τοῦ δάσους χωρὶς καμμιὰ ὁρατότητα, κατηφορίζοντας ὁ ὁδηγός του, ἔκανε τὸ λάθος νὰ γρατσουνιστῇ λίγο μὲ τὸ δικό μου τζήπ ποὺ ἀνηφόριζε. ὁ μητροπολίτης βγῆκε ἀπὸ τ' αὐτοκίνητο του ἔξαλλος κι ἀπαιτούσε νὰ παρατήσουν τὰ δυὸ ὀχήματα μισὴ μέρα ἀκίνητα στὴ θέσι τους μὲς στὰ βουνὰ καὶ στὰ δάση, περιμένοντας τὴν τροχαία. κι ὅλη τὴν ὥρα ἔπινε νερό καὶ ὠρούταν. ἡ ἀστυνομία, συμφωνοῦντος κρυφὰ καὶ μὲ καταφατικὰ νεύματα καὶ τοῦ ὁδηγοῦ τοῦ μητροπολίτου, ἀποφάνθηκε ὅτι τὸ λάθος ἦταν τοῦ ὁδηγοῦ αὐτοῦ. ὁ μητροπολίτης ἄρχισε νὰ ὠρύεται ἀγριώτερα ἐναντίον τῆς ἀστυνομίας, ὅτι «Ἡ διαφθορὰ διέβρωσε ἀκόμη καὶ τὴν ἀστυνομία, ἀφοῦ κι αὐτὴ συνωμοτεῖ μαζὶ μὲ ὅλους εἰς βάρος τοῦ μητροπολίτου, καὶ ἄντε τώρα, ποὺ ὁ λύκος φυλάει τὰ πρόβατα, νὰ βρῆς τὸ δίκαιο σου...» κι ὅτι πρέπει νὰ τιμωρηθῇ παραδειγματικὰ ὁ ὁδηγός μου, «ποὺ ἀποπειράθηκε νὰ σκοτώσῃ τὸ μητροπολίτη, κλπ. κλπ.», κι ὅτι «ὁ μητροπολίτης, ποὺ διασώθηκε μὲ θαῦμα τῆς Παναγίας, δὲν θὰ κάτσῃ μὲ σταυρωμένα χέρια, κι ὅτι αὐτὸ τὸ σκάνδαλο θὰ πάρῃ πανελλήνιες διαστάσεις», καὶ ἄλλα τέτοια. οἱ ἀστυνομικοὶ εἶχαν ἔνα ὕφος σὰ νὰ ἦταν οἱ ἔνοχοι ποὺ συνελήφθησαν. ἔλυσα προσωρινὰ τὸ πρόβλημα ἐγώ, κάνοντας ματιὰ στοὺς ἀμηχάνους τροχονόμους καὶ λέγοντας στὸ μητροπολίτη ὅτι «θὰ φροντίσω νὰ τιμωρηθῇ παραδειγματικὰ ὁ στρατιώτης ὁδηγός μου γι' αὐτὸ τὸ ἔγκλημα ποὺ διέπραξε κλπ. κλπ.», κι ἔτσι ὁ Σοφός κάλμαρε, καὶ μὲ κάλεσε νὰ τὸν ἐπισκεφτῷ, ὅποτε θέλω, στὴ μητρόπολι. ἥθελε καὶ παρέα ὁ κοινωνικὰ ξεκομμένος. ἔγινε κάποια συνεννόησι καὶ τ' αὐτοκίνητα ἀναχώρησαν ἐπὶ τέλους μετὰ μισὴ μέρα τὸ καθένα γιὰ τὸν προορισμό του.

Μετὰ περίπου δέκα μέρες ἐπισκέφτηκα τὸ μητροπολίτη, κι ἐκεῖνος τὸ πρῶτο ποὺ μὲ ὁώτησε ἦταν ἀν τιμωρήθηκε ὁ στρατιώτης ὁδη-

γὸς καὶ μὲ ποιά τιμωρία. ἔκανα τὴν ἀπρονοησία νὰ τοῦ πῶ «Τὸν ἄλλαξα τὸν παλιάνθρωπο, τὸν ἔστειλα στὴ μονάδα του, μὲ μιὰ –νὰ τόσῃ!– ἀναφορὰ ἀπὸ πίσω του, μὲ τὴν ὅποια παραπέμπεται στὸ στρατοδικεῖο γιὰ τὸ βαρύτατο παράπτωμά του, ποὺ παρὰ λίγο νὰ σκοτώσῃ τὸ κάθαρμα ὀλόκληρον μητροπολίτη... κλπ., καὶ τὸν βλέπω νὰ καταλήγῃ στὶς φυλακὲς τούλαχιστο γιὰ δύο χρόνια». ὁ μητροπολίτης ἴκανοποιήθηκε, ἀλλὰ μετὰ 10 περίπου μέρες ζήτησε νὰ πληροφορηθῇ γιὰ τὸ στρατοδικεῖο, κι ἐγὼ ἄρχισα ν' ἀνησυχῶ. ὁ γυμνασιάρχης μοῦ εἶπε ὅτι ὁ μητροπολίτης εἶναι δικομανῆς, ὅτι ἔχει ὑποβάλει ἐναντίον διαφόρων πάνω ἀπὸ 30 μηνύσεις, κι ὅτι οἱ 6 ἀπ' αὐτὲς στρέφονται ἐναντίον του, δηλαδὴ τοῦ γυμνασιάρχου, ὅτι δὲν ἀνησυχεῖ καθόλου, γιατὶ ὅλες θὰ τεθοῦν ἐν καιρῷ στὸ ἀρχεῖο, ὅτι σὲ μιὰ ἀπ' αὐτὲς λέει ὅτι «Ο γυμνασιάρχης, ὅταν στὴν ἐκκλησία κάνῃ τὸ σταυρό του, τεχνηέντως μουντζώνει τὸ μητροπολίτη, καὶ κάνει τὴ μούντζα του σὰ σταυρὸ τάχα, καὶ πρέπει γι' αὐτὸν νὰ τιμωρηθῇ διπλᾶ, γιὰ ἐξύβρισι τοῦ μητροπολίτου καὶ γιὰ βλασφημία τῶν θείων»· κι ὅτι ὅλοι τὸ ξέρουν ὅτι ὁ ἀνθρωπὸς εἶναι γιὰ δέσιμο καὶ φρενοκομεῖο· ἀλλὰ ποιός νὰ τὸν δέσῃ;

Κάποτε ὁ μητροπολίτης πῆγε στὸ διοικητήριο τῆς πολιτοφυλακῆς νὰ πληροφορηθῇ γιὰ τὸ στρατοδικεῖο, κι ἐκεὶ εἶδε τὸ στρατιώτη ὁδηγὸ κεφάτο καὶ ξένιαστο, καὶ –ὠ τοῦ θαύματος!– τὸν ἀναγνώρισε κιόλας· τρελλὸς τρελλὸς ἀλλὰ καὶ μνήμων ὁ ἀνθρωπὸς, καὶ ἡ συμφορὰ ἐπῆλθε. μὲ καλεῖ στὴ μητρόπολι καὶ μοῦ ἀρχίζει· «Ντροπή σου! καὶ σὺ μὲ πρόδωσες! ὅλες οἱ δυνάμεις τοῦ κακοῦ συνωμοτεῖτε ἐναντίον μου! μὰ τί σᾶς πείραξα ἐγώ; ποιά σκοτεινὰ συμφέροντά σας ἔβλαψα; ὑποκριτά! δὲν τὸ φανταζόμουν ὅτι εἶσαι καὶ σὺ πράκτοράς τους. καὶ τί σᾶς ἐνοχλῶ ἐγώ, καὶ θέλετε νὰ μὲ ξεκάνετε;! μασόνοι! πλημμυρίσατε τὴν Ἑλλάδα μας μὲ μασονία! νὰ ἔχετε τὴν κατάρα μου! κι ἐγὼ τώρα εἶμαι σίγουρος ὅτι ἐκείνη τὴν ἡμέρα στὸ δάσος οἱ μασόνοι ἐσένα ἔβαλαν νὰ μὲ δολοφονήσῃ! καὶ νὰ τὸ δηλώσετε ἔπειτα γιὰ δυστύχημα... καὶ κηδεῖες... καὶ μπάντες «Παραράμ πάμ πάμ! παραράμ πάμ πάμ!», κι «Ο ἀείμνηστος μητροπολίτης μας...», καὶ «σοῦ ξοῦ μοῦ...», τὰ ξέρω ἐγὼ αὐτά... καὶ δὲν μὲ ξεγελᾶτε ἐμένα, μασόνοι!. ἀλλὰ νὰ ξέρης ἔνα· Ἐμένα μὲ φυλάγῃ ἡ Ἰδια ἡ Παναγία! νὰ τὸ ξέρης, μασόναρε! δολοφόνε! φύγε ἀπὸ μπροστά μου μὲ τὴν κατάρα μου ἀπάνω σου...». ὅντως Παῦλος ὁ παλαβός.

Ἐντεκα μέρες πρὶν ἀπὸ τὸ τέλος τῆς παραμονῆς μου στὴ Χαλκιδική, στὶς 28 Ὁκτωβρίου, ἔγινε παρέλασι τῶν μαθητῶν τῶν δημοτικῶν σχολείων καὶ τοῦ ἔξαταξίου γυμνασίου μὲ γαλανόλευκα φορέματα. ὁ ταγματάρχης διοικητὴς τῆς ἐθνοφυλακῆς μοῦ ζήτησε κατὰ τὴν ὥρα ποὺ θὰ παρήλαυναν οἱ μαθηταὶ νὰ ἐκφωνῶ ἐκ τοῦ ἀφανοῦς τὰ

στερεότυπα συνθήματα - ἀποφθέγματα - σλόγκαν ποὺ θὰ μεταδίδονταν ἀπὸ μεγάφωνα. ἦταν συνθήματα ἐθνικῆς ἔξαρσεως ἀναπτερώσεως καὶ φρονηματισμοῦ. μιὰ ἑβδομάδα πρὸν γίνη ἡ παρέλασι μοῦ τὰ ἔδωσε ἔτοιμα δακτυλογραφημένα σὲ περίπου 10 σελίδες. ἐγὼ στὸ σπίτι μου ἔξωβέλισα τὰ μισὰ ὡς πεπατημένα ἢ βαρετὰ ἢ ἀνόητα, κι ἐμπλούτισα τὸ ὁροφτόριο μὲ συνθήματα δικά μου. ἐκείνη τὴν ἡμέρα φόρεσα καὶ τὴν ἐπίσημη στολή μου μὲ τὸ πηλήκιο μου. οἱ μαυροσκούφηδες τοῦ ἵππικου τὸ πηλήκιο μας τὸ φοροῦμε μόνο μὲ τὴν ἐπίσημη στολή, ἐνῷ μὲ τὴ συνήθη καὶ ἀπλῆ στολὴ ἔξόδου φοροῦμε τὸ μαύρο μπερέ, καὶ μὲ τὶς φόρμες μέσα στὸ στρατόπεδο ἢ μέσα στ' ἄρματα κατὰ τὶς ἀσκήσεις φοροῦμε ἕνα στρατιωτικὸ τζόκεϋ ἢ κάσκα ἢ ἐσωτερικὸ πλαστικὸ κράνος. στὰ δάση τῆς Χαλκιδικῆς φοροῦσα φόρμες μὲ τζόκεϋ, καὶ στὴν πόλι σπανίως τὴν ἀπλῆ στολὴ ἔξόδου κι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ πολιτικά μου χροῦχα. κατὰ τὴν ἐθνικὴ ἑορτὴ δύμως φόρεσα τὴν ἐπίσημη στολή μου, τὴν ὅποια μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ φοροῦμε καὶ μετὰ τὴν ἀπόλυτην μας κατὰ τὶς ἐθνικὲς ἑορτές. ἐγὼ αὐτὸ τὸ ἔκανα μόνο κατὰ τὶς ἀντικαταστάσεις τοῦ ἀπολυτηρίου μου, ὅταν πήγαινα σὲ φωτογραφεῖο, γιὰ ν' ἀλλάξω τὴ φωτογραφία τοῦ νεωτέρου ἀπολυτηρίου μὲ τὰ νεώτερα (αὐξημένα) διακριτικὰ (ἄστρα) τοῦ νέου βαθμοῦ μου.

Φόρεσα λοιπὸν τὴν ἐπίσημη στολή μου· γιὰ τὶς 105 μέρες τῆς Ἀρναίας ἦταν ἡ πρώτη καὶ μόνη φορά. κατὰ τὴν ἐκφώνησι τῶν συνθημάτων ἐκ τοῦ ἀφανοῦς, ὃπου ἦταν τὸ μικρόφωνο, κι ἀπὸ τὸ παράθυρο ἔβλεπα ἀπὸ ψηλὰ τὴν παρέλασι, κι ἀνάλογα μὲ τὸ ποιοί περνοῦσαν κάθε στιγμή, ἐκφωνοῦσα τὰ κατάλληλα συνθήματα εὐτόνως κι ἐνθουσιαστικῶς. «Περνάει ἡ νεολαία μας, οἱ ἀντάξιοι διάδοχοι τῶν ἡρώων τοῦ Σαράντα, ἡ ἐλπίδα τοῦ ἔθνους, τὰ καμάρια μας, περνοῦν οἱ λεβέντες μας..., Περνοῦν οἱ μέλλουσες μητέρες τῶν ἐνδόξων Ἑλλήνων διαδόχων μας..., περνοῦν τὰ τρυφερὰ βλαστάρια μας ποὺ λένε σ' ὅλους μας "Εμεῖς θὰ γίνουμε πολὺ καλλίτεροι ἀπὸ σᾶς..., (Ἄμμες δὲ γ' ἐσόμεθα πολλῷ κάρδρονες), περνοῦν οἱ ἐθνοφύλακες μὲ τὸ ἀντρίκειο παράστημα καὶ μὲ τὸ τρομερὸ ἀετήσιο βλέμμα, ποὺ κάθε ἔχθρο τὸν κάνῃ νὰ τρέμῃ ἀπὸ τὸ φόβο του..., αλπ. αλπ.!». ἥξερα ἐκ τῶν προτέρων ὅτι τὸ φωνητικὸ μέρος μᾶς παρελάσεως, ὁ λόγος, εἶναι τὸ πιὸ λαμπρὸ κι ἐντυπωσιακό τῆς στοιχείο καὶ τὰ ἐπιτυχημένα συνθήματα δημιουργοῦν φρόνημα κι αὐτοπεποίθησι. στὶς παρελάσεις τῶν μεγάλων πόλεων τὰ ἄρματα καὶ τ' ἀεροπλάνα μὲ τὸ βρυχηθμό τους προκαλοῦν ἐνθουσιασμὸ καὶ οἰκοδομοῦν φρόνημα. καὶ τόσο ὡς ἐπίσημος ἔνστολος ὅσο κι ὡς εἰδήμων ἀναβάθμισα τὴν παρέλασι τῆς Ἀρναίας στὸ πολλαπλάσιο. ἔγινα τὸ πρόσωπο τῆς ἡμέρας, χωρὶς νὰ τὸ φανταστῶ ἐκ τῶν προτέρων. ὅταν κατέβηκα καὶ πῆγα στὴν ἔξέδρα γιὰ τὰ

τῆς δεξιώσεως, ὅλοι μοῦ ἔλεγαν· «Θεῷμὰ συγχαρητήρια! μᾶς ἔκανες γενναίους καὶ ὑπερήφανους ποὺ εἴμαστε Ἑλληνες, παιδιά τῶν ἡρώων τοῦ Σαράντα». ὁ διοικητὴς τῆς ἐθνοφρουρᾶς μοῦ εἶπε· «Εἶσαι καταπληκτικός! ἀν σὲ μάχη καὶ πόλεμο σὲ εἶχα ἥγετη, θὰ ἔπεφτα στὴ φωτιὰ μ' ἐνθουσιασμὸ καὶ θὰ σκοτωνόμουν εὐχαρίστως».

“Αν ἔξαιρεθῇ τὸ γεγονὸς μὲ τὸν μητροπολίτη Παῦλο Σοφό, τὸ ὅποιο βέβαια δὲν ἐπισκίασε καθόλου τὸ ὅμορφο ἐκεῖνο καλοκαίρι μου, ᾧ ζωή μου στὴ Χαλκιδικὴ ἦταν πολὺ ὅμορφη καὶ μοῦ ἔμεινε ἀλησμόνητη.

ΗΡΩΑΣ

Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1966 στὸ στρατόπεδο Καρατάσου τῆς Θεσσαλονίκης διατάχθηκα νὰ στείλω ἔνα ἄρμα Μ 48 ἀπὸ τὸν οὐλαμό μου μὲ ἀρχηγὸ πληρώματος (λοχία), καὶ πυροβολητή, καὶ ὁδηγό, στὸ Λευκό Πύργο, γιὰ νὰ χρησιμοποιηθοῦν σ' ἔνα κινηματογραφικὸ φεστιβάλ, ποὺ γινόταν ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες. στὸ φεστιβάλ εἶχε βραβευθῆ κάποιο ἑλληνικὸ πολεμικὸ κινηματογραφικὸ ἔργο, κι ὁ ἥθιοποιὸς ποὺ παρίστανε στὸ ἔργο τὸ νικητὴ διοικητή, θὰ ἐπαναλάμβανε μιὰ θριαμβευτικὴ σκηνὴ τοῦ ἔργου ὡς ἀρχηγὸς-ἱλαρχος ἐπάνω στὸ ἄρμα, μπροστὰ στὰ πλήθη τὰ συγκεντρωμένα στὴν πλατεῖα καὶ στὸν ὁδικὸ κόμβο τοῦ Λευκοῦ Πύργου. οἱ παράγοντες τοῦ φεστιβάλ εἶχαν ζητήσει τὸ ἄρμα ἀπὸ τὸν ὑπουργὸ ἀμύνης, ὁ ὑπουργὸς διέταξε τὸ στρατὸ νὰ τὸ στείλῃ, οἱ δὲ ἀξιωματικοὶ ἐκτέλεσαν τὴ διαταγὴ ὅχι καὶ μὲ πολλὴ προθυμίᾳ, ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἀπλὸ καὶ εὔκολο νὰ βγῇ στὴν πόλι εἰρηνικὰ ἔνα μεμονωμένο ἄρμα, ἀνάμεσα σὲ πολυκατοικίες, μέσα σὲ πολυκοσμία, σὲ ὥρα πληθούσης ἀγορᾶς. κι ἐπὶ πλέον ἐκεῖνον τὸν καιρό, ἐφτὰ μῆνες πρὸιν ἀπὸ τὴ στρατιωτικὴ ἐπανάστασι, τὸ κλῖμα δὲν ἦταν καθόλου εἰρηνικό. ἡ Ἑλλάδα ἔβραζε. τὸ ἄρμα, ποὺ στὸν πόλεμο εἶναι ἔνα ἀπὸ τὰ φοβερώτερα ὅπλα, τὸ κατ' ἔξοχὴν ἐπιθετικό, μέσα στὴν πόλι καὶ σὲ κόσμο, εὐνουχισμένο ἀπὸ τὰ ὅπλα του, εἶναι πολὺ εὐπαθές. τὸ ἄρμα εἶναι φοβερό, ὅταν τοῦ ἐπιτρέπεται νὰ σκορπάῃ γύρω του ἄφθονο τὸ θάνατο. ὅταν δὲν σκορπάῃ θάνατο, κινδυνεύει θανάσιμα τὸ ἴδιο. φανταστῆτε ἔνα λεοντάρι, ποὺ ἔχει βγαλμένα ὅλα τὰ δόντια του καὶ φοράει φίμωτρο, ποὺ ἔχει γυψωμένα ὅλα τὰ πέλματά του καὶ τὰ νύχια του, καὶ ποὺ φοράει χειροπέδες σ' ὅλα τὰ πόδια του, ἀκόμη καὶ στὴν οὐρά του. δὲν θὰ θέλῃ καθόλου νὰ βρίσκεται ἔτσι ἀνάμεσα σὲ κόσμο, γιὰ νὰ τοῦ δίνῃ κλωτσιές ὁ καθένας.

Μαζεύτηκαν γύρω στὸ ἄρμα ὅλοι οἱ ἥθιοποιοὶ τῆς ὁθόνης καὶ οἱ παράγοντες τῆς σκηνοθεσίας καὶ τῆς παραγωγῆς· τριγύρω χιλιάδες κόσμου· κι ὁ «ῆρωας» τοῦ ἔργου πλησίασε «νὰ μπῆ» στὸ ἄρμα. ὁωτάει· «Ποῦ εἶναι ἡ πόρτα;». λέει καὶ τὸ ἄρμα εἶναι ταξὶ μὲ πόρτες. τοῦ λέει ὁ ἀρχηγὸς ἀπὸ τὸν πύργο. «Ἀνεβῆτε· ἀπὸ δῶ θὰ μπῆτε». «Ἄπὸ κείνη ἐκεὶ ψηλὰ τὴν τρύπα;». «Ναί», τοῦ λέει. «Δὲν ἔχει ἀπ' ἄλλον;

εῖναι ἀνάγκη ν' ἀνεβῶ καὶ νὰ χωθῶ ἀπὸ κεῖ;». «Ἐχει», τοῦ λέει· «κάτω ἀπὸ τὴν κοιλιὰ τοῦ ἄρματος εἶναι ἡ τρῦπα διαφυγῆς· θὰ λεωθῆτε ὅμως ἀπὸ κεῖ· καὶ δὲν εἶναι τόσο εὔκολο νὰ τὴν ἀνοίξουμε». ὁ «ῆρωας» νόμισε ὅτι ὁ λοχίας τὸν εἰρωνεύεται, καὶ τοῦ λέει πειραγμένος· «Σ' ἐμένα μιλᾶς ἔτσι, μπάσταρδε; γιὰ πρόσεξε καλά! αὐτὸς θὰ φτάσῃ στὸ διοικητή σου· ἀνοίξτε μου ἀμέσως τὴν πόρτα! τώρα!». κι ὁ λοχίας μὲ ὅλη του τὴν ἀφέλεια τοῦ λέει· «Μὰ κι ὁ διοικητής μου ξέρει, ὅτι τὸ ἄρμα δὲν ἔχει πόρτα· βλέπετε σεῖς καμμία πόρτα; ἀπ' αὐτὴ τὴν τρῦπα μπαίνουμε καὶ βγαίνουμε ὅλοι, καὶ ὁ διοικητής· κι ἔδειξε τὴν πάνω τρῦπα, ὅπου ἦταν ὁ ἵδιος· «καὶ σὲ ὥρα κινδύνου βγαίνουμε ἀπὸ τὴν κάτω». τάχασε ὁ «ῆρωας». (ὁ λοχίας ἀργότερα ἔλεγε γεμάτος ἀναπάντητη ἀπορίᾳ· «Μὰ καλά, αὐτὸς μέσα στὸ ἔργο, ποὺ ἐγὼ τὸ εἶδα, μέσα στὸ ἄρμα στεκόταν, στὴ θέσι τοῦ ἀρχηγοῦ· δὲν ἤξερε ὅτι τὸ ἄρμα δὲν ἔχει πόρτες;». τοῦ λένε· «Δὲν ξέρουμε». ἔνας στρατιώτης τοῦ εἶπε· «Ἐκεῖνο τὸ ἄρμα, λοχία, δὲν ἦταν ἀληθινό· ἦταν μὲ ἀφρολέξ καὶ εἶχε πόρτες!» ἄλλος τοῦ εἶπε· «Φωτογραφικὸ τέχνασμα εἶναι;». ἔπειτα ὁ «ῆρωας» ἔδειξε τὸν ὁδηγὸ καὶ τὴ θυρίδα του λέγοντας· «Ἄπὸ κεῖ δὲν γίνεται;». «Γίνεται», τοῦ λέει ὁ λοχίας, «ἄλλὰ σεῖς θέλετε νάρθητε γι' ἀρχηγὸς ἐδῶ ποὺ εἴμαι ἐγώ. ἀπὸ κεῖ ἐδῶ νάρθητε εἶναι γιὰ σᾶς πολὺ δύσκολο, πρέπει νὰ γλιστρήσετε μέσα σὰ φίδι· δὲν θὰ μπορέσετε· θὰ χτυπήσετε. καλλίτερα ν' ἀνεβῆτε κατ' εὐθεῖαν ἐδῶ· εἶναι τὸ εύκολώτερο. πιαστῆτε ἀπὸ κεῖ καὶ σκαρφαλώστε». «Μὰ θὰ πατήσω σ' αὐτό;», λέει ὁ «ῆρωας» καὶ δείχνει τὸ πλευρικὸ μέρος τῆς ἑρπύστριας μὲ φρίκη καὶ ἀπελπισία. «Όχι· ἀπὸ τὸ στῆθος». «Δὲν μπορῶ». «Ἀν θέλετε κι ἀπὸ τὸ πίσω μέρος», τοῦ λέει ὁ λοχίας, «ἄλλ' ἀπὸ δῶ εἶναι καλλίτερα γιὰ σᾶς· ἀπ' ἄλλου δὲν γίνεται». ὁ «ῆρωας» ἦταν ἔξωργισμένος κι ἔξευτελισμένος μπροστά στὸ συνάφι του, ποὺ κύτταζε κι ἄκουγε κι ἐκεῖνο σαστισμένο· ἦταν προσβεβλημένος καὶ ἀμήχανος.

Σὲ μιὰ στιγμὴ λέει· «Δὲν μπορῶ ν' ἀνεβῶ· δὲν ἀνεβαίνω». εἶχαν ὅμως ἀντίρρησι οἱ διοργανωταὶ· σκηνοθέτες, χορηγοί, παραγωγοί, ἡθοποιοί· δόλο τὸ συνάφι. ἄρχισαν νὰ μιλοῦν γιὰ «καμμία σκάλα φορητή». σὲ λίγο τοῦ ἔφεραν κάτι κάσες καὶ καρέκλες, πάτησε ἐπάνω σ' αὐτά, κι ἀνέβηκε. σὲ μιὰ στιγμὴ γλίστρησε ἐπάνω στὸ χάλυβα τῆς θωρακίσεως καὶ παρὰ λίγο νὰ πέσῃ κάτω σὰν κολοκύθι. πρόλαβε καὶ τὸν ἔπιασε ὁ λοχίας, ποὺ στὸ μεταξὺ εἶχε βγῆ ἀπὸ τὴν κορυφὴ τοῦ πύργου, τὸν πυργίσκο, γιὰ νὰ τὸν βοηθήσῃ ν' ἀνέβῃ. εἶχε προβλέψει ὅτι θὰ γλιστροῦσε καὶ δὲν θὰ τὰ κατάφερνε μόνος του οὕτε μὲ τὶς κάσες καὶ τὶς καρέκλες. ξανὰ δυσκολεύτηκε στὸν πύργο, ἀλλὰ στὸ τέλος μπῆκε καὶ στάθηκε στὴ θέσι τοῦ ἀρχηγοῦ. φόρεσε τὴν κάσκα, πήρε θέσι, πήρε καὶ ὑφος. ὅταν τὸν εἶδε ἔτσι τὸ συνάφι, τὸν χειροκρότησε

καὶ τὸν ἐπευφημοῦσε. ὁ λοχίας εἶχε διώξει τὸν πυροβολητή, γιὰ νὰ πάρῃ τὴ θέσι του, ὥστε νὰ προσέχῃ τὸν «ῆρωα» ἀπὸ μέσα.

Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ὅμως ὁ πυροβολητής εἶχε βγῆ ἔξω, ἐπάνω στὸ σκάφος, κρατώντας τὸν φορητὸ πυροσβεστῆρα, καὶ στήθηκε ὅρθιος κι ἔτοιμος ἐπάνω στὶς σκάρες ποὺ σκεπάζουν τὴ μηχανή. τὸν βλέπει ὁ «ῆρωας» καὶ βάζει τὶς φωνές· «Μὰ τί γίνεται ἐδῶ; φωτιὰ θὰ πάρουμε; νὰ κατέβω! νὰ κατέβω!». τοῦ λέει ὁ λοχίας· «Μὰ θὰ βάλουμε ἐμπρός· νὰ κινηθοῦμε δὲν θέλετε; πῶς θὰ κινηθοῦμε, ἂν δὲν βάλουμε ἐμπρός; ἀν θέλετε ὅμως, κατεβῆτε». «Καὶ θὰ πάρουμε φωτιά;», λέει ἔντρομος. «Μπορεῖ· ἀλλὰ θὰ τὴ σβήσω». «Παίρνετε φωτιά, ὅταν βάζετε ἐμπρός;». «Οχι· εἶναι πολὺ σπάνιο· ἀλλ’ ἔτσι πάντα, δύο μαζὶ βάζουμε ἐμπρός· ὁ ὁδηγὸς βάζει ἐμπρός, κι ἔνας ἄλλος πίσω στὴ μηχανὴ προσέχει μὲ τὸν πυροσβεστῆρα». «Οχι! οχι! νὰ κατέβω!», ἄρχισε νὰ φωνάζῃ ὁ «ῆρωας». «Οποτε θέλετε», τοῦ λέει ἀγανακτισμένος ἐπὶ τέλους ὁ λοχίας, «ἄλλὰ μᾶς βλέπει κι ὁ κόσμος (κι ἔδειξε γύρω τὰ πλήθη τῶν θαυμαστῶν)· ἐγὼ λέω, ἀντὶ νὰ γίνετε όξειλι στοὺς θαυμαστάς σας, εἶναι καλλίτερα νὰ κινδυνέψετε λίγο γιὰ τὴν πατρίδα ὅπως στὸ ἔργο». ἔξαγοριώθηκε ὁ «ῆρωας»· «Εμένα μὴ μοῦ μιλᾶς ἔτσι, μπάσταρδε, γιατὶ θὰ τὸ πληρώσης ἀκριβά», λέει στὸ λοχία. ὁ λοχίας δὲν εἶπε τίποτε. ὕστερα ἀπὸ λίγη ἀναμονή, κι ἐνῷ τὰ πλήθη χειροκροτοῦσαν, ἐπευφημοῦσαν, καὶ ζητωκραύγαζαν, χωρὶς νὰ παίρνουν εἰδησι γιὰ τὸ τί γίνεται καὶ λέγεται ἐπάνω στὸ ἄρμα, λέει ὁ λοχίας στὸν «ῆρωα»· «Λοιπόν; νὰ βάλουμε μπρός; ἀποφασίστε, ἀρχηγέ». κι ὁ ἤρωας, τοῦ ὄποιον τὴν ὁργή, τὸν πανικό, καὶ τὴν κιτρινάδα τὰ ἔκρυβαν ὅλα ἀκρετὰ καλά ἡ κάσκα κι ἡ ἀπόστασι, ἀνάμεσα σὲ ἄδικες καὶ βρόμικες βρισιές εἶπε τὸ «Ναι».

Ο λοχίας σφύριξε στὸν ὁδηγό, ὁ ὁδηγὸς ἔβαλε μπρός καὶ μάρσαρε, καὶ τὸ ἄρμα βρυχήθηκε· ἐκεῖνο τὸ μουγκρητὸ ποὺ καὶ δίπλα νὰ εἶσαι, κάτω ἀπὸ τὸ ἄρμα, σοῦ τραντάζει τ’ ἄντερα· κι ἀν εἶσαι μέσα, σοῦ τραντάζει τὸ σκελετό σου. ὁ «ῆρωας» ἄρχισε νὰ τσιρίζῃ ὕστερικά· «Σταματήστε! νὰ κατέβω! νὰ κατέβω ἀμέσως τώρα! σταματήστε!». καλὰ ποὺ τὸ μουγκρητὸ καὶ τὰ σφυρίγματα καὶ χειροκροτήματα καὶ οἱ φωνὲς τοῦ κόσμου ὑπεροκάλυπταν τὶς τσιρίδες του, γιατὶ θὰ γινόταν όξειλι τῶν σκυλιῶν. ἀλλὰ τὰ πλήθη, ποὺ τοὺς ἔβλεπαν ἀπὸ μακριά, θὰ νόμιζαν ὅτι ὁ «ῆρωας» δίνει διαταγές ἀρχηγοῦ! ὁ λοχίας, ἀπὸ τόσο κοντά, ἀκουγε λίγο τὶς τσιρίδες, ἀλλὰ τὸν ἀγνοοῦσε πλέον. γύρω στὸ ἄρμα τὸ συνάφι τοῦ σινεμά, ποὺ δὲν μποροῦσε ν’ ἀκούσῃ, τὸν χειροκροτοῦσε μαζὶ μὲ τὸν κόσμο. ὅταν ἡ μηχανὴ δούλεψε γιὰ τὰ καλά, ὁ λοχίας μὲ τὸν πυροσβεστῆρα πῆγε νὰ μπῇ μέσα. λεέι στὸν «ῆρωα», ποὺ ἦταν πιὰ ἔνα όάκος, ἔνα ὅρθιο πτῶμα· «Παρακαλῶ μπῆτε λίγο μέσα, γιὰ νὰ μπῶ κι ἐγώ, κι ἔπειτα ξαναβγαίνετε στὴ θέσι

τοῦ ἀρχηγοῦ». τραβήχτηκε μέσα ὁ «ῆρωας». ὅταν μπῆκε ὁ λοχίας, καὶ ποὶν ὁ «ῆρωας» στηθῇ στὴ θέσι τοῦ ἀρχηγοῦ μὲ τὴν προτομὴ του ἔξω ἀπὸ τὸ θώρακα τοῦ ἀρματος, ἐκεῖ στὸ πάτωμα τοῦ πύργου, ἔκανε ἐμετό. εἶχε φάει πρόσφατα καὶ εἶχε πιῇ, κι ἔκανε πολὺ ἐμετό· ἔβγαλε φαγητὰ καὶ ποτά· ἀπὸ τὸ φόβο του. γέμισε τὸ πάτωμα ξερατά. σκουπίστηκε μ' ἔνα χαρτομάντηλο, ποὺ τοῦ ἔδωσε ὁ λοχίας, καὶ τὸ πέταξε κι αὐτὸ πάνω στὰ ξερατά του. κι ἐπειτα «γιὰ τὴν πατρίδα» πῆρε θέσι καὶ ὑφος, καὶ τὸ ἄρμα ξεκίνησε. προχώρησε 100 μέτρα, μέσα σὲ χειροκροτήματα, ζητωκραυγές, καὶ σφυρίγματα, κι ὁ ἤρωας χαιρετοῦσε τὰ πλήθη (καλὰ ποὺ ἡ κάσκα ἔκρυψε τὴν κιτρινάδα του καὶ τὸ τρέμουλό του). ἐπειτα τὸ ἄρμα ἔκανε μισὴ στροφὴ τοῦ πύργου, ὅπως εἶχε ζητηθῆ, ὅπότε ὁ ἤρωας παρὰ λίγο νὰ ξαναξεράσῃ ἀπὸ τὸ φόβο του ἡ καὶ «νὰ κατουρηθῆ αὐτὴ τὴ φορά», ὅπως ἔλεγε ἀργότερα ὁ λοχίας, ἐπειτα γύρισε καὶ τὸ σκάφος μὲ μισὴ στροφὴ ἐπὶ τόπου ἐπάνω στὶς ἕρπυστριές του, ἐπανέφερε τὸ κανόνι μπροστὰ μὲ ἄλλη μισὴ στροφὴ τοῦ πύργου, ξανάκανε τὰ 100 μέτρα τῆς πορείας του ἐπιστρέφοντας, καὶ βρέθηκε στὴν ἀρχική του θέσι. καὶ ἡ τελετὴ γιὰ τοὺς στρατιῶτες τελείωσε. τὸ ἄρμα ἔσβησε τὴ μηχανή του, κι ὁ «ῆρωας» βγῆκε τρικλίζοντας καὶ κατέβηκε μὲ χίλια ζόρια πατώντας ἐπάνω στὶς κάσες ποὺ τοῦ ἔβαλαν. ἐπειτα τὸν ἀγκάλιασαν οἱ θεατρῖνες καὶ τὸν φιλοῦσαν, μυρίζοντας, φαντάζομαι, καὶ τὶς ξινίλες τῶν ξερατῶν του, τὸν κουκούλωσε ὅλο τὸ στῦφος τοῦ συναφιοῦ, καὶ χώθηκαν ὅλοι μαζὶ στὸ κτήριο τοῦ θεάτρου, ἐνῷ τὰ πλήθη χειροκροτοῦσαν τὸν «ῆρωα», ποὺ πρέπει νὰ κατευθύνθηκε στὴν τουαλέττα, καὶ παραληροῦσαν ἀπὸ ἐνθουσιασμὸ καὶ σφύριζαν γιὰ τὸν ξερατωμένο «ῆρωα».

Στὸ στρατῶνα οἱ ἄντρες διηγοῦνταν τὰ καθέκαστα γιὰ τὸ ἀντρείκελο κι ἐξέφραζαν ὅλη τὴν περιφρόνησί τους καὶ τὴν ἀηδία τους. ἀρκετοὶ εἶπαν· «Δὲν ξαναπάώ στὸ σινεμᾶ». τηλεόρασι καὶ βίντεο δὲν ὑπῆρχαν τότε. τὸ ἄλλο πρωΐ στὴν ἀναφορὰ τῆς Ἰλης ὁ Ἰλαρχος ποὺ τάμαθε ὅλα, εἶπε· «Ζητοῦνται ἐθελονταί, γιὰ νὰ πλύνουν ἀπὸ τὸν πύργο τὰ ξερατὰ τοῦ ἤρωα».

ΓΕΝΤΙ ΚΟΥΛΕ

Στὴν Ἐπιλαρχία τοῦ στρατοπέδου Καρατάσου ἐκτὸς ἀπὸ ἀνθυπίλαρχος τοῦ οὐλαμοῦ μου εἶχα γίνει «ὁ ἄνθρωπος γιὰ ὅλες τὶς δουλειές». σ' ἔνα σχετικὸ παράπονό μου στὸ διοικητή, μοῦ εἶπε· «Ἐσὺ φταῖς· νὰ μὴν ἥσουν ἄξιος γιὰ ὅλες τὶς δουλειές». καὶ γελοῦσε.

Χρημάτισα καὶ μία φορὰ ἐπόπτης τῆς στρατιωτικῆς πτέρυγος τῶν φυλακῶν τοῦ Γεντὶ Κουλὲ στὴ Θεσσαλονίκη· ἀπὸ μεσημέρι Κυριακῆς μέχρι μεσημέρι Δευτέρας. ὁ διοικητής τῶν φυλακῶν αὐτῶν δὲν ἦταν δυνατὸν φυσικὰ νὰ εἴναι καὶ τὰ Σαββατοκύριακα στὶς φυλακές· ἔπειτα νὰ πάῃ καὶ στὸ σπίτι του ὁ ἄνθρωπος. εἶχε ἀνάγκη ἀντικαταστάσεώς του κατὰ τὰ Σαββατοκύριακα. καὶ τὸ κάθε Σαββατοκύριακο τὸ κάλυπταν μὲ τὴ σειρὰ δυὸ στρατιωτικὲς μονάδες στέλνοντας ἀπὸ ἔναν ἀνθυπίλαρχο ἥ κάθε μία. οἱ δεσμοφύλακες ἦταν περίπου 5 μόνιμοι καὶ 10 ἔφεδροι ὑπαξιωματικοί· καὶ μοιράζονταν τὴν ὑπηρεσία τοῦ Σαββατοκύριακου. ὁ ταγματάρχης - διοικητής ὅμως εἶχε ἐλεύθερο ὅλο τὸ Σαββατοκύριακο κάθε Σαββατοκύριακο. καὶ ὑπῆρχε ἡ ὁρθιμοσιτική ποὺ ἀνέφερα.

Οἱ ἄνθρωποι, ὅταν ἔχουν ἔξουσία πάνω σὲ ὑποχειρίους συνανθρώπους, πολλὲς φορὲς ὑποκύπτουν στὸν πειρασμὸ νὰ γίνωνται τυραννικὰ τέρατα. αὐτὸ στὸ στρατὸ εἶναι αὐξημένο· στὶς δὲ φυλακές ἀφάνταστα ὑπεραυξημένο. γι' αὐτὸ οἱ ὑψηλοὶ καὶ ἀπόμακροι προϊστάμενοι, λ.χ. ὑπουροί καὶ πρωθυπουροί πρέπει αὐτὸ νὰ τὸ ἔχουν ὑπὸψι τους ἴδιαιτέρως. τὸν ἄνθρωπο τὸν στερημένο τὴν ἐλευθερία του, εἴτε φταίει ὁ ἴδιος εἴτε ὅχι, οἱ ἐλεύθεροι πρέπει νὰ μὴν τὸν λησμονοῦν ποτέ. αὐτὸ διαπίστωσα ὡς ἐπόπτης φυλακῆς γιὰ ἔνα εἰκοσιτετράωρο. ὑπεξούσιος ἥ ὑποχειρίος χρημάτισα κι ἐγὼ στὴν πρώτη Σχολὴ Ἀξιωματικῶν ὡς μαθητής τῆς διοικουμένης Α΄ τάξεως γιὰ 3 μῆνες, καὶ εἶδα γιὰ πρώτη φορὰ τί θηρίο γίνεται συνήθως ὁ ἄνθρωπος, ὅταν ἔχῃ ὑποχειρίους· ὅτι μερικοὶ φτάνουν στὸ σημεῖο κατὰ τὸ ὄποιο «μόνο ποὺ δὲν σκοτώνουν καὶ δὲν καβαλικεύουν». ἀν καὶ μέχρι σήμερα ὑπάρχουν ὅχι λίγοι ἐπιχειρηματίες οἱ ὅποιοι στὶς γυναικες τοῦ ἐργοταξίου τους, ἀνύπαντρες καὶ παντρεμένες, τὸ δεύτερο τὸ κάνουν.

Ἡταν φυλακισμένος στὸ Γεντὶ Κουλὲ ὅλως ἐκτάκτως κι ἔνας μό-

νιμος ὑπολοχαγός, που ἦταν μέλος τοῦ ΑΣΠΙΔΑ, ἀλλὰ μετανόησε ἐγκαίρως, ώμολόγησε, συνελήφθη, καὶ φυλακίσθηκε. στὴν πραγματικότητα δὲν ἦταν ἀκριβῶς φυλακισμένος, ἀλλὰ μάρτυρας σὲ ἀπόκρυψι καὶ ὑπὸ προστασίᾳ, ἐπειδὴ κινδύνευε ν' ἀπαχθῆ καὶ νὰ δολοφονηθῇ. στὸ Γεντὶ Κουλὲ ἔμενε σ' ἓνα πολὺ περιποιημένο δωμάτιο μὲ συναπτὴ κουζινίτσα καὶ συναπτὴ τουαλέττα, καὶ κάθε μέρα τὸν ἐπισκεπτόταν ἡ γυναίκα του καὶ καθόταν μαζί του σχεδὸν ὅλη τὴν ἥμέρα· κι ἂν ἥθελαν οἱ δυό τους, καθόταν καὶ τὴν νύχτα· τὸ ὁὐθμιζαν οἱ ἴδιοι μόνοι τους. ἐγὼ ἐπρεπε νὰ τὸν δῶ δύο φορές, μία τὴν Κυριακὴ καὶ μία τὴ Δευτέρα, ἐπὶ ἓνα μόνο λεπτὸ κάθε φορά, μόνο γιὰ νὰ διαπιστώσω τὴν παρουσία του, κι ἂν θέλῃ νὰ ζητήσῃ κάτι· ἂν ὅμως ἥθελε ὁ ἴδιος, μποροῦσε νὰ μοῦ ζητήσῃ νὰ παραμείνω στὸ χῶρο του περισσότερο χρόνο· καὶ ἥθελε βέβαια. διότι ὁ ἀνθρωπος, ξῶσ οινωνικό, δὲν ἀντέχει μόνος οὔτε στὸν παράδεισο, ὅπως φάνηκε σαφῶς στὴν περίπτωσι τοῦ Ἀδάμ (Γένεσις 2,8 - 19). οἱ ἄλλοι φυλακισμένοι δὲν ἦταν ἀπομονωμένοι· αὐτὸς ὅμως ἦταν μόνος. πῆγα λοιπὸν καὶ τὸν εἶδα, κατ' ἀρχὴν γιὰ ἓνα λεπτὸ κάθε φορά, ἀλλὰ μοῦ ζήτησε κι ἔμεινα κάθε φορὰ περίπου μισὴ ὥρα. δὲν ἀναφερθήκαμε καθόλου στὴν αἵτια τῆς «φυλακίσεώς του» οὔτ' ἐκεῖνος οὔτ' ἐγώ. τὴν Κυριακὴ τὸν ὁώτησα τί ὥρα θέλει νὰ τὸν ἐπισκεφθῶ τὴν ἄλλη μέρα, καὶ μοῦ εἶπε 10 π.μ.. μιλούσαμε «περὶ ἀνέμων καὶ ὑδάτων», ὅπως λέγεται. ὅταν μὲ ὁώτησε καὶ τοῦ εἶπα ὅτι εἴμαι φιλόλογος, μὲ ὁώτησε γιὰ πολλὰ φιλολογικά, μέχρι τὴν ὥρα ποὺ ἥρθε ἡ γυναίκα του φέροντάς του καὶ δικά της φαγητά. ἐγὼ ἔνα λεπτὸ μετὰ τὴν ἔλευσί της πῆγα ν' ἀποχωρήσω, ἀλλὰ μὲ κράτησαν περίπου ἄλλα 5' λεπτά· κι ἔπειτα μὲ δική μου πρωτοβουλία χαιρέτησα κι ἀποχώρησα. σκέφτηκα· «Τέτοιον φυλακισμένον δὲν μποροῦσαν νὰ τὸν φυλακίσουν στὸ σπίτι του καὶ νᾶχουν ἀπ' ἔξω μιὰ διακριτικὴ φρουρὰ προστασίας;». οἱ σκληροὶ κι ἀλύγιστοι 'Ρωμαῖοι ἦταν πιὸ ἀνθρώπινοι σ' αὐτό (Πεζ 84, 7 - 8· 86,1 - 2).

Τὴν Κυριακὴ τ' ἀπόγευμα ἐπρεπε νὰ λογοκρίνουμε τὴν ἄλληλογραφία τῶν φυλακισμένων. καθίσαμε στὸ σαλόνι τοῦ προσωπικοῦ κι ἀρχίσαμε νὰ διαβάζουμε τὰ γράμματα. δὲν μοῦ ἀρεσε τὸ ὅτι σὲ πολλὰ οἱ ὑπαξιωματικοὶ - δεσμοφύλακες γελοῦσαν καὶ τᾶδειχναν καὶ στοὺς ἄλλους γιὰ νὰ γελοῦν ἀπὸ κοινοῦ περισσότερο. καὶ σ' ἓνα γράμμα ἡ γυναίκα ἐνὸς παντρεμένου φυλακισμένου στρατιώτου ἐγραφε· «Ἄχ γλυκέ μου Θόδωρε, πότε ν' ἀπολυθῆς ἀπὸ τὴ φυλακὴ νὰρθῆς νὰ μοῦ κάνης ἀγκαλίσα!». οἱ βέβηλοι λογοκριταὶ ἀρχισαν νὰ καγχάζουν· κι ἔλεγαν γιὰ τὸ Θόδωρο· «Κύττα, ρέ, τὸ μοῦτρο» καὶ ἄλλα ἀσχημα. καὶ συζητοῦσαν κι ἔλεγαν νὰ κρατήσουν τὸ γράμμα γιὰ πολὺν καιρό, νὰ τὸ διαβάζουν καὶ μὲ ἄλλους καὶ νὰ γελοῦν· 'νὰ τὸ γλεντοῦν'. Ἡ καὶ νὰ μὴν τοῦ τὸ δώσουν καθόλου. τότε δὲν ὑπῆρχαν

φωτοτυπίες (1966). αύτὸ μὲ τάραξε πάρα πολύ' ἔξωργίστηκα· νὰ γελοῦν οἱ ψυχανώμαλοι γιὰ μιὰ τρυφερὴ φράσι μιᾶς πονεμένης κοπέλης στὸν πονεμένο ἄντρας τῆς! διατάξω ἀγριεμένος· «Σκάστε! δός μου τὸ γράμμα· φέρτε μου ὅλα τὰ γράμματα. θὰ τὰ λογοκρίνω ὁ ἴδιος μόνος μου». μοῦ τāδωσαν ὅλα. αὐτὸ εἶχε μιὰ κουραστικὴ γιὰ μένα ἐπίπτωσι. ἀντὶ νὰ τὰ τελείωσουμε ὅλοι μαζὶ σ' ἕνα τέταρτο, τὰ τελείωσα ὅλα μόνος μου σὲ δυὸ ὠρες. μοῦ ἔλεγαν κάθε λίγο· «Νὰ σᾶς βοηθήσουμε, κύριε ἀνθυπολοχαγέ! θὰ κουραστήτε πολὺ μόνος σας». δὲν ὑποχώρησα. ἥμουν πολὺ θυμωμένος. κι αὐτοὶ φαίνονταν φοβισμένοι. κτήνη· φθονερὰ κτήνη· πρόστυχα κτήνη. τοὺς εἶπα δέ, ὅταν ἔκλεινα τὸ κάθε γράμμα καὶ τοὺς τῷδινα· «Δὲν θὰ τὸ ξανανοίξετε· καὶ θὰ ἐλέγξω ἂν ἐπιδόθηκε στὸν παραλήπτη». ὅταν τελείωσε ἡ λογοκρισία, ἥταν ὡρα τῆς βραδινῆς ἀναφορᾶς στὸ θάλαμο, λίγο πρὸ τοῦ σιωπητηρίου, καὶ ὡρα ποὺ θὰ μοιράζονταν τὰ γράμματα στοὺς φυλακισμένους παραλῆπτες.

Μοῦ εἶπαν· «Θὰ τὰ μοιράσουμε ἐμεῖς· μὴν ἔρχεστε στὸ θάλαμο· εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνοι». καὶ πῆγαν· ὅχι ἔνας ἀλλ' ὅλοι μαζί. μπῆκαν στὸ θάλαμο κι ἔκλεισαν τὴν πόρτα. τοὺς ἀκολούθησα ἀπὸ κάποια ἀπόστασι, γιὰ νὰ κρυφακούσω. δὲν τοὺς εἶχα πλέον καμμιὰ ἐμπιστοσύνη. ἄκουγα τί γινόταν μέσα στὸ θάλαμο, χωρὶς νὰ βλέπω. ἄκουγα· «Τάδε! ἔλα, ὁὲ μοῦτρο, ἔλα ὁὲ σκατόφατσα! ἔχεις γράμμα»· καὶ σὲ λίγο· «Σκατόφατσα! τολμᾶς νὰ ἔχῃς γράμμα, ἔ! πάτα κιούτ!». κατάλαβα· σφαλιάρες, γροθιές, κλωτσιές. ἐκ μέρους δὲ τῶν βασανιζομένων σιγή.

΄Ανοίγω καὶ μπαίνω ξαφνικὰ στὸ θάλαμο. σιγή· νέκρα. λέω· «Φέρτε μου τὰ γράμματα». μοῦ τὰ δίνουν. «Βγῆτε ἔξω». μοῦ εἶπαν· «Πῶς θὰ μείνετε μόνος; εἶναι ἐπικίνδυνο! ὁ κανονισμὸς λέει...». «Βγῆτε ἔξω, εἶπα!». βγῆκαν ὅλοι τους. μοιρασα τὰ γράμματα. ὁώτησα· «Εἶναι κανείς σας παντρεμένος; νάρθῃ μπροστά μου». ἥρθαν δύο. τοὺς ξαναρώτησα «Πήρατε γράμμα;». ὁ ἔνας μοῦ εἶπε· «Όχι». «Πῶς λέγεσαι;». «Νικόλαος Τάδε». κατάλαβα ὅτι ὁ ἄλλος εἶναι ὁ Θόδωρος. τὸν ὁώτησα· «Ἐσὺ τὸ πῆρες ἀπὸ μένα ἡ πιὸ μπροστά;». «Πιὸ μπροστά»· καὶ μοῦ τῷδειξε. κατάλαβα ὅτι ἔφαγε κλωτσιές πρὶν ἀπὸ λίγο· διότι τὰ βέβηλα κτήνη εἶναι πάντοτε φθονερά. «Καλῶς τὸ δέχτηκες». μοῦ ἥρθε ἀπὸ τὰ βάθη μου ἔνα ἰσχυρὸ κῦμα νὰ κλάψω. ἔκανα κουράγιο καὶ συγκρατήθηκα.

Εἶπα σ' ὅλους λίγα λόγια· «΄Ανεξαρτήτως τοῦ ἀν φταιίξατε ἡ δὲν φταιίξατε, εἶναι λυπηρὸ ποὺ βρίσκεστε στὴ φυλακή· νιώθω τὸν πόνο σας». ἀκούστηκαν μερικοὶ λυγμοί. συνέχισα· «΄Οπως ἐσεῖς ἔτσι κι ὁ ἀθῷος Ιωσήφ, πρὶν γίνη ἀντιβασιλεὺς τοῦ μεγάλου κράτους τῆς Αἰγύπτου, ἔμεινε ἄδικα στὴ φυλακὴ περίπου 10 χρόνια, χωρὶς νὰ δεχτῇ οὕτε μιὰ ἐπίσκεψι, χωρὶς νὰ πάρῃ οὕτε ἔνα γράμμα, χωρὶς νὰ ξέρῃ

ὸν θὰ βγῆ ποτὲ ἀπὸ τὴν φυλακή. νὰ τὸ θυμᾶστε αὐτό. εὔχομαι ὁ θεὸς ποὺ ἔβγαλε ἀπὸ τὴν φυλακὴν τὸν Ἰωσῆφ, νὰ σᾶς βγάλῃ καὶ σᾶς, κι ὅσο εἶστε ἐδῶ μέσα, νὰ σᾶς δίνῃ κουράγιο νὰ κάνετε ὑπομονή, μέχρι ν' ἀπολυθῆτε κι ἀπὸ τὴν φυλακὴν κι ἀπὸ τὸ στρατό, καὶ νὰ πάτε στὰ σπιτικά σας νὰ χαιρεστε τὴν ἐλευθερία σας». «Ἐύχαριστοῦμε!». ἦταν ἔνα σύσσωμο καὶ δυνατὸ αὐτὸ τὸ «Ἐύχαριστοῦμε!»· τὸ ἔνιωσα. λέω· «Καληνύχτα σας!». «Καληνύχτα!» βρόντηξαν. ἥμιουν πάλι ἔτοιμος νὰ κλάψω, ἀλλὰ καὶ πάλι συγκρατήθηκα. φεύγοντας ἄκουσα πάλι λυγμούς. κλαῖνε καὶ οἱ ἀντρες. ὁ Ὁμηρος στὴν Ἰλιάδα ἔχει καὶ τὸν πιὸ γενναῖο ἄντρα, τὸν Ἀχιλλέα, νὰ κλαίῃ σὰ μικρὸ παιδί (Ὅμηρος Α 357 - 364). τὴν νύχτα κοιμήθηκα μόνο δυὸ ὠρες. δὲν εἶχα ξαναδῆ φυλακισμένους.

Καθ' ὅλο τὸ πρωΐνὸ τῆς Δευτέρας οἱ ὑπαξιωματικοὶ δεσμοφύλακες μὲ καλόπιαναν διακριτικά. κατάλαβα ὅτι μὲ φοβήθηκαν. καὶ θέλησαν νὰ μοῦ προσφέρουν τὰ κτήνη κάτι τὸ εὐχάριστο! κάποια στιγμὴ δέχτηκαν ἔνα τηλεφώνημα. ἀπὸ πιὸ μπροστά ἔλεγαν μεταξύ τους· «Θὰ πάρῃ;». «Ἐ γίνεται νὰ μὴν πάρῃ?». «Θὰ πάρῃ, θὰ πάρῃ». καὶ πήρε. μίλησαν στὸ τηλέφωνο πολλοὶ μὲ τὴ σειρὰ καὶ πολὺ πολὺ τρυφερά, σὲ κάποια κοπέλλα, σχεδὸν λάγνα. δὲν εἶπα τίποτε. σκέφτηκα ὅτι «μπορεῖ νὰ εἶναι κάποια ἀγαπημένη»· ἀλλὰ ὅλων; δὲν φαινόταν ὅμως γιὰ πουτάνα· ἀλλιώς μιλοῦν σὲ πουτάνα οἱ πελάτες της. ὅλοι τους τῆς ἔλεγαν τρυφερὰ γλυκόλογα καὶ ἐλαφρῶς - προφυλακτικῶς πρόστυχα. ὅλοι! δὲν φαινόταν οὔτε γιὰ φιλενάδα κάποιου. κάποτε μοῦ ἔδωσαν νὰ τῆς μιλήσω κι ἐγώ. ἦταν μιὰ κοπελλίτσα· μοῦ φάνηκε πολὺ ἀθώα. τὴν όωτάω· «Πῶς σὲ λένε?». «Ἐλενίτσα». «Ξέρεις ποιός εἶμαι ἐγώ?». «Ἐνας κύριος». «Πόσων χρονῶν εἶσαι?». «Ἐννιά»(!). «Τους ξέρεις αὐτοὺς ποὺ σοῦ μιλοῦσαν?». (ὅλοι τους τσιτώθηκαν. ἀρχισε νὰ βρομάῃ μπαρούτι). «Ἀπὸ τὸ τηλέφωνο τοὺς ξέρω· δὲν τοὺς εἶδα ἀκόμα». «Ἐσὺ αὐτὸ τὸ τηλέφωνο πῶς τὸ ξέρεις, καὶ παίρνεις?». «Μοῦ τὸ ἔδωσε μιὰ κυρία» (!). «Φίλη τῆς μαμᾶς σου?». «Οχι· εἶναι μιὰ γειτόνισσά μας» (!). «Τὴν ξέρει ἡ μαμά σου?». «Οχι. μόνον ἐγώ». «Καὶ γιατί σοὺ ἔδωσε αὐτὸ τὸ τηλέφωνο?». «Μοῦ εἶπε ὅτι εἶναι κάποια πολὺ καλὰ παιδιά». «Καὶ γιατί νὰ μιλᾶς μ' αὐτὰ τὰ καλὰ παιδιά?». «Γιὰ νὰ γίνω μιὰ κοινωνικὴ κυρία καὶ μιὰ καθώς πρέπει κυρία, δπως εἶναι αὐτὴ ἡ κυρία. γιατὶ τώρα δὲν εἶμαι καθόλου κοινωνικὴ οὔτε κανονική, μοῦ εἶπε αὐτὴ ἡ κυρία. καὶ ἡ μαμὰ λέει ὅτι αὐτὴ ἡ κυρία εἶναι πολὺ κοινωνικὴ κυρία καὶ πολὺ καθώς πρέπει κυρία. (δὲν ἔχω δὴ ἄλλοτε μιὰ τέτοια πλύσι ἐγκεφάλου)». όωτάω πάλι τὸ παιδί· «Ξέρεις τί εἶναι ἐδῶ ποὺ τηλεφωνεῖς?». «Οχι· μόνον ὅτι εἶναι καλὰ παιδιά, κι ὅποτε θέλω τοὺς τηλεφωνῶ». «Γιατί?». «Γιὰ νὰ γίνω κοινωνικὴ ὥπως αὐτὴ ἡ κυρία». (οἱ σωφρονιστικοὶ ὅλοι ἀκοῦν, ἀλλὰ μό-

νον ἐμένα. δὲν ἀκοῦν τί λέει τὸ παιδί). «Ξέρει ἡ μαμά σου ὅτι τηλεφωνεῖς ἐδῶ;». «Όχι· ἡ καλὴ κυρία μοῦ εἶπε ὅτι θὰ τῆς κάνουμε μιὰ ώραία ἔκπληξι». «Ξέρει ὅτι τηλεφωνεῖς αὐτὴ τὴ στιγμὴ σ' αὐτὰ τὰ καλὰ παιδιά;». «Ξέρει· νά τώρα μὲ βλέπει· εἶναι λίγο παραπέδα καὶ μ' ἀκούει. εἶναι μπροστά στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ της, ἀπέναντι στὸ δικό μας. αὐτὴ πληρώνει καὶ τὸ τηλεφώνημα ποὺ κάνω τώρα. εἶναι πολὺ εὐγενική κυρία». όώτησα τὴ διεύθυνσι τοῦ σπιτιοῦ τοῦ παιδιοῦ, καὶ μοῦ τὴν ἐδωσε. καὶ εἶπα στὸ παιδί· «Ἄκουσέ με, Ἐλενίτσα· εἶμαι ἔνας πολὺ καλός κύριος καὶ πολὺ κοινωνικός· κι ἀγαπῶ τὰ καλὰ παιδιὰ σὰν ἐσένα. ἐδῶ ποὺ τηλεφωνεῖς εἶναι φυλακή. ἐδῶ οἱ ἀστυνόμοι βάζουν ὅλους τοὺς κακούς καὶ τοὺς ψεῦτες ποὺ ξεγελοῦν τοὺς ἄλλους, γιὰ νὰ τὸν κάνουν κακό. ἡ κυρία ποὺ σὲ βάζει νὰ τηλεφωνῆις, ἀφοῦ ξέρει ὅτι ἡ καλὴ μαμά σου δὲν τὸ ξέρει, εἶναι ψεύτρα καὶ κακή κυρία, ποὺ κάνει τὴν εὐγενική καὶ κοινωνική, γιὰ νὰ ξεγελάῃ τ' ἀθῷα παιδιά, ὅπως εἶσαι σύ, καὶ θέλει κρυφά τὸ κακό σου, θέλει νὰ σὲ πουλήσῃ καὶ νὰ πάρῃ λεφτά ἀπ' αὐτοὺς ποὺ θὰ σὲ ἀγοράσουν καὶ θὰ σὲ πᾶνε πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὴ μαμά σου, καὶ ἡ μαμά σου δὲν θὰ μάθῃ ποτὲ ποὺ βρίσκεσαι, γιὰ νὰ ἔρθῃ νὰ σὲ πάρῃ. νὰ μὴν ξαναπάρῃς σ' αὐτὸ τὸ τηλέφωνο. καὶ τὸ χαρτάκι μὲ τὸν ἀριθμὸ νὰ τὸ δώσῃς στὴν καλὴ μαμά σου, ποὺ σ' ἀγαπάει τόσο πολύ. ἡ μαμά σου εἶναι μιὰ πολὺ εὐγενική καὶ κοινωνική κυρία. καὶ τώρα ἐσὺ θὰ κάνης αὐτὸ ποὺ θὰ σοῦ πῶ. ὅταν σοῦ πῶ «Παράτα τα καὶ φύγε», θ' ἀφήσῃς τὸ τηλέφωνο νὰ κρέμεται, χωρὶς νὰ τὸ βάλης στὴ θέσι του, καὶ θὰ τρέξῃς μὲ ὅλη σου τὴ δύναμι στὴ μαμά σου, καὶ θὰ τῆς τὰ πῆς ὅλα. κι αὐτὰ ποὺ σοῦ εἶπα ἐγώ. εἶσαι ἔτοιμη;». «Ναί». «Παράτα τα καὶ φύγε!». ἔνιωσα τὸ τηλέφωνο βουβό ἀπὸ λόγια καὶ λίγο νὰ βροντάῃ κάπου σὲ τοῖχο. κι ἔκλεισα τὸ τηλέφωνο ποὺ κρατοῦσσα, χωρὶς νὰ πῶ τίποτε στὰ καθάρματα. μοῦ λένε· «Μὰ τί κάνατε τώρα;». τοὺς λέω· «Δὲν σᾶς κακολόγησα. αὐτὸ δὲν σᾶς φτάνει;». σὲ λίγη ὥρα θᾶφευγα. περίμενα νὰρθῇ ὁ διοικητής τῆς φυλακῆς. ἔτοιμασα τὸ βαλιτσάκι μου. σὲ μισή ὥρα ἤρθε. κι ἔφυγα χωρὶς νὰ χαιρετήσω τὰ παλιοτόμαρα, ποὺ εἶχαν συνεννοηθῆ μὲ τὴ μαστροπὸ κι ἔτοιμάζονταν νὰ καταστρέψουν τὸ ἀνήλικο παιδί· καὶ «σύρε γύρευε».

Πέρασα ἀπὸ τὸ θάλαμο τῶν φυλακισμένων καὶ τοὺς εἶπα· «Ο διοικητής σας ἤρθε, καὶ φεύγω. σᾶς εὔχομαι ὅλους Καλὴ λευτεριά· μὲ τὸ καλὸ νὰ πᾶτε καὶ στὰ σπίτια σας». ἄκουσα «Στὸ κολό, κύριε ἀνθυπολοχαγέ· ὁ θεός νὰ σᾶς ἔχῃ καλά». ὁ θεός! νὰ ποὺ διαπίστωσα λοιπὸν ὅτι καὶ οἱ φυλακισμένοι ἔχουν θεό. πέρασα ἀπὸ τὸ διοικητή, τοῦ ἐδωσα τὴν ἀναφορά μου τυπιά, χωρὶς νὰ τοῦ πῶ τίποτε ἀπ' ὅσα ἴστορῶ, χαιρετιστήκαμε, κι ἔφυγα. ὅταν ἀπομακρύνθηκα περίπου 100 μέτρα ἀπὸ τὴ φυλακή, ἄφησα τὸν ἑαυτό μου νὰ κλάψῃ.

Τὴν ἄλλη μέρα ἐξιστόρησα λεπτομερῶς τὰ πάντα σ' ἓναν φίλο
μου ἀστυνομικό. μετὰ 10 μέρες μοῦ εἶπε· «Ἡ μαντάμ συνελήφθη. δὲν
ῆταν ἡ μόνη «ἐδρυλαβία» της αὐτὴ ποὺ μοῦ ἐξιστόρησες. ἡ κοινωνι-
κὴ μαντάμ εἶναι στὴ φυλακή». ἔνιωσα ἀνακούφισι.

ΜΙΚΤΟ

‘Η Ἐπιλαρχία μου μ’ ἔστειλε γιὰ ἔνα μῆνα στὸ φρουραρχεῖο Θεσσαλονίκης. ἐκεὶ μ’ ἔβαλαν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ λεγομένου Μικτοῦ (= ἔνας ὅπλιτης τῆς Ε.Σ.Α., ἔνας ἀντίστοιχος τοῦ Ναυτικοῦ, κι ἔνας τῆς Ἀεροπορίας· κι ἐγὼ ἐπικεφαλῆς των). ὠργώναμε τὴ Θεσσαλονίκη καὶ τὰ βράδια ἔστιάζαμε κυρίως στὸ Σιδηροδρομικὸ Σταθμό, στοὺς κινηματογράφους, καὶ τὰ πορνεῖα. ἀποφεύγοντας ἀπολύτως τοὺς κινηματογράφους, καὶ τὰ πορνεῖα, ἀφηνα τοὺς τρεῖς ὅπλῖτες νὰ πηγαίνουν χωρὶς ἐμένα. στὰ δυὸ αὐτὰ κατώρθωσα νὰ μὴν πάω ποτέ. οἱ τρεῖς ὅπλῖτες ἡ ἀδιαφόρησαν ἡ δὲν τόλμησαν νὰ μὲ ὁωτήσουν ποτὲ ἡ ἀποσιωπώντας κι αὐτοὶ τὴ φυγοπονία τους, δὲν μὲ ὁωτήσαν ποτὲ γιατί ἀποφεύγω. ὡς ἐπὶ κεφαλῆς φυσικὰ δὲν χρειαζόταν ποτὲ νὰ τοὺς δίνω λογαριασμό. ὅπως κατάλαβα, αὐτοὶ τὴν ἄραξαν σ’ ἔναν κινηματογράφο, κι ἐκεὶ ἔβλεπαν τὸ ἔργο ἡ κοιμοῦνταν· διότι στοὺς κινηματογράφους ἔμπαιναν δωρεὰν «γι’ ἀστυνόμευσι».

Γενικῶς συλλάμβαναν κάποιον μόνο μὲ ἐντολή μου. ὅταν ἔληγε ᾧ βάρδια, μοῦ τηλεφωνοῦσαν, ἔρχονταν ὅπου τοὺς ἔλεγα, πηγαίναμε νὰ κάνω τὴν ἀναφορά μου, καὶ μ’ ἐπανέφεραν στὸ σπίτι μου. μιὰ φορὰ ὁ φρουραρχὸς συνταγματάρχης μοῦ εἶπε· «Μὰ δὲν συλλαμβάνεις κανέναν· τόσο πολὺ βελτιώθηκαν οἱ στρατιώτες, ποὺ δὲν γίνεται πιὰ καμμία παράβασι;» σφίχτηκα λίγο· ὁ φρουραρχὸς ἥθελε συλλήψεις. τὸ πρωΐνὸ τῆς ἄλλης ἡμέρας ἔκανα μία σύλληψι· μία ἀλλὰ λέοντα! συνέλαβα ἔναν ταγματάρχη. τότε ἀπαγορευόταν νὰ περνάῃ αὐτοκίνητο τῶν ἐνόπλων δυνάμεων ἀπὸ τὴν παραλιακὴ ὁδὸ τῆς Θεσσαλονίκης· μόνον ἐμεῖς διερχόμασταν αὐτὴ τὴν ὁδό, γιὰ νὰ ἐλέγχουμε ἀν τηρεῖται ὁ κανονισμός. κι ἐκείνη τὴ φορὰ εἴδαμε ἔνα στρατιωτικὸ τζήπτ στὴν ὁδὸ αὐτὴ κι ἀρχίσαμε νὰ τὸ κυνηγοῦμε. κάποτε τὸ προσπεράσαμε καὶ σταθήκαμε φραγμὸς μπροστά του. μοῦ λὲν οἱ ὅπλῖτες· «Ταγματάρχης εἶναι». κατεβαίνω μὲ τὸν ἔναν ἀπὸ τοὺς τρεῖς –ἀν θυμοῦμαι καλά, μὲ τὸν Ε.Σ.Α.τζῆ–, καὶ παίρνω τὰ στοιχεῖα τοῦ ταγματάρχου, ποὺ καθόταν στὴ θέσι τοῦ συνοδηγοῦ. ὁ ταγματάρχης, ὅταν ἔδινε τὰ στοιχεῖα του, φαινόταν ἀδιάφορος. ὅταν μετὰ κι ἀπὸ πολλὴ ἄλλη περιπολία πῆγα στὸ φρουραρχεῖο κι ἔδωσα τὰ στοιχεῖα τῶν πα-

ραβατῶν, ὁ συνταγματάρχης μοῦ εἶπε· «Τόσον καιρὸ δὲν συλλάμβανες κανέναν, κι ὅταν μιὰ φορὰ συνέλαβες ἔναν, τὸν ταγματάρχη πῆγες καὶ συνέλαβες; εἴσαι μὲ τὰ καλά σου;». τοῦ λέω· «Δὲν τὸ προμελέτησα, κύριε συνταγματάρχα· ἀπλῶς αὐτὸν βρῆκα παραβάτη». «Καλὰ καλά· δὲν σὲ εἶπα καὶ κασιδιάρη». καὶ γελοῦσε. κατάλαβα ὅτι ὁ ταγματάρχης μὲ πρόλαβε. Θυμήθηκα καὶ τὸ ἀρχαῖο λόγιο· ὅτι «Ο νόμος εἶναι ἔνας ἴστος ἀράχνης· πιάνει ὅλα τὰ ζωῆφια, ἀλλὰ λύκους καὶ λέοντες δὲν πιάνει· τὸν σχίζουν καὶ χωρίς οὕτε κὰν νὰ τὸν νιώσουν». εἶπα νὰ τὸ πῶ αὐτὸ στὸ φρούριο, ἀλλ’ εἶπα στὸν ἑαυτό μου· «Μαθήματα φιλολογίας στὸ φρούριο όθα κάνης».

Κατὰ τὴ συνήθειά μου, ὅταν κάποτε ἦταν ὥρα νὰ πᾶμε καὶ στὰ πορνεῖα, διέταξα τοὺς τρεῖς ἄντρες νὰ περιπολήσουν χωρὶς ἐμένα, καὶ μ’ ἄφησαν στὸ σπίτι μου. περιπολῶντας χωρὶς ἐμένα (δὲν ἦταν πάντα οἱ ἴδιοι), μὴ ἔροντας ἀπὸ ποιό στρατόπεδο προέρχομαι, πῆγαν στὶς ταβέρνες ποὺ ἦταν ἀπέναντι ἀπὸ τὴν πύλη τοῦ στρατοπέδου Καρατάσου, ἀπὸ τὸ ὄποιο προερχόμουν, καὶ εἶδαν ἔναν στρατιώτη ξεσκούφωτο, καὶ θέλησαν νὰ τοῦ πάρουν τὰ στοιχεῖα. ἐκεῖνος ἀντὶ νὰ σταθῇ, ἔτρεξε καὶ μπήκε ἀπὸ τὴν πύλη στὸ στρατόπεδο. μπαίνουν τρέχοντας καὶ οἱ ἄντρες τοῦ Μικτοῦ νὰ τὸν συλλάβουν, ἀλλὰ τοὺς συλλαμβάνουν οἱ στρατιώτες ἀστυνομικοὶ τοῦ στρατοπέδου, οἱ λεγόμενοι Ἀλφαμῖτες (=AM=Ἀστυνομία Μονάδος) καὶ τοὺς παίρνουν τὰ στοιχεῖα. διότι ἡ Ε.Σ.Α. καὶ ὅλο τὸ Μικτὸ δὲν ἐπιτρεπόταν νὰ μπαίνουν σὲ στρατόπεδα. ἔδωσαν δὲ οἱ τοῦ Μικτοῦ καὶ τὰ δικά μου στοιχεῖα ὡς ἀρχηγοῦ τους. ὅταν ἡ ἀναφορὰ τῶν Ἀλφαμῖτῶν τοῦ στρατοπέδου ἔφτασε στὸ συνταγματάρχη - στρατοπεδάρχη Μαστρανώη, κι αὐτὸς εἶδε τ’ ὄνομά μου, εἶπε ἔξωργισμένος· «Μὰ αὐτὸς εἶναι ἀξιωματικός μου! κι ἔκανε παράβασι εἰς βάρος τοῦ στρατοπέδου του!» 4 μέρες κράτησι γιὰ τὴν προδοσία του!». αὐτὴ εἶναι ἡ δεύτερη καὶ τελευταία ποινή μου στὸ στρατὸ μὲ πρώτη καὶ βαρύτερη ἐκείνη τὴν τετραήμερη φυλάκισι (ποὺ ὑπηρετεῖται κιόλας) ποὺ μοῦ ἔρριξε ὁ συνταγματάρχης - διοικητὴς τοῦ στρατοπέδου τῆς Κορίνθου, ὅταν ἥμουν νεοσύλλεκτος στρατιώτης. αὐτὴ ἡ τετραήμερη κράτησι τοῦ Μαστρανώη δὲν εἶχε καμιὰ ἄλλη ἐπίπτωσι, παρὰ μόνον ὅτι μποροῦσα νὰ βρίσκωμαι μόνο στὸ σπίτι μου καὶ στὸ στρατόπεδο· καὶ τὸ ἥλεγχε αὐτὸ ὁ Μαστρανώης μὲ τὸν ὑπασπιστὴ του κάθε μέρα καὶ 10 φορὲς τὴ μέρα αἰφνιδίως καὶ σὲ μὴ γνωστὴ ὥρᾳ· μέχρι καὶ μετὰ τὰ μεσάνυχτα. πολὺ πεῖσμα. δὲν ὑπῆρξε αὐτὸ τὸ πεῖσμα του γιὰ ἄλλον. (ὁ Μαστρανώης εἶχε διαδεχθῆ τὸν Παττακό, ὅταν ὁ Παττακὸς μετατέθηκε στὸ Κ.Ε.Τ. στὸ Γουδί, ἐπειδὴ εἶχε προαχθῆ σὲ ταξίαρχο).

Αὐτὸς ὁ Μαστρανώης ἦταν ὁ μετέπειτα στρατηγὸς - ἀρχηγὸς τοῦ Γ.Ε.Σ., πού, ὅταν πῆρε ἐντολὴ ἀπὸ τὸν πρόεδρο τοῦ κράτους

Γ. Παπαδόπουλο ν' ἀποστρατεύσῃ τὸν Ἰωαννίδη, ὅπως ἀποστρατεύτηκαν καὶ ὁ Παπαδόπουλος καὶ ὄλοι, αὐτὸς ἀντὶ ν' ἀποστρατεύσῃ τὸν Ἰωαννίδη, πῆγε καὶ τοῦ εἶπε· «Ο Παπαδόπουλος μοῦ εἶπε νὰ σὲ ἀποστρατεύσω»· καὶ ὁ διοικητὴς τῆς Ε.Σ.Α. κι ἔπειτα τύραννος Ἰωαννίδης ἀνέτρεψε τὸν Παπαδόπουλο.

Δὲν ζημιώθηκα καθόλου ἀπὸ τὴν κράτησι ποὺ μοῦ ἔρριξε ὁ Μαστραντώνης, χωρὶς νὰ μὲ καλέσῃ στὸ γραφεῖο του νὰ μὲ δῆ, νὰ μοῦ πῆ τὸ αἰτιολογικὸ τῆς ποινῆς, ὀλόκληρον ἀνθυπίλαρχό του. ἡ συμπεριφορά του πρὸς ἐμένα κι ἀργότερα πρὸς τὸν πρόεδρο τοῦ κράτους Παπαδόπουλο, τὸν εὐεργέτη του, ποὺ τὸν ἔκανε στρατηγὸ καὶ ἀρχηγὸ τοῦ Γ.Ε.Σ., δείχνει τί ἀνθρωπος ἦταν. στὸ στρατὸ ἀναπολόγητος καὶ ἐρήμην δὲν τιμωρεῖται ποτὲ οὕτε ὁ ἀπλὸς στρατιώτης.

ΚΟΥΪΚ ΤΡΑΙΝ

΄Από τὸ Νοέμβριο τοῦ 1966 μέχρι καὶ τὸ Μάιο τοῦ 1967 (15 - 3 - 1967 ἀπολύθηκα) τὸ ΓΕΣ διέταξε καὶ γινόταν μιὰ περίεργη ἀσυνήθιστη ταυτόχρονη καὶ πανελλήνια ἄσκησι μόνο τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ, ἡ ὁποία λεγόταν Κουΐκ Τραίν (= Γρήγορο Τραίνο).

1. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ σαρανταπεντάρι πιστόλι μὲ τρεῖς γεμιστῆρες τῶν 9 σφαιρῶν καὶ τὸ ζωστῆρα τῆς ἀναρτήσεώς του, τὰ ὅποια ἀφήναμε στὸ γραφεῖο τῆς Ἰλης μας, ἡ ὑπηρεσία μᾶς ἐφοδίασε ὅλους μ' ἔνα δεύτερο σαρανταπεντάρι μὲ τρεῖς γεμιστῆρες πάλι (= 27 σφαιραῖς) καὶ δεύτερο ζωστῆρα ἀναρτήσεως, τὰ ὅποια εἶχαμε στὸ σπίτι μας.

2. Διαταχθήκαμε νὰ ἔχουμε τὸ σπιτικό μας τηλέφωνο δίπλα στὸ μαξιλάρι μας καὶ νὰ δώσουμε στὸ διοικητήριο τὸν ἀριθμό του.

3. Μία φορὰ τὴν ἑβδομάδα, σὲ μέρα ποὺ δὲν ξέραμε ποιά θὰ εἴναι, δεχόμασταν στὶς 5 π.μ. ἓνα τηλεφώνημα, κι ἀκούγαμε τὴ φράσι «Κουΐκ Τραίν». κι ἀμέσως ἐπρεπε νὰ ντυθοῦμε, νὰ ζωστοῦμε τὸ σωστῆρα, νὰ φορέσουμε τὸ πιστόλι γεμάτο, νὰ πάρουμε στὴν τσέπη καὶ τοὺς ἄλλους δυὸ γεμιστῆρες, καὶ νὰ κατεβοῦμε στὸ σημεῖο ἀπ' ὃπου μᾶς ἔπαιρνε τὸ στρατιωτικὸ λεωφορεῖο τῆς μονάδας μας· κι ἂν δὲν τὸ προλαβαίναμε, ἐπρεπε νὰ πάρουμε ταξὶ καὶ νὰ φτάσουμε στὸ στρατόπεδό μας μαζὶ μὲ τὸ λεωφορεῖο. φτάναμε ὅλοι πρὶν ἀπὸ τὸ ἐγερτήριο τῶν στρατιωτῶν καὶ δηλώναμε τὴν παρουσία μας. κι ἐκεῖ τελείωνε ἡ ἄσκησι.

Οἱ στρατιῶτες ἀποροῦσαν ποὺ ἥμασταν στὸ στρατόπεδο πρὶν αὐτοὶ ξυπνήσουν. τὸ μεσημέρι ποὺ πηγαίναμε στὰ σπίτια μας, παίρναμε τὸν κατ' οἶκον ὄπλισμό μας σ' ἔναν μὴ στρατιωτικὸ ταξιδιωτικὸ σάκκο (σὰκ βουαγιάζ) καὶ τὸν εἶχαμε πάλι στὸ σπίτι μας γιὰ τὴν ἐπόμενη τέτοια ἄσκησι. δὲν ἐπρεπε στὴν ἐπιστροφὴ νὰ τὸν φοροῦμε. τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωῒ παίρναμε ἄδειο τὸ σάκκο καὶ τὸν εἶχαμε στὸ στρατόπεδο γιὰ τὴν ἐπόμενη ἴδια χρῆσι του. κι ὅλοι μας ἀπορούσαμε γιατί γίνεται αὐτὴ ἡ ἄσκησι καὶ μάλιστα κάθε ἑβδομάδα καὶ σὲ μέρα ποὺ δὲν ξέραμε ἐκ τῶν προτέρων ποιά θὰ εἶναι· δὲν ἤξεραν οὕτε οἱ διοικηταί.

Κατάλαβα τὸ σκοπὸ τῆς παράξενης αὐτῆς ἄσκήσεως ἀργότερα, ὅταν ἔγινε ἡ ἐπανάστασι τῆς 21 - 4 - 1967. ἦταν ἄσκησι αἰφνιδίας καὶ

ἀπορρήτου καὶ ταχείας καὶ νυχτερινῆς προσελεύσεως τῶν ἀξιωματικῶν στὸ στρατόπεδο. κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀσκήσεως αὐτῆς διευθυντὴς τοῦ Γ' Γραφείου τοῦ ΓΕΣ (γραφείου πολέμου καὶ ἀσκήσεων) ἦταν ὁ συνταγματάρχης Γεώργιος Παπαδόπουλος. αὐτὸς ὡργάνωσε αὐτὴν τὴν ἄσκησιν καὶ ἐπέβλεπε τὴν ἐκτέλεσί της. ἀγνώστου καὶ μυστικοῦ σκοποῦ προετοιμασία τοῦ στρατοῦ ὅλης τῆς Ἑλλάδος γιὰ τὴν ἐπανάστασιν. θαύμασα τὴν μεγαλοφυΐα τοῦ Παπαδοπούλου. οὕτε οἱ ἐκτελεσταὶ της οὕτε κανεὶς ἄλλος εἶχε ἀντιληφθῆ τὸ σκοπὸν τῆς ἀσκήσεως Κουκίκ Τραίν. ἔμαθα ὅτι ἡ ἄσκησι αὐτὴ συνεχίστηκε μέχρι καὶ τὴν πρωτομαγιὰ τοῦ 1967, 10 μέρες μετὰ τὴν ἐπανάστασιν.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΥΠΟΣΤΡΩΜΑ

Τὰ χρόνια τῆς πρώτης στρατιωτικῆς θητείας μου ἦταν καιροὶ πονηροί, καὶ ὅχι μόνο γιὰ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ γιὰ πολλὲς ἄλλες χῶρες ποὺ συνόρευαν ὅπως αὐτὴ μὲ τὸ κομμουνιστικὸ Σιδηροῦν Παραπέτασμα λεγόμενο ἢ βρίσκονταν κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιρροή του ὅπως ἡ Αίγυπτος. αὐτὸς ἦταν ἐπιτυχία τοῦ Μπρέζνιεφ. ἢ Σοβιετικὴ ‘Ρωσία τῶν κομμουνιστῶν μέχρι τότε εἶχε τέσσερες ἡγεμόνες· Οὐλιάνωφ, Τσουγκασβίλι, Κρούστσεφ, καὶ Μπρέζνιεφ (οἱ δύο πρῶτοι εἶναι περισσότερο γνωστοὶ μὲ τὰ ψευδώνυμα Λένιν καὶ Στάλιν). ὁ Οὐλιάνωφ βασίλευσε λίγο (γύρω στὰ 5 χρόνια), ὁ δὲ Κρούστσεφ καὶ βασίλευσε λίγο (γύρω στὰ 10 χρόνια) καὶ ἦταν ἡπιώτερος τῶν ἄλλων. οἱ μακροχρόνιοι Τσουγκασβίλι (31 χρόνια) καὶ Μπρέζνιεφ (25 χρόνια) ἦταν σκληροί. ὁ πρῶτος, παρὰ τὸ ὅτι ἀναγκάστηκε νὰ καταφύγῃ στὶς Η.Π.Α. καὶ στὴ λοιπὴ Δύσι, ποὺ τὸν ἔσωσαν ἀπὸ τὸ Χίτλερ, κατώρθωσε, μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ Β' παγκοσμίου πολέμου καὶ μὲ συμπεριφορὰ ἄκρως ἄπιστη πρὸς τοὺς συμμάχους του ποὺ τὸν ἔσωσαν, ν' ἀρπάξῃ 14 τέως ἐλεύθερα κράτη –παρὰ λίγο καὶ τὴν Ἑλλάδα, ποὺ οἱ σύμμαχοι τὴ διέσωσαν ἀπ' αὐτόν–, καὶ νὰ τὰ προσαρτήσῃ στὴ Σοβιετία του ὡς «διορυφόδους», κι αὐτὰ τὰ κράτη μὲ τὴ βιομηχανία τους καὶ τὸ ἐμπόριό τους ἔτρεφαν κι ἔξωπλιζαν τὴν ἄκρως μιλιταριστικὴ ‘Ρωσία - Σοβιετία. ὁ δεύτερος, δηλαδὴ ὁ Μπρέζνιεφ ποὺ βασίλευε ὅταν ὑπῆρετοῦσα στὸ στρατὸ καὶ πολὺ ἔπειτα, ἔξυπνότερος καὶ διπλωματικώτερος τοῦ Τσουγκασβίλι, ἀποπειράθηκε νὰ κάνῃ τὸ ἴδιο σὲ καιρὸ εἰρήνης ἢ «ψυχροὺ πολέμου» λεγομένης, μὲ τὸ ἔξης ὅχι καὶ τόσο προφανὲς σκεπτικό. α) ἄλλα κράτη θὰ καταφέρῃ νὰ τ' ἀρπάξῃ, κι αὐτὰ δὲν εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ἔχουν ἐδαφικὴ συνοχὴ μεταξύ τους ἢ γειτνίασι μὲ τὴ Σοβιετία, ὅπως ἦταν τὸ σχέδιο τοῦ Τσουγκασβίλι, ἀλλὰ καλλίτερα νὰ εἶναι διάσπαρτα στὶς ἡπείρους ἀνάμεσα στὰ ἐλεύθερα καὶ χορτάτα ἔθνη, ὥστε νὰ τὰ σφυροκοποῦν κιόλας τόσο μὲ προπαγάνδα ὅσο καὶ μὲ ὅπλα· καὶ β) ἄλλα, ποὺ δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ τ' ἀρπάξῃ, θὰ μπορέσῃ τούλαχιστο νὰ τὰ στριμώξῃ σὲ τέτοιο βαθμό, ποὺ νὰ μὴν μποροῦν νὰ διατηρήσουν ὡς πολίτευμά τους τὴν εὐπαθῆ δημοκρατία, ἀλλὰ ν' ἀναγκαστοῦν γιὰ τὸ γλύτωμά τους καὶ γιὰ τὴν ἀ-

σφάλειά τους νὰ σφίξουν τὰ λουριά τους, ἐγκαθιδρύοντας ὀλιγαρχίες ἢ καὶ δικτατωρίες, ὥστε νὰ μὴν μποροῦν στὴ Δύσι νὰ καυχῶνται πρὸς τοὺς κομμουνιστὰς ὅτι ἔχουν δημοκρατία κι ὅτι εἶναι «ὁ ἐλεύθερος κόσμος». ἔτσι ὁ πανέξυπνος Μπρέζνιεφ ἔβαλε στουπτὶ στὸ στόμα τῶν Δυτικῶν, ἀφαιρώντας τους τὸ κυριώτερο καὶ ἐμπράγματο καὶ ἀντιδιασταλτικὸ ἐπιχείρημα ἐναντίον τῶν κομμουνιστῶν, τοὺς ἔμπηξε δὲ σὰν ἄγκαθια στὰ πλευρά τους τὰ σποραδικὰ κομμουνιστικὰ κράτη πού, καθὼς ἔξανάγκαζαν τὰ διπλανά τους ἐλεύθερα κράτη νὰ σφίγγωνται πολιτικῶς καὶ νὰ ἔξοπλιζωνται δαπανηρῶς καί, ἀν λάχαινε, νὰ πολεμοῦν κιόλας, τὰ ἔξανάγκαζαν νὰ φαίνωνται κι ἐκεῖνα μιλιταριστικὰ καὶ ἀνελεύθερα, καὶ ὅχι μόνο τὰ κομμουνιστικά.

Σ' αὐτὸ τὸ σφίξιμο μεταξὺ τῶν ἄλλων ἔξανάγκασε καὶ τὴν Ἑλλάδα, πρᾶγμα ποὺ δὲν τὸ κατάλαβαν τότε οὕτε οἱ καχύποπτοι βασιλεῖς της οὕτε ὁ μπόσικος κι ἀνίκανος καὶ φλύαρος κι ἀλκοολικὸς ποὺ τὴν κυβερνοῦσε ἢ δέσποιζε σ' αὐτὴ δημαγωγικῶς. τὸν εἶχα δῆ τὸν ἀλκοολικὸ αὐτὸν, ὅταν ἡμουν ἀκόμη τεταρτοετής φοιτητὴς τῆς φιλολογίας κι ἐκεῖνος ἦρθε καὶ μίλησε στὸ Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. τὸν ἄκουγα ἐπὶ μιὰ ὥρα ἀπὸ 10 μέτρα μακριὰ στὴν αἴθουσα τελετῶν νὰ πετάῃ ἀπὸ τὸ βῆμα μπαροῦφες, ἐνῷ στὴν ἀρχὴ τῆς ἴδιας ὥρας τὸν εἶδα γιὰ ἔνα μόνο λεπτὸ ἀπὸ μισὸ μέτρο κοντὰ καὶ κατάφατσα. ἐκεῖνος ἀπλωνε τὸ χέρι του στοὺς φοιτητὰς καὶ κυρίως στὶς φοιτητριες γιὰ χειραψίες· ὃν καὶ βρισκόμουν ἐπὶ ἔνα λεπτὸ μπροστά του σὲ ἀπόστασι χειραψίας, δὲν τοῦ ἀπλωσα τὸ χέρι· μόνο τὸν κύτταζα κατάματα, καὶ νομίζω ὅτι κι ἐκεῖνος μὲ κύτταξε δυὸ φορὲς ἀπὸ 5 δευτερόλεπτα κατάματα καὶ παραξενεμένος ποὺ ἐγὼ δὲν ἀπλωνα τὸ χέρι, ἀλλ' ἀρνούμαν τὴν πρωθυπουργικὴ τιμὴ· ἀλληλοκυτταχτήκαμε πάντως γιὰ τὰ καλά. τὸ πρόσωπο τοῦ πρωθυπουργοῦ ἦταν σὰ φλούδα λεμονιοῦ σκεβρωμένο καὶ κατάχλωμο μέχρι τ' αὐτιὰ καὶ τὸν τράχηλο, ἐνῷ τὸ ἀκρωτήριο τῆς μύτης του ἦταν βυσσινὶ σὰν κεράσι· ἀλκοολικό! ἀπὸ τὰ λόγια τῆς ὄμιλίας του θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ συμπεράνῃ ὅτι καὶ τὴν ὥρα ἐκείνη ἦταν ἀρκετὰ πιωμένος, ὃν δὲν ἤξερε ὅτι πάντα ἔτσι μιλοῦσε· ἐκτὸς κι ἀν ἦταν καὶ πάντα πιωμένος. τέτοιοι δημοκράτες τῆς Δύσεως ἦταν παντεσπάνι γιὰ τὸν πεινασμένο καὶ πανέξυπνο Μπρέζνιεφ. ὅταν πέθανε ὁ Μπρέζνιεφ, ἢ μᾶλλον ὅταν κατάντησε ζωντανὸ πτῶμα ποὺ τὸ κουβαλοῦσαν οἱ πραιτωριανοί του ἀπὸ τὶς μασχάλες, ἢ πίεσι ἐκείνη τῆς Σοβιετίας πρὸς τὴ Δύσι κάλμαρε καὶ σιγὰ σιγὰ ἔπαυσε.

Γι' αὐτὸ οἱ μεταγενέστεροι «δημοκράτες» καὶ γαυγιστάριοι τῶν διαδηλώσεων δὲν μποροῦσαν νὰ ξέρουν τί γινόταν τότε, ἐπὶ τῆς ἀκμῆς τοῦ Μπρέζνιεφ, ἢ ἐπίτηδες δὲν θέλουν νὰ θυμηθοῦν, καὶ κρίνουν τὰ τότε γινόμενα μὲ κριτήρια τῆς μεταγενέστερης ἐποχῆς. τὸ κάνουν

αὐτὸς οἱ ἄνθρωποι πάντοτε. σὰ νὰ λένε· «Ο Κολόμβος ἤταν βλάκας, διότι, ἀντὶ νὰ κατευθυνθῇ πρὸς τὴ Νέα Υόρκη μὲ τὸ τόσο καλὸ λιμάνι καὶ τὰ ἔνοδοχεῖα καὶ τοὺς οὐρανοξύστες καὶ τὶς ἀνέσεις, τράβηξε πρὸς τὴ Λατινικὴ Ἀμερικὴ μὲ τοὺς καννιβάλους».

Τὸν ἕδιο καιρὸν ὁ γιὸς τοῦ ἀλκοολικοῦ, ἀλκοολικὸς καὶ ὁ ἕδιος, καθηγητὴς τῆς ψυχολογίας τοῦ παιδικοῦ παιχνιδιοῦ σὲ ἀμερικανικὴ τεχνικὴ σχολὴ (περίπου TEI), Ἀμερικανὸς ὑπήκοος πρὸ πολλοῦ καὶ πατέρας ἀμερικανικῆς οἰκογενείας, εἶχε διοργανώσει στὴν Ἑλλάδα μιὰ χούντα ἀξιωματικῶν γιὰ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ πατέρα του, ὁ ὅποιος τὸν εἶχε κάνει ὑπουργό, καὶ θέλοντας νὰ μεταπηδήσῃ ἀπὸ τὸ ὑπουργεῖο προεδρίας στὸ ὑπουργεῖο ἀμύνης, ἔξανάγκασε τὸν πατέρα του, φίλο τοῦ βασιλέως ἐκεῖνα τὰ χρόνια, ν' ἀρχίσῃ νὰ μαλλώνῃ μὲ τὸ φίλο του, σὰ νὰ ἤταν δυὸς γάτες ποὺ τρώγονταν γιὰ τὸ ἕδιο κοψίδι, ἐνῷ αὐτὸς σὰ μιὰ τρίτη περιμένε πιὸ πίσω, ἀλλὰ τὸ κοψίδι ἐν τέλει δὲν τὸ ἔφαγε κανεὶς ἀπὸ τοὺς τρεῖς των.

Μέχρι τότε, ὅπως ὅλοι οἱ συμφοιτηταί μου, τέσσερα χρόνια στὸ πανεπιστήμιο, δὲν γνώριζα τί φρονοῦν πολιτικῶς οἱ καθηγηταί μου. μετὰ τὸ πτυχίο μου καὶ ἡδη ἀξιωματικός, ἔμαθα ἀπὸ μακριὰ ὅτι λ.χ. ὁ καθηγητής μου Λίνος Πολίτης ἤταν βασιλικὸς δεξιὸς δημοκράτης, ὁ Ἀγαπητὸς Τσοπανάκης μὴ βασιλικὸς δεξιὸς δημοκράτης, ὁ Νικόλαος Ἀνδριώτης ἀριστερὸς δημοκράτης, κι ὁ Ἰωάννης Κακοιδῆς κομμουνιστὴς ὀλιγαρχικός. ὁ γέρος ἀλκοολικὸς πρωθυπουργὸς ἤταν ἐκεῖνος ποὺ πρῶτος ξεσήκωσε ὅλο τὸν κόσμο νὰ βγάζουν στὴ φόρα τὰ πολιτικά τους φρονήματα, ἀφοῦ πρῶτα τὰ ἐρεθίζουν, καὶ νὰ τρώγωνται μεταξύ τους. διεζευγμένος κατ' ἐπανάληψι στὴ ζωὴ του ὁ ἕδιος, ἔκανε ὅλους τοὺς Ἐλληνες νὰ εἴναι μεταξύ τους διεζευγμένοι καὶ νὰ τρώγωνται σὰ διεζευγμένοι, μὲ μανία νὰ βγάλουν τὰ μάτια τους. μαρμελάδα στὸ παντεσπάνι τοῦ Μπρέζνιεφ, ποὺ ξεσήκωνε τοὺς ἀνὰ τὰ ἔθνη πεμπτοφαλαγγίτες κομμουνιστάς του ν' ἀποπειραθοῦν ἄλλον ἔνα γύρο, γιὰ νὰ τοῦ παραδώσουν τὴν πατρίδα τους. εὐτυχῶς ποὺ οἱ Ἐλληνες κομμουνισταί, κατὰ τὴν πάγια ἔλληνικὴ συνήθεια, κατέκλεβαν καὶ κατέτρωγαν τὰ μισὰ χρήματα ποὺ τοὺς ἔστελνε γιὰ τὸν ἄγωνα τους ὁ Μπρέζνιεφ, κι ἔτσι δὲν μπόρεσαν νὰ ἐπιτύχουν ἔγκαιρα ἐκεῖνο ποὺ τοὺς παρήγγειλε ὁ ἕδιος καὶ τοῦ ὑπόσχονταν αὐτοί.

Τὸν ἕδιο καιρὸν ὁ βασιλεὺς καὶ κυρίως ἡ μητέρα του Φρειδερίκη, μιὰ γυναίκα ὄντως περίεργη, ὅπως κατάλαβα ἀπὸ ἔνα βιβλίο της ποὺ διάβασα ἀργότερα, μετάνιωσαν ποὺ ἀπομάκρυναν τὸν πρὸ τοῦ ἀλκοολικοῦ πρωθυπουργὸ καὶ ποὺ ἔκαναν φίλο τους τὸν ἀλκοολικό, καὶ ἔναντι της πρωθυπουργὸς νὰ ἐπανέλθῃ. ἔκεῖνος δέχτηκε, ἀλλὰ τοὺς εἶπε ὅτι, μὲ τέτοιο πολιτικὸ μαστούρωμα τοῦ Ἐλληνικοῦ λαοῦ ποὺ πέτυχε ὁ

ἀλκοολικὸς καὶ πατέρας τοῦ ἀλκοολικοῦ καὶ πάππος τοῦ ἐξωμολογημένου χρήστη μαριχουάνας, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ψηφιστῇ ποτὲ πρωθυπουργός, ἐπειδὴ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς διατελεῖ σὲ κατάστασι αὐτοκαταστροφικοῦ ἀμόκ. σὰ νὰ τοὺς ἔλεγε «Τώρα ποὺ τὰ σκατώσατε, πῶς μπορῶ ἐγὼ νὰ φύω νὰ σᾶς ξεσκατίσω;». ἔτσι οἱ βασιλεῖς, μητέρα καὶ γιός, μαζὶ μὲ τοὺς στρατηγοὺς ἀποφάσισαν νὰ κάνουν «ἐπανάστασι» ἐκ τῶν ἄνω, νὰ κηρύξουν δικτατωρία, ποὺ νὰ λέγεται «δημοκρατία», καὶ νὰ φέρουν ὡς δικτάτωρα τὸν ἐξόριστο, ποὺ νὰ λέγεται «δημοκρατικὸς πρωθυπουργός». κι ἐκεῖνος τὸ δέχτηκε· διότι στὶς παλιές κυβερνήσεις του, τὶς πρὸν ἀπὸ τὴν ἐξορία του στὴ Γαλλία, ἦταν πολὺ αὐταρχικός, πολὺ διαφορετικὸς ἀπὸ τὸ ὁρό ποὺ ἔπαιξε μετὰ τὴ μεταπολίτευσι. κατὰ δὲ τὸν καιρὸ τῆς προετοιμασίας τῆς ἐπανόδου του οἱ βασιλεῖς διώριζαν διαφόρους «μὴ ψηφισμένους» ἐφήμερους πρωθυπουργούς, τόσο γιὰ νὰ λάβουν καιρὸ νὰ προπαρασκευαστοῦν ὅσο καὶ γιὰ νὰ ἐθίσουν δεξιοὺς κι ἀριστεροὺς σὲ «μὴ ψηφισμένους πρωθυπουργούς», προσωρινοὺς βέβαια, ὅπως ὡς «προσωρινός» τάχα θάρχόταν κι ὁ ἐξόριστος, σὲ χώρα ὅπου τίποτε δὲν εἶναι μονιμώτερο τὸν προσωρινού, καὶ μὲ προοπτική, ὅταν μετὰ 5 περίπου χρόνια ὁ λαὸς θὰ μπούχτιζε τὸν μόνιμο «προσωρινὸ μὴ ψηφισμένο πρωθυπουργό», νὰ ἔχουν θεμελιώσει τὴν ἀπαραίτητη ὑποδομὴ γιὰ ἐκλογὲς κάλπικες, μὲ τὶς ὅποιες ἡ συγκαλυψμένη δικτατωρία θὰ ἔπαιρνε καὶ τὸ κοινοβουλευτικὸ χρῖσμα. οἱ στρατηγοὶ ἦταν ἐνθουσιασμένοι μὲ τὸ σχέδιο καὶ οἱ βασιλεῖς εὐχαριστημένοι. τότε μὲ τὸ παραπάνω σκεπτικὸ οἱ βασιλεῖς διώρισαν μὴ ψηφισμένους πρωθυπουργούς ἀπ’ ὅλα τὰ κόμματα καὶ ὑποκόμματα ἀκόμη κι ἔναν κομμουνιστή, τὸν Τσιριμώκο. ἔτσι καὶ ὅλοι οἱ ἀρχηγοὶ κομμάτων ἦταν δεσμευμένοι καὶ ὁ λαὸς ὅλων τῶν παρατάξεων ἦταν ἐθισμένος στὴν ἀποδοχὴ «πρωθυπουργοῦ μὴ ψηφισμένου».

Τὸν καιρὸ ἐκεῖνο ὁ Παπαδόπουλος εἶχε προαχθῆ σὲ συνταγματάρχη καὶ τοποθετήθηκε διευθυντὴς καιρίας ὑπηρεσίας στὸ ἀρχηγεῖο τοῦ στρατοῦ· οὐσιαστικὰ ὅλων τῶν ἐνόπλων δυνάμεων. διότι σὲ μιὰ μικρὴ χώρα σὰν τὴν Ἑλλάδα τὴν ἐπικράτεια καὶ τὶς λοιπὲς ἔνοπλες δυνάμεις μπορεῖ νὰ τὰ θέσῃ ὑπὸ ἔλεγχο ὁ στρατός· γιατὶ μόνο ὁ στρατὸς ἔχει αὐτάρκεια ἐφοδιασμοῦ· τὸ ναυτικὸ ἔχει αὐτοτέλεια μόνο ἐνὸς μηνός, ἡ δὲ ἀεροπορία μόνο δύο ὥρῶν. μόνο σὲ μεγάλες χῶρες, ποὺ ἔχουν ἀεροπλανοφόρα, ἡ ἀεροπορία καὶ τὸ ναυτικὸ ἔχουν αὐτοτέλεια μέχρι ἔνα ἔτος. ἔτσι στὴν Ἑλλάδα ἡ μὲν ἀεροπορία δὲν μπορεῖ καθόλου νὰ κάνῃ ἐπανάστασι –πρᾶγμα ποὺ δὲν τὸ κατάλαβαν οἱ βασιλεῖς κι ὁ Ἀρναούτης ποὺ ἀργότερα ἀποπειράθηκαν κάτι τέτοιο–, τὸ δὲ ναυτικὸ μπορεῖ μὲν νὰ κάνῃ ἐπανάστασι ἀλλὰ δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ τὴν ἐδραιώσῃ· μόνον δὲν στρατὸς μπορεῖ καὶ νὰ κάνῃ

καὶ νὰ ἐδραιώσῃ ἐπανάστασι. ὁ Παπαδόπουλος λοιπὸν καὶ ὁ Μακαρέζος, νεοπροαχθείς συνταγματάρχης ἐπίσης καὶ τέως στρατιωτικὸς ἀκόλουθος στὴν ἑλληνικὴ πρεσβεία τῆς Γερμανίας, μὲ μεγάλες καὶ διεθνεῖς διπλωματικὲς διασυνδέσεις, τοποθετήθηκαν δίπλα στὸν ἀρχηγὸ τοῦ στρατοῦ Σπαντιδάκη σὰ δυὸ δεξιά του χέρια.

Τὸν καιρὸν ἐκεῖνο ὁ λαὸς διαδήλωνε στὰ πεζοδρόμια καὶ τὶς πλατεῖες τῶν μεγαλουπόλεων, καὶ οἱ φοιτηταί, ποὺ εἶχαν ἀπὸ πολὺν καιρὸν ἐγκαταλείψει τὰ μαθήματά τους τελείως, πολεμοῦσαν μεταξύ τους θανάσιμα στοὺς ὑπαιθρίους πανεπιστημιακοὺς χώρους μὲ πέτρες καὶ μὲ ὄρπαλα, καὶ κυρίως μὲ σιδερόβεργες τυλιγμένες γι' ἀπόκρυψι σ' ἐφημερίδες καὶ μὲ πατάτες ποὺ εἶχαν ἐπάνω τους ξυράφια καὶ βελόνια καὶ μὲ μπουκάλια γεμάτα βενζίνη καὶ στουπτὶ καὶ φιτίλι (βόμβες Μολότωφ διδαγμένες ἀπὸ τὸν ὑπουργὸ τῆς Σοβιετίας Μολότωφ). ὁ ἀλκοολικὸς «γέρος τῆς δημοκρατίας» ἔτοιμαζόταν νὰ ξανακερδήσῃ σὲ ἐκλογές, ἀρχίζοντας τὸν προεκλογικὸ του ἀγῶνα, ὅπως γίνεται πάντα, ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκη, καὶ εἶχε τὴν «φαεινὴ ἰδέα» –ὅλο σλόγκαν καὶ «φαεινὲς ἰδέες» κατέβαζε τὸ οἰνόπνευμά του – νὰ πορευθῇ ἀπὸ τὸ ἀεροδρόμιο μέχρι τὴν πόλι καβάλα σ' ἕνα εὔρωστο γαϊδούρι τὴν ἡμέρα τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων σὰ μεσσίας! ὅταν πλησίασε ὁ καιρὸς νὰ γίνη αὐτὸ –κάτι ποὺ τὸ ματαίωσε ἡ ἐπανάστασι Παπαδοπούλου ποὺ ἔγινε Παρασκευὴ πρὸ τῶν Βαΐων– οἱ παπᾶδες δὲν εὔρισκαν κλωνάρια δάφνης γιὰ τὴν ἀκολουθία τῶν Βαΐων. τὰ εἶχαν μαζέψει ὅλα, ἀκόμα κι ἀπὸ τὸ Ἀγιον Ὄρος, οἱ δόπαδοι τοῦ ἀλκοολικοῦ, ποὺ ἐμφανίστηκαν ὡς νεωκόροι ναῶν, γιὰ νὰ τὰ στρώσουν στὸ δρόμο, ὅταν θὰ περνοῦσε μὲ τὸ γαϊδούρι. οἱ κομμουνισταὶ λογάριαζαν νὰ τὸν δολοφονήσουν σ' ἐκείνη ἀκριβῶς τὴν πορεία κι ὀχλαγωγία, κι ἐπειτα νὰ τὸν θρηνολογοῦν μαζὶ μὲ τοὺς δικούς του σὲ ὑπέρογκες ἀναμπομποῦλες ὡς θῦμα τῶν δεξιῶν.

Καὶ σ' αὐτὸ τὸ μεταξὺ εἶχαν παραγγείλει σ' ὅλα τὰ στρατιωτικὰ ὁμοφεῖα ὅλων τῶν πόλεων, ποὺ ἔχουν τέτοια, πάρα πολλὲς στολὲς ἀξιωματικῶν, ποὺ θὰ φοροῦσαν παραπλανητικά, γιὰ νὰ καταλάβουν πολλὰ ἄρματα, ποὺ θὰ κατέβαιναν στοὺς δρόμους νὰ ἐλέγξουν τὶς ὑπέρογκες διαδηλώσεις, καὶ νὰ κάνουν τὴ δουλειά τους, ἡ ὁποία ἦταν ἐπανάστασι. στὴν Ἐλλάδα τότε δὲν ὑπῆρχε παράταξι ποὺ νὰ μὴν ἐτοίμαζε ἐπανάστασι· ἀπλῶς τοὺς πρόλαβε ὅλους ὁ Παπαδόπουλος· γι' αὐτὸ οἱ ἀποτυχόντες τὸν μίσησαν. γιὰ ν' ἀναγνωρίζωνται μεταξὺ τους οἱ κομμουνισταὶ ἔνστολοι «ἀξιωματικοί», εἶχαν συνεννοηθῆ νὰ κάνουν διαφορετικὴ τὴν ἐξάρτησι τῆς στολῆς.

Ἡ «ἐξάρτησι», ποὺ τῷρα δὲν ὑπάρχει στὶς στολὲς τῶν ἀξιωματικῶν –τὴν κατήργησε ὁ Παπαδόπουλος ποὺ πήρε τὸ μάθημα –, ἦταν μιὰ καφεκόκκινη δερμάτινη ζώνη μὲ τὴν ὁποία ἦταν συνδεδεμένη καὶ

μιὰ λεπτότερη δεομάτινη τιράντα· ἡ τιράντα, ποὺ περνοῦσε πάνω ἀπὸ τὸν δεξιὸν ὥμον καὶ διέτρεχε διαγωνίως καὶ τὸ στῆθος καὶ τὴν πλάτη, συνδεόταν καὶ πίσω κι ἐμπρὸς μὲ τ' ἀριστερὰ μέρη τῆς ζώνης. ἦταν ἐξάρτησι σπαθιοῦ. ἀπὸ πολλὰ χρόνια ὅμως οἱ ἀξιωματικοί, μόνιμοι καὶ ἔφεδροι, μὲ τὴ στολὴ ἐκείνη καὶ τὴν ἐξάρτησι δὲν φοροῦσαν σπαθὶ παρὰ μόνο μὲ τὴν ὑπερεπίσημη γαλάζια στολὴ τους. φορούσαμε ἀπλῶς τὴν ἐξάρτησι. οἱ κομμουνισταὶ λοιπὸν ἔκαναν τὴ στολὴ καὶ τὴν ἐξάρτησι ὀλόιδια, μὲ μόνη τὴ διαφορὰ ὅτι ἡ τιράντα τους περνοῦσε ἀπὸ τὸν ἀριστερὸν τους ὥμον· μιὰ διαφορὰ ποὺ δὲν τὴν προσέχει κανεὶς ἀξιωματικός, καὶ μάλιστα στὸν ἀντικρινό του, ποὺ ἔχει τὰ δεξιὰ καὶ τ' ἀριστερά του ἀντίστροφα ἀπ' αὐτόν. θὰ τὴν πρόσεχαν μόνο οἱ προσυνεννοημένοι κομμουνισταὶ ψευδαξιωματικοί. αὐτὸν μύριζε πολὺ Μπρέζνιεφ· βόμβα Μολότωφ κι ἐξάρτησι Μπρέζνιεφ. Τὸ μυστικὸν κατέδωσε πρῶτος ἔνας «λουρᾶς», ἀπ' αὐτοὺς ποὺ ἔκαναν λουριὰ γιὰ ἄλογα καὶ ζῶντες γι' ἀνθρώπους, οἱ ὄποιοι συνεργάζονταν μὲ τοὺς εἰδικοὺς ὁάφτες στρατιωτικῶν στολῶν. οἱ ὁάφτες ἦταν ὅλοι δεξιοί, πολλοὶ ἦταν καὶ παλιοὶ ἔφεδροι ἀξιωματικοί, καὶ πληροφοριοδότες τοῦ στρατοῦ, οἱ λουρᾶδες ὅμως ὅχι. τυχαία ὁ λουρᾶς ὁώτησε τηλεφωνικῶς τὸ ὁάφτη, μὲ τὸν ὄποιο συνεργαζόταν, γιὰ τὴν παραξενιὰ αὐτή, κι ἐκεῖνος εἶχε τὴ σύνεσι νὰ τοῦ ἀπαντήσῃ «Ναι, γίνεται κι ἔτσι, τὸ ἕδιο εἶναι» καὶ ταυτόχρονα νὰ εἰδοποιήσῃ τὸ Β' Γραφεῖο (τὸ λεγόμενο Α2) τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ. καὶ πῆραν τὴν ἐντολὴν –οὐ λουρᾶς ἔμμεσα– νὰ συνεχίσουν νὰ κατασκευάζουν τέτοιες ἐξαρτήσεις γιὰ ὅσους τίς θέλουν τέτοιες καὶ νὰ κρατοῦν ὀνόματα δίνοντας ἀποδείξεις πληρωμῶν. οἱ κομμουνισταὶ ἥξεραν ἵσως ὅτι οἱ ὁάφτες ἦταν πληροφοριοδότες, ἀλλ' ὅτι θὰ ἦταν κι ὁ λουρᾶς δὲν τὸ φαντάστηκαν· δὲν ἦταν δηλαδή, ἀλλὰ τοὺς κατέδωσε ἀθελά του. ἔτσι οἱ λουρᾶδες πολλῶν πόλεων τὰ οἰκονόμησαν τότε καλά, ἀλλὰ μάζεψαν καὶ πολλὰ ὄνόματα. ἄλλωστε οἱ ὁάφτες, ποὺ προσήρμοιζαν τὴν ἐξάρτησι στὴ στολή, ἦταν καλλίτεροι συλλέκτες ὀνομάτων καὶ φυσικὰ ἐνσυνείδητοι. τὸ δὲ στράτευμα εἶναι εὔκολο νὰ ξέρῃ ἀνὰ πᾶσα στιγμὴ ποιοί εἶναι οἱ ἀξιωματικοί του, μόνιμοι καὶ ἔφεδροι. κι ἔτσι ὁ Παπαδόπουλος, ὅταν τὸ πρωΐ τῆς 21 Απριλίου τοῦ 1967 μάζευε τοὺς κομμουνιστὰς ἀπὸ τὰ σπίτια τους καὶ τοὺς μάντρωνε σὲ στάδια, εἶχε τὶς καταστάσεις ἔτοιμες. τῶν παλιῶν κομμουνιστῶν τὶς καταστάσεις τὸ στράτευμα τὶς εἶχε ἀνέκαθεν· αὐτὲς ὅμως ἦταν καταστάσεις νεοκόπων ἀκμαίων καὶ στρατευσίμων κομμουνιστῶν, ποὺ τὸ στράτευμα δὲν τοὺς γνώριζε ὅλους. οἱ στρατιωτικοί στὴν ἀρχὴ μὲ τὴν ἀποκάλυψη αὐτὴ ἦταν ἀνάστατοι, γρήγορα ὅμως κατάλαβαν ὅτι ἦταν μᾶλλον τυχεροί.

Ἐκεῖνο τὸν καιρὸν –10 περίπου μῆνες πρὶν ἀπὸ τὴν «ἐπανάστασι» τῶν στρατηγῶν, ποὺ δὲν ἔγινε ποτέ, διότι ὑποσκελίστηκε ἀπὸ τὴν ἐ-

πανάστασι τῶν συνταγματαρχῶν – στὴν προειρημένη διαδήλωσι στὴ Θεσσαλονίκη, στὴν ὅποια κατέβηκαν ἀπὸ τὸ στρατόπεδο Νταλίτη στὸ δρόμο ἄρματα παλιοῦ τύπου καὶ μὴ ἀξιόμαχα, ποὺ τότε χρησιμοποιοῦνταν μόνο γι' ἀναγνωρίσεις, μὲ σκοπὸ νὰ περιορίσουν τὴ διαδήλωσι, δῆπος εἴπα οἱ κομμουνισταὶ κυρίως ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ἀριστεροὶ μαζί τους κυρίευσαν ἔνα ἄρμα. αὐτὸ ἥταν ἵσως ἡ γενικὴ πρόβα τους. ὁ Ἰλαρχος ποὺ ἥταν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς δυνάμεως, ἡ ὅποια βγῆκε στὸ δρόμο, παρ' ὅλο ποὺ στὸ στρατοδικεῖο ἀποδείκνυε ὅτι δὲν μποροῦσε νὰ κάνῃ τίποτε, τιμωρήθηκε πολὺ σκληρά καὶ στιγματίστηκε ἀσχῆμα γιὰ ὅλη του τὴν καριέρα. οἱ ἀξιωματικοὶ ὅμως ὅλοι, μόνιμοι καὶ ἔφεδροι, ποὺ ἤξεραν ἀπὸ ἄρματα καὶ καταλάβαιναν ὅτι εἶχε δίκαιο, τὸν συμπάθησαν, καὶ ἐνδόμυχα δυσαρεστήθηκαν μὲ τὸν στρατηγοὺς ποὺ ὑπαγόρευσαν τὴν τιμωρία του (τοὺς στρατηγοὺς τοῦ πενταγώνου ὅπως τὸ ἔλεγαν)· κι ἀπὸ τὴν ἄλλη ἔπνεαν μένεα ἐναντίον τῶν κομμουνιστῶν, ἐναντίον τοῦ ἀλκοολικοῦ ποὺ τὰ ὑποκινοῦσε ἢ τὰ εὔνοοῦσε ὅλ' αὐτά, γιὰ νὰ δαγκάσῃ τὸ βασιλέα πρώην φίλο του, καὶ κυρίως ἐναντίον τοῦ γιοῦ του καὶ τῆς χούντας του, ποὺ λεγόταν ΑΣΠΙΔΑ, καὶ ποὺ εἶχε προσφάτως ἔξαρθρωθῇ καὶ εἶχε ἀρχίσει νὰ δικάζεται ἀπὸ ἔκτακτο στρατοδικεῖο. ἔτσι εἶχαν τὰ πράγματα τὸ καλοκαίρι ἐκεῖνο, ἐπόμενο τῆς πτώσεως τοῦ ἀλκοολικοῦ καὶ προηγούμενο τῆς ἐπαναστάσεως τῶν συνταγματαρχῶν, καίριο χρονικὸ σημεῖο τῶν ἐπιτυχιῶν τοῦ Μπρέζνιεφ στὴν Ἑλλάδα.

Ἐγὼ τότε εἶχα ἔρθη ἀπὸ τὸν ἡσυχώτερο "Εβρο στὴν τόσο ταραγμένη Θεσσαλονίκη, καὶ «δὲν τὸ πίστευα» ὅτι τὰ πράγματα εἶχαν φτάσει σὲ τέτοια κατάντια. ἥθελα δὲν ἥθελα ὅμως, ἡ πραγματικότητα μὲ ἔπεισε. καὶ συλλογιζόμουν ἀν ἔκανα καλὰ ποὺ ἄφησα τὸν "Εβρο. φυσικὰ αὐτὰ τὰ πράγματα δὲν τὰ γνώριζαν ὅλοι οἱ ἀξιωματικοί· ἐγὼ ὅμως ἥμουν ἀπὸ κείνους ποὺ τὰ γνώριζαν. ἀπὸ τοὺς λοιποὺς οἱ μὲν ἀπὸ Ἰλαρχο καὶ κάτω οἱ πλειστοὶ δὲν τὰ γνώριζαν ὅλα, οἱ ἐπίλαρχοι ἵσως τὰ γνώριζαν οἱ περισσότεροι, τοὺλάχιστο στὸ ἴππικό, οἱ δὲ ἀπὸ ἀντισυνταγματάρχη καὶ πάνω, διοικηταὶ ἐπιλαρχιῶν δηλαδὴ τούλαχιστο, τὰ γνώριζαν ὅλοι. οἱ ὑποπτοὶ τῶν ὑψηλῶν αὐτῶν βαθμῶν εἶχαν ἀπομονωθῆ ποικιλοτρόπως. οἱ δὲ ὁμοτάξεις καὶ οἱ λουρᾶδες εἶχαν φτάσει τὶς 2.000 στολές καὶ προχωροῦσαν ἀκόμη μέχρι ποὺ ἀπολύθηκα στὶς 15 Μαρτίου, 37 ἡμέρες πρὸν ἀπὸ τὴν ἐπανάστασι, καὶ βρῆκα τὴν ἡσυχία μου. ὅκουγα σχεδὸν φανερὰ κι ἐπίσημα γιὰ τὴν ἐτοιμαζόμενη ἐπανάστασι τῶν στρατηγῶν – τὴν ἄλλη δὲν τὴ φανταζόταν κανείς, τούλαχιστο ἀπὸ τὶς δύο ἐπιλαρχίες ὅπου ὑπηρέτησα–, καὶ προσευχόμουν νὰ μὴ γίνη ἀκόμη, πρὸν προλάβω ν' ἀπολυθῶ ἀπὸ τὸ στρατό· καὶ εἰσακούστηκα. πιὸ πολὺ πίστευαν τότε ὅτι θὰ γίνη χειμῶνα, Ὁκτώβριο - Μάρτιο.

Εἶχα δὲ γι' αὐτὸ δικαιολογημένη τὴν ἀγωνία μου, διότι, ἐνῷ παρουσιάστηκα στὸ στρατὸ κι ἔγινα ἀξιωματικὸς γιὰ θητεία 24 μηνῶν, ὅταν ἥμιουν στὸν "Ἐβρο δόκιμος, ἡ θητεία τῶν ἀξιωματικῶν αὐξήθηκε σὲ 27 μῆνες· καὶ τὸν Ἱανουαρίο πρὸ τῆς ἀπολύσεως μου μειώθηκε σὲ 26 μῆνες. ἀντὶ ν' ἀπολυθῷ 15 Ἱανουαρίου, ἀπολύθηκα 15 Μαρτίου. βέβαια τὸ ἐπίσημο αἰτιολογικὸ τῆς αὐξήσεως ἐκείνης, ποὺ ἔγινε 6 μῆνες μετὰ τὴν πτῶσι τοῦ ἀλκοολικοῦ πρωθυπουργοῦ καὶ 3 μῆνες μετὰ τὴν ἔναρξι τοῦ νέου «ἀνενδότου» ἀντιπολιτευτικοῦ ἀγῶνος του, ἦταν ὅτι ἡ σχέσι Ἐλλάδος καὶ Τουρκίας ἦταν σὲ μεγάλη κρίσι, ἀλλ' οἱ ἀξιωματικοὶ δὲν τὸ πολυπίστευαν αὐτό, διότι ἤξεραν ὅτι σὲ τέτοιες περιπτώσεις, ἀν ἐπιστράτευαν μία μόνο κλᾶσι στρατοῦ, τὴ μόλις ἀπολυθεῖσα, θὰ εἶχαν στρατὸ κατὰ 50% περισσότερο καὶ ἀξιωματικοὺς ἐπίσης κατὰ 50% περισσοτέρους ἐφέδρους ἢ κατὰ 80% γενικῶς περισσοτέρους ἀπ' ὅσους συσσώρευε ἡ τρίμηνη αὔξησι θητείας μόνο τῶν ἀξιωματικῶν. ὅταν ἄρχισαν ν' ἀκούωνται τὰ περὶ ἐπαναστάσεως τῶν στρατηγῶν γιὰ τὴν ἐπαναφορὰ τοῦ ἐξορίστου τέως πρωθυπουργοῦ, ὅλοι πλέον καταλάβαιναν ὅτι ἡ αἰτία τῆς αὐξήσεως τῶν ἀξιωματικῶν –μόνο τῶν ἀξιωματικῶν– μὲ τὴν καθυστέρησι τῆς ἀπολύσεως των ἦταν ἡ ἐσωτερικὴ κρίσι καὶ ὅχι ἡ ἐξωτερική. κι αὐτὸ ἐπαληθεύτηκε ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπανάστασι τοῦ Παπαδοπούλου, ὅταν ἡ θητεία ἐπανῆλθε στὸ ἀρχικό τῆς χρονικὸ δριο τῶν 24 μηνῶν. ἐπίσης ἡ αὔξησι τῆς θητείας μόνο γιὰ τοὺς ἀξιωματικοὺς γιὰ τὸν πόλεμο δὲν λέει τίποτε. τὴν αὔξησι τῶν ἀξιωματικῶν ὁ Παπαδόπουλος, μὲ τὴν ἀπροκάλυπτη δικτατωρία του (ἀναστολὴ ὡρισμένων μόνο ἀρθρων τοῦ συντάγματος), δὲν τὴ χρειαζόταν καθόλου· τὴ χρειάζονταν ὁ βασιλεὺς οἱ στρατηγοὶ κι ὁ ἐν Παρισίοις ἐκκολαπτόμενος «κοινοβουλευτικὸς» δικτάτωρ, ὁ δόποιος μὲ τὸ ποὺ ἥθελε νὰ ἐμφανιστῇ ὡς «προσωρινὰ μόνο μὴ ψηφισμένος δημοκρατικὸς πρωθυπουργὸς» καὶ νὰ κάνῃ μετὰ 5 χρόνια κάλπικες «ἐκλογές», σκόπευε ν' ἀπασχολῇ ὡς ἔκτακτη ἀστυνομία παρακολουθήσεως κι ἐπιβολῆς ὡρισμένους μονίμους ἀξιωματικοὺς ἢ καὶ λίγους ἐφέδρους, τοὺς δόποιους στὰ στρατιωτικὰ καθήκοντα θ' ἀναπλήρωναν οἱ αὐξημένοι ἐφεδροὶ· θὰ προωθοῦνταν ὁ κάθε βαθμὸς στὰ καθήκοντα τοῦ ἀμέσως ἀνωτέρου του. τὸ πρᾶγμα ἐρμηνεύεται μόνο μ' αὐτὴ τὴν ἐξήγησι. αὐτὸ δὲν τὸ ἔλεγε κανεῖς· δὲν ἦταν «λόγος τῆς ἀρβύλας»· ἀπλῶς τὸ σκέφτονταν ὅλοι οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ μόνο οἱ ἀξιωματικοὶ σὰν κάτι τὸ ἀνομολόγητο.

Ἐγὼ ἄρχισα ν' ἀδημονῶ γιὰ τὸ πότε θ' ἀπολυθῶ, ὅχι μόνον ὅπως ἀδημονοῦν γι' αὐτὸ ὅλοι οἱ στρατευμένοι, ἀλλὰ κυρίως ἐπειδὴ μὲ παραξένευε ἡ ἔκτακτη εὔνοια τῶν ἀνωτέρων μου, ὅπου κι ἀν βρισκόμουν, καὶ ὅχι εὐχάριστα. μυριζόμουν ὅτι, καθὼς ὡς ἀξιωματικὸς ἦμουν πολὺ διαβασμένος καὶ ἴκανὸς κι ἐπιβλητικὸς καὶ πολὺ ἔμπιστος

στὰ περὶ τὰ φρονήματα, σὲ μιὰ τέτοια περίπτωσι θὰ χρησιμοποιόμουν γιὰ καθήκοντα κάπως ἀνώτερα κι ἐμπιστευτικώτερα τῶν συνηθισμένων στὸ βαθμό μου. οἱ μόνιμοι ἀξιωματικοὶ μὲ εἶχαν σὰ μόνιμο. δὲν μοῦ ἔδειχναν ποτὲ τὴν κάποια δυσδιόρθατη περιφρόνησι ποὺ ἔδειχναν στοὺς ἐφέδρους· καὶ κατὰ τὴν ἀπόλυτι μου ἀντιεμπάπισα πολὺ ἐπίμονη πρότασι καὶ ἄσκησι πειθοῦς νὰ μονιμοποιηθῶ.

Στὴ διαισθησὶ μου αὐτὴ δὲν ἔπεφτα ἔξω. ἐγὼ κι ἔνας δόκιμος τῆς διοικουμένης μου, ποὺ τρεῖς μῆνες μετὰ ἀπὸ μένα ἔγινε κι ἐκεῖνος ἀνθυπίλαρχος, ἥμασταν δυὸς πολὺ καλοὶ ἀξιωματικοί. ὁ ἄλλος ἦταν νομικὸς καὶ στὴ σχολὴ ἀξιωματικῶν εἶχε γίνει καὶ ἀρχηγός· ἦταν ἀνθρωπὸς ὀλιγομίλητος καὶ κάπως συνεσταλμένος, ἀλλ’ ἴκανός. καὶ οἱ δυό μας ἥμασταν οὐλαμαγὸι στὴν Α' ἵλη τῆς ἐπιλαρχίας· ἐγὼ διοικοῦσα τὸν Α' οὐλαμό, ὁ νομικὸς τὸν Β'· τὸν δὲ Γ' ἔνας δόκιμος πολὺ περιωρισμένων ἴκανοτήτων, ἀπόφοιτος γυμνασίου καὶ ἀνεψιὸς ἐνὸς ὑποστρατήγου· καὶ τὸν οὐλαμὸ διοικήσεως φυσικὰ ὁ ἵλαρχος, καλὸς ἀξιωματικός, λίγο στιφός ὅμως καὶ γκρινιάρης· καὶ πολὺ ἀμερικανόφιλος. ὁ ἀνεψιὸς τοῦ ὑποστρατήγου ἔπαιρον πολλὲς ἄδειες καὶ ξόδευε πολλὲς ὠρες καὶ μέσα στὴν ὑπηρεσία διαβάζονας γιὰ εἰσαγωγικὲς στὸ πανεπιστήμιο, ὅπου ἐν τέλει δὲν μπῆκε· τὸν βοηθοῦσε στὰ μαθηματικὰ ὁ ἵλαρχος. ὁ νομικὸς ἀνθυπίλαρχος ἐπιβαρυνόταν ἐπὶ πλέον μὲ τὴν ἐπίβλεψι καὶ τοῦ Γ' οὐλαμοῦ, ἐγὼ δὲ ὡς ἀρχαιότερος καὶ πεπειραμένος καὶ στὰ διαχειριστικά, ἐπιβαρυνόμουν ἐπὶ πλέον μὲ διάφορα ἔργα τῆς ἐπιλαρχίας· ὅμιλίες στοὺς στρατιῶτες μὲ ἀντικομμουνιστικὰ κυρίως θέματα, διαχείριστον τὸν ἔργον τῆς οἰκοδομήσεως ὁρμιζῶν καὶ στεγάστρων τοῦ ὄρχου γιὰ τὰ 60 περίπου ἀρματα τῆς ἐπιλαρχίας καὶ τὰ πολὺ περισσότερα λοιπὰ δχήματα, τεθωρακισμένα καὶ μή, οἰκοδομικὲς κι ἔξωραϊστικὲς ἀνακατασκευὲς τοῦ κυλικείου (ΚΨΜ) καὶ τῆς μεγάλης αἰθούσης ὅμιλων καὶ θεατρικῶν παραστάσεων, ἀνακριτικὸ ἔργο (προσανακρίσεις - ΕΔΕ), προμήθεια καυσοξύλων ἀπὸ τὴ Χαλκιδικὴ γιὰ 60 στρατόπεδα τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῶν πέριξ, ἐποπτεία στὶς στρατιωτικὲς φυλακὲς Ἐπταπυργίου, ἀρχηγία τῆς μικτῆς στρατιωτικῆς ἀστυνομεύσεως Θεσσαλονίκης, καὶ ἄλλα τέτοια πολλά. ἀπὸ τοὺς δυὸ ἀξίους ἀνθυπίλαρχους ὁ μὲν νομικὸς ἦταν τῶν «έσωτερικῶν», ἐγὼ δὲ ὁ φιλόλογος τῶν «έξωτερικῶν»· ἔτσι μᾶς ἔλεγαν στ' ἀστεῖα. ὁ δὲ ἵλαρχος γκρινιαζε στὸν «έξωτερικῶν», λέγοντάς μου συνεχῶς «Ἡ ἵλη σ' ἔχασε», ἐνῷ ἐγὼ τοῦ ἀπαντοῦσα «Πάντως διοικῶ τὸν οὐλαμό μου ἐπαρκῶς, χωρὶς νὰ ἐπιβαρύνω ἄλλον». τὸ στρατηγοπαίδιο ἦταν βάρος περιπτό. στὸ μηχανοκίνητο ἵππικό, ποὺ εἶναι ἔνα τεράστιο μηχανουργεῖο ἀρμάτων καὶ ἄλλων δχημάτων, ἀξιωματικοὶ καὶ ὀπλῖτες ἐργάζονται κάθε μέρα πολὺ σκληρὰ οἱ ἀξιωματικοὶ ἐκπαιδεύοντας κάθε μέρα τοὺς στρατιῶτες ἀπὸ ὁδήγησι μέ-

χρι συντήρησι άρμάτων, ἄλλων ὀχημάτων, κανονιῶν, βαρέων πολυβόλων Μπράουνινγκ 0,30 καὶ 0,50 (ἀντιαεροπορικῶν), ὀπλοπολυβόλων, πιστολιῶν, τυφεκίων, ἀσυρμάτων, καὶ ἄλλων συσκευῶν. νομίζω ὅτι μόνο τὸ πυροβολικὸ πλησιάζει σὲ κόπο τὸ ἵππικό· καὶ μόνο τὸ ναυτικὸ καὶ ἡ ἀεροπορία ἔχουν ἵσως τόση δουλειά, ἂν καὶ γιὰ τὰ δυὸ τελευταῖα γνωρίζω ἐλάχιστα. ὁ πολὺς κόπος τοῦ πεζικοῦ καὶ κυρίως τῶν καταδρομῶν εἶναι κόπος γυμναστικός, καὶ ὅχι μηχανουργικὸ κάτεργο. ὅταν 3 μέρες μετὰ τὴν ἀπόλυσί μου ἡ Α' Ἰλη ἐπιβιβάστηκε σὲ ἀρματαγωγὰ καὶ μεταφέρθηκε στὴν Ἀθήνα γιὰ τὴν παρέλασι τῆς 25^{ης} Μαρτίου – πάντα στὴν παρέλασι τῶν Ἀθηνῶν τὰ παρελαύνοντα ἀρματα εἶναι ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη, ποὺ φιλοξενοῦνταν τότε γιὰ 10 μέρες στὸ Κ.Ε.Τ. στὸ Γουδί–, ἡ ἐκεῖ παραμονή της παρατάθηκε γιὰ ἔνα μῆνα μετὰ τὴν παρέλασι, κι αὐτὴ ἡ Ἰλη ἦταν ποὺ μὲ τ' ἀρματά της κατέλαβε κατὰ τὴν 21 Ἀπριλίου τὸ κέντρο τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὸ Πεντάγωνο. καὶ τότε ὁ νομικὸς ἀνθυπίλαρχος, ποὺ δὲν εἶχε ἀπολυθῆ, ἔγινε ἴδιαίτερος τοῦ Παττακοῦ. ὁ Παττακὸς ἦταν συνταγματάρχης - στρατοπεδάρχης στὸ στρατόπεδο Καρατάσου στὴ Σταυρούπολι Θεσσαλονίκης, καὶ πρὸ ἔξαμήνου εἶχε προαχθῆ σὲ ταξίαρχο καὶ εἶχε μετατεθῆ στὸ Γουδὶ Ἀθηνῶν ὡς διοικητὴς - στρατοπεδάρχης τοῦ Κ.Ε.Τ. καὶ στὴν ἐπανάστασι συνεργάστηκε μὲ τοὺς ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀξιωματικούς του. ἐγὼ δηλαδὴ γλύτωσα στὸ παρὰ τρίχα· εἶχα ἀπολυθῆ 3 μέρες πρὸν ἀπὸ τὴν παρέλασι, καὶ 37 μέρες πρὸν ἀπὸ τὴν ἐπανάστασι. κι ἐπειδὴ ἡ ἐπανάστασι ὡς ἀρχικὴ «ἐπανάστασι τῶν στρατηγῶν» μεταξὺ τῶν ἀξιωματικῶν ἦταν προεγγνωσμένη, ἀδημονοῦσα πότε ν' ἀπολυθῶ.

Οταν λοιπὸν ὑπηρετοῦσα ἀκόμη, 8 - 9 μῆνες πρὸν ἀπὸ τὴν ἐπανάστασι τοῦ Παπαδοπούλου, ἡ ἴδιαίτερη ἐκτίμησι ποὺ μοῦ ἔδειχναν τόσο ὁ διοικητὴς μου, ἔνας Στερεολλαδίτης ἀντισυνταγματάρχης, καὶ οἱ ἄλλοι μόνιμοι ἀξιωματικοὶ ὅσο κι ὁ συνταγματάρχης Παττακός, μὲ ἴκανοποιοῦσε βέβαια, ἀλλὰ καὶ μ' ἔβαζε σὲ ἀνησυχία. καταλάβαινα ὅτι δὲν ἔπρεπε ν' ἀποκρούσω τὴν ἐκτίμησί τους, γιὰ νὰ μὴ δημιουργήσω καχυποψίες, τὶς ὅποιες ἔπειτα δὲν θὰ μποροῦσα ν' ἀποσβέω μὲ τίποτε· οἱ ἡμέρες ἦταν πολὺ πονηρές. εὐχόμονυν μόνο μέσα μου νὰ ἐπιβραδυνθῆ ἡ «ἐπανάστασι τῶν στρατηγῶν», μέχρι ν' ἀπολυθῶ καὶ νὰ ἥσυχάσω. καὶ τὸ ἀπήλαυσα. λίγες ἡμέρες πρὸν ἀπολυθῶ. ὁ ἀλκοολικὸς τέως πρωθυπουργὸς ὤρισε ὡς ἡμέρα ἐπισκέψεώς του στὴ Θεσσαλονίκη τὴν Κυριακὴ τῶν Βαΐων, 23 Ἀπριλίου, καὶ οἱ στρατηγοὶ ὠρισαν ὡς ἡμέρα τῆς «ἐπαναστάσεώς» των τὴν προηγουμένη, Σάββατο τοῦ Λαζάρου 22 Ἀπριλίου· γιὰ νὰ προλάβουν τὴ δολοφονία του ἀπὸ τοὺς κομμουνιστὰς καὶ τὴν ἐπανάστασι ἐκείνων, ἡ ὅποια θὰ εἶχε τὴ δολοφονία τοῦ ἀλκοολικοῦ ὡς σύνθημα ἐνάρξεώς της.

τοὺς στρατηγοὺς ὅμως τοὺς πρόλαβε ὁ Παπαδόπουλος ποὺ ἔκανε τὴν ἐπανάστασί του Παρασκευὴ 21 Ἀπριλίου, ὡρα 1 π.μ., λίγο δηλαδὴ μετὰ τὰ μεσάνυχτα. αὐτὴ τὴν ἐπανάστασι δὲν τὴν εἶχε φανταστῆ κανεὶς ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Παπαδόπουλο καὶ τοὺς συνεργάτες του ποὺ τὴν ἔκαναν· καὶ σὲ βαθμὸ ἀνώτερος τοῦ συνταγματάρχου Παπαδοπούλου ἦταν μόνον ὁ ταξίαρχος Παππακός. προσχώρησαν δὲ σ' αὐτὴ ἀμέσως κατὰ τὴν νύχτα τῆς ἐκδηλώσεως της κι ἄλλοι, ἀκόμη καὶ στρατηγοί, τῶν ὅποίων ἀνώτερος ἦταν ὁ στρατηγὸς καὶ ἀρχηγὸς ΓΕΕΘΑ Ὁδυσσεὺς Ἀγγελῆς.

Ἐγὼ μέχρι τὴν ὡρα ποὺ ἀπολύθηκα φοβόμουν δύο πράγματα· μήπως ἀπὸ ὡρα σὲ ὡρα γίνῃ ἡ «ἐπανάστασι τῶν στρατηγῶν» καὶ μήπως ξαφνικά παραταθῇ πάλι ἡ θητεία τῶν ἐφέδρων ἀξιωματικῶν μέχρι τὴν ἐπανάστασι αὐτὴ καὶ πιὸ πέρα. ἀλλὰ γλύτωσα. ἔνα ἄλλο ἀνησυχητικὸ στοιχεῖο κατὰ τὸ 1966 - 1967 ἦταν ἡ περίεργη ἀσκησι Κουκικ Τραίν (= Γρήγορο Τραίνο), ποὺ γιὰ ἄλλους σήμαινε ὅτι σφίγγουν τὰ πράγματα καὶ γιὰ ἄλλους ὅτι κάτι ἐτοιμάζεται. ἀλλ' ὅπως εἶπα, ἀπολύθηκα καὶ ἡσύχασα. κι ἐπιδόθηκα στὴν ἐπιστήμη.

Ξαναστρατεύθηκα ἐπὶ Παπαδοπούλου τὸ 1971 γιὰ τὴ δεύτερη Σχολὴ Ἀξιωματικῶν, γιὰ νὰ γίνω ἵλαρχος καὶ περαιτέρω, κι ἐπὶ τυραννοῦ Ἰωαννίδου κατὰ τὴν ἐπιστράτευσι τοῦ 1974, ὅταν ἥμουν ἥδη ὑπίλαρχος. ὁ δὲ Ἰωαννίδης ἀνατράπηκε, ἡ μᾶλλον λιποτάκτησε 3 ἡμέρες μετὰ τὴν κήρυξη τῆς ἐπιστρατεύσεως. καὶ τότε ὁ ναύαρχος καὶ ἀρχηγὸς τοῦ Γ.Ε.Ν. Ἀραπάκης, ἀφοῦ διαπίστωσε ὅτι στὶς στρατιωτικὲς μονάδες «κρατοῦν τὰ ὄπλα» οἱ ἐπίστρατοι ἔφεδροι ἀξιωματικοί, κατάργησε τὴν τυραννία τοῦ λιποτάκτου. στὴ μονάδα ποὺ ὑπηρετοῦσα ὡς ὑπίλαρχος - ἵλαρχος καὶ ὑποδιοικητής της «τὰ ὄπλα κρατοῦσα» ὁ γράφων. ἡ Σοβιετικὴ Ἔνωσι τὸ 1967 ἐπανούσε νὰ εἶναι ἀπειλὴ γιὰ τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὸ 1989 κατέρρευσε. σήμερα εἶναι τὸ μὴ κομμουνιστικὸ κράτος 'Ρωσία.

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

Α

Τὸ «Πολυτεχνεῖο» τὸ δημιούργησε ὁ φθονερὸς τύραννος Ἰωαννίδης, ὁ δόποῖς ἀνέτρεψε μ' αὐτὸ τὸν Παπαδόπουλο καὶ καβαλίκευσε μ' αὐτὸ στὸν τράχηλο τῶν Ἑλλήνων. τὸν δὲ Ἰωαννίδη ἀνέτρεψαν μετὰ 7 μῆνες οἱ ἔφεδροι ἀξιωματικοί, ποὺ σὲ βάθος 35 κλάσεων, ἥτοι 140 ΕΣΟ, εἶναι πολὺ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς μονίμους, κι αὐτοὶ γκρέμισαν τὴν τυραννία ποὺ ἐγκατέστησε τὸ «Πολυτεχνεῖο» κι ἔφεραν τὴ δημοκρατία. ὁ ὄχλος βέβαια πιστεύει τὰ ἀντίθετα, ἐπειδὴ πιὸ βλάκας ἀπὸ τὸν ὄχλο δὲν ὑπάρχει στὸν κόσμο.

“Οταν σ’ ἔνα ποτήρι κρασὶ χρίξης μιὰ κουταλιὰ νερό, πάλι κρασὶ εἶναι· ἀν χρίξης καὶ δύο καὶ τρεῖς καὶ τέσσερες κουταλιές πάλι κρασὶ μένει· ἀν δύως χρίξης ἔναν κουβᾶ νερό, τὸ κρασὶ ἔχει ἔξαφανιστῆ, καὶ τὸ ὅλον εἶναι μόνο νερό. οἱ ἔφεδροι ἀξιωματικοὶ ἥταν τὸ νερὸ ποὺ ἀνέτρεψε τὸ καθεστώς Ἰωαννίδου σὲ τρεῖς μέρες, 21 22 23 Ἰουλίου τοῦ 1974· ἥταν δὲ δύμόφρονες μαζί τους καὶ τὰ 9 δέκατα τῶν μονίμων κι ὁ ἀνώτατος ἡγέτης τῶν ἐνόπλων δυνάμεων ναύαρχος Ἀραπάκης. ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ΓΕΝ Ἀραπάκης ἥταν ὁ μόνος ἀρχηγὸς ποὺ ἔμεινε στὴ θέσι του, ὅταν ὁ Ἰωαννίδης καὶ οἱ ὑποχείριοι του κρύφτηκαν στὶς κρεβατοκάμαρές των χεσμένοι ἀπὸ τὸ φόβο τους. ἐγὼ ἦμουν τότε ὑπίλαρχος - ἥλαρχος τοῦ ἵππικου) στὴ Λῆμνο, καὶ κατάλαβα πῶς ἐνήργησε ὁ Ἀραπάκης. σὲ τρεῖς μέρες πῆρε ἐπαρκῆ ἀναφορὰ γιὰ τὴν κατάστασι τῶν ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος στρατιωτικῶν μονάδων, κι ἀφοῦ κατάλαβε ὅ,τι κατάλαβε, κάλεσε ἀπὸ τὸ Παρίσι τὸν Καραμανλῆ, τοῦ δόποίου εἶχε χρηματίσει ὑπασπιστής, ὅταν ἀκόμη ἥταν πλοίαρχος (= συνταγματάρχης).

Θυμοῦμαι ὅτι στὶς 22 Ἰουλίου τὸ ἀπόγευμα ἤρθε ἀνεπίσημα ἀπὸ τὸ Γ’ σῶμα στρατοῦ στὴ Λῆμνο ὡς ἀπεσταλμένος τοῦ στρατηγοῦ ἔνας ταγματάρχης καὶ ὁώτησε τοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ τάγματος στὸ ὅποιο ὑπηρετοῦσα· «Ἐδῶ ποιός κρατάει τὰ ὄπλα;»· κι ἐκεῖνοι τοῦ ἔδειξαν ἐμένα, ποὺ ἦμουν ὑποδιοικητής. μὲ πλησιάζει καὶ μοῦ λέει· «Ἐσὺ ‘κρατᾶς τὰ ὄπλα’ ἐδῶ;». τοῦ λέω· «Ἐδῶ ὅλοι ὄπλα κρατᾶμε». μοῦ λέει· «Ἀστα αὐτά, ἥλαρχε· ξέρεις τί ἐννοῶ». τοῦ λέω· «Ναί, κι ἐγὼ καὶ

οί ἔφεδροι συνάδελφοί μου εἴμαστε ἐδῶ ἐκεῖνοι ποὺ ‘κρατᾶμε τὰ ὅπλα’»· (ό μόνος μόνιμος, ποὺ ἦταν καὶ φανατικὸς Ἰωαννιδικός, ἦταν δὲ ταγματάρχης-διοικητής, ποὺ εὔκολα μποροῦσα νὰ τὸν κλειδώσω σ’ ἔνα γραφεῖο ἢ αὐτοκίνητο). μοῦ λέει δὲ ἀπεσταλμένος ταγματάρχης· «Ἐύχαριστῷ καλὴ τύχη· γειά σου». κι ἔψυγε βιαστικός. τὴν ἄλλη μέρα τὸ βράδυ κατάλαβα ὅτι τὴ βραδιὰ ἐκείνη τὸν Καραμανλῆ τὸν κάλεσε δὲ κάποτε ὑπασπιστής του ναύαρχος Ἀραπάκης.

Οἱ συνεργάτες τοῦ Ἰωαννίδου στὸ «Πολυτεχνεῖο» Λαλιώτης καὶ Δαμανάκη, ποὺ δὲν ἦταν ἔξι ἀρχῆς ποτὲ ἀριστεροί, ἀργότερα κρύφτηκαν σὲ ἀριστερὰ καὶ ἀριστερίζοντα κόμματα, γιὰ νὰ μετουσιώσουν τὸ Ἰωαννιδικό τους παρελθόν σὲ δημοκρατικό· καὶ τὰ κατάφεραν. δὲ βλάκας ὅχλος ἔξαπατᾶται πολὺ εὔκολα.

Ο Παπαδόπουλος, ὅταν ἀποστράτευσε ὅλους τοὺς στρατιωτικοὺς ὑπουργούς, κι ἀποστρατεύτηκε καὶ δὲν ἴδιος, εἰπε ώς πρόεδρος τῆς δημοκρατίας στὸν ἀρχηγὸ τοῦ ΓΕΣ στρατηγὸ Μαστραντώνη ν’ ἀποστρατεύσῃ τὸν συνταγματάρχη καὶ διοικητὴ τῆς Ε.Σ.Α. Ἰωαννίδη, ποὺ ἀρνοῦνταν ν’ ἀποστρατευτῇ αὐτοβούλως· κι ὁ Μαστραντώνης ἀντὶ γι’ αὐτὸ πῆγε καὶ εἶπε στὸν Ἰωαννίδη· «Ο Παπαδόπουλος μοῦ εἶπε νὰ σὲ ἀποστρατεύσω». κι ὁ Ἰωαννίδης διέταξε τὸν ἀρχηγὸ Μαστραντώνη ν’ ἀνακαλέσῃ ὅλες τὶς ἀναβολές τῶν φοιτητῶν· γιὰ νὰ ἔξιοργιστοῦν οἱ φοιτηταὶ καὶ νὰ «φτιάξουν» τὸ «Πολυτεχνεῖο», μὲ τὸ δόποιο ὁ Ἰωαννίδης ἀνέτρεψε καὶ φυλάκισε τὸν Παπαδόπουλο. στὸ «Πολυτεχνεῖο» χώθηκαν καὶ πολλοὶ ἀσχετοί, περισσότεροι ἀπὸ τοὺς φοιτητάς. τὸ λάθος τοῦ Παπαδοπούλου ἦταν ὅτι ἀποστράτευσε καὶ τὸ στρατηγὸ-ἀρχηγὸ Ἀγγελῆ καὶ τὸν ἔκανε ἀντιπρόσωπο του. ἀν δὲ Ἀγγελῆς ἔμενε στὸ στρατό, θ’ ἀποστράτευε τὸν Ἰωαννίδη καὶ θὰ τὸν ἀχρήστευε. ὅλα αὐτὰ τὰ ἔμαθα ἀπὸ τὸν Παττακὸ 30 περίπου χρόνια ἔπειτα, δηλαδὴ μετὰ τὴν ἀποφυλάκισί του, ὅταν ἦταν περίπου 100 ἔτῶν, καὶ τοῦ τηλεφωνοῦντα. ὁ Μαστραντώνης κατέστρεψε τὸν Παπαδόπουλο καὶ πολλοὺς ἀξιώματικοὺς καὶ χάρισε στὴν Ἑλλάδα τὸν ἄφρονα καὶ φθονερὸ τύραννο Ἰωαννίδη.

Στὸ στρατὸ ἡμουν σπουδαῖος κι ἀφωιωμένος ἀξιωματικός, ἀλλ’ ἀφ’ ὅτου ἀπολύθηκα, δὲν ἐνδιαφερόμουν ποτὲ οὕτε γιὰ τὰ τῆς ἐπαναστάσεως οὕτε γιὰ τὰ καθεστωτικὰ καὶ πολιτικά. εἶμαι ἀδιάφορος· ἀπλῶς γράφω ἵστορία, διότι οἱ παλιοὶ φιλόλογοι (οἱ πρὸ τοῦ 1981) εἴμαστε καὶ ἵστορικοι καὶ ἀρχαιολόγοι. στρατιωτικῶς (ποὺ κάποτε εύδοκίμησα) καὶ πολιτικῶς καὶ καθεστωτικῶς εἶμαι ἰδανικῶς ἀμερόληπτος καὶ τελείως ἀδιάφορος. στὸ σπίτι μου δὲν ἔχω οὕτε τηλεόρασι οὕτε ὁδιόφωνο· ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ δὲν διαβάζω ποτέ, ἔχω πάνω ἀπὸ 10 χρόνια νὰ ψηφίσω κι οὕτε πρόκειται νὰ ψηφίσω μελλοντικῶς, κι ὅταν ψήφιζα, δὲν ἀκούγα ἀποτελέσματα. μετὰ 1 - 2 μέρες

μάθαινα ποιό κόμμα κέρδησε άπό γείτονες καὶ χωρὶς νὰ τὸ ἐπιδιώξω.

Ίστορικῶς συμπεραίνω ὅτι οἱ καλλίτεροι ἡγέτες τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸν 20^ο αἰώνα ὑπῆρξαν οἱ τρεῖς στρατιωτικοὶ Μεταξᾶς, Παπάγος, καὶ Παπαδόπουλος, καὶ οἱ τρεῖς 1) ἦταν κι ἐπιστήμονες καὶ ἄλλων ἐπιστημῶν· ὁ Μεταξᾶς μηχανολόγος τοῦ Πολυτεχνείου, ὁ Παπάγος δικηγόρος (πρὸν πάῃ στὴ Σχολὴ Εὐελπίδων τοῦ Βελγίου ὃπου ἔγινε ἀνθυπίλαρχος), καὶ ὁ Παπαδόπουλος πολιτικὸς μηχανικός. ὁ Μεταξᾶς ἴδρυσε τὸ IKA, τῇ σύνταξι τῶν ἐργατῶν, τὸ ὄχταρο, καὶ τὴν ἐνὸς μηνὸς ἀδεια μετ' ἀποδοχῶν· εἶχε δὲ κι ἔναν κομμουνιστὴν ὑπουργὸν ἐργασίας. ὁ Παπάγος κατώρθωσε νὰ ἔξαγῃ ἡ Ἑλλάδα σιτάρι καὶ ὁύζι καὶ ἄλλα, ποὺ πρῶτα αὐτὰ ἡ Ἑλλάδα τὰ εἰσήγε. ὁ θαυμαστότερος τῶν τριῶν Παπαδόπουλος πῆγε καὶ στὸ πιὸ ἀπόμερο ὁρεινὸ χωριὸ ἥλεκτρικὸ ψεῦμα καὶ ἀσφαλτόδρομο, κατάργησε τὰ ἄλογα καὶ τὰ βόδια ποὺ τραβοῦσαν ἄροτρο καὶ ἔντονο κάρρο, κι ἔδωσε σ' ὅλους τοὺς ἀγρότες τρακτέρ καὶ τρακτερήσιο ἄροτρο καὶ τρακτερήσια πλατφόρμα μεταφορῶν κι ἀγροτικὸ αὐτοκίνητο, κι ἀγροτικὴ σύνταξι, ποὺ ἄλλοι τὴν ὑπόσχονταν χωρὶς ποτὲ νὰ τὴ δώσουν, καὶ ίατροφαρμακευτικὴ περίθαλψι δωρεάν, χάρισε ὅλα τὰ χρέη στοὺς γεωργοὺς στοὺς απηνοτρόφους καὶ στοὺς ψαράδες, ποὺ αὐτοὶ τρέφουν ὅλο τὸ ἔθνος, γέμισε τὴν Ἑλλάδα πτηνοτροφεῖα γι' αὐγὰ καὶ κοτόπουλα κρέατος, καὶ βουστάσια γιὰ κρέας καὶ γάλα καὶ γαλακτοκομικά, διπλασίασε τοὺς ἐλαιῶνες καὶ τοὺς ἀμπελῶνες, ἔφερε ἀπὸ τὴν Κίνα καὶ τὸ ἀκτινίδιο, ἔβαλε βρύσι καὶ λουτρὸ κι ἐνδοοικιακὴ τουαλέτα σ' ὅλα τὰ σπίτια καὶ τοῦ πιὸ ἀπόμερον χωριοῦ· εἶχε κι ἔναν κομμουνιστὴν ὑπουργὸ προεδρίας, τὸν Γεωργαλᾶ. ὁώτησα τὸν Παττακὸ τί μισθὸ ἔπαιρναν ὡς ὑπουργοὶ κι αὐτὸς ὡς κι ἀντιπρόσωπος, καὶ μοῦ εἶπε· «Οὔτε μία δραχμή». «Καὶ πῶς ζούσατε;». «Ζούσαμε μὲ τὸ μισθὸ ποὺ εἶχαμε ὡς ἀξιωματικοί, ὁ καθένας τοῦ τελευταίου βαθμοῦ του. ὁ ἀδερφὸς τοῦ Παπαδοπούλου ὡς ὑπουργὸς ἀγόρασε ἔνα διαμέρισμα, γιὰ νὰ στεγασθῇ ὁ ἵδιος, ποὺ τὸ πλήρωνε μὲ δόσεις, κι ὅταν πέσαμε, δὲν εἶχε νὰ πληρώσῃ τὶς δόσεις, καὶ τοῦ τὸ πῆραν, καὶ ἔμεινε ἄστεγος. δὲν εἶχε νὰ πληρώσῃ οὔτε τὸ ἐνοίκιο, ἐπειδὴ οἱ πολιτικοὶ μᾶς ἀφήρεσαν καὶ τὴ σύνταξι, ποὺ ἀποτελοῦνταν βέβαια ἀπὸ τὶς κρατήσεις μας, χρήματα δικά μας». (οἱ πολιτικοὶ βέβαια ἀρπάζουν καὶ κλέβουν). ἐπίσης ὁ Παπαδόπουλος ἔδιωξε τοὺς ἀλλοδαποὺς βασιλεῖς, ἀν καὶ τὸν Κωνσταντīνο τὸν πλήρωνε καὶ μετὰ τὴ φυγὴ του μέχρι τέλους· ἔπαιρναν νὰ τὸν πληρώνουν οἱ πολιτικοί. ὁ Παπαδόπουλος ἴδρυσε καὶ τὴν ἑλληνικὴ τηλεόρασι. τὸ πρῶτο ταξίδι στὴ Σελήνη τὸ εἶδα ἀπὸ τὴν τηλεόρασι τὴ μόλις ἴδρυμένη ἀπὸ τὸν Παπαδόπουλο. κάποτε ἐπὶ Παπαδοπούλου ταξίδευα μὲ λεωφορεῖο τοῦ ΟΣΕ ἀπὸ Ἀθή-

να σὲ Θεσσαλονίκη, κι ὅλη τὴν νύχτα οἱ ἐπιβάτες ἀπὸ τὸ μικρόφωνο τοῦ συννοδηγοῦ ἔλεγαν ἀντιχουντικὰ καλαμπούρια, χωρὶς νὰ φοβούμαστε κανένας. ἡ Ἑλλάδα ἐπὶ Παπαδοπούλου δὲν εἶχε κανένα χρέος καὶ βούλιαζε στὸ χρῆμα. αὐτὸ τὸ χρῆμα τὸ βούτηξε ἐπὶ Ἰωαννίδου ὅλο ὁ Ἑλληναμερικανὸς πρωθυπουργός του Ἀδαμάντιος Ἀνδρουτσόπουλος. ὅταν ἐπὶ Παπαδοπούλου τὸ 1971 ὡς ἀνθυπίλαιρχος φοιτοῦσα στὴ δεύτερη Σχολὴ ἀξιωματικῶν, γιὰ νὰ γίνω ἥλαιρχος καὶ περαιτέρῳ, οἱ μόνιμοι ἀξιωματικοί μας καὶ καθηγηταί μας (συνταγματάρχες ἵππικοῦ πεζικοῦ καὶ πυροβολικοῦ) σχεδὸν ἔβριζαν τοὺς Ἀμερικανούς, κι ἐμεῖς νομίζαμε ὅτι μᾶς τεστάρουν. καὶ λέγαμε μεταξύ μας· «Μὴ συμμετέχετε στὶς ἀντιαμερικανικὲς βρισιές». ὅταν ὅμως μᾶς ἔκανε τὸ τραπέζι τῆς ἀποφοιτήσεως ὁ ταξίαρχος διοικητής, καὶ ἔσπασε ἐναντίον τῶν Ἀμερικανῶν, καταλάβαμε ὅτι τὴν Ἐπανάστασι τὴ μίσησαν κι ἐν τέλει τὴν κατέπνιξαν μὲ τὸν Ἰωαννίδη καὶ τὸν Ἀνδρουτσόπουλο οἱ Ἀμερικανοί. διότι ὅταν ὁ Παπαδόπουλος ἔκανε τὴν ἐπανάστασί του οἱ Ἀμερικανοί ἔξωργίστηκαν. ὁ Παπαδόπουλος ἔκτισε καὶ σχεδὸν ὅλο τὸ τεράστιο Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιο τῆς Θεσσαλονίκης. στὰ φοιτητικά μου χρόνια (1959 - 63) ὑπῆρχαν μόνο τὰ 3 μικρότερα κτήρια. τὸ δὲ πιὸ αἰσχρὸ τοῦ Καραμανλῆ ἦταν ὅτι ἔδωσε ἀμνηστία, καὶ μόλις ἐνθρονίστηκε, τὴν ἀνακάλεσε, καὶ τοὺς συνέλαβε καὶ τοὺς καταδίκασε ‘τετράκις εἰς θάνατον’ καὶ τοὺς ‘ἔδωσε χάρι’ κάνοντας τὴν ποινή τους ‘ἰσόβια’. αὐτὴ ἡ προστυχιὰ δὲν ἔγινε στὸ διεθνὲς ποτὲ ἀπὸ κανέναν. ἀντίθετα ὁ Παπαδόπουλος ἀπέλυσε ἐλευθέρους ὅλους τοὺς φυλακισμένους τοῦ Παπανδρείου ΑΣΠΙΔΑ καὶ τὸν Ἀνδρέα Παπανδρέου, ποὺ τοὺς εἶχε βρῆ φυλακισμένους ἀπὸ τὴ ‘Δημοκρατία’, ἔδωσε δὲ δὶς ἀμνηστία κι ἐλευθερία στὸν παρὰ λίγο δολοφόνο του Παναγούλη. ὁ Παναγούλης δολοφονήθηκε ἐπὶ Ἀνδρέου Παπανδρέου.

Οἱ πολιτικοὶ ποὺ ἐπανῆλθαν τὸ 1974 ἔπλασαν τὴν πιὸ ἀδίστακτη μυθολογία ἐναντίον τοῦ Παπαδοπούλου. ὁ Παπαδόπουλος πέθανε στὴ φυλακή. ἄκουσα ἀπὸ τὸν ἀποφυλακισμένο Παττακό, ὅτι, ὅταν ὁ Παπαδόπουλος πέθαινε ἀπὸ καρκίνο στὸ νοσοκομεῖο, οἱ νοσηλεύτριες τὸν βασάνιζαν· τοῦ ἔδιναν κλωτσιές (‘δημοκρατικὸς ἀγώνας!’) κι ὁ Παπαδόπουλος τοῦ εἶπε· «Κάνω ὑπομονὴ μέχρι θανάτου· εἶμαι Χριστιανός, Στέλιο, καὶ πρέπει νὰ εἶμαι ἀνεξίκακος. συγχωρῶ ὅλους τοὺς βασανιστάς μου».

Καὶ ποὺ ὀφείλεται ἡ καλὴ ποιότης πολλῶν ἀξιωματικῶν; στὴν πειθαρχία τῶν σχολῶν τους, τῆς Εὐελπίδων τῶν Ἀθηνῶν ποὺ βγάζει ἀξιωματικοὺς τῶν 5 ὅπλων, καὶ τῆς Σ.Α.Σ. τῆς Θεσσαλονίκης ποὺ βγάζει ἀξιωματικοὺς τῶν 5 σωμάτων. πειθαρχημένοι ἄντρες ἀπὸ τὴν ἥλικια ποὺ ἄλλοι εἶναι κολόπαιδα τῆς γκοφρέττας καὶ τῶν ναρκωτικῶν.

Τὰ γράφω αὐτὰ ὡς ἴστορικός, κι οὕτε μ' ἐνδιαφέρει ἀν δὲν πείσω οὕτε ἔναν ἄνθρωπο.

"Αν οἱ "Ελληνες θέλουν νὰ εῖναι τὰ κακομαθημένα παιδιὰ ποὺ ἐκβιάζουν τοὺς γονεῖς των, λυποῦμαι βέβαια, ἀλλὰ δὲν χολοσκάω κιόλας, ἀν δὲν πείσω κανέναν. ὅπως ὁ κάθε ἀνθρωπὸς ἔχει τὴν εὐχέρια ν' αὐτοκτονήσῃ, ἔτσι καὶ ὅλοι οἱ λαοὶ ἔχουν τὴν εὐχέρεια ν' αὐτοκαταστραφοῦν. πολὺ 'δημοκρατικὴ' εὐχέρεια. καὶ πράγματι κυριολεκτικὰ αὐτοκτονοῦν σήμερα οἱ "Ελληνες. ὁ 'Ελληνικὸς πληθυσμὸς μετὰ τὸν Παπαδόπουλο μειώνεται κατὰ 110.000 κάθε χρόνο. καὶ εἶναι ἥδη γηρασμένος πληθυσμὸς μεγάλων ἡλικιῶν καὶ τεμπέλικων μικρῶν ἡλικιῶν καὶ πολλῆς ναρκομανίας. πληθυσμὸς στὸ χεῖλος τοῦ γκρεμοῦ. καὶ τὸ ξέρουν αὐτὸς τὰ ἄλλα κράτη καὶ τὰ κοντινὰ καὶ τὰ μακρινά. κι ἄρχισαν νὰ τὸ ἀξιοποιοῦν. οἱ "Ελληνες τείνουν νὰ γίνουν ἀλλοδαποὶ μέσα στὴν πατρίδα τους. λέω σὲ τρίτο πρόσωπο 'νὰ γίνουν', ἐπειδὴ ἐγὼ εἶμαι πλέον 81 ἑτῶν κι ἔχω κι ἐπισφαλῆ ὑγεία. σὲ λίγο θὰ γίνω πολίτης τῆς οὐρανίου ἐπικρατείας· γιὰ κείνη τὴν ιθαγένεια ἐνδιαφέρομαι πλέον. γι' αὐτὸς εἶμαι καὶ τόσο ἀμερόληπτος. ήμουν πάντοτε, ἀλλὰ σ' αὐτὴ τὴν ἡλικία εἶμαι θαραλεώτερος ἀμερόληπτος· ή ἀμεροληψία ἔχει μεγάλο κόστος γιὰ τὸν ἀμερόληπτο.

B

Τὸ 1967 εἶχα τὴν κηδεμονία ἐνὸς παιδιοῦ ἀπὸ χωριὸ τῆς Φλωρίνης ποὺ πήγαινε στὴν Δ' γυμνασίου ἐδῶ στὴ Θεσσαλονίκη, στὸ Δ' γυμνάσιο ποὺ εἶναι στὴ διασταύρωσι τῶν ὁδῶν Συγγροῦ καὶ Κρυστάλλη. μιὰ μέρα ἥρθε πολὺ κλαμμένο καὶ μοῦ εἶπε ὅτι ὁ φιλόλογος καθηγητής του, σχολιάζοντας μιὰ ἔκθεσί του, εἶπε σ' ὅλη τὴν τάξι ὅτι τὸ παιδί εἶναι κομμουνιστής. καὶ ὅλοι οἱ συμμαθηταὶ του τὸν γιουχάζαν ὡς «κομμουνιστή», καὶ κυρίως ἔνας γιὸς κάποιου συνταγματάρχου τὸν χαστούκισε κιόλας. καὶ τὸ παιδί ἥθελε νὰ διακόψῃ τὸ γυμνάσιο. διαμαρτυρήθηκα στὸ γυμνασιάρχη καὶ μοῦ εἶπε σκαιῶς ὅτι «Ο μαθητής αὐτὸς ἀπὸ τὴν ἔκθεσί του φαίνεται σαφῶς ὅτι εἶναι κομμουνιστής καὶ μάλιστα ἐπικίνδυνος!» πήγα ἐπειτα καὶ διαμαρτυρήθηκα στὸν ἐπιθεωρητή, κι ἐκεῖνος, ἀφοῦ μὲ κορόιδεψε πολὺν καιρό, στὸ τέλος μοῦ εἶπε· «Καὶ σὺ κομμουνιστής μοῦ φαίνεσαι, καὶ θὰ σὲ κανονίσω». ἐγὼ μόλις πρὶν ἀπὸ λίγους μῆνες εἶχα ἀπολυθῆ ἀπὸ τὸ στρατό, ὅπου ήμουν ἀνθυπίλαρχος ἐκτιμώμενος πολύ.

Γράφω μιὰ ἀναφορὰ καὶ τὴ στέλνω στὸν ὑπουργὸ Β. Ἐλλάδος. μὲ καλεῖ στὸ Διοικητήριο - 'Υπουργεῖο ὁ συνταγματάρχης - ὑπουργὸς Γκαντώνας καὶ μοῦ λέει· «Διάβασα τὴν ἀναφορά σας καὶ ἀνέθεσα τὴν ὑπόθεσι στὸν ταγματάρχη Τάδε· ἐλάτε αὔριο στὸ τάδε γραφεῖο τὴν τάδε ὥρα τοῦ πρωΐνοῦ νὰ σᾶς δῆ». πήγα· ὁ ταγματάρχης μοῦ εἶ-

πε· «Διάβασα τὴν ἀναφορά σας καὶ διαπίστωσα ὅτι ἔχετε δίκαιο. αὐτὸς ὁ καθηγητής γλείφει πολὺ τὴν ἐπανάστασί μας, παριστάνοντας τὸν κομμουνιστοφάγο, ἀλλ’ ἡ ἐπανάστασι δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ καρφιὰ καὶ γλείφτηδες. οἱ ἄλλοι δυό, γυμνασιάρχης κι ἐπιθεωρητής, ἀπλῶς καλύπτουν αὐτὸν ἀπὸ κακῶς νοούμενη συναδελφικὴ ἀλληλεγγύη καὶ γίνονται συνένοχοι. καὶ κακῶς τǎβαλαν καὶ οἱ τρεῖς, καθηγητής καὶ γυμνασιάρχης κι ἐπιθεωρητής, μ’ ἑνα ἀθῷο ἀνήλικο παιδί. νὰ ἔρθῃς αὔριο τέτοια ὥρα, ποὺ θὰ ἔχω καλέσει καὶ τοὺς τρεῖς αὐτούς, γιὰ νὰ ἐπιβάλω δικαιοσύνη». καὶ πῆγα.

“Οταν πῆγα τοὺς βρῆκα ἐκεῖ. δὲν ξέρω πόση ὥρα πρὶν ἀπὸ μένα πῆγαν ἢ ἀν ἀνακρίθηκαν ἢ συνεννοήθηκαν. ὅταν κάθισα, ὁ ταγματάρχης μ’ ἔβαλε καὶ διάβασα τὴν ἀναφορά μου. ἐπειτα τοὺς ὁώτησε ἀν ἔχουν νὰ ποῦν κάτι· ἐκεῖνοι εἶπαν ὅτι δὲν ἔχουν νὰ ποῦν τίποτε. ἐπειτα ὁ ταγματάρχης ἐπὶ 2 περίπου λεπτὰ ἔψαχνε ἢ ἔκανε ὅτι ἔψαχνε κάτι στὰ χαρτιά του. κι ἐπειτα ἀπευθυνόμενος πρῶτα σ’ ἐκείνους εἶπε· «Κύριοι· θ’ ἀποκαταστήσετε τὸ ἀθῷο παιδί ἀμέσως. καὶ δὲν θὰ τὸ ξαναπειράξετε. τὸ ὑπουργεῖο θὰ παρακολουθήσῃ τὴν ὑπόθεσι μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον. ὁ καθηγητής τῆς τάξεως θὰ ὀμολογήσῃ μπροστά σ’ ὅλη τὴν τάξι, ὅτι ἔσφαλε, ὅταν εἶπε ὅτι ὁ μαθητής Τάδε εἶναι κομμουνιστής, καὶ θὰ ξητήσῃ ἀπ’ αὐτὸν συγγνώμην». καὶ σ’ ἐμένα εἶπε μπροστά τους· «Ἐσεῖς θὰ μ’ ἐνημερώσετε ἀν ἔγιναν αὐτὰ ποὺ λέω καὶ μ’ ὅλες τὶς λεπτομέρειες. κι ἀν μέχρι νὰ βγάλῃ τὸ γυμνάσιο τὸ παιδί, συμβῇ ὅτιδήποτε ἄλλο παρόμοιο γιὰ τὴν ὑπόληψί του, θὰ μοῦ τὸ ἀναφέρετε ἀμέσως». «Μπορεῖτε ὅλοι νὰ πηγαίνετε». σηκωθήκαμε καὶ φύγαμε. πρῶτος ἐγώ.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ παιδί μ’ ἐνημέρωσε ὅτι ἔγιναν ὅλα, ὅπως ὑπέδειξε ὁ ταγματάρχης. τὸ ὁώτησα· «Ο γιὸς τοῦ συνταγματάρχου σὲ ξαναπείραξε;». μοῦ εἶπε· «Όχι, καθόλου· καὶ φαινόταν φοβισμένος». ἐγὼ ὑπέθεσα· «Ο ταγματάρχης μίλησε στὸν συνταγματάρχη - πατέρα, κι ἐκεῖνος ἐπέπληξε τὸ γιό του. ἔνιωσα τὴν δικαιοσύνη τῆς ἐπαναστάσεως. χωρὶς νὰ τιμωρήσῃ κανέναν, ἔδωσε ἑνα αὐστηρὸ μάθημα στοὺς ἐνόχους γλείφτηδες καὶ προστάτευσε τέλεια ἑνα ἄσημο κι ἀνίσχυρο παιδί. δὲν ξαναεῖδα στὰ 80 χρόνια τῆς ζωῆς μου τέτοια δικαιοσύνη».

“Ο ταγματάρχης ἐκεῖνος φαινόταν 30 ἑτῶν. κι ἐγὼ τότε ἦμουν 26 ἑτῶν.

ΟΜΟΤΡΑΠΕΖΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ

Τὴν ἐπανάστασι ᜑκαναν κυρίως ἡ ἄρρηκτη τριανδρία Παπαδόπουλος Παττακὸς Μακαρέζος καὶ ἄλλοι 30 περίπου ἀξιωματικοὶ πού, ποὺν ἀρχίσουν τὴν ἐπανάστασι, ἔξέλεξαν ὡς ἀρχηγό τους τὸν Παπαδόπουλο. σὲ στρατιωτικὸ βαθμὸ ἀνώτερος ἦταν ὁ ταξίαρχος Παττακός, διοικητὴς τοῦ Κ.Ε.Τ. στὸ Γουδὶ. ὅταν ὁ μετριόφρων κι ἐνάρετος Παττακός ἐρωτήθηκε, γιατί δὲν ἦταν αὐτὸς ἀρχηγὸς τῆς ἐπαναστάσεως, ἀλλ’ ἦταν ὁ κατώτερος του συνταγματάρχης Παπαδόπουλος, ἀπάντησε· «Διότι εἶναι εὐφυὴς καὶ πολὺ ἴκανώτερος ἀπὸ μένα· δὲν τὸν φτάνω». αὐτὸ μοῦ τὸ εἶπε ὁ Ἰδιος.

‘Ο Παπαδόπουλος ὡς πρόεδρος ὥρισε τοὺς δυὸ ἐμπίστους του Α΄ ἀντιπρόεδρο τὸν Παττακὸ καὶ Β΄ ἀντιπρόεδρο τὸν Μακαρέζο.

Τὸν ὅντως μεγαλοφυῆ Παπαδόπουλο φθόνησαν μερικοὶ ἀνώτατοι ἀξιωματικοί, ποὺ κάποιους τοὺς ἔκανε ἀνωτάτους ὁ Παπαδόπουλος· κι αὐτοὶ εἶναι ὁ στρατηγὸς - διοικητὴς τοῦ Γ.Ε.Σ. Σπαντιδάκης, ποὺ τὸν ἐπέβαλε ὡς ὑπουργὸ τοῦ Παπαδοπούλου ὁ βασιλεύς, ὁ στρατηγὸς - διοικητὴς τοῦ Γ΄ Σώματος Στρατοῦ Περίδης, ὁ ἀπόστρατος ὑποστράτηγος Πατίλης, ὁ συνταγματάρχης κι ἀργότερα στρατηγὸς - ἀρχηγὸς τοῦ Γ.Ε.Σ. Μαστραντώνης, ὁ ὄψιμος στρατηγὸς - διοικητὴς τοῦ Γ΄ Σώματος Στρατοῦ Γκιζίκης, κι ὁ ἀντισυνταγματάρχης Ιωαννίδης ποὺ ὁ Παπαδόπουλος τὸν ἔκανε συνταγματάρχη - διοικητὴ τῆς Ε.Σ.Α., κι ὁ Ἰδιος ἀργότερα ἔκανε τὸν ἑαυτό του ταξίαρχο μετὰ τὴν ἀνατροπὴ τοῦ Παπαδοπούλου, κι αὐτὸς ἦταν ποὺ ἀνέτρεψε τὸν Παπαδόπουλο μὲ τὴ βοήθεια τῶν Ἀμερικανῶν. πρῶτος ἐκδηλώθηκε ὁ ἐτοιμοθάνατος Πατίλης πολὺ πονηρά, χωρὶς ὅμως νὰ ἐπιτύχῃ τίποτε.

‘Ο Πατίλης ἦταν στὸ ΑΧΕΠΑ διασωληνωμένος στὸν τεχνητὸ νεφρό, ὅπου ἔκανε αἵμοκάθαρσι, τὴν ὥρα ποὺ ἐκδηλώθηκε ἡ ἀπόπειρα τοῦ βασιλέως νὰ νικήσῃ καὶ συλλάβῃ τοὺς ἐπαναστάτες. διέκοψε τὴν αἵμοκάθαρσι καὶ πῆγε μὲ πολιτικὰ ὁοῦχα στὸ Γ΄ Σῶμα Στρατοῦ, καθαιρώντας τὸν Περίδη, κι ἔξουδετέρωσε τοὺς βασιλικοὺς στὴ Θεσσαλονίκη. ὁ Παπαδόπουλος, προφανῶς κατ’ ἀπαίτησι τοῦ Πατίλη, τὸν ἔκανε Β΄ ἀντιπρόεδρο τῆς κυβερνήσεως μετὰ τὸν ἐμπιστό του Α΄ ἀντιπρόεδρο Παττακὸ καὶ πάνω ἀπὸ τὸν ἐμπιστό του Β΄ ἀντιπρόεδρο

Μακαρέζο ποὺ σὲ συνεννόησι μὲ τὸν Παπαδόπουλο ἔγινε Γ' ἀντιπρό-
εδρος· τὸν ἔβαλαν οἱ τρεῖς ἀνάμεσα στοὺς δυὸ ἀντιπροέδρους, ποὺ
ῆλεγχαν ὁ μὲν Παττακὸς τὰ διοικητικὰ ὑπουργεῖα ὁ δὲ Μακαρέζος
τὰ οἰκονομικά· γιὰ νὰ μὴν μπορῇ νὰ κάνῃ τίποτε, ἀλλὰ νὰ εἶναι σκέ-
τος κοκορῦκος. διότι ἥξεραν ὅτι εἶναι μὲν ὅρθιος, ἀλλ' εἶναι ἐτοιμο-
θάνατος, καὶ πέθανε περίπου σ' ἓνα χρόνο.

Ο Πατίλης στὴ συνέχεια ἔκανε πολλὰ μὲ τὸ ‘ἔτσι θέλω’, καὶ μᾶλ-
λον προσπαθοῦσε νὰ ὑποσκάψῃ κι ἀντικαταστήσῃ τὸν Παπαδόπου-
λο· ἵσως εἶχε παλαβώσει λόγῳ τῆς νόσου του ἢ ἵσως ὑποκινοῦνταν ἀ-
πὸ ξένους παράγοντες. τοποθέτησε νομάρχη στὴ Φλώρινα κάποιον
ἀπόστροφο ἀξιωματικὸ δύναμι Μπράβον. κι ὅταν αὐτὸς ὁ νομάρχης
διωργάνωσε μιὰ πολὺ ἀσεμνη καρναβαλικὴ ἐκδήλωσι - ὅργιο στὸ Ἀ-
μύνταιο, ὁ ἐπίσκοπος Φλωρίνης Αὐγούστινος Καντιώτης, στοῦ ὁ-
ποίου τὴν ἀδελφότητα ἀνήκα κι ἐγώ, διέλυσε μὲ τὸ λαὸ τὸ καρναβα-
λικὸ ὅργιο. τότε ὁ Μπράβος καὶ ὁ ἀφέντης του Πατίλης στράφηκαν
πολὺ ἄγρια καὶ βάρβαρα ἐναντίον τοῦ ἐπισκόπου. ὁ Πατίλης ἔστειλε
3 ψυχιάτρους στὴ μητρόπολι Φλωρίνης, γιὰ νὰ βγάλουν τρελλὸ τὸν
Καντιώτη, πολιόρκησαν μὲ Ε.Σ.Α. τὸ μητροπολιτικὸ κτήριο, κι ἀνήγ-
γειλαν ὅτι θὰ ἐκθρονίσουν τὸν ἐπίσκοπο καὶ θὰ τὸν ἔξορίσουν στὸ Ἀ-
γιον Ὁρος Ἰσοβίως. κι ὅλα αὐτὰ χωρὶς νὰ ὁωτήσῃ τὸν Παπαδόπου-
λο.

Κι ἐκεῖ μεσολάβησα ἐγώ· χωρὶς ἀρχικὰ νὰ τὸ ἐπιδιώξω· καὶ ὅχι
μόνο ἐπέτυχα, ἀλλὰ καὶ κατάλαβα πάρα πολλά. γράφω γι' αὐτὰ στ'
Ἀπομνημονεύματά μου, τὰ ἐκδεδομένα τὸ 1985, τὰ ἀκόλουθα.

Τὸ 1968 ὁ π. Αὐγούστινος εἶχε περιπέτειες μὲ τὴν κυβέρνησι. τὸν
πολεμοῦσε πολὺ ἄγρια καὶ προσωπικῶς ὁ στρατηγὸς Πατίλης, Β' ἀ-
ντιπρόεδρος τῆς κυβερνήσεως. τὰ πράγματα ἦταν πολὺ ἀσχημα. τὸ
μητροπολιτικὸ κτήριο ἦταν σὲ κλοιὸ κι ὁ π. Αὐγούστινος κατ' οὐσίαν
κρατούμενος μέσα σ' αὐτό. ὅσοι τόλμησαν νὰ διαμαρτυρηθοῦν μὲ τη-
λεγραφήματα, φυλακίστηκαν· ἐπίσης καὶ μερικοὶ ποὺ τόλμησαν νὰ
πᾶν στὸ μητροπολιτικὸ κτήριο. μόλις ποὺ κατωρθώναμε ἐμεῖς νὰ
μπαίνουμε καὶ νὰ βγαίνουμε. τὸν π. Αὐγούστινο δὲν τὸν εἰσάκουγε
κανείς. πήγαμε μὲ τὸ Σάκκο στὴν Ἀθήνα, κι ὁ Σάκκος παρακάλεσε
τὸν τότε ἀρχιεπίσκοπο νὰ κάνῃ κάτι. ἐκεῖνος ὑποσχέθηκε, ἀλλὰ δὲν
ἔγινε τίποτε. ἐκεῖνες τις ἡμέρες μπροστά στὰ μάτια μας ἔνα πρωϊνό,
πολὺ πρωΐ, ἡ ἀστυνομία μπήκε στὸ ἐν Ἀθήναις κέντρο τῆς νεοϊδρυ-
μένης ἀδελφότητος, Ζωοδόχου Πηγῆς 44, συνέλαβε τὸ Σωτήριο Εὐ-
σταθίου, καὶ τὸν φυλάκισε. καταλάβαμε, ὅτι ἀργὰ ἡ γρήγορα θὰ γίνη
ἐκεῖνο ποὺ εἶχε ἀπειλήσει ὁ Πατίλης· ὅτι θὰ ἐκθρονίσῃ τὸν π. Αὐγού-
στινο καὶ θὰ τὸν ἔξορισῃ στὸ Ἀγιον Ὁρος. εἶχαν παραλύσει ὅλοι.
μάθαμε, ὅτι ὁ Παπαδόπουλος ἔρχεται στὴ Θεσσαλονίκη γιὰ ὅμιλία.

ἀποφασίστηκε νὰ παρουσιαστῇ ἔνας μπροστά του, πραξικοπηματικὰ καὶ χωρὶς πρωτόκολλο, καὶ νὰ διαμαρτυρηθῇ σ' αὐτὸν γιὰ τὴν κατάστασι, καὶ νὰ ζητήσῃ ἄρσι τῶν μέτρων. αὐτὸς βέβαια μποροῦσε νὰ εἶναι μόνον ὁ Σάκκος. ὁ Σάκκος ὅμως στὴ Θεσσαλονίκη ὥρισε ἐμένα. ὁ ἕδιος δὲν ἔπρεπε νὰ κινδυνεύσῃ ἢ νὰ βλάψῃ τὴν καριέρα του. πάλι χουβαρδᾶς ποὺ θυσίαζε ἐμένα τὸν συγγραφέα του. δέχτηκα μ' ὅλη μου τὴν καρδιά. ἑτοίμασα τί θὰ πῶ, ἀπὸ στήθους βέβαια, καὶ τὰ ἐπιχειρήματά μου, γιὰ νὰ πείσω τὸν Παπαδόπουλο. ζήτησα νὰ μὲ βοηθήσῃ γιὰ τὴν προσπέλασι στὸν Παπαδόπουλο ἔνας γνωστός μου, ποὺ ἦταν τότε στὴν ΚΥΠ, ἔνας ἀπὸ τοὺς 20 πιὸ ἐμπίστους τοῦ Παπαδόπουλου στὴ Θεσσαλονίκη. μὲ βοήθησε ἀποτελεσματικά. ἐκεῖνος ἤξερε μόνον, ὅτι «Θὰ παρακαλέσω γιὰ τὸν π. Αὐγουστῖνο». δὲν ἤξερε, ὅτι στὰ πέντε ἐπιχειρήματα - ἀναπτύγματά μου ὑπῆρχαν καὶ αἰχμὲς κατὰ τοῦ Πατίλη, διότι δὲν γινόταν ἀλλιῶς. ἐγὼ ξέροντας, ὅτι μπορεῖ νὰ συλληφθῷ ἀμέσως καὶ νὰ φυλακιστῶ, κάτω ἀπὸ τὸ ἐπίσημο πουκάμισο καὶ κουστούμι φροοῦσα κι ἔνα χοντρὸ πουλόβερ μὲ μανίκια, κι ἀς ἔκανε ζέστη· θὰ μοῦ χρειαζόταν στὴ φυλακή. ὁ ἄνθρωπός μου μ' ἔβαλε δίπλα στὸ βῆμα, στὸ μεγάλο ἀμφιθέατρο τῆς φυσικομαθηματικῆς σχολῆς, ὅπου θὰ κατευθυνόταν ὁ Παπαδόπουλος. ὅταν ὁ Παπαδόπουλος ἔφτασε στὸ βῆμα, ἔκανα νὰ τοῦ μιλήσω. ἐκεῖνος, νομίζοντας ὅτι θὰ προλογίσω ἀπὸ τὸ βῆμα, μοῦ ἔδειξε τὸ βῆμα όωτώντας· «Θὰ μιλήσετε πρῶτα ἐσεῖς;». ξέροντας τί ἐννοεῖ, τοῦ λέω· «Όχι». ἥμουν καὶ λίγο σαστισμένος. μὲ τὸ «Όχι» μου πηδάει ἐκεῖνος πάνω στὸ βῆμα· μαζί του κι ἐγὼ καὶ 4 ὁώμαλει σωματοφύλακές του. ἐνεργοῦσα ἀμήχανα καὶ ἀστοχα. ἔτσι ὅλη τὴν ὥρα ποὺ μιλοῦσε, ἥμουν πάνω στὸ βῆμα κι ἐγώ, ἔνα μέτρο πίσω δεξιά του, περιστοίχιζαν δὲ τοὺς δυό μας οἱ 4 σωματοφύλακες. μόλις τελείωσε, κατεβαίνει πάραυτα ἀπὸ τὸ βῆμα καὶ κατευθύνεται ἔξω. ὁ ἄνθρωπός μου, ποὺ φαίνεται ὅτι δουλειά του ἦταν νὰ βρίσκεται πάντοτε κοντά στὸν Παπαδόπουλο, ἀμέσως μετὰ τοὺς 4 σωματοφύλακες καὶ σὲ ἀκτίνα 2 μέτρων τὸ πολύ, μοῦ λέει· «Γρήγορα ἀπὸ πίσω του· νὰ μὴν παρεμβληθῇ κανείς· μὴ χάνεις ἀπόστασι». διέσχισα ὅλους τοὺς ἀξιωματούχους καὶ πήγα ὅπου ἔπρεπε· ὁ ἄνθρωπός μου μὲ εἶχε σχεδὸν ἀπὸ τὸ χέρι. ἔξω πιαστήκαμε ἀπὸ τὸ πίσω μέρος τοῦ προεδρικοῦ αὐτοκινήτου καὶ πήγαμε ἔτσι μέχρι κάτω στὴ λέσχη ἀξιωματικῶν μὲ ταχύτητα βραδύτερη ἀπὸ βάδισμα ἀνθρώπου, διότι τὸ αὐτοκίνητο μόλις ποὺ ἀνοιγε πέρασμα ἀνάμεσα στὸ πλῆθος. στὰ σκαλιά τῆς λέσχης ὁ ἄνθρωπός μου ἐγγυήθηκε, ὅτι εἶμαι δικός του καὶ τοῦ εἶμαι ἀπαραίτητος, καὶ μπῆκα μέσα. φάγαμε. στὸ κεντρικὸ μακρὺ τραπέζι καθόταν ὁ Παπαδόπουλος, ἔχοντας δίπλα του τὸν Πατίλη καὶ δεξιὰ κι ἀριστερὰ τοὺς μισοὺς ὑπουργούς, τὸ ἀρχηγεῖο ἐνόπλων δυνάμεων, καὶ τὶς στρατιωτικές, δημοτι-

κές, καὶ πρυτανικὲς ἀρχὲς τῆς Θεσσαλονίκης. σὲ ἄλλα τραπέζια ἐμεῖς, περίπου 100 ἄτομα. πρός τὸ τέλος τοῦ φαγητοῦ σηκώνονταν διάφοροι καὶ μιλοῦσαν στὸν Παπαδόπουλο εἰς ἐπήκοον ὅλων. τότε σηκώθηκα κι ἐγώ. πλησίασα, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ποὺ όνθιμιζε βάσει καταστάσεως ποιοί θὰ μιλήσουν, μ' ἐσπρωξε ἐλαφρὰ κάνοντάς με πέρα, διότι ἐγὼ δὲν ἥμουν στὴν κατάστασι. ὁ Παπαδόπουλος μ' ἔβλεπε κατάματα, καθὼς κι ἐγὼ ἐκεῖνον. πάνω ἀπὸ 5 φορές ἀποπειράθηκα νὰ μιλήσω, ἀλλ' ὁ όνθιμιστής δὲν μοῦ ἔδινε τὸ μικρόφωνο καὶ πάντοτε μὲ ἀπωθοῦσε, ἐνῷ ὁ Παπαδόπουλος μ' ἔβλεπε χωρὶς νὰ μιλάῃ. ὅταν τελείωσαν ὅλοι, κι ἐγὼ ἔχασα τὴν εὐκαιρία, ὁ όνθιμιστής μ' ἀπώθησε πιὸ πέρα, ὁ Παπαδόπουλος μίλησε λίγο πρός ὅλους, καὶ στὰ σβέλτα τῷβαλε γιὰ ἔξω. καλὰ ποὺ δὲν μπόρεσα νὰ τοῦ μιλήσω ἐκεῖ. ὅταν ὁ Παπαδόπουλος θ' ἀκουγε μπροστά στὸν Πατίλη καὶ τοὺς ἀξιωματούχους του τὶς αἰχμές μου κατὰ τοῦ Πατίλη, ἀσφαλῶς θὰ διέταξε νὰ μ' ἀρπάξουν ἀπὸ τ' αὐτὶὰ καὶ νὰ μὲ φυλακίσουν. ἐγὼ ἀφήνοντας πλέον καὶ τὸν ἄνθρωπό μου, τὸν ἀκολουθῶ ἀπὸ πίσω, ἀμέσως μετὰ τοὺς 4 σωματοφύλακες. βρισκόμουν σὲ ὑπερέντασι. καθὼς ἐκεῖνος ἔμπαινε στὸ ἀσανσέρ, κάνω νὰ τοῦ μιλήσω, καὶ σὰ νᾶθελα νὰ μπῶ κι ἐγώ. ὁ Παπαδόπουλος μ' ἔβλεπε στὰ μάτια ἀμίλητος, ἐνῷ ἔνας σωματοφύλακας μ' ἐσπρωξε ἐλαφρά, κι ἐγὼ αἰσθάνθηκα τὸ χέρι του σὰ σιδερένιο βραχίονα. πρὸν κλείση τὸ ἀσανσέρ, ὅπου μπήκαν μόνον ὁ Παπαδόπουλος καὶ οἱ 4 σωματοφύλακες, τρέχω ἐγὼ ἀπὸ τὶς σκάλες σὰ βολίδα κάτω· εἶναι, νομίζω, δύο σκάλες. ὅταν ἄνοιξε τὸ ἀσανσέρ, γιὰ νὰ βγοῦν, ὁ Παπαδόπουλος μ' ἔβλεπε πάλι μπροστά του μὲ βλέψια ἔκπληκτο, ἐνῷ ἔνας σωματοφύλακας μὲ παραμέρισε. ἀκολούθησα ὅμως. μπροστά στὶς ἔξωτερικὲς σκάλες ἦταν τὸ προεδρικὸ αὐτοκίνητο μὲ τὶς πόρτες ἀνοιχτές. βάζει ὁ Παπαδόπουλος τὸ ἔνα πόδι του μέσα, κι ἐνῷ ἔκανε νὰ καθῆση, ἐγὼ πάνω στὴν ἀπελπισία μου φωνάζω μ' ὅλη τὴ δύναμι τῆς ψυχῆς μου· «Ἐξοχώτατε κύριε πρόεδρε!». πετάγεται ἔξω, καὶ μοῦ παίρνει τὸ δεξὶ χέρι. γύρω χαλοῦσε ὁ κόσμος ἀπὸ τὶς ζητωκραυγὲς τὰ μεγάφωνα καὶ τὶς ἀστραπὲς τῶν φωτογραφικῶν μηχανῶν. καὶ μέσα στὸ χαλασμὸ ἔκείνο, μακριὰ ἀπὸ μικρόφωνα, τοῦ μίλησα ἀναπτύσσοντας τὰ πέντε ἐπιχειρήματά μου· ὅτι ὁ π. Αὐγουστῖνος εἶναι ἄξιος τοῦ ἐπισκοπικοῦ του θρόνου καὶ δημοφιλής· ὅτι ἡ κυβέρνησι φθείρεται, ὅταν ἐπιτρέπῃ σὲ μεγάλο στέλεχός της νὰ τὸν πολεμάῃ· ὅτι στὴ συγκεκριμένη περίπτωσι ὁ ἐπίσκοπος Φλωρίνης ἔχει ὅλο τὸ δίκαιο μὲ τὸ μέρος του· ὅτι ὁ στρατηγὸς Πατίλης ἔχει κατάφωρο ἄδικο καὶ κάνει πολὺ λαὸ τῆς Β. Ἐλλάδος, τὸν παρακαλῶ νὰ διατάξῃ ἄρσι κάθε μέτρου εἰς βάρος τοῦ π. Αὐγουστίνου, καὶ ν' ἀφεθῇ ὁ ἐπίσκοπος ἀνενόχλητος στὸ ἔργο του. ὁ Παπαδόπουλος ποὺ ὅλη τὴν

ώρα μοῦ ἔπιανε τὸ χέρι καὶ μ' ἄκουγε σιωπηλός, μόλις τελείωσα, μοῦ εἶπε «Θὰ φροντίσω», μοῦ ἔσφιξε τὸ χέρι πιὸ δυνατά, μ' ἄφησε, μπήκε στὸ αὐτοκίνητο, κι ἔφυγε. μετὰ δύο μέρες εἶχε ἀρθῆ κάθε πίεσι στὸν π. Αὔγουστινο. ὁ θεὸς μὲ γλύτωσε κι ἀπὸ τὴν φυλακή, μ' ἔκανε καὶ πειστικό. αὐτὸ τὸ γεγονὸς ἀποσιωπήθηκε πολὺ μέσα στὴν ἀδελφότητα, τῇ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ Σάκκου, καὶ πιθανῶς ἀγνοοῦν μέχρι σήμερα τὶς λεπτομέρειές του ἡ κι ὅλοκληρο τὸ γεγονὸς τόσο ὁ π. Αὔγουστινος ὅσο καὶ τὰ μέλη τῆς ἀδελφότητος στὴ Ν. Ἐλλάδα. ἐγὼ σιώπησα. μερικές φορές τὸ διηγήθηκα στοὺς ἔδῶ. μιὰ φορὰ ποὺ μ' ἄκουσε δ Σάκκος νὰ τὸ διηγοῦμαι, μὲ διέκοψε καὶ μοῦ εἶπε εἰρωνικά· «Τί διάσκεις πάλι;».

Απομνημονεύματα, Θεσσαλονίκη 1985, σελ. 70 - 75.

Γεώργιος Παπαδόπουλος

Ο ΠΑΠΑ - ΤΡΥΦΩΝ

‘Ο Παπαδόπουλος εἶχε γιὰ μαγείρους του ἔνα ἡλικιωμένο ἄτεκνο ἀντρόγυνο ἐβδομηντάρηδων, ποὺ ὁ ἄντρας ἦταν παπᾶς· ὁ παπα-Τρύφων. Ἠταν ἔνας ὀλιγογράμματος ἀπλοϊκὸς εὐσεβὴς ἔχειμυθος φτωχὸς καὶ ταπεινόφρων ἀνθρώπος, καὶ ἡ παπαδιά του ἐπίσης. Ἠταν χωριάτες, ἀλλ’ ἔμεναν στὴν Ἀθήνα. τοῦ Παπαδοπούλου τοῦ ἔκαναν ἀπλᾶ χωριάτικα καὶ νόστιμα φαγητά. Ἠταν λιτοδίαιτος. ἔτρωγε μία φορὰ τὴν ἐβδομάδα κρέας καὶ μία φορὰ ψάρια. ὅλα τ’ ἄλλα φαγητά του Ἠταν φυτικὰ καὶ ἀπλὰ πατάτες γιαχνί, φασόλια, φακές, γεμιστὲς πιπεριὲς καὶ ντομάτες, μακαρόνια, καὶ δυὸς εἰδῶν πίττες, τυρόπιττες καὶ κολοκυθόπιττες. ἔπινε κι ἔνα ποτηράκι κρασὶ τὴν ἡμέρα, τὸ μεσημέρι. τὸ πρωΐ ἔπινε ἔνα ποτήρι γάλα μὲ μιὰ φρυγανιά· τὸ βράδυ δὲν ἔτρωγε τίποτε. κάθε μέρα ἔτρωγε τὶς ἴδιες ὥρες· 7 τὸ πρωΐ καὶ 2 τὸ μεσημέρι. μία φορὰ οἱ δυὸς γέροι ἔλειπαν ἀπὸ τὸ σπίτι τους, ποὺ Ἠταν στὸ ἄκρο τῆς Ἀθήνας, καὶ δὲν τοῦ πῆγαν φαγητό. πῆγε ὁ Ἱδιος, μπῆκε στὸ ἀκλείδωτο σπίτι καὶ τοὺς πῆρε τὸ χθεσινὸ φαγητὸ μαζὶ μὲ τὴν κατσαρόλα. ὅταν ὁ παπα-Τρύφων τοῦ τηλεφώνησε στὸ μυστικὸ τηλέφωνό του ἀναστατωμένος ὅτι μπῆκε στὸ σπίτι του διαρρήκτης καὶ τοῦ πῆρε τὴν κατσαρόλα μὲ τὸ φαγητό, ὁ Παπαδόπουλος τοῦ εἶπε γελώντας· «Ἐγὼ διέρρηξα τὸ σπίτι καὶ σᾶς πῆρα τὴν κατσαρόλα μὲ τὸ φαγητό». καὶ γελούσαν. Ὕστερα ὁ Γιωργος (ἔτσι τὸν ἔλεγε ὁ παπα-Τρύφων) συνέχισε γελώντας. «Δὲν σᾶς πῆρα τὰ χορήματά σας οὔτε τὰ ...χρυσαφικά σας! σᾶς ἄφησα στὴ θέσι τῆς κατσαρόλας 1 δραχμή· τὰ ὑπόλοιπα θὰ σᾶς τὰ χρωστάω!». καὶ γελούσαν καὶ οἱ τρεῖς. αὐτὸ μοῦ τὸ διηγήθηκε ὁ παπα-Τρύφων μετὰ τὴν πτῶσι τοῦ Παπαδοπούλου· καὶ γελούσε. ἔπειτα μοῦ εἶπε μελαγχολικά· «Η Ἑλλάδα δὲν θὰ βρῇ ποτὲ γιὰ ἥγετη ἔναν τόσο καλὸ ἀνθρώπο· Ἠταν πολὺ ταπεινόφρων, πολὺ ἔξυπνος, πολὺ γελαστός, μὲ ἀπέραντη καλοσύνη, μὲ πολὺ χιούμορ».

‘Ο Παπαδόπουλος, ὅταν ἔκανε τὴν ἐπανάστασι, Ἠταν 48 ἐτῶν, κι ὅταν ἀνατράπηκε, Ἠταν 54 ἐτῶν. ἀπὸ τὴ φυλακὴ δὲν ζήτησε νὰ βγῆ ποτέ, καὶ δὲν βγῆκε. πέθανε σὲ νοσοκομεῖο ἀπὸ καρκίνο στὰ 82 του χρόνια. αὐτὰ τὰ ἔμαθα ἀπὸ τὸν Παττακό, ποὺ πέθανε ἀποφυλακισμέ-

νος στὰ 104 χρόνια του. τοῦ τηλεφωνοῦσα, διότι, ὅπως εἶπα, πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τὸν εἶχα διοικητὴ συντάγματος στὸ στρατόπεδο Καρατάσου τῆς Θεσσαλονίκης. κι ὅπως εἶπα, δὲν πέθανε, ἀλλὰ δολοφονήθηκε ἀπὸ ἄγνωστο ἐκβιαστή. δὲν φυλαγόταν. ὁ παπα - Τρύφων πρὸ πολλοῦ δὲν ζῇ. ἐγὼ ὅταν τὸν ἄκουγα ἥμουν 32 ἑτῶν καὶ τώρα εῖμαι 81. ὅπως ἀνέφερα, ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς κάθε χρόνο μειώνεται κατὰ 110.000. τὸ ἔδαφικὸ κενὸ τὸ ἀναπληρώνουν διάφοροι εἰσβολεῖς πάντοτε μωαμεθανοί. κι ὁ Τούρκος ἐτοιμάζεται νὰ ξαναεπιβάλῃ τὴν τουρκοκρατία. ποτὲ κανένα ‘Ἑλληνικὸ κράτος δὲν ἔξησε παραπάνω ἀπὸ 200 χρόνια’ ἐπειδὴ οἱ ‘Ἑλληνες πάντοτε αὐτοκατασπαράζονται.

ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΙ

“Όταν στις 20 - 7 - 1974 κηρύχθηκε ή έπιστρατευσι, πήγα άμεσως στό έντος πόλεως ΚΤΕΛ Καβάλας και είδα δεκάδες λεωφορεῖα κατειλημμένα άπό στρατευσίμους άντρες, ποὺ θά πήγαιναν σε βόρεια νησιά τοῦ Αίγαίου μέσω Καβάλας, άλλ’ οἵ ἀνθρωποι τοῦ ΚΤΕΛ ἀρνούνταν νὰ ξεκινήσουν. ἔτσι ἀπὸ ἓνα ἄκαιρο καπρίτσι. μπαίνω στὸ πρακτορεῖο (μὲ τὰ πολιτικά μου βέβαια), τοὺς δείχνω τὸ ἀπολυτήριό μου, καὶ τοὺς λέω· «Εἶμαι λοχαγός· ἐπιτάσσω ὅλα τὰ λεωφορεῖα σας, καὶ σᾶς διατάξω νὰ ξεκινήσετε ἀμέσως· ἀλλιῶς σᾶς συλλαμβάνω ὅλους γιὰ προδοσίᾳ». ἄρχισαν νὰ τρέχουν σὰν τρελλοί· εἶπαν σ’ ὅλους τοὺς ὁδηγοὺς νὰ ξεκινήσουν, καὶ ξεκινήσαμε. ὅταν πάῃ κανεὶς στὸν πόλεμο, φυσικὰ ξέρει ὅτι ἐνδέχεται νὰ μὴ γυρίσῃ. κι ὅμως στὰ λεωφορεῖα οἱ ἀντρες τραγουδοῦσαν στρατιωτικὰ ἐμβατήρια κατενθουσιασμένοι. ίσως τὸ ἔκαναν ἀπὸ φόβο καὶ γι’ αὐτοπαρηγοριὰ καὶ αὐτενθάρρυνσι.

Στὴν προκυμαία τῆς Καβάλας περιμέναμε χιλιάδες, διότι γιὰ νὰ ξεκινήσῃ τὸ φέρδου - μπότ, ἐπρεπε νὰ νυχτώσῃ. καὶ πλεύσαμε μὲ σβητισμένα ὅλα τὰ φῶτα. μόνο τὰ ἀστρα τ’ οὐρανοῦ μᾶς φώτιζαν. ἦταν κάτι τὸ μελαγχολικὰ κι ἀνατριχιαστικὰ όμοια με τὸ φόβο της τραγουδιστικῆς πολιτικής. στὸ κατάστρωμα (φυσικὰ μὲ πολιτικὰ όυρα) διέταξα νὰ κρύψωνται οἱ καῦτρες τῶν τσιγάρων, καὶ πειθάρχησαν ἀμέσως ὅλοι. ἦταν ἐκεῖ κι ἀνώτεροί μου ἀξιωματικοί, τῶν ὅποιων εἶχαν διακοπῆ οἱ ἀδειες, ἀλλὰ κανεὶς δὲν τὸ εἶχε σκεφτῆ αὐτό. ἀσφαλῶς εἶναι εὐνόητο ὅτι δὲν ἤξεραν οὕτε τὸ βαθμό μου οὕτε ὅτι εἶμαι ἔφεδρος· ἥμουν δὲ 33 ἑτῶν. καὶ πειθάρχησαν στὴ διαταγή μου. στὸν πόλεμο ἀνώτεροα κι ἀπὸ τὰ πυρομαχικὰ εἶναι ἡ ψυχραιμία κι ὁ αὐτοέλεγχος. καὶ εἶναι ἀπαραίτητο κάποιος νὰ διατάξῃ. ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀστρων, ποὺ δείχνουν τὸ βαθμὸ τοῦ διατάξοντος, δὲν παιζει καὶ μεγάλο όρλο.

Ήταν ἡ τρίτη καὶ τελευταία φορὰ ποὺ ὑπηρετοῦσα στὸ στρατὸ καὶ ὑπηρέτησα 3 μῆνες, 20 Ιουλίου μέχρι 12 Οκτωβρίου. μέχρι 15 Σεπτεμβρίου ἔμενα στὴν ὑπαιθρό, στὴ σκηνή μου, κι ἔπειτα γιὰ ἓνα μῆνα νοίκιασα σπίτι. δίπλα στὴν ἔδρα μου ἦταν ἓνα παραθαλάσσιο ξενοδοχεῖο μὲ πολυώροφο κεντρικό κτήριο καὶ πολλὰ μπαγκαλόους 5

κλινῶν σὲ μεγάλη ἔκτασι γύρω του. ἔγινα θρύλος. μὲν ἥξερε ὅλο τὸ νησὶ καὶ μ' ἔλεγαν «Ο μαυροσκούφης λοχαγός». ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖο ζήτησα νὰ μοῦ ἐπιτρέπουν νὰ χρησιμοποιῶ τὶς ὑπαιθριες τουαλέττες καὶ βρύσες καὶ καθρέφτες γιὰ τὸ ξύρισμα, καὶ νὰ τηλεφωνῶ ἀπὸ τὰ ὑπαιθρια τηλέφωνά τους ἐπὶ πληρωμῆ. ὁ διευθυντὴς μοῦ εἶπε· «Κύριοι λοχαγέ, ὅλοι οἱ ἀξιωματικοὶ κατέλαβαν μὲ ἐπίταξι ἀπὸ ἓνα δωμάτιο, καὶ τὰ ἔκαναν καὶ χάλια. πάρετε καὶ σεῖς ἓνα δωμάτιο». δὲν δέχτηκα. εἶπα· «Καὶ ποὺ θὰ μὲ βροῦν οἱ ἀξιωματικοί μου, ἀν μιὰ νύχτα μᾶς ἐπιτεθοῦν οἱ Τοῦρκοι; πρέπει νὰ εἴμαι ἀνάμεσα στοὺς ἄντρες μου». τὸ ἐκτίμησε τόσο πολὺ ποὺ μοῦ εἶπε· «Ἡθελα νὰ σᾶς ἔχω λοχαγό. ἀλλὰ καὶ τώρα ποὺ δὲν σᾶς ἔχω, θέλω νὰ σᾶς προσφέρουμε κάτι». τοῦ λέω· «Σᾶς εὐχαριστῶ γιὰ τὴν εὐγένειά σας καὶ τὸν πατριωτισμό σας. ἀλλὰ τί νὰ μοῦ προσφέρετε;». μοῦ λέει· «Ἐμεῖς στὸ ἵσογειο ἔχουμε τεράστιο καθαριστήριο γιὰ τὶς κουβέρτες τὰ σεντόνια καὶ τὶς μαξιλαροθήκες κλπ.. μποροῦμε νὰ καθαρίζουμε τὰ ὁσῦχα σας; δέχτηκα. τὰ καθάριζαν δωρεάν μέχρι ποὺ φύγαμε. καὶ μὲ ξεπροβόδισαν μὲ πολλὴ συγκίνησι. ἥθελε νὰ κάνω καὶ τὰ ὑπεραστικὰ τηλεφωνήματά μου δωρεάν, ἀλλὰ δὲν τὸ δέχτηκα. καὶ στὸν ΟΤΕ τῆς πόλεως Μυρίνης δὲν ἥθελαν νὰ τοὺς πληρώνω, ἀλλ' ἐπέμενα νὰ πληρώνω· ἐκεῖ κάποτε δέχτηκα. οἱ ἄντρες μου ἦταν ἀκροβολισμένοι σὲ παραλία 18 χιλιομέτρων, καὶ τοὺς ἔβλεπα ὅλους κάθε πρωΐ καὶ κάθε βράδυ. ὅταν γύριζα στὴ σκηνή μου, τὴν εὔρισκα περιποιημένη καὶ γεμάτη σπιτήσια φαγητά, χταπόδια, μελανούρια, ἀστακούς, κρέατα, τυριὰ ποὺ γίνονταν σὲ μικρὰ καλαθάκια (τυροβόλια), τσίπουρα, κρασιά, σταφύλια, σῦκα, κλπ.. ἔνας φωτογράφος μὲ φωτογράφησε, κι ἔκανε μιὰ φωτογραφία μὲ τὴ νῆσο ἀπὸ χάρτη ὀλόκληρη στὴ θάλασσα κι ἐμένα πάνω ἀπ' αὐτὴν στὰ σύννεφα σὰ φύλακα ἄγγελο νὰ τὴ σκεπάζω προστατευτικά. περίπου 50 εἰκοσάρηδες ἀστράτευτοι νέοι μοῦ ζήτησαν «Νὰ τοὺς ἐπιστρατεύσω καὶ νὰ τοὺς γυμνάσω κι ἐκπαιδεύσω στὰ ὅπλα». ἔβαλα ἔναν ἀνθυπολοχαγὸ νὰ τοὺς ἐκπαιδεύσῃ μὲ τὴ συμβουλή· «Κάνε τους τὴ ζωὴ δύσκολη, γιὰ νὰ βαρεθοῦν καὶ νὰ φύγουν». καὶ τὸ ἔκανε. δὲν ἔφυγε οὔτε ἔνας· καὶ διπλασιάστηκαν· ὀλόκληρη Ἰλη. χωρὶς νὰ τοὺς πῶ ποτὲ τίποτε σχετικό, ἔκοψαν ὅλοι τὰ μακριὰ μαλλιά τους, γιὰ νὰ τὰ ἔχουν κοντὰ σὰν τὰ δικά μου! σ' ὅλο τὸ νησὶ ἔλεγαν μὲ καμάρι «Εἴμαστε ἄντρες τοῦ μαυροσκούφη λοχαγοῦ». πολλοὶ ἀμπελουργοὶ μοῦ ἔδωσαν τὰ κλειδιὰ τῶν περιφραγμένων ἀμπελιῶν τους ἢ συκεώνων τους, γιὰ νὰ τρῶμε σταφύλια καὶ σῦκα ἐγὼ καὶ οἱ ἀξιωματικοί μου καὶ ὅλοι οἱ ἄντρες μου! ὁ καπετάν Χαραλάμπης ὁ σφουγγαρᾶς ἥθελε νὰ τρώω στὸ σπίτι του κάθε Κυριακή. ἔνας ήλικιωμένος μοῦ χάρισε μιὰ μεγάλη πεντάλιτρη φιάλη (νταμπτζάνα) κρασὶ 10 ἑτῶν. ἦταν τὸ καλλίτερο κρασὶ ποὺ ἥπια στὴ ζωή

μου. ὅταν ἀπολύθηκα καὶ τὸ ἔμαθαν ὅλοι ὅτι φεύγω, μοῦ ἔφεραν στὸ ἀεροδρόμιο 10 χαρτοκιβώτια μὲ διάφορα δῶρα. οἱ ὑπάλληλοι τοῦ ἀεροδρομίου ἔμειναν κατάπληκτοι. παρ' ὅλο ποὺ ἦταν πόλεμος ἔτοιμος νὰ ἐκραιγῇ, πέρασα στὴ Λῆμνο ὑπέροχα.

Τὰ δύσκολα ἦταν ὅτι μία φορὰ μόνον ἀναγκάστηκα νὰ σημαδέψω τὸ διοικητή μου μὲ τὸ σαρανταπεντάρι πιστόλι μου, χωρὶς ἐν τέλει καὶ νὰ τὸν πυροβολήσω· καὶ μία φορὰ εἶπα σ' ἕναν συνταγματάρχη «Δὲν νομίζεις ὅτι αὐθαδιάζεις;»· καὶ ἔτρεμε κατάχλωμος. δὲν ἦταν καθόλου εύκολα αὐτὰ τὰ πράγματα. φρονίμεψαν ὅμως. κατάλαβαν ὅτι αὐτὸ τοὺς ἔκανε καλό.

ΝΑΡΚΟΠΕΔΙΟ ΚΑΣΠΑΚΑ

Τὸ ἄλλο παράδειγμα τὸ παιόνω ἀπὸ μᾶς. γράφει ὁ Παῦλος στὸν Τιμόθεο (Β' Τι 4,5) ὅτι *τὸν κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν. νόει ἂ λέγω· δῷη γάρ σοι ὁ Κύριος σύνεσιν ἐν πᾶσιν.* αὐτὸς κάποιοι «δικοί μας» τὸ ἔξηγουν· «Οἱ προϊστάμενοι τῶν ἐκκλησιῶν πρέπει νὰ δικαιοῦνται νὰ παιόνουν τὴν καλλίτερη μερίδα ἀμοιβῆς· ὁ ἐφημέριος δηλαδὴ πρέπει ν' ἀμείβεται καλλίτερα ἀπ' ὅλους τοὺς Χριστιανούς, ὅταν προκύψῃ κάποια μοιρασιά. ἔτσι ἐρμηνεύεται τὸ χωρίο, ἐπειδὴ λαμβάνεται χωρὶς τὴν συνάφειά του· ἡ ὁρθὴ ἐρμηνεία ὅμως, ἡ ὅποια συνάγεται ἀπὸ τὴν συνάφειά του εἶναι ἡ ἔξῆς. ἀμέσως μετὰ τὴν φράσι του αὐτὴ ὁ Παῦλος λέει· *Νόει ἂ λέγω· δῷη γάρ σοι ὁ Κύριος σύνεσιν ἐν πᾶσιν.* «*Πρόσεξε καλὰ νὰ καταλάβῃς τί ἐννοῶ· εἴθε ὁ Κύριος νὰ σοῦ δώσῃ μυαλό νὰ κατανοῆς σωστὰ τὰ πάντα.*» αὐτὰ σημαίνουν ὅτι ἐκεῖνα ποὺ προηγοῦνται εἶναι παρεξηγήσιμα καὶ χρειάζονται ἴδιαίτερη προσοχή, γιὰ νὰ συλλάβουμε τὸ νόημά τους. ἄρα ὁ Ἰδιος ὁ Παῦλος μᾶς κάνει προσεκτικούς, νὰ μὴν πάρουμε τὸ ἐκ πρώτης ὅψεως νόημα. καὶ ποιό εἶναι τὸ σωστό; στὴ συνάφεια τῆς ἐπίμαχης φράσεως ὁ Παῦλος ὡς γεώργιον, ὅπου ἔβαλε τὸν Τιμόθεο νὰ γεωργῇ, ἐννοεῖ τὴν πνευματικὴ καλλιέργεια τῶν πιστῶν καὶ ὅχι τὸ εἰσόδημα τῆς ἐνορίας. καρπὸς μᾶς τέτοιας καλλιεργείας εἶναι νὰ φτάσουν οἱ πιστοὶ σὲ τέτοιο πνευματικὸ ἐπίπεδο, ὥστε νὰ ὑπομένουν γιὰ τὸ Χριστὸ πολλά, νὰ ζοῦν γιὰ τὸ Χριστὸ ζωὴ δύσκολη, καὶ νὰ κακοπαθοῦν γιὰ τ' ὅνομά του, ὅπως κι ὁ Παῦλος, ὁ ὅποιος, τὴν στιγμὴ ποὺ τὰ γράφει αὐτά, *κακοπαθεῖ ἥδη σὲ αὐστηρὴ κάθειρξι στὴ Ρώμη ὡς κακοῦργος ἐδὼ καὶ κάποιους μῆνες, καὶ σὲ περίπου 2 μῆνες τοῦ κόβουν τὸ κεφάλι· καὶ τὸ ξέρει τί τὸν περιμένει· γι' αὐτὸς λέει· Ἐγὼ γάρ ἥδη σπένδομαι* (Β' Τι 9,6) (=χύνω τὸ αἷμα μου σὰ σπονδὴ στὸ Κύριο σὲ λίγο). καὶ στὸν Τιμόθεο τοῦτο· *Σὺ κακοπάθησον* (9,5). ἔτσι ἐννοεῖ ὁ Παῦλος τὸ ὅτι τὸν κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν· πρῶτος στοὺς κόπους στὶς θυσίες στὸν κίνδυνο. αὐτοὶ εἶναι οἱ καρποὶ τῆς πνευματικῆς καλλιεργείας στὸ πνευματικὸ γεώργιον τοῦ Κυρίου.

Κάποιος κάποτε έφερε στο πρόσταγμα αύτὸν τοῦ στρατηγοῦ Παύλου σὲ μιὰ ὑπόθεσι ὅχι καθόλου πνευματική, ἀλλὰ καὶ γεμάτη σφαγὴ καὶ αἷμα. 1974, πόλεμος, γενικὴ ἐπιστράτευσι· στὴ Λῆμνο διοικητὴς Ἰλης. πῆρε διαταγὴν νὰ ναρκοπεδήσῃ τὸν πεταλοειδῆ κόλπο τοῦ Κάσπακα, δίπλα στὴν πρωτεύουσα Μύρινα, ὁ όποῖος ἦταν τὸ πιθανώτερο σημεῖο ἀποβάσεως τῶν ἔχθρων. τοῦ ἔστειλαν μὲ ἀπόσπασι 12 ἄντρες τοῦ μηχανικοῦ, ἦτοι ἐναν ἀνθυπολοχαγό, ποὺ ἦταν πολιτικὸς μηχανικὸς κι αὐτὸς σχεδίασε τὸ ναρκοπέδιο, κι ἔφυγε, ἐναν λοχία καὶ δέκα ὀπλῖτες, καὶ μερικὰ αὐτοκίνητα φορτωμένα μὲ ἀμερικανικὲς νάρκες πολὺ μοντέρνες καὶ φοβερές. ἡ κάθε νάρκα στὸ κουτί της, χωρὶς πυροκροτητή, καὶ μὲ 4 καρούλια ἀνοξείδωτο καὶ μαλακὸ σὰ νῆμα σύρμα παγιδεύσεως. οἱ νάρκες αὐτὲς δὲν ἐκρήγνυνται ποτέ, ἀκόμη κι ἀν τὶς συντρίψῃς κτυπώντας τὶς σὲ βράχο, ἀν δὲν ἔχουν πυροκροτητή, μὲ πυροκροτητὴ δύμως μὴν ἀγγίξῃς νάρκα· σὲ κομμάτιασε. καὶ ἡ κάθε μία ἔπρεπε νὰ συμπαγιδευτῇ μὲ τὶς 4 γειτονικές της. κι ἀν δὲν πατήσῃς τὴν ὥπλισμένη νάρκα, μόνον ἀν σκοντάψῃς σὲ σύρμα παγιδεύσεως κρυμμένο στὴν ἄμμο καὶ σὲ χόρτα, ἐκρήγνυνται μία, σηκώνονται κι ἄλλες 30-50 σὲ ὕψος μέχρι τὴν κοιλιὰ καὶ τὸ θώρακα τῶν ἀνδρῶν τῆς ἀποβάσεως, ἐκρήγνυνται ὅλες μὲ ὁρίζοντια διασπορὰ θραυσμάτων σὲ ἀκτῖνα 100 μέτρων, δημιουργεῖται μιὰ κόλασι πυρὸς καὶ σιδήρου, καὶ σκοτώνει μέχρι κι ἔνα σύνταγμα. στὴν τοποθέτησί τους τελείως ἀκίνδυνες· μετὰ τὸ βίδωμα τοῦ πυροκροτητοῦ στὴν κάθε μία κίνδυνος - θάνατος μὲ τὸ παραμικρὸ ἄγγιγμα. ἀπόστασι τῆς μιᾶς ἀπὸ τὴν ἄλλη ἐλάχιστα μέτρα. τὸ παγιδευτικὸ συρμάτινο πλέγμα σὰν κάθετες γραμμὲς σταυρολέξου· μόνο ποὺ τὸ βλέπεις, σοῦ κόβεται τὸ αἷμα. πράσινο σύρμα σὰν τὰ ζωντανὰ χόρτα, ἡ καφετὶ σὰν τὰ ξηρὰ χόρτα καὶ φύλλα. ἀφανὲς στὸν ἔχθρο. ἀφοῦ τοποθέτησαν καὶ παγιδευσαν ὅλες τὶς νάρκες, -μερικὲς χιλιάδες-, ἔφτασε ἡ ὥρα νὰ βιδωθοῦν οἱ πυροκροτηταί· μικροὶ ἵσα μὲ μικρὸ καπακάκι στυλοῦ μιᾶς χρήσεως. ὅλοι μέσα σ' ἔνα χαρτοκιβώτιο. ὁ Ἰλαρχος ὁρτάει τοὺς ἄντρες τοῦ μηχανικοῦ· «Τόσες οἱ νάρκες· σὲ πόσο χρόνο τὶς βιδώνετε 10 ἄντρες;». «Σὲ 3 ὥρες». «Λοιπόν, τοὺς λέει, ἀντὶ σὲ κάποιο λάθος νὰ σκοτωθῆτε ὅλοι, καλλίτερα νὰ σκοτωθῆ ἔνας· θὰ τὶς βιδώσῃ ἔνας, ἐκεῖνος ποὺ θὰ διατάξω· σὲ πόσο χρόνο μπορεῖ;». «Σὲ 3 μέρες». «Ἡ ἄρνησι τοῦ ἐνὸς συνεπάγεται ἀμεση ἐκτέλεσι». (πῆρε στὸ χέρι του ἀπὸ τὸ ζωστῆρα του τὸ σαρανταπεντάρι πιστόλι. κρυφὰ εἶχε κληρώσει ποιόν θὰ διέταξε, γιὰ νὰ μὴν κάνῃ αὐθαίρετη ἐπιλογὴ τοῦ ὑποψηφίου θύματος). «Αλλά, συνεχίζει, ἀν βρεθῆ ἔνας ἐθελοντής, θὰ ὀπλίσῃ τὶς νάρκες αὐτός. καὶ θὰ τοῦ δώσω ἀμέσως 10 μέρες ἄδεια». (σὲ καιρὸ πολέμου ἄδειες δὲν δίνονται, ἀλλ' αὐτὸς εἶχε τὴν εὐχέρεια νὰ δώσῃ, διότι ἦταν καὶ ὑποδιοικητὴς τῆς ἐπιλαρχίας). βγαίνει ἔνα βῆ-

μα μπροστά ἔνας ἐθελοντής. τοῦ λέει· «Ποιό εἶναι τὸ κίνητρό σου;». «Ἡ ἄδεια· εἴμαι μοναχογιὸς μιᾶς χήρας. τὰ ὁδάκινά μας πέφτουν κάτω καὶ σαπίζουν, διότι δὲν ἔχουμε ἔναν νὰ τὰ μαζέψῃ καὶ νὰ τὰ πουλήσῃ. χάνουμε ὅλο τὸ βιὸ τῆς χρονιᾶς. θέλω τὴν ἄδεια, νὰ πάω νὰ τὰ μαζέψω καὶ πουλήσω». ὁγισε ἡ καρδιὰ τοῦ ἀξιωματικοῦ· ἀλλὰ δὲν ἔδειξε καμμία συγκίνησι. καὶ δὲν θὰ ἔπαιρνε πίσω τὴ διαταγὴ του. μὰ τέτοια κίνησι θὰ τοῦ ἀφαιροῦσε κάθε κῦρος· καὶ θὰ γινόταν χαμός. διατάξει· «Ἐσὺ θὰ βιδώσῃς ὅλους τοὺς πυροκροτητάς, κι ἐγὼ δίπλα σου τὶς 3 μέρες θὰ κρατῶ τὸ κουτί μὲ τοὺς πυροκροτητάς καὶ θὰ σοῦ τοὺς δίνω ἔναν, γιὰ νὰ μὴ γίνη κανένα λάθος· θὰ σὲ προσέχω». ἄρχισαν κι αὐτὸς κι ὅλοι οἱ ἄλλοι νὰ φωνάζουν· «Οχι, κ. Ἰλαρχε, αὐτὸ δὲν χρειάζεται· αὐτὸ δὲν θὰ γίνη!». «Σκασμός! διατάξω! μὴ σκοτώσω τώρα δὰ κανέναν γιὰ ἀντίρρησι!». καὶ όχινει μιὰ πιστολιὰ στὸν ἀέρα μὲ δυσδιάκριτη κλίσι πρὸς τὴ θάλασσα. ἦταν ὅλοι κατάχλωμοι. ἔγινε αὐτὸ ποὺ διέταξε. οἱ ἄλλοι ἀπὸ 300 μέτρα μακριὰ τοὺς κύτταζαν ἔντομοι. τελείωσαν αἰσίως. οἱ 11 ἄντρες τὸ διέδωσαν σ' ὅλο τὸ νησί. βούλεις δὲ τόπος. πάντα οἱ ἄντρες του τὸν σέβονταν καὶ τὸν ἀγαποῦσαν· ἀλλ' ἀπὸ κείνη τὴν ὥρα τὸν περιέβαλλαν μ' ἔνα σέβας καὶ μιὰ ἀγάπη ποὺ δὲν περιγράφονται. ἀπὸ κείνη τὴν ὥρα ὅλες τὶς διαταγές του τὶς ἔδινε σχεδὸν ψιθυριστά. τῷμαθε ὅλος δ στρατὸς τῆς Λήμνου· πολὺς στρατός· τῷμαθε κι ὁ κόσμος. στὶς 12 Ὁκτωβρίου ἀπολύθηκαν ὅλοι, χωρὶς νὰ γίνη στὴν Ἐλλάδα πόλεμος· περιωρίστηκε μόνο στὴν Κύπρο. τὴν πρωτοχρονιὰ ὁ Ἰλαρχος, πολίτης πιά, ἔλαβε μιὰ εὐχετήρια κάρτα. μετὰ τὶς εὐχές ἔνας ἀπὸ τοὺς ἄντρες τοῦ μηχανικοῦ τοῦ ἔγραφε· «Λοχαγέ, εἶσαι ὁ γενναῖος τῶν γενναίων· θὰ πάω νὰ σκοτωθῶ μὲ χαρά, ἐπειδὴ θὰ μοῦ τὸ ἔχης διατάξει ἐσύ. ὑπογραφή». δάκρυσε.

Αὐτὸ σημαίνει ὁ λόγος τοῦ στρατηγοῦ Παύλου *Tὸν κοπιῶντα γεωγὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν* (Β' Τι 4,6). αὐτὸ ποὺ ἴστόρησα, χριστιανικὰ εἶναι ἄκρως γήινο καὶ κοσμικό· ἀλλ' ἔχει κάτι κοινὸ μ' ἐκεῖνο ποὺ παραγγέλλει δ στρατηγὸς Παῦλος στὸν Ἰλαρχο Τιμόθεο. τὸ ἴστόρησα μόνο σὰ βοηθητικὸ ὑλικὸ γιὰ τὴν ἐρμηνευτικὴ διευκρίνησι τοῦ χωρίου Β' Τι 4,6 κατὰ τὴν ἴστορικὴ ἐρμηνεία. ἀν δηλαδὴ δ Τιμόθεος ὡς γεωργὸς προσφέρει στοὺς μαθητάς του τοὺς καρποὺς τῆς κακουγίας καὶ τοῦ μαρτυρίου, αὐτὸς πρέπει πρῶτος καὶ καλλίτερος νὰ γεύεται αὐτοὺς τοὺς καρπούς. βλέπουμε λοιπὸν ἐδῶ ὅτι τὸ μὲν δρόθι νόημα τοῦ χωρίου ὥθει τὸν προϊστάμενο τῆς ἐκκλησίας στὴν αὐτοθυσία, ἡ δὲ χωρὶς τὴ συνάφεια τοῦ χωρίου παρερμηνεία του θάλπει τὴν ἰδιοτέλεια καὶ τὴν κερδοσκοπία· εἰσάγει διαφθορὰ στὴν ἐκκλησία.

Ο Ἰλαρχος ποὺ ἀναφέρεται ἡμουν δ γράφων.

‘Απόσπασμα ἀπὸ τὸ σύγγραμμά μου «Εἰσαγωγὴ στὴ Βίβλο», Θεσσαλονίκη 2020,
τ. 4, σ. 16 - 18.

“Οταν τελείωσε τὸ στήσιμο τοῦ ναρκοπεδίου, ἔνας ὁμοτάξιός μου
ἴλαρχος –καὶ στὶς δυὸ σχολὲς– μοῦ ζήτησε νὰ τοῦ δεῖξω τὸ «ἔργο». καὶ πήγαμε καὶ τοῦ τὸ ἔδειξα. τὸ εἶχαμε περιφράξει μὲ ἀγκαθωτὸ
συρματόπλεγμα, καὶ στὸ φράχτη εἶχαμε βάλει ποκκινόλευκες ταμπέλ-
λες μὲ ζωγραφιστὰ δυὸ κόκκαλα χιαστὶ κι ἀπὸ πάνω ἔνα κρανίο καὶ
τὴν ἐπιγραφὴν «ΠΡΟΣΟΧΗ! ΝΑΡΚΟΠΕΔΙΟ! ΚΙΝΔΥΝΟΣ - ΘΑΝΑΤΟΣ!». ὁ συνάδελφός μου τὰ ἔβλεπε μὲ δέος. σὲ μιὰ στιγμὴ τοῦ λέω·
«Ἐγὼ ὅμως τὸ ξέρω πολὺ καλὰ τὸ ναρκοπέδιο, πιθαμή - πιθαμή, καὶ
μπορῶ νὰ κυκλοφορήσω μέσα του». καὶ λέγοντας αὐτά, πηδῶ τὸ
φράχτη κι ἀρχίζω νὰ τρέχω μέσα του σὰν τρελλὸς καὶ μὲ πολλὰ ζικ-
ζάκ. καὶ βγῆκα... σῶσος. ἦταν κατάχλωμος. τοῦ ἐξήγησα ὅμως· «Νὰ
σιū πᾶ τὸ μυστικὸ τῆς ἀφοβίας μου. ἀφήσαμε γύρω - γύρω μιὰ ζώνη
φάρδους 30 μέτρων, καὶ μόνο στὰ 10 ἐξώτερα μέτρα ἔτρεχα». ὁ ἄν-
θρωπος τρόμαξε νὰ συνέλθῃ. τὴν ἄλλη μέρα πήγε ξανὰ μόνος του νὰ
δῇ τὸ ναρκοπέδιο. κι ἐκεὶ βρῆκε ἔναν σκληραγγημένο ἀγροῖκο κι ἀ-
ντρειωμένο βοσκὸ ποὺ εἶχε πάει τὰ πρόβατά του ν' «ἀρμυρίσουν»,
δηλαδὴ νὰ πιοῦν θαλασσινὸ νερό, γιατὶ ἦταν Αὔγουστος καὶ ἔπειτε
νὰ καυλώσουν, γιὰ νὰ πηδηχτοῦν. (οἱ στεριανοὶ τὰ ταιζουν ἀλάτι ἀ-
φημένο σὲ πέτρινες πλάκες). τὰ ζῶα κάνουν σὰν τρελλὰ γι' ἀλάτι. κι
ὁ συνάδελφός μου εἶπε κι ἔκανε στὸ βοσκὸ ὅ,τι τοῦ εἶχα πῆ καὶ κάνει
τὴν προτεραιά. κι ὁ βοσκὸς λιποθύμησε. κι ὁ δράστης μοῦ τὸ διηγή-
θηκε. τοῦ εἶπα· «Πήρες όεβάνς μ' αὐτὸ τὸν τρόπο. μὴν τὸ ποῦμε σὲ
φίλους, γιατί, ἀν κάνουν ὅλοι ὅ,τι κάναμε ἐμεῖς, κάποτε θὰ γίνῃ τὸ
λάθος καὶ θὰ σκοτωθῇ κάποιος». συμφωνήσαμε καὶ τηρήσαμε τὴ συμ-
φωνία μας. τηρήσαμε ἀπόλυτη σικελιάνικη ὄμερτά. ὅσο γιὰ τὸ βο-
σκό, ποὺ δὲν ἔμαθε τὸ μυστικό, φαντάζομαι ὅτι δὲν ξαναπλησίασε ἐ-
κεῖ οὕτε αὐτὸς οὕτε τὰ πρόβατά του. ὄλοκληροι τριαντατριάρηδες Ἱ-
λαρχοί, καὶ παιδιαρίζαμε παιζόντας μὲ τὸ θάνατο. πέρασε μισὸς αἰώ-
νας ἀπὸ τότε.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στή νῆσο ποὺ ὑπηρετοῦσα κατὰ τὴν ἐπιστράτευσι τοῦ 1974 ὡς ὑπίλαρχος - ὥλαιρχος καὶ ὑποδιοικητὴς τάγματος, ὁ συνταγματάρχης καὶ φρούραρχος τῆς νῆσου καὶ ὁ ταγματάρχης διοικητῆς μου ἦταν σκληροὶ Ἰωαννιδικοί· καὶ ἐπὶ πλέον ἥρθαν οἱ πραιτωριανοὶ τοῦ ἐκπεσόντος φθονεροῦ τυράννου Ἰωαννίδου, τοὺς ὅποιους ξήλωσε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ὁ ὑφυπουργὸς ἀμύνης στρατιγὸς Κατσαδίμας. ἤταν ἔνα «τάγμα» (!) 900 πεζοναυτῶν - κομμάντος καὶ περίπου 50 ἀξιωματικῶν μὲ διοικητὴ ἀντισυνταγματάρχη· καὶ ἀπειλοῦσαν νὰ καταλάβουν τὴ νῆσο κάνοντάς την κράτος ἐν κράτει καὶ ἀρχικὸ δρμητήριο γιὰ τὴν παλινόρθωσι τοῦ «Μίμη» (= τοῦ Ἰωαννίδου)! κατάλαβα ὅτι θὰ χυθῇ πολὺ αἷμα καὶ ἀποφάσισα νὰ τοὺς προλάβω, γιὰ ν' ἀποτραπῇ ἡ ἐμφύλια καὶ ἄσκοπη αἵματοχυσία· καὶ ἐπέτυχα αὐτὰ ποὺ γράφει ὁ συγχωριανός μου καὶ τότε ἐκεῖ ἀνθυπολοχαγὸς τοῦ πυροβολικοῦ Νικόλαος Πασχαλούδης στὸ ἐπάγγελμά του καθηγητὴς φυσικὸς καὶ γενικὸς σύμβουλος μέσης ἐκπαιδεύσεως. ὅτι ἔκανα τὸ ἔκανα ἐντελῶς ἀναίμακτα καὶ σχεδὸν ἀθόρυβα· εἰδικὰ τὸ διοικητὴ μου βέβαια ἀναγκάστηκα νὰ τὸν σημαδέψω μὲ τὸ γεμάτο καὶ ἀπασφαλισμένο σαρανταπεντάρι μου, ἀλλὰ δὲν γινόταν ἀλλιῶς· δὲν ἔπαθε τίποτε. ἥλεγχα ὅλο τὸ τάγμα, ἀξιωματικοὺς καὶ ὄπλιτες· καί, ὅπως προανέφερα, μία φορὰ εἶπα στὸν συνταγματάρχη φρούραρχο· «Δὲν νομίζεις ὅτι αὐθαδιάζεις;»· καὶ εἶχε χλωμιάσει καὶ ἔτρεμε. γιὰ νὰ πῶ ὅλη τὴν ἀλήθεια, ἐγὼ συμπαθοῦσα τὸν Παπαδόπουλο καὶ τὸν Παττακό, καὶ σιχαινόμουν τὸν Ἰωαννίδη, ποὺ ἤταν θρασύδειλος καὶ φθονερὸς ἐγκληματίας καὶ χρέωνε ὅλα τὰ ἐγκλήματά του στὸν Παπαδόπουλο. στὴ δὲ ἰστορία τοῦ 20οῦ αἰῶνος, ὅπως εἶπα, βλέπω ὅτι οἱ τρεῖς καλλίτεροι ἥγετες τῆς Ἑλλάδος ἤταν οἱ στρατιωτικοὶ Μεταξᾶς, Παπάγος, καὶ Παπαδόπουλος. ἀπέτρεψα λοιπὸν στὴ νῆσο τὴν ἀπειλούμενη αἵματοχυσία, χωρὶς νὰ κάνω κανένα κακὸ σὲ κανέναν τους· ἀπλῶς τοὺς ἔξουδετέρωσα ματαιώνοντας τὰ σχέδιά τους. οἱ ἄντρες μου ἤταν γενναῖοι. εἶχα πῆ ἴδιαιτέρως στὸν καθένα ἀπὸ τοὺς 3 διοικητάς· «Ἄν τολμήσῃς κάποια ἀντεκδίκησι, θὰ εἶσαι νεκρὸς σὲ 1 λεπτό. ἀν ἀποφασίσῃς νὰ εἶσαι φρόνιμος, δὲν θὰ πάθῃς κανένα κακό. ἀν αὔριο μᾶς ἐπιτεθοῦν οἱ Τούρκοι ἐνδέχεται νὰ εἴμαστε δυὸ διπλανὰ πτώματα· δὲν πάει νὰ ἔχουμε διαφορές».

Δρ Κωνσταντίνος Σιαμάκης
φιλόλογος καὶ ἐπίλαρχος

Παραθέτω τὸ κείμενο τοῦ Ν. Πασχαλούδη, παραμένο ἀπὸ τὸ βιβλίο του «Ἡ συνύπαρξι τῶν ἀντιθέτων».

ΝΙΚΟΣ Λ. ΠΑΣΧΑΛΟΥΔΗΣ

η Συνύπαρξη των Αντιθέτων

Διηγήματα

εκδόσεις
λεξίτυπον

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο Νίκος Λ. Πασχαλούδης γεννήθηκε στήν Τερπνή Σερρών το 1936.

Η ανατροπή

Ο Πέτρος τον ἤξερε τον Κώστα. Ἁταν συγχωριανός του και τον ἤξερε από μικρό. Τον ἤξερε όμως σαν ἔνα παιδί της εικκλησίας. Ὅστερα ἀκουγε, ότι κοίταζε μόνο τις σπουδές του κι αργότερα, ότι είχε απορροφηθεί στις ἐρευνές του. Είχαν να ιδωθούν σχεδόν είκοσι χρόνια, κι ας πέρασαν πολλά χρόνια ζώντας και οι δυο στη Θεσσαλονίκη κι ας πήγαιναν κι οι δυο κάθε Πάσχα και Χριστούγεννα στο χωριό. Το ἐφερε η τύχη και βρέθηκαν το '74 με τον χαμό της επιστράτευσης σε ἔνα νησί και συναντήθηκαν δυο τρεις μέρες πριν από την πολιτική αλλαγή. Ἐτρεχαν να φροντίσουν για τις φρουρές που είχαν στην ευθύνη τους και παραλίγο να χτυπηθούν με τις «καναδέζες» τους. (Μικρά στρατιωτικά φορτηγά αυτοκίνητα των 3/4 του τόνου).

Δεν ἤταν λίγο, μέσα σ' εκείνη την τρέλα, να βρει κάποιος ἔναν δικό του ἀνθρωπό. Μετά τον πρώτο ενθουσιασμό, τις αγκαλιές και τα φιλιά, ἐμειναν στις τυπικές κουβέντες. Για την επιστράτευση και για τον πόλεμο που θα ξεσπούσε δίχως άλλο. Δεν ἔκαναν σχόλια, δεν είπαν για το χάλι που βρήκαν πατώντας το πόδι τους στο νησί. Ο Κώστας μόνο ἀρχισε μία κουβέντα για το φιάσκο της επιστράτευσης, μα ο Πέτρος δεν ἐδωσε συνέχεια. Δεν ἤθελε να ανοίξει τέτοιες συζητήσεις με τον Κώστα ἐτσι στα βιαστικά. «Θα τα πούμε, Κώστα, κάποια

άλλη ώρα, με ευκαιρία, αν τύχει και δεν μας πάρει η μπόρα του πολέμου» του είπε. Είπαν μόνο σε ποιες μονάδες ανήκουν, για να μπορέσουν να ξαναβρεθούν, και χώρισαν.

Ο Πέτρος, ως έφεδρος ανθυπολοχαγός, ήταν επικεφαλής σε μια μονάδα αντιαεροπορικού πυροβολικού, στα ανατολικά παράλια του νησιού, κι ο Κώστας, ως έφεδρος λοχαγός, ήταν επικεφαλής ενός λόχου εφέδρων, πού η ευθύνη του απλωνόταν σε όλο το νησί. Συμφώνησαν, αν δεν τύχαινε να σταυρωθούν οι δρόμοι τους σύντομα, να φρόντιζαν αυτοί για μία νέα συνάντηση, όταν θα ηρεμούσαν λίγο τα πράγματα. Να πουν για το χωριό, για τις σπουδές, για την πορεία τους μέσα στο χρόνο, ίσως και για τα πολιτικά πράγματα. Δεν είχε ακούσει ο Πέτρος για τις πολιτικές απόψεις του Κώστα, ήξερε όμως το περιβάλλον στο οποίο έζησε και σπούδασε και τον περίμενε φίλο της κατάστασης. Από την άλλη μεριά ήξερε, ότι ο Κώστας πάλευε από μικρός για το σωστό και την αλήθεια. Κι από τη στιγμή που χώρισαν γυρνούσε και ξαναγυρνούσε στο μυαλό του Πέτρου η σκέψη για τη νέα συνάντησή τους, για ό,τι ήθελε να πουν και ό,τι ήθελε να μάθει.

Κι ο Πέτρος είχε να πει πολλά. Θα του έλεγε τι πέρασε στην επαρχιακή πόλη που υπηρετούσε ως καθηγητής γυμνασίου. Πώς ξεθάρρεψε με τις αλλαγές του '63 και του '64, πώς πέρασαν στον Ιούλιο του '65, πώς το '67 γκρεμίστηκαν όλες οι ελπίδες τους για αλλαγές. Θα του έλεγε και για τα εφτά χρόνια που πέρασε στη μικρή πόλη και θα του εξηγούσε γιατί δεν ξανοίχτηκε σε κουβέντα στην πρώτη συνάντησή τους.

Θα του έλεγε για τον αέρα της δημοκρατίας που ξεσήκωνε μαθητές και καθηγητές στο Γυμνάσιο. Θα του έλεγε για τις ελπίδες που πουλούσαν στον κόσμο με την «επανάσταση». Τις ελπίδες που διαψεύστηκαν την άλλη μέρα το πρωί, όταν βρήκαν το σχολείο κλειστό. Θα του έλεγε και για την πρώτη πράξη αντίστασης που εκτυλίχτηκε στο σχολείο του. Για την κατάληξη της πρώτης ομιλίας που έγινε στο σχολείο του για τους σκοπούς της «επανάστασης», όταν ένας δημοκράτης καθηγητής υποχρεώθηκε να μιλήσει στα παιδιά, και στο τέλος της ομιλίας, στα «ζήτω», τα παιδιά απάντησαν με την άκρα σιωπή τους.

Κι αν είχαν χρόνο, θα έλεγαν κι άλλα. Ήθελε ο Πέτρος να πουν και για το φιάσκο της επιστράτευσης. Θα έλεγε για τη διαταγή που πήρε να συγκροτήσει την μονάδα του, που χωρίς καμιά οδηγία μπήκε σε μία αποθήκη με έναν απίθανο σωρό. Ο οπλισμός και τα άλλα εφόδια ριγμένα όλα μαζί στην τύχη. Έψαχνες για οπλισμό και ανακάτωνες κουβέρτες και κονσέρβες, έψαχνες για ασύρματους και έβρισκες, αν έβρισκες, κουτιά που κάποτε ήταν ασύρματοι, ενώ η μονάδα του

τους είχε ανάγκη, όπως θα ήταν διασπαρμένη στην ακτή σε απόσταση χιλιομέτρων. Και το πιο τραγικό, ότι έστησαν τα πυροβόλα στις ακτές, με μόνα πυρομαχικά τις πρώτες μέρες κάτι λίγες σφαίρες για τον ατομικό οπλισμό των εφέδρων. Θα έλεγαν τελικά για ποιον πόλεμο τους επιστράτευσαν.

Δεν βρέθηκαν όμως να τα πουν. Τους πρόλαβε η πολιτική αλλαγή. Η εξουσία των στρατιωτικών κατέρρευσε κι αυτά ήταν πλέον παρελθόν. Οι έφεδροι μαζί με τη νέα πολιτική ηγεσία έπρεπε να συμμαζέψουν ότι μπορούσαν, για να οργανώσουν την άμυνα του νησιού. Όμως, ενώ η εξουσία των συνταγματαρχών κατέρρευσε στην Αθήνα, στο νησί τα πράγματα δεν άλλαξαν. Τις εντολές που έδιναν από την πρωτεύουσα, τις αγνοούσαν οι διαλεγμένοι διοικητές των στρατιωτικών μονάδων. Η διαταγή να ξηλωθούν τα εμβλήματα της στρατιωτικής εξουσίας από τα στρατόπεδα και τους δρόμους, ακουγόταν στα ραδιόφωνα, μα έμεναν για μέρες στη θέση τους ακλόνητα. Δεν είχαν ξηλωθεί για μέρες από κανένα στρατόπεδο και κανένας δεν τολμούσε να τα κατεβάσει. Οι διοικητές ίσως περίμεναν να ξαναγυρίσουν τα πράγματα, ενώ οι έφεδροι ανοργάνωτοι και χωρίς συντονισμό δεν τολμούσαν να κινηθούν. Κι ο κόσμος στο νησί δεν ήξερε τί να υποθέσει. Αν το νησί το κυβερνούσε η κυβέρνηση της Αθήνας ή οι διοικητές των μονάδων του νησιού, που κυκλοφορούσαν προκλητικά ένοπλοι και με τα παλιά εμβλήματα στις στολές τους. Περίμενε, όμως, ο Πέτρος με την ελπίδα ότι δεν θα είχε πια η κατάσταση πισωγυρίσματα.

Οι μέρες περνούσαν με αγωνία, ώσπου ένα μεσημέρι βούιξε ο τόπος από τα ευχάριστα νέα. «Τα μάθατε παιδιά;» έλεγε ένας λοχίας στους άντρες του, «αυτόν που έκανε το παλικάρι, αυτόν που παρίστανε τον γενναίο κυκλοφορώντας πάνοπλος ανάμεσα σε άοπλους πολίτες, τον ξετίναξε μέσα στο γραφείο του ένας έφεδρος λοχαγός. Ένας λοχαγός που δεν σου γέμιζε το μάτι, που όλοι τον ήξεραν σαν αρνί του Θεού. Ένας άνθρωπος που δεν έχει πειράξει ούτε μυρμήγκι στη ζωή του, μπήκε στο γραφείο του αρχηγού με κάτι δικούς του και τους τα ξήλωσε όλα». Δεν είπε «τους τα ξήλωσε», άλλη φράση είπε ο λοχίας αλλά αυτό εννοούσε. Και συνέχισε λέγοντας: «Τον έβγαλε έξω χωρίς όπλο, μπροστά στους δικούς του, για να δουν ότι δεν είχαν πλέον τον αρχηγό που ήξεραν». Τελείωνε ο λοχίας τα νέα και τα συμπλήρωνε ένας φαντάρος. «Εγώ έμαθα, ότι ο λοχαγός είναι παιδί της εκκλησίας». Και με το που τέλειωνε ο δεύτερος τα συμπλήρωνε ένας τρίτος, ενημερωμένος από πρώτο χέρι, όπως έλεγε. «Το θάρρος, ρε παιδιά, και η παλικαριά δεν μετριούνται με το μπόι. Το μυαλό και η καρδιά τα ορίζουν. Ο λοχαγός ήξερε ότι η αγριάδα τους ήταν σαν τη φλούδα του αβγού, που φαίνεται μάρμαρο και είναι τσόφλι. Γι' αυτό

και το αποτόλμησε». Και συνέχισε. «Ο λοχαγός δεν σκέφτηκε τον ε-αυτό του. Μόνο τους άντρες του σκεφτόταν, για την περίπτωση που πήγαινε κάτι στραβά. Γι' αυτό διάλεξε άντρες που δεν είχαν πίσω τους βαριές υποχρεώσεις. Που δεν είχαν γυναίκες και μικρά παιδιά. Κι αυτοί, άμα τους μάζεψε και τους εξήγησε το σχέδιό του, φάνηκαν πιο δυνατοί από τον λοχαγό και παρέσυραν τους τελευταίους δισταγμούς του. Δεν θα χάσουμε, λοχαγέ, του είπαν. Η παλικαριά τους είναι μόνο φιγούρα. Αν τους αιφνιδιάσουμε δεν θα κουνηθούν».

Και συνέχισε ο φαντάρος να λέει τα νέα, όπως τα έμαθε από πρώτο χέρι. «Έτσι ξεκίνησαν, δέκα άντρες και ο λοχαγός, για τη μονάδα του αρχηγού. Κανένας στρατιώτης στο στρατόπεδο δεν υποψιάστηκε τον λόγο της επίσκεψής τους. Και οι έντεκα έδειχναν ήρεμοι, σαν να πήγαιναν σε φιλική επίσκεψη, σαν να πήγαιναν κι αυτοί για το προσκύνημα, όπως τόσοι και τόσοι πήγαιναν κάθε μέρα. Πέντε άντρες έμειναν στην αυλή, πιάνοντας φιλική κουβέντα με τους συναδέρφους τους. Ήταν η εφεδρεία για κάθε ενδεχόμενο. Οι άλλοι πέντε και ο λοχαγός πήγαν προς το γραφείο του αρχηγού. Δεν πήραν άδεια για να μπουν. Με μία κλωτσιά άνοιξαν την πόρτα και πρότειναν τα αυτόματα. Αυτό ήταν. Ο αρχηγός δεν αντέδρασε, δεν κουνήθηκε. Η προειδοποίηση του λοχαγού ήταν σαφής: «Αν κουνηθείς, πρώτος θα πεθάνεις εσύ». Τον αφόπλισαν και βγήκαν έξω στο προαύλιο του στρατοπέδου.

»Είχε ίσως ο αρχηγός την ελπίδα ότι κάτι θα έκαναν οι δικοί του, μόλις τον έβλεπαν αφοπλισμένο. Ίσως σκεφτόταν, ότι ο έφεδρος λοχαγός δεν είχε μαζί του μεγάλη δύναμη, ενώ ο ίδιος είχε στις διαταγές του ολόκληρη μονάδα. Και ίσως πίστευε ότι του ήταν όλοι πιστοί. Γελάστηκε όμως. Μόλις τον είδαν οι φαντάροι του αφοπλισμένο, αντί να πάρουν τα όπλα, ξέσπασαν σε χειροκροτήματα και ζητωκραυγές. Ο λοχαγός δεν χρειάστηκε να πάρει το λόγο. Είπε μόνο να ξηλωθούν τα εμβλήματα και πριν προλάβουν οι άλλοι να γυρίσουν να δουν, κάποιοι φαντάροι τα είχαν ήδη ξηλώσει. Αυτό ήταν. Από εκεί και πέρα όλα ήταν απλά. Όπου πήγαινε ο έφεδρος λοχαγός, όχι μόνο δεν αντιστάθηκε κανένας αλλά τον περιμεναν με ξηλωμένα τα συνθήματα κι ό,τι άλλο θύμιζε την προηγούμενη κατάσταση. Και μέχρι να μαθευτεί έξω το νέο, καθάρισε ο τόπος».

Και έκλεισε τη συζήτηση ο πιο φανατικός της παρέας. «Εγώ το έλεγα, ρε παιδιά. Οι άνθρωποι αυτοί δεν βάζουν σε κίνδυνο τη ζωή τους. Δεν πεθαίνουν γι' αυτά που καμώνονται πως πιστεύουν. Αυτοί τα πιστεύω τους τα έχουν για να βολεύονται και για να καλοπερνούν. Γι' αυτό και πέτυχε αναίμακτα ο λοχαγός, γι' αυτό ξηλώθηκαν όλα μέσα σε λίγη ώρα».

«Τα έμαθες;» είπε ο Πέτρος στον Κώστα όταν συναντήθηκαν τυ-

χαία το ίδιο απόγευμα. «Τους τα ξήλωσαν όλα». Ξέχασε τί ήθελε να του πει, τί ήθελε να μάθει για τον Κώστα. Θα είχαν σίγουρα την ευκαιρία να τα πουν άλλες ώρες. Τώρα τα ευχάριστα νέα κάλυψαν όλα τα άλλα. Και πήγε να του πει ότι είχε ακούσει. «Ένας έφεδρος λοχαγός, Κώστα, έκανε την ανατροπή». Τον σταμάτησε όμως ο Κώστας. «Τα ξέρω, Πέτρο, τα ξέρω», του είπε και σταμάτησε εκεί. «Κώστα, να σου τα πω με λεπτομέρειες», συνέχισε ο Πέτρος, μα πάλι τον σταμάτησε. «Τις ξέρω τις λεπτομέρειες Πέτρο», του είπε, «τις ξέρω κι από πρώτο χέρι μάλιστα». Ένα «δηλαδή;» πρόλαβε μόνο να ρωτήσει ο Πέτρος κι άκουσε αυτό που δεν βγαίνει από το μυαλό του εδώ και πάνω από σαρανταπέντε χρόνια. «Τις ξέρω Πέτρο. Εγώ είμαι ο έφεδρος λοχαγός».

Έμεινε ο Πέτρος με το στόμα ανοιχτό από το ξάφνιασμα, ίσως και με τα μάτια του πεταγμένα έξω από την έκπληξη, έμεινε για κάποια δευτερόλεπτα ακίνητος σα στιγμιότυπο φωτογραφίας, μέχρι που μπόρεσε να λύσει τη γλώσσα του και να πει ένα «εσύ;» «Ναι. Πέτρο, εγώ» και του διηγήθηκε όλη την ιστορία. Περίπου όπως τα είχε ακούσει ο Πέτρος από τον λοχία και τους φαντάρους. Πρόσθεσε μόνο ότι δεν είχε πάρει οδηγία από κανέναν. «Ό,τι έγινε, έγινε με δική του πρωτοβουλία και με τη στήριξη των ανδρών του. «Οι άντρες μου με στήριξαν Πέτρο. Ήξεραν τους κινδύνους και ήρθαν μαζί μου εθελοντές». Για μία ακόμη φορά ο Πέτρος έμεινε ξερός. Και στο μυαλό του, ώσπου να πάρει τον λόγο ο Κώστας, ερχόταν και ξαναρχόταν σαν να έγραφε κύκλο μία σκέψη. «Άκου, εθελοντές τόσοι άντρες σε τέτοια ενέργεια, που αν πήγαινε κάτι στραβά θα το πλήρωναν με τη ζωή τους!» «Ξέβγαλαν οι άντρες μου, ότι πέρασαν εφτά χρόνια», είπε ο Κώστας, διακόπτοντας τις σκέψεις του Πέτρου. «Μπράβο, βρε Κώστα, που το τόλμησες και χίλιες φορές μπράβο που το πέτυχες», μπόρεσε επιτέλους να πει ο Πέτρος και τον έσφιξε στην αγκαλιά του. «Φαίνεται, Κώστα, ότι έτσι γράφεται η ιστορία».

Δεν τον ξανάδε ο Πέτρος τον Κώστα στο νησί. Ούτε έμαθε νέα του όταν βγήκε η ανακοίνωση από την πρωτεύουσα, που καλούσε όσους βοήθησαν για την ανατροπή, να το δηλώσουν για να τους τιμήσει η χώρα. Περίμενε ο Πέτρος να τιμηθεί ο Κώστας. Περίμενε άδικα όμως. Τιμήθηκαν δικαίως πολλοί, τιμήθηκαν κι άλλοι που δεν το άξιζαν, ο Κώστας όμως, όπως και οι άντρες του, δεν έτρεξαν να δηλώσουν την πράξη τους κι έμειναν απ' έξω. «Δεν το κάναμε Πέτρο για τις τιμές», ήταν η απάντηση του Κώστα όταν βρέθηκαν ύστερα από χρόνια. Κι έμειναν εκεί.

Ένας παππούς, όμως, σε μια συζήτηση έδωσε την ερμηνεία. «Δέν τό 'καναν, παιδιά, για να πάρουν χαρτί, δεν τό 'καναν για να κρεμά-

σουν παράσημο στο πέτο τους. Το χρέος τους έκαναν. Το χρέος που δεν είχαμε τα κότσια να το κάνουμε εμείς. Κι αυτό τους αρκεί».

Σέρρες 21.9.2010

* * *

“Οταν ό Πέτρος (=ό Νίκος) μού ἔστειλε τὸ βιβλίο του αὐτό, τοῦ ἀπάντησα μὲ τὸ ἀκόλουθο γράμμα.

‘Αγαπητέ μου συστρατιώτα Νίκο,

Συγχαρητήρια γιὰ τὶς αὐξημένες Λαζαρῖνες· τὰ ώραῖα διηγήματά σου τὰ ἀπόλαυσα. πᾶν τὰ χρόνια πᾶν τὰ νιάτα. Κάποτε τρέχαμε στὶς νήσου τ’ ἀκρογιάλια, καὶ τώρα μᾶς χαιρεταὶ ἡ πολυθρόνα. κάποτε ἥμασταν γεναῖοι ὄπλαρχηγοί, καὶ μᾶς ἔτρεμαν ὅλοι οἱ κακοί. τώρα σφαδάζω στοὺς ὁρευματόπονους καὶ δυσκολεύομαι νὰ περπατήσω. πῶς καταντήσαμε, λοχία, ἀν καὶ δὲν εἴμαστε ἀπὸ τὴν Ἀμφιλοχία. γέρος ἐσὺ γέρος κι ἐγώ, λευκὰ μαλλιὰ ἀντὶ γιὰ μαῦρα. ἐσὺ τὰ ὀγδόντα πέρασες κι ἐγὼ τὰ πλησιάζω. δὲν ξέρω ἀν ποτὲ τὰ φτάσω κι ἀν τὸ ἔργο μου θὰ τελειώσω. ἔχω ἔνα μεγάλο ἔργο στὰ σκαριά, καὶ μοὺ χρειάζονται ἀκόμα λίγα χρόνια. προσεύχομαι στὸ θεὸν νὰ ἐπιτρέψῃ νὰ τὸ δῶ ὄλοντα, καὶ ἀς μὲ πάρη. ζήτα καὶ σὺ ἀπὸ τὸ θεὸν γιὰ μένα αὐτό, κι ἔπειτα ἀς μὲ πάρη. ὁ θεὸς ἀκούει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, γιατὶ ὅλους παιδιὰ τοὺς ἔχει. σοῦ εὔχομαι νὰ ζήσῃς Χρόνια Πολλὰ καὶ πολλὰ βιβλία νὰ γράψῃς. Καλές γιορτές, Καλὴ χρονιά. σὲ σένα στὴ Φωφά καὶ στὰ παιδιά σας.

Δρ Κωνσταντίνος Σιαμάκης
ἐπίλαρχος

ΚΗΡΥΓΜΑ ΣΤΗ ΛΗΜΝΟ

Ως πολίτης και 33 έτῶν φιλόλογος και υπίλαρχος εἶχα κηρύξει τὸ λόγο τοῦ θεοῦ σὲ ἐκκλησίᾳ γιὰ πρώτη φορὰ στὴ ζωὴ μου γύρω στὴν 1 Ιουλίου τοῦ 1974 στὸ χωρὶς Σκοπιὰ τῆς Φλωρίνης κατ’ ἐντολὴν τοῦ τότε ἐπισκόπου Φλωρίνης Αὐγούστινου. Ἡθέλα πολὺ νὰ κηρύξτω, ἀλλὰ κάποιος μ’ ἐμπόδιζε ἔκεινος ποὺ μὲ εἰρωνεύτηκε ὅπως γράφω στὸ τέλος τοῦ κεφαλαίου 45. στὴ Λήμνο ποὺ παρουσιάστηκα μετὰ λίγες μέρες κατὰ τὴν ἐπιστράτευσι, στὶς 21 Ιουλίου τοῦ ἵδιου ἔτους, καθὼς τὸν πρῶτο μῆνα, μέχρι 20 Αὐγούστου, ἡ πιθανότητα τῆς πολεμικῆς συρράξεως ἦταν πολὺ μεγάλη, ἔβλεπα ὅτι θὰ πολεμήσω. δὲν μ’ ἔνοιαζε ἂν θὰ σκοτωνόμουν, ἀλλὰ μ’ ἔκαιγε τὸ ὅτι, σὲ περίπτωσι ποὺ θὰ ἐπιζοῦσα, δὲν θὰ μποροῦσα νὰ κηρύξω τὸ λόγο τοῦ θεοῦ ποτέ μου. ὁ πολεμιστὴς δὲν γίνεται αληρικὸς οὔτε κήρυκας τοῦ λόγου τοῦ θεοῦ οὔτε συγγραφεὺς χριστιανικοῦ βιβλίου· ἡ ἵδιότητα τοῦ πολεμιστοῦ εἶναι γι’ αὐτὰ κώλυμα. ὅταν εἶχα πάρει τὸ πτυχίο μου προσπάθησα γιὰ τὸ λόγο αὐτὸν ν’ ἀποφύγω τὴν στράτευσι, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσα. ἔπειτα ὡς νεοσύλλεκτος ὅλο τὸν πρῶτο μῆνα ἥμιουν ἀποφασισμένος νὰ μὴ γίνω ἀξιωματικός, γιὰ νὰ ἔχω μικρότερη πιθανότητα νὰ γίνω πολεμιστής. διότι οἱ ἀξιωματικοὶ πολεμοῦν ὅλοι ἀνεξιαρέτως, ἐνῷ οἱ ἀπλοὶ στρατιῶτες μερικὲς φορές δὲν πολεμοῦν. ἐν τούτοις ἡ ζωὴ μου μέσα στὸ θάλαμο τῆς διμοιρίας, ὅπου οἱ φαντάροι ὅλη τὴν ὥρα πορνολογοῦν καὶ βλασφημοῦν τὰ θεῖα μὲ μιὰ συχνότητα ἀπίστευτη, ἦταν πολὺ φρικτὴ καὶ ἄθλια, καὶ δὲν ὑποφέρονταν. ἔτσι ἀποφάσισα νὰ γίνω ἀξιωματικός. δεύτεροι συντελεσταὶ τῆς ἀποφάσεώς μου αὐτῆς ἦταν ἡ αὐταρχικὴ καὶ ἀπατεωνικὴ συμπεριφορὰ τοῦ συνταγματάρχου διοικητοῦ τοῦ ἐν Κορίνθῳ στρατοπέδου τῶν νεοσυλλέκτων Y.E.A. καὶ ἡ συνετὴ συμβουλὴ δυὸς ταγματαρχῶν καὶ ἐνὸς δοκίμου τοῦ πεζικοῦ, τοὺς ὅποιοὺς ἀναφέρω στὴν ἀρχὴ τοῦ παρόντος corpus (κεφ. 3). συνετέλεσε κυρίως ἡ πρώτη αἰτία, ἀλλὰ πῆρα τὴν ὁριστικὴ ἀπόφασι μετὰ τὴ δεύτερη καὶ τὶς συμβουλές. τὴ δὲ περίπτωσι νὰ μὴν ἐπιτύχω στὶς εἰσαγωγικὲς ἐξετάσεις γιὰ τὶς σχολές ἀξιωματικῶν τὴν ἐρμήνευσα προκαταβολικὰ ὡς ἀντίρρησι τοῦ θεοῦ, ποὺ θὰ τὴν ἀποδεχόμουν ἐξ Ἰσου. αὐτὴ ἡ καταστάλαξι ὠλοκληρώθη-

κε μέσα μου δύο μέρες πρὸ τὶς εἰσαγωγικὲς ἐξετάσεις γιὰ τὶς σχολὲς ἀξιωματικῶν. τὸ ὅτι πέρα ἀπὸ τὶς ἐργάσιμες ὥρες στὸ στρατόπεδο ὡς ἀξιωματικὸς θὰ πήγαινα στὸ σπίτι μου, νὰ μὴν ἀκούω τὰ πορνόλογα καὶ τὶς βλασφημίες τῶν θείων στὸ θάλαμο τῆς διμοιρίας, ἀλλὰ νὰ ἡρεμῶ, νὰ μελετῶ τὴ Βίβλο καὶ τὴν ἐπιστήμη μου, νὰ ἔχω τὴ βιβλιοθήκη μου, νὰ γράφω, νὰ τηλεφωνῶ στοὺς προσφίλεῖς μου, νὰ προσεύχωμαι, ἦταν πιὰ ἡ νοσταλγία μου. εἶχα σιχαθῆ τὸ στρατῶνα. ἔτσι ἔδωσα ὅσο μποροῦσα καλλίτερες ἐξετάσεις, καὶ πέρασα στὴ Σχολὴ τοῦ Ἰππικοῦ τῶν Τεθωρακισμένων. στὴ Λῆμνο τώρα ἡ μονάδα μου ἦταν ἓνα τάγμα βαρέων ὄπλων τοῦ πεζικοῦ ἐνισχυμένο καὶ μὲ πολλοὺς πολιτοφύλακες, οἱ δὲ διοικηταὶ τῶν λόχων ἦταν ὅλοι ὑπίλαρχοι· οἱ δύο ἦταν καὶ διμοτάξιοι συμμαθηταί μου στὴ Σ.Α.Τ.. στὸ λόχο μου εἶχα ὡς διμοιρίτες ἔναν ὑπίλαρχο νεώτερο μου, ἔναν ἀνθυπίλαρχο, κι ἔναν ἀνθυπολοχαγὸ τοῦ μηχανικοῦ. οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ Ἰππικοῦ σὲ ἐπιστράτευσι διοικοῦν λόχους πεζικοῦ βαρέων ὄπλων· ἡ ἀναπληρώνουν ἀπώλειες τοῦ Ἰππικοῦ. ὡς ἐπιλογία μου ὠρισα ἔναν τριαντάρη ἔφεδρο λοχία, δὲ όποιος στὸ ἐπάγγελμά του ἦταν δάσκαλος διωρισμένος πρὸ δεκαετίας καὶ πεπειραμένος σὲ καθήκοντα ἐπιλογίου.

‘Ο πόλεμος, ποὺ φαινόταν ἔτοιμος νὰ ἐκραγῇ καὶ ἀναπόφευκτος, καὶ ἡ θέσι τῆς Λήμνου μπροστὰ στὸ στόμιο τοῦ τουρκικοῦ Ἐλλησπόντου, καὶ μιὰ μοῖρα τοῦ τουρκικοῦ πολεμικοῦ στόλου ποὺ περίμενε 6 μίλια (= 10 χιλιόμετρα) ἀπὸ τὴν παραλία τῆς νήσου πανικόβαλλαν τὸν ἄμαχο πληθυσμό· ὑπῆρχε πολὺς φόβος στὸ λαό. ἔτσι λοιπὸν οἱ ἀνθρωποι, καὶ οἱ πιὸ ἀδιάφοροι, ἔτρεχαν στὶς ἐκκλησίες κάθε ἀπόγευμα, γιὰ παρακλήσεις, καὶ παρακαλοῦσαν τὸ θεὸν νὰ τοὺς σώσῃ.

Πεπειραμένος ἥδη σ’ αὐτὰ τὰ φαινόμενα, ἥξερα ὅτι, μόλις ἀποσυρθῆ ἡ ἀπειλὴ τοῦ πολέμου, ὁ κόσμος πάλι «θὰ γυρίσῃ τὴν πλάτη» στὴ Χριστιανικὴ πίστι. πίστευα ὅμως καὶ ὅτι τότε ἦταν μιὰ εὐκαιρία ν’ ἀκούσῃ ὁ κόσμος ἐκεῖνος τὸ λόγο τοῦ θεοῦ κι ὅτι ἀπ’ ὅλη αὐτὴ τὴν περιπέτεια μπορεῖ κάτι νὰ μείνῃ στὴ Χριστιανικὴ πίστι. πέροι ἀπ’ αὐτὴ τὴν ἐλπίδα μου κίνητρό μου, γιὰ νὰ κηρύγγω, ἦταν νὰ προλάβω νὰ κηρύξω, προτοῦ νὰ πολεμήσω· διότι ἔπειτα δὲν θὰ μποροῦσα νὰ κηρύξω, ἀφοῦ θὰ εἶχα πολεμήσει. ἥξερα δὲ ὅτι, ἀκόμη κι ἀν βράδυνα ἐλάχιστα νὰ δατάξω πῦρ, πάλι θὰ σκότωνα, καὶ μάλιστα τοὺς ἀθώους δικούς μου, ποὺ θὰ περίμεναν τὴ διαταγὴ μου· κι αὐτὸ βέβαια θὰ ἦταν ὀλοκάθαρα ἔνα ἔγκλημα κι ἔνα πολὺ μεγαλείτερο κώλυμα τοῦ νὰ κηρύγγω τὸ λόγο τοῦ θεοῦ προφορικῶς ἢ γραπτῶς. ἔνιωθα ὅτι μόνον ἀν ὁ θεὸς ἀποτρέψῃ τὸν πόλεμο, θὰ ἦταν νόμιμος ἐνώπιόν του τρόπος ποὺ θὰ μὲ κρατοῦσε καθαρὸ ἀπὸ κάθε κώλυμα. κι αὐτὸ μ’ ἔκανε νὰ εἴμαι ὡς ἀξιωματικὸς ἄγρυπνος ἀνοιχτομάτης καὶ γενναῖος.

δὲν ὑπῆρχε ἡθικὸς τρόπος τοῦ νὰ μὴν πολεμήσω, ἀν δὲ ἐχθρὸς ἔκανε ἀρχὴν χειρῶν ἀδίκων. καὶ προσευχόμουν· «Κύριε, μὴν ἐπιτρέψῃς νὰ γίνη πόλεμος». καὶ εἰσακούσθηκα· ὅχι μόνον ἐγὼ ἀλλὰ κι ἑκατομμύρια ἄλλων ἀθώων. κι ἔτοι ἥμουν ἐν τέλει ὁ πιὸ ἀποφασιστικὸς ἀξιωματικὸς στὸ νὰ πολεμήσω. ἔλεγα στοὺς ὑφισταμένους ἀξιωματικούς μου καὶ στοὺς ἄλλους ἀντρες μου· «Ἄν ἐκραγῇ πόλεμος καὶ σκοτωθῇ ἔστω καὶ ἔνας, αὐτὸς ὁ ἔνας πρέπει νὰ εἴμαι ἐγώ». τοὺς ἔλεγα δὲ καὶ τὸ στίχο τοῦ Τυρταίου·

*Τεθνάμεναι γάρ καλὸν ἐνὶ προμάχοισι πεσόντα
ἄνδρ' ἀγαθὸν περὶ ἣ πατρίδι μαρνάμενον
ἥτοι. Τί τιμὴ στὸ παλληκάρι ὅταν πρώτο στὴ φωτὶά
σκοτωθῇ γιὰ τὴν πατρίδα!* (μετάφρασι Σπ. Τρικούπη).

καὶ κατ' ἐμαυτὸν ἔλεγα· «Πρέπει νὰ εἴμαι ὁ πιὸ γενναῖος κι ἀποφασιστικὸς καὶ πρῶτος στὴν πρώτη γραμμὴ τοῦ πυρός». αὐτὰ ὅλα βέβαια ἦταν μόνο λόγος, καὶ ὅχι πρᾶξι. γι' αὐτό, ὅταν ἔστρωσα τὸ ναρκοπέδιο στὸν Κόλπο τοῦ Κάσπακα, ἡ συμμετοχή μου στὸν μέγιστο κίνδυνο ἦταν ἡ μόνη καὶ κατ' ἔξοχὴν ἔνδειξι τοῦ ὅτι δεχόμουν νὰ κινδυνεύσω τὸν μέγιστο ὑπαρκτὸ κίνδυνο, ὅπως ἴστορησα. τὸ ὅτι δὲν ἔπαθα τίποτε οὔτε ἐγώ. οὔτε οἱ ἄντρες ποὺ ιρέμονταν ἀπὸ τὸ πρόσταγμά μου, τὸ εἶδα ως μιὰ εὐαρέσκεια τοῦ θεοῦ κι ἀπάντησί του στὴν προσευχή μου· καὶ στὴν προσευχὴ βέβαια πολλῶν ἀνθρώπων. στὴ Λῆμνο, παρ' ὅλο ποὺ δὲν ἔγινε πόλεμος, χιλιάδες ἀνθρώπων μὲ θεωροῦσαν ως τὸν γενναιότερο τῶν στρατευμένων. καὶ μοῦ ἐκδήλωναν τὸ θαυμασμό τους γι' αὐτό. καὶ γι' αὐτὸ χάρηκα πάρα πολύ, ὅταν δὲν ἔγινε πόλεμος.

”Ετοι τὴ δεύτερη Κυριακὴ τῆς στρατείας μου πῆγα στὸ ναὸ τοῦ Ἀνδρωνίου, ποὺ ἦταν κοντὰ στὸ ὑπαίθριο διοικητήριο μου, καὶ ζήτησα ἀπὸ τὸν παπᾶ νὰ κηρύξω· κι ἐκεῖνος μοῦ ἐπέτρεψε μετὰ χαρᾶς. συστήθηκα ως φιλόλογος, λοχαγὸς τοῦ ἐκεῖ ὠχυρωμένου λόχου. δὲν μοῦ ἄρεσε τὸ ὅτι πήγαινα στὴν ἐκκλησία γιὰ κήρυγμα ὥπλισμένος, ἀλλ' ἡ ἀναμονὴ γιὰ μιὰ ἐνδεχόμενη ἐπίθεσι τῶν Τούρκων ἀπὸ θαλάσσης καὶ ἀέρος ἦταν τόσο ἄγρυπνη, ποὺ μόλις τολμοῦσα νὰ πάω στὴν ἐκκλησία. ἄφηνα στὸ διοικητήριο τὸν ἐπιλογία μ' ἔναν ἔτοιμο ἀγγελιοφόρο κι ὁ ἵδιος ἔπαιρνα μαζί μου ἔναν στρατιώτη, στὸν ὅποιο ἔδινα νὰ κρατάῃ ἔξω στὸ νάρθηκα τὸ ζωστῆρα μου μὲ τὸ πιστόλι τυλιγμένα σὲ μιὰ ἐφημερίδα· αὐτὸς εἶχε ἐντολή, ἀν εἰδοποιοῦνταν ἀπὸ τὸν ἀγγελιοφόρο ὅτι κάτι συμβαίνει, νὰ μπῇ στὴν ἐκκλησία καὶ νὰ μὲ εἰδοποιήσῃ ἀμέσως, κι ἀν τὴν ὥρα ἐκείνη μιλοῦσα στὸν ἀμβωνα, νὰ μοῦ κάνῃ ἔνα προκαθωρισμένο νεῦμα, γιὰ νὰ σταματήσω καὶ νὰ σπεύσω νὰ λάβω καὶ νὰ δώσω διαταγές. δὲν ἤθελα μὲ κανέναν τρόπο νὰ βάλω ὅπλα μέσα στὴν ἐκκλησία. ὁ ἀγγελιοφόρος θὰ φύλαγε τὸ πι-

στόλι μου, ὅταν ὁ ἄλλος θὰ ἔμπαινε ἀοπλος μέσα, γιὰ νὰ μοῦ κάνῃ τὸ νεῦμα. καὶ θὰ φεύγαμε καὶ οἱ τρεῖς. θὰ ἥταν ἐξωφρενικὸν νὰ κηρύττω ὡπλισμένος. ὁ παπᾶς καὶ τὸ ἐκκλησίασμα μ' ἀγάπησαν ἀμέσως καὶ μὲ περίμεναν κάθε Κυριακή. ὁ παπᾶς βέβαια μοῦ εἶπε ὅτι πρέπει ν' ἀναφέρῃ τὸ γεγονός ὅτι κηρύττω στὸν ἐπίσκοπο, κι ἐγὼ τοῦ εἶπα ὅτι αὐτὸς εἶναι αὐτονόητο.

Κατὰ τὴ διάρκεια τῶν τριῶν πρώτων συναπτῶν Κυριακῶν μὲ τὰ τρία κηρύγματα τοῦ «λοχαγοῦ», ὅπως μ' ἔλεγαν ὅλοι, γνωρίστηκα μ' ἓνα συνομήλικό μου καθηγητὴ θεολόγο, ὁ ὄποιος ἀπὸ τότε μερικὲς Κυριακὲς μὲ καλοῦσε στὸ σπίτι του γιὰ φαγητὸ μετὰ τὴν ἐκκλησία, καὶ συντρώγαμε σὰν παλιοὶ φίλοι. ὁ πεντάχρονος γιὸς τοῦ θεολόγου μὲ θαύμαζε καὶ μοῦ ζητοῦσε ἐπίμονα νὰ τὸν πάρω γιὰ στρατιώτη μου καὶ νὰ τοῦ δώσω ὅπλα, «γιὰ νὰ φυλάγῃ σκοπός». οἱ γονεῖς του τοῦ ἔλεγαν «Εἶσαι ἀκόμα μικρός», ἀλλ' ἐγὼ τοῦ εἶπα· «Οχι· εἶσαι ἀρκετὰ μεγάλος, γιὰ νὰ σὲ κάνω στρατιώτη, καὶ θὰ τὸ φροντίσω ἀμέσως». τὸν πῆρα λοιπὸν μαζὶ μὲ τὸν πατέρα του στὸ διοικητήριό μου καὶ τοῦ ἔδωσα ἀπὸ τὴν ἀποθήκη τοῦ λόχου μου –ἔναν ὑπαίθριο σωρὸ ὄπλισμοῦ, πυρομαχικῶν, καὶ λοιποῦ ὑλικοῦ– μία ζώνη, ἔνα ξίφος, ἔνα παγούρι, κι ἔνα κράνος· ὅσο γιὰ ὅπλο, ἀφοῦ τοῦ ἔδωσα ἔνα, γιὰ νὰ δῇ ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ τὸ σηκώσῃ, τοῦ ὑποσχέθηκα ὅτι τοῦ χρόνου ποὺ θὰ εἶναι πιὸ μεγάλος, θὰ τοῦ τὸ δώσω κι αὐτό· «Αὐτὸς εἶναι τὸ ὄπλο σου, νὰ τὸ θυμᾶσαι. τώρα θὰ φορᾶς τὰ ὅπλα ποὺ σου ἔδωσα, καὶ κάθε μέρα μία ὥρα θὰ φυλάγῃς σκοπὸς μπροστὰ στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ σας. κι ὅταν ἔρχωμαι τὴν Κυριακὴ στὸ σπίτι σας, νὰ σὲ βρίσκω ἐκεῖ σκοπὸ καὶ νὰ μὲ χαιρετᾶς, ὅταν μπαίνω. εἶμαι ὁ λοχαγός σου καὶ σου δίνω διαταγές». ὁ μικρὸς τρελλάθηκε. ἐκτελοῦσε μὲ ζῆλο ὅλες τὶς διαταγὲς καὶ φοροῦσε τὰ ὅπλα μὲ ἀνεκλάλητο καμάρι, κι ὅταν ἔπαιξε μὲ τ' ἄλλα παιδιά, τονίζοντάς τους συνεχῶς ὅτι «Εἶναι ἀληθινά, τὰ πῆρα ἀπὸ τὸ στρατό», εἶχε γίνει ὁ «λοχαγὸς» τῆς γειτονιᾶς. τοῦ ἄφησα τὰ ὅπλα μέχρι τὸ τέλος τῆς ἐπιστρατεύσεως. οἱ γονεῖς του μοῦ εἶπαν ὅτι ξετρελλάθηκε μὲ τὰ ὅπλα καὶ θέλει νὰ τὰ φοράῃ καὶ στὸν ὕπνο. τοὺς εἶπα ὅτι ἐγὼ τοῦ εἶπα ὅτι «οἱ γενναῖοι στρατιῶτες στὸν πόλεμο κοιμοῦνται μὲ τὰ ὅπλα, γιατὶ ὁ ἔχθρὸς μπορεῖ νὰ ἐπιτεθῇ ξαφνικὰ καὶ τὴ νύχτα», κι ὅτι εἶναι καλὸ γιὰ τὸ χαρακτῆρα τους νὰ κάνουμε τὰ νήπια ἀγόρια καὶ τοὺς νέους γενικῶς νὰ νιώθουν ἄντρες. κι αὐτὸν τὸν ἔκανα κι ἀνθυπίλαιρχο περνώντας στὸν ὕμο του ἔνα ἄστρο. καὶ κάθε φορὰ ποὺ πήγαινα στὸ σπίτι τους φύλαγε σκοπὸς στὴν αὐλόπορτα μὲ ὅλο τὸν ὄπλισμό του καὶ «παρουσίαζε ὅπλα μὲ τὸ ξίφος του» τιμώντας με καθὼς ἔμπαινα, ὅπως τὸν ἐκπαίδευσε ὁ πατέρας του. ἔδινε καὶ στὰ γειτονόπουλα νὰ φορέσουν τὸν ὄπλισμό του, ἀλλὰ λίγο μόνο. ὁ μόνιμος ἥταν αὐτός. μοῦ θύμιζε δὲ τὸν ἔαυτό

μου. ὅταν ἥμουρη 8 ἐτῶν (1948 - 49· καιρὸς πολέμου), ἐγὼ ἔλυνα ἀρμολογοῦσα καὶ καθάριζα τὸ ὅπλο τοῦ πατέρα μου (Ἑμφιλ 4), καὶ ὥπλιζα κι ἀσφάλιζα κι ἀπασφάλιζα κλπ.. καὶ κάποτε ποὺ ἀπέκτησα 5 ἀμεταχείριστες σφαῖρες, στὶς 25 Μαρτίου, ποὺ πολλοὶ πυροβόλοι ὡσανταχείριστα στὸν ἀέρα, ὁ πατέρας μου μοῦ ἔδωσε καὶ τὶς ἔρριξα, ἐνῷ οἱ φύλοι μου μὲ κύτταξαν· ἔνιωθα μεγάλος ἄντρας. κάποτε συνάντησα στὸ Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιο τὸ παιδί ἐκεῖνο ἄντρα καὶ φοιτήτη πλέον· μοῦ εἶπε ποιός εἶναι, κι ὅτι ἐκείνη ἡ ἀνάμνησι εἶναι ἡ πιὸ ἔντονή του.

‘Ο θεολόγος ὡς παράγων τοῦ τόπου καὶ μάλιστα στὰ ἐκκλησιαστικὰ μὲ προώθησε καὶ κήρυξα μερικὲς φορὲς καὶ στὸ μητροπολιτικὸ ναό. ἐπειδὴ ἥμουρη ἥδη συγγραφεὺς πολλῶν ἐπιστημονικῶν θεολογικῶν συγραμμάτων καὶ μελετῶν καὶ ἀρθρων, εἶχα ἐξ ἀρχῆς κήρυγμα ὠρίμου καὶ πεπειραμένου κήρυκος. κανεὶς δὲν ὑποψιαζόταν ὅτι στὸν ἄμβωνα ἥμουρην πρωτάροης. μὲ όπωτοῦσαν πόσα χρόνια ἔχω ποὺ κηρύττω, κι ἀπαντοῦσα· «Ἀρκετὸν καιρό, ἀλλὰ δὲν θυμοῦμαι πόσον ἀκριβῶς». μετὰ τὸ πρῶτο κήρυγμά μου στὸ μητροπολιτικὸ ναό, ὁ ἐπίσκοπος μὲ κάλεσε στὴ μητρόπολι νὰ μὲ γνωρίσῃ. καὶ φυσικὰ πῆγα.

‘Ο ἐπίσκοπος τῆς Λήμουν λεγόταν Παντελεήμων· ἥταν ἔνας γέρος ἔξεμοναχιασμένος καὶ τότε φοβισμένος ἀπὸ τὸν ὑπὸ ἔκρηξι πόλεμο, καὶ ὅλη τὴν ὥρα μὲ όπωτοῦσε ἀν ὁ πόλεμος θὰ γίνη. εἶχε δὲ καὶ πολλοὺς χάρτες ποὺ πάντοτε περιεῖχαν τὸ Αἰγαῖο, καὶ «μελετοῦσε» πᾶς κι ἀπὸ ποὺ μποροῦν νὰ ἐπιτεθοῦν στὴν Ἑλλάδα οἱ Τούρκοι, καὶ ἰδίως στὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου, καὶ ἰδιαίτερα στὴ Λήμυνο, καὶ ποιό εἶναι τὸ πιθανώτερο σημεῖο ποὺ θὰ δεχτῇ τὴν ἐπίθεσι πρῶτο, καὶ ποιές καὶ πόσες εἶναι οἱ πιθανότητες νὰ νικήσουν οἱ “Ἐλληνες” ἢ οἱ Τούρκοι, καὶ ...ἄν θὰ βομβαρδιστῇ τὸ μητροπολιτικὸ μέγαρο, τὸ σπίτι του, ποὺ εἶναι στὴν παραλία, ἢ ἄν, σὲ μιὰ ἀπόπειρα ἀποβάσεως, θὰ γίνη αὐτὴ ἐκεῖ στὴν παραλία τοῦ μεγάρου του. τοῦ εἶπα ὅτι γιὰ μὲν τὸ ἀν θὰ γίνη πόλεμος δὲν ξέρω δχι μόνον ἐγὼ ἀλλ’ οὔτε τὸ ἀρχηγεῖο τῶν ἐνόπλων δυνάμεων οὔτε ἡ κυβέρνησι, διότι αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν πρόθεσι καὶ τὰ σχέδια τῶν Τούρκων, κι ὅτι ἡ Ἑλλάδα δὲν πρόκειται νὰ ἐπιτεθῇ πρώτη. γιὰ τὰ ὑπόλοιπα ὅμως ἐξέφραζα τὴ γνώμη ὅτι ἡ σύρραξι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ θὰ εἶναι δλεθρος τῶν Τούρκων καὶ θρίαμβος τῶν Ἐλλήνων, ὅτι γι’ αὐτὸ δὲν ἀμφιβάλλει κανεὶς ἀξιωματικὸς οὔτε τὸ ἀρχηγεῖο τῶν ἐνόπλων δυνάμεων οὔτε ἡ κυβέρνησι, ὅτι ἐγὼ προσωπικὰ ἀνυπομονῶ πότε νὰ ἐπιτεθοῦν οἱ Τούρκοι κι ἀδημονῶ ποὺ δὲν ἐπιτίθενται ἐπὶ τέλους, «γιὰ νὰ τοὺς καταστρέψουμε καὶ νὰ ἡσυχάσουμε γιὰ κάμποσες δεκαετίες» (παρωμοίασα μάλιστα τὸν ἑαυτό μου μὲ ἄλογο ποὺ τὸ συγκρατεῖ ὁ καβαλάρης ἀπὸ τὰ χαλινάρια, κι αὐτὸ χτυπάει ἀνυπόμονα τὶς ὁπλές του στὸ χῶμα καὶ χλιμιντρίζει γιὰ

πόλεμο), ὅτι οἱ Τοῦρκοι εἶναι ἀδύνατο νὰ κάνουν ἀπόβασι στὴ Λῆμνο, ὅτι καὶ μόνο νὰ δοῦν οἱ δυνάμεις μας ἀπὸ μακριὰ μὲ δάνταρ καὶ διόπτρες τουρκικὰ πλοῖα νὰ «βάζουν πλώρη» πρὸς τὴ Λῆμνο ἢ ἀεροπλάνα νὰ κατευθύνωνται πρὸς αὐτή, αὐτὰ μέσα σ' ἐνάμισυ λεπτὸ θὰ γίνουν συντρίμια καὶ ματωμένα ἵσλαμικὰ κρεάτα στὸν ἀέρα καὶ στὰ νερὰ τοῦ πελάγους, ὅτι τὸ σημεῖο τῆς παραλίας μπροστὰ στὸ μητροπολιτικὸ μέγαρο τὸ ἔχω στὴν ἀμυντικὴ εὐθύνη μου ἐγὼ ὁ ἴδιος –αὐτὸ ἥταν ἀλήθεια– κι ὅτι ναι τὸ σημεῖο αὐτὸ εἶναι πολὺ πρόσφρογο γι' ἀπόβασι, ἀλλ' ὅτι ὁ ἴδιος ἔχω τέτοια δύναμι πυρὸς καὶ τόσο ἐκπαιδευμένους ἄντρες, ποὺ μπορῶ νὰ καταστρέψω ἔναν ὀλόκληρο στόλο τουρκικῶν πολεμικῶν καὶ πολλὰ κι ἀλλεπάλληλα σμήνη τουρκικῶν ἀεροπλάνων –ἐδῶ ἔβαξα καὶ πολὺ ἐνθουσιαστικὸ στοιχεῖο, ποὺ ἀναπέρωσε τὸ μητροπολίτη ὅσο δὲν εἶχα προβλέψει οὔτε ὁ ἴδιος–, ὅτι οἱ ἄντρες μου μὲ τὸ χέρι στὴ σκανδάλη πολλῶν καὶ βαρέων ὅπλων περιμένουν τοὺς Μεμέτηδες ἄγρυπνα κι ἀνυπόμονα πότε νὰ ἐπιτεθοῦν, γιὰ νὰ τοὺς κομματιάσουν στὸν ἀέρα καὶ νὰ τοὺς κάψουν καὶ νὰ τοὺς καβουρντίσουν σὰν τσιγαρίδες πάνω στὰ καταστρώματα καὶ στὰ νερὰ τοῦ πελάγους, ὅπου θὰ ταῖσουν μὲ τὰ τεμάχιά τους τοὺς καρχαρίες, ὅτι μόνον ἀν ἡ Τουρκία ἀποφασίσῃ νὰ καταστρέψῃ ὅλο τὸ στρατὸ της, θὰ κάνῃ τὴν τρέλλα νὰ ἐπιτεθῇ στὴ Λῆμνο, ὅτι τότε στὴν Τουρκία θὰ

Κλαῖνε τὰ χάνια γι' ἄλογα καὶ τὰ τζαμιά γι' ἀγᾶδες,
καὶ ἄλλα τέτοια πεζὰ καὶ ἔμμετρα. ὁ μέχρι τὴν ὥρα ἐκείνη φοβισμένος μητροπολίτης χάρηκε πάρα πολύ, ἔλαμψε τὸ πρόσωπό του, φάνηκε σὰν εἴκοσι χρόνια νεώτερος, καὶ πήρε ἔνα ὑφος τόσο ὀρειμάνιο, σὰ νὰ περίμενε τοὺς Τούρκους νὰ δρασκελίσουν ἀπὸ τὸ κατάστρωμα τῶν πολεμικῶν τους στὸν αἰγαλὸ μπροστὰ στὸ μητροπολιτικὸ μέγαρο, γιὰ νὰ τοὺς σφάξῃ ὅλους ἴδιοχείρως. εἶχα ἐντυπωσιαστῇ ἀπὸ τὰ θεαματικάτατα ἀποτελέσματα τῆς ἐμψυχωτικῆς μου «ἐνημερώσεως».

Στὴ συνέχεια «ἐνημέρωσα» τὸ μητροπολίτη «ἐπὶ τοῦ χάρτου» γιὰ τὰ διάφορα σενάρια ἐπιθέσεως ἀπὸ θαλάσσης καὶ ἀέρος ἐναντίον τῆς Λήμνου ἢ τοῦ μητροπολιτικοῦ μεγάρου καὶ τ' ἄντιστοιχα σενάρια ἀμύνης καὶ ἀντεπιθέσεως τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ ξηρᾶς θαλάσσης καὶ ἀέρος, καὶ γιὰ τὰ πλεονεκτήματα τῆς ἐλληνικῆς πλευρᾶς καὶ γιὰ τὴν ποιοτικὴ ὑπεροχὴ τῶν ἐλληνικῶν δυνάμεων, φροντίζοντας νὰ «διευκρινίζω» συχνὰ πυκνὰ τὸ πῶς ἀκριβῶς θὰ κομματιάσω ὁ ἴδιος μὲ τὰ βαρέα ὅπλα τοῦ λόχου μου τοὺς Τούρκους, πῶς θὰ τοὺς μουλιάσω στὸ αἷμα τους, πῶς τὴ γαλάζια θάλασσα θὰ τὴ βάψω κόκκινη μὲ τούρκικο αἷμα, πῶς θὰ τοὺς καψαλίσω σὰ σκαθάρια, πῶς θὰ τοὺς καταποντίσω καὶ θὰ τοὺς πνίξω, καὶ ἄλλα τέτοια, κι ὁ μητροπολίτης ἀπὸ τὴ χαρά του ἔκανε σὰ μικρὸ παιδί· καὶ τὴ στιγμὴ ἐκείνη θυμήθηκα

τὸ πεντάχρονο παιδὶ τοῦ φίλου μου θεολόγου μὲ τὸ ξίφος καὶ τὸ κράνος. ἀκριβῶς τὴν ἴδια ἔκφρασι καὶ χαρὰ καὶ περιφάνεια εἶχαν καὶ τὰ δυὸ παιδιά. ὁ μητροπολίτης μοῦ ζήτησε νὰ βάλω μπροστά στὸ μέγαρο εἰδικὲς δυνάμεις, καὶ τὸν βεβαίωσα ὅτι αὐτὸν ἥδη ἔχει γίνει, ἀφανῶς ὅμως γιὰ λόγους καθαρῶς στρατιωτικῆς τακτικῆς, κι ὅτι τὸ μητροπολιτικὸ μέγαρο μέσα στὰ στρατιωτικὰ ἐπιτελικὰ σχέδια εἶναι προωρισμένο σὲ κάποια φάσι τῆς μάχης νὰ γίνη ἔδρα μου καὶ μετερίζει μου καὶ κέντρο τῶν διαταγῶν μου καὶ τοῦ συντονισμοῦ τῆς μάχης, οὐλπ.. κι ὁ μητροπολίτης, μεθυσμένος ἀπὸ χαρὰ κι ἐθνικὴ ὑπερηφάνεια, μοῦ ἔδειξε τοὺς χώρους τοῦ μεγάρου, γιὰ νὰ διαλέξω τὴν καταλληλότερη θέσι. ἦταν τέτοια καὶ τόση ἡ φρενίτις τοῦ μητροπολίτου, ποὺ φοβόμουν πλέον μήπως μὲ τὶς μπαρούφες μου τὸ παραξήλωσα, καὶ κάποια στιγμὴ γίνων ἀντιληπτός, καὶ ...χάσω τὸ κήρυγμα! ἀλλὰ τέτοιος κίνδυνος δὲν ἐμφανίστηκε στὸν ὁρίζοντα. μόνο ποὺ δὲν ζήτησε ὁ μητροπολίτης νὰ γίνη διμοιρίτης μου σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς διμοιρίες μου. γιὰ μιὰ στιγμὴ ἀπὸ τὸ μυαλό μου πέρασε ἡ τρελλὴ σκέψι νὰ δώσω στὸ μητροπολίτη ἕνα τυφέκιο ἀπὸ τὴν ἀποθήκη μου κι ἕνα κουτί σφαῖρες καὶ μαζὶ ξίφος καὶ κράνος, ὅπως στὸ ἄλλο παιδί, καὶ νὰ τοῦ κάνω λίγη ἐκπαίδευσι στὴ χρῆσι τοῦ ὅπλου καὶ μιὰ βολή, ἀλλὰ μοῦ φάνηκε πολὺ τρελλὴ ἰδέα καὶ πιθανὴ γκάφα, καὶ δὲν τὴν ἐξέφρασα. Θὰ μποροῦσε τότε ἀκριβῶς νὰ μὲ πάρῃ χαμπάρι ὁ μητροπολίτης, καὶ ἡ μπαρούφα μου νὰ καταρρεύσῃ. εἶπα μέσα μου· «Φτάνει μέχρι ἐδῶ· καλὰ πήγαμε· μὴ τὰ γκρεμήσουμε τώρα».

Μετὰ ἀπὸ δύο περίπου ὥρες «ἐνημερώσεως» εἶπα στὸ μητροπολίτη· «Σεβασμιώτατε, εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ σᾶς ἐπιστήσω τὴν προσοχὴ σας στὸ ὅτι ὅλα, ὅσα εἴπαμε ἐδῶ μέσα, εἶναι ἄκρως ἀπόρρητα, καὶ δὲν πρέπει νὰ διαρρεύσῃ τίποτε καὶ μὲ κανέναν τρόπο. καλλίτερα νὰ πεθάνετε, παρὰ νὰ ὑπάρξῃ ἀπὸ μέρους σας ὅποιαδήποτε ἀκριτομύθεια. σᾶς ἐμπιστεύτηκα, ἐπειδὴ εἴστε ἔνα ἐπίσημο πρόσωπο, καὶ κυρίως ἐπειδὴ ἀντιλήφτηκα ὅτι εἴστε καὶ ἀνήρ ἐγνωσμένων ἐθνικῶν φρονημάτων, καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν θὰ διαπράξετε ἔνα τέτοιο λάθος, τὸ ὅποιο, ἀν διαπράχθη, οὕτε λίγο οὕτε πολὺ θὰ εἶναι ἐθνικὴ συμφορά». ὁ μητροπολίτης πῆρε ἔνα σοβαρὸ εὐγνῶμον κι ἐμπιστευτικὸ ὄφος, καὶ σὰν σὲ κλῖμα μυήσεως στὴ Φιλικὴ Ἐταιρία μὲ βεβαίωσε ὅτι θὰ φανῇ ἀντάξιος τῆς ἐμπιστοσύνης μου.

Στὸ τελευταῖο λεπτό, κατὰ τὸν ἀποχαιρετισμό, ὁώτησα τὸ μητροπολίτη· «Σεβασμιώτατε, μπορῶ νὰ συνεχίσω τὸ κήρυγμα;». «Καὶ τὸ ὁωτάς, λοχαγέ μου; εἶναι αὐτονόητο. νὰ κηρύξτης σ' ὅποιο ναὸ τῆς Λήμνου θέλεις». ἀποχαιρετιστήκαμε, κι ἔφυγα. ἀντιλήφτηκα ὅτι ὁ μητροπολίτης στεκόταν στὴν πόρτα καὶ μὲ καμάρωνε ἐθνικὰ ὑπερήφανος· μέχρι ποὺ χάθηκα ἀπὸ τὸ ὄπτικὸ πεδίο του.

Κήρυξα τὸ λόγο τοῦ θεοῦ καὶ στὸ Πλατὺ τῆς Λήμνου. ἡ Μύρινα μὲ τὸ Ἀνδρώνι μοῦ ἔφταναν –δὲν μποροῦσα ἄλλωστε τὸν πρῶτο μῆνα ν' ἀπομακρυνθῶ γιὰ πολλὴ ὥρα ἀπὸ τὴ σκηνὴ ποὺ ἦταν τὸ διοικητήριό μου ἢ νὰ βγῶ ἀπὸ τὸν τομέα τῆς εὐθύνης μου ποὺ ἦταν ἡ παραλία ἀπὸ τὸ Πλατὺ μέχρι τὸν Κάσπακα–, ἀλλὰ θέλησα νὰ κηρύξω μιὰ φορὰ καὶ στὸ Πλατύ, ἐπειδὴ πρὶν ἀπὸ 33 χρόνια, ὅση ἦταν τότε ἡ ἡλικία μου, εἶχε περάσει ἀπὸ κεῖ ὁ ἐπιστρατευμένος πατέρας μου, καθὼς μετὰ τὴν ἔναντι τῶν Γερμανῶν ἦταν τῶν Ἑλλήνων στὸ μέτωπο τοῦ Νέστου ὑποχωροῦσαν ἀνασυνταγμένοι κάπως στὰ νησιά, μέχρι ποὺ ἀπὸ τὴ Σάμο ἀποφάσισαν ἄλλοι νὰ φύγουν γιὰ τὴν Ἀφρικὴ κι ἄλλοι νὰ πᾶν στὸν Πειραιᾶ καὶ νὰ παραδοθοῦν στοὺς Γερμανούς, οἱ ὅποιοι τοὺς ἀφώπλισαν καὶ τοὺς ἄφησαν νὰ φύγουν στὰ χωριά τους. ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες γεννήθηκα. καὶ τώρα ἥθελα νὰ τηλεφωνήσω στὸν πατέρα μου ὅτι πῆγα κι ἐγὼ ἐπιστρατευμένος στὸ Πλατύ, ὅτι τὸ ἔχω στὸν τομέα τῆς εὐθύνης μου, κι ὅτι ἐκεῖ ἔχω κηρύξει καὶ τὸ λόγο τοῦ θεοῦ.

Στὶς 12 Ὁκτωβρίου, ὅταν ὁ πόλεμος εἶχε ἀποτραπῆ ὁριστικῶς ἀπολύθηκα. καὶ δὲν ἔναστροατεύθηκα ποτέ. δὲν ἔνανακήρυξα τὸ λόγο τοῦ θεοῦ μέχρι τὸν Ἱανουάριο τοῦ 1977. ἀπὸ τότε σὲ ἡλικία 36 ἐτῶν, ἄρχισα νὰ κηρύττω κάθε Κυριακὴ ἀνελλιπῶς ἐπὶ 45 μέχρι σήμερα χρόνια, κυρίως στὴ Θεσσαλονίκη, ἀλλὰ καὶ στὴν Ἀθήνα, καὶ σ' ἄλλες πόλεις τῆς Ελλάδος, καὶ στὸ Λήντσ τῆς Ἀγγλίας. εἶχα τὴν εὐτυχία νὰ μὴ γίνω πολεμιστής. διότι ἀν ὁ πόλεμος γινόταν, ἡ θέσι μου, ὁ βαθμός μου, καὶ ἡ δύναμι πυρὸς στὴν ὅποια θὰ διέταξα «Πῦρ!» ἦταν τέτοια καὶ τόσα, ποὺ θὰ πολεμοῦσα πρῶτος καὶ πολὺ ἄγρια. ἀκόμη κι ἀν δὲν σκοτωνόμουν, ἡ ἴσοβια γιὰ μένα συνέπεια θὰ ἦταν νὰ μὴν κηρύξω τὸ λόγο τοῦ θεοῦ ποτὲ καὶ νὰ μὴν μπορέσω νὰ γράψω χριστιανικὰ συγγράμματα καὶ μελέτες καὶ ἀρθρα ποτέ. αὐτὸ γιὰ μένα θὰ ἦταν ἀφάνταστα ὀδυνηρό. ζητοῦσα θερμὰ στὴν προσευχή μου νὰ μὴ γίνῃ πόλεμος, γιὰ πολλοὺς ἄλλους λόγους, καὶ γιὰ νὰ κηρύξω· κι ἐλεγα χαρακτηριστικά· «Κύριε, νὰ μὴ ὁτὲ μία σφαῖρα πιστολιοῦ». καὶ κάπως παράδοξα αὐτὸ ἐκπληρώθηκε τόσο οὐσιαστικά ὅσο καὶ κατὰ γράμμα. ἐνῷ στὶς ἄλλες δυὸ θητεῖες μου κατὰ τὶς πολλὲς καὶ διάφορες βιολές ἔρριξα μὲ ὅλα τὰ ὅπλα τοῦ ἵπτικοῦ ἄφθονα πυρομαχικά –μοῦ ἄρεσε πολὺ νὰ πυροβολῶ μὲ ὅποιοδήποτε ὅπλο καὶ νὰ ὁίχνω χειροβομβίδες–, κατὰ τὴν ἐπιστράτευσι ἔρριξα μόνο μία πιστολιὰ κι αὐτὴ ὅχι σὲ μάχη οὔτε σὲ βολή. οἱ ἄλλοι ὑπίλασχοι διοικηταὶ τῶν λόχων τοῦ τάγματος, ξέροντας ὅτι κηρύττω στὶς ἐκκλησίες, ἔχοντας ἀκούσει ὅλοι τὰ κηρύγματά μου, κι ἐκτιμῶντας τὸ λόγο μου πολύ, κατὰ τὶς δυὸ φορὲς ποὺ ὁ λόχος μου ἐπρεπε νὰ κάνῃ βολή, καὶ τὶς δυὸ Κυριακὴ πρωΐ, ὅπως ὥρισε ὁ διοικητής μας, ἐπίτηδες γιὰ νὰ

μοῦ πάγι κόντρα στὴ συνήθειά μου νὰ κηρύττω, ἀνέλαβαν κι ὠδήγησαν στὴ βολὴ τὸ λόχο μου ἐκεῖνοι, ἀνθρώποι κοσμικοὶ κατὰ τὰ ἄλλα, γιὰ νὰ μὴ σταματήσῃ τὸ κήρυγμά μου. μοῦ ἔλεγαν ὅλοι μαζὶ ἀποβραδίς· «὾χι· δὲν θὰ διακόψης τὸ κήρυγμα, ἐπειδὴ τὸ θέλει αὐτός· δὲν θὰ τοῦ γίνη. ἄφησέ μας νὰ σὲ βοηθήσουμε κι ἐμεῖς λίγο στὸ κήρυγμα ἔτσι». σοβαρολογοῦσαν. κι ὅταν ὁ διοικητὴς τὸ ἔμαθε καὶ μὲ εἰρωνεύτηκε ἐν ἀπουσίᾳ μου καὶ μπροστά τους, ἐκεῖνοι τοῦ ἀγρίεψαν. ἦταν ἔνας διοικητὴς δειλὸς καὶ χωρὶς κανένα κῦρος, κι ἐκεῖνοι τὸν ἔκαναν νὰ ζαρώσῃ φοβισμένος. τοῦ εἶπαν· «Δὲν θὰ ξαναμιλήσῃς ἔτσι γι' αὐτὸν καὶ γιὰ τὸ κήρυγμά του. δειλὸς ἀνδρείκελο, θυμᾶσαι πῶς σὲ βρήκαμε; ἀν ξαναυθαδιάσῃς, θὰ σὲ καθαρίσουμε». κι ἐγὼ τοὺς εἶπα· «Τὸ παραξηλώσατε· νὰ μὴν τὸ ξανακάνετε». καὶ πειθάρχησαν· ἥμουν ὁ ὑποδιοικητής.

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΜΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟ ΦΛΩΡΙΝΗΣ

“Οταν ήμουν μαθητής στή Σ.Α.Τ. (Σχολή Αξιωματικῶν Τεθωρακισμένων), ή όποια τότε ήταν στὸ Γουδί, μέσα στὴν Ἀθήνα, κάθε φορὰ ποὺ εἶχα ἔξοδο καὶ πήγαινα στὸ κτήριο τῆς ἀδελφότητος, ὁ πατὴρ Αὐγούστινος ηθελε νὰ μὲ βλέπῃ μὲ τὴ στολή. ἐγὼ τὸν χαιρετοῦσα στρατιωτικὰ ώς λοχαγό, κι ἐκεῖνος δὲν χόρταινε νὰ μὲ καμαρώνῃ.

‘Ως ἀνθυπίλαρχος στήν Ἀλεξανδρούπολι χρημάτισα, ὅπως ἀνέφερα, ἐκτάκτως διαχειριστής τοῦ χρηματικοῦ, κι ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς μισθοὺς ἔδινα στοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ τὴν Ἰστορία τοῦ Στρατοῦ καὶ πολλὰ ἄλλα στρατιωτικὰ βιβλία, τεχνικὰ διοικητικὰ τακτικὰ στρατηγικά. ἐπειδὴ μερικοὶ ἀξιωματικοὶ δὲν τὰ ἔπαιρναν, εἶχα περίσσια. ὁ π. Αὐγούστινος, ποὺ εἶναι γενικὰ βιβλιοφίλος καὶ φιλαναγνώστης κι ἔχει διαβάσει στὴ ζωὴ του πολλά, ηθελε πολὺν ν’ ἀποκτήσῃ στρατιωτικὰ βιβλία. στὰ κηρύγματά του πολλὲς φορὲς ἔλεγε παραδείγματα ποὺ ἀντλοῦσε ἀπὸ στρατιωτικὰ βιβλία. γέμισα λοιπὸν δυὸ μεγάλα χαρτοκιβώτια, ἔνα μὲ τόμους τῆς Ἰστορίας Στρατοῦ κι ἔνα μὲ ἄλλα στρατιωτικὰ βιβλία, καὶ τοῦ τὰ ἔστειλα ἀεροπορικῶς στήν Ἀθήνα. στὸν πρῶτο τόμο τῆς Ἰστορίας Στρατοῦ εἶχα γράψει τὴν ἀφιέρωσι·

Ἄρχιμανδρίτη Αὐγούστινῳ Καντιώτῃ
ἔμῷ πνευματικῷ πατρὶ καὶ διδασκάλῳ
ἰδόντι τὰς ἡμέρας ἐκείνας.

‘Ανθυπίλαρχος Κωνσταντίνος Σιαμάκης συγκινήθηκε πολύ. ὅταν μετὰ ἀπ’ αὐτὸ τὸν εἶδα σὲ μιὰ ἄδειά μου, μοὺ εἶπε μὲ μάτια βουρκωμένα· «Μ’ ἔκανες κι ἔκλαψα, ἀγριόγατε, μ’ ἐκεῖνο τὸ ἀμύμητό σου “ἰδόντι τὰς ἡμέρας ἐκείνας”. ξέρεις νὰ χτυπᾶς τὴν πρέπουσα χορδή μου, ἀγριόγατε!».

Στὸν ἐλληνοτουρκικὸ πόλεμο τοῦ 1974, ποὺ πάρα λίγο νὰ ἐπεκταθῇ καὶ στὸ Αίγανο, ήμουν ἥλαρχος διοικητὴς λόχου βαρέων ὅπλων (ἀντιαεροπορικῶν, ὅλμων, πολυβόλων, κλπ.) στή Λῆμνο. ήμασταν στὰ χαρακώματα. ἡ σκηνή μου ήταν μέσα σὲ δάσος ἔξω ἀπὸ τὴ Μύρινα, δίπλα σ’ ἔνα μεγάλο τουριστικὸ ξενοδοχεῖο, τὸ ὅποιο λόγῳ τῆς ἐμπολέμου καταστάσεως εἶχε ἐρημώσει ἀπὸ πελάτες. εἶχε δὲ τηλεφωνικὲς γραμμὲς ἀκόμη καὶ στήν ἄμμο παραλίας ὑπαίθριες. σχεδὸν

κάθε νύχτα, ώρα 10 - 12, τηλεφωνούσα από κεῖ στή Φλώρινα, όπου ό π. Αύγουστίνος ήταν έπισκοπος, καὶ τοῦ ἔδινα πλήρη ἀναφορά· πῶς μόλις εἶχα ἐπιθεωρήσει τοὺς ἄνδρες μου στὰ χαρακώματα, πῶς ήταν ἀναπτυγμένοι γύνω από τὴ Μύρινα, πῶς παρατηρούσαμε τὰ τουρκικὰ πολεμικὰ πλοῖα νὰ περιπολοῦν ἀπέναντί μας στὴν ἐλάχιστη κανονικὴ ἀπόστασι από τὴν ὑφαλοκρηπίδα μας, πῶς ἥμασταν ἔτοιμοι, μὲ τὴν παραμικρή τους ἐπιθετική κίνησι ν' ἀνοίξουμε πῦρ, πῶς προβλεπόταν μεγάλο μακελειό. δὲν χόρταινε ν' ἀκούῃ. καὶ κάθε φορὰ μὲ καληνυχτοῦσε μὲ βουρκωμένα μάτια· τὸ καταλάβαινα ἀπό τὴ φωνὴ του. μοῦ ἔλεγε· «Νιώθω σὰ νὰ εἴμαι μαζί σου στὰ χαρακώματα». μιὰ φορὰ τοῦ εἶπα μὲ τέχνασμα καὶ τὰ ἄκρως ἀπόρρητα συνθηματικὰ τῆς νύχτας ἐκείνης, ποὺ εἶναι γιὰ ὅλη τὴν Ἑλλάδα ἴδια. εἶναι τόσο ἀπόρρητα, πού, ἀν γιὰ ὁποιοδήποτε λόγο συμβῇ νὰ διαρρεύσουν, εἰδοποιεῖται ἀμέσως κατ' εὐθεῖαν τὸ ἀρχηγεῖο ἐνόπλων δυνάμεων στὴν Ἀθήνα, κι ἀμέσως δίνεται σῆμα σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα ν' ἀντικατασταθοῦν μὲ τὰ ἐφεδρικὰ μέχρι καὶ τὸν τελευταῖο σκοπὸ τῶν μονάδων καὶ τῶν χαρακωμάτων. κι αὐτὸ γίνεται μὲ διαταγὲς τυποποιημένες καὶ μονολεκτικὲς μέσα σὲ 10 λεπτά. εἶπα λοιπὸν στὸν π. Αύγουστίνο· «Σύνθημα τὸ βαπτιστικὸ τοῦ Καραβᾶ, παρασύνθημα ὁ χῶρος τῆς ἐπιτυχίας του». Καραβᾶς εἶναι τὸ ἐπίθετο τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς Ἀγίας Παρασκευῆς Μυλοχωρίου Πτολεμαΐδος π. Μαξίμου, ὁ ὄποιος, πρὸν καρῆ μοναχός, λεγόταν Μιλτιάδης. τόπιασε ἀμέσως ὅτι τὰ συνθηματικὰ εἶναι «Μιλτιάδης - Μαραθών». εἶχε μείνει κατάπληκτος καὶ συγκλονισμένος. καὶ τὴν ἄλλη μέρα μοῦ εἶπε ὅτι δὲν κοιμήθηκε ὅλη τὴ νύχτα. «Ἄγρυπνούσα μαζί σας στὰ χαρακώματα», μοῦ εἶπε, «δὲν μποροῦσα νὰ κοιμηθῶ, τὴν ώρα ποὺ σεῖς ἀντιμετωπίζατε τὸ ἐνδεχόμενο ν' ἀρχίσῃ ἡ μάχη». γιὰ νὰ πῶ τὴν ἀλήθεια ὅλη, ὅταν μοῦ τὸ εἶπε αὐτό, βούρκωσα κι ἐγώ. κι ὅταν τοῦ εἶπα «Σᾶς ζητῶ συγγνώμην γι' αὐτό ποὺ ἔκανα, δὲν πρόβλεψα ὅτι θὰ σᾶς κάνω νὰ ξενυχτήσετε», μοῦ ἀποκρίθηκε· «Ἐγὼ σ' εὐχαριστῶ. μοῦ ἄρεσε πάρα πολὺ ποὺ μοῦ ἔδωσες αὐτὴ τὴν ἀναφορά, κι ἔζησα κι ἐγὼ στὸ μέτωπο, ὅπως τὰ χρόνια τὰ παλιά, ἵλαρχε».

Σ' ἔνα ἄλλο τέτοιο τηλεφώνημα ἐκείνων τῶν ἡμερῶν, μόλις τελείωσα τὴν ἀναφορά μου γιὰ τὴν ἐπιθεώρησί μου καὶ γιὰ τὸ ἡθικὸ καὶ τὴν ἔτοιμότητα τῶν ἀνδρῶν μου, λέσ καὶ ἥμασταν προσυνεννοημένοι, ἀπαγγείλαμε καὶ οἱ δυὸ ταυτόχρονοα τὸ ψαλμικὸ

*Ἐὰν μὴ Κύριος φυλάξῃ πόλιν,
εἰς μάτην ἡγρύπνησεν ὁ φυλάσσων (Ψα 125,2).*

Τοῦ ἔδινα συνεχῶς ἀναφορά, σὰ νὰ ήταν ὁ διοικητής μου, καὶ τὸ χαιρόταν πολύ. πολλὲς φορὲς μοῦ ἔλεγε· «Μ' ἔχεις μεταθέσει στὴν πρώτη γραμμὴ τοῦ πυρός, ἀγριόγατε».

‘Απόσπασμα ἀπὸ τὶς «Ἀναμνήσεις μου ἀπὸ τὴν κοινὴν ζωὴν μου μὲ τὸν Αὐγούστινο Φλωρίνης», δημοσιευμένες στὴ ΣΠΙΘΑ του, ἀριθμ. 653/Ιούλιος 2007, κι ἐπαναδημοσιευμένες στὶς «Μελέτες» μου, τ. 9, σ. 378 - 379.

ΑΠΟΨΕΙΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΟΓΕΝΩΝ ΦΑΣΙΣΤΩΝ

Οι ξερόλες καὶ τιμηταὶ καὶ γαυγιστάριοι τῆς ὀχληρῆς καὶ σιχαμερῆς καὶ φλύαρης ἀριστερίστικης νοοτροπίας (ντὶρ ντὶρ ντὶρ) ἐπιτίθενται ἐναντίον τῶν παρελάσεων, ποὺ τὶς θεωροῦν σπατάλη, ἐπειδὴ δὲν ξέρουν ὅτι π.χ. τὰ ἄρματα, στὰ ὅποια εἶμαι εἰδήμων ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ ἵππικου, ἀν δὲν τρέξουν 20 - 30 χιλιόμετρα ἐπὶ 1 μῆνα, καταστρέφονται. ἀλλὰ καὶ γιὰ τὰ μαχητικὰ ἀεροπλάνα, στὰ ὅποια δὲν εἶμαι εἰδήμων, καταλαβαίνω ὅτι συμβαίνει τὸ ἀνάλογο. καὶ τὸ ὅτι ὅση βενζίνη ἡ κηροςίνη δαπανᾶται γιὰ τὴν ἀπαραίτητη ἐλαχίστη μηνιαία κίνησι τῶν σκαφῶν αὐτῶν, ἐκτὸς ἀπὸ ἀπαραίτητη εἶναι καὶ πολὺ μικρὴ δαπάνη σὲ σύγκρισι μὲ τὴν ἀθερόπευτη καταστροφή τους ἀπὸ τὴν ἀκινησία. αὐτὴ τὴν ἀπαραίτητη μηνιαία κίνησι τῶν ἀρμάτων, ποὺ τὴ λέγαμε κυλίνδροι, μία ἡ δύο φορές τὸ χρόνο τὴν ἀντικαθιστούσαμε μὲ μιὰ παρέλασι. αὐτὸ εἶναι ὅλο.

Οἱ κάθε εἴδους ἀριστερισταί, ποὺ κάνονται σὰ γκρινιάρες καὶ κουτσομπόλες ὑστερικὲς παλιόγριες, εἶναι βαρετοὶ καὶ σιχαμεροὶ μὲ τὶς φλυαρίες των. ἐγὼ σὲ παρέλασι δὲν πατάω ποτέ. στὴ Θεσσαλονίκη ζῶ 62 χρόνια (18 - 80) συνεχῶς, καὶ σὲ παρέλασι δὲν πῆγα οὔτε μία φορά. καὶ στὸ στρατό, ἀπὸ τὶς 4 παρελάσεις ποὺ ἔγιναν μέσα στὴ θητεία μου, δὲν μοῦ ἔτυχε νὰ συμμετάσχω οὔτε σὲ μία. δὲν εἶμαι ὅμως ἐναντίον τῶν παρελάσεων. εἶναι δὲ καὶ μιὰ ἀπαραίτητη ἐκπαιδευτικὴ ἀσκησι γιὰ τοὺς χειριστὰς αὐτῶν τῶν ὅπλων ἡ παρέλασι.

Δὲν θὰ τοὺς τὰ πῆ λοιπὸν καμμιὰ φορὰ αὐτὰ κάποιος ἀπὸ κάποιο κανάλι αὐτοὺς τοὺς ὑστερικοὺς καὶ σιχαμεροὺς γαυγισταρίους τῆς κάθε εἴδους ἀριστερίστικης νοοτροπίας, ποὺ εἶναι οἱ σιχαμερώτεροι φασίστες;

Μιὰ ζωὴ βαρέθηκα τὴν ὑστερία τους (ντὶρ ντὶρ ντὶρ).

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η στρατιωτική μου ζωή διανύθηκε στά δρια μιᾶς δεκαετίας (11-1-1965 μέχρι 12-10-1974) και διήρκεσε συνολικά 30 μῆνες σὲ τρεῖς στρατεύσεις. δραματική ήταν κατά τοὺς τρεῖς μῆνες τῆς ἐπιστρατεύσεως (20-7-1974 μέχρι 12-10-1974). τότε βρέθηκα στὴ Λῆμνο, ὅπου εἶχαμε ἀπέναντί μας στὰ 6 μίλια τὸν τουρκικὸν στόλο, ποὺ ἐτοιμαζόταν κι ἀπειλοῦσε νὰ καταλάβῃ τὴ Λῆμνο, κι ἐμεῖς ἤμασταν ἔτοιμοι νὰ τοὺς συντρίψουμε ὑπερασπίζοντας τὸ πάτριον ἔδαφος. οἱ Τούρκοι κυρίως τὴ Λῆμνο θέλουν νὰ πάρουν, ἡ ὁποία βρίσκεται ἀπέναντι ἀπὸ τὸ στόμιο τοῦ Ἑλλησπόντου, δεσπόζει σ' ὅλο τὸ βόρειο Αἰγαῖο, εἶναι μεγάλο νησὶ μὲ 35 χωριὰ καὶ κωμοπόλεις, ἔχει τὸ μεγαλείτερο φυσικὸ λιμάνι τῆς Μεσογείου καὶ τὸ μεγαλείτερο ἀεροδρόμιο τοῦ N.A.T.O. στὴ Μεσόγειο. στὰ ἄλλα νησιὰ καὶ νησάκια, ὅπως τὰ Ἱμια, προσποιοῦνται ὅτι θέλουν νὰ ἐπιτεθοῦν, ἀπλῶς γιὰ νὰ τεστάρουν τὴν ἀνοχὴ καὶ τὴν ἐτοιμότητα τῶν Ἑλλήνων. στὴ Λῆμνο λοιπὸν οἱ ἐπίστρατοι κοιμόμασταν φρονώντας τὰ ἀρβυλα καὶ μὲ τὰ πιστόλια καὶ λοιπὰ ὅπλα γεμάτα στὴν ἀγκαλιά μας. ξυριζόμασταν καὶ πλύναμε τὰ πόδια μας μόνο τὸ καταμεσήμερο, καὶ πρῶτα οἱ μισοὶ κι ἔπειτα οἱ ἄλλοι μισοί. καὶ βλεπόμασταν μὲ τοὺς Τούρκους πεζοναῦτες μὲ ἰσχυρὲς διόπτρες. ἐγὼ ὡς ὑποδιοικητὴς τοῦ τάγματος καὶ διοικητὴς τοῦ πρώτου λόχου εἶχα τὴν εὐθύνη τῆς ἀμύνης σὲ παραλία 18 χιλιομέτρων ἀπὸ τὴ μιὰ κι ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ τῆς πρωτευούσης Μυρίνης, μιᾶς πανόμοιοφης κωμοπόλεως, καὶ κάθε πρωΐ καὶ βράδυ ἔβλεπα καθωδηγοῦσα καὶ ἐμψύχωνα τοὺς ἄντρες μου. ταυτόχρονα ἐκτάκτως καὶ ἐμψυλίως ἐπωμίστηκα καὶ τὴν ἀντιμετώπισι τῶν Ἱωαννιδικῶν, ποὺ ἥθελαν νὰ κάνουν τὴ Λῆμνο κράτος ἐν κράτει καὶ μὲ βάσι αὐτὴν νὰ ἐπαναφέρουν κι ἀποκαταστήσουν τὸν μόλις ἐκπεσόντα τύραννο Ἱωαννίδη. εὐτυχῶς δὲν τόλμησαν τίποτε οὔτε οἱ Τούρκοι οὔτε οἱ Ἱωαννιδικοί, παρ' ὅλο ποὺ κι ὁ διοικητής μου ἦταν Ἱωαννιδικός.

Καὶ τώρα στὰ γεράματά μου, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς κακοκαιρίας τοῦ κορωνοϊοῦ, ποὺ παρεμποδίζει τὴν ἐπιστημονική μου ἔρευνα στὸ Πανεπιστήμιο καὶ στὶς ἄλλες βιβλιοθήκες τῆς Θεσσαλονίκης, γιὰ νὰ μὴν εἴμαι ἀργόσχολος μήτε στὰ 81 μου χρόνια, κάτι ποὺ δὲν τὸ ἀντέχω, ἔγραψα αὐτὰ τὰ *Στρατιωτικά ἀπομνημονεύματά μου*. διότι μὲ τὴ

Βίβλοι καὶ τὴν Ἐρμηνεία τοῦ Ἀσματος καὶ τὸ Γεφοντικόν καὶ τὸν Πατέρες ἔχω τελειώσει πρὸ καιροῦ. καὶ μοῦ εἶναι φύσει ἀδύνατο νὰ μείνω ἀργόσχολος. γεννήθηκα γιὰ νὰ ἐργάζωμαι· ἀποβλέπω δὲ καὶ στὴν ἐν Κυρίῳ αἰώνια σωτηρίᾳ μου.

Δρ Κωνσταντῖνος Σιαμάκης
φιλόλογος καὶ ἐπίλαρχος

ΛΕΥΚΗ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

*Νεοσύλλεκτος
στρατιώτης*

*Μαθητής - δόκιμος
στή Σ.Α.Τ. (Γουδί)*

(Φωτογραφία τοῦ στρατιωτικοῦ βιβλιαρίου. πρώτη μου στρατιωτικὴ φωτογραφία).

*Άναγόρευσί μου ώς δοκίμου ἀξιωματικοῦ
ἀπό τὸν στρατηγὸν ἐνόπιον
τοῦ ταξιάρχου διοικητοῦ μου*

Δόκιμος ἀξιωματικός

Ἄλεξανδρούπολι·
μὲ τοὺς ἄντρες
τοῦ οὐλαμοῦ μου

Μὲ τὰ πέντε
ἄρματά μου

Μὲ τὸ οὐλαμαγικό
ἄρμα μου

*Χριστούγεννα στό στρατόπεδο
Ιωάννου τῆς 23 Ε.Μ.Α.
στήν Άλεξανδρούπολι*

Νυχτερινὸς ὑποδιοικητὴς (Α.Ε.Μ.)

*Ιππαστὶ στό κανόνι
ένὸς ἀπὸ τ' ἄρματά μου
στὸ Ιππικό*

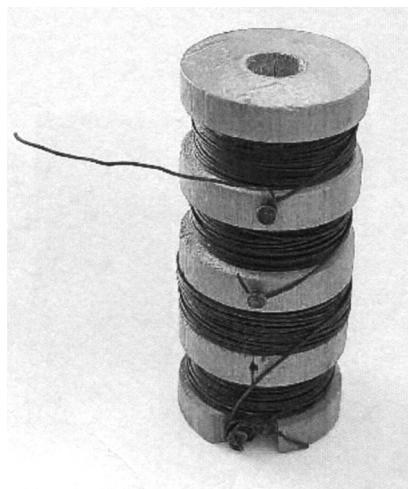
*Μὲ τὸν ἔναν ἀπὸ τοὺς δυὸ λοχίες μου
καὶ ἀρχηγοὺς πληρωμάτων*

*Μὲ τὸν ἔναν ἀπὸ τοὺς δυό^ν
δεκανεῖς μου,
καὶ ἀρχηγοὺς πληρωμάτων*

*Μπροστὰ στὸ τεθωρακισμένο ὄχημα
μεταφορᾶς προσωπικοῦ*

*Σύρμα παγιδεύσεως ναρκῶν
ἀπὸ τὴν ναρκοπέδησι τοῦ 1974
στὸν κόλπο τοῦ Κάσπακα
τῆς Λήμνου*

*Σ' ἔνα ἀπὸ τὰ πέντε
ἄρματά μου*

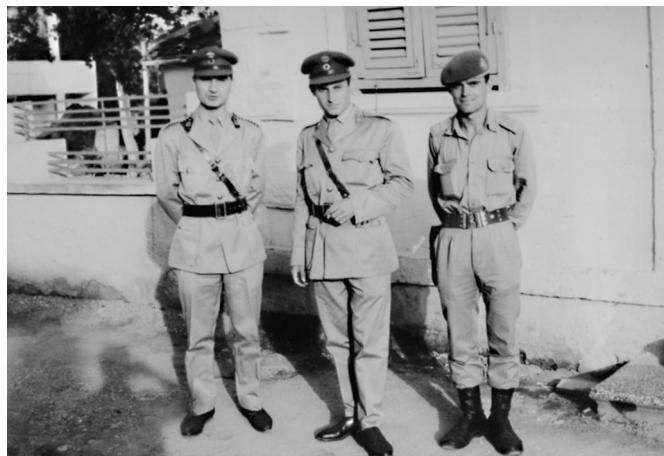
*Μὲ τοὺς
ἀρχηγοὺς
πληρωμάτων
(ὑπαξιωματικούς).*

*Χειμώνας ἄνεμος
κακοκαιρία*

*Διδασκαλία
στὴ συντήρηση
καὶ ὁδήγηση*

*Κάπου κοντά
στη λέσχη
ἀξιωματικῶν
μὲ συναδέλφους*

*Σέ μικρό διάλειμμα
ἀπό την ἐπίβλεψη
ἔργασίας κι ἔκπαιδευσι
τῶν ἀντρῶν μου*

*Ἐπὶ τοῦ ἄρματος
σὲ διάλειμμα*

Έκπαιδεύοντας
τοὺς ἄντρες μου

Σὲ τεθωρακισμένο
όχημα μεταφορᾶς
προσωπικοῦ

Οδηγώντας
τεθωρακισμένο οχημα
μεταφορᾶς προσωπικοῦ

*Όχι μόνον άρματα
άλλα κι αυτοκίνητα*

*Πορεία στά έρειπεια
της Άλικης
Άλεξανδρουπόλεως*

Μὲ τοὺς ἄντρες μου σὲ διάλειμμα

Ἀνθυπίλαρχος

Στὴ Θεσσαλονίκη

Μ' ἔναν ἥλαρχο φίλο μου
στὸ στρατόπεδο Καρατάσου
στὴ Θεσσαλονίκη

Στή δεύτερη Σχολή άξιωματικῶν στὸ Γουδί (Κ.Ε.Τ.) τὸ 1971.
οἱ 3 κηλῖδες δείχνουν τὶς συντεταγμένες ὅπου βρίσκομαι.
στὶς πρῶτες θέσεις οἱ καθηγηταί μας.

Υπίλασχος στὴ Λῆμνο
ὑποδιοικητὴς τάγματος

*Ιλαρχος στη Λήμνο, στό ύπαιθρο διοικητήριο μου,
ώς ύποδιοικητής τάγματος βαφέων ὄπλων.*

Ιλαρχος

Ως ἐπίλαρχος δὲν λειτούργησα ποτέ, δὲν ἔρραψα οὔτε φόρεσα στολὴ ποτέ, οὔτε δανείστηκα· δὲν φωτογραφήθηκα ποτέ.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

1. Βιβλικά χωρία

Γε	1,23	5	Πξ	84,7-8	179
Γε	2,8-19	5' 179	Πξ	86,1-2	179
Γε	51,4	81	Α' Κο	20,2	81
Κρ	15,58-69	87	Έβ	18,4	80
Ψα	125,2	237	Α' Τι	4,5	216
Πμ	293	81	Β' Τι	4,6	218
Μθ	16,2	19	Β' Τι	9,6	216
Λκ	43	98	Α' Πε	11,4	25
Μφ	23	98			

2. Ὄνόματα

- Ἄβραάμ 87
 Ἀβραΐδης Ἰω. 4
 Ἀγαμέμνων 109
 Ἀγγελῆς Ὁδ. 199' 201
 Ἀγγελος 168' 169
 Ἀγγλία 38' 234
 Ἀγγλοι 38' 39' 45' 127
 Ἀγία Γραφή 81' 84' 162
 Ἀγίας Παρασκευῆς μονή 237
 Ἀγιον Ὄρος 193' 207
 Ἀγνώστου στρατιώτου μνημεῖο 90
 Ἀδάμ 83' 85' 179
 Α.Ε.Μ. (Αξιωματικός Ἐπιφυλακῆς Μονάδος) 92' 129' 130' 137' 152
 Ἀεράκης Δ. 160
 Ἀεροπορικά Καταφύγια Θεσσαλονίκης 36
 Ἀθανάσιος ἄγιος 169
 Ἀθανάσιος Διάκος 158
 Ἀθήνα 8' 14-17' 24' 29' 37' 44' 51' 58' 63'
 121' 149' 150' 152' 160' 198' 202' 203'
 207' 211' 220
 Ἀθηναῖοι 45' 49
 Αἰγαῖο 213' 231' 236' Β. Αἰγαῖο 240
 Αἴγυπτος 180
 Αἰσχύλος 127
 Ἀλβανοί 163
- Ἀλεξανδρούπολις 7' 8' 58' 64-66' 68' 72'
 74' 76' 89' 91' 92' 95' 96' 105-110'
 116' 119' 122' 125' 129' 131' 132' 137'
 142' 149' 152' 156' 236
 Ἀλφαμίτες (Α.Μ.=Ἀστυνομία Μονάδος) 185
 Ἀμερικανοί 30' 31' 42' 45' 150' 191' 203'
 206
 Ἀμερική 84' Λατινική Ἀμερική 191
 Ἀμύνταιο 207
 Ἀμφιλοχία 226
 Ἀναλήψεως μονή (Κοζάνη) 154
 Ἀνδριώτης Ν. 191
 Ἀνδρούτσοπουλος Ἀδ. 203
 Ἀνδρώνι Λήμνου 224' 234
 Ἀννα Μαρία (βασιλισσα) 146
 Ἀντλερ 50' 53
 Ἀραπάκης 151' 199-201
 Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης 17' 149' 156' 190' 203' 231
 Ἀριστοτέλους ὁδός στὴ Θεσσαλονίκη 158' 159
 Ἀριστοφάνης 127
 Ἀρναία 90' 167-170' 172
 Ἀρναιῶτες 169' 170
 Ἀρναούτης Μ. 142' 145' 147' 148' 163'
 192

- Αρσακειάς - Αρσακειάδες 151
 Αρσάκειο Γυμνάσιο 150
 Αρχηγεῖο Στρατοῦ (Γ.Ε.Σ.) 16· 17· 35· 43
 Ασβεστοχώρι 44
 Ασία Μικρά (Μ. Ασία) 5
 Ασματος Ἐρμηνεία 241
 ΑΣΠΙΔΑ 179· 195· 203
 Αφρική 42· 234
 Αύγουστίνος Φλωρίνης 8· 160· 161· 207·
 209· 210· 227· 236-238
 ΑΧΕΠΑ 206
 Αχιλλεύς 181
 Βαῖων Κυριακή 122
 Βάμβας 23
 Βαρβάρα (χωρὶς Χαλκιδικῆς) 167
 Βαρδάρης 156-158
 Βασιλεύς 57· 71· 90· 91· 142· 145-147·
 157· 191· 192· 206· βασιλεῖς ἀλλοδα-
 ποί 202
 Βαναδός 142
 Βιβλιοθήκες 5
 Βίβλος 86· 87· 115· 124· 130· 219· 228· 241
 Βέλγιο 202
 Βελέντζας 128
 Βουλγαρία 142
 Βουλή 54· 55
 Γαβριήλ 168
 Γαλλία 155· 192
 Γαρουφαλλιᾶς 71
 ΓΕΕΘΑ 107· 118
 ΓΕΝ 151· 199· 200
 Γένεσις 179
 Γεντί Κουλέ 8· 89· 178-183
 Γερμανία 77· 193
 Γερμανοί 144· 234
 Γεροντικόν 241
 Γέρος τοῦ Μωριᾶ 87
 ΓΕΣ 17· 35· 107· 111· 118· 185-7· Γ' Γρα-
 φεῖο τοῦ ΓΕΣ 188· 201· 206
 Γεωργαλᾶς 202
 Γεωργιανός 143
 Γεώργιος Β' βασιλεύς 39
 Γιαννούλης Παῦλος 4
 Γιώργιος 49
 Γιώργιος (ὄνομα στὴ Χαλκιδική) 169
 Γιούγκ 50· 53
 Γκαντώνας 204
 Γκιζίκης Φ. 206
 Γλύκαπουργκ 142
 Γουδί 8· 37· 44· 70-74· 91· 185· 198· 206·
 236
 Γραμματική (ἡ γιαγιά μου) 5
 Γραμμικὴ γραφὴ Β 52 Γ' (!) 52
 Γραφεῖο Β' 133
 Δαμανάκη 201
 Δεκαπενταύγουστο 119
 Δανορρωσογερμανός 142
 Δέσπω (κυρὰ Δέσπω) 169
 Δημήτρης 63
 Διαβατά 167
 Διαθήκη Π. 167· Διαθήκη Κ. 10· 23
 Διονύσιος Κοζάνης (Ψαριανός) 77
 Δρυμός 159
 Δύσι 189· 190
 Δυτικοί 190
 Δωδεκανήσου ὁδὸς τῆς Θεσσαλονίκης
 158
 ΤΈβραιοι 87
 ΤΈβρος π. 17· 72· 96· 107· 112· 149· 154·
 155· 195· 196
 ΤΈγναταί ὁδὸς στὴ Θεσσαλονίκη 156-159
 ΤΈκθεσις Θεσσαλονίκης 158
 ΤΈθνος 145
 ΤΈλβετοι 71
 ΤΈλενίτσα 181· 182
 ΤΈλλαδα 10· 23· 29· 31· 34· 39· 44· 71· 90·
 93· 94· 124· 142· 171· 174· 188-193·
 195· 196· 199-203· 211· 234· 237· Β.
 ΤΈλλάδα 204· 209· Ν. ΤΈλλάδα 210
 ΤΈλληναμερικανός 203· ΤΈλληναμερικανί-
 δα 151
 ΤΈλληνες 20· 30· 37· 72· 79· 102· 116· 133·
 142· 148· 162· 172· 191· 200· 231· 232·
 234· 240· ΤΈλληνικὸς λαός 191· 192·
 ΤΈλληνικὸς πληθυσμός 204· 212· ΤΈλ-
 ληνικὸς στρατός 118· ΤΈλληνικὴ ἴ-
 στορία 163· ΤΈλληνικὸς κράτος 212
 ΤΈλλήσποντος 228· 240
 Ε.Μ.Α. 22^α 89· Ε.Μ.Α. 23^η 89
 ΤΈπιλαρχία 68· 89· 90· 92· 94· 110· 114-
 116· 119· 127-129· 132· 137· 139· 152·
 156· 157· 166· 178· 184
 ΤΈπταπύργιο 197
 Ε.Σ.Α. 150· 184-186· 201· 206· 207
 Τέταιρια Μακεδονικῶν Σπουδῶν 68
 Εῦα 83· 85
 Εύριπίδης 127
 Εύσταθίου Σωτ. 207

- Ἐφραῖμ 87
Ζωϊτάκης 135 - 136
Η.Π.Α. 38' 45' 189
 "Ἡρων Ἀλεξανδρεύς 127
Θανάσης (τὸ συχνότερο ὄνομα στὴ Χαλκιδική) 169
 Θεοφίλακόπουλος Τζήμης (ὄνομα φανταστικό) 63
 Θέρομη 159
 Θεσσαλονικεῖς 14' 60
 Θεσσαλονίκη 4' 8' 14' 15' 17' 35' 36' 43'
 61' 63' 74' - 76' 89' 90' 106' 108' 116'
 122' 152' 153' 155' 156' 160' 164' 165'
 167' 168' 174' 178' 184' 208 - 210' 212'
 219' 221' 234' 239' 240' Δυτικὴ Θεσσαλονίκη 77
 Θοδωράκης 130' 131
 Θόδωρος ὁ φυλακισμένος 179' 180
 Θράκη 125' 126
 Θρησκευτικὴ Ὑπηρεσία Στρατοῦ 119
 Τάιρος 98
 Τεφθάε 87
 Τούδας ὁ προδότης 78
 Τίππικό 134
 Τίππονδάτης 52
 Τσαάκ 81' 87
 Τιταλία 42
 Τιωαννίδης 143' 150' 151' 163' 186' 199 -
 201' 203' 206' 220' 240
 Τιωαννιδικοί 116' 201' 220' 240
 Τιωσήρ 75' 180' 185
 Καβάλα 213
 Καζαντζάκης 88
 Κακριδῆς Ἰω. 191
 Καννίβαλοι 62' 191
 Καντιώτης βλ. Αὐγουστῖνος.
 Καραβᾶς 237
 Καραμανλῆς 19' 200' 201' 203
 Καραχαβιάρης 143
 Κάσπακας (κόλπος Λήμνου) 8' 217' 229'
 234
 Κατσαδήμας 111' 116' 134' 135' 150' 156'
 157' 220
 Κ.Ε.Τ. (=Κέντρο Ἐκπαιδεύσεως Τεθωρακισμένων (Γουδί)) 44' 70' 71' 185'
 198' 206
 Κετσέας Θρασύβουλος 15
 Κίνα 202
 Κοζάνη 77' 154' 155' 161
 Κοζανίτης 112' 116
 Κοκορέτσης Λουκᾶς 89' 156' 166
 Κολοκοτρώνης 87' 88
 Κολόμβος 191
 Comfarreatio 83
 Κομοτηνή 58' 69' 116' 125' 156
 «Κοποδόσκυλος» 60
 Κορίνθιος 14' 15
 Κόρινθος 8 - 10' 12' 14' 15' 17' 21' 23' 24'
 29' 63' 96' 118' 185' 227
 Κορωνοϊός 5
 Κουΐκ Τραίν 8' 187' 188' 199
 Κουρὶ Ἀσβεστοχωρίου 44
 Κρούντεφ 189
 Κρυονέρι (Τσεσνεῖρ) 5
 Κρυστάλλη ὄδός στὴ Θεσσαλονίκη 204
 ΚΤΕΛ Καβάλας 213
 ΚΥΠ 44' 150
 Κύπρος 34' 38' 111' 218
 Κύριος 5' 19' 118' 144' 216
 Κύρος 87
 Κ.Ψ.Μ. 89' 94' 111 - 114' 197
 Κωνσταντίνος Γλύξμπουργκ (ὁ βασιλεύς)
 19' 142' 143' 156' 163' 202
 Κωνσταντίνος (Σιαμάκης) 157
 Λαγκαδά ὄδός στὴ Θεσσαλονίκη 158
 Λαγκαδᾶς 199
 Λάζαρος (Σάββατο τοῦ Λαζάρου) 198
 Λαλιώτης (γυμνασιάρχης στὴν Ἀρναία)
 168
 Λαλιώτης (ἄλλος) 201
 Λαμπρόκηδες 47' 129 - 131
 Λαμπρόκαισσα 47
 Λέσχη ὀξιωματικῶν στὴν Ἀλεξανδρούπολι 113' 114' 143
 Λέσχη ὀξιωματικῶν στὴ Θεσσαλονίκη
 208
 Λέσχη ὑπαξιωματικῶν στὴν Ἀλεξανδρούπολι 114
 Λευκὸς Πύργος Θεσσαλονίκης 174
 Λήμνος 8' 74' 103' 150' 151' 200' 215' 217'
 218' 227 - 229' 231 - 234' 236' 240
 Λήντες Ἀγγλίας 234
 Λίνκολν Ἀβραάμ 45
 Λολίττες 150' 151
 Λουδοβίκοι 155
 Λουλού 150
 Μαγδαληνὴ - Μαγδάλω 154' 155
 Μαγκριώτης 68

- Μαξαρέν 155
 Μακαρέζος 193· 206· 207
 «Μακεδονία» (έφημερίδα) 77· 78
 Μάξιμος Καραβᾶς 237
 Μαραθών 237
 Μασόνοι 30
 Μαστραντώνης 185· 186· 201· 206
 Μεγαλειότατος 142· 146· 159· 160
 Μεγαλειότης ή αὐτοῦ 57
 Μέλας Παῦλος (έγγονος τοῦ ἥρωος) 51
 Μεμέτηδες 95· 232
 Μεραρχία 20^η Τεθωρακισμένη 69· 110· 111· 134· 156
 Μεραρχία 12^η· 142
 Μεσόγειος 240
 Μεταξᾶς Ἰω. 39· 117· 202· 220
 Μητρόπολις 170
 Μήτοσ 169
 Μικτό 184· 186
 Μιλτιάδης 237
 Μίμης (= Ιωαννίδης) 150· 151· 220
 Μίχαηλ ὁ ἀρχάγγελος 168
 Μολότωφ 193· 194
 MOMA 155
 Μορφωποῦ μίμησι 7· 66· 69
 Μουδανιά 159
 Μπελογιάννης 117
 Μπέτη 150· 151
 Μπράβος 207
 Μπράουνινγκ 35· 107· 158· 198
 Μπρέζνιεφ 129· 189· 191· 194· 195
 Μυλοχώρι 237
 Μύρινα 151· 214· 217· 234· 236· 237· 240
 N.A.T.O. 240
 Νέα Ύόρκη 191
 Νέστος 234
 Νικόλαος (στὸ Γεντὶ Κουλέ) 180
 Νικόλαος τοάρος 143· 155
 Νομική (τοῦ ΑΠΘ) 149
 Νταλακούδη Κυριακή 4
 Ξάνθη 125· 156
 Ύθων Βίτελσμπαχ ὁ βασιλεύς 142
 Ύμηρικὰ Ἐπη 72
 Ύμηρος 109· 181
 Ύμόνοια (Αθηνῶν) 14
 Ύρεοτιάδα 117· 142
 Ύρθοδοξοι 144
 Ο.Σ.Ε. 202
 Ο.Τ.Ε. 151· 214
- Οὐάσιγκτων Γεώργιος 45
 Οὐλιάνωφ (=Λένιν) 169
 Παναγῆς 7· 72· 88
 Παναγία 32· 118· 120· 170· 171
 Παναγούλης 203
 Πανεπιστήμια 5· 157· 159· 240 (ΑΠΘ)
 Πάντειος (Σχολή) 110
 Παντελεήμων Λήμνου 231
 Παντελονᾶς Στάθης· βλ. Στάθης Π.
 Π.Α.Π. (Προσεχωρημένες Ἀποθήκες Πυριμαχιών) 21· 129
 Παπάγος Ἄλ. 220
 Παπαδόπουλος Γεώργιος 19· 20· 39· 117· 134· 142· 143· 148· 151· 163· 186· 188· 192· 194· 196· 198· 204· 206· 209· 211· 220
 Παπαδόπουλος (ἀδερφὸς τοῦ Γ. Παπαδοπούλου) 202
 Παπανδρέου Ἄ. 203
 Παπανδρέου Γ. 71· 91
 Παπα· Τρύφων 8· 211
 παράδοσι 48
 Παρίσι 94· 196· 200
 Πάσχα 119
 Πατίλης 206· 209
 Πάτον 142
 Παττακός Στυλιανός 8· 66· 89· 91· 134· 150· 163· 165· 166· 185· 198· 199· 201· 203· 206· 207· 211· 220
 Παῦλος ἀπόστολος 80· 81· 84· 117· 216· 218
 Παῦλος Γλύξμπουργκ βασιλεύς 142
 Παῦλος Σοφὸς ἐπίσκοπος Ἀρναίας 170· 171· 173
 Πασχαλούδης Νικόλαος (Πέτρος) 220· 226
 Πατέρες 241
 Πειραιεύς 51· 234
 Πειραιώτης 137
 Πεντάγωνο 198
 Περίδης (στρατηγός) 206
 Πετεφρῆς 75
 Πέτρος ἀπόστολος 25
 Πλατεῖα Συντάγματος 90
 Πλατύ Λήμνου 234
 Πλευριτωμένος ἐγκέφαλος 143
 Πνευματικά 127
 Πνευματικοὶ Κυλινδρόμυλοι Σαπῶν 125· 127

- Πολίτης Λίνος (καθηγητής μου στὸ Πανεπιστήμιο) 191
 «Πολυτεχνεῖον» 116· 200· 201
 «Πολυχρόνιον» 143
 Προῦσα 5
 Πτολεμαῖς 161· 237
 'Ρασποῦτιν 155· βλ. καὶ Στάρετς Γρηγόριος
 'Ρεβέκκα 81
 'Ρίζος 87
 'Ρισελιέ 155
 'Ρωμαῖοι 83· 84· 154· 179
 'Ρώμη 216
 'Ρωσία 143· 155· 189· 199
 'Ρῶσοι 144
 Σάκκος Σ. 207· 208· 210
 Σάμος 234
 Σάπαι 7· 125· 127
 Σαρακοστὴ 169
 Σ.Α.Σ. (Σχολὴ Ἀξιωματικῶν Σωμάτων) 203
 Σ.Α.Τ. βλ. Σχολὴ Ἀξιωματικῶν Τεθωρακισμένων
 Σελήνη 202
 Σέρρες 221· 225
 Σιαμάκης Ἀθανάσιος (ἀδερφός μου) 4
 Σιαμάκης Κωνσταντῖνος 4· 5· 35· 36· 49· 67· 69· 105· 121 (Κώστας) 161· 220· 226· 236· 241
 Σιατκαρδᾶς (στρατηγός) 17
 Σιατκαρδᾶς (νεοσύλλεκτος) 17
 Σιδηρόποτολος Ἀντώνιος (ὁ ἀρχαιότερος τῶν μαθητῶν μου) 4
 Σιδηροῦν Παραπέτασμα 189
 Σκέπη 118
 Σκοπιά 227
 Σοβιετία 189· 190· 193· Σοβιετικὴ "Ενωσις 199· Σοβιετικὴ 'Ρωσία 189
 Σοδομίτης 76· 78
 Σουμελᾶ 143
 Σοφοκλῆς 127
 Σπαντιδάκης 155· 157· 160· 193· 206
 Σπουδαστήρια 5
 Στάθης Παντελονᾶς 57· 60· 88
 Στάλιν (=Ιωσήφ Τσουγκασβίλι) 129· 143· 144· 189
 Στάρετς Γρηγόριος 156· βλ. καὶ 'Ρασποῦτιν
 Σταυρούπολις (Θεοσαλονίκης) 89· 156· 164· 198
 Στερεολλαδῖτες 116· 198
 Στρατηγός (Ζωϊτάκης) 134· 135· βλ. καὶ Ζωϊτάκης.
 Στρατιά 17
 Στρατόπεδα· Στρ. Ἰωάννου 92· 132· 137· Στρ. Καρατάσου 89· 90· 156· 164· 166· 167· 174· 178· 185· 198· 212· Στρ. Νταλίπη 156· 157· 164· 195
 Στρατός 17· 156
 Συγκροῦ ὁδός 204
 Σύνδεσμος Ἐφέδρων Ἀξιωματικῶν 35
 Σύνταγμα 90· 156· 157
 Σχολές Ἀξιωματικῶν 18· 39· 56· 63· 68· 91· Σχολὴ Εὐελπίδων 17· 44· 112· 202· 203· Σχολές Ἐφέδρων Ἀξιωματικῶν 37· 42· 44· Σχολὴ Ἰππικοῦ 44· Σχολὴ Ἀξιωματικῶν τοῦ Ἰππικοῦ 37· 40· 41· 45· 47· 49· 51· 52· 54· 54· 56· 65· 67· 69· 98· 121· Σχολὴ Ἀξιωματικῶν Τεθωρακισμένων τοῦ Ἰππικοῦ 96· Σχολὴ Ἀξιωματικῶν Τεθωρακισμένων (Σ.Α.Τ.) 39· 44· 46· 54· 56· 57· 59· 70· 71· 125· 228· 236· (κωμικῶς: Σ.Α.Τ.=Σχολὴ Ἀφηνιασμένων Ταύρων 125)· Πρώτη Σχολὴ Ἀξιωματικῶν 61· 120· 178· Δεύτερη Σχολὴ Ἀξιωματικῶν 39· 51· 62· 119· 199· Σχολὴ Πλάρων 60
 Σώματα Στρατοῦ 17· Α' Σώμα Στρατοῦ 157· Γ' Σώμα Στρατοῦ 36· 89· 134· 156· 159· 194· 200· 206
 «Σωτήρ» (Χριστιανικὴ Ἀδελφότης) 73
 Ταξιάρχες ἄγιοι ἄγγελοι 168
 Ταξιάρχης (χωριό) 168
 Ταξιαρχίτες 169
 Ταξιαρχοί (Ταξιάρχης καὶ Ταξιαρχος) 70· 71
 Ταξιαρχος 122
 Τατάκης Β. (καθηγητής μου στὸ Πανεπιστήμιο) 53
 Τερπνή (τὸ χωριό μου) 221
 Τηλεφωνικὲς γραμμές 70· 71
 Τῆνος 143
 Τιμόθεος (ὁ ἀπόστολος) 216· 218
 Τιτίκα 86
 Τόμσον 22
 Τουρκία 128· 142· 196· 232
 Τούρκοι 34· 72· 74· 93· 94· 105· 107· 119· 132· 152· 212· 214· 220· 229· 231· 232· 240· βλ. καὶ Μεμέτηδες

- Τρικαλιάρης Ἰωακίμ 4
 Τρικούπης Σπυρίδων 229
 Τρύφων· βλ. παπα - Τρύφων
 Τσάρος Νικόλαος· βλ. Νικόλαος τοάρος
 Τσιριμώκος 192
 Τσιώρτσιλ 38
 Τσολερίδης Κωνσταντīνος 4
 Τσοπανάκης Ἀγαπητός (καθηγητής μου
 στὸ Πανεπιστήμιο) 191
 Τσουγκασβίλι· βλ. Στάλιν
 Τ.Τ.Π. (=Τεθωρακισμένο Τάγμα Πεζι-
 κοῦ) 114· 134
 Τ.Τ.ΠΥ. (=Τεθωρακισμένο Τάγμα Πυρο-
 βολικοῦ) 134
 Τυρταῖος (ἀρχαῖος προκλασσικὸς ποιη-
 τής) 229
 Ὑμηττός 47· 49
 Ὑφυποιογός Ἀμύνης 71· 116· 150
 Φέρρος 17· 149· 151
 Φιλική Ἐταιρία 233
 Φιλίτσα 151
 Φλώρινα 8· 161· 204· 207· 227· 237· 238
 Φοίνικας 164
 Φρειδερίκη (βασίλισσα) 90· 142· 149· 191
- Φρόσυντ 50· 53
 Φωφώ Πασχαλούδη 226
 Χαλκιδική 8· 69· 90· 164- 173· 197
 Χαλκιδικιώτες 168
 Χαραλάμπης (σφουγγαρᾶς) 214
 Χίτλερ 143· 189
 Χολομώντας - Χολομουντούδι 168
 Χρῆστος (φίλος μου ταγματάρχης) 16
 Χρῆστος (όμοτάξιος συμμαθητής μου
 στὴν πρώτη Σχολὴ Ἀξιωματικῶν, μὲ
 τὸν ὅποιο συνυπηρέτησα καὶ στὴν
 Ἀλεξανδρούπολι καὶ φιλόλογος τοῦ
 Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν) 125· 126
 Χριστιανικὴ πίστις 228
 Χριστιανοί 21· 24· 39· 57· 70· 117- 122·
 124· 143· 144· 165· 203· 216
 Χριστός 123· 124· 144· 216
 Χριστούγεννα 119
 Ψάλμοι 237
 Ωραιόκαστρο 82

ΛΕΥΚΗ

ΛΕΥΚΗ

Τὸ βιβλίο αὐτὸ ἐκτυπώθηκε στὶς 21 - 12 - 2021

«ΝΕΑ ΣΤΟΙΧΙΟΦΩΤΙΚΗ» ΓΙΑΝΝΟΥΛΗ - ΤΣΟΛΕΡΙΔΗ Ο.Ε

ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ ΟΦΦΕΣΤ

ΑΧΕΛΩΟΥ 6 - ΤΗΛ.: (2310) 542 940, 522 503 - FAX: 542 940 - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ